COMMENTARIA AD CONSVETVDINES AVERSANAS.

VTILIA ADMODVM, ET NECESSARIA OMNIBVS tàm iuris peritis, quàm in foro versantibus, etiam in toto Regno Neapolitano, prout legentes facillimè hoc percipere poterunt.

AVTHORE
D. NVNTIO PELLICIA
Iurisconsulto Præclarissimo.

CVM ADDITIONIBVS EIVSDEM AVTHORIS.

Nunc recens in lucem edita.

CVM NOVA ITIDEM REPETITIONE AD C. I, De succeßio. feu. Celebrrimi Iur. Cons. D. Bartholomæi Camerarij.

Et cum Indice more solito copiosissimo, atque locupletissimo.

CVM PRIVILEGIIS.

VENETIIS, Apud Iuntas. MDCV.

ILLVSTRIS.^{MO} ET EXCELL.^{MO}

DOMINO,

DON IO. ALPHONSO PIMENTELLO

BENEVENTANORVM COMITI,

Et in Regno Neapolitano Prorege

PHILIPPI III. VICA. GENERALI

Nuntius Pellicia S. P. D.

DECREVERAM, Princeps amplissimè, laborum meorum, & inter manus versatilium quæstionum studio inter tot scriptorum turbam abnuere, ac silentio præterire, & ne inter gigãtes ipse quasi nanus apparerem, cum subito duo occurrunt, & amor erga patriam, pietasq́, cui quantum proficere atq; prodesse cuperẽ, dicant, qui pro patria pugnauerũt, occubuerunt, illudq; imprimis in animum subyt legum, & institutorum ipsius vrbis, ex quibus optima quaq; Respublica regitur, ac gubernatur enucleatio; hac enim sunt primordia præcipua, ac verus, diuinusq́ cultus, in quibus quantum elaborauerim, insudauerim, meum non est dicere; multum enim fuit, paruum vero pro desiderio. Secundum, tuus in Regnum aduentus, cui opus dicarem, tum ob præcipuas virtutes, animi moderationem, ac summam prouidentiam, cum Regnum hoc ferè destitutum, collapsum singulari tua iustitia reparasti, mores composuisti, vt sub te viuant honestè personæ, quàm quiete, improbi metuant; cui enim magis dicarem, quàm bonorum patrono, virorum officiosorum amatori? non quod dignum putarem amplitudine, ac dignitate tua, sed eò feci, vt obseruantia in te mea nunquam defutura videatur, atque vt inuidiæ, & maledicti periculum nullo meo labore declinarem, cum mihi eligere patronum certum fuit, qui singulari virtute, nominisque authoritate plurimum inter mortales enitens, maleuolorum omnium voculas comprimeret. Cape igitur paruum ex paruo, licet magno animo datum, et boni consule, viuasque Nestoreos annos.

PRAEFATIO AVTHORIS.

INTER munus aduocationis diutius versatus, à scribendo abstinuissem libentissime, cum subito se obtulit nubilosa caligo consuetudinum Auersanarum, quarum interpretatio cum ab exordio ferè vrbis desideraretur, vix inter tot proceres iurium interpretes, facūdissimos Aduocatos, magistratus, quibus ipsa ciuitas semper scatuit, interpretatio nodosarum constitutionum, ne vsus quidem se obtulit, qui verborum ambiguitates sensus proprietatem exprimeret, rationem redderet, cum in dies dubietas oriretur, & occasio litis, ac frequens disceptatio; amicorum igitur iuribus deuictus, Ego NVNTIVS PELLICIA inter Doctores minimus, volui calamum arripere currentem, & vix biennij meta decursa opus properaui qualecunque, vt habeant posteri, qui de his curant ad riuulum, condescendere interpretationis, indeque haurire, non quantum sufficit, sed pro siti modicum, & pro breuitate temporis sitientibus accomodatum. Cape igitur libenter id quod diu desideratum, à cœlesti numine infusum traditur Lectori beneuolo, & quæ breuitate sunt scripta parcendum, & condonandum inter angustias temporis, addat, & minuat, corrigat, & emendet id, quod inter laboriosum munus, & circa plurima laborem non licuit, & boni, æquique consulat. Super omnia tamen sit ipse Deus Optimus, Maximus Benedictus. Amen.

ODE

ODE
NVNTIO PELLICIAE
Iuris Consulto eruditissimo.
D. STEPHANVS ROSA AVERSANVS CANCELLARIVS OLIVETANVS.

NONDVM coactis Ciuibus Urbium
Sub tecta, visum (ceu fera cernitur
Errare syluas per latentes)
Durum hominum genus euagari,
Nullisque doctum legibus, est nefas
Quodcumque moliri ausum, et amabili
Virtute spreta, Barbarorum
More ferox scelus experiri,
Illud libido dira peremerat,
Illud furores, & iuuerant neces,
Intemperatis sic ruebat
Moribus ✶ Iapeti propago;
Vates, sed olim Thracius asperum
Vulgus docebat, dictus ob hoc truces
Mulcisse tygres, ac virentes
Ismario modulante plectro
Traxisse quarcus, & genus auium,
Lymphas moratum, & cornigerum pecus
✶ Duxisse dicuntur Choreas,
Et pauidi saliere Damæ,
Nec non et Amphion, quod agrestium
Cultus ad æquos corda redegerit
Musis amica voce, mirus
Est habitus fabricator Arcis
Thebanæ, acutis Cantibus insequi
Chordas peritis, & Cythara sonum,
Centum prius non iura Minos
Vrbibus intulerat seuerus,
Nec dum furentum iura represserant
Mentes virorum, nec Siculos Ceres
Firmarat almis institutis,
Nec Lacedæmonios Lycurgus;

Tandem, sed æquo qualibet auspice,
Vrbs aucta longè, ac legibus oppida
Instructa, degebant beata
Sorte dies, placidos et annos;
Oblita leges rursus, & aureos
Mores, agebant, quod vetitum foret,
Astræa tunc fertur relictis
Gentibus, ad superos volasse,
NVNTI, Deorum, sed tibi Nuntius
Dat iura Charæ scribere Patriæ,
ATTELA quò numquam putetur,
Præcipuo caruisse iure,
Astræa charo rursus ab æthere
Delapsa terras visere dicitur,
Quando vrbis haud quanquam per æuum
Iura tua peritura scribis,
Dum tu ergo pellis PELLICIA asperos
Mores, & vrbem legibus instruis,
ATTELA, lætetur, nec vnquam,
Parthenopæ inuideat propinquæ.

PROSPERI CAYNI
AVERSANI.

DEBEBVNT tibi, Iurisconsultißime Nunti,
Chalcidicæ gentis clara propago viri.
Nam patrios ritus, & quæ obscurauerat ætas,
Ingenij mira fertilitate doces.
Nunc Auersa (operis tanta est præstantia docti)
Extollet nomen splendida ad astra suum.
Viuas, ò viuas Cumææ secula Vatis,
Pellici, patriæ gloria prima tuæ.

NVNTIO

NVNTIO PELLICIAE I. C. CLARISS.
Ioannes Paulus Vallonus V. I. D.

NON pellis de pelle datur, nec carnis imago:
Ossa, sed & sensus respicit ipsa satis.
Nuntiat ecce viro pellis non visa cuique:
Sicq; patet clarè, vt pergere quisque queat.
Lectores visum properate, & currite cursum,
Pro dono, & grates Lilia ferte Rosis.

Eiusdem Authoris.

En vices rerum, redeunt beata
Secla; iam vellus potuit decorum
Vellere e sacris adytis Gradiui
Aesone natus.
Nomen, vnde illi fuit orbe magnum:
Thracij, & summum studium canendi
Extitit vatis; cythara, modisque
Qui mare fecit.
Lene, nunc te suspicimus recentem
Nunti, Atellæ iam decus, atque lumen;
Quo patent mores patriæ, viæque
Iuris, & æqui.
Tu nihil nobis penitus relinquis
Abditum leges referas: nouusque
Typhis, & cautes scopulos, & altos
Remige tentas.

IVLII CAESARIS MELE AVERSANI
Hendecasyl.

MORES Euboici sinus tenebris
Olim suppositos vigil, sciensq;
Iuris sub nitidos viros reportas
Nunti, nuncius vtilis, boniq;,
Cumarum tibi debet vrbs, perennè,
Quòd Cœlum feriet tuus libellus.

IO. BAPTISTÆ CARDINI NEAPOLITANI.

In vtroq; Iure Consulti, & Philosophi,

AD NVNTIVM PELLICIAM. I. C. CELEBERRIMVM.

Consuetudinum Auersanarum glossatorem;

EPIGRAMMA.

CVLTORES legum, vobis en aurea sæcla
Attulit è summa Nuntius Arce Iouis.
Ardua per quàm Auersa, per quàm soluitur omnis
Pellicia à Docto quæstio difficilis.
Iura Napodanus complectens sacra, paternas
Dissoluit lites viribus ingenij:
Ipse suam claro patriam lustrauit honore,
Et patria illius nomen, & ossa colit.
Hic Princeps legum Auersa gratissimus vrbi,
Splendor erit patriæ Nuntius altus honos.
Parthenope, toto si surgis latior orbe
Laudibus immensis concelebrata virum:
Laudibus æternis ciuis decorata diserti
En Auersa suum tollit ad Astra caput.
Fama, decus, nomen, mi Nunti, Solis ab ortu,
Solis ad occasum currit, & astra ferit.
Pellicia scriptis faueas, quin tempora lauro
More triumphali cinge, Minerua, caput.

INDEX

INDEX
RERVM ET VERBORVM,
QVAE TOTO HOC OPERE
Commentarij super consuetudines Auersanas continentur, copiosissimus.

A

Assecu-

INDEX.

INDEX.

C

Consuetudini

INDEX.

consensum

b 2 Causa

INDEX.

INDEX.

INDEX.

muni

Dispo-

Doda-

INDEX.

Dotis

INDEX.

EXTERI

INDEX.

Em-

INDEX.

6 *Fundus*

Hęredes

INDEX.

L

INDEX.

Ma-

F

Facultates

e Fundus

Hęredes

INDEX.

Ma-

INDEX.

Mari-

INDEX.

Maritus

Vel

INDEX.

INDEX.

Pecuni-

INDEX.

Pacta

Q

R

Res

INDEX.

S

T

Titu-

INDEX.

Vestimenta

Verbum

INDEX.

INDICIS FINIS.

COMMENTARIA
AD CONSVETVDINES AVERSANAS.

AVTHORE
NVNTIO PELLICIA V. I. D.

Cum Additionibus eiusdem Authoris.

Quibus accessit interpretatio capit. 1. de successio. feudi. Eximij Iurisc. Bartholomæi Camerarij.

NVNC PRIMVM IN LVCEM EDITA.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo quid sit, eiusque definitio.*
2 *Consuetudo vnde dicatur, eiusque ethymologia.*
3 *Consuetudo quid ab vsu, stilo, statuto differat.*
4 *Stilus quid sit.*
5 *Statutum quid sit.*
6 *Consuetudo sit ne ius ciuile an prætorium?*
7 *Consuetudini inest bonum, & æquum.*
8 *Ius est ars æqui & boni.*
9 *Consuetudo iniusta non est consuetudo, sed vetustas erroris.*
10 *Consuetudo quid differat a ritu, morib. solito consueto?*
11 *Consuetudo redacta in scriptis non desinit esse consuetudo.*
12 *Consuetudo tanquam notoria nõ indiget probatione.*
13 *Consuetudo producta in alio tribunali producitur, vt instrumentum.*
14 *Consuetudo non releuat ab onere proponendi.*
15 *Consuetudo est ius municipale, & secundum eam iudicandum.*
16 *Consuetudo inducitur à maiori parte, & quomodo.*
17 *Consuetudo fortior est gratia principis.*
18 *Consuetudini sicut matri debetur reuerentia.*
19 *Consuetudo quomodo, & qualiter probanda.*
20 *In probanda consuetudine non admitti articulos generales.*
21 *Et deponant testes de actibus vniformibus.*
22 *Nec de actibus varijs & diuersimodis obseruatis.*
23 *Consuetudo ex archiuo publico non eget probatione.*
24 *Et tanquam notoria allegari potest.*
25 *Licet probandi sint actus esse factos in vim consuetudinis.*
26 *Consuetudo excludẽdi fœminas stantib. masculis probatur si id expressim in vim consuetudinis.*
27 *Non sufficit probatio ad id simplicis possessionis masculorum.*
28 *Consuetudo quod primogenitus, succedat in feudo probãda in competentia aliorũ fratrũ existentium.*
29 *Consuetudo probanda per testes contestes, non singulares.*
30 *Consuetudo quanto tempore inducatur?*
31 *Et an spatio 10. annorum inter præsentes viginti inter absentes?*
32 *Populus semper est idem, vniformis & præsens.*
33 *Longum tempus censetur decem annorum.*
34 *Tempus longissimum est 30. annorum quo tuti sunt fures.*
35 *Opinionum diuersitas circa tempus inducendæ consuetudinis, quando dubia est populi voluntas.*
36 *Secus si clara, tunc enim inducitur consuetudo, quæ dicitur expræssi consensus.*
37 *Populus Auersanus non habet potestatem condendi statuta, nisi a Principe confirmata.*
38 *Populus non recognoscens superiorem condit statuta, citra tamen superioris, seu Principis confirmationem.*
39 *Consuetudinis dubietas cessat ex antiquissima præscriptione.*
40 *Consuetudo sine superioris confirmatione non est tanta authoritatis.*
41 *Populi subiecti sibi legem condere non possunt.*
42 *Consuetudo stricte interprætanda, nil in ea supplendum.*
43 *Consuetudo approbata, & confirmata per Principem, per alium tolli non potest.*

44 Consuetudo vbi non disponit, nec nos disponimus.
45 Consuetudo ad vnguem est seruanda.
46 Ac tenaciter obseruanda.
47 Consuetudo recipit interpretationem passiuam.
48 Consuetudinis verba vbi sunt clara, nil addendum, supplendumue est.
49 Consuetudini tenaciter inhærendum, nec ei addendum, nec interpetranda aliter quo loquatur
50 Consuetudines non redactæ in volumen egent aliquali probatione, secus verò si sint publicatæ, & notoriæ.
51 Consuetudo valet absq; superioris authoritate, operatur tamen confirmatio vt reuocari non possit.
52 Contractus recipit vim à consuetudine.
53 Consuetudinem inter sese inducere potest vna familia.
54 Consuetudo inducitur etiam sine actu, & frequentia iudiciali.
55 Consuetudo non valet nisi inducta, & obtenta in contradictorio iudicio.
56 Consuetudo tollitur per actus contrarios.
57 Non tamen per vnicum actum pluribus actibus contrarium.
58 Nisi cum vnico actu pluribus contrario concurrat idem tempus quo fuit inducta.
59 Consuetudines Auersæ sunt vniformes, nec inter se se differentes.
60 Sermo indefinitus æquipollet vniuersali.
61 Quodlibet quarterium, seu regio ciuitatis dicitur ciuitas.
62 Villa, & pars casalium constituit syndicum etiam inuita Ciuitate.
63 Nobilitas inuita plebe, & è conuerso.
64 Populus vnus est, quamuis in plures curias dipartitus.
65 Consuetudo ciuitatis vtrum extendat vires suas ad comitatenses, castra, & vicos ciuitati subditas?
66 Consuetudo vtrum obseruanda in Curia Ecclesiastica?
67 Consuetudo laicorum vtrum liget clericos?
68 Consuetudo laicorum non stringit clericos in foro laicorum litigantes.
69 Clericus an sit, & dicatur ciuis, & de vniuersitate.
70 Officialis & prælatus, an veniat appellatione ciuis?
71 Clericus coniugatus nunquid ligetur consuetudinibus laicorum?
72 Clerici coniugati retinent tantum priuilegium fori, & c. si quis suadente diabolo, 17. q. 4.
73 Consuetudo vtrum stringat aduenas, exteros?
74 Exteri contrahentes ligantur consuetudine ciuitatis.
75 Exterus qui venit ad habitandum subditur censuræ consuetudinis.
76 Consuetudo vtrum liget ciues foris habitantes.
77 Consuetudo vtrum liget ciues contrahentes extra ciuitatem?
78 Contrahens matrimonium in ciuitate, vbi habitabat, deinde alio domicilium transferat, quod domicilium attendatur?
79 Ciuis nouiter ascriptus, an habeatur pro vero ciue, vt etiam subdatur consuetudini ciuitatis in qua est ascriptus?
80 Et an id procedat si per statutũ est allectus in ciuẽ?
81 Et an teneatur ad onera ciuitatis?
82 Contractus initus secundum consuetudinem ciuitatis, deinde contrahens alio se transferat, vbi est diuersa consuetudo, vel viget ius commune, vtrum eximatur a censura consuetudinis?
83 Iudæi vtrum ligentur consuetudine patriæ?
84 Iudæi viuunt iure Romano.
85 Iudæi comprehendũtur inter ciues quo ad onera.
86 Consuetudo an liget habitatores? & quis dicatur habitator?
87 Habitantes lege ciuitatis obligantur.
88 Ciuis vt quis dicatur, non sufficit nasci, si alibi domicilium habeat.
89 Castrum vel villa nouiter constructa, vel etiam vnita, vtrum subdatur consuetudini ciuitatis cui vnitur?
90 Castrum vnitur ciuitati, vel vt accessorium, vel vt principale.
91 Consuetudine iudicandum inter ciues etiam coram alio iudice quàm ciuitatis.
92 Consuetudo diuersa existente in domicilio viri, & vxoris, quæ attendatur in restitutione dotis? ad l. exigere dotem, ff. de iud.
93 Locus contractus regulariter est attendendus, non tamen hoc procedit in contractu dotis restituendæ, num. 94.
95 Limitationes, & declarationes remissiuè ad tex. in l. exigere, ff. de iud.
96 Textus in l. exigere de iudi. non vendicat sibi locum in sponsa.
97 Dispositio tex. in l. exigere, ff. de iudic. est exorbitans.
98 Consuetudo ligat infantes, minores, & furiosos.
99 Consuetudo vbi viget potest dici ius commune.
100 Statutum de compromisso inter coniunctos litis decidendę, secundum ius commune, intelligitur secundum ius consuetudinarium?
101 Consuetudo sicut ius ciuile allegari, & in libello non deducta, in articulis deduci, & articulari potest.
102 Consuetudo quæ sit attendenda, cum diuersa sit in foro actoris, rei, & iudicis.
103 Consuetudo vim suam extendit etiam ad particularia.
104 Liber census & redditus ecclesiæ, capituli, vel canonicorum fidem facit ex consuetudine.
105 Si non quo ad plenum ius, saltem in possessorio.
106 Consuetudo ligat fiscos, ne dum priuatos.
107 Consuetudo ligat etiam inclitos filios Regis.
108 Ciuitas dicitur quasi ciuium vnitas.
109 Ciuitas apud vulgum dicuntur muri ac ędificia.
110 Ciuitati non muris dicitur fieri mandatum.
111 Ciuitas dicitur quæ habet episcopum.
112 Vrbis appellatione an veniant suburbia.
113 Vrbs propriè dicitur, quę clauditur murorum ambitu.
114 Vrbis appellatione large veniunt suburbia, quando alias dispositio redderetur elusoria.
115 Ciuitas, oppidum, castrum, quid inter se differant?
116 Ciuitas interdicta, an extendatur ad suburbia.
117 Ciuitas interdicta habetur pro mortua.
118 Et perdit priuilegia.

119 Et per coniurationem subijcitur aratro.
120 Ciuitate destructa, amittuntur priuilegia.
121 Id tamen si ex delicto, secus si iniuria temporis.
122 Nec ea recuperat etiam si reędificetur.
123 Ciuitas, vicus, villa, pagus, castrum, oppidum vnde dicantur?
124 Muri ciuitatis, an possint reparari sine superioris licentia?
125 Et an refici inconsulto principe.
126 Ordo seruandus in ędificanda ciuitate.
127 Ciuium appellatione, an veniant spurij?
128 Ciuitas num possit de iure, quem ciuitati ascribere?
129 Ciuis nouiter ascriptus, an teneatur ad onera prætensa?
130 Ciuis vere, an dicatur qui allicitur in ciuem?
131 Auersana ciuitas ex priuilegio allicit in ciues.
132 Nobilitatis cetui num popularis allici possit?
133 Princeps solus confert nobilitatem.
134 Thesauri dignitatum sunt penes Principem.
135 Factum dicitur ab omnibus id quod fit a maiori parte.
136 Dignitas seu nobilitas quid, vnde oriatur, qualiter acquiratur?
137 Vtrum ex diuitijs?
138 Vtrum ex legali scientia?
139 Nobilitas an perdatur per ingressum Monasterij?
140 Monachus non desinit esse ciuis suæ ciuitatis.
141 Sed quærit etiam ciuilitatem loci, in quo situm est Monasterium?
142 Popularis, an efficiatur nobilis si creatur Comes?
143 Nobilitas non nascitur in ictu oculi.
144 Tamen mutatur status in meliorem per acquisitum feudum.
145 Notarius, vel episcopus non desinit esse per adeptam dignitatem.
146 Pedona effecta regina non desinit esse Pedona.
147 Incola quis efficitur ciuitatis, si in ea habet maiorem partem suarum fortunarum.
148 Incola præsumitur si probetur aliquid possidere in ciuitate.
149 Ciuilitas amittitur per deportationem.
150 Cadauer deportati inconsulto Principe in ciuitatem deferri nequit.
151 Ciues ut oneribus sic honoribus ciuitatis gaudent.
152 Curatores seu defensores Ciuitatis, quomodo eligantur?
153 Et quod sit eorum officium? remissiue.
154 Defensores ciuitatis ad id munus non admittuntur, nisi elapso quinquennio.
155 Defensores ciuitatis non excusantur à muneribus realibus, secus à personalibus.
156 Defensores ciuitatum non se excusant, nisi ex causa legitima.
157 Defensores ciuitatis an præstent iuramentum?
158 Decretum iudicis non requiritur in creatione defensorum ciuitatis, sed confirmentur per superiorem, seu Ill. Proregem, num. 159.
160 Decurionibus, seu sindicis vniuersitatis defertur administratio insolidum.
161 Quod intelligit author in minimis negotijs, secus in grauibus.
162 In negotijs graue præiudicium vniuersitati importantibus, deliberatio requiritur, quæ per vnum fieri non potest.
163 Ciues an possint contrahere cum ipsa vniuersitate, & licitari gabellas, & an per interpositam personam.
164 Vniuersitas quando dicatur delinquere, & ex delicto obligetur, & quando.
165 Consuetudo in honorantijs seruanda est, &c. 169
166 Nobiles præcedere debent alios, & quare.
167 Nobilitas amittitur per exercitium mechanicę, & artis uilis.
168 Nobilitas non amittitur si proprijs manibus in proprijs possessionibus laborent.
170 Decanus in capitulo Auersano est maior dignitas post Pontificalem.
171 Decanus est caput collegij alios authoritate, & iudicio præcellens.
172 Decanus habet primas salutationes, primam vocem.
173 Decanus in capitulo habet primum locum.
174 Archidiaconus de iure communi est prior post episcopum.
175 Cantoris in ecclesia quale sit munus? & eius officium?
176 Cantoris officium dignius est decanatu, cum episcopus celebrat. hoc tamen ex more.
177 Cantoris dignitas seu officium post decanum in ecclesia Auersana alios præcellit.
178 Cantoris officium alios præcellere consuetudine induci potest.
179 Dignitas cantoratus in Hædua galliarum Vrbe est prima post decanatum.
180 Natus in villa vel castro censetur de ciuitate.
181 Natus in villa dicitur originarius ciuitatis.
182 Ciuium appellatione in materia odiosa, an veniant comitatenses.
183 Nati in ciuitate admittuntur ad honores, & collegium, cum quis vxorem prægnantem ducat ad ciuitatem.
184 Nati in ciuitate, in qua pater gessit officium, dicuntur nati in eorum patria.
185 Ciuium appellatione veniunt clerici.
186 Clerici necessitatis tpe ad quæ munera teneātur?
187 Ciuium nullus est exemptus à murorum custodia.
188 Patriam suam, vt propriam salutem, quis tueri debet.
189 Pia causa dicitur si relinquatur ad refectionem murorum ciuitatis, vel castri.
190 Deo, patriæ & parentibus debetur supremum obsequium.
191 Legatum ciuitati potest conuerti in vsum, & reparationem ciuitatis, vel męnium ex iusta causa.
192 Monasteria, & clerici non excusantur à constructione, & reædificatione meniorum.
193 Muri, & portę ciuitatis dicuntur sancti.
194 Edificare in muris ciuitatis non permittitur.
195 Muros ciuitatis transcendere belli tempore, pœna est capitis.
196 Ciuitas non dicitur rebellis, si exercitui potenti non potuit resistere.
197 Domus priuati capi potest, pro ampliandis menibus, quæ si iterum ampliarentur, domus illa reddetur priori domino.

198 Claues ciuitatis portarum, debent esse apud seniorem.
199 Nisi ciuitas, vel castrum esset recomendatum alteri, tunc enim debent esse penes custodem Castri.
200 Instrumentorum custodia pœnes maiorem ex fratribus.
201 Auersana ciuitas originem ducit a Cumis.
202 Auersana ciuitas vixis legibus quandoque Normandorum.
203 Normandia prouincia Franciæ.
204 Auersana ciuitas iura Longobarda respuit.
205 Auersana ciuitas, multis gaudet prærogatiuis.
206 Episcopus Auersanus est exemptus ex priuilegio.
207 Episcopus Auersanus in prouinciali concilio primus sedet.
208 Patria nobili nato redundat in gloriam.
209 Assignare idem significat quod consignare.
210 Consuetudines istæ quid induxerint in aßignatione dotis.
211 Consuetudo induxit, vt vera consignetur dos, non autem militet in dote promißa.
212 Et quo ad lucrum dotis non sufficit dotis promissio.
213 Consuetudo Auersana, quæ induxerit remissiue.
214 Consuetudo Auersana induxit lucrum dotis marito in certis casibus.
215 Maritus prole non suscepta, restituit dotes hæredibus mulieris defunctæ retento sibi lecto.
216 Item restituet res mobiles vti reperiuntur tempore soluti matrimonij.
217 Item mortuo marito restituuntur dotes, vna cum iocalibus à marito factis quantumuis sint pretij, & valoris; si tamen medietatem valoris dotium minime excedant.
218 Mulier viro mortuo, donec dotes restituantur, debet habere victum, & vestitum, & alia necessaria.
219 Mulier pendente restitutione dotium, si vult alimenta remittere, vel ad secunda vota migrare, percipiet fructus de rebus pro dote obligatis.
220 Mulier elapso anno à die soluti matrimonij, vel habebit dotes, & dodarium lucrifactum, vel assignabuntur tot bona viri, vel soceri, de quibus sit ei sufficienter cautum.
221 Dos est ius vniuersale, eiusque ponitur diffinitio.
222 Dos dicitur etiam si matrimonij onera non substineat.
223 Dos dicitur ēt si fuerit promissa, nondum tradita.
224 Dos exigi pōt ex sola ꝓmissione, licet olim secus.
225 Dos restituta, an proprie dicatur dos?
226 Pretium in dote succedit loco rei.
227 Pretium in particularibus non succedit loco rei, nisi in certis casibus.
228 Pretium succedit loco rei in dote, & id speciali fauore dotis.
229 Id tamen duobus concurrentibus.
230 Pretium ex re stabili dotali succedit loco rei, nec maritus lucratur, quamuis alias lucretur dotes in pecunia.
231 Libellus generalis procedit, vbi dos petitur.
232 Fructus percepti lite pendente veniunt eadem dotis actione, non autem iudicis officio.
233 Licet secus sit in alijs iudicijs particularibus.
234 Sententia condemnatoria ad dotes valet, licet quantitas non exprimatur.
235 Iura dotalia, quæ sint?
236 Res & merces emptæ de pecunia dotali, nunquid succedant loco dotis.
237 Res empta de pecunia dotali non est dotalis, nisi in subsidium.
238 Dos dicetur in pecunia, etiam quod sit conuersa in emptionem stabilium.
239 Annui redditus empti, ex pecunia dotali, an restituantur statim.
240 Dotis priuilegia remißiue.
241 Dotis titulus sit ne lucratiuus, an onerosus?
242 Dotis contractus, an sit iurisgentium?
243 Dotis contractus, an sit nominatus.
244 Dos profectitia quæ?
245 Dos aduentitia quæ?
246 Pater cogitur dotare filiam.
247 Pater in præiudicium fraudemuè creditorum dotare an possit?
248 Filiam tenetur dotem restituere soluto matrimonio creditoribus fraudatis.
249 Pater non tenetur redotare filiam dote dolo, vel lata culpa absumpta.
250 Quod limita, ut num. 250.
251 Pater, an censeatur dotare filiam de bonis proprijs, an de bonis filiæ?
252 Pater naturalis, an teneatur dotare filiam?
253 Pater naturalis tenetur alere filiam, quæ non habet vnde se alat.
254 Pater naturalis tenetur dotare filiam pro modo alimentorum.
255 Dos succedit loco alimentorum.
256 Auus an teneatur dotare neptē ex filio, & quando.
257 Auus sic tenetur dotare neptem si filius sit inops.
258 Patruus, vel auunculus non tenetur dotare neptem.
239 Patruus cohabitans cum fratre præsumitur dotare de communi.
260 Frater dotare tenetur sororem inopem.
261 Clericus de fructib. beneficij tenetur dotare sororē.
262 Id restringe in sorore germana, vel consanguinea.
263 Frater tenetur dotare sororem vterinam pauperem tamen, cui alimenta præbere.
264 Frater dotando sororem, censetur dotare de bonis communibus cum eadem.
265 Dos censetur data animo compensandi.
266 Mater an teneatur dotare filiam?
267 Frater an iterum dotare sororem teneatur?
268 Pater & filius confessi recepisse dotem, an teneantur insolidum?
269 Onus patris dotandi filiam, an transeat ad hęredes?
270 Pater, an minorem dotem pro filia monacanda legare possit?
271 Mulier minor vnica hæres patris, an poßit omnia dare in dotem?
272 Pater an teneatur dotare filiā īuito patre nuptam?
273 Mulier permittēs se osculari, an priuetur spe dotis?
274 Filij an mortua matre agant ad dotem contra patrem dissipatorem?
275 Promißio dotis facienda ad libitum, si in testamento legetur post nonaginta sex annos, an maritus statim petat?
276 Dos confessata, an habeat priuilegia uera dotis?
277 Dos an succedat loco legitimæ?

278 Dos

278 Dos quanta sit in muliere nupta?
279 Dos si consistat in pecunia qualiter sit assecuranda?
280 Dos in nupta est in legitima, non ultra.
281 Dos quando constitui possit constante matrimonio?
282 Vtrum dote promissa non soluta vir possit vxorem à domo expellere?
283 Quid si aufugerit à domo viri ob verbera? teneatur redire praestita cautione?
284 Quid si vir teneat domi concubinam.
285 Filia si cedat omnia iura, quae habet in haereditate patris, an censeatur cedere iura dotis maternae?
286 Filia renuncians, an faciat partem alijs fratribus in legitima.
287 An maritus, & vxor possit fundum dotalem dare in dotem communi filiae?
288 Iudaeus, an teneatur dotare filiam Christianam.
289 Presbyter si dotauit filiam, an successor beneficij reuocet.
290 Vtrum confessio mariti dotis receptae teneat?
291 Vtrum censeatur facta in fraudem creditorum?
292 Dos quando dicatur inofficiosa?
293 Stipulatio, an censeatur intercessisse in contractu dotis.
294 Priuilegia dotis ratione fori, instantiae, personae?
295 Mulier sterilis, an habeat priuilegia dotis?
296 Dos & alimenta, an pari passu ambulent?
297 Dotis causa, an dicatur pia?
298 Vtrum priuilegium dotis in tacita hypotheca, et praelationis transeat in extraneum?
299 Dotis priuilegium, an habeat locum in dote confessata?
300 Dotis in stabilibus dominium soluto matrimonio, an transeat ad mulierem?
301 Dos putatiua, an habeat priuilegia verę dotis?
302 Filiafam. vtrum de dote possit testari de consensu patris?
303 Vtrum pater possit emancipare filium ad finem testandi?
304 Patria potestas est indiuisibilis.
305 Quis non potest esse in duplici statu contrario.
306 Filiafamil. an in dote perfectitia habeat haeredem?
307 Dos profectitia transit ad haeredes filios filiae?
308 Instrumentum dotis, vtrum probet matrimonium?
309 Mulier, an possit renunciare iure hypothecę dotis.
310 Et quid, si maritus tempore renunciae habeat alia bona, non tamen tempore dissoluti matrimonij.
311 Mulier semel dotata, & amissa dote, an excludatur a successione?
312 Quaestio pulchra, an concurrat neptis ex filio cum amita?
313 Et quid si fuerit dotata à patre communi.
314 Dodarium quid sit?
315 Dodarium succedit in locum donat. propter nuptias.
316 Consuetudo Auersana à iure Francorum deriuat.
317 Dodarium de iure Francorum, id quod donatio propter nuptias de iure communi.
318 Donatio propter nuptias, non debet excedere, nec excedi a dote.
319 Mulier quae minus dat, minus lucratur.
320 Donat. propter nuptias non lucratur mulier, nisi vir lucretur dotem.
321 Dotem non lucratur vir de iure communi, nisi ex pacto de lucrando.
322 Donatio propter nuptias non fit ad lucrum mulieris, sed vt sit securior.
323 Donatio propter nuptias, etiam de consensu mulieris alienari non potest.
324 Donatio propter nuptias ad virum redit, sicut dos ad mulierem.
325 Nisi pactum expressum intercedat de ea lucranda.
326 Donatio propter nuptias causatur titulum conseruatiuum, non lucratiuum.
327 Donatio propter nuptias sicut dos petitur constante matri. viro vergente ad inopiam.
328 Donatio propter nuptias semper constituitur post dotem.
329 Donatio propter nuptias dicitur antipherna.
330 Dodarium constituitur ad lucrum, & commodum mulieris.
331 Atque etiam vt mulier sit tutior in dote.
332 Dodarium non excedit dotem, imò in dubio est medietas dotis.
333 Maritus de iure tantum dare cogitur de donatione, quantum ipse accepit de dote.
334 Dispositio authentica, Dos data, C. de donatio. ante nup. hodie non est in vsu.
335 Donatio propter nuptias de iure censetur constituta aequiualens doti.
336 Dodarium per has consuetudines constituitur pro medietate dotis.
337 Dos a don. propter nuptias in quo differat?
338 Mulier non lucratur fructus donationis propter nuptias constante matrimonio.
339 Mulier cum sit domina rei donatae propter nuptias, habet tamen tacitam hypothecam.
340 Morgincap. dicitur à viuentibus iure Longobardorum.
341 Sponsalitia largitas quid?
342 Quarta quae debetur coniugi inopi, quae sit?
343 Differentia inter donatio. propter nuptias, antifatum, dodarium remissiue.
344 Quarta de iure consuetudinario fidelissimae ciuitatis Neapolis quae?
345 Dodarium secundum has consuetudines dicitur siue constituatur in feudo, siue in allodio.
346 Dodarij constitutio, & eius forma.
347 Dodarium lucratur mulier, secundum has consuetudines quo ad vsumfructum, & proprietatem etiam stantibus filijs.
348 Mulier an lucretur dodarium promissum constitui, non constitutum?
349 Formę constituendi dodarium, an renunciari possit?
350 Dodarij in stabilibus constitutio facta a minore num teneat.
351 Dictio, alius, est repetitiua similium.
352 Emergentia, incidentia, & dependentia quae sint?
353 Annexorum, & connexorum idem est iudicium.
354 Socius in re cōi propter socium acquirit seruitutem.
355 Idē iuris in fratribus, quorum vnus est clericus.
356 Priuilegium concessum minori extenditur ad maiorem ratione connexitatis.
357 Causa continentia quot modis dicatur.

Consuetudines obtentæ, & approbatæ, in Ciuitate Auersana, in assignatione dotium, lucrifactione, & restitutione ipsarum, Constitutione dodarij, & ipsius lucrifactione, & alijs ex eisdem contingentibus.

Consuetudines. Hæc dictio prouocat nos ad quærendum, quid sit cõsuetudo? & quamuis varij varias afferant definitiones, vt per Gratianum in cap. consuetudo.8.distin. Innocent. in rub. ext. eo.Host.in sum. eo. §. quid sit, Panor. & cæteri.in rubr. Rocc. de Cur.in c.fin. illo tit.& alij in varijs locis, Barto.tamẽ, cuius sententiã sequimur in l. de quib.ff.de leg.ita diffi-
1 ni. †Cõsuetudo est ius nõ scriptum, moribus,& vsu populi vel maioris partis initiatum,introductum,& continuatum, habens vim legis, quam definitionẽ omnes tenent secundum Angel. in §.ex non scripto.Insti.
2 de iure nat.gent.† & ciui. dicitur autem consuetudo à duabus dictionibus corruptis con, scilicet,quod est simul,& suetudo,quasi communis vsus, vt dicit tex. in d.c. consuetudo. 8. distinct. quæ quandoque sonat nudum factum.l.3. §.fin. C.de epis.aud. l.1.C.de serui. l.1. cõm.de manu. l. super creandis. C.li. 10. de iur. fisci. l. vt Alphenus. ff. de verb.signi. quandoque sonat ius. d. §. ex non scripto. & l.1.C. quæ sit long.consuetu. l. prima, ff. de legi. licet ea in facto consistat.
3 Differt † autem ab vsu, stilo, & statuto; ab vsu nempe tanquam causa à causato, & eius effectu, quia per vsum inducitur consuetudo:
4 item à stilo, † cum stilus proprie dicatur circa ea quę tangunt modum ordinandi acta iudicialia:idque à stilo,idest penna quo scribuntur. l.1.C.de sacr. san. ecclesi. facit l. 2.C.de vet.iur. enucl.§.sed si.de quo plenius p Aretin.in d.§.ex non scripto.col.2.3.Fely.in cap.2.extr.de tre. & pace. omnino in iudicijs obseruandus.l. obseruandum.ff.de iudic.Barto.in l. iuris peritos. ff.de excus.tuto.a statuto itidem differens,cum
5 statutum expresso,† consuetudo autem tacito populi consensu inducatur. l. omnes populi.ff. de iustit. & iur. & d. §. ex non scripto. inter sese differentia respectu modi, & formæ. Bald. in l. 2.C. quæ sit long.consuet. ac maioris authoritatis,quam statutum.teste Alex.in cons.52.Incip.
6 visis his.volu.6.† An autem consuetudo sit ius ciuile vel prætorium,tangit Bald.in l. fin.col. 5. C.vnde legitimi. concludens,quod aut fuit inducta consuetudo per officiales terrarum, & dicetur ius prætorium, an à populo, & censebitur ius ciuile, igitur cum hæ consuetudines a populo Auersano fuerint inductæ, merito dicentur ius ciuile, non autem prætorium, sequitur Bal.Cas.ad cõsuet. Burg.circ. procem.
7 Dicitur † in definitione ius,ergo in ea includi-
8 tur bonum,& ęquum. ius.n.est ars æqui, & boni.l.1.§.ius.ff.de iustit.& iur. alias non esset con-
9 suetudo.† sed vetustas erroris. viij. dist.ca. consuetudo.& c.eod.tit.lib.6.vbi vide, & sicut perniciosa euitari deberet. capit. mala autem,ead.
10 quæstione,& cau. Quomodo † autem differant consuetudo, obseruantia, ritus, mores, desuetudo, solitum & consuetum, late discutit Curt. in capitu.fina.extra.eod.ad quem breuitatis causa lectorem remitto. Dicitur non scriptum,nã in sui primordiali introductione non requiritur scriptura, cũ veniat tacito cõsensu populi, secus tamen quo ad sui reformationem, & ad futurã rei memoriam, & innuitur in fi. harũ consuetudinum, ibi, ad
11 perenẽm † rei memoriam,nec per huiusmodi scripturam desinit esse consuetudo, nec dicitur ius scriptum, Bal. in l.1. C. ad Velle. Iac.de S.Georg. in l.de quibus, ff.de legi. licet ex hac scriptura bene inducatur notorium non indigens probatione, secundum Bal.
12 ibi,colu.fi.& † quod tamquam notoria non indigeat probatione, idem Bald. affirmat in ca.1. de his qui feud.dar.poss. & Card. in capitu. fina. extra eodem, sicut si quis allegaret,ff.vetus, vel Codicem, Bald.in cons.208. incip. eundum est. volum.3. Monser.in rubr.ff. de oper.noui nun. nume.66.Barb. consil.33.columna penul. lib.1. Philip. Dec. consil.445.numero 10.& producta
13 in alio tribunali,†producitur tanquam instrumentum publicum,Zabar.cons.72.numero 14.
14 tamen non releuat ab onere proponendi,† licet releuet ab onere probandi,glo.in clemen.appellanti,de appellat. Bartol.in l. penult. ff. de exceptio.Ex quo fit,vt dicantur hæ consuetudines
15 ius municipale huius ciuitatis,†& secundum eas iudex iudicare debet,Cassan. in consue.Burgun. in proœ. col.4.vbi vide Alfan. collect.iur.c. 483.

Dicitur autem moribus, & vsu populi, vel maioris partis, quia debent ad hoc vocari om-
16 nes de populo,†sed duæ partes adesse, & maior pars illarum duarum partium nobilitate dignitate, & scientia,ff.quod cui.vni.nom. l. nulli, vbi no.& glo.consuetud. Neap. in prooem. illarum consuetudinum,num. 17. prout sic ciues Auersani fecerunt, quia de consensu omnium factæ sunt, vt dicitur in fine harum consuetudinum,& ex his verificatur diffinitio Barto. Denique dicitur, vim legis habens, nam quantę sit authoritatis, dicit tex.in l.1. C.quæ sit long.consuet.& c.in his.& cap.consuetudinis, 11. distinc. Panorm.in cap.consuetudo,extra eodem, & di-
17 cebat Bald. quod fortior è consuetudo, † quàm gratia principis,in c.1.de natu.feud.& ꝙ consuetudini sicut matri debetur reuerentia, Bald.in
18 cons.185.columna 2.volum.1. & †quod magna sit vis consuetudinis, testatur Luc. de Pen. in l. missi opinatores, C.de exact.tribu.libro 10.

¶ Si quæritur,quomodo,& qualiter proban-
19 da sit consuetudo?†dic,quod probatio nõ debet esse generalis, & incerta, vt puta sic esse consuetum, vel sic esse de consuetudine, sed de actibus respicientibus casus consuetudinis, & de tempore

pore, ex quibus inducitur consuetudo, vt tradit
Cyn. in l. 1. C. quæ sit long. consuet. colum. 12.
Bal. in l. de quibus. colum. 15. ver. postremo qua
liter, ff. de legi. Alexan. conf. 45. col. 1. & conf. 131.
colum. pen. vol. 2. Corn. conf. 293. col. 4. lib. 1.
Curt. iun. consil. 184. Amplius dico, quod non
solum non probant testes, sic genericè depo-
20 nentes, † imo nec admitti debent articuli gene
rales, quibus deducitur sic generaliter, ita esse
de cõsuetudine, nisi in specie articulẽtur actus,
super quibus consuetudo seruata sit, cum tem-
poris diuturnitate. Oldrad. conf. 254. quia tota.
colu. 2. & pulcherrime omnium tradit Bellam.
conf. 27. vtrum prior. colum. 2. dubio 2. & Aim.
Crauet. conf. 134. columna 3. num. 6. Secundo
21 requiritur, † quod testes se restringant, atque
deponant de actibus vniformibus, & insuper
de pluribus actibus. vt per Aimo. conf. 313. nu. 4.
22 non autem de actibus varijs, † & vario modo
23 obseruatis. † Aym. conf. 96. nu. 6. quibus equi-
dem hæ nostræ consuetudines probationibus
non egent, cum extractę sint ex publico ipsius
Ciuitatis Archiuo. plene probant. Authent.
ad hæc. C. de fid. instr. & cum sint redactę in
24 publicam scripturam, † tanquam notorię allega
ri possunt, nulla indigentes probatione, vt su-
pra dictum est, & dicetur inferius. Non tamen
est omittendum, quod actus prĕmissi proban-
25 di sunt esse factos in uim consuetudinis. † An-
char. in consilio 333. pro maiori intelligentia.
colum. 5. vbi exemplificat in consuetudine ex-
cludendi fęminas propter masculos, non suffi-
26 ciat probare † quod masculi excluserunt fęmi-
nas simpliciter, nisi probetur quod exclusè-
rint in vim illius consuetudinis: nec sequitur,
masculi excluserunt fęminas, ergo probata
est consuetudo eas excludendi, quia potue-
runt excludere ex causa testati, vt puta per te-
stamentum masculi essent prælati, ac instituti,
fęminis exclusis, vt voluit Corne. consilio 125.
27 col. 2. † ad fi. lib. 4. & sic secundum prædicta non
sufficeret probare simplicẽ possessionem ma-
sculorum, nisi probetur, ex qua causa possede-
runt, & quod in vim allegatæ consuetudinis,
Aimo. conf. 171. nu. 14. sicut etiam non probatur
28 consuetudo, † quod primogenitus succedat in
feudo, nisi probetur in specie successisse in com
petentia aliorum fratrum, quandoque super-
existentium. Andr. de Iser. in cap. Imperialem. §.
Præterea ducatus. nu... de prohi. feu. ali. per Frid.
29 Inque † ea probanda debere esse testes conte-
stes, non autem singulares, vt per Philip. Deci.
in conf. 215. vbi quod est cõis opinio. vide de
prædictis latissime Iacob. Meno. lib. 2. centur. 1.
quæst. 81. cũ sequentibus. de arbitr. iudi. quæst.
30 Quanto † autem tempore inducatur con-
suetudo? in hoc variauerunt doctores, nos au-
tem breuiter, & conclusiue loquendo, præ-
mittam quod l. de quibus. ff. de legi. dicit, in-
ueterata consuetudo alibi diuturna. l. diutur-
na. ff. de legi. sed tempus non determinauit
lex, ex quo dixerunt aliqui, quod sit in iudi-
cis arbitrio, prout sensit glo. conf. Neapol. in
proęm. nu. 35. Alij requirunt tempus decem an-
31 norum inter pręsẽtes, † viginti inter absentes, vt
nota. in d. l. diuturna. quod non placet, cum
32 semper sit † idem populus præsens, & vnifor-
mis, l. proponebatur. ff. de iudic. Iccirco Ioan.
33 dixit, † decem annorum tempus sufficere, cum
longum tempus censeatur esse decem annorũ.
Instit. de vsucap. in princip. & in rub. C. de præ-
scrip. long. tempor. Alii requirunt tempus 30.
34 annorum. tali enim tempore tuti sunt fures † &
malęfidei possessores. l. sicut. C. de præscri. trig.
vel quadragin. ann. Alij tempus, cuius princi-
pij non extat memoria, vt not. in d. l. inuetera-
35 ta. l. de quibus. ff. de legi. & † quippe proce-
dit hæc opinionum diuersitas, quando est du-
bia, ac voluntas populi similiter dubia, secus
si clare populus, vel ciuitas consentiendo asse-
reret se velle, illud pro consuetudine seruari,
36 tunc † enim esset consuetudo expressi consen-
sus, non taciti, secundum Napoda. in proęm.
consuet. Neapo. numero 50. & hoc clare innuit
textus in d. l. de quibus, ibi, nam quid interest
an suffragio populus voluntatem suam de-
claret, an rebus ipsis, vel factis? pro vt sic expli-
cari potest in præsentibus consuetudinibus
Auersæ, quæ consensu omnium factæ sunt,
vt in earum fine dicitur, quæ clausula tollit du-
bium prædictum ac diuersitatem opinionum
præallegatarum, cum de introductione harum
cõsuetudinum constet per expræssam volunta-
tem, & consensum ciuium, vt in d. l. de quib.

Dubium tamen remaneret in hoc, quia po-
pulus Auersanus non habuit potestatem con-
37 dẽdi statuta, nisi a principe confirmata, † & pro
inde non potuit inducere consuetudines sine
scientia principis. Alex. conf. 173. num. 8. volumi
ne 6. Corn. conf. 193. columna 10. versic. nec ob-
stat dicta obseruantia, volu... quod secus esset in
38 populo non recognoscente superiorem, † & non
egente principis confirmatione, quod pro regu-
la tradit Duen. regu. 141. consuetudo. Roland.
a Valle. de lucr. dot. quæst. 99. nume. 12. quia pri-
mo casu requiritur tempus annorum quadra
ginta, nec sufficit decennale, vt per Aret. consil.
23. colum. 4. versicu. sed quando vniuersitas. vbi
dicit, quod sic notabiliter distinguit Bald. si is
recte inspiciatur, in rubr. C. quæ sit long. con-
sue. vide Duen. reg. 140. Bart. in conf. 136. Lapus
in fine. sequitur Aimo. de antiq. temp. in 4. part.
in princip. in 45. differentijs. num. 7. & seq. Ces-
39 sat igitur ex prædictis difficultas, & † dubietas ha
rum consuetudinum ex antiquissima, & im-
memorabili præscriptione, cum vigeant ex
tanto tempore, & secundum eas semper iudica-
tum, & in iudicio frequenter obtentum, vt dici-
tur in verb. obtentæ. quoniam sic semper, vt per
eas disponitur, est iudicatum, & obtentum, non
semel, sed bis & pluries. facit l. obtinuit. ff. de con
di. & demon. sequitur in textu.

Et Approbatæ. Approbatæ dupliciter ta
cito vel expresso populi consensu, vel etiam
ab ipso Rege tunc regnãte, de qua approbatio-
ne

ne, & confirmatione ſubijciuntur verba Ci-
uium pro approbatione ſupplicantium, quæ
ſubnectuntur,& ſunt videlicet: Deuotiſſime ſup
plicatur præfatæ veſtræ Maieſtati pro parte Auer
ſanorum omnium prædictorum, quod digne-
tur ipſa veſtra benigna Maieſtas ad abundantio-
ris cautelæ ſuffragium, quæ in cunctis prodeſſe,
& non officere cõſueuit, eidẽ vniuerſitati, & ho
minibus ciuitatis veſtræ Auerſæ,& omnium ca
ſalium eius prædictorum confirmare, ratificare,
& acceptare, ac de nouo concedere omnes,& ſin
gulas eorum conſuetudines infraſcriptas Auer
ſanas, vſque in præſentem diem ab antiquiſſi-
mis temporibus inter eos obſeruatas,& per præ-
deceſſores reges,& regias Maieſtates veſtras rati
ficatas, acceptatas,& confirmatas in matrimo-
nijs, videlicet inter eos, vel alios contractis, &
contrahendis, prout, & quemadmodum in ip-
ſis infraſcriptis cõſuetudinibus inter Auerſanos
præſcriptos obſeruatis continetur ad plenum,
cuius conſuetudinis Auerſanæ in dictis matri-
monijs contractis,& contrahendis tenor, & ſe-
ries per omnia ſequitur in hunc modum.

Hactenus verba ſunt ſupplicationis pro habẽ-
da confirmatione,& iam habita dum enarratis
conſuetudinibus ſequitur confirmatio per ſub-
40 ſequens verbum Regis, † Fiat. nec enim ſine hu-
iuſmodi confirmatione, tantæ fuiſſent autho-
ritatis. per l. ſi quid extraordinarium. C. de lega.
lib. 10. vbi Barto.& Ioan. de Plat.& in §. iuſiuran
dum verò in Authen. de defen. ciuit. Anchar. in
capitu. canonum ſtatuta. de conſtit. Bertran. con
41 ſil. 48. li. 1. † maxime in populis ſubiectis, qui ſibi
legem, non vſque adeo ſibi condere poſſunt.
vt per Am. Ferro. in princip ad conſuetu. Burde-
42 ga. Operatur etiam, vt approbatæ,† & cõfirmatæ
per principem, per alium tolli non poſſunt, per
uulg. regulam, cuius eſt condere, eius eſt tollere,
& eodem vinculo quo ligamur abſolui debe-
mus. l. & ſi nuptijs. cum ſimil. C. de nupt. Caſſ.
rub. 4. §. 7. columna 4. Circa vero conſuetudinis
43 interpretationem nihil in ea eſt ſupplendum,† &
ſtricte interpretãdum, maxime cũ de ea agitur,
quæ contra eſt ius commune, vt per Bart. in l. ſi
quis hoc interdicto. ff. de itin. actu. priua. & in
auth. qui rem. in fin. C. de ſac. ſan. eccl. Inno. in ca.
tua nos. de decim. Paul. de Caſtr. in conſil. 340.
quia ſupra, colum. 2. in fin. lib. 2. Bald. in conſil.
275. quod per regula. circa fin par. 2. & quod vbi
44 nõ diſponit, nec nos diſponere debemus.† Aim.
conſ. 30. nume. 5. nec eſt extendenda. Benedic.
in cap. Raynutius, in verbo,& vxorem nomine
Adelaſiam, deciſ. 5. num. 167. extra de teſtam.
45 & ad vnguem obſeruanda† quia eſt actus practi
cus. Bal. in l. quicunque, col. 7. uerſic. ſcias autem
46 quod C. de ſerui. fug.† ac tenaciter obſeruanda.
Bald. in cap. 1. de his, qui feu. dar. poſſ. tamen re-
47 cipit interpretationem, † & extenſionem paſ-
ſiuam: Bartol. in l. omnes populi. ff. de iuſt. &
iur. & per Ozaſcum, qui coaceruat omnes in
48 deciſ. Pedemont. 142. hum. 1. † & vbi verba con-
ſuetudinis ſunt clara, nihil eſt ſubaudiendum
nec addẽdum, nec debemus addere ad textum,
nec requirere plusquam litera requirat, illique
49 tenaciter inhærẽdum,† nec illi addere, nec detra
here nec aliter interpretari quam loquatur, Bal.
in l. maximum vitium. columna penultima,
C. de lib. præ. & in capitulo ſignificante. extra
de appella. Alber. in prima parte ſtatu. quæſt. 1.
Tiraq. in l. ſi vnquam, num. 4. cum ſequ. C. de re
uoc. donat. & adde prædictis, quod cum con-
50 ſuetudines non ſint redactæ in volumen,† ſed di-
ſperſæ, nec in aliquod volumen redactæ egent ali-
quali probatione; modo vero cũ ſint publicatæ
notoriæ probatione Deo annuente, nõ egent, ſm
Iac. But. in l. fi. C. quæ ſit lon. conſu. Bal. in l. vnica.
C. ut q̃ deſunt aduo. par. Phi. Dec. cõſ. 402. & 540.
51 Et † quamuis ad corroborationem conſuetudi-
nis ſuperioris confirmatio operetur, ut ſupra di-
ctum eſt, tamen valet ea abſque ſuperioris ſcien
tia. Abb. in c. fin. extra eo. titu.
52 Cuius † conſuetudinis tanta eſt vis, atque po-
teſtas, vt ab ea contractus recipiat interpreta
tionem l. quod ſi nolit. §. qui aſſidua. ff. de ædil.
ædi. l. ſemper in ſtipulationibus, ff. de regul. iur.
gloſſ. not. in l. ſi fundus. §. in commiſſoria. ff. de
l. commiſ. Bartol. in l. nemo. ff. de duo. reis. &
vide multa ad hoc per Anton. Gabr. in commu.
opin. tom. 2. concluſio. 1. 2. 3. vbi ad ſaturita-
tem. vbi etiam in concluſione 5. quærit & con-
53 cludit, † vtrum vna familia poſſit inducere con
ſuetudinem inter ſeſe, quod ſic. Imo. Iaſ. & Cro.
in l. omnes populi. ff. de iuſtit. & iure. Andr. in
ca. 1. §. præterea ducatus. verſi. ſed quomodo pro
batur. de prohi. feu. alie. per Frid. Loffr. conſ. 14.
54 Inducitur† etiam conſuetudo etiam ſine actu,
& frequentia iudiciali. vt per Bartol. in l. de qui
bus. ff. de legi. & in l. 1. col. 14. C. eo. quamuis alias
dicatur non valere, niſi fuerit inducta, & ob-
tenta in contradictorio iudicio. l. cum de con-
ſuetudine, ff. de legi. glo. in cap. cum cauſa. de iu-
di. ſecundum Bald. in d. l. de quibus. & gloſ. 8.
diſtin. ca. fruſtra. quæ anſinomia tollitur, ſcilicet
ſi allegatur adeſſe conſuetudinem, altera parte
negante, iudex tamen pronunciat adeſſe con-
ſuetudinem, ſecundum glo. in capitu. Abbate.
extra de uerb. ſig. & per Archid. in d. cap. fruſtra,
8. diſt. add. Affl. deciſ. 321. poſt nu. 17.
56 Tollitur † autem per actus contrarios, glo. in l.
nemo, §. temporales, ff. de regul. iu. Paul. de Caſt.
in l. cum conſuetudo, ff. de legi. & per Bald. in
57 marg. in ver. ſtatutum, verſ. fin.† licet non per v-
nicum actum pluribus actibus contrarium, Bal.
in l. prima, columna prima, ver. frequenter, iun-
cto verſiculo tu dic, in l. ſecunda, in vltima co-
lumna, in verſi. deinde quærit gl. C. quæ ſit long.
conſue. & in Specu. de conſuetud. & per Abb. in
58 in ca. fi. † extra eodem, niſi cum vnico actu con-
trario pluribus, concurrat tempus idem, quo fuit
inducta cõſuetudo, vt per Ale. de Im. in l. nemo,
ff. de reg. iur. & per Abb. in ca. illorũ. ext. de præb.

His conſuetudinibus ſic diffinitis, inductis,
præſcriptis, & ad futuram memoriam in ſcri-
pturam redactis, de pluribus quærendum eſt.

59 ℭ Et † Primo, an hæ conſuetudines ſint vni-
formes,& inter ſeſe differentes? & dubium ori-
tur

tutex hoc, quoniam nonnulli diuidunt hanc
ciuitatem per portas, & quatteria, ſed non lo-
quuntur rationabiliter, quoniam in textu di-
citur, conſuetudines obtentę, & approbatæ in
60 Ciuitate Auerſana,†ſermo eſt indefinitus æqui
pollens vniuerſali. l. ſi pluribus, ff. de lega. 3. cum
61 ſimi.† & quia quodlibet quarterium dicitur ciui
tas. l. 3. ff. de offi. aſſeſ. vbi not. & Barto. in l. pri-
ma, C. de cur. & cohart. lib. 11. & in conſi. 79.
colum. 1. Anchar. in conſ. 414. Annan. ſing. 83.
Io. Oinotomi. in §. conſtat. inſtit. de iur. natur.
genti. & ciui. num. 16. quod adeo verum eſt, vt
62 quęlibet villa,† & quęlibet pars caſalium poteſt
conſtituere ſindicum de per ſe inuita ciuitate,
63 & nobilitas inuita plebe,† & è contra. Bal. in l. Te
ſtatrix. §. ſi plures. ff. ſi ſer. vendi. Ange. in l. ſi plu-
res. §. ſi parti, vbi etiam Iaſ. ff. de leg. 1. Flo. in d. §.
ſi plures. quod de facto ſeruatum vidiſſe refert
Anna. ſing. 76. addit D. Fab. de Anna. in conſil.
64 264. vol. 1. † vnde cum vnus ſit populus in plures
curias diuiſus. l. 2. §. poſtea aucta. ff. de ori. iur. vni-
ca, & vniformis debet eſſe lex. & ſic puto tenen-
dum, vt liget vniformiter etiam vicos ſeu villas,
& caſalia, vt ſuo loco inſerius dicetur.

65 Secundo† quæro, nunquid hæ conſuetudines
ligent comitatenſes, & ſic habeat locum in ca-
ſtris, & vicis ſeu caſalibus (vt dicunt) eiuſdem
ciuitatis? dic quod ſic, vt per Bartol. in l. cunctos
populos. C. de ſumm. Trinit. & fide cathol. Iaſ.
in §. rurſus. inſti. de actio. num. 42. Soci. conſ. 271.
Incip. in præſenti, vol. 2. Alex. in l. ſi cōuenerit. §.
ſi nuda. ff. de pig. acti. Bar. in l. 2. quæſt. 36. C. quæ
ſit longa conſuet. Seuerinus in l. omnes populi.
num. 236. & 237. ff. de iuſt. & iur.

66 Tertio † quæro, vtrum hæ conſuetudines de-
beant obſeruari in curia eccleſiaſtica ſeu epiſco-
pali, cum ſint iura laicorum, quæ non ligant cle
ricos? dic quod ſic, vt not. Barto. in l. ex ea. ff. de
poſtu. & faciunt dicta per eundem Barto. in d.
l. cunctos populos. C. de ſu. Tri. & fi. cat. & vi. ibi.

67 Quarto † quæro, nunquid hæ conſuetudines li-
gent clerum, & clericos ac eccleſiaſticas perſo-
nas? dic quod non. c. eccleſia ſanctæ Mariæ, extra
de conſti. & ibi Doct. & Henric. Boich. & latiſſi-
me addentes in proœm. conſuetudinum Neap.
in gl. in verb. præfatis. ſuper glo. quæ incip. an hæ
conſuetudines ligēt eccleſias, clericos, & eorum
bona. & per Cyn. in l. 1. C. quæ ſit long. conſue.
Brun. in tract. ſtat. exclu. fęmi. artic. 6. nume. 32.
immo conſuetudo Laicorum quamuis genera
68 liter loquens,† non ſtringit clericos in foro eccle
ſiaſtico litigantes. Capp. Tholo. deciſ. 153. & ibi
Aufrer. in additio. An autem clericus dicatur ci
69 uis,† & de vniuerſitate, vide Oldr. conſ. 32. Ale. in
l. in prouinciali. §. ſi in publico. ff. de oper. nou.
nunci. & conſ. 41. num. 4. vol. 7. Phi. Franc. in ca.
hac conſtitutione. de offi. dele. lib. 6. Bal. in c. 1. de
mili. vaſ. qui arm. belli. dep. & in l. ſenatores. in 2.
lectura. ff. de ſenato. & in conſ. 45. volum. 3. & an
70 officialis, & † Prælatus veniat appellatione ciuiū.
Bal. in l. obſeruare. §. proficiſci. ff. de offi. procon.
71 Loffr. in conſ. 4. num. 7. Angel. conſ. 23. † Et quid
ſi clericus coniugatus duxit vxorem, nunquid
72 ligetur † his conſuetudinibus, iux. textum in c. 1.
de cler. coniug. dic quod ſic. nam clerici coniu-
gati nullum aliud retinent priuilegium, niſi de-
clinatoriæ fori, nam remittitur æquè in ciuilibus
cauſis, & criminalibus ad iudicē eccleſiaſticum,
& priuilegium c. ſi quis ſuadēte diabolo. 17. q. 4.
cum eius percuſſor incidat in cēſuram, & pœnā
illius canonis, dummodo incedat in habitu, &
tonſura. vt habetur per doct. in d. c. 1. de cler. con
iug. lib. 6. & dummodo contrahat matrimo-
nium cum vnica, & virgine, alias non gaudet
etiam his duab. prærogatiuis, vt per Syl. in ſum.
in ver. Clericus. il 1. §. 6. & clericus. 3. col. fi. nu. 7.

73 Quinto † quæritur, vtrum hę conſuetudines li-
gent exteros, ſiue aduenas? dic quod conſue-
tudo localis non ligat forenſes ſeu exteros, ſed
tantum ciues ſubditos, vt per Oldr. conſil. 248.
Roman. conſ. 163. & late Barba. in rubri. extra
de conſuetu. vide etiam per Hippoli. de Marſi. in
l. fin. ff. de iur. omn. iudic. & Doctores, & quotas
74 per eum allegatas, † quæ faciunt ad hanc quæ-
ſtionem. Verum ſi forenſes, ſeu exteri contrahāt
matrimonium in hac ciuitate, vtique ligan-
tur his conſuetudinibus. Caſſan. in conſue. Bur-
gun. rub. 4. §. 2. fol. 134. Idem dicas in extero, qui
75 venit ad habitandum in ciuitate, † vt ſubdatur cē
ſuræ conſuetudinis, vt not. Archi. in c. Romana.
in glo. bene dicit. de ſent. exco. in ſexto, Glo. Na-
pod. in conſuetu. Neapol. vbi fundus, ſub titu. de
iur. congrui. in verb. cōtra ciuem. Rurſus quęro,
76 nunquid liget ciues † qui foris habitant atq; aliò
domicilium tranſtulerunt? quod videtur, vt in l.
1. C. lib. 10. de muni. & origina. in fin. Roman.
conſ. 59. in primo dubio, & Gloſ. Neapoli. in lo-
co proxime allega. in conſuetudine, vbi fundus.
Inſuper quęro, quid ſi contractus dotalis eſſet ini
77 tus extra ciuitatem inter perſonas ciuitatis, † vbi
eſt conſuetudo, an cenſeatur initus, ſecundum
conſuetudinem patriæ? dic quod ſic, ſi contra-
ctus eſſet relatiuus ad conſuetudinem, vt habe-
tur per Ant. de Alex. in additio. in proœm. con-
ſuetudinum Neap. fol. 55. incip. nota ex hac gloſ.
78 & † Maritus ſi cōtrahat in hac ciuitate matrimo
nium, in qua ciuitate habitabat tempore contra
ctus, deinde alibi transferat domicilium, tem-
pore reſtitutionis dotium attenditur primum
domicilium contractus, Crot. in l. omnes popu-
li, in fine, ff. de iuſt. & iur.

79 Et † ſi quis eſt aſcriptus, & receptus in ciuem
cum clauſula, vt habeatur pro originario ciue
A quo ad omnia, an ligetur conſuetudine ciui-
tatis, ad quam nouiter ſit allectus, & nunquid
poterit eſſe de prioribus, vel electis, Bartol. quod
80 ſic, in l. omnes populi, † ff. de iuſt. & iur. idem di-
co in eo, qui electus eſt in ciuem per ſtatutum,
vt dicatur vere ciuis ciuitatis. vt per Bart. in conſ.
128. Incipi. punctus talis eſt alias viſa petitione
81 data per ſer Ciccum. † & tenetur ad onera ciuita
tis. Bal. in l. quod fauore C. de legi.

82 Quæritur † etiam, quid ſi mulier contraxit ſe-
B cundum has conſuetudines, & fuit dotata ſe-
cundum has conſuetudines, deinde ſe confert
cum viro ad aliam ciuitatem, vbi eſt diuerſa

con-

consuetudo, vel viget ius commune, vtrum hoc casu eximatur à censura, & vinculo consuetudinis? Resp. quod Ant. de Alex. in simili quæstione determinat, quod non eximitur, alias esset aperta fraudi via, vide eum in proæ. consuetud. Neap. in addi. incip. nota ex hac glos. cum ratio diuersitatis inter vtrũq. casũ assignari nõ possit.

83 Quæro † nunquid Iudei ligentur his consuetudinibus? cum habitent in ciuitate consuetudinaria eiusque districtu, maxime si causa vertatur inter Hebręos, videbatur causam esse decidendam secundum legem eorum, & secũdum l. Moysis, vt per Calder. cons. 10. Tiraq. de iur. primog. quæst. 66. Marant. de ordi. Iudic. par. 3. num. 49. Bal. cons. 328. vol. 5. & per ea quę scribunt Moder. Mantuani. decis. 133. in princ. Tamen contrarium est dicendum in casu proposi-

84 tę quæstionis, † quod ligentur hac consuetudine, quia Iudęi viuunt iure Romano, vnde cũ litigant coram iudice ordinario, seruare debent ius Romanum, & proinde consuetudinem patriæ, secus si iudicent coram iudice hebręo, quia tunc seruare debent legem Moysis, vt probat

85 tex. in l. Iudęi. C. de Iudę. † vnde dicas quod comprehenduntur inter ciues quo ad onera, & honores. Andr. Barba. in cons. 63. vol. 4. & cons. 15. vol. 1. Soci. in cons. 70. vol. 1. & cons. 62. & Alb. Brunum in statu. exclu. fęminas. arti. 6. num. 55. versi. Tertio quęritur an talia statuta.

86 Nunquid † consuetudo hæc liget habitatores, & quis dicatur habitator, vide Matth. ab Affli. decis. 384. & ibi addentes, vbi quod habitantes

87 perpetuo lege ciuitatis obligantur, † & quis dicatur habitare, vltra Affli. vide Fel. in c. quoniam. de offi. ordi. & Bart. in l. cum de Lanionis. §. Sa-

88 binus. ff. de fun. instru. & ibidem Affl. † videtur concludere quod non sufficit quem natum in aliqua ciuitate, vt dicatur ciuis illius ciuitatis, vt eius gaudeat priuilegijs, si alibi habeat domicilium. Tu tamen vide Alex. in l. huiusmodi. §. legatum. ff. de leg. 1. cõcludentem hunc fore ciuẽ originarium, potirique priuilegijs, originarijs, indultis ac concessis, & hanc opinionem comprobat Felin. in c. Rodulphus. col. 8. num. 13. de rescrip. decidens hunc esse ciuem originarium tam in loco vbi ortus est, quam originis paternæ. quod dicit practicasse in proprio facto, vt ibidem exemplificat. quod quidem limita, vt per Catel. Cott. in suis memo. in verbo. statuto caucur. & vide Vrsillum in d. decis. 384. Afflicti.

Et quia supra dictum est consuetudinem extendere suas vires ad vicos, & casalia: nunc quæ-

89 ro, nũquid si aliquod † castrum vel villa de nouo construatur in districtu ciuitatis, vel etiam aliquod castrum vniatur ciuitati consuetudinariæ, subdatur his consuetudinibus, & ad ea se extendat? dic quod sic, in 1. casu; in 2. vero idem,

90 si castrum vnitum est accessorium, † non idem si sit æquè principale, vt per Aim. Crauc. de antiq. tem. 4. par. nu. 55. ver. 5. limitat non procedere.

Insuper si lis est non in prætorio ciuitatis con-

91 suetudinariæ, † sed ĩ alio tribunali superiore magna Curia Vicariæ, vel in Sacro Regio consilio, nunquid sit procedendum, vel determinandũ secundum consuetudinem, an verò secundum ius commune? in quo dic, quod absque discrimine iudicandũm est secundum consuetudinem, nam in respicientibus litis decisionem, attenditur locus contractus, & lex contrahentium, vt per Doctores in l. cũctos populos. & ibi Ias. num. 22. 24. C. de summ. Trin. & fid. cath.

Quæritur, contractum est matrimonium in-

92 ter Bertam mulierem Auersanam, † & Titium exterum, deinde soluto matrimonio ob mortem viri, mulier repetit dotes, & dodarium secundum has consuetudines, hæredes viri opponunt dodarium non esse lucrifactum, vel allegant consuetudinem diuersam in eorum patria, & quoniã nõ apparet, quomodo sit contractum, prætendunt causam esse decidendam secundum consuetudinem fori viri, muliere dicente esse attendendam fori consuetudinem, quæ viget in patria mulieris. quæritur quid iu-

93 ris? † Res. quod licet alias de iure communi attẽdatur forus cõtractus, & locus contrahentium,

* per nota. in l. si fundus. ff. de euicti. late Ant. Gabriel. in cõmu. opi. de consuetu. conclus. 2. Ias. in

94 l. cunctos populos. C. de sum. Tri. n. 24. † Tamen hoc non procedit in dote, & contractu dotali, vbi agitur de restitutione dotis, nam quamuis contractus sit celebratus Auersę, attendit tamẽ locus, & consuetudo vigens in foro viri. per tex.

* in l. exigere. ff. de Iudi. & per Ias. in d. l. 1. C. de sum. trini. vbi illum textum exornat eundem li-

95 mitãdo, † & declarando multis modis, quos per te ipsum videre poteris. Inter cæteras autem limitationes propositæ nostrę materiæ pertinen-

96 tes, † limitatur, illum tex. in d. l. exigere. non procedere in sponsalibus contractis, eisque dissolutis, vbi agit, retentis eisdem terminis, de repetitione dotis, seu potius pecuniæ pro dote assignatę, tunc enim inspicietur locus contractus, & sic consuetudo patriæ mulieris, non autem

97 viri. † secundum Ias. in d. l. 1. num. 27. cum dispositio d. l. exigere, sit exorbitans à regulis iuris communis, quo attenditur locus contractus, igitur non extendenda, sed restringenda in casu de quo loquitur proprio verę dotis, & vbi est contractum matrimonium, non autem quando stetit in finibus sponsaliorum. quam conclusionẽ, & Ias. & Gabriel. in locis supra allegatis multis

98 comprobant. † Et denique consuetudines istæ ligant minores, infantes ac furiosos, sicut, & leges scriptæ, vt not. Cyn. & Bart. in l. 2. & Saly. in l. 1. C. quæ sit lon. cons. quod comprobat multis Rol. a valle in tract. de lu. dot. quæst. quadragesima. quod facit ad infra dicenda in locis ordinarijs quibus Deo fauente tractabimus de lucris dotium, & Dodarij, has personas compræhen-

99 dentib. † possumus enim dicere, consuetudines, vbi vigent, esse ius commune. c. cum venissent, extra de eo. qui mitti. in posse. Alex. Imol. in l. de quibus. ff. de legi. inferendo ad statuta, seu

100 pragmaticam † sanctionem, disponentem, causam esse compromittendam inter coniunctos, & decidendam secundum ius commune, nullo

alio

alio dicto intelligitur secundum ius consuetudinarium, vt ibi, & per Areti. in §. constat. Inst. de iur. natu. gent. & ciui. & sicut ius ciuile allegari, † imo non allegata in libello potest deduci,
101 & articulari consuetudo in termino atque in processu causę. Bal. in authen. & generaliter, col. 2. C. de epi. & cle. & per Alex. in l. 1. §. idem scribit. ff. deposi.

102 Adde † quod si diuersæ sint consuetudines in foro actoris, & rei, aliaque in foro iudicij, vel iudicis vbi, & corā quo causa ventilatur: quę sit attendenda? vide Bal. in l. 1. C. quæ sit long. consuet. & per Card. Zabbar. in clem. sæpe. §. & quia, quæst. 2. de verb. signi. vim etiam suam extendit
103 consuetudo ad particularia, † vt supra etiā tetigimus in familia, seu casata ius aliquod sibi proprium constituente: & insuper, vt libro in quo
104 redditus, † & census ecclesiæ, capituli, vel canonicorum stetur: & faciat fidem, & hoc potius ex quadam consuetudine, vt per Bald. post Nicol. de Mattarellis in l. exemplo. C. de proba. Panormi. in cons. 84. lib. 1. Alex. cons. 124. vol. 5. & ibi additio. quod intellige secundum præscriptos
105 Doctores, si non quo ad plenum ius, † saltem in possessorio, vt interim manutenean tur in possessione perceptionis censualium, &c. ligat etiā
106 fiscum, sicut priuatos. l. vēditor. §. constat. † & ibi
107 Flor. ff. com. præd. & † insuper ligat inclitos filios Regis. And. in rub. de consuet. recti feu.

108 **In Ciuitate.** Dicitur † autem ciuitas, quasi ciuium vnitas, secundum Isid. 15. ethymol. & sic ciuilis societas non solum simul viuendo, uerum etiā bene viuendo, & secundum Azon. in sum. ff. in prin. dicitur hominum multitudo societatis vinculo adunata ad iure uiuendum, licet vul-
109 gus appellet ciuitatē muros, † ac domos è lapi-
B dibus, & lignis constructos, cum re uera constet hominum moribus; vt cum quis ciuitati
110 quid mandat † ciuibus non muris. l. si quando, C. de bon. vac. lib. 10. Hinc ciuitate donare, hoc est ius ciuium conferre, & ciuitas dicitur pro-
111 prie quæ habet episcopum. c. episcopus. † 80. di.
112 c. 1. de priuile. † an autem appellatione vrbis ve-
113 niant suburbia? † dic quod vere ea proprie vrbs dicitur, quæ clauditur murorum ambitu. c. si ciuitas. de sen. excom. l. vrbis appellatione, vbi
114 not. ff. de verb. sign. † large tamen veniunt suburbia, vbi alias dispositio elusoria redderetur. vt per Ias. in l. cum quidam. ff. de lib. & post. & Catell. Cotta. in verb. ciuitatis appellatione, & vide textum in l. in continentibus, & l. pupillus. §. incola. ff. de verb. signi. quid autem differat ciui-
115 tas, castrum, † oppidum, vid. textum in c. Rodulphus. de rescript. & quid sit diæcesis. plene per Archid. in c. statutum. §. 1. de rescrip. vbi ponit diuersitatem inter ista, & an si propter delictum
116 fuerit interdicta, extendatur ad suburbia, † vt ibi possint celebrari diuina. vide gl. in l. vrbis appel-
117 latione, † & ibi doct. & Fel. in d. c. Rodulphus. de rescrip. Iac. Meno. de arb. iudi. quęst. lib. 2. centur. 2. casu. 155. & interdicta ciuitas habetur pro mortua, Innoc. in cap... de sent. excommun. & per-
118 dit priuilegia, † Ioā. Andr. in cap. non potest, de
119 re. iur. in sexto. † Sicut etiam perdit per coniurationem, & inobedientiam dum subijcitur aratro, vt Troia, & Carthago. glos. in l. vsusfructus ciuitatis, ff. quibus modis vsusfr. amit. vt per Alexand. cons. 43. volum. j. Curt. sen. cons. 26. vol. 2. Bertran. cons. 192. Incipit. multi, quòd vniuersi-
120 tate destructa amitttuntur eius priuilegia, † imo
121 nec recuperantur, etiā si reædificetur: † hoc tamē intellige si facto superioris destruatur, secus si
122 iniuria temporis, † vel tempore bellorum ab inimicis, tunc nō amittit ea. Bello. in cons. 1. a nu. 7.
123 † vnde autē dicantur vicus, villa, ciuitas, pagus, castrum, oppidum. And. de Iser. in const. Regni. Prosequentes. de pugn. subla. & an muri ciuita-
124 tis possint reparari, † vel reædificari sine superioris licentia. vide const. Regni. Cast. & Lu. de Pen. in l. fi. C. de quib. mun. li. 11. vbi plura in materia. & l. Sacra. §. fi. ff. de rer. diui. vide Cass. in consue. Burg. in §. Incip. on ne peul. versi. 2. limito. vbi an
125 refici possint inconsulto Principe, † & quod in
126 construenda ciuitate † ante omnia ædificandus est furnus, secundo menia, & 3. ecclesia, & templum domino, & talis ordo sumitur ad literam Esdr. lib. 3. c. 2. secundum Luc. vbi sup. vide Cass. in suo cath. glor. mundi, parte 12. quæst. 69. circa
127 fin. † Et an appellatione ciuium veniant spurij? Bal. in cons. 267. dicit quod non comprehenduntur statuto, si sit fauorabile.

128 Nunquid † ciuitas de iure possit aliquem exterum ascribere in ciuem, & vt dicunt, allicere
129 seu aggregare? & an † ciuis ascriptus teneatur ad
* onera ciuitatis ex causa de præterito, vel de futuro tantum, vide Alexand. in l. si Ruffinus, C. de
130 testam. mil. & † quando quis allicitur in ciuem, vere dicatur ciuis, Afflict. decis. 384. numero 14.
131 ciuitas † tamē Auersana habet hoc ex priuilegio ascribendi quem in ciuem ipsius, quod priuilegium conseruatur in eius archiuo.

132 Insuper † an nobilitas, seu nobiles Ciuitatis
* possint aggregare cætui nobilitatis aliquem nō
133 nobilem? † videtur quod nō, nam conferre nobi-
134 litatē † soli competit Principi, pęnes quem sunt omnes thesauri dignitatum, vt per Bald. in ca. j. quis dica. Dux March. vel com. quod verum est. Tamē credo, vel ex priuilegio, vel antiquissima pręscriptione, vt videmus, contrarium seruatur; nam ascribuntur in sedilibus a nobilitate seu eo-
135 rum maiori parte, † & quod maior pars facit, omnes facere videntur. l. quod maior ff. ad munici. l. sicut. §. 1. ff. quod cui. vni. nomi. & vide D. de
136 Franch. decis. 2. † quid autem sit dignitas seu nobilitas, vnde oriatur, quot modis acquiratur,
137 Bart. in l. 1. C. de digni. lib. 10. vtrum † ex diuitijs quæratur nobilitas. plene Tiraq. in tra. nobili. in
138 princ. † vtrum ex scientia legali quęratur nobilitas. Bal. in l. nobiliores. C. de neg. & mer. & per in-
139 gressum † monasterij perdatur nobilitas mūdi, glo. in c. fi. de sta. mona. & perditur titulus suæ casatę. vt ibi. quam gl. sequitur Phi. Franc. in c. fi.
140 de off. dele. in 6. † nihilominus monacus non per hoc desinit esse ciuis suę ciuitatis, licet quęrat ci-
141 uilitatem loci, in quo situm est † monasterium. c.

rogationes

rogationes.de consc.dist.4.Bart. in l. 1.ff. ad muni.Lapus alleg. 10. faciunt dicta per Soci. in cõs. 153. vol. 2. & popularis creatus comes? uidetur
142 quod sic, quia † acquiritur paradogiũ, si habeat annexum feudum, c. 1. de feu.cogn. vide Minad. in constit.Regni.In aliquibus,in verbo comitũ,
143 & sic mutatur status,† quamuis nobilitas nõ nascatur ictu oculi, vt Bald.dicit in dicto cap. 1. quis
144 dica. Dux March.† vel com.mutatur tamen qui-
145 dam status in meliorẽ. † Licet Notarius, vel episcopus per gradum Doctoratus assumptus non desinat esse Notarius, vel Episcopus, Imo.in l. falsa,ff.de condi.& demonst.vbi ponitur quæst. per
146 Bar.de pedona effecta regina,† nõ desinit esse pedona, ad quæstionem ludentium ad scacchos,& promittentium dare scaccum mattum de pedona. Add. qui dicantur nobiles, qui Illustres, Iaco. Menoch.libro 2.centur. 1.casu 67.68.de arb. iud. quæ nobilitas non præsumitur in dubio, quia est qualitas, quæ non existit a natura, Curt.sen.cons. 18.in princ. & quia supra dictum est incola ligari his consuetudinibus, videndum est quis dicatur, vel efficiatur?& quidem efficitur quis incola ciuitatis, si in ea habet maiorem partem fortu
147 narum suarum,† si ibidem constituit sedem, l. ci
148 ues,† & ibi Bar.C.de incol.li. 10. vbi ꝙ præsumitur incola, si probatur, quod quis habet aliquid in ciuitate.

149 Amittitur tamen ciuitas,† & desinit esse ciuis per deportationẽ, cum quis ob delictum in insulã perpetuo relegatur, vel triremibus addicitur,
150 & † quemadmodum nec viuus sic nec mortui cadauer in eam ciuitatem in sepulturam deferri potest, absque principis dispensatione, secũdum Bart.per illum tex.in l. si quis in insulam,ff. de cada.puni.Petr.Rauen.sing.898. incip. nota quod illæ,&c.

151 Subduntur† etiam ciues onerib.ciuitatis, quẽadmodum honoribus, cum eligantur ex eis quidam, qui per certum tempus anni, scilicet rem publicam,& patrimonium ciuitatis curent, qui proprio nomine defensores ciuitatis appellantur, vt in auth.de defenso.ciuit. de modo tamen eos eligendi, per circulum, scilicet quòd quili-
152 bet suo loco,& tempore, † licet in hoc attendatur consuetudo, glo. in l. ita tamen, circa princip. ff.ad S.C.Trebel.quod sit eorum munus, seu officium, vide Goffred.de tra.not.in sum. qui agit de officio sindicorum, seu electorum, & de mo-
153 do eligẽdi,† vide tex.in §.si qua uero, in authen. de defen.ciui.quamuis in hoc non obseruetur dispositio iuris prædicti, vt per d.gl.in l. ita tamen. Ad qđ munus non est quis admittendus, nisi ela
154 pso quinquennio,† licet bene ad aliud elapso, tamen triennio, vt in l. secunda, C. de munc.& ho. non continu. Nota tamen quòd huiusmodi de-
155 fensores,† seu electi non excusantur ob tale munus a muneribus realibus ciuitatis, licet bene excusentur à personalibus, vel mixtis, puta custodia castrorum, murorum, hospitio militum, & huiusmodi contributionib. l. actores, C. de exac. tribu.lib. 10. vbi gl.not.de officialibus Bononiæ, quòd teneantur ad solutionem collectarum,& est tex.in l. curiales, C.de decur.

156 Nec tales postulati,† seu nominati, vel electi, possunt hoc munus renuere, & se excusare sine causa legitima, paupertatis, senij, numeri filiorum, vel morbi, vel alterius legitimi impedimenti præstantis excusationem, cum rebus proprijs interesse non possint, l. 1. C.qui nu.liber. & l. prima, C.qui æta li. 10.vide Bar.& Luc.de Pen. in l. 1.C.lib. 10.de immu.nemi.conceden.

157 An† autem ante susceptum officium teneantur pręstare iuramentum? vide Guid.Pap.q.452.
158 vbi † etiam quòd in creatione istorum nõ requiritur decretum iudicis, per glo.in l. actor, ff.rem rat.habe. tamen contrarium seruatur, vt confir-
159 mentur per superiorem,† vt per glos. in rubr. de decr.decur.C.lib. 10.& Ioan. Andr.in additio.ad Specu.in tit.de sind. vide tamen pro concordia istarum glossarum, Guid. in d.quæs.452.& quod
160 vnus† possit insolidum negotium vniuersitatis gerere, glos.in l.j.C.si vnus ex plu.tuto.& Specul. in tit.de procu.§.ratione, versic.quid si sunt plures consules, quod ego intelligerẽ procedere de
161 iure communi,† secũdum præallegata, & in negotijs minimis, secus tamen in rebus grauibus, & importãtibus graue præiudicium vniuersita-
162 ti, tunc enim deliberatio requiritur,† quæ per vnum fieri non potest, iuxta not. in l. ambitiosa, ff.de decre. ab ord.fac.& in l.prima, C. de uend. rer.ad ciui.pertinentium.

163 Quæritur etiam,† an ciues possint contrahere * cum ipsa ciuitate,& licitari gabellas, & dacia ipsius vniuersitatis, & per interpositam personã, & an substineatur talis licitatio,& cõductio, seu arrendamẽtum? vide per Ozaseum Chacher. in decis.Pedemon. 109.ad quem lectorem remitto breuitatis causa.

164 Vbi etiam† quãdo vniuersitas dicatur delinquere,& delictum ratificare tacite, vel expresse, & quando obligetur ex delicto, an requiratur cõcilij congregatio,& deliberatio, in dec.eiusdem Octa.Cacher.139.incip.anno 1529.Milis.in repertor.sing.vniuersitas.

¶ Et quia hic sermo fit de ciuitate, quæ constat ex nobilibus,& plebe, vt in §.plebs, Insti.de iur.natu.gen.& ciu.atque nobiles maiori (vt decet) prerogatiua vtantur, vt primi sedeant, secundũ mo-
* rem,& consuetudinem patriæ, quæ consuetudo
165 in his honorantijs est seruanda,† secundum Ioã. Fab.in §.aliam, Inst.de bon.poss.Imol.in l.qui sol uendo, la prima, ff.de hær.instit.Bald. in l. obser-
166 uare,† §.antequã uerò, ff.de off. procon.& leg.& non immerito alios præcedere debent ob nobilitatem, quæ magno labore fuit quæsita uirtute armorum, vel scientia, non in ictu oculi, secun-
167 dũ superius dicta, † quæ nobilitas amittitur per exercentes mercaturam,& artem vilem, l. nobi-
168 liores, C.de comm.† & merc. Gui.Pap.quæs.391. non si laborent in proprijs possessionibus, vt per eundem Guid.Pap.quæst.392.& adeo sit verum quòd in his honorantijs consuetudo attenditur,
169 secundum Fel.in rubr.de maio.& obe.† & Boer. in tract.de auth.& præemi.mag.consilij,& Cardi.Floren.in cons.suo 33.& cons.63.& videmus in

in capitulo Auersano maioris Ecclesiæ, quòd
170 decanus est † maior dignitas post pōtificalem,
secundum Calixtum, quem allegat Zodericus
Zamorensis in eius Speculo humanæ vitæ, lib. 2.
ca. 13. vbi amplè loquitur de Decano maioris ec
clesiæ, & Cassan. in cathal. glor. mun. quarta par.
considera. 37. vbi post prædictos Doctores dicit,
quod Decano post pontificem maior, & princi-
palior cura, & collegij administratio congruit,
& proximior est episcopo dignitate, & honore
cui propinquior est in concilio, & assistentia, (&
subdit) ipse collegium, necnon personas, ac res
collegij iudicat, & tractat, est enim caput colle-
gij, de quo scriptum est, cōstituit eum Dominus
171 in caput, nō in caudam, † eo quòd cæteris mem
bris corporis authoritate, ac iudicio præcellit:
habet denique decanus in collegio, & capitulo
172 primam vocē, † primas salutationes, primos re
cubitus, quæ intelligunt prædicti Doctores pro-
priè de Decano maioris Ecclesiæ, qui alius est, &
diuersus ab archipresbytero, vt dicit Io. de Tur-
recrem. in cap. in capite, 50. dist. & talis habet pri
173 mum locum, † vt dicunt Domini de Rota dec.
447. incip. fuit dubitatum, in nouis.
174 Post † decanum de iure communi esset Ar-
chidiaconus, immo esset prior ante Decanum,
& immediate post Episcopum, vt est text. in cap.
ad hęc, & cap. mandamus, de off. Archid. & præ-
eminentias huius recoli, idem Sodericus in suo
Speculo humanæ vitæ, lib. 2. cap. 14. Vltimo lo-
co esset ponendus de iure Cantor, cuius secundū
prædictum Sodericum est singulare honoris, &
dignitatis prærogatiua in ecclesia munus, cuius
175 ministerium † ad cęlestes laudes, ad cultus diui-
ni augmentum ordinatur, accolitos, & cæteros
ecclesiæ inferioris gradus, ac ministros ad diui-
na officia dirigit canendi, & legendi hymnos,
ac psalmodiam præuidet, atque instruit, & quic-
quid diuini laudis in communi choro decanta
tur, per eum sollicitè præordinatur psallendi or-
dinem, orandi modum ipse committit, negli-
gentes, aut discolos punit, & eius oneri incum-
bit,' ut diuina officia grauiter, & ordinatè
Altissimo persoluantur, vt secundum Aposto-
lum omnia in ecclesia secūdum ordinem fiat.
Tanto igitur Cantoris dignitas apud Deum di-
gnior acceptiorque est, quanto pluribus cęlesti-
bus laudibus occupatur. Et sic videmus quod
cum Cantor Reuerendi capituli Auersani so-
lum exerceat officium in festis pręcipuis, & tunc
cum maximè quando episcopus, & Decanus fa
176 ciunt officium, † ex inde clarè colligimus, quod
dignius est eius officium ex cōsuetudine potius
sic inducta, vt supra dictum est: cætera autem
quæ congruunt Cantoris officio, ac ministerio,
vide per Oldr. in cons. 166. factum est tale, & per
Zamorren. vbi supra, & per Bart. Cass. in cathal.
glor. mundi in prealleg. 4. parte consid. 37. mihi
tamen sufficit demonstrasse uim, ac potestatem
consuetudinis derogantis iuri communi, vt ui-
distis, vt quamuis prima sit dignitas Decanatus,
177 tamen † Cantoris post Decanatum ex consuetu
dine potius, atque institutis pontificalis ecclesiæ
178 Auersanæ † sit prima; quod quidem ipsa consue
tudine introduci potuit, secundum Io. Andr. in
c. fin. de offi. de leg. lib. 6. qui dicit se ita consuluis-
se, & idem dicit in addit. Specul. in Rubrica de
pręben. refert, & sequitur Andr. Siculus dictus
Barba. in cons. 5. vol. 2. quemadmodum refert
idem Cassan. in d. tract. Cathal. glor. mund. ca.
179 par. 4. consid. 42. † quod in Gallia, & propriè in
Heduorum vrbe eius prima dignitas Cantora-
tus est prima post Decanum, in Ducatu illo Bur
gundiæ, quo olim tempore meę infantię in con
trouersiam fuit deductum inter has duas digni-
tates, scilicet Archidiaconum, & Cantorem, nil
aliud quàm auditum habeo, quæ notanda sunt,
* dum loquimur, & sermo noster est de ciuitate.
180 Cui † cōuenit nec silentio prętereundum erit,
natum in villa, uel castro quoquo modo ciuitati
subdito, censeri de ciuitate, & de dominio ciui-
tatis, quamuis locus ille habeat separatam iuris-
dictionem, secundum Paul. de Castr. cons. 234.
Incip. notandum, col. 4. Ang. per illum textum,
in l. 1. C. de Metro. Berit. lib. 11. in addi. ad Barto.
vbi dicit quod est subditus, & Sil. Nupt. in verb.
181 est nubendum. fol. 144. & † natus in villa dicitur
originarius ciuitatis, licet habeat iurisdictionem
182 separatam, † & in materia odiosa, an ciuium ap-
pellatione ueniant comitatenses, vide Catellia.
Cott. in eius memora. in verbo, comitatenses, &
rursus, in ver. represaliæ.
183 Non † omittendo vnum, quod si quis vxorem
pręgnantem ducat ad pariendum in ciuitatem,
ad hoc, vt filij admittantur ad consilium, &
alios honores ciuitatis, atque collegium docto-
rum, aliter non admittendi, stante statuto quod
non admittantur, nisi ij qui sunt originarij pro-
pria, vel paterna, esse admittendos, Silu. Nupt.
184 in loco propriè allega. Nec † est prætereundum,
si pater accessit magistratus gratia gerendi in
aliam ciuitatem, filij ibidem nati in ciuitate, qua
pater gessit magistratum, vel alia per quam tran
sit, dicentur nati in eorum propria patria, unde
eorum pater discessit, non autem in ea qua tran
siuit, uel nati sunt, nam animo redeundi, non
permanendi pater accessit, ita Lancill. in l. hæ-
res, §. proinde. ff. de iudi. & in l. cætera. ff. de lega.
1. Ias. in l. huiusmodi. §. legatum. ff. de leg. 1. secu
tus ibi Felyn. quem allegat, quamuis Alex. de
Imol. ibi uideatur contradicere.
Aliquando tamen ad ciuitatis rem expedire
185 operepretium esse duxi, & principio † clericos ci
uium appellatione comprehendi, atque ad quę
dam uti alios ciues teneri, excubias murorum,
portarum ciuitatis facere non esse immunes. c.
2. extra de immu. eccle. quod intellige necessita-
186 tis imminētis, † & periculi imminentis tempo-
* re, vt habetur ibi per Abb. qui adcitat tex. in l.
nullus penitus. C. de cur. pub. lib. 12. quo proba-
tur etiā ecclesiam tempore expeditionis non ex
cusari ab angarijs, vel perangarijs, quippe cum
nullus tunc dēt esse immunis a vigilia, & muro-
rum defensione, id cogente necessitate, cum
187 vnusquisq; patriam suam, † imo propriam salu
tem tueri debeat, & not. in l. fi. C. de abol. & Luc.

188 de Pen.in l.in filijs.C.de decur.lib.10.† & relicta
189 ciuitati ad refectionem murorum ciuitatis,† & Castri, dicuntur ad pias causas. Specul. in tit. de instr.editi §.nunc uerò, versi.& scias quòd inter,
190 cum Deo,† patriæ,& parentib. debeatur supremum obsequium, quod propriè pietas nuncupatur,l.veluti,ff. de iust.& iur. Hinc relictum ali-
191 quod vel legata pecunia ciuitati, † vel alias debita,potest in his iusta ratione cōuerti,ac commu-
192 tari,l.fi.C.de oper. pub.Sicut † etiam nec clerici excusantur, nec monasteria a constructione, & reedificatione meniorum Castri,& aliorum fortellitiorum (vt sic dicam) ipsius ciuitatis, vel ab expensis eorum. l. omnes. & l. ad portus. C. de oper.publi.& l.fi.quib.mun.vel præst.nemi.licere excu.lib.10.& c.non minus.c.aduersus, extra de immu.eccle.Guid.Pap. quæst. 78. quod semper intelligas,secundum iura prædicta,& ibi per doct.magna necessitate subsistente,& ubi deficeret res ciuitatis, & hoc ad tutamen ciuitatis ab
193 imminenti hostium insultu,& inuasione.† Nec ab re,cum sancti dicantur muri,& portæ ciuita-
194 tis ac huiusmodi, † nec priuatis personis iuxta ea aliquid ædificare permittitur,ob casus fortuitos incendij,quod culpa inhabitantium euenire solet, vel ob suspicionem remouendam proditionis.l.neque muri,neque portæ. ff. ne quid in
195 loco † sacr. fiat. cum l. prec. nec tempore belli ea menia transcendere, nec aliunde, quam per portam sub interminatione capitis. l. fin. ff. de rer.diui.Ias.in l.si quis nec causā. ff.si cert.peta. Cass.in eius Cathal.glor.mundi. parte 12. considera.70.hostibus maxime circum circa existentibus,ac potenti exercitu, cui si Ciuitas resistere
196 non potuit,† non dicitur rebellis contra iuramentum suo Regi,& principi præstitum, vt per Affli.in Constitu.Regni,iurisperitorum dubita-
197 tionem.in quo notab. † Quæ si pro ampliandis mænijs domum priuati cuiuspiam cępit, si iterum męnia ampliarentur, domus illa post tot annos,& tempus reddetur primo domino, vt per Abb.& Modern.in cap.quia plerique,de immu.eccle. & in c. quæ in ecclesiarum, de const. Soci.conf.164.col.5.vol.2. quæ refert Anna.in singu.84. & de facto Neapoli sic fuisse seruatum refert.

198 Claues autem ciuitatis portarum, vel Castri, apud quem custodiri,& conseruari debeant.tex. in l.cum pater. §. pater pluribus, ff. de leg. 2. & Bal.in l. procurator.C. de eden. vbi quod apud seniorem,nisi castrum esset alteri commendatum ac concessum,tunc enim secus esset dicendum, custiodia enim ad Castri custodem per-
199 tineret,per not.per † Andr.de Iser.in c. 1.de feu. guard. & castal. faciunt nota. in l. fi. C. de fi. instrum. & l. si quæ cautiones.ff. famil. ercis. & ibi
200 Flor. vbi de custodia instrumentorum communium pęnes maiorem ex fratribus, & cohęredibus adhibenda, si quidem cum cautione, vt ibi per Doct. predictos de illa exhibendo, quoties opus id fuerit. Ad quæ omnia aduertat, qui se nouum ciuem, in aliqua ciuitate ascribi aspirat, cum ea, & alia onera subire debeat, vt & superius dictum est.

201 **Auersana.** Ciuitas† Auersana originem ducit à reliquijs Cumarum in Italia, quæ conditæ sunt trecētesimo & vno anno ante vrbem Romanam,secundum computationem Glareani Regnante in Iudęa Dauid rege,ante uerò Chartaginem per sex,uel septem annos, regnante Latino Siluio.v.Latinorum rege,secūdum ueram Chronologiam eiusdem authoris.Vnitis deinde reliquijs Atellarū Raymundo sub Duce Normādorum cum eius exercitu, nouam hanc nostram Auersæ ciuitatem condiderunt,vt per suffectionem,idem censeatur populus. l. proponebatur. ff. de iudi. inde Cumani,& Atellani dici possent, inde quoque Episcopus Cumanus,& Atellanus à sede nuncupatur apostolica.Cumana ciuitas à Calcidēsibus Peloponnessi Græcię populis origine, Virg. Aeneidos sexto,tandem Euboicis Cumarum allabitur oris,viuebat sub proprio Rege, & proprijs legibus, Aristodemo ipsarum Rege, teste Liuio lib.2.deca.1.in qua superuixit,& mortuus fuit Tarquinius superbus Septimus Romanorum Rex eijectus ad l. 2. §.eijectis regibus.ff. de
202 origi. iur. † Post tamen interijectum tempus Normandorum vixit legibus, seu Francorum.
203 Normandia enim † Francię est prouincia *vltra* sequanam flumen, secundum Cæsaris in *commentarijs* descriptionem,superuenientibus deinde Lōgobardis,qui leges in regnum intulerūt
204 proprias, † Auersa sic proprijs inhæsit iuribus, vt iura illa Longobarda respueret expresse, illaque abijecerit, secundum Mari. de Carama.in eius ad constitutionem Regni,cuius est initium Puritatem sub titu.63.lib.1.de sacra.præst.Baiul. & Camer.quam tulit Guglielmus tunc Regni Rex,cuius successor,licet non immediatus compilator Regni constitutionum, Federicus secundo ex uarijs, & Romani, & Longobardici iuris, vt ita dicam fragmentis, ciuitas tamen hęc cum eius genuino primęuo Francorum iure in
205 vsum, † & consuetudines inuexit, multis gau-
206 det prærogatiuis, eius † episcopus exemptus est a Metropolitis per diploma Martini Quinti, Pontificis maximi, quod in archiuo dictæ ciuitatis custoditur, de cuius exemptione testatur Albericus Rosatus Bergom.in rub.ff.de stat.homi.sed illud sumpsit ex libello quod prouinciale
207 curiæ † Romanæ nuncupatur,sedet in prouinciali concilio primus, aliosque antistites præcellit,secundum Montan.in tra.de præm.mag.cōci.in secundo rati. primæ part. & Cassan. in suo cathalo. gloriæ mund. 4. parte, consider. 24. & non nihil de hac ciuitate per Mari.Frecc.in tract. suffeud.titu.de prouinci.& ciuita. Regni, nume. 26. Hęc sufficiat dixisse de primordio huius ciui-
208 tatis,eiusque † laude, esse ortum in nobili patria redundat in gloriam.Saly.per illum textum in l.si quis,C.de natu.liber.quamuis per priuilegium ciuilitas acquiri possit,sed si acceptat unū si uidetur acceptare aliud scilicet, & onera. Paul. de Cast.in l.si duo.ff.de acqu. hære. Pet.Rauen. in sing.522.

In

209 **In assignatione.** Assignare. † idē est quod consignare. Cic. pro domo. Inferiorem ædium partem assignauit genti suæ Clodiæ, & attributæ pecuniæ, quas modo assignationes dicimus, vt per Iac. Spie. in eius lexico. in verbo, attributæ pecuniæ, & latius disseruimus infra. c. 3. in consue. si matrimonio legitime contracto.

Sed quæro, quid induxit consuetudo in assi-
210 gnatione † dotium? dic, quod induxit, ut maritus præstet fideiussoriam cautionem de restituenda dote vsq; ad certum tempus, vt habetur infra in consuetudine, si matrimonium contra-
211 hatur inter aptos. † Item induxit quod, vt uera dicatur, dos non sit promissa, sed assignatio requiritur. primum est præter ius, imo contra titu. C. ne fid. doti. den. secundum quia de iure sola
212 promissio, † & constitutio dotis, sufficiebat, sed per has consuetudines quo ad lucrandam dotem non sufficit sola constitutio, sed requiritur assignatio, vt habetur in c. 3. in consuetudi. incip.
213 si matrimonio legitime † cōtracto. vbi dicemus. multa alia induxit consuetudo ista, quæ in discursu suo loco dicentur.

214 **Lucrifactione.** Circa † lucrifactionem induxit hæc consuetudo, vt maritus contracto matrimonio in certis casibus, & similiter hæredes mariti lucrifaciant dotes, vt habetur in consuet. si matrimonio legitime contracto. c. 3. & in consuet. si matrimonium morte uiri. & in consuetudi. sequen. quæ sunt quinta, & septima, ut latius in eis explicabitur, ibi uidendum est.

Et restitutione ipsarum.

Sed cum restitutio dotium fiat secundum has consuetudines dotis consistentis in pecunia, uel in mobilibus infra annum, vt habetur in c. 9. in consuetudi. incip. In quolibet casu quo dotes, ubi habetur, quod dotes peti, & exigi nō possunt nisi elapso anno a die soluti in matrimonij: & si consistant in immobilibus seu stabilibus, in restituendis illis obseruentur iura communia, vt dicitur infra. c. 10. in consuet. si bona stabilia, & sic erat dispositum de iure communi, quod dotes in pecunia, uel mobilibus restituantur elapso anno, stabilia autem statim. l. vnica §. exactio. C. de
215 rei vxor. actio. † Quid ergo induxit noui hæc cōsuetudo circa restitutionem dotium? dic quod satis induxit, nam maritus prole non suscepta restituit dotes, retinet tamen lectum, & sic restituit dotes diminute, vt habetur in c. 3. in cōsue. si
216 matrimonio legitime contracto. † Secūdo, quia si date sunt in dotē res consistentes in certis mobilib. restituentur eo modo, vt reperiuntur tempore soluti matrimonij, non autem tempore cōsignationis, ut habetur in predicta consuet. si
217 matrimonio. † de quo ibi plenius, & clarius dicetur. Item aliud est inductum, videlicet quod mortuo uiro restituūtur nedum integræ dotes, uerum etiam robbæ, corrigiæ, & alia ornamēta à uiro facta quantumuis ualoris, & pretij, dummodo non excedant ualorem medietatis dotium, quia in eo quod excedit, deducetur de dote. vt habetur in c. 4. Incip. si matrimonium car-
218 nali copula. † Preterea donec dotes restituantur, mulier debet habere victum, & vestitum, & alia
219 necessaria. † vt habetur c. 7. in consuet. In quolibet præscriptorum casuum. Item quia pendente restitutione dotium, si mulier uelit alimēta remittere, vel ad secunda uota migrare, percipiet fructus, & prouētus de rebus pro dote obligatis, nil derogando sorti dotis, & dodarij. Vlti-
220 mo uidetur inductum, quod mulier completo anno, vel hēbit suas dotes, & dodarium lucrifactum, uel assignabitur tantum de bonis uiri, uel soceri, de quo sufficienter sit mulieri cautum, vt habetur c. 10. in consuet. incip. In quolibet casu quo dotes, &c. quæ omnia in multis discordant a iure communi, vt dicetur in prędictis suis locis, ne sepius id repetam.

221 **Dotium &c.** Dos est ius † vniuersale, continens quod à muliere, vel eius parte, uiro, vel eius parti traditur, vel pro tradito habetur, propter onera matrimonij substinenda, secundum Bart. qui ita diffinit. in rub. ff. solu. matri. pro qua diffinitione potest allegari tex. in l. si pater mulieris. ff. de iur.
222 doti. licet ibi † Ang. dicat, quod dos etiam dicatur, si onera non substineat. quod quidem ex pacto fieri potest, l. fi. in princ. ff. de doli mali excep. l. 3. ff. de pact. dotali. sed Bart. considerauit id
223 quod principaliter, † & frequentius fieri consueuit, & dos dicitur etiam si fuerit promissa, nō autem tradita: quod hodie de plano procedit, cum ante tempora digestorum dos proprie non dicebatur, nisi esset tradita, quod patet, quia ante l. ad exactionem. C. de dot. pro. nō poterat agi
224 ex sola † promissione, quod secus est hodie, secundum Ang. & omnes in d. l. ad exactionem.
225 Sed an dos restituta dicatur dos? † uidetur quod non, nam ubi non est matrimonium, ibi non est dos. l. 3. ff. de iur. doti. l. fi. C. de don. ante nupt. Contrarium est uerius, quia prædicta procedunt, vbi nunquam fuisset contractum matrimonium, secus eo contracto, & postea soluto, vt per Bart. in l. si marito. §. 1. ff. solu. matri. & l. filię dotem, ff. de coll. do. Quæstio hęc facit ad multa vt per Bald. in l. 1. in fi. C. unde uir, & vxor. & l. filia legatorum. C. de lega. & per Io. Campeg. in tra. doti. par. 1. q. 3. nisi sit restituta, tunc enim de-
226 finit esse dos, non autem prius, † vt uidentur loqui predicti doctores. Dicitur, & ius vniuersale, & pretium succedit loco rei. l. ita constante, & l.
227 res, quæ ex dotali. ff. de iur. † doti. quod est indi-
228 stinctè verum in † vniuersalibus, secus in rebus particularibus, in quibus regulariter pretium non succedit loco rei. l. si seruum. §. fi. ff. de uerb. oblig. nisi in certis casibus nota. in l. Labeo, & Sabinus. ff. de verb. sig. & per Bal. in l. mater tua. C. de rei vend. & per Bart. in l. si rem, & pretium. ff. de pet. hær. Affli. decis. 369. Insuper est sciendū, non succedere pretium loco rei dotalis, quia sit
229 ius vniuersale, † sed quia id est speciali fauore dotis inductum: quod sanè intelligendum est duobus concurrētibus. primo quod hoc sit actū

expressæ inter virũ, & vxorem: secundo dum sit expediens mulieri, alias his non concurrentib. huiusmodi conuersio, seu successio non causatur, vt probatur ex tex. & ibi glo. in l. ex pecunia. C. de iur. doti. & l. ita constante. ff. sol. matri. & Bal. Nouel. in tra. priui. dot. in secunda parte,
230 priui. sexto. † Quod nota ad consuetudinem infra. c. 10. si bona stabilia, vt maritus non lucretur dotem in pecunia in casu isto, cum pretium succedat loco rei stabilis, & sic limita consuet. c. 3. & c. quinti infra, per quas defertur lucrum dotis marito, vel hæredibus mariti, quando dos consistit in pecunia, nam hoc non procedit, quando pecunia peruenit ex re stabili dotali, in qua non
231 datur lucrum, secundum prædicta. † Procedit libellus vniuersalis, seu generalis quo dos petitur, quamuis quantitas certa dotis non exprimatur, sicut, & in cæteris iudicijs vniuersalibus, ad
232 nota. in l. 1. ff. de eden. Hinc fructus percepti lite pendente, ueniunt eadem actione, non autem iudicis officio, vt ibidem in d. l. 1. not. licet secus
233 esset in alijs iudicijs† particularibus. l. sciendum,
234 ff. de edi. ædic. † & ualet sententia condemnatoria ad dotes, licet quantitas, vel res dotales non specificentur, secundum Ang. & Cum. in l. 1. ff. sol. mat. maxime cum ex actis præcedentibus, vel in seruo liquidationis constet de certitudine, iux. l. 1. C. de sen. quæ sin. cer. quanti. & quãdo certus est iudex per informationem dotem fuisse datam, quamuis non sit certus de quantitate, vt per Campeg. in tra. dot. parte prima, quęst. 4.
235 Quæ autem sint iura dotalia, † cum agitur de dote, & iuribus ipsius? dic quod iura dotalia sunt augmentũ dotis. l. etiã. C. de iur. do. donatio propter nuptias: & secundum has consuetudines dodarium: tertio fructus extãtes in fundo dotali tempore restitutionis: quarto ius alimentorum debitum vxori pendente restitutione dotium, vt in cap. 7. in consuet. In quolibet præscriptorum casuum, &c. dicuntur iura dotalia, & similia, vt per Io. Petr. de Ferr. in forma lib. quo vxor. ag. ad dotem. in glo. simul cum omnibus.
236 Quid † autem è conuerso, si ex pecunia dotali sunt emptę res alię, & merces, nunquid succedãt in locum dotis in pecunia datę, vel teneatur in restitutione ad pecuniam quæ non extat? dic quod quamuis vere pecunia non extet, tamen videtur extare per id, quod ex ea pecunia emptum est, nam id quod ex dotali pecunia emptum est, dotale est. l. si cum dotem, in fin. ff. solu. ma. & ff. de iur. dot. l. res quæ, & alibi dicitur si pretio rerũ hęreditariarum cõparat, diminuisse quæ uendidit, non videtur, sed quod inde comparatũ est uice permutati dominij restituetur, l. Imperator, in §. fi. cum l. seq. ff. de leg. 2. Nap. Seb. glo. consue. Neap. in consuet. si mulier. in glo. si non extant. & not. in l. si ex ea. pecunia. C.
237 de rei uend. quod intelligunt † Doctores, vt sint dotales in subsidium mulieris. l. in rebus, C. de
238 iur. dot. † Tamen dos consistere dicetur in pecunia, & habebit locum dispositio nostrarum consuetudinum, vt maritus lucretur eas dotes, licet pecunia sit conuersa in emptionem stabilium, attendetur primordium. ad l. si quis id quod, ff. de don. & l. si quis nec causam, ff. si cer. pet. quod not. ad consuet. c. 3. & ad consuet. c. 5. & ad limitationem consuetudinis c. 10. si bona stabilia,
239 vbi dante domino dicetur. † Item quid si ex pecunia dotali empti fuerint annui redditus, qui tempore dissoluti matrimonij existant, & hæres mulieris non petat, nisi elapso anno, an possit petere cum tertijs, seu fructibus perceptis, & decursis, vel si petat statim anno nondum elapso, debeant statim restitui non completo anno, & sic an iudicabitur, vt de pecunia mobili, vel de stabili. ad nota. per me in consuetu. 10. si bona stabilia. dicas quod si a principio constitutæ dotis initum, & consuetum est, quod pecunia dotalis cõuertatur in emptionem stabilium, uel etiam annuorum introituum, tunc quia habẽtur pro stabilibus, mulier petet statim, & habebit interusuria, seu tertias, & perceptiones annuas. Vel nil est dictum, & dic, vt in præcedenti quæstione per ea, quæ ibi dicta, vel allegata sunt. Aut fuit data electio uiro de restituẽdo introitus emẽdos aut pecuniam ad eius libitum, & tunc cum electio sit mariti debitoris. per regulam iuris. in alternatiuis. de reg. iur. in sexto, nõ tenetur maritus, vel eius hæredes ad tertias, vel fructus perceptos ex introitibus emptis ex pecunia dotali, vt fuisse decisum refert additio. Incipi. quid si ex *pecunia*, ad consuetud. Neap. Inci. si mulier in qua nominatur causa, & personæ litigantium.
240 Quæ autem, † & quot sint dotis priuilegia, plene per doct. in l. 1. ff. solu. matri. & Catell. Cotta. in suis memor. in verb. dos, & pleni sunt tractatus per Campeg. in tract. doti. & per Bal. de Bartolinis, quem Nouellum nuncupant. de priuil. doti. ad quos lectorem remitto, vbi pro intelligentia harum consuetudinũ opus erit, & alias ad libitum.
241 Vtrum autem dotis titulus sit † onerosus, vel lucratiuus secundum varietatem doctorũ? conclusio sit uera, quod ex parte mulieris dicitur titulus lucratiuus, etiam si dos a patre detur, licet ex parte uiri dicatur onerosus, vt per Bart. in l. fi. ff. de his quæ in frau. credi. Glos. Nap. in consuet. si quis, vel si qua. tit. de succ. ab intest. in verb. præterquam, in fi. num. 217. versi. licet enim ex parte, & per Ias. in §. item si quis, num. 30. Insti. de acti. Alex. & alij in l. si donaturus. §. 1. ff. de cond. ob causam Luc. de Pen. C. de imp. lucr. descrip. l. 1. lib. 10. Capici. decis. 128. & addentes ad dictas consuet. Neap. si quis, quæ deseruient ad multa, vt non ponatur in æstimo, seu catasto, nisi deducto onere matrimonij, & vide quid superest.
242 Vtrum autem dos sit † contractus iurisgẽtium comprehensus inter alios contractus, de quibus glo. in l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. Campeg. in tra. dot. parte 1. quæst. 5. & quod sit contractus
243 nominatus, † & elegans, Bal. in l. ad exactionem,
244 C. de dot. promi. Dos autem duplex, profectitia cum peruenit a patre, & in alijs casibus notabilibus expressis in l. profectitia. ff. de iur. dot. vbi Sali. & Azo. in sum. C. de iur. doti. & per Hosti. plenius in sum. de do. inter uir. & vxor. §. fi. Aduentitia,

titia,quę præter patrē ab alijs prouenit personis.
245 Item constituitur dos †aliquando ex voluntate,
scilicet mulieris, vel alterius cuiuscunque, eius
mulieris nomine,etiam extranei.l.promittēdo,
ff.de iur.doti.l.1.§.extraneum,C.de rei vxor acti.
Aliquando,ex necessitate scilicet à patre, cuius
est officium dotare filiam.l.fi.C.de dot. promis.
& not.in d.§. extraneum, glo. in l. obligamur.§.
246 lege.ff.de act. & oblig. ad eamque † dotandam
officio iudicis pater cogi potest regulariter,nisi
in certis casibus, quos per te videre poteris apud
247 Campeg. in tra. dot. parte 1.quæst.13.†Nec in
præiudicium,fraudemue creditorum pater fi-
liam dotare possit,cum æs alienum legitimam
antecellat.l.Papinianus.§.quarta.ff.de inoffi. te-
sta.Sed esto,quod dotauerit,ergo nec de fraude
non particeps fuerit,non tenetur:alias secus.l.2.
248 C.quæ in frau.cre.† bene tamen filia tenebitur,
cum ad eam dos soluto matrimonio fuerit re-
uersa.l.fi.§.1.& ibi Bar. ff.de his quæ in frau. cre-
di. quod nota. quia quotidie poterit iste casus
contingere, ad quod aduertere debent credito-
res patris,vel eorum hæredes.
249 ¶ Nec bis pater filiam †dotare astringitur dote
culpa filię lata,& multo magis dolo cōsumpta:
secus si negligentia,secundum Cyn. in authen.
quod locum,C.de collatio.quod tamen limita,
250 nisi dos filiæ absenti,vt puta † viro fuisset consi-
gnata, vel absque patris voluntate, tunc enim
pater regressum habet contra virum, & tenebi-
tur iterum dotare,de quo vide Campeg. vbi su-
pra,quæst.15.
¶ Vtrum autem filia dotata a patre censeatur
dotata de proprijs bonis forte aduentitijs,vel de
251 bonis paternis? glo.& ibi † Bar.in l.1.ff. solu.ma
tri.dicunt præsumi dotatā à patre,etiam si pater
dicat se dotare de bonis filiæ, & facit tex. in l. fi.
C.de dot.promi.nisi tamen pater esset inops,vel
nisi filia certiorata,& ex certa scientia, non etiā
per metum,consensisset,vel nisi filia esset diues,
& pater gereret filiæ negotia, vel nisi esset pater
naturalis, qui in dubio, non uidetur dotare de
bonis proprijs; præsertim id verum est, si filia
haberet bona aliunde quęsita,vt per Campe.in
252 d.tract.do.par.1.quæst.16.† Cum pater natura-
lis non teneatur dotare filiam, vt per Bart. in l.
vxorem,§.pater naturalis,ff.de leg. tertio.Bal. in
auth.res, quæ, C.comu.de leg. sed quia tenetur
253 eam alere si filia aliunde non habet, l. licet,† C.
de natu.lib.& ibi not.& c. cum haberet, extra de
eo. qui duxit vxor. quam prius poll. per ad.uti-
254 que pro modo † alimentorum tenebitur dota
255 re,cum dos succedat † loco alimentorum.Lup.
in c.per vestras, §. 24. extra de don. inter uir. &
vxor.
Et quod dicimus in patre,idem in auo pater-
256 no dicendum † est, vt neptem ex filio omnimo
do dotare teneatur,duobus tamen cōcurrenti-
bus,scilicet si neptis careat patre, vel eū habeat
inopem, non autem in auo materno, secūdum
glo.& ibi Bar. in l.1. C. de dot. pro.quemadmo-
257 dum † & de alimētis dicimus,vt auus ea pręstet
nepoti,si filius sit inops:alioquin patri ea incum
bunt, non auo. Bar. in l. non quemadmodum.
ff.de lib.agn.Rom.in l. 1.ff.sol.matri. Sali.in l. si
filius in id.ff.ad Macedo.Lup.in c. per vestras.§.
258 24.de do.inter vir.& vxor.† multo minus tene-
bitur patruus, vel auunculus dotare neptem,
Ang.& Imol. in l. 1.ff. sol.ma.nisi loquamur de
259 patruo simul † cū fratre, qui sit pater mulieris,
inhabitante, qui si dotet neptem,fratre sciente,
& non contradicēte,pręsumitur dotare de com
muni,non autem de proprio.vide tamē Io.Fab.
260 in l.fin.C.de dot. promi. † Frater tamen sororē
dotare debet, quando soror est inops,nec legiti-
mam,seu paragium haberet, glo. in l. cum plu-
res,§.pen.ff.de admi.tuto.Bart.in l.quęsitum, ff.
vbi pup.edu.deb.Cyn.in l.non omni,C.de adm.
tuto.&.in l.1.C.de alen.lib.Bal.in auth.res quæ,
261 C.comu.de † leg.imo clericus de fructibus be-
neficiorum tenetur dotare sororem. Abb. in
cōs.12.Inci.vt clare materia Thematis,in secun-
262 do, & septimo dubio.† Restringe tamen præ-
dicta in sorore germana, vel consanguinea, se-
cus tamen in vterina, nisi soror uterina esset in-
ops,frater diues,quia teneretur alere,ergo,& do
263 tem respectiue † ad alimenta dare, vt per Ang.
in l.a filia.ff.ad Treb.& Bart.in auth.res,quæ,C.
comu.de lega.
Quod autem supra dixi,fratrem debere dotē
præstare sorori germanæ inopi, vt supra, proce-
dit,nisi tamē soror haberet communia bona cū
fratre,eamq; frater dotaret,nā censeretur de bo
264 nis sororis dotasse,†& ideo poterit frater in diui
sione repetere, & dotatio videretur facta ani-
265 mo repetendi.† Io.Faber.& Bal.in l.fin.C.de do-
tis promi.
266 Vtrū† mater teneatur de proprio dotare filiā,
vel filius,filiauè matrem, vide Cyn. & Bal. in
auth.res,quæ,C.comu.de lega.
267 Sed quid?dicit constitutio Regni,† In aliqui-
bus,de success.com.& Baro. quòd mortuo patri
succedunt filij exclusis sororibus,quas tenentur
dotare de paragio,prout iam nuptui tradiderūt,
& dotauerunt,amissa deinde dote,absque dolo,
culpa,factoue fratrum, vtrum teneantur iterū
eam dotare?In quo dicas,quòd non: nam semel
dotata,amplius non est dotanda,siue dos debea-
tur ex dispositione hominis,puta legati, siue ex
dispositione legis,& sic dictæ constitutionis Re-
gni,In aliquibus,ad quod facit textus in l.boues,
§.hoc sermone,ff.de verb.signifi. vide Campeg.
in tract.dot.parte 1. q.26.
268 Quæro † pater & filius confessi sunt recepisse
dotes,an quilibet teneatur insolidum, an vero
pro rata,vel si filius sit,vt principalis,pater vt ac-
cessorius fideiussor,vide Oct.Cach. in decis. Pe-
dem.44.
269 Sed † si pater filiam non dotauit,an onus istud
dotandi transeat ad hæredes patris,siue sint sui,
siue extranei,vide Imol.in l.post dotem, ff. solu.
matr. vbi arguit à sufficienti partium enumera-
tio, de qua quæstione videndus est Campeg. in
tract.dot.parte prima, quæst.27.& an pater mi-
270 norē † dotem relinquere possit pro filia mona-
canda,maiorem autem pro ea maritanda? dic,

quòd cũ dos ſuccedat loco legitimę, vt per Do-
ctor. in l. Titio centum, §. Titio genero, ff. de con
dit. & demonſtr. æqualis debet eſſe diſpoſitio,
Alb. de Roſa. in ſecunda par. ſta. quæſt. 104. poſt
Thomam de Formaginis de Bononia.

271 Quæritur, † an mulier minor annorum decẽ,
& octo, ſecundum Conſtit. Regni, minorum iu-
ra, nubens poſſit dare totam hæreditatem pater
nam, in qua ſola ſucceſſit in dotem? dic, quòd ſi
vir ſit dignus tanta dote, & mulier cum iuramẽ-
to promiſit, poterit abſque dubio, maxime ſi cũ
decreto iudicis, vt notatur in l. ſiue generalis, ff.
de iur. dot. & per Saly. in l. Titia, ff. eo. Bart. & alij
in l. j. C. ſi adu. dot.

272 Vtrum ſi filia nubat patre inuito, † teneatur
pater eam dotare? dic quòd non, dummodo vi-
ro inhoneſto nupſerit, ſecus tamen ſi honeſto,
per nota. per Io. Andr. in cap. accedens, extra de
procur. gl. ord. in cap. fin. 32. quęſt. 2. & 36. quæſt.
1. capit. de raptoris, & vide l. qui liberos, ff. de ritu
nupt. Cin. in l. fin. C. de dot. pro. & latiſſimè Au-
frer. ad deciſ. Cappel. Tholoſ. 289. & quòd mu-
273 lier permittens ſe oſculari, & conſentiens raptui
ac raptori, puniatur amiſſione dotis, quam ha-
buit, vel habitura erat, atque etiam priuatur ſuc
ceſſione paterna, vel materna, eſt conſtitutum
per capitulũ Regni, incip. non ſinę mortalis, vbi
vide Neap. & Modernos Campanos.

274 Et † an poſſint filij mortua matre agere cõtra
patrem inopem, & diſſipatorem ad reſtitutionẽ
dotis, vt ea ſalua fiat? quòd ſic, Pract. Pap. in for-
ma lib. quo vxor agit ad dot. in gl. in verb. procu
ratorio, circa finem.

275 Quæro † de quæſtione, quæ euenit in facto,
quidam conſtituit ſi debitorem in mille pro do-
tibus eius filiæ, & eas promiſit ſoluere ad ſui libi
tum, deinde in teſtamento voluit eius hæredes
nõ teneri ad ſolutionem, niſi poſt nonaginta ſex
annos, ſed maritus petit hodię dotes; quæſitum
fuit, quid iuris? deciſum fuit poſt controuerſiã,
hæredes ſtatim cogi poſſe ad ſolutionẽ, ea nem-
pe ratione, nã obligatio, ſeu diſpoſitio, eſt pura,
licet executio ad libitum eſſet collata promiſſo-
ris, quo caſu ſtatim naſcitur actio, ex regu. l. fin. ff.
qui ſine ma. ad liber. perue. & l. vtrum, §. cum qui
dam. ff. de reb. dub. & Bar. in l. centeſimis, §. fi. ff.
de verbor. obligat. & ſic fuit deciſum referente
Ozaſco deciſio. Pedemontana centeſima vn-
decima.

276 Subſequenter eſſet † vidẽdum de multis quæ-
ſtionibus circa hoc verbum, dotium, de quo in
textu noſtro, in quibus eritis contenti ſola remiſ
ſione breuitatis cauſa, & primo an dos confeſſa
ta habeat priuilegia verę dotis, & quando ad ſi-
militudinem dotis numeratæ, de quo vide Bar.
in l. aſſiduis. C. qui poti. in pig. hab. & per Affl.
277 deciſ. 402. nu. 12. † & an ſuccedat loco legitimę
278 per eundẽ Affl. deciſ. 111. † & quãta ſit in mulie
279 re nupta, in deciſ. 160. † & ſi cõſiſtat dos in pecu
280 nia, qualiter ſit tractanda, † & aſſecuranda. de
quo per Matth. Affl. deciſ. 221. in nupta poteſt
281 eſſe legitima, non vltra, vt in d. deciſ. 160. & an,
& quando poſſit dos conſtitui conſtante matri
monio. Afflict. deciſ. 369. Menoch. lib. 2. centu. 2.
caſu. 149. de arb. iud. quæſtio.

282 Vtrum autem dote promiſſa, † & non ſoluta,
poſſit vir expellere vxorem a domo, eique dene
gare alimenta. Lup. in c. per veſtras, verſi. Ter-
tio ſequitur in textu. extra de donat. inter uir. &
vxor. tenet, maritum vxorem ſine dote ductam
alere debere, & maritali affectione proſequi. qui
loquitur quãdo ſine dote vxorem duxit, & quid
283 ſi fugerit a domo uiri ob verbera, † teneatur re-
dire oblata ſufficiente ſecuritate, vel ſi concubi-
284 nã domi tenet, † niſi uir caueat de expellẽdo ean
dem, vide de his, & alijs pluribus quæſtionibus,
docto. Palatios Ruuios in d. cap. per veſtras. in 3.
nota. de don. inter vir. & vxorem, ſed de his ha-
ctenus. Sequitur in textu, omiſſis alijs quæſtioni-
285 bus, † ſcilicet ſi filia dotata cedat omnia iura,
quæ habet in patris hæreditate, cenſeatur ce-
dere iura dotis maternæ? eadem ſi renunciet
cum iuramento dicens ſe eſſe dote contentam,
286 an faciat partem alijs fratrib. in legitima? † de pri
mo vide Bar. in l. vt iuſiurandi. §. 1. ff. de oper. li-
ber. de ſecundo Bal. & Ang. in l. pater filium. ff.
de inoffi. teſta. & Bart. in l. 1. ff. de bon. poſſ. con-
tra Tabu. & Bal. in l. 1. C. quando non peten. par-
287 tes. An maritus, † & vxor poſſint dare fundũ do
288 talem in dotem filiæ communi? † an Iudæus
teneatur ad dotandum filiam effectam Chriſtia
nam. de vtraque vide Campeg. in prima parte,
289 quæſt. 46. 47. † ſi Presbiter maritauit eius filiam
ſpuriam de bonis paternis, vel eccleſiæ, eo mor-
tuo, utrum illa dos reuocetur per ſucceſſorem
in eccleſia, an per coniunctos presbiteri? de qua
per Barr. & Ang. in l. fin. §. ſi a ſocero. ff. de his,
290 quæ in frau. credi. † Vtrum confeſſio dotis rece-
ptę teneat: de qua uide Io. And. in add. Spe. in tit.
de don. inter vir. & vxor. in fi. Bal. Imol. & alios
291 in l. penult. §. mulier. ff. ſolu. matri. † & vtrũ cen-
ſeatur facta in fraudem creditorum uiri. glo. &
doct. in auth. ſed iam neceſſe. C. de don. ant. nup.
292 Afflict. in deciſ. 401. quando dos dicatur inoffi-
cioſa, & habeat locum reuocatio? vide Afflic. in
293 deciſ. 86. & † D. Vin. de Franc. deciſione 104. &
An hodie in promiſſione dotis fingatur inter-
ceſſio ſtipulationis ex parte viri? glo. in l. 1. §. 1. C.
de rei vxor. act. Imol. in l. 1. ff. ſol. mat.

294 Quæ ſint priuilegia dotis, † ratione fori, inſtã-
tiæ, perſonę mulieris? Camp. in j. part. quæſtio.
295 80. † an mulier ſterilis habeat priuilegia dotis?
296 Bart. in l. 1. ff. ſol. matri. an dotis, † & alimento-
rum ęquiparetur, & pari priuilegio potiantur?
Bar. in l. 1. col. 4. ff. ſolut. matr. & eundem videas
in l. ſi certis annis. C. de pac. Dotis cauſa an dica-
297 tur pia? † Imol. in l. 1. ff. ſol. mat. Bart. in l. ſi con-
ſtante. 8. quæſt. 1. quæſt. princip. ſol. matr. & in l. ſi
ego. ff. de iure dot. Bal. in l. mandatum. col. 4. C.
298 mand. † Vtrum priuilegium tacitę hypothecæ,
ac prælationis detur extraneo. Imol. in l. 1. col. 3.
ff. ſol. matr. Cyn. in §. ſed, vt plenius. l. vnica. C. de
rei vxor. act. Paul. de Caſt. in l. de diuiſione. ff. ſol.
299 mat. Dotis priuilegium in prælatione hypothe-
cæ competens mulieri, an detur pro dote confeſ
ſata, ſi non probetur vere, & realiter ſoluta. Glo.

in Lassiduis.C.qui poti.in pig.hab.Cyn.in auth.
sed iam necesse. C.de don.ant.nupt. vide Cam-
300 peg.in tra.dot.parte prima,† quæst.93.Dotis cō
sistentis in rebus stabilibus dominium soluto
matrimonio, vtrum transeat ad mulierem? dixi
infra.in consuet.incip.si bona stabilia.c. 10.
301 Dos putatiua,† & quæ ea sit, nū habeat priui-
legia verę dotis, & quæ, vide quæ dixi infra in
302 consuetu.si matrimonio legitime.c.3. in † dote
nunquid filiafamilias possit cum consensu pa-
tris testari? Bald.quod non, in l.senium C.qui te
303 sta. face. poss. † nec posset emancipari ad hunc
304 effectum, † & actum tantum, cum patria pote
stas sit indiuisibilis, nec potest quis esse in duplici
305 statu cōtrario ad l.1.§.1.† C.de lat.lib.toll.secun-
dum Bal.in d.l.senium, & tetigi in consuet.3.in-
cip.si matrimonio lege contracto.
306 An in dote profectitia filiafam.† habeat hære
dem, quando ipsa filia est stipulata patre volēte,
vel pater eius nomine, vel pater donauit ipsi filię
actionem de dote, cum eius vita durante non sit
dubium quod sit filiæ, secūdum Din. in l. si cum
dotem, ff.sol.mat.l.Pomponius Philadelphus, ff.
307 famil. ercis.† ea tamen mortua, quod transeat
ad filios filiæ vti hæredes, secundum Din. in l.
post dotem, per illum textum.ff. sol. matr. & ibi
Bart.firmat in quarta quæst. Bal. in l. si extra-
neus, ff.de cond.ob.ca.& l.quod scitis.C.de bon.
quæ lib. & videtur hodie expeditum in §. 1. in
auth.de hęr.quæ ab intest.defer. & Campeg. in
308 tra.doti.parte 1. quæst. 103.† & rursus parte 3.
quæs.135.Dotis instrumentū vtrum probet ma
trimonium? in quo dic, quod aut quęritur, an
probet, dum agitur de restitut.dotis, & tunc pro
bat.per casum expræssum in §. illud, in auth. vt
fratr. filij. Aut vero quo ad iudicandum super
matrimonio, an fuerit, uel non fuerit contractū,
& tunc plene non probet, sed præsumptiue, glo.
309 in l.si in concubinā, † .ff.de concub. Dotis hypo
thecæ an mulier renunciare possit? vide Bar.in l.
Męuia.§. si fundus, ff. sol.mat.quod non, nisi vir
habeat alia bona, super quibus mulieri possit esse
cautum, Campeg.in tra.doti.parte prima, quæs.
vltima, & Afflict.decis.311.& quando habet cor
reum insolidum cum viro obligatum. Afflict.
dec.312. & quod supra dixi, si non habeat alia
310 bona vir,† quid tamen, si tempore renunciatio
nis maritus habeat alia bona, tempore verò resti
tutionis dotium, seu soluti matrimonij non ad-
sint bona, an mulieri dabitur regressus super bo
nis alienatis, super quibus cessit iuri hypothecæ?
In quo dic, quod requiritur vtroque tempore
superesse bona, super quibus mulieri sit cautū,
secundū Io.de Imol.in c.peruenit, extra de em-
pti.& vendit. quem secutum est Sacrum Regiū
Consilium Neapolitanum in decis. Afflict. 313.
postposita opinione Pauli Castrēsis in d.§.si fun
dus, l. Męuia.ff.sol.matr.vide Campeg.in tra. do
ti.parte 3.quæst.13.

Constitutio Regni dictat, quod soror dotata
non succedat cum fratribus, an si semel fuit do-
tata, & deinde dotem perdidit, teneatur frater
iterum eam dotare, & non dotando non exclu-
datur a successione? quod non teneatur iterum
dotare, facit textus in l.si quis testamento.§. 1. ff.
de leg. 1.distingue tamen secundum Bart. in l. si
cum dotem, §. si post solutum.ff.sol.matr.distin-
guentem, an perdiderit sine culpa, & dolo, & te-
neatur iterum dotare, alias secus. Sed aduerten-
dum est, quod Bart. loquitur in patre, cuius est
officium, & onus dotandi filiam, l.fin. C. de dot.
promi. quæstio nostra loquitur de fratre, quem
311 Constitutio prædicta arctat ad dotandū,† vt tūc
de prima vice intelligatur.l.boues,§. hoc sermo
ne.ff.de verb.& rer.signi.& cum diuersa sit ratio
in patre, quæ in fratre, qui ad hoc arctatur ob
vnicum, & singularem casum successionis, vn-
de sufficit sorori semel fuisse dotatam, nec casus
& aduersa fortuna debet nocere fratri quicquid
dixerit Campegius in tract.dot.par.5. quæst. 21.
312 Sed retenta dispositione dictæ † Cōstitutionis
Regni, quid si frater antequam dotem præstet
sorori, decessit, relicta femina, an concurrat in
successione filia filij, cum amita? Ista quæstio est
de indubitabili, si ponimus, quod frater adita pa
terna hæreditate, decessit relicta filia femina,
tunc enim non quęritur de hæreditate paterna,
sed fraterna, quo casu prima causa est liberorū,
& sic filia excludit amitam, eundemque soro-
rem patris, in auth.de hęr. ab intest.veni.in prin.
Ante vero aditam hæreditatem, an tunc trans-
mittat ad suos descendentes, & sic ad filiam, &
tunc distinguendum est si frater decessit ante-
quam pater, & tunc vera est opinio, quod con-
currat amita ad successionem, quia cessat ratio
exclusionis ipsius, scilicet masculinitatis, vt per
Cyn.in l.1. C. de adulte.aut frater decessit post
mortem patris, & tunc cum ei sit ius quæsi-
tum in persona filij, transmittit illud ad hæredē
etiam feminam, l.cum antiquitas.C. de iure de-
lib.& l.prima C.de his, qui ant.aper. tabu. & l. 1.
§.in nouissimo.C. de cadu. toll. & pro hoc facit
Alb.de Rosa.in secunda parte statut. quæst. 101.
referēs se ita obtinuisse. Sed maius est dubium,
313 quid si fuit dotata a patre communi, † deinde
mortuo patre relicta filia nupta, & filia filij præ
mortui concurrat amita, & sic per sacrum Con
silium fuit decisum, quod amita collatis doti-
bus admittatur ad successionem cum filia, eius-
demque amitæ nepte, vt per Thomam Gram.
in decisi.63.incip. Honorabilis Ant.

Constitutione dodarij,
314 & ipsius lucrifactione.

Quid † autem
sit dodarium, quid differat a donatione propter
nuptias, Antefato, Quarta, Morgincap? Conclu
siue loquendo, Dodarium secundum iura com
munia, & constitutiones Regni propriè consti-
tuitur super re feudali per feudatarios, & baro-
nes, de quo loquitur Constitutio Regni, mulier
quæ dotarium, & capitulum regni similiter in-
cip. Mulier dotarium, quod quidem sic certum
esse debet, quod nec minuitur, nec augeť ex bo-
nis acquisitis, vel deperditis, vt habetur in Cōst.
Regni, licentiam, sub tit.de feud.in dotar. con-
stitut.

ſtitut.quod dotarium competit mulieribus vi-
uĕtibus iure quodam ſpeciali Frăcorum, quod
315 dotarium † quandoque ſuccedit loco donatio-
nis propter nuptias, ſeu antefati, quandoque ve-
ro dotis, cum diſtinctione tamen, nam aut dos,
& dotarium, eſt in pecunia, & tunc alterutrum
tantum, non vtrumque habebit mulier, & ſucce
dit tunc in locum dotis, niſi actum ſit, quod ha
beat mulier vtrumque. Aut dos eſt in pecunia,
& dodarium in ſtabilibus, & tunc mulier habet
vtrunque, & ſuccedit loco antefati, & habet ip-
ſum mulier eius vita durante, quoad vſumfru-
ctum. Aut econuerſo dos eſt in ſtabilibus, & do
datium in pecunia, & tunc habet vtrunque mu
lier indiſtinctè. Aut vtrunque dos, & dodarium
conſiſtit in bonis feudalibus, & tunc mulier nō
habet dodarium, & eſt ratio, quia ſiue maritus
habeat filios ex ea, ſiue nō, mortua ipſa nihil lu
crifacit maritus ex dote, eadem ęquitate mulier
nil debet lucrifacere ex dotario viro præmor-
tuo, vt hæc omnia habentur ad literam per gloſ.
in dicta conſtitut. Regni, licentiam, in glo. ma-
gna. quam gloſam refert nil addendo nec dimi-
nuendo Napodanus Sebaſtianus Illuſtris gloſa-
tor conſuetudinum Neapolitanarum in Rubr.
de iure quartæ, & merito, ne forſan falcem im-
mitteret in meſſem alienam, ſcilicet in conſue-
tudinem inductam a iure illo Francorum, a quo
316 primordium, † & originem duxit Auerſana cō-
ſuetudo, quæ in multis conformem ſe reddit illi
iuri, eoque uiuit in dubio ſecundum gloſ. in Cō-
ſtitut. Regni Puritatem, ex cuius authoritate at-
que etiam in d. conſtitut. licentiam, & in Conſt.
Mulier, quæ dotarium, probantur hæ conſuetu-
dines Auerſanæ in pleriſque pro, vt inferius ſe-
rioſius ſuis in locis demōſtrabimus in exemplis
317 in caſibus, † & quæſtionib. proponēdis, deciden
diſque. Ab ills vero, qui Romano iure viuunt
non dotarium dicitur, ſed donatio propter nu-
ptias, vt Inſtitut. de donatio. §. eſt & aliud, & C.
de don. ante nup. in rubrica, & per totum titu-
lum, in hoc diſtās a donatione propter nuptias,
318 videlicet quantitate, † cum donatio propter nu
ptias non debeat excedere nec excedi à dote, vt
in Auth. æqualitas, C. de pact. conuen. Item quę
319 minus dedit de dote † conſtituta minus lucra-
tur, & pro quantitate præſtita lucrum accipit, in
auth. ſed quæ nihil. C. eo. & in auth. de non elig.
ſecun. nuben. §. fi. col. 1. & per Afflict. deciſ. 242.
320 & deciſ. 333. † & non lucratur mulier donatio-
nem propter nuptias, niſi maritus lucretur do-
321 tem, † & dotem nunquam lucratur maritus, ni-
ſi ex pacto expreſſo de lucrando, vt in d. §. fi. in
322 auth. de non elig. ſecundo nuben. † Item differt
à donatione propter nuptias, cum illa non con-
ſtituatur mulieri ad lucrum, niſi fiat expreſſę pa
ctum de lucrando, ſed ad hoc, vt mulier ſit ſecu-
rior in dote, iam quod etiam conſentiente mu-
323 liere eam alienare non poſſit, † imo ad virum re
324 dit, ſicut dos ad mulierem, † prout primum
habetur in auth. ſiue a me. C. ad Senat. C. Vel
le. ſecundum vero probatur in glo. in auth. dos
data. C. de don. ant. nupt. & in d. §. fi. in auth. de
non eli. ſecun. nub. alioquin niſi pactum expræſ-
325 ſum intercedat de † lucranda donatione pro-
pter nuptias, ſicut viro præmoriente dos redit
ad domum mulieris, ita pariformiter donatio
propter nuptias redit ad ipſum virum, vt in §.
aliud vero quoddam. verſiculo, ſed propterea
iudicamus, in Authentico de non elig. ſecund.
336 nub. † & ſic ex donatione propter nuptias non
cauſatur titulus lucratiuus, ſed cōſeruatiuus do-
327 tium, † & propterea donatio propter nuptias
conſtante matrimonio petitur, ſicut dos, ſi ma-
ritus incipiat male vti ſubſtantia ſua, vt not. in
authent. donationes, C. de iure dot.
328 Item † differunt, quia ſemper conſtituitur poſt
dotem, vt ibidem habetur, & proinde nuncupa
329 tur antipherna, † ab antiq. quod eſt contra, &
pherna, quod eſt dos, quaſi contra dotem, vt no.
in l. cum multæ, C. de donat. ante nup. circa prin
330 cipium. † Dodarium vero conſtituitur etiam ad
lucrum, & commodum mulieris, nedum, vt tu-
331 tior ſit pro data dote. † Item dodarium non exce
332 dit dotem, immo in dubio eſt medietas, ſecun-
dum has conſuetudines, niſi aliter ſit conuentū,
vt in conſuetu. infra, c. 6. incip. ſi de quantitate, &
vide Napod. in titu. de iure quartæ, in rub. & ſic
333 vides † quòd de iure maritus cogitur tantum
dare vxori, & cauſa donationis propter nuptias,
quātum ipſe ex cauſa dotis ab vxore, accepit, &
hoc ex diſpoſitione d. auth. dos data, C. de dona.
ante nupt. vbi communi calculo Doctores, licet
334 † hodie diſpoſitio illius authenticæ, quòd fiat
contra dos, vel donatio propter nuptias, non ſit
in vſu, vt teſtatur glo. fina. in authen. æqualitas,
C. de pact. conuen. quam refert, & ſequitur Pari-
ſius in conſilio 95. numero 35. libro 2. Bald. in d.
authen. dos data, num. 2. in fine, Alba. in conſil.
22. num. 8. Iul. Clar. libro 4. recep. ſent. titu. de do
natio. §. vndecimo, Benedictus, in ca. Raynutius,
in verbo, dotem, quam ei dederat, colum. j. ext.
de teſtam. licet de iure communi aliter eſſet, vt
335 ſupra dictum eſt, † imò cenſetur huiuſmodi do
natio propter nuptias ipſo iure conſtituta, & æ-
quiualens doti, ſecundum Azo. relatum per glo.
in dicta authen. dos data, quicquid tamen ſit de
iure, & ſecundum conſuetudinem relatam per
336 gloſam illam, & relatos Doctores, † aliud eſt per
has conſuetudines, vt dodarium cōſtituatur pro
medietate dotis, vt habetur, vt dixi in conſuetu-
337 dine, cap. 6. incip. ſi de quantitate dodarij. † In
quibus autem differat donatio propter nuptias
à dote, vide per Gugl. de Bened. in d. cap. Raynu
338 tius, in verbo, dotem, † quam ei dederat, num. 4.
vbi quòd mulier non lucratur fructus donatio-
nis propter nuptias conſtante matrimonio: alio-
quin onera matrimonij eſſent ſine fructu, &
339 quod † vxor cum ſit domina rei propter nuptias
donatæ, in ea habet hypothecam, contra omnes
regulas, contra textum in l. neque pignus, ff. de
regu. iur. & de ratione, ibi vide ſi libet.
340 Ab † illis vero, qui viuunt iure Longobardo, vt
in multis regni partibus viuitur, dicitur barbaro
vocabulo Morgincap. vt in Longobard. de his,
quæ à vir. dantur vxor. l. prima, §. fin. & glo. in ca.
primo,

primo,in fine,de inuest.de re ali.facta.prout ista sic declarat Lucas de Pen.in l.prima,colum. prima,& fin.C.quando,& quib.quarta par.debe.& Bal.in l.auth.dos data.C.de don. ante nup. Alia est sponsalitia largitas, impropriè tamen, quia
341 sponsalitia largitas,quæ fit a sponso sponsę, † vt in auth.eo decursum,vbi gl.in verb. sponsalitia, C.de don.ante nupt & Io. Faber.in §.est.&.aliud,
342 inst.de don. Est† & alia quarta, quæ debetur de iure communi vxori inopi, viro mortuo existen te diuite.de qua loquitur textus in auth. Præterea,C.vnde vir.& vxor.quæ quomodo,& quando debeatur,vide ibi per docto. & per Corne. in
343 consili.4.vol.4.† & de his donationibus distinctè qualiter inter se differant Ample Napodan. in glo.consuetud.Neap.in Rubrica de iure quartæ.vbi etiam differit de iure quartæ quæ secundum vsum fidelissimę Ciuitatis huius Neapolis
344 constituitur, in cuius locum succedit, † vt nostrates dicunt Antefatum.

345 Dodarium vero,secundum has consuetudines indifferenter dicitur, siue constituatur super bonis feudalibus,siue etiam super alijs, dodariū nuncupatur,vt perpromiscue hoc vocabulo dodarij vtuntur hæ consuetudines, vt passim in eis legitur.

346 Qualiter †autem dodarium constituatur forma, & modus constituendi dodarium habetur in Constitu. Regni,licentiam,& per gl. in const. Mulier,quæ dotarium,& per Andr.de Iser.in capitu.j.§. donare,quali.olim feud.pot.alien.& explanabitur inferius in opportunis locis, & in expositione textus.

347 De ipsius dodarij autem lucrifactione,† licet superius aliqua dixerimus pro intelligentia ipsius, tamen adhuc dicimus,vxorem mortuò viro lucrifacere hoc dodarium, quo ad vsumfructum,& quo ad proprietatem indifferenter stantibus,vel non existentibus filijs,vt habetur in ca.
348 quarto, & quinto. † An autē mulier lucrifaciat dodarium non constitutum,sed solum promis-
349 sum constitui?† & si formę,seu solemnitati constituendi dodarium possit renunciari?& si omissa ea sollemnitate de qua in glos.in d.Const. mulier,quæ dotarium, teneat,& valeat eius dodarij
350 constitutio?† nunquid super stabilibus constitutio dodarij valeat a minore facta sine decreto? & pluribus alijs quęstionib. opportunis in locis in contextu dicetur.

Et alijs ex eisdem contingentibus.

351 Et alijs,dictio, † est repetitiua similium.Dec.in l. si fugitiui, C.de ser.fugit. de qua vide glos. Napod. in consuetud.Neap.si qua moriens,in verbo,alijs.Cassan.consil. 39. numero 99. facit textus in l. quidam relegatus,& ibi glos.ff.de reb. dub. Contin
352 gentia sunt ea, † quæ notan.in c.exhibita,extra de iud.vbi vide sicut incidentia, & emergentia, quæ inter se differunt, vt not. per Inno. & Host. in c.1.de ordi.iud.de quibus vide Bart. in l. 1. C. de ord.iudicio.& in l. viro atque vxore. ff. solu. matr.& per Fely.in c.suborta.de re iud.& sic decidunt multa alia dependentia,& incidentia, præter contingentia in assignatione,lucrifactione,& restitutione dotium , & constitutione dodarij,& illius lucrifactione, quasi connexorum,
353 & annexorum, quorum idem † est iudicium,c. translato,extra de constitut.c.præterea , vbi glo. ordinaria,de offi.& pot.iu.deleg.l.2.ff.de iurisd. om.iud. cum similibus Bal. in l. cum necessitatem,C.de fideicommi.Aret. consil. 25. diligenter.in secundo dubio,& in vltimo dubio.col.antepen.versi.tertio principaliter. facit textus cum sua regula in l.si communem,in princip. ff. quē-
354 ad.ser. ami. † vbi socius acquirit seruitutem eāque retinet propter socium in re communi , & pro ornatu huius regulæ vide late Felyn. in c.1. col. 3.de rescript.& in rubrica extra de offi.& pote.iud.deleg.col.1.versi.dicunt hic moderni , & in c.2.de iud.col.pen.& Ias.in l.si emancipati,C. de collatio.col.3.4. & in pulchro casu consuluit Bald.in eius consilio.398.punctus talis est, ad si-
355 nem. vol. 3. † & in pluribus fratribus, quorum vnus est clericus,tradit Are.vbi sup.& an priuile
356 gium † concessum minori competat etiam maiori ratione connexitatis, & indiuiduitatis, vt per Matth.de Afflict.in decis.Sacri Consilij 213.
357 alibi † quot modis dicatur continentia causæ, per eundem Afflict.decis.354.num. 5. & nu. 15. & vide Catellia. Cotta in eius memoralib. in verb. Connexorum, vbi latissime hanc regulam exornat, & infert ad multos notab. & pulcherrimos casus, & emergentia causarum, quæ tractantur in sacro Regio consilio,debēt etiam tractari iunctis aulis. D. de Franch.decisio. 252. Gerar.sing. 23.& D. de Franch. decis.513.num. 1.vide alleg.per Afflictum in eius decis.285.nume. 5.versic.& maxime Rebuff. lib.2. ad Consti. reg.tit,vt eōtract.art. 1. glos.10. & to.1.de execu. sent.art.17.glos.1.num. 13.

Et quid si testis fuerit interrogatus in contingentibus negotium principale, sed tamen extra articulum,num probet?Bal.cons.50.videndum, volum.2. & quomodo iudex in incidenti pronunciare debeat,Menoch.de arbitr.iudi. quæst. libro 2.centur. 2.casu167.& quæ dicantur emergentia,& incidentia per eundem lib. 2.q. 45. vbi etiam dependentia.

ADDITIONES.

A ¶ Quomodo intelligantur illa verba priuilegij,quòd quis tractetur,vt ciuis, vel pro vero,& originario ciue?vide Bal.consil.29. num.1. volum.5. Quotuplex sit ciuilitas, Bald.cons.64.nu.2.volum.5 & qui nesciunt nominare patrem,non sunt ciues,Bald. consil.457. eodem volumine 5.& quòd mulier sit originaria loci, vbi nupsit,cons.100.vol.5.& quis propriè dicatur ciuis, vel de ciuitate,vel prouincia, Bald. cons.129. volu.5. & an ciuitas possit legitimare, vel etiam habilitare spurios,vide Bal.in d. consil. 457.volum.5.& vagabundi non contrahunt domicilium,Bald.cons.300.volum.4. & ibidem quod domicilium constituitur per decennalem , &

con-

continuam habitationem,& acceptans ciuilitatem,censerur cum omnib. oneribus illius etiam ignoratis, Alex.conf.102.colum. 2. volumine 2. Ripa in l.quòd te,num.16.ff.si cer.pet. & an possit facere statuta sine licentia domini? Bald. con sil.292.nu.j.volum.11.

B Adde quòd ex destructione mœnium,& ædificiorum cognoscitur malus status ciuitatis,vnde alias dicitur Roma,quanta fuit, ipsa ruina docet,Philip.Franc.in cap.fundamenta,de elect. in sexto,per illum tex. & in tribu. casibus priuatur episcopus, Nic.Milis. in ver. ciuitas.

C Adde quod regimen ciuitatis debet esse apud nobiles, nō autem penes plebeios,nec mechanicos,§.1.in auth.de defen. ciui. vide plene per Io. Lup.in §.9.col.4. in rubr.ext.de donat. inter vir. & vxo.

D Adde de officio, & dignitate primicerij, præcentoris,& succentoris,Pet. Grego. Tholo. sintag.vni.iur.lib.15.cap.23. De Archidiacono tamen obseruandum est,pro dignitate, officio, & gradu honoris sequendam esse legem capituli proprij , & consuetudinem qua vsi fuerint in sua ecclesia Archidiaconi, & eis potius deferēdum quam præscriptis,& concessis à iure pontificio, vt per Host.in sum.de offi. Arch.dum quærit de officio Archidiaconi,facit c.fi.eo. titu. & statuit Tridentina sinodus in c.perlectis, §.Archidiaconus,25.dist.vt Archid.sint.sess.9.in decret.de reforma. magistri , seu doctoris , aut licentiati in Theologia,vel iure Canonico , vide ibi c. 12.& vide de officio cantoris,& succentoris per eundem in Syntagma.lib.15.ca.22.

Adde superioribus de Iudæis,quod tenentur dotare filias,& constituere dodarium filio, & si legitima non sufficit,possunt diminuere fideicommissum,vt per Io. Lup.in repet. rub. extra de don.inter vir.& vxor.§. 35. num.2.& quod ligentur legibus , & statutis loci, vide late Parisi. conf.2.in princip.lib.4.Dec.in l. si fugitiui.C.de ser.fugiti.Corn. conf. 114. lib. 1. Roman. conf. 155.ad fin.Ias.in l.3.§.in earum.nu.10. ff. de iur. iur.Bern. Alfan.collecta.iuris.ciui.c.58.

Adde,quod rectores,gubernatores iustitiæ,& potestates iuramentum præstare debent de obseruando statuta, & proinde non habent potestatem statuendi cōtrarium, vt per Dec. in rub. qui admitti. in tertia lect. num. 20. nisi noua superuenerit causa,quia in iuramento intelligitur clausula rebus in eodem statu permanentibus.l. quod seruus.ff.de cond.ob.cau.l.fi.qui satis cog. limita etiam, vt per Thom.Ferra. caut.3.non habere locum in impossibilibus, Soc. in l.Centurio. nu.20.ff.de vulg.& pup.subst.

* Adde,an decuriones possint vendere res vniuersitatis sine decreto? dic quod non, cum alios contractus facere possint vide Bart.in l.fi.& ibi Ias.num.57.C.de iur.emph.Dec.in l. 2. ff. si cer. peta.in prima lectu.in prin.col.4.num. 15. & in 2.lectu.num.19.Fab.de Mont.in tra. de empt.& vend.in vlt.quæst.4.quæst.princip. num.21.

Circa num.286.adde vtrum filia femina dotata,vel quæ renunciauit per statutum exclusa a successione patris,quæ non admittitur ad partem,faciat partem fratribus in legitima,& computetur in numero filiorum, vide Bal.Imol.in l. huiusmodi,§.si Titio.ff.de leg.1.Corn.conf.197. volu.primo, Cap.decis.158.& 211. Boer.decis. 104.Gui.Pap.decis.295.Tiraq.de retra.ligna.§.1. glos.8.num.15.Areti.conf.19.Cagno.in l.vni.C. quando non peten.partes,Anna.singu.215.

Adde circa nume. 256.an auus præsumatur dotare neptem contemplatione filij , & an id quod datum est,computetur in legitima,ad leg. auus,ff.de iur.doti.& l.dedit dotem. ff. de colla. bon.vid.Ripa.in l.in quartam, nu. 202. ff. ad leg. falci.vbi Picus.num.83.cum seqq.412. Alcia. in tra.præsumpt.reg.1.præsump. 17. Barrol. conf. 131.Dec.conf.81.num.5.Rui.conf.138.col. 11. vol.4.Fortu.Garzi.in l.Gallus, §. quidam recte. num.41.ff.de lib & postu.Corasi.in l.frater à fratre,num.114. ff. de cond. inde. Alex.in l. qui in aliena.§.interdum,num.4.ff.de acqui. hære. vbi Ias.nu.28.Bern.Alfan.in collectan.iuris.283.

¶ Adde circa nu.192.quod presbyteri tenētur ad gabellam pro reficiēdo ponte, vide Dec. in c. ecclesia sanctæ Mariæ , in fi.extra de const. Gui. Pap.singul.409.Ripa resp.1 nume. 5. 6. de mun. & honori.vbi testatur de communi,& quod lex ad instructionem C. de sacr. san. eccles. non sit hodie correcta.vide Cachera. in decis. Pedem. 68. nume.3.& nouissi.Bernar.Alfan.collect.iur. ciui.c.111.

¶ Adde circa nu.165.quod consuetudo attenditur sedendi, standi, vel loci in præcedentijs,secundum quam,etiam minores præcedunt maioribus,& si non adest consuetudo, assignantur loca secundum qualitatem personarum, Bal. in l.obseruare, §.antequam,ff.de offi.procon.in fi. Natta.conf.26.lib.1.& consuetudo assignat loca standi,& sedendi,Bal.in c.cum olim. primo notabi.de consuetud. Ange.conf.111. ordo consuetudinis,& Barones sedere debent penes regem ordine consueto. Bald.in c.1.§.marchio.num.5. de his qui feu. dar. poss. sequitur Felyn.in c. statuimus,de maio.& obed.& sufficit consuetudo decennalis. Areti.conf.23.num.11. tertio dub. amplissime scripsit D.Fab.de Ann.Regius consiliarius meritissimus in conf.40.vol.1.

¶ Adde circa nu.124.an muri, seu mœnia dicantur ciuitatis,vel Principis, & ad quem spectet reparatio eorum,ad dominum, an vero ad Vassallos,per D.Fab.de An.patritium Neapolitanum in consil. 72. volum. 1. vbi etiam apud quem claues ciuitatis debent esse,an apud nobiles,

les, vel populares, post Rebuff. Ripam, & modernos per eum allegatos.

¶ Adde, quid differat obseruantia à consuetudine, & quæ requirat? pulchre per Dom. Io. Franc. de Ponte, Regium collateralem consiliarium, & cancellariæ regię Regentem in cosili 41.

¶ Adde circa num. 94. quod in dubio contractus matrimonialis, & promissio restitutionis dotis, est facienda secundum consuetudinem loci viri, non autem vxoris, vt per Afflict. in decis. 226. Serenissimus Rex Ferdinandus.

¶ Additio in textu in fin. ibi alijs, quod ista dictio facit positionem eiusdem qualitatis, quando ponitur inter ea, quæ sunt eiusdem rationis, Abb. in c. officij, secundo notab. de pen. & remissio. & in c. mulieres, de sen. exco. & est dictio implicatiua, Ang. in cons. 83. inci. subtiliter, & eleganter, Afflict. in decisio. 244. Illustrissimus, col. 1. nume. 1.

¶ Adde circa quartam quæstionem nume. 67. num statutum, vel aliqua consuetudo possit habilitare clericum regularem, vel monacum, qui sunt intestabiles, ad testandum? de quo vide Ias. post alios in authen. ingressi, secundo notab. C. de Sacr. San. eccles. An autem clerici possint testari de fructibus suorum beneficiorum, & de spolio ipsorum, vide tex. in c. præsenti, §. porrò, de offi. ord. lib. 6. Specu. in tit. de fruct. §. 1. vers. pone prælatus, & not. 12. q. 1. c. duo sunt genera, in glos. in verb. proprietarem, & Arch. in c. statutum, §. assessorem, in verbo, suo proprio, de resc. in 6. Host. in cap. fi. de pecu. cler. vbi plene de materia. Ex quorum dictis elice, quod simplex clericus, vel sacerdos administrationem, vel curam animarum non habens, potest disponere, & ratio, est quia talis clericus beneficiatus æquiparatur vsufructuario, qui facit fructus suos, & de his potest testari, vt ibi per Host. Episcopus vero abbas, rector, vel quiuis alius curam animarum, vel administrationem habens, de his testari non possunt, nisi de his, quæ obuenerunt ex successione iure consanguinitatis, vt in auth. licentia. C. de epis. & cleri. & ista distintio seruatur de consuetudine, vt testatur Gui. Pap. quæst. 110. vbi etiam de isto verbo spolium, prout mortuis prælatis accipitur, quæ nota contra collectores.

Additio in verbo illo textus, Auersana.

De conditore Vrbis Auersæ Gulielmus Apuliensis Poeta illius temporis, libro 1. rerum in Italia, ac Regno Neapolitano Normannicarum, sic cæcinit.

Post annos aliquot, Gallorum exercitus vrbem
Condidit Auersam, Rannulpho consule tutus,
Hic opibus plenus locus, vtilis est, & amænus.
Non sata, non fructus, non prata, arbustaque desunt.
Nullus in orbe locus iucundior, hunc generosi
Consulis eligit prudentia præmemorati.
Huius præclara processit stirpe Ricchardus,
Qui post successit, quo non animosior vllus,
Nemo magis largus, qui non virtute minorem,
Iordanum genuit, Iordanis & inde Ricchardū.
Iamque viro vires condignas fert adolescens:
Manibus Auersa Rannulphus ab vrbe peractis,
Ad patriam misit ligatos, qui properare
Normannos facerent, & quam sit amæna referrent.
Appula fertilitas, &c.

Huius authoritati assentitur Leo Hostiensis Episcopus in Cronica Cassinensi, libro 2. cap. 59. author eiusdem ætatis, his verbis.

Defuncto autem Augustæ memoriæ Henrico, anno Domini 1025. & Conrado Duce, qui & Cono dictus est, eiusdem Henrici electione in Regnum assumpto, precatu Guaimari solutus tandem à debito sibi perpetuo vinculis Pandulphus Princeps reuertitur, virumq; se totius mansuetudinis, ac lenitatis ostendens ad Monasteriū venit, omnemque amicitiam, ac fidem abbati iureiurando promittens, vt parrem, & dominū de cætero habitum pollicetur: Mox itaque pristinis illis fautoribus Appulis vna cum Baiano Catapano Grçcis accitis Guaimario, item cognato suo cum Normannis Rainulfo, & Arnolino Comitibus Marsorum, omni conatu annitentibus Capuam vno semisanno obsessam, & expugnatam ingreditur. Pandulphus autem Teanensis, quem Principem Capuæ factum ab Imperatore prædiximus à Catapano Boiano in fidem receptus vna cum Ioanne filio, & omnibus suis Neapolim perductus est, sed sequenti anno, & ipsa quoque Neapolis à Principe capta, & Sergio Magistro militum exinde pulso, rursum Teanensis Pandulphus à facie ipsius Romam fugiēs ibidem exul defunctus est, tenuitque Neapolim Capuanus Princeps annos fere tres: Dehinc Sergius recuperata Neapoli, Raynulphum strenuū virum sibi affinitate coniunxit, illumque Auersæ Comitem faciens cum socijs Normannis ob odium, & infestationem Principis manere constituit: tuncque primum Auersa habitari cæpta est. Interea Pandulphus, &c. Hæc Cronica Cassinensis, & de eadem Ciuitate loquitur in pluribus subsequentibus locis, ad quæ curiosum Lectorem delego. De viris autem illustribus eiusdem ciuitatis nil dico: scripsit enim lirico, atque eleganti carmine Iulius Cęsar Mele coneiuis, vir æquidem variæ lectionis, & in iure ciuili versatus, Doctoratus insignijs neglectis musis addictus.

¶ Adde numero 155. an sindici possint confirmari inuito domino, seu Barone ciuitatis? dic

quod

quod non,cum officia etiam non iurisdictionalia sint annalia,§.fina.in authent. de defen. ciuit. Rom.sing.680.glo.in l.honor,§.gerendorum, ff.de muner.& honor.Barb.in cap.cum omnes, num.63.de const.Bald.cons.318.in princ.vol.3. Loffred.cons.51.num.2.Boer.decis.149.num.4. vide omnino Anna.allegatio.15.

¶ Adde numero 118. an ciuitas possit habere,& facere propriam,& bursam communem, vide l.in omnibus,& l.ciuitatem,ff.de leg.2.& not.Odofred.in l.1.§.quibus autem, ibi,res communes,arcam communem, ff.quod cuius vniuer.Et an possit se congregare pro constituendo procuratores ad agendum,sine licentia iudicis, Guid.Pap.q.106.

¶ Adde quid sit consuetudo, quid a lege,& præscriptione differat, an sit lege scripta potentior,pulchre Conna.Commentar.iur. Ciuil.ca.10.libro 1.& plura in materia consuetudinis per Petr.Rebuff.ad Const.Regias,tomo 3.titu.1.de consuetudine.

¶ Adde circa nume.107. vtrum consuetudo liget reges,& principes, Rebuff. ad constitutio.Regias,libro tertio,tract.de consuetudine,art.secundo, glos.25. in verbo, & Lesquelles costumes,&c.

¶ An autem dodarium, vel donatio propter nuptias fieri possit inter Regem,& Reginam,vide Igneum in l.donationes,C.de donat.Pet.Rebuff.ad constitut.Regias,tomo 1. de senten.prouisi.art.1.gl.3.numero 3.vbi etiam subdit, quod quādo Rex concedit Reginæ aliquod castrum donatione propter nuptias,& dodario, eo mortuo filius durante vsu Reginæ, poterit iure Regio per transitum habitare, per Aufrer. in stilo prola.arresto.285.Domina Regina.

In domo tamen Regis mulier non habet dotalitium.Rebuff.in loco præcitato, nu.5. versic. in domo.&c.

¶ Adde ꝙ consuetudo est vnus casus,qui potest probari per turbam,non per testes, ita sigillatim deponentes,Ioan.Fabr.in l.secunda, versic. circa quintum,C.quæ sit long. consuetud. & in §.ex non scripto,Institut.de iur. nat.gent.& ciui. Boer.in §.2.de consuetud.matrim.in consuetud. Biturig.Masuer.in titulo de probatio.§.item consuetudines,quibus in locis habes, quid sit probare per turbam,seu in confuso,& quasi tumultuarie,& quasi obiter,& non sic distincte.

¶ Adde circa num.187.an relegati,vel habitantes in Ciuitate causa negotiationis teneantur ad custodiam ciuitatis,vide Luc.de Pen.in l. tertia,C.li.10.de incol.& vbi quis domi.& num teneantur hospitalarij?quòd non.Bal.cons.378. volum.2.

¶ Adde circa numerū 96.97.quid sit,si diuersa sunt statuta in loco,scilicet originis mariti,& domicilij,quod statutum est attēdendum?vtputa,quia maritus est origine . . . & post contractum habitauit ibi per aliquod tempus, postea mutauit domicilium,& contulit se . . . & ibi habitauit cum coniuge, ibique solutum est matrimonium ? videtur quòd statutum originis, cuius causa est potior,l.libertus,§.sed eodem, ff. ad municip.Sed dic contra, nam attenditur statutum domicilij : etenim lucrum dclarum ex ista consuetudine prouenit ex morte vxoris, ergo debet attendi statutum loci,in quo vxor habitauit cum marito, & mortua est, pro quo videtur tex.in dicta l.exigere, & firmat Salyc. in l. prima,C.de Summa Trinita. quam sententiam secutus est Hieron.Schurff.in l.de quibus, ff.de legi.sed durum videtur,quòd sit in potestate mariti eludere statutum originis per mutationem domicilij.

¶ Adde circa num.143.quòd nobilitati natura virtusque initium dedit,ius Romanum incrementum, summam vero mores beneficiorum,vide Egui.Baro.ad titu.de ingenuis, Instit. Commentarij particula posteriore.

¶ Adde numero 84.tunc Iudæos viuere iure Romano,quando scilicet litigant cum Christiano,vel circa ordinem iudiciorum, vt in dicta l. Iudæi. Secus tamen inter eos, tunc enim per l. Mosaicam astringuntur, vt per Alexand. & Ias. in l.prima,ff.si cert.petar.& Ias.in l.qui se patris. C.vnde lib.Felyn.in capitulo Iudæi,supra de Iudæis, Ioan. Campeg. in tracta. de dote, vltima quæstione,Ioan.Licerier.libro primo,de primogen.in decima sexta quæstione, an autem Dux, vel Princeps, possit Iudæos expellere de suo territorio?vide Oldrad.consilio 87.& consilio 264. Iacob.de sancto Georg.in tracta.feud.in verbo, Carolus Dux,versiculo vltimo quæro, Ias. in l. apud Iulianum,§.constat,ff.de leg.primo, Ioan. Oinotomi,Instit.de hæred.quæ ab intesta.defe. §.primo,numero vndecimo, cum seqq. Cępol. caut.24.

¶ Adde in textu dotium lucrifactione,& paulo inferius dodarij lucrifactione, quòd quamuis huiusmodi pacta dotalia, quæ plerunque fieri solent, quòd maritus soluto matrimonio lucretur dotem, vel vxor dodarium, vel alia bona coniugis defuncti, non videantur valere, tamquam pacta de successione super hæreditate, per text. in l.hæreditas, C. de pact. con. tamen per istas consuetudines valent,& seruanda sunt, ac secundum ea succedendum, nec curatur de dispositione iuris communis, prouisio enim hominis tollit prouisionem legis, l.finali, C.de pact.conuen. vt considerat Ioan. Oinotomi,institut. de hære. quæ ab intesta. defer. de successio. inter virum, & vxorem, numero primo, versiculo primus casus.

¶ Adde numero 164. in fine, an vniuersitas pos-

possit agere pro iniuria, vel damnis suo ciui illatis, Milis in repert. in verbo, vniuersitas, an possit? & quid si vna pars expulit aliam, an possint statuta facere, & obligare totam vniuersitatem, Bartol. in l. omnes populi, tertia columna, ff. de iust. & iur. & in l. si quis, §. finali, ff. de leg. 1. Bald. in capitulo primo, quibus mod. feud. amit. & capitulo primo, de pac. iur. fir. super verbo, pro tali processu, & an quilibet de vniuersitate possit agere pro his, quæ tendunt ad honorem vniuersitatis, licet in priuati vtilitatem vergant, puta in legato pauperibus, pel puellis maritandis, vide Bartol. in l. ciuitatibus, & ibi etiam Bald. ff. de leg. primo, & in l. si quid relictum, illo titulo, & per Bar. in tract. alimentorum.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia sunt futuri matrimonij promissio.*
2 *Vnde dicantur sponsalia?*
3 *Sponsor dicitur, qui pro alio promittit.*
4 *Sponsalia etiam dicebantur munera, quæ ab ipso sponso sponsæ mittebantur.*
5 *Sponsalia improprie dicuntur de matrimonio.*
6 *Vxor dicitur post nuptialem benedictionem, cum ante dicatur sponsa.*
7 *Sponsalia sunt obligatio de futuris nuptijs.*
8 *Sponsalia contracta si dissoluuntur morte vnius ex sponsis, vel licita reclamatione, vel resilitione pecunia data pro dote, vel arra pro ea restituetur mulieri, deducta expensa facta in vestitu, & ornamentis sponsa, eidem sponsæ remanentibus dictis vestibus, & ornatu.*
9 *Dodarium constitutum lucratur sponsa cognita morte sponsi, vel alijs legitimis modis solutis sponsalibus.*
10 *Sponsalia soluuntur ex reclamatione sponsi, vel sponsæ minoris peruenientis ad ætatem legitimam in masculo 14. annorum, in fæmina 12.*
11 *Aetas legitima, quo ad contrahendum matrimonium dicitur in 14. anno in masculo, & 12. in fæmina.*
12 *Aetas legitima in materia indifferenti, tam in masculo, quam in fæmina dicitur in anno 25.*
In Regno tamen Neapolitano, ætas legitima dicitur decem & octo annorum.
13 *Inductio, seu traductio vxoris in domum viri, quid sit, & quid operetur? remissiue.*
14 *Dictio, imprimis, quid significet?*
15 *Impuberes dicuntur infra ætatem 14. annorum in masculo, 12. in fæmina, post eam ætatem dicuntur puberes.*
16 *Minor ætas in dubio intelligitur infra vigesimum quintum annum.*
17 *Alimentorum fauore pubertas extenditur ad decimum octauum annum.*
18 *Item fauore regalis dignitatis.*
19 *Vel si fiat mentio de plena pubertate.*
20 *Aetas septem annorum apta ad contrahendum sponsalia, nec sufficit tetigisse septimum annum, sed debet esse completum.*
21 *Sponsalia contrahuntur verbis, tamen denotantibus non præsens, sed futurum matrimonium.*
22 *Sponsalia contracta per impuberes per verba denotantia matrimonium, non valebunt, sed nunquid valent vt sponsalia?*
23 *Actus dependens à voluntate duorum si non valet eo modo quo agitur, non valet eo modo quo valere potest.*
24 *Pecuniæ verbum in larga significatione comprehendit res, tam soli, quam mobiles.*
25 *Pecuniæ verbum, secundum consuetudines Auersanas intelligitur de pecunia stricte, & numerata, & in proprio significatu, atque etiam de dotibus consistentibus in rebus mobilibus.*
26 *Dos non est, vbi non est matrimonium.*
27 *Dos vbi non est matrimonium, nunquid habeat priuilegia dotis? remissiue.*
28 *Arra nil est aliud, quam pignus, & quod datur etiam pro emptionibus firmandis.*
29 *Arra dicitur quod dat sponsus sponsæ, & è contra pro matrimonio firmando.*
30 *Arra siue in specie, siue in quantitate permittitur in sponsalibus, ac matrimonio.*
31 *Sponsalia per parentes contracta pro impuberibus valent.*
32 *Sponsalia contracta pro impuberibus per tutores, & actores valent.*
33 *Arrarum confessio, & promissio non valet.*
34 *Arrarum hincinde datio substinetur, pro firmando matrimonio aduersus Bartoli opinionem, secundum Bald.*
35 *Hypotheca tacita, vtrum contrahatur in bonis minoris in receptione pecuniæ, vel arræ in sponsalibus?*
36 *Quid in muliere minore? remissiue.*
37 *Vestitus & ornamentorum appellatione, quæ veniant? remissiue.*
38 *Ablatiuus absolutus importat conditionem.*
39 *Sponsalia sicut matrimonium morte soluuntur?*
40 *Mors est dissolutio animæ à corpore.*
41 *Mors dicitur à morsu vetiti pomi Adam.*
42 *Mortis appellatione venit occisio.*
43 *Mortis appellatione venit naturalis, non ciuilis.*
44 *Mortis appellatione venit quandoque ciuilis.*
45 *Mors ciuilis æquiparatur naturali.*
46 *Mors ciuilis non æquiparatur naturali, nisi in casibus à iure expræssis.*
47 *Mors qualiter probetur.*
48 *De morte nostrorum charorũ tristari non debemus, cum eos præmittamus, non amittamus.*
49 *Dominus fleuit Lazarum suscitandum ad huius vitæ miserias.*
50 *Impuberes sponsi si perueniunt ad pubertatem ambo, trahunt sponsalia in matrimonium, ac si verbis expreßis contraherent.*
51 *Aetas maior in matrimonio intelligitur in pubertate annorum 14. in masculo, 12. in fæmina.*
52 *Reclamatio in ætate maiori non est licita, vbi sunt contracta sponsalia præcedentia.*
53 *Reclamatio a contractis sponsalibus licita est, ex iusta tamen causa.*
54 *Causa iusta, & rationabilis in quolibet actu, & contractu censetur esse excepta.*
55 *Sponsalia soluuntur ex licita reclamatione.*
56 *Iusta tamen, & rationabili causa subsistente.*

57 *Iusta causa resiliendi, vel reclamandi a sponsalib. quæ sit?*
58 *Reclamatio à sponsalibus, quamuis iusta ex causa proponi, & discuti debet coram episcopo.*
59 *Reclamatio fit nedum verbo, verum etiam nutu, & signis denotantibus resilitionem, seu reclamationem.*
60 *Præsumitur sponsus volens, si tamen nec voce, nec nutu declarat.*
61 *Voluntas apparet nedum per verba, verum etiam per signa.*
62 *Inuitus, & reclamans differunt.*
63 *Reclamatio terminus est genericus.*
64 *Reclamatio dicitur proprie à sententia præfecti pratetorio a cuius sententia propter personæ excellentiam non licet appellare.*
65 *Casus enumerantur ex quibus sponsalia dissoluuntur.*
66 *Sponsalia soluuntur mutuo consensu sicuti etiam cateri contractus.*
67 *Etiam iuramento firmata, cum id remitti possit ab eisdem partibus.*
68 *Sponsalia soluuntur per fornicationem nedum spontaneam, verum etiam inuitam, num. 69.*
70 *Sponsalia soluuntur si dos promissa minime soluatur, & quomodo?*
71 *Mulierem indotatam, quis non præsumitur ducere.*
72 *Sponsalia soluuntur si sponsus vagetur per mundum, & si est absens.*
73 *Sponsalia non dissoluuntur per absentiam sponsi necessariam.*
74 *Sponsus absens necessario expectandus est.*
75 *Sponsalia dissoluuntur per lapsum termini in sponsalibus adyecti.*
76 *Terminus appositus in contractu sponsaliorum in dubio censetur appositus causa restringenda obligationis, ita, vt eo lapso non duret.*
77 *Limita nisi contractis sponsalibus, ex interuallo agatur de die nuptiarum, tunc enim lapsus illius diei non liberat sponsum à sponsione.*
78 *Sponsalia soluuntur per subsequens matrimonium etiā absque copula.*
79 *Sponsalia soluuntur ob superuenientem Lepram, Paralisim, vel quid turpius eueniret.*
80 *Sponsalia soluuntur ob superuenientem inimicitiam.*
81 *Sponsalia soluuntur ob affinitatem superuenientem.*
82 *Sponsalia soluuntur ob sæuitiam sponsi.*
83 *Sponsalia soluuntur ob susceptionem sacri ordinis.*
83 *Consensus coniugalis an præsumatur per traductionem vxoris in domum viri?*
84 *Authoritas superioris requiritur in dissolutione sponsaliorum, nisi in casibus.*
85 *Consuetudo ista loquens de duobus tantum modis dissolutionis mortis scilicet, & licita reclamationis, nunquid extendatur ad alios?*
86 *Exempla non restringunt regulam.*
87 *Arras perdit, qui sine causa resilit a sponsalibus.*
88 *Arras non perdit si iusto impedimento sponsus sponsalia non contrahit, nec causam impedimenti dederit.*
89 *Vel si matrimonium sequi non debuit, propter causam legitimam interdictum.*
90 *Vel si arras accipiens, est minor nec veniam impetrauit ætatis, tunc enim non tenetur nisi ad simplum.*
91 *Arræ restituuntur, vel non perduntur in casibus expressis, & alijs similibus.*
92 *Hipotheca, vel prælatio, an detur pro restitutione pecuniæ, vel arrarum datarum solutis sponsalibus.*
93 *Pecunia restituenda solutis sponsalibus recedit à natura dotis, quo ad actionem, atque etiam tempus restitutionis.*
94 *Pecunia data sponso solutis sponsalibus non consideratur, vt dos.*
95 *Sponsus, an teneatur restituere fructus pecuniæ datæ in dotem? & an valeat pactum de illis lucrandis?*
96 *Legitima ætas, quæ sit de iure communi, quæuè de iure municipali huius Regni Siciliæ.*
97 *Donare est perdere.*
98 *Copula, & est coniunctiua, & præmissis additiua, & quot modis sumitur?*
99 *Copulæ, & natura, est augere, non diminuere.*
100 *Ornamentorum appellatione non venit vestis.*
101 *Vestibus legatis, an veniant ornamenta?*
102 *Ornamenta mulierum quæ sint?*
103 *Cultus exterior mulierum qualis?*
104 *Ornamentorum appellatione non venit anulus signatorius.*
105 *Vestis, vel vestitus appellatione, quæ veniant.*
106 *Vestis appellatione, an veniat olobera, vel de auro?*
107 *Vestis dicitur cuiuscunque materia vsus gratia facta.*
108 *Vestis nondū completa, an veniat appellatione uestis?*
109 *Vestibus legatis, an veniant festiua?*
110 *Vestibus legatis, an veniat lectum?*
111 *Vestibus legatis, an veniant vestes per statutum, vel regiam pragmaticam prohibitæ?*
112 *Vestes, quo tempore mutentur æstiuo, vel hyemali?*
113 *Ornatus, quando sit licitus?*
114 *Aetates hominis quot sint, & quando incipiant.*
115 *Dictio, si vero, est aduersatiua præcedentibus.*
116 *Desponsare in facie ecclesiæ quid sit?*
117 *Dodarium, quid? eiusque differentia, remissiue.*
118 *Dodarium indifferenter constituitur super pecunia, seu alijs rebus quibuscunque.*
119 *Dodarium ad hoc, vt debeatur, debet esse constitutum.*
120 *Dodarium, vbi non apparet constitutum, dote iam constituta, vtrum præsumatur constitutum.*
121 *Dodarium non constitutum peti potest constante matrimonio, vt constituatur, non post mortem.*
122 *Dodarium secundum has consuetudines debet solemniter constitui.*
123 *Minime sunt mutanda, quæ diutinam interpetrationem ex more acceperunt.*
124 *Ducta dicitur sponsa siue ducatur in domum viri, siue vir transiuerit ad commorandum ad domum spōsæ.*
125 *Vxor, quando ducit virum infœlicissimum est.*
126 *Inductio ad validitatem matrimonij non est necessaria, neque carnalis copula.*
127 *Consensus solus est qui facit matrimonium.*
128 *Inductio non est de essentia matrimonij.*
129 *Bonorum possessio ex capite, vnde vir, & vxor, ita competit vxori non cognitæ, nec traductæ quemadmodum sponsæ de præsenti.*
130 *Prærogatiua successionis, ex auth. Preterea. C. vnde vir & vxor, ita competit vxori cognitæ traductæ quemadmodum, & sponsæ.*
131 *Mulier sicut priuatur tutela filiorum ob secundas nuptias, ita etiam per sponsalia.*
132 *Beneficium vacat per contractum matrimonij atque itidem*

IMprimis si sponsalia, &c. Diuiditur hæc litera in duas partes principales. In prima, quando sunt contracta sponsalia inter impuberes, vel alterū puberem, non tamen in facie ecclesiæ. Secunda pars loquitur retentis ijsdem terminis, quando sunt contracta sponsalia in facie ecclesiæ: secunda incipit ibi, si vero impubes. Rursus secūda pars subdiuiditur in duas alias particulas. nam in prima loquitur, quando muliere desponsata inducta in domum viri, moritur vir ea incognita. Secunda quando cognita moriatur eius vir: Secunda incipit ibi, si vero remanserit. Hoc modo deducit̄ in cōpendium. Spōsalia cōtracta inter ambos impuberes, vel alterutrū impuberem, si morte vnius dissoluātur, vel ex licita reclamatione alterius, qui peruenit ad ętatem legitimam, pecunia data pro dote, vel arra pro ea restituatur danti, & sponsę remanent vestitus, & ornamenta, deductis expensis in eis factis: & si inducta muliere in domum viri sponsalibus factis in facie ecclesiæ, & constituto dodario per virum, vir moriatur, sponsa non cognita, non habet dodarium, secus si fuerit cognita, quia tunc habet integrum dodarium. Pro euidentia dicendorum præmittendum est, sponsalia authore Iurisconsulto, nil aliud esse, nisi futu-
1 ri matrimonij promissio, † ex eo sic dicta, quia
veteres per stipulationem futuras vxores spon-
2 derēt, † atque promitterent, l. prima, & secunda,
ff. de spons. l. sponsio, ff. de verb. & rer. signifi. vbi
Andr. Alc. in cap. nostrates, 30. q. 5. & hæc quidē
sponsalia sæpissime pręcedebant nuptiarum, seu
matrimonij fœdera, quæ varijs gentium moribus
sanciebantur, de qua solemnitate annuit Iurisconsultus in l. pen. ff. de do. inter vir. & vx. vbi
Gugl. Bude. id eleganter explicat, hinc sponsorē
3 dici eum, qui pro alio promittebat, & inde spon
salia dicta, quia is, qui vxorem ducturus erat,
nō ab ipsa spōsa, sed a patre, vel fratre stipulabatur, vt ex Aulo Gellio deducit Andr. Alcia. lib. j.
4 parergor. ca. 2. † Inde etiam sponsalia dicuntur
munera, quæ ab ipso sponso sponsæ dabantur, l.
prima, C. si nup. ex rescrip. per. in rub. & l. prima,
si rector proui. spons. de de. libro 3. C. Theodosiani, sic primo Regum, c. 18. scribitur. Non habet
Rex spōsalia necesse, nisi tm̄ centum præputia Philistinorum, & hęc in prima significatione tātum, quo ad nostrā consuetudinē sponsalia dicuntur: non tamen negatur, quòd aliquando
5 sponsalia † impropriè dicūtur de matrimonio,
& spōsam dicimus, quę vere matrimonio addicta est, quod iura canonica passim obseruant, cap. tertio loco, extra de præsump. cap. 2. cap. fin. de spon. duo. cap. coniuges, cap. qui desponsatā, 27. quæst. 2. Sed propriè loquēdo in materia nostræ cōsuetudinis distin
6 guitur, † quia vxor post
nuptialem benedictionem, & solemnitatem, ante verò sponsa appellatur, secundum Abb. in cap. ex publico, de cōuer. coniug. per textum ibi not. Anchar. consil. 21. colum. pen. Felyn. in rub. de spons. Phil. Dec. in cons. 540. quæ intelligentia est propria, & deseruit ad interpretationem multorum iuriū, vt latissime deducit Didac. Couar. Hispanus in epiro. ad 4. lib. Decr. c. j. a num. 5. cum sequentibus, & breuiter in hac materia duæ solent interuenire obligationes, vna quæ vocatur nexus matrimonij, & ista est effectiua, & realis iuris inductiua, quia ex ea resultat ipsum matrimoniū. Altera obligatio personalis ad contrahendum, & in hac consistunt sponsalia, vt per Bald. in cons. 194. volum. tertio, & nil
7 aliud sunt, nisi obligatio de futuris nuptijs, † vt di
cit Archid. in cap. j. de spons. in sexto, vnde statutum in nupta, non verificatur in sponsal. vt per Sign. Homod. in cons. 143. & Bald. in d. cons. 194.

His sic prælibatis pro aliquali introductione ad intelligentiam textus pro tironibus.

8 Nota primo, quòd si sponsalia contracta dis-
soluntur, vel morte vnius ex sponsis, vel quia licite reclamauerit, vel resilierit à sponsalibus, quod quid sit, & quando liceat, declarabimus inferius in apparatu, & quia fuit data pecunia pro dote, vel arra pro ea, & de pecunia prædicta factę fuerint expensæ in vestibus, & ornatu mulieris,

CAP. I.

IMprimis si sponsalia inter impuberes, vel alium ex contrahētib. puberem contrahantur, & pecunia data fuerit in dotem, vel arra pro ea, & expensę factæ fuerint in vestitu, & ornamentis sponsæ, solutis sponsalibus morte alterius intra tempora impubertatis alterius contrahentium, vel ex licita reclamatione alicuius ad pubertatem venientis, pecunia data pro dote, vel arra ipsius restituatur, deductis expensis factis in vestitu, & ornamentis sponsę, ipsi sponsæ remanentibus vestitu, & ornamentis eisdem. Si vero impubes à viro in facie Ecclesiæ desponsetur, & dodarium sibi constituatur ab eo, & in eius domum ducatur, & incognita à viro remansit, eo defuncto, vel aliter dissolutis sponsalibus dodarium ipsum non habeat: Si vero remanserit cognita, integrum habeat dodarium constitutum.

ris, pecunia, vel arra restituitur danti mulieri, vna cum vestibus, & ornatu factis de pecunia dotali, sed non integra pecunia pro dote data restituetur, sed tantum minus, quantum fuerit erogatum in vestitu, & ornamentis.

Secundo Nota ex vers. si vero, quòd si sponsalia sunt contracta, & sponsa in facie ecclesiæ desponsata (quod quid sit similiter in apparatu dicetur) & constitutum dodarium a viro, & muliere, deinde inducta ad domum viri, & soluuntur sponsalia morte viri, vel alijs legitimis modis de quibus inferius dicemus, mulier si remanet incognita, non lucratur dodarium, secus autem si fuerit cognita: tunc enim habebit dodarium constitutum, de qua constitutione, & forma cõ-
9 stituendi † diximus in præludijs citando glos. in const. Regni, Mulier quæ dotarium, & And. de Isern. in cap. 1. §. donare, quali. olim feud. pot. alien.

Tertio Nota, quòd arra data pro dote restituitur danti, neque aliter amittitur, nec ille qui restituit, soluit duplicatas arras, & ratio est, quia nulla culpa dissolutionis sponsaliorum potest imputari sponsis, ex quo soluta sunt sponsalia, vel morte vnius contrahentium, & sic casu, vel iure permittente ex licita reclamatione impube-
10 ris, statim vbi peruenit ad pubertatem, † & annũ duodecimum in muliere, in masculo quartumdecimum, quę ætas in hoc dicitur legitima ętas,
11 licet † in alia materia indifferenti ætas legitima
12 dicatur in anno vigesimo quinto, l. finali. C. de his, qui ven. æta. impetrau. & in Regno in anno decimooctauo, per Constitut. Regni, Minorum iura.

Quarto Nota, quod ad hoc, vt mulier solutis sponsalibus per mortem viri, vel alijs modis lucrifaciat dodarium, duo requiruntur per hanc consuetudinem, primum quòd sit a viro legitime constitutum in facie Ecclesiæ, & quòd sponsa remaneat cognita traducta in domum spõsi, quòd si non fuerit cognita, dodarium non habet. Vtrum autem si fuerit constitutum, non tamen fuerit inducta in domum viri, & remaneat cognita, lucretur dodarium? dicetur in proxima sequenti consuetudine, vbi quod non lu-
13 cratur, † & ibi ponitur ratio, quid sit traducere, & traductio in domum, & quos effectus traductio in domum viri pariat, atque producat, vide pulchre per Lupum in rep. rubricæ, extra de donat. inter virum, & vxorem. §. 57. cum alijs pluribus, §§. subsequentibus, ad quem breuitatis causa Lectorem remitto, sequitur declaratio textus.

14 **Imprimis.** Id est ante omnia. † l. 1. ff. de diuer. & tempo. actio. quãdoque imprimis sumitur ante sententiam. l. omnes, C. de iud. & habetur in l. 2. §. fuit autem. ff. de orig. iur. & Instit. de eo, cui bon. libert. cau. add. in princip. 2. q. t. c. imprimis, quandoque ista dictio, imprimis, sumitur. i. inter principalia, Inst. de offi. iud. in princip. quandoque verò est inceptiuum. ita sumitur hic, & ff. de testamen. l. si quæramus.

Si sponsalia inter impuberes, vel alium ex contrahentibus impuberem contrahantur.

15 Impuberes dicuntur infra ætatem duodecim annorum in fœmina, quatuordecim in masculo, §. 1. Inst. de nupt. quib. mod. tute. fini. in princ. vltra eam ætatem dicuntur puberes, pubertas, & adulti proprie, licet quandoque improprie impuberes dicantur adulti. l. sed, & militis, §. iã. ff. de excu. tuto. l. impuberibus, ff. de acqui. hære.
16 vbi † Ias. Maynus, quandoque minor. 25. annis, l. non solum, §. si libertus, ff. de excu. tuto. & vidi glo. in l. 1. C. de his, qui veni. æta. impetr. Quibus tamen, & si honor, & dignitas non deferatur nec officium, l. 2. §. impuberes, ff. de iur. immu. nec in ius vocari. l. neque impuberes, ff. de in ius
17 vocan. † fauore tamen alimentorum extenditur ad decimum octauum annum. l. item mela. §. fi.
18 ff. de ali. & ciba. lega. † & in Rege cuius pubertas extenditur vsque ad decimum octauum annũ.
19 vel si fiat mentio de plena pubertate, † vt per Oldr. conf. 18. ea tamen ætas ad sponsalia contrahenda est sufficiens, & legitima, cum non sic matura ac prouecta requiratur sicut ad matrimonium, cum satis sit ipsos sponsos quid agant intelligere, l. in sponsalibus, ff. de spon. septem annos requirens, quod iura canonica passim probant. c. literis, c. ad dissoluendum, extra de desp. impube. quæ ætas præueniri non potest etiam supplente malitia, vel præcoci iudicio, quia vbi certa ætas a iure requiritur, Abb. in c. iuuenis, de sponsa. l. qua ætate, ff. de testam. Franc. in rub. de testam. in sexto, glo. in c. si pater, de test. in sexto, quicquid senserit Dida. Couar. in c. 2. ad 4. librũ
20 decreta. in eius epitome: † verum tamen est, quod non sufficit tetigisse septimum annum, sed debet esse completum, c. literas, c. sequenti. de desp. impub. vt idem author Couar. inibi. satis parum sibi constans probat. Cum igitur sint contracta inter impuberes ambos, erunt sponsalia, vel alterum tantum impuberem, & ratio est, vt cum matrimonium consistere non possit, cum vnus tantum sit maior, erunt tamen sponsalia, vt est textus consimilis, in d. l. in sponsalibus, ff. de sponsa.

21 **Contrahantur.** Contrahuntur † autem sponsalia verbis denotantibus non præsens, sed futurum matrimonium, vt promitto aliquam ducere in vxorem, vel eisdem quo matrimonium verbis celebratur, nil aliud eos impediente nisi ætatis defectu. c. penult. vbi Abb. & Præpo. c. sicut, c. ex literis, de sponsa. c. iurauit, de pro. Sed quid si impuberes contrahant per verba denotantia ma-
22 trimonium, certe non valebit: sed nunquid valebit, vt sponsalia? disputat gl. in c. à nobis, extra eo. & refert glo. in c. vnico. de desp. impub. lib. sexto, in verbo de futuro: sed cum actus depen-
23 deat à voluntate duorum, si non valet eo modo quo agitur, non valet neque etiam valere debet eo modo quo valere potest, vt per Bart. in l. 1. §.

 si quis,

si quis, ff. de verb. oblig. quod videtur probare
textus in l. eo tempore, versi. fideiussorem, ff. de
peculi. l. 1. §. deinde, ff. quod iussu. Sed dic nō esse
recedendum ab opinione dictarum glossarum,
imo textus, vt saltem si non valet vt matrimo-
nium, valeant vt sponsalia. Nec obstat id quod
dicitur a Bart. in d. §. si quis, cum ibi agat de obli-
gatione dissoluenda, secus tamen quando agi-
tur de obligatione inducenda, siue contrahen-
da, tunc enim valet eo modo quo valere potest,
prout sic declarant Alex. Socin. Ias. Galiau. in d.
§. si quis ita. & Franc. in d. c. vnico. §. 1. col. 1. Butr.
& Præpo. in d. c. à nobis, & Fely. in c. cum super.
col. 3. . ⁄ . . vt quando actus non valet ex de-
fectu causæ efficientis. i. personæ, valeat eo mo-
do quo valere potest, & late comprobat Dida.
Couarr. in epit. ad 4. librum Decretal. par. 1. c. 3.
attenta maxime intentione cōtrahentium qui
voluerunt spōsalia contrahere, & attenta eo-
rum ætate, quod considerat Henric. in d. c. à no-
bis. Verum cum de sponsis fit mentio a iure, aut
quauis alia dispositione, quæ sit explicanda, de
his intelligitur, qui nondum matrimonium cō
traxerunt, vt per Fely. in Rub. de sponsa. & P.
Parisius cons. 62. col. 3. vol. 4.

Et pecunia data fuerit
24 **in dotem &c.** Quamuis † pecuniæ
verbum in larga signi
ficatione significet nedum pecuniam numera
tā, verum etiam res soli, quam mobiles, & tam
corpora, quam iura, l. pecuniæ nomen, & l. pecu
niç verbum, ff. de verb. & rer. signi. tamen in his
25 consuetudinibus dum † fit mentio de dotibus
in pecunia, intellige de pecunia strictè, & in pro
prio significatu, & intelligitur etiam de dotibus
consistentibus in rebus mobilibus, seu sese mo-
uentibus, vt sit eadem iuris censura in vtrisque,
& hoc secundum has consuetudines, quod in
materia odiosa, & stricta intelligit Andr. Alciat.
in d. l. pecuniæ verbum, & nota, quod textus nō
dicit, dos data, sed pecunia data, prout etiam di-
citur infra eodem contextu, quia vbi non est
26 matrimoniū, ibi non † est, proprie dos, cum dos
non sit sine matrimonio, licet matrimonium
possit esse sine dote, l. 3. & ibi nota. ff. de iure do-
ti. & l. fi. C. de don. ante nupt. & l. quod si nulla, ff.
de relig. & sumpt. funer.

27 Nunquid † autem habebit priuilegium. dotis?
diximus infra c. 3. in consuetu. si matrimonio le
gitimè contracto, vide Alb. in l. 2. §. si sponsa, ff.
de pri. cre. Neg. de pig. pat. 2. memb. 4. num. 71.

28 **Vel arra pro ea.** Est autem † arra
pignus secundum
idoneos authores, tamen secundum iura arra,
vel arrabo, est id, quod datur pro emptionibus
firmandis, de qua loquitur tex. in l. 2. C. quando
29 lice. ab emp. † disce. hic tamen ponitur pro eo,
quod sponsus, & sponsa mutuo dant pro confir-
mando matrimonio, de quo habetur C. in rub.
de sponsa. & arr. & nota, quòd quamuis matri-
monia debeant esse libera ab omni metu, &
pœna, capitu. gemma, extra de spons. vbi glo. &
Docto. & in l. Titia, & ibi per legistas, ff. de verb.
oblig. de quo vide Grat. consil. 120. volumine 1.
& sunt qui impugnant leges, & statuta disponen
tia contra libertatem matrimonij, vel saltem il-
lud intimidant, de quo late per Lup. in capit. per
vestras, §. 19. extra de do. inter vir. & vxor. & per
Fely. in cap. ecclesia sanctæ Mariæ, colum. 38. de
constit. Tamen ad exemplum eius, quod in ven
ditione cæterisque huiusmodi contractibus tra-
ditur in pignus quasi rei contractæ. l. ex empto,
§. si is qui vina, ff. de act. empt. l. secunda, C. quan.
lice. ab empr. disce. l. contractus, C. de fide instr.
30 igitur non mirum est, si permittitur in sponsali-
bus, & matrimonio, siue arra detur in quantita-
te, siue in specie, Præposit. in d. capit. gemma, co
lumna penul. Bal. & Salic. in l. fina. C. de sponsal.
Imol. Cuma. Paul. Aret. Ias. in d. l. Titia, ff. de ver.
oblig. contra Bar. ibi, cuius opinio communiter
damnatur, secundum Doctores prædictos, & Di
dac. Couarru. in epitom. ad 4. lib. decretali. 2. par.
c. 3. siue arræ dentur hincinde, siue ex vna tantū
parte, secundum Bald. in dicta l. fi. C. de sponsal.
Voluntē tam prædicti Doctores, arram non de-
bere excedere quātitatem dotis, vel donationis
propter nuptias, l. iubemus, C. de repud. Nec non
requirunt, quòd arra realiter tradatur, non autē
promissa, vel cauta, vt per Bart. & cæteros in d. l.
Titia. ff. de verb. oblig. quicquid dixerit, glo. in c.
accedens, de procu. licitam esse arrarum promis
sionem in contractu sponsaliorum, de qua ma-
teria, vide Lup. in repet. rubricæ, de donat. inter
vir. & vxor. in §. 2. incip. quo ad primam igitur
partem, & §. 12. & per Roder. Suarez. in titu. de-
las arras.

Sed quid si parentes contraxerunt pro his im-
31 puberibus sponsalia? † dic, quod valent & tenēt
sponsalia, & ratio est, nam in istis spiritualibus
sicut est matrimonium, promittens factum alie
num, quamuis alias de iure non teneretur, tene
tur tamen hoc casu, quia videtur promittere se
facturum, & curaturum, quod eius filius, vel fi-
lia impubes contrahat, vt per Bald. in l. fi. colum
na 1. C. de non numer. pecu. & in l. mulier, C. de
spons. vbi addit Andr. Barb. in ver. Doctores iu-
ris Canonici, vnde quandocūque resiliunt, abs-
que causa legitima de enumeratis in d. l. mulier,
C. de spons. punientur in duplo arrarum, vt ibi
32 dicitur. † Et quod dictum est de parētibus, idem
intelligas de tutoribus, atque actoribus, vt supra
pro eorum impuberibus sponsalia contrahenti-
bus, atque promittentibus, quia ibi datur casus,
quo huiusmodi personæ de proprio tenentur in
duplum si promittūt, quòd fiat matrimonium:
quod intellige sanè, quando simpliciter promit-
tunt: secus vero si nomine pupilli pupillæue: tūc
enim tenentur in simplum, vt ibi sentit gl. cum
qua distinctione transeunt simpliciter Cin. &
Saly. ibi.

33 Sed quid si non fuerint datæ arræ, † sed partes
confessæ fuerunt illas recepisse, nunquid teneat?
promissio, vr ꝙ nō, cum tex. in d. l. mulier, loqua-
tur per verbum, accepit, quod veritatē significat,
l. pe. & l. fi. C. man. Tu dic bene valere, si huiusmo
di

di confessio fuerit iuramento vallata, cum renunciatione exceptionis, non numeratę pecuniæ, & rei non traditę, secundum Docto. & signanter Bald. in sępe allegata.l. mulier, C. de sponsa.

Successiue quæritur, quid si vnus ex contra-
34 hentibus numerauit sponsę mille,† & è cõuerso sponsa sponso totidem alia mille numerauit ar rarum nomine, nunquid teneatur? videbatur, quod ratione paris quãtitatis nihil nec hinc neque illinc esse receptum, sed id, quod datum est, censeri esse recuperatum, l. qui sic soluit, ff. de sol. per Bart. in l. Titia. ff. de verb. oblig. Bald. autem contrarium decidit, quod bene valeat, & respõdet Bartoli obijectioni, cum in casu per Bart. proposito, ageretur de actu aliquo resoluendo ac rescindendo, nimirum ergo si nihil agitur cũ in continenti resoluitur, cum ibi duo actus com patibiles fierent, hic vero in casu propositę quæstionis neuter actus resoluitur, sed per se stat, vnde bene substinetur, & dicit ibidem Bald. quod de consuetudine sic obseruatur accedente maxime instrumento guarentigiato, & liquido, & subdit ita seruari.

Vtrum autem tacita hypotheca contrahatur
35 in † bonis huius minoris recipientis hanc pecuniam nomine dotis, & pro arra? ista quæstio est valde dubia, secundum Bart. in l. si constante, in quatta quęst. tertię partis, videtur concludere ad partem negatiuam. Tamen communis opinio est contra Bart. vt sint tacite obligata, vt per eundem Bart. sibi contrarium, Angel. Raubẽ. Alex. in l. item, quia ff. de pact. Cin. Bal. Ang. in l. fi. C. de leg. tuto. vbi Bal. testatur de communi opinione, & idem Bald. in l. vnica, §. sed vt plenius, C. de rei vxor. acti. & in l. 1. col. 2. C. de priui. dot. & in l. certi iuris, quæst. 8. C. locati, & Neguf. 2. parte,
36 memb. 4. num. 73. † versi. primo igitur quæro, Quid autem in muliere minore sigillatim, vide Bal. Nouel. in 58. priuilegio, & Negusan. in loco propric citato. num. 74. 75.

Et expensę fuerint factę in vestitu &c.

Intellige † huiusmodi expensas factas per vi-
37 rum, vel eius parte: quæ veniant appellatione vestitus, & quæ ornamentorum, alias suo loco dicemus, hic non pertinet, vide parum inferius.

Solutis sponsalibus morte alterius intra tempora impubertatis alterius contrahentium.

Solutis sponsalibus, absolutus est ablatiuus,
38 qui facit conditionem, † l. a testatore, ff. de cond. & demon. & l. euictis, ff. de euict. idest si sponsalia soluantur, seu resoluantur morte alterius,
39 quemadmodum † matrimonium morte finitur, ac dissoluitur, cum mors omnia soluat, §. deinceps, in authen. de nupt. & vitæ terminus, in
40 auth. de hære. & Falc. §. his omnibus, & est dissolutio corporis, & animæ, de pen. dist. 2. mori. &
41 dicitur a morsu, quia per esum pomi vetiti Adã primus noster parẽs mortem incurrit, vide Arc.
42 de præben. c. præsentium, lib. 6. in verb. mori. & Gugli. Bened. in c. Raynutius, in verbo, mortuo itaque testatore, num. 4. extra de tut. & eius appellatione venit occisio, l. qui duos. ff. de reb. dub. l. 1. §. si autem. ff. de don. inter vir. & vxor.
43 & l. fi. de vsur. † & nota, quod mortis appellatione simpliciter, venit mors naturalis, non ciuilis, l. si ita quis, in fi. ff. de leg. 2. in auth. de nupt. §. secundum occasionem, in glosa, & l. ex ea parte, §. 2. ff. de verb. oblig. l. cum pater, §. hæreditatem,
44 ff. de leg. 2. † quandoque etiam ciuilis venit, l. actione, §. publicatione, ff. pro soci. l. 1. §. fi. ff. de bon. poss. contr. tabu. & l. si necem. §. 2. ff. de bon.
45 liber. † & quando ciuilis mors æquiparetur naturali, vide per Abb. in c. cum sis, de conuer. coniuga. glo. in clem. ne Romani. de elect. per Bal. in l. Deo nobis, C. de epi. & cleri. Bart. in l. 1. §. filium, ff. de bon. poss. contra tabu. & in auth. si
46 qua mulier. † C. de Sac. san. eccle. dic, quod non æquiparatur naturali, nisi in casibus à iure expræssis, & qui sint hi casus, Præpo. in c. fraterni-
47 tatis, † extra de frigi. & malefi. & qualiter mors
48 probetur, † vide Henr. Boich. in c. præsentia, de sponsa. Nec quis debet tristari de morte suorum charorum, cum ipsos non amittamus, sed præmittamus, 13. q. vltima, c. quam præposterum, alioquin videntur desperare de felicitate futurorum bonorum, 13. q. vltima, c. habent, nec Do-
49 minus fleuit Lazarum mortuum, † sed suscitandum ad huius vitæ miserias, quod innuit pro mortuis plus esse gaudendum, quam dolẽdum. c. qui diuina, 13. q. vltima, vide multa in Seneca. lib. de consolatione ad Martiam, & Albinam matrem, & in epistola ad Lucillum.

Et nota verba textus (ibi alterius intra tempora impubertatis alterius) si enim ambo puberes essent, vel ad pubertatem peruenisset vterq. apti
50 fuissent † matrimonio, & tũc transissent sponsalia in matrimonium ac si verbis expressis fuisset contractum, per no. per docto. in c. is, qui fidem, extra eo. etiam si sponsalia fuissent sub conditione contracta, c. de illis, c. super eo. c. per tuas, de cond. appos. Tiraq. de retra. conuenti. ad fin. tit. nume. 77. & hoc innuunt verba prædicta nostri contextus.

Vel ex licita reclamatione alicuius ad pubertatem venientis.

Hæc verba dupliciter intelligi possunt, primo quando licitum est, vtrique recedere a sponsalibus, contractis per mutuum consensum, & contrariam voluntatem, dummodo intra minorem ætatem, & dum sunt minores, antequàm ratificentur sponsalia in ætate maiori, quæ ætas maior consideratur in hac materia
51 duodecim annorum † in fęmina, quatuordecim vero in masculo, in ea enim ætate maiori
52 illicita esset pęnitentia, † & reclamatio, dum minores sponsalia contraxerunt, vel inita in minori, & pupillari etate, seu impubertate, postea in maiori ætate retificauerunt tacite, secundum Io.

Andr.

Andr. in c. fin. extra eo. & videtur textus in l. mulieres ff. de ritu nupt. Dida. Couar. in epi. ad 4. lib. Decretal. parte prima, §. 2. cap. 4. Secundo intelligi possũt, quando siquidem alter ex sponsis peruenit ad ætatem pubertatis peractis annis duodecim in fæmina, quatuordecim in masculo, &
53 ex causa iusta reclamat, † nec vult cõtrahere matrimonium, quod potest secundum Inno. in c. sicut ex literis, extra eo. Sed altius exordiendo dicendum est, quod si sponsalia sunt contracta inter maiores, si de iure ea non tenent impediente forte cõsanguinitate in gradu prohibito, & tunc sine dubio, nec cogi possunt ad contrahendum matrimonium, & perseuerandum in sponsalib. c. ex literis, vbi Inn. Io. Andr. Hosti. de desponsa. impub. Aut sponsalia tenent, & nullum subest impedimentum, & tunc aut vterque sponsus, & sponsa dissentit, & vult a sponsalibus resilire, & vtique possunt, nec cogi possunt per superiorem sponsalia adimplere, quamuis sint etiam iureiurando firmata, vt not. per docto. in c. de illis, de desp. impu. Aut vnus solus dissentit, altero volente, & petente, ea adimpleri, & tunc aut renuit ille ex iusta, & rationabili causa sponsalia adimplere, & tunc nõ est compellendus, vt per Henr. Boich. in c. requisiuit, extra de spõs. cum in quo-
54 libet actu, & contractu causa iusta, † & rationabilis semper censeatur esse excepta, vt de rescrip. c. si quando, & l. fi. ff. qui satis. cog. Aut sine iusta & legitima causa renuit adimplere, & tunc aut ex ipsius compulsione timetur scandalum verisimiliter peruenire, & tunc non cogitur, vt in d. c. requisiuit, aut non timetur scandalum ex illius coactione, & tunc compellitur, vt in cap. ex literis, & cap. de illis, extra de desp. impub. Hoc autẽ an sit metus scandali, vel non, arbitrabitur iudex secundum Host. & Henric. in d. capit. requisiuit, quæ procedunt in sponsis, & sponsalibus contractis, & inter maiores, & puberes: Si vero sponsalia sunt contracta inter ambos impuberes, vel alterum tantum impuberem, & hæc propriè est materia consuetudinis, & tunc quæritur quando possint resilire, & reclamare à sponsalib. per eos iam contractis intra tempus impubertatis, & minoris ætatis annorum duodecim, vel quatuordecim, vel post in tempore pubertatis, quia distinguitur, aut ambo sunt impuberes, & tunc aut vterque, vel alter tantum vult reclamare antequam aliquis eorum ad annos matrimonij aptos peruenerit, & nõ potest, vt habetur expressè in d. capitu. de illis, primo respon. de despons. impube. & hoc verum est, siue pariter, seu æqualiter distent a pubertate, vt puta, quia masculus erat annorum duodecim, fęmina decem, siue inæqualiter, puta quia masculus est annorum tredecim, fęmina decem, secundum Innocent. Host. Henric. in d. cap. de illis. Aut vero vterque, vel alter solum vult reclamare, posteaque vterq; ad annos aptos matrimonio peruenerit, & tunc aut quilibet eorum reclamat, vel alter tantum, & tunc potest, si eodem tempore, vterque ad pubertatem peruenerit, vt puta quia vterque tempore sponsaliorum æqualiter distabat a pubertate, vt in exemplo supra posito, siue inæqualiter, vt in dicto c. de illis, §. si vero, & in cap. a nobis, & in c. duo pueri, extra de despon. impuber. Aut quilibet eorum reclamat ex interuallo, postquã ad annos matrimonio aptos, seu pubertatis peruenit, & non potest, siue vterque ad pubertatem eodem tempore peruenit, vt quia tempore contractorum sponsaliorum, vterque distabat ęqualiter a pubertate, quia masculus erat annorum duodecim, fęmina vero annorum decem, vt sic biennio reuoluto, vterque est pubes; siue diuersis, quia masculus erat annorum tredecim, & fęmina decem, vt sic masculus reuoluto anno est pubes: vnde tunc poterit masculus reclamare, vt habetur in d. cap. de illis, §. si vero, de desp. impu: quod nisi fecerit, idest non reclamauerit, imputet sibi, cum potuerit resilire, & reclamare, nec reclamauerit, etiam si seorsum, & separatim habitent. Vnde quãdo pueri sunt disparis ætatis, in voluntate illius est, qui prior ad legitimam ætatem peruenerit, idest pubertatem soluere spõsalia, si reclamauerit, quòd si tacuerit, ad eũ qui minor est deuoluitur hęc facultas, atque potestas resiliendi, & reclamandi, secundum Host. & Henric. atque alios, in d. ca. de illis, de despon. impub. Aut vero vnus contrahentium sponsalia est pubes, alter vero impubes, & tunc refert, aut quæris vtrum ille, qui erat pubes tempore sponsaliorum, possit reclamare, & dic quòd non, vt in dicto cap. de illis, §. mulier autem. Aut ille, qui erat impubes, nunc autem factus pubes velit reclamare, & dic quòd sic, dum tamen reclamatio fit eo, quo pubescit tẽpore, vel incontinenti post reclamauerit, vt in d. §. si vero, dicitur, & sic cum distinctione præmissa habes omnes casus decisos in hac materia, & sic quando dicitur in hac consuetudine, quòd pubes cum impubere sponsalia contraxit, statim tenent sponsalia, quoad vtrumque, & vterque expectare tenetur, quo vsq; impubes ad pubertatem peruenerit, & tunc si re-
55 clamat, licita est reclamatio, † & soluuntur sponsalia ex hac licita reclamatione, alioquin non reclamando, ab ecclesia contrahere compelleren-
56 tur, secundum Doct. in d. cap. de illis, † vbi in specie Henric. de desp. impub. semper intelligendo, nisi iusta, & rationabilis causa subsit, quare com-
57 pellendi non sint, quæ autem sint iustæ causę, nota. in cap. pręterea, & cap. ex literis Syluani, & ibi Host. & Ioan. Andr. extra de spons. Aduertendo tamẽ, vt hęc reclamatio, quamuis licita, de qua
58 loquitur † hęc consuetudo, debet fieri coram episcopo, vel eius vicario, vel officiali ecclesiastico, vt habetur in d. cap. de illis, §. si vero, ibi iudicio ecclesiæ, extra de desp. impu. & cap. 2. de regular. & c. j. de frig. & malef. & his deficientibus coram parochis, & presbyteris, vel alijs honestis personis, vt per Doct. & pręcipuè Henric. in d. cap. de illis, vbi plene de materia pro intelligentia istorum verborum textus huius consuetudinis, vnde videntur per nostros ciues compilatores ver-
59 ba desumpta. Et reclamare quis dicitur, ne dum verbo, & voce, verum etiam nutu, & signo demonstrantibus, & denotantibus velle a sponsalibus

libus reſilire, atque recedere, arg. c. ſi quis diaconus, 50. diſ. & quamuis eſſet inuitus in ſponſali-
60 bus, † ſi tamē nec voce, nec ſigno declararet, præſumeretur volens, 54. diſtinct. ca. ſi ſeruus, per ſigna enim quemadmodum per verba apparet
61 voluntas, † arg. 20 quæſt. 2. cap. 1. 2. in glo. diſtin.
62 74. cap. 1. eſt † tamen differentia inter inuitum, & reclamantem, l. inuitum, ff. de ſer. vrb. præd. &
63 reclamatio † terminus eſt genericus, etiam cum quis a ſententia principis reclamat, vel præfecti
64 prætorio, a quorum ſententijs propter perſonæ excellentiam, non licet appellare, ſed ſupplicare tantum, vt apud eundem ex eiſdem actis negotium recidatur, ac decidatur, de quo ample Robert. Marant. in eius Spec. aduocat. parte 6. in verbo, reclamatio. Et licet hic textus exemplificando dicat ſolui ſponſalia morte vnius ex ſponſis,
65 vel licita reclamatione, † dantur tamen & alij caſus, quibus ſponſalia diſſoluūtur, nedum morte naturali, verum etiā ciuili, vt puta per ingreſſum religionis ſecuta, cum monachus mundo mortuus dicatur. l. Deo nobis, C. de epiſc. & cler. nam ſi matrimonium ita ſoluitur etiam quo ad vinculum, cap. 2. ca. ex publico, extra de conuer. coniug. c. ex parte, eodem tit. ergo a fortiori ſpōſalia ſoluentur, quod quidem omnes fatentur, ſecundum Didac. Couar. in epit. ad 4 lib. decret.
66 parte prima, cap. 5. num. 11. † Soluuntur itidem mutuo conſenſu ſicut cæteri contractus, vt arguit tex. in cap. 2. extra de ſponſ. etiam ſi fuerint iuramēto firmata, ex quo per partes remittitur,
67 & remitti poteſt iuſiurandum interpoſitum ſuper contractu in earum fauorem, vt pulchre Didac. docet, in proxime allegato loco, capitulo 1. numero primo, ex Oldra. Abb. & alijs per eum citatis, Lupus in repet. rub. de donat. inter vir. & vxor. §. 45. Sanctus Thomas ſecunda ſecundæ,
68 quæſt. 89. artic. 9 † Item ſoluuntur ſponſalia propter fornicationem, ſi ſponſa cum alio fornicetur, & ex eo non tenetur amplius ſponſus cōtrahere, immo abſoluendus eſt a promiſſione, cap. quemadmodum, de iureiuran. vbi Panormi. & alij, etiam ſi ſponſalia fuiſſent iurata, per gl. in ca. ſi quippe, 27. q. 2. Præpoſ. poſt alios in cap. de illis,
69 de ſponſ. † immo etiam ſi per vim fuiſſet cognita, glo. in cap. raptor, 27. quæſt. 2. glo. in d. capitu.
70 quemadmodum, verſic. oculos. † Itidem ſoluuntur ſponſalia ſi promiſſa dos per ipſam mulierē, non per alium, minimè ſoluatur: tunc enim ſpōſus non tenetur cum ea contrahere, niſi dos promiſſa conſignaretur, ita Ioan. Andr. Ant. Imol. & alij in d. cap. quemadmodum, extra de iureiuran. etiam ſi contrahere iuraſſet, maxime ſi mulier eſſet diues, & renitens eſſet ſoluere dotē congruam etiam nulla dotis promiſſione facta, cum
71 non præſumatur vir maxime nobilis ducere vxorem indotatam, Lup. in repet. cap. per veſtras, 3. notab. §. 2. de don. inter virum, & vxorem. Item
72 ſoluuntur † ſponſalia ſi ſponſus vagetur per orbem, modo expectetur per triennium, ſi neſcitur in quo loco ſit, l. ſecunda, C. de repud. ſi vero ſit infra prouinciam, & Regnum, expectandus eſt
73 per biennium, l. ſecunda, C. de ſponſal. quæ limitanda ſunt, niſi abſentia eſſet neceſſaria: tunc e-
74 nim expectandus eſt donec, & † quouſque ceſſet impedimentum, l. ſæpe, ff. de ſponſ. niſi propter timorem fornicationis iudex circunſpectus daret licentiam cum alio contrahendi, vt firmant Hoſt. Ioan. And. & Ant. Butrig. in d. cap. de illis, de ſponſ. & Syluef. de prier. in eius ſum. in verbo, ſponſalia, quæſt. 10. & latiſſime comprobat Did. Hiſpanus, in epit. ad 4. lib. decr. parte prima, ca. 5.
75 Soluuntur † etiam per lapſum termini in ſponſaliorum contractus adiecti ad matrimonium contrahendum, tex. in cap. ſicut, extra de ſponſ. vbi glo. id firmat, aſſeritque id eſſe ſpeciale in matrimonio, vt poſt lapſum termini promittens non ſit obligatus ex quadam quaſi tacita conditione, vt mutuo diſſenſu diſſoluantur. Vnde ſi ſponſus requirat a ſponſa, vt certa die contrahat, & ipſa nolit, requirens ipſe liber videtur a ſponſalibus, ſi ipſe velit diſſenſui conſentire, vt ſentiunt Cardin. & Prępoſ. in dicto capitulo ſicut, quod intellige quando ſimpliciter diceret nolle amplius contrahere, ſecus ſi diceret nolle, vel non poſſe illo conſtituto die contrahere. Secundo id intellige, quando illud tempus apponitur ad limitandam obligationem, eandemque reſtringendam ita, vt lapſo termino expiret, tunc enim extinguitur obligatio ſicut ex glo. Butrio, & alijs in d. c. ſicut, clare deducitur, & probatur, & probat Dida. vbi ſupra, c. 5. num. 8. terminus
76 tamen appoſitus † ad contrahendum, in dubio cenſetur appoſitus cauſa reſtringendæ obligationis, ita, vt eo lapſo, non duret, vt voluit Archidia. in c. nuptiarum. 27. quæſt. 2. Abb. & Imol. in c. cum dilecti. de dol. & cont. ſecus tamen, ſi contractis, iam ſponſalibus, ex interuallo agatur de die nuptiarum, nam lapſus illius diei non liberat
77 ſponſum à ſpōſione, † vt per eundem Dida. in ſępius alleg. loco, parte 1. cap. 4. num. 8.
78 Item ſoluuntur † ſpōſalia per ſubſequens matrimonium, etiam abſque copula. c. ſicut, c. ſi inter, c. de illis, de ſponſ. etiam ſi ſponſalia eſſent iuramento vallata, nec in hoc neceſſaria eſt iudicis autthoritas ad diſſoluenda ſponſalia, licet matrimonium à periuro ſit cōtractum, vt aper-
79 te in d. † c. ſicut, de ſponſ. probatur. Soluuntur etiam ſponſalia, quando alter lepram, paraliſim incurreret, viſum amitteret, vel quid ſimile tur-
80 pius eueniret, † c. literas, de coniug. lepro. Item interueniente capitali inimicitia, ſecundum Hoſt. in ſum. eo. titulo.
81 Item propter † ſuperuenientem affinitatem.
82 Item propter ſęuitiam ſponſi. † Item propter ſuſceptionem ſacri ordinis, & alijs modis, de quibus, per doctores in locis præallegatis, & per Syluest. in eius ſum. in verb. ſponſalia, §. 10. & per Did. Couar. in epit. ad quartū librum. Decr. par. 1. cap. 5. 6. vbi, & in quibus locis plures alij caſus notantur, ex quibus ſponſalia contracta diſſoluuntur.
83 An autem per traductionem † ſponſę ad domum ſponſi præſumatur conſenſus coniugalis? communis eſt opinio, quod non, niſi in duobus tantum caſibus, vt per eundem Dida. Couarru-

iu

in loco præcitato, parte prima, § 10. nu. primo, & effectus traductionis, & quid ſit traducere, Lupus in repet. rubr. extra de do. inter vir. & vxor. §. 57. & 58. cum pluribus ſequentibus, ad quem lectorem breuitatis cauſa remitto, & dixi etiam ſuperius.

Vnum tamen nota, quod in diſſolutione ſpō-
84 ſaliorum authoritas requiritur ſuperioris, † alioquin à peccato non excuſatur, niſi quis cum alia matrimonium contraheret, vel religionem intraſſet: his autem exceptis ad ſuperiorem recurrendum eſt, ſecundum Io. Andr. in c. de illis, extra de ſponſali. Hiſce igitur terminis iuridicis conſideratis noſtri primores ciues compilatores harum conſuetudinum ſtatuerunt modum reſiliendi, ſeu recedendi a ſponſalibus, dummodo intra tempora impubertatis, ſecundum terminos iuris communis, ſecundum dicta ſuperius, & ſecundum diſpoſitionem text. in c. de illis, il primo, extra de deſponſ. impub. & ſecundum docto. ibidem.

Sed cum hæc conſuetudo duos tantum diſſo
85 lutionis ſponſaliorum meminerit, † mortis nempe, & licitę reclamationis intra tempora impubertatis, nunquid ſi alijs modis diſſoluantur ſpō ſalia, habebit locum hæc conſuetudo circa arrarum reſtitutionem, & pecuniæ? & videbatur, quod non, cum conſuetudo ſit ſtricti iuris, nec ſit extendenda, l. conſtitutionibus, ff. ad mun. l. tertia, §. hæc verba, ff. de nego. geſt. cum ſimil. & dictum eſt ſupra in præludijs. Tu dic contra, nā licet duo ſint expreſſi modi diſſolutionis, tamen dantur alij ſimiles, qui caſu fortuito, & ſine culpa ſponſorum eueniunt, vt ex ſuperioribus caſibus per nos ſuperius enumeratis, & per doctores in locis proxime allegatis, cuique promptū eſt videre: iccirco id, quod cōſuetudo expræſſit,
86 fuit exempli gratia, † exempla enim regulam nō reſtringūt, nec arctant ad exemplificata, ſed ſuas vires extendunt ad alios caſus expræſſis ſimiles, l. damni infecti, in pri. ff. de dam. infec. vt tamen id dilucidius lector iuuenis intelligat, al-
87 tius exordiar. † Illud enim primo præmittam, ſi dans arras recedit a ſponſalibus ſine cauſa legitima, arras perdit, & ſi arras recepit, & ſine cauſa reſilit, duplicatas imo quadruplicatas (ſi ita ſit conuentum) reſtituit, vt habetur in l. mulier, C. de ſponſa. & l. arris. Ceſſat igitur arrarum perditio, ſi ſponſalibus tempus ſit appoſitum, intra quod debet matrimonium contrahi, & ſit elapſum, vt in caſu ſuperius dicto, quo caſu is, per quem nō ſtetit, impune contrahit, licet alteri de tur pænitentia de fide mentita, cap. ſicut, extra
88 de ſpon. & ſupra dictum eſt. † Secundo ceſſat per ditio arrarum, ſi ſponſus fuerit impeditus, & cau
89 ſam non dederit impedimenti: † tertio ſi de iure matrimonium ſequi non debuit, propter cau-
90 ſam legibus interdictam, l. fin. C. de ſponſa. quarto ſi accipiens arras eſt minor, nec veniam impetrauit ætatis, quia tunc nō tenetur niſi ſimplū reſtiuere l. fin. C. de ſpōſa, quamuis eius defectu matrimonium non fuerit ſecutum. & ſic clare cernis ex his exemplis, multos eſſe caſus, præter enumeratos in textu noſtro, in quibus non datur arrarum amiſſio, & per conſequens in his alijs habet locum id, quod dicitur in textu videlicet de arrarum reſtitutione, vt reſtituātur, nec
91 perdantur nedum in caſibus expræſſis, † verum etiam alijs non expræſſis his ſimilibus, vt ſupra dictum eſt.

Pecunia data pro dote, vel arra ipſius reſtituatur.

Supra tetigi, & remiſi in hoc eodem verbo, pecunia, nunc decidendum eſt, an retento themate, de quo in textu, ſolutis ſponſalibus per mortem, vel alias, detur annus hæredibus ſponſæ ad reſtituendum hanc pecuniam pro dote datam? in quo dic, quod quamuis hæc pecunia, quantum ad priuilegium prælationis, aſſumit
92 naturam dotis, † l. ſi ſponſ. ff. de iure dot. l. 2. §. fi. cum l. ſeq. ff. de priuil. cred. & Neguſ. in 2. parte mem. 4. tract. pign. & hypot. tamen quātum ad
93 tempus † reſtituendæ dotis recedit a natura dotis, dabitur enim condictio ob cauſam, quaſi data pro dote cauſa non ſecuta, d. l. ſi ſponſa, etiam ſi de iure non potuit inter eos contrahi matrimonium, l. auunculo, ff. de cond. ob cauſ. & proinde condictio, ſeu repetitio ſtatim non expectato anno intentari poteſt, quia nō fuit ſecuta cauſa ob quam pecunia data fuit, vel cauſa fuit redacta ad non cauſam, vt ff. de condict. ob cauſ. l. 1.
94 & † ſic recedit a natura dotis, & nō conſideratur vt dos, ſecundum Napod. in conſuetu. viro mortuo, in gl. vxore ſuperſtite, in conſuetudin. Neap. Nec obſtat infra, capitu. 9. in conſuetud. incip. In quolibet caſu, quo dotes, &c. vbi videtur diſponi, quòd cum dotes ſunt in caſu reſtitutionis, non poſſunt exigi, nec peti, niſi elapſo anno, nam ibi loquitur in caſibus, vbi fuit matrimonium, & per conſequens vera dos, vt clare apparet ex eo tex. ibi, a die ſoluti matrimonij, non dicit ſponſaliorum, arg. l. Titius, ff. de teſt. mil. l. hos accuſare, §. omnibus, ff. de accuſ. l. 4. §. totiens, ff. de damn. infec. qualitas adiecta verbo, intelligitur ſecundum tempus verbi.
95 Sed † an ſponſus debeat reſtituere fructus dotis, & pecuniæ in dotem datæ, quia ſponſa fecit pactum ſponſæ, quod ipſe lucretur fructus pecuniæ ante matrimonium, & an tale pactum valeat? in quo concluſiue dic, quòd ſi ſponſa eſt minor vigintiquinque annis, hæc enim eſt legitima ætas de iure communi. l. finali, C. de his, qui veni. ætat. impetrau. & decem, & octo de iure regni, per Conſtitutio. minorum iura. tunc
97 nec expræſſe donare poteſt, cum donare ſit perdere, l. filius familias, ff. de donat. & minori non eſt permiſſa donatio, ergo nec tacite, paciſcendo de lucrando fructus, vt per Barto. in l. ſi ante nuptias, ff. ſolu. mat. niſi ſponſus eſſet in bona fide, quia putabat ex aſpectu ſponſam eſſe maiorem, vt per Imol. in d. l. ſi ante nuptias, ſecus ſi eſſet maior, & expræſſe donaret, tunc enim valebit donatio per tex. in l. dotis fructus, §. 1. ff. de iure doti. vt per Imol. & Rom. in d. l. ſi ante, & Campegius in tra. de dot. quæſt. decima.

De-

Deductis expensis factis in vestitu, & ornamentis sponsæ, &c.

Et sic pecunia data, pro dote restituitur mulieri, vel danti pro ea, non integre, sed deducta expensa facta, & erogata in vestitu, & alijs ornamentis ipsius sponsæ: si enim dedit mille pro dote, & arra, sponsus impendit in vestibus, & iocalibus spōsæ trecenta, restituuntur ducati septingenti, & vestes cum ornamentis: sed quid si sponsalia fuere contracta de facto inter infantes, & consequẽter non tenent, nec cadunt arræ sponsalitię, qualiter poterit in eis fundari obligatio? Bald. in l. mulier, C. de sponsa. determinat quod fundari poterit obligatio non in re, sed in spe, cum conferantur arrę ad tempus, & in ætatem legitimam, quemadmodnm, & dos potest conferri in ætatem legitimam, vnde infantes possunt dotari destinatione. & nota, quod in textu vestis, & ornamenta ponuntur, vt diuersa, propter illam co-
98 pulam, † &, quæ est cōiunctiua, & præmissis additiua, l. ea tamen adiiectio. ff. de leg. tertio, non tamen semper facit coniunctionem, vt in l. si ita quis hæres, ff. de hær. institu. vide ca. 2. & c. inter cætera, extra de rescrip. aliquando tamen disiungit, & ponitur, pro, vel, in auth. vt frat. filij circa medium, l. cum quidam vbi Alberi. C. de verb. & rer. sign. Aliquando ponitur, pro etiam, & sic inclusiue, §. quibus, C. de nou. cod. compo. Aliquando pro, quia. l. fi. C. de cura. furio. Aliquando expositiue, pro idest, l. si in venditione, ff. de cuictio. c. cupientes, de elect. lib. 6. aliquando ponitur continuatiue, l. Senatoris filius, ff. de senato. & cadit inter diuersa, l. fin. C. per quas pers. nob. acqui. & de ista copula notatur in l. Seiæ. §. Caio. ff. de fund. instr. & l. auia, in princip. ff. de
99 cond. † & demonstr. cuius natura est augere, nō diminuere, vel restringere, d. l. ea tamen adiiect. & diuersa copulare, & vt diuersa sumere, vide de hac dictione P. Paulum Parisium, cons. 7. num. 29. vol. 3. & cons. 63. vol. 3. & aliquid per Soci. iu-
100 nio. cons. 181. num. 32. volum. 2. † & appellatione ornamentorum, non venit vestis, l. ornamentorum, vbi not. ff. de aur. & arg. lega. quid autem
101 e conuerso, † vestibus legaris, an veniant ornamenta, vide Bar. in l. 1. C. lib. 12. ne lice. in fren.
102 Quæ autem sint † ornamēta mulierum, dic moraliter, non figmenta, vel fucamenta. i. coloratio rubedinis, non auri, vel vestis pompa, non superstitio ligaturarum, non anuli, vt in c. fucare. de consecra. dist. quinta, quæ sine peccato esse
103 non possunt. † Quæ verò circa exteriorem cultum in mulieribus requiruntur, quod non sint præter consuetudinem, neque inordinato affectu, & hoc modo mulier potest operam dare licite, vt placeat eius viro per ornatum, ne per eius contemptum labatur in adulterium, j. ad Corinth. 7. Mulier, quæ nubit, cogitat quomodo placeat viro, vt per doctorem Angelicum in sum.
104 2. 2. quæst. 169. † vbi vide. ornamentorum tamē appellatione non venit anulus signatorius, l. si-
105 gnatorius, ff. de aur. † & arg. lega. vestis, vel vestitus appellatione, quæ veniant? dic vt in l. vestimentum, & l. sequenti, & l. vestis, ff. de aut. & ar-
106 gen. lega. † & an eius appellatione veniat vestis de olobero, seu morcato, † & auro, l. quamuis, ff. de aur. & arg. leg. & an appellatione vestitus, veniant ornamenta, Barto. in dicta l. quamuis.
107 vestis autem † dicitur cuiuscunq; materię vsus gratia facta, vt dictis legibus, vestimentum, cum l. sequenti, & l. vestis, de aur. & arg. leg. ff. vtrum
108 autem veniat vestis adhuc non completa, † dic proprie non esse vestem. d. l. vestimentum, & an
109 vestibus legatis veniāt festiuę, † & an veniat le-
110 ctum, Bart. in l. fin. C. de auro, & arg. leg. & an in
111 legato vestis veniat vestis † prohibita per statutum, seu per regiam pragmaticam? in l. fin. C.
112 lib. 10. de vest. olober. & quando, † seu quo tempore mutentur vestes, & assumi hyemalis, & quando æstiua? Bat. in l. 1. C. de milita. veste, lib.
113 12. Adde quando ornatus sit licitus, † & quando non, per Siluest. de Prier. in verb. ornatus, nu. 2. 3. 4.

Si uero impubes in facie ecclesiæ desponsetur.

Impubes quis sit, & in qua ætate dicatur, supra satis dictum est, ætates hominis a iure considerantur per tempora, & annos, a cunabulis enim vsque ad septemnium, tam in masculo
114 quam in fæmina infantia est, † & prima ætas: secunda ætas, dicitur impubertas, vsque ad duodecimum annum inclusiue in fæmina, in masculo vsque ad quartum decimum. Tertia ætas, dicitur a prædicto tempore, vsque ad annum vigesimumquintum, æque in fæmina, vt in masculo, & nuncupatur adolescentia: quarta ætas dicitur iuuentus, vsque ad annum quadragesimum. Quinta verò ætas, est senectus vsque ad septuagesimum: vltima dicitur decrepitas, secundum glos. & docto. in §. primo, Inst. de nupt. Cyn. in l. si infanti, C. de iure deli. Areti. in l. gerit. ff. de acqui. hæred. Flori. in l. inuiti. ff. de test. Aul. Gelli. nocti atticarum lib. 9. capit. 28. & vide per Fely. in c. cum exemplum, extra de offi. & pot. iud. deleg. circa finem, licet alij aliter computent attendentes morem regionis in hoc nō spernendam, vt per doctores in locis prędictis, & Varro inter cæteros, vide Calepinū in ver. ætas, & latissime Iac. Menoc. lib. 2. cent. 1. de arb. iud. casu 57.

115 Nota dictionem, si vero, quæ est aduersatiua præcedentibus, cum in superiori parte textus sit dictum, quando sunt contracta sponsalia simpliciter: in hoc versiculo, si verò, cum sequentibus dicuntur, quando sponsalia sunt contracta, & desponsatio in facie ecclesiæ, ista verba sunt sumpta ex textu in capitulo quod nobis, extra de cland. despon.

116 Et idem est, † dicere in facie ecclesiæ, quod publice, palam, & coram testibus fidelibus, non autem clandestine, vt exponunt ibi Hostien. & cæteri, & dicetur amplius intra proxima sequenti consuetudine, super simili verbo.

Et

Et dodarium sibi consti-
117 **tuatur ab eo.** Quid sit † dodarium, qualiter differat à donatione propter nuptias, a quarta, seu morgincap. & qualiter dodarium constituatur, & qua forma, seu solemnitate, diximus supra in præludijs, super verbo, constitutione dodarij, glo. & Andr. in c. 1. §. donare, qual. olim. feu. poter. alien. & declarat Luc. de Pen. in l. 1. col. 5. & col. fin. C. lib. 10. quando, & quib. quarta pars debea. Secundum
118 has † consuetudines dodarium vocatur, siue cõstituatur super feudo, seu terra feudali, siue etiã super allodio, seu bonis burgensaticis, siue in pe-
119 cunia, † & debet constitui, alioquin si non est cõstitutum, non debetur, vt per glo. in constit. Regni, Mulier quæ dotarium, & in constitutione licentiam, quæ glosa multum attulit intelligentiç, ac lucis interpetrationi, ac elucidationi harũ consuetudinum, & latius dicemus suis loco, & tempore opportunis in sequentibus consuetudi-
120 nibus. † Vtrum autem dodarium si non apparet constitutum, dote iam data, præsumatur constitutum, & certe de iure cõmuni videtur quòd censeatur constitutum, secũdum Azo. relatum per glos. in auth. dos data, C. de don. ante nup. & esse communem opinionem asserit additio ad Bal. in d. auth. dos data, quamuis de hoc nonnulli dubitauerint, & sig. Clar. libro 4. recept. sent. §. donatio. q. 11.

121 Potest tamen peti, † vt constante matrimonio constituatur, nõ autem soluto matrimonio, vt per gl. in dicta auth. dos data, vide Afflict. decis. 242. & decis. 333. Gram. decis. 97. nume. 4. per
122 has † tamen consuetudines expresse debet esse cõstitutum, & solemniter, vt supra diximus, per authoritates ibidem, & in prçludijs in hoc eodẽ
123 verbo citatas, † & minime sunt mutanda, quæ sic diutinam interpetrationem acceperunt ex more, l. minime, ff. de legib.

Et in eius domum duca-
124 **tur.** Inducta † in domum sponsi dicitur sponsa, non solum, quando sponsus eam ad domum suam deduxit, verum etiam quando sponsus transiuit ad commorandum cum sponsa in domo ipsius sponsç, quoniam vtroque casu spõsa dicitur traduci, non traducere, Lupus in repe. rub. de do. inter virum, & vxorem, §. 55. & quan-
125 doque † vxor ducit virum quod infelicissimum est, l. si ignorans, ff. solu. matrimon. Et quamuis
126 ad † validitatem matrimonij, nec de iure ciuili, nec canonico sit necessaria ad domum traductio, neque carnalis copula, vt voluit gl. in l. cum te, C. de don. ante nup. & in l. mulierem, & l. denique, ff. de ritu nupt. & in l. nuptias, ff. de reg. iu.
127 solus † enim consensus est, qui facit matrimonium, c. 1. & c. cum locum, extra de spons. cap. fi. de spon. duo, c. sufficiat, c. cum initiatur, cũ multis sequentibus. 27. quæst. 2. & ca. vni. de vo. lib. 6.
128 vnde † ad esse matrimonij non est necessaria ad domum viri ductio, vt supra dictum est, & tenet glo. in l. cui fuerit, ff. de cond. & demonstr. ita vt dixerit Bal. in l. certum, colum. 5. de bon. possess.
129 quòd † successio ex capite, vnde vir, & vxor, ita competat vxori non cognitæ, nec traductæ, sicut etiam sponsæ de præsenti, & idem Bald. in capit. vnde vir, & vxor, sequitur Lud. Bolog. in addit. ad sing. Matthesilani, in tract. success. & Nicol. de Vbal. in tract. success. ab intest. 4. parte, in
130 princ. † Sicut etiam & prærogatiua successionis, quæ datur vxori inopi pro quarta bonorũ viri diuitis ex dispositionis auth. præterea, C. vnde vir, & vxor, competat, nedum vxori traductæ, & cognitæ, verum etiam sponsæ secundum Franc. de Pepis in dicta auth. præterea, colum. 2. & sequitur Lupus in dicto §. 55. inferendo etiam ad matrem tutricẽ, quæ conuolat ad secundas nuptias,
131 vt † sicut priuatur tutela filiorum propter nuptias secũdas, ita etiam si sponsalia contraxerit, prout de primo sunt iura, l. omnẽ, ad S. C. Tert. & l. 2. cum auth. ibi posita, C. quando mul. offic. tutel. fungi potest, de secundo Specul. in tit. de tutore, §. nunc dicendum, colum. 5. versi. item excipitur, & sequitur Bar. in l. si quis sub conditione, colum. 8. ff. de testam. tutel. Lud. Rom. sing. 221. Bald. in §. nos autem, colum. 9. Instit. de attil. tut. Luc. de Pen. in l. fi. C. de incol. lib. 10. columna 1.
132 Afflict. decis. 357. Et † vacat beneficium contracto matrimonio, licet vxore non cognita, nec traducta, per Dominos de Rota, decis. 26. in nouis, incip. si impetratur beneficium, subtitu. de
133 cler. coniug. † Operatur tamen traductio in domum viri, quod ex traductione præsumatur matrimonium processisse, vt probat textus, & per eum ibi Bald. in l. cum inter. C. de don. ante nup. in finalibus verbis, & hoc ideo, secundum eum, quia communiter accidit, quòd sponsa non du-
134 citur ad domum spõsi, † nisi prius matrimoniũ
135 contrahatur, † immo eo ipso, quòd sponsus ducit sponsam in eius domum, transeunt sponsalia in matrimonium, etiam citra carnis copulam, vt voluit Ioan. Andr. in cap. fin. extra de sponsal.
136 Signa † enim consensus sunt festiuitas læta, arg. l. si quis instructi, ff ad munic. & l. vnica, C. pub. læti, vel consul. lib. 12. ad idem est textus in l. mulierem, ff. de ritu nupt. vbi glo. vbi per traductio-
137 nem † sponsæ ad domũ sponsi præsumitur vxor, quod ibi Bald. intelligit, quando verba sunt dubia, vel nõ apparet, an de præsenti, vel futuro sint prolata, tunc enim per traductionem declaratur
138 quod † fuerint de præsenti, quod voluit Salyc. in dicta l. cum inter, C. de don. ante nup. Itaque per traductionem ad domum sponsalia de futuro
139 transeunt in matrimonium de præsenti, † & de hoc est tex. in singularis, in auth. quibus mo. nat. effic. legit. §. quoniam, collatio. 6. & ibi hoc notat Ang. & meminit Præpos. in cap. is qui fidem, extra de spon. Quæ omnia intelligenda sunt proce-
140 dere, † quando traductio est facta cum solemnitate, quæ solet adhiberi in traductione vxoris, vt not. Abb. in cap. ex parte, colum. penul. de restit. spol. & vide multa de traductione, quid opere-
141 tur, † & quot effectus producat per Doctorem Palatios Ruuios in rubrica, extra de donat. inter virum, & vxor. §. 56. & pluribus §§. sequentibus

ad

ad quem pro intelligentia huius verbi, & quæſtiones occurrentes, circa idem potes recurrere, quantum tamen ſpectat ad enucleationem huius conſuetudinis.

Et incognita à viro remanſerit, eo defuncto, vel aliter diſſolutis ſponſalibus, dodarium ipſum non habeat.

Nota, quod ſponſa etiam ducta ad domum
142 viri, ſeu ſponſi ſui, † ſolutis ſponſalibus morte ſponſi, vel alijs legitimis modis, de quibus ſupra diximus, non lucratur nec habet dodarium, ſi non fuerit a ſponſo cognita, & ratio licet in tex-
143 tu, † non ponatur, eſt, nam dodarium acquiritur mulieri ratione virginitatis amiſſæ. D. de Franch. deciſ.182. circa finem, quæ ratio ceſſat, cum non fuerit cognita, vt pulchrè per Nepod.
144 in conſuetud. Neap. † Quartam de iure quartæ, in gloſ. quondam viro, nu. 29. quia, ſecundum aliquos propter oſculum ſponſa lucratur medietatem donationis propter nuptias, l. ſi a ſponſo,
145 C. de don. † ant. nup. nam ob oſculum caro dicitur quaſi ſemicorrupta, cum ſit actus carnis, iuxta illud Ouidij, poſt oſcula factum, & hæc poteſt
146 eſſe vera ratio, † quod mulier incognita quamuis traducta ad domum viri, non habebit doda-
147 rium. † Sed quid ſi fuerit oſculata tantum, nunquid lucrabit dodarium ſaltem pro medietate, & videbatur, quod ſic per proxime allegata, & per Nap. vbi ſupra, in d. l. conſuet. quartam, in d. gloſ. a quondam viro ſuo, & per Afflict. in conſt.
148 regni, Mulier quæ dotariũ, col.5. † vt idem iuris ſit de parte, quoad partem, quod de toto quo ad totum, l. quæ de tota, ff. de re. vend. l. quod per manus, de iure codicil. cum ſimilibus, & fuit deciſum per ſacrum regium conſilium Neapolitanum, vt habetur in nouiſſimis deciſionibus, per D. Vincentium de Franch. eiuſdem ſac. Conſilij præſidem, in deciſ. 505. Tu dic contrarium, vt
149 mulier oſculata lucretur robbas, † & ornamẽta, & iocalia tantum, vt habetur infra in proxima immediate ſequenti conſuetudine, ibi, quia tacta, & oſculata remanſit a viro, lucrifaciat robbas, & ornamenta.

150 Sed quid dicendum eſt † de muneribus ſpõſæ miſſis per ſponſum, vel matrem ſponſi contractis ſponſalibus, an illa lucretur ſponſa mortuo ſponſo, vel aliter ſolutis ſponſalibus, retentis terminis, & retento Themate huius conſuetudinis? quod videbatur, vt ſponſa ſit lucrata prædicta dona, vt videtur innuere Salyce. in l. cum veterum, C. de don. ant. nupt. quamuis non fuerit inducta, nec cognita, nec aliter oſculata per virum. Sed tamen contrarium eſt verum, & ſic fuit deciſum, quod imo mulier, hoc caſu non lucri facit hæc munera, vt apparet deciſum in eadem met cauſa in prædicta deciſ. 505. in ſecundo dubio, verſi. quo vero ad bona, & ratio eſt, nam talia huiuſmodi dona cenſentur trãſmiſſa, non ſimpliciter, ſed cauſa futuri matrimonij, quod cum effectu non fuit ſecutum, alias non donaſſet, vt in d. l. cum veterum, & ibi omnes doctores. In qua etiam deciſione notatur aliud ſingulare, quod ſi ſponſa dum eſſet grauiter infirma, fuiſſet a ſponſo oſculata, ad huc mulier talia dona non lucratur, cum tale oſculum non fuerit datum gratia ipſius viri, ſed ſponſæ, dum eſſet infirma de proximo moritura, ſecundum
151 Fulgoſ. in d. l. ſi ſponſo, † C. de don. ante nup. reſpondendo ad tex. in d. l. ſi ſponſo, quod procedat in caſu ſuo, quando oſculum daretur gratia ipſius viri.

152 An autem mulier † ducta ad domum viri præſumatur ab eo cognita? Petrus de Ancha. in eius conſ. 209. Incip. facit, decidit, quod præſumitur cognita, tamen transfertur onus probandi contrarium alleganti, non fuiſſe cognitam per alias præſumptiones, ac probationes, de quibus ibi per eundem in d. conſ.

Si vero remaneat cognita integrum habeat dodarium conſtitutum.

Nota quod mulier impubes cognita a viro, eo mortuo habet dodarium conſtitutum, hæc conſuetudo eſt facta, ad remouendum dubium, quod erat apud doctores in hoc, quoniam feſtinantia matrimonij debet potius puniri, ne dũ eſſe cauſa lucri. l. 1. C. de ſecun. nupt. immatu-
153 rum matrimonium † non eſt matrimonium, l. cum hic ſtatus, §. ſi quis ſponſam, ff. de don. inter vir. & vxor. imo ſponſus talem mulierem
154 minorem annis duodecim † carnaliter cognoſcens, tenetur pęna ſtupri. vt habetur per gloſ. in
155 §. 1. Inſt. de nup. ante † enim annos legitimos pueri conſentire nõ poſſunt in matrimonium, quia
156 per ſola verba non contrahunt, † cum minime cenſeantur conſentire, vt in c. 1. de deſp. impu. lib. 6. vbi ſi impuberes minores contrahant ſpõſalia per verba de præſenti, per aduentum puber
157 tatis non † tranſeunt in matrimonium, niſi ſequatur coniunctio, & copula carnalis, vt per hæc, & alia iura, & rationes ſic firmat gloſ. conſuet. Neap. in tit. de iure quartæ, in cõſuet. Quartam autem, in glo. a quondam viro, in verſi. ſed quid ſi hæc mulier, num. 36. vbi quod Bartolomęus de Capua ſic firmauit, quamuis aliter te-
158 nuiſſet, † mutauit tamen poſtea cõſilium in melius, & firmauit nõ lucrari quartam, vel dotariũ, quare ad remouendum hoc dubium iuriſperitorum, & ambiguitatem, ſtatuerunt conſuetudinarij Auerſani, quod mulier habeat dodarium conſtitutum, & poteſt defendi diſpoſitio huius conſuetudinis valida ratione, vt conſideretur in hoc ius canonicum, quo iure ſecus vi-
159 detur, † quia malitia puellæ minoris duodecim annorum ſuppleat defectum minoris ætatis, & proinde per carnalem copulam perficiatur matrimonium, c. puberes, extra de deſpon. impub. vbi Hoſt. & per Inno. in c. continebatur, c. de illis, & c. fin. ibi, prudentia, i. carnalis concupiſcentia
160 minoris ſupplet ætatem, † vt ſic matrimonium cenſeatur contractum, & facit tex. in l. ſi ff. de

D dote

dote præleg. & l. Præfectus, ff. de ritu nupt. quæ iura pro hac opinione allegat Bart. de Capua, relatus per Napod. in d. cons. Quartam, in glo. a quondam viro suo, nu. 40.

161 Nota etiam ex textu,† quòd mulier cognita lucratur dodarium integrum, & integrum intelligitur sine aliqua diminutione, scilicet quo ad v-
162 sumfructum, & quo† ad proprietatem, prout latius declarauimus infra, c. 5. in consuetudine incipiente. Si matrimonium morte viri.

163 Sed quid † si nulla dos fuit promissa, nec constituta, an mulier habebit hoc dodarium constitutum? Et videtur quòd non, quia dos data, donationem propter nuptias meretur, Authēt. dos data, C. de donat. ante nupt. & inter ea seruetur æqualitas, Auth. æqualitas, C. de pa. conuen. &c. & quę nihil de dote dedit, nihil de dodario habere debet, auth. & quę, nihil. C. de pact. conuen. & faciunt Decisiones Afflict. in decis. 242. & decis. 333. Tu dic contrarium, vt habeat integrum dodarium istud constitutum, quamuis dos non sit, nec promissa, nec constituta, vt est textus, & ibi not. glo. in l. lege Leonis, C. de pact. conuent. nec obstant allegata in contrariam partem, loquuntur enim in casu, quo dos fuit promissa, vel constituta: tunc enim si non soluatur, nec mulier habebit dodarium constitutum, & pro ea
164 parte dotis† soluta lucrabitur dodariū, secus si nulla dos penitus fuit constituta, vel promissa: nam tunc habebit dodarium constitutum, quāuis nulla dos fuerit constituta, vel promissa: tūc enim dodarium censebitur constitutum, non respectiuè ad dotem, vt considerant Doctores in dicta l. lege Leonis, C. de pact. conuent. &c. & vide Afflict. pro hoc in constitu. regni, Mulier quæ dotarium, & Nigrum in cap. Regni, Mulier do-
165 tarium.† Vtrum autem dodarium sufficiat esse promissum constitui per capitula matrimonialia, vel vltra promissionem, debeat solenniter constitui, alias non lucrifiat, secundum has consuetudines dictum est in superioribus, post glos. & Andr. in cap. 1. §. donare, quali. olim feu. pot. alien. & dicetur amplius in sequenti proxima immediate consuetudine.

166 An † autem istud dodarium acquisitum mulieri sit titulus onerosus, an lucratiuus? dic esse lucratiuum, vt per Cassan. ad consuetud. Burgun. rubr. 4. §. 6. de iure pertinente ad personas matrimonio coniunctas, in textu ibi. Est douhęc. folio mihi 149. colum. 3. versic. quæro quid sit, vbi de Aethimologia huius nominis dodarij, de quo in iure nulla bona videtur significatio, videtur
167 tamen † proxime accedere huic verbo dotalitium, de quo habetur in capit. plerumque, extra de don. inter vir. & vxor. & ibi glosa, secundum vnum intellectum exponit, quod est id, quod mulier lucratur de bonis viri soluto matrimonio per mortem viri ex pacto, vel ex consuetudine.

168 Sed pone, quod † hæc mulier inducta in domū viri se absentauit ab eo, & tempore mortis, non erat cum eo, sed erat absens culpa sua, an habere debeat hoc lucrum dodarij? Bald. in l. quod in vxorem, C. de nego. gestis post glo. in l. ab hostibus, §. si vir. ff. solu. matr. & in d. §. si vir. vbi Paul.
169 Castren. dicit † quod si mulieri non prouidit de alimentis necessarijs, maritus non lucratur do-
170 tes, idē † in muliere, & multo fortius, vt eadem sit ratio, mulier non lucrabitur dodarium consuetudinarium, Aret. in cons. 130. & Curt. iuni. in cons. 6. post tract. feudorum, & sequitur Bart. Cassan. in consue. Burg. in proxime allegato loco titu. 4. §. 6. fol. 149. col. 3. vbi etiam quærit, &
171 decidit, nunquid habebit† hoc lucrum mulier, si soluatur morte ciuili per deportationem, vel ingressum religionis.

172 An autem lucrifaciat dodarium, † si non stetit mulier in obsequio viri, si per virum stetit nō per mulierem quo minus esset in obsequio viri, & opera maritali? dic, quod lucratur, & quod
173 non per hoc tenetur † cum uiro vagare per orbem terrarum; datur tamen ad cautelam consilium, vt ante recessum viri, protestetur mulier, quod prompta sit, & parata esse in obsequio viri. ita Napod. In glo. quondam viro, in consuetu. Quartam. de iure quar. ad consuetud. Neapo. in finalibus verbis.

174 Et quia supra tactum est,† de muliere osculata, nunquid lucretur dona, & munera sibi a sponso missa, intellige prædicta, quod ita tamen mulier lucretur talia munera, quando post dona-
175 tionem interuenit osculum, nō autem † si prius quam eam desponsaret, oscularetur, & deinde donaret, illa enim munera tunc non lucraretur, vt voluit in Bal. in l. si a sponso, C. de don. an. nup.
176 tale enim osculum ante † spōsalia illicitum est, & reprobatum, vt dicit glo. notab. in clem. si. in verb. septimo, de hæret. glo. in l. 1. ff. de var. & ex. crimi. Bald. in l. siquis non dicam rapere, C. de epi. & cleri. col. 2. vnde magis est detestandum
177 quam præmiandum. Idem dicendum † eadem met ratione de sponsa carnaliter cognita ante sponsalia, ne secutis sponsalib. acquirat huiusmodi donata a spōso, vt comprobat Lupus in l. 52. num. 9. ad l. Thori.

178 Vbi etiam ad lucrum horum donorum, † nō sufficit amplexatio sine osculo, cum hæc sint penitus diuersa, vt ibidem num. 18. Finis D. G.

ADDITIONES.

¶ ADDE quòd quamuis sponsalia de futuro, transeant in matrimonio de præsenti per traductionem vxoris ad domū, §. quoniam, in auth. qui. mo. natu. effi. legi. vbi id expressè notat Ang. & Præpos. in c. is qui, extra de spon. hoc tamen intellige, quando traductio est facta cum solemnitate, quæ adhiberi solet in traductione vxoris, Abb. in capit. ex parte, colum. pen. de restit. spol. & si sponsi sint ætatis legitimæ, vt in d. c. ex parte, & in c. ex literis, de desponsat. impuber. Lup. in reper. cap. per vestras, carta 104. extra de donat. inter vir. & vxor.

¶ Adde, sponsus, sponsalia, proxenetæ, vnde dicantur, qua ætate sponsalia contrahantur, qui &

& cum quibus sponsalia contrahantur, qui dissoluere sponsalia possunt, an donationes spõsalitiæ valeant, ac de arris sponsalitijs, vide Fran. Conna. libro 8. Comment. iur. ciuil. de spons. capitu. 2. vbi etiam de arris sponsalitijs earumque vsu in matrimonijs contrahendis, & vnde mos iste arrarum processerit.

¶ Adde circa num. 47. qualiter mors probetur, dic per librum Curati, vel alterius, in cuius ecclesia quis sepultus est, item per testes qui deponant se vidisse eum sepelliri. Bal. in c. cũ causam, nu. 27. col. 5. de testi. & in l. conuenticulam, C. de epi. & cleri. item si deponant se vidisse quẽ proijci in mare, vel in puteum, vel ex alto loco præcipitari, vt per Bal. in d. l. conuenticulam, in fin. Item iusta & verisimilis est probatio, si quis commisit se bello, & post bellum non reperitur, nam in bello mortuus censetur, & illum lugeri permittitur. l. vlt. ff. de his, qui notan. infam. vbi id firmat Bart. Corn. cons. 251. in hac, columna secunda, volum. primo, & si de præiudicio reparabili agatur, satis dicitur probata mors si fuerit probatum, quòd inter agnatos, & cognatos habebatur pro mortuo, & inter eos factus luctus de morte illius, vt in d. l. fina. Secus si de præiudicio irreparabili agatur, vt puta de puniendo occisorem, tunc plene probanda est mors, l. inde Neratius, in fine, cum l. sequenti, ff. ad l. Aquil. l. j. §. illud, ff. ad S.C. Sillan. Alex. cons. 27. consideratis, columna 2. volumine 7. Interdum probatur mors per coniecturas, si de leui agatur præiudicio, vel de homicidio dudum perpetrato, & in loco longinquo, vbi plena non potest haberi probatio, vt plene per Corn. cons. 10. visa fuit, col. 1. & 2. volum. 1. Alexand. cons. 4 videtur, colum. 4. volum. 2. Decius cons. 652. viso consilio, colu. 1. Boer. dec. 288. vide Bart. in tra. qual. probe. mors.

¶ Adde circa num. 22. 23. ad illam regulam, quod non valet, vt ago, valet vt valere potest, vide Alcia. lib. 1. paradoxo, c. 6.

¶ Adde in materia sponsaliorum ad istam consuetudinem, Io. Oinotomi. Instit. de nupt. in prin. vbi latissime pertractat materiam sponsaliorum, quæ de præsenti, quæuè de futuro, item quæ publica, & quæ clandestina, quæ sit inter ea differentia, & effectus.

¶ Adde si matrimonium est nullum impedimento ætatis, quia vnus minor, an ex post facto perficiatur probata perseuerantia maioris, vide Bald. in eius consil. 200. in causa, num. 2. & 4. volumine 3.

¶ Adde quod matrimonium, non censetur, sed sponsalia de futuro intelliguntur, quando pubes cum impubere per verba de præsenti contrahunt. Tenetur tamen pubes impuberem expectare, donec ad pubertatem veniat: tamen si matrimonium cum alio pubere contrahit per verba de præsenti, matrimonium tenet etiam, si cum impubere iurasset contrahere, vt per Roma. in consil. 448. Nic. Milis. in alphabeto in ver. Matrimonium non censetur, num. 10. Si autem pubes cum impubere contrahat, licet impubes ætate adueniente resilire possit, vt minor, si tamen maior cum alio contrahat matrimoniũ, quid sit agendum, vide glo. Inno. & Host. in c. de illis, de desp. impub. Rota decis. 348.

¶ Adde circa, nu. 47. qualiter probetur mors in omnibus casibus distincte per Bar. in l. 2. §. si dubitetur, ff. quemadm. testa. aperi. & ff. de his qui not. infam. l. genero, & l. fi. C. solu. matr. & l. siquidem, vbi Cyn. C. eo. Io. Andr. in add. Specu. in titu. de noro. crimi. §. fama. ver. quid si agretur. in casibus tamen, quibus mors probatur per famam, non tamen probatur dies mortis, vt per Bart. in tract. de testib. §. mortuum.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussoria cautio in dote de iure communi prohibita.*
2 *Et quæ sit ratio?*
3 *Maritus, & vxor sunt socij diuinæ, & humanæ domus.*
4 *Fideiussoria cautio, secundum has consuetudines permissa pro tempore.*
5 *Dictio, item, quotupliciter sumatur?*
6 *Dictio, item, inducit repetitionem, idemque ius in repetito.*
7 *Dictio, item, an sit qualitas?*
8 *Matrimonium est maris, & fœmina coniunctio indiuiduam vitæ continens consuetudinem.*
9 *Nuptias, non concubitus, sed consensus facit.*
10 *Matrimonium cur potius a matre, quam a patre dicatur?*
11 *Matrimonium præsumitur de iure ciuili ex sola cohabitatione, & concubitu.*
12 *De iure canonico in dubio præsumitur illicita, & fornicaria, potius quam coniugalis cohabitatio.*
13 *Vir & mulier cohabitantes cogendi sunt ad matrimonium, vel a tali cohabitatione recedere.*
14 *Nisi diutina fuisset cohabitatio decem, & vltra annorum: tunc enim licita, etiam de iure canonico præsumeretur.*
15 *Licet posset contra hanc præsumptionem contrarium probari.*
16 *Matrimonium diuina institutione indiuiduum vinculum.*
17 *Quos Deus coniunxit homo non separet.*
18 *Matrimonium significat dilectionem inter coniuges futuram, quam Deus per gratiam eisdem nectit.*
19 *Matrimonium repræsentat coniunctionem Christi cum Ecclesia.*
20 *Matrimonium diuortio dirimitur.*
21 *Matrimonij diuortium, etiam apud vetustissimos Romanos fœdum visum est.*
22 *Apud Iudæos libellus repudij pluribus ex causis mittebatur.*
23 *Iustinianus quoque ex causis diuortium permisit.*
24 *Matrimonium non soluitur etiam per adeptam episcopalem dignitatem.*

25 Matrimonium consumatum professione religionis secutá non dirimitur.
26 Secus si non fuerit consumatum.
27 An autem matrimonium ratum non tamen consumatũ, possit ex dispensatione Sum. Pontificis dirimi?
28 Thori tamen separatio est hodie permissa ex causa.
29 Si alter alterum venenare tentauerit.
30 Item ob furorem.
31 Item si alter labatur in hæresim.
32 Amplia etiã si resipuerit et ad gremiũ ecclesiæ redeat.
33 Matrimonium quo ad thorum separatur ob sodomiam.
34 Matrimonium quo ad thorum separatur pp adulteriũ.
35 Vir potest vxorem adulteram expellere, nec expulsæ competit interdictum aliquod recuperandæ.
36 Casus vbi matrimonium de facto cõtractum separatur.
37 Matrimonium non dicitur quando contrahitur inter ineptos, sed potius sponsalia.
38 Aptitudo rei consistit circa rẽ, & propositã negationẽ.
39 Aptitudo requiritur in matrimonio contrahendo.
40 Matrimonium contrahitur per verba ad id apta.
41 Instrumentum dotale inter mutum, qualiter fiet?
42 Matrimonium fit per tacitum consensum per anuli subarrationem mulieri tacenti.
43 Consensus in matrimonio potest adhiberi per procuratorem.
44 Aptitudo in matrimonio requiritur in persona, ne sit arcta, vel frigida, &c.
45 Matrimonium per quæ verba contrahatur.
46 Matrimonij appellatione, an veniat putatiuum, vel figura matrimonij.
47 Matrimonium vtrum sit sacramentum? remißiue.
48 Matrimoniũ cũ dicit hæc cõsuetudo intelligit de valido
49 Matrimonium clandestinum, quando dicatur?
50 Clam dicitur quando omittitur solemnitas requisita.
51 Clandestinitas, qualiter consideretur in matrimonio per Concilium Trid.
52 Verbum, volo contrahere tecum matrimonium, vtrum efficiat sponsalia de præsenti?
53 Et quid si dicatur, non habebo aliam, nisi te in vxorem.
54 Matrimonium dum contrahitur, quis prior sit interrorogandus?
55 Extrinseca quæ non sunt de substantia matrimonij, quæ sint?
56 Anulus quid significet?
57 Anulum quis primo inuenit?
58 Per anuli subarrationem contrahuntur sponsalia.
59 Matrimonium probatur per alia legitima documenta.
60 Petitorio an possessorio agi in causa matrimonij refert.
61 Possessorio agenti ad iugalem, an obstet exceptio proprietatis.
62 Pactum in matrimonio initum de habitando cum vxore in certo loco, vel aliqua ciuitate, an valeat?
63 Quid sit dos, & an matrimonium possit esse sine dote.
64 Si bona stabilia dantur in dotem cessat fideiussoria cautio de qua hic dicitur.
65 Dos siue consistat in pecunia, siue in rebus mobilibus, eadem est iuris consuetudinarij censura.
66 Mobilium rerum maxime suppellectilium, quæ vsu consumuntur, nec dantur æstimatæ, non constituitur dodarium.
67 Immo restituuntur soluto matrimonio vsu consumptæ, prout reperiuntur.
68 Vir præstat fideiussoriam cautionem, nec sufficit iuratoria de dote conseruanda, & restituenda.
69 Verbũ, cautio, in dubio ĩtelligitur de simplici cautione.
70 Nisi dicatur idonee, vel
71 Nisi proferatur à iudice.
72 Consuetudo ista non cogit virum ad præstandam fideiussoriam cautionem.
73 Licet de iure communi sit prohibita fideiussoria dotis cautio, id tamen consuetudine permitti potest.
74 Consuetudo potest approbare actum, seu contractum a iure prohibitum.
75 Fideiussor in causa dotis obligatur ex nudo pacto.
76 Fideiussores dotium prohibentur, siue pro dote conseruanda, siue restituenda.
77 Fideiussores dotium dari possunt, soluto matrimonio, de dote restituenda.
78 Fideiussores dotium dantur si vir vergit ad inopiam.
79 Fideiussores dotium dantur ad instantiam extranei dotantis.
80 Fideiussores dotiũ dantur cũ præstatur absente marito.
81 Fideiussores dotium dantur a marito recipiente dotem ante contractum matr. de ea restituenda, si matrimonium non sequatur.
82 Pater etiam viri potest fideiubere pro viro pro dote nurus suæ conseruanda, seu etiam restituenda.
83 Mulier intercedit in causa dotis, nec iuuatur S. C. Velleiano.
84 Titulus C. ne fideiu. dot. dent. limitatur nisi interueniat iuramentum.
85 Item cessat dispositio illius titu. ex parte mulieris, seu alterius dotem pro ea promittentis.
86 Fideiussoria cautio de qua in hac consuetudine, fuit permißa ad modicum tempus, & ante traductionem vxoris, & ponitur ratio decisionis.
87 Maritus, qui non tenetur dare fideiussorem, num possit dare correum?
88 Lex est imposita rebus, non verbis.
89 Marit⁹ si vergit ad inopiã, an peti possit ista satisdatio?
90 Maritus an possit constante matrimonio dare vxori expromissorem pro dote animo nouandi obligationem.
91 Cautela, vt cesset dispositio illius tit. ne fid. dot. dent. remissiue.
92 Mulier lucratur iocalia facta per virum, siue de pecunia dotali, siue propria.
93 Antinomia soluitur iurium, quæ videntur contraria.
94 Matrimonium si soluatur morte viri, post inductionem, & carnalem copulam, an mulier lucretur iocalia?
95 Iocalia donata per virum constante matrimonio morte confirmantur de iure communi.
96 Nisi simpliciter sint transmissa, tunc enim ad heredes vxoris non transmittuntur, & videntur tradita, vt magis ornata incedat.
97 Idque militat in vestibus festiuis, & pretiosis, non autem in quotidianis, & ad vsum quotidianum.
98 Iudicis officium versatur in hoc maxime quę sint vestes pretiosæ, & quę quotidianę, respectu nobilitatis, & diuitiarum.
99 Prodigalia vestimenta, perlæ, lapides pretiosi in dubio non censentur donata.
100 Nemo presumitur male vti substantia sua.
101 Res missæ per futurum sponsum ante contractum matrimonium per verba de presenti, an censeantur donatę?
102 Cõsuetudo ista indistincte dat lucrum istorum ornamentorum

terum mulieri tacte, & osculatę.

103 *Mulier nunquid lucrabitur vestes, & huiusmodi si non sint factę?*

104 *De iure communi istęc bona mulier non lucratur nisi expraße donata, vel nisi legentur.*

105 *Pecunia verbum generale omnia comprendit.*

106 *Mulier lucrifacit ista iocalia siue dos consistat in quantitate siue in specie.*

107 *Si bona stabilia dantur in dotem, in assignatione, lucrifactione, & restitutione obseruantur iura communia, nec id obstat premissis.*

108 *Vxor non lucratur vestes, & ornamenta per visum ob loquium, vel amplexationem.*

109 *Affinitas non contrahitur per osculum.*

110 *Osculum est signaculum concludentis, ab eo cępit bene dictio.*

111 *Osculum interuenit in pace, & cur?*

112 *Osculum inditium est charitatis, & amicitię.*

113 *Osculum prabere, an sit peccatum mortale.*

114 *Osculans mulierem per vim qua pęna puniatur?*

115 *Mulier ob osculum quid lucretur de iure communi.*

116 *Limita si osculum subsequatur donationem.*

117 *Mulier num lucretur munera sibi missa per sponsum ante traductionem, & late discutitur.*

118 *Mulier lucratur dona expraße donata per sponsum.*

119 *Donatio simpliciter facta prasumitur ex mera liberalitate, secundum ius antiquum.*

120 *Hodie tamen prasumitur facta ex causa futuri matrimonij.*

121 *Idem dicendum de muneribus sponsa missis per consanguineos amicos clientes sponsi.*

122 *Donans si matrimonium, eius culpa non sequatur amittit id quod donauit, & acceptum restituit.*

123 *Nisi concurrant in eandem voluntatem, vt ibi.*

124 *Et si casu ob mortem, scilicet vnius matrimonium non sequatur, donatio reuocatur si osculum non interuenit, & restituuntur donata hęredibus sponsi, &*

125 *Osculum si interuenit, medietas rerum donatarum remanent sponsę, vel eius haredibus.*

126 *Nisi sponsa fuerit sciens impedimenti ipsius matrimonij ob quod fuit declaratum nullum, tunc nil habebit ratione osculi.*

127 *Sponsa si sponso donauit siue osculum interuenit siue non, totum reuocabit ad eam siue eius hęredes.*

128 *Et habebit medietatem eorum, quę habuit a sponso si osculum interuenit, alioquin totum restituit.*

129 *Et ratio omnium prędictorum ponitur.*

130 *Nisi osculum daretur gratia ipsius sponsę.*

131 *Donatio facta inter sponsos, secuto matrimonio confirmatur.*

132 *Donatio tamen facta ita confirmatur, non tamen quod res donatę statim efficiantur donatarię, sed pendet a futuro euentu, vt ibi.*

133 *Donatio eiusque lucrum requirit, quod matrimonium sequatur.*

134 *Donatio tamen huiusmodi non inducitur etiam per verba expressa per sponsum, vel eius internuncium, nisi quo ad vsum tantum.*

135 *Verbum, dono, impropriatur, secundum subiectam materiam.*

136 *Contractus est censendus secundum naturam illius contractus cuius effectus potius est.*

137 *Appositum quod non conuenit effectui, habetur pro nō apposito.*

138 *Venditio fundi ad vsum, plena est venditio.*

139 *Nobilitas facit, vt censeatur donatum id quod alias non est donatum.*

140 *Equalitas donationis facit, vt pręsumatur donatio.*

141 *Plebeius, vel senex ducens nobilem, vel iuuenem, si mittat sponsę munera, vel cōfitetur recepisse dotem, presumitur donatio.*

142 *Donandi animus presumitur in nobili.*

143 *Mulier nobilis, & pulchra nubendo seni, vel plebeio, videtur ei munus facere.*

144 *Vnde ob id mariti concessio, vel confessio presumitur animo donandi.*

145 *Donatio tamen non pręsumitur in sponso rerum pretiosarum, & magni valoris.*

146 *Officium iudicis multum versatur in hoc quę dicantur res magni valoris inspecta dignitate personarum, & diuitiarum.*

147 *Donata tamen censentur huiusmodi si viget in loco consuetudo.*

148 *Consuetudo est optima legum interpres.*

149 *Sponsus presumitur donare illa quæ donari consueuerunt secundum morem regionis.*

150 *Iocalia quę mittuntur à consanguineis sponsi presumūtur donari ratione consuetudinis loci.*

151 *Donatio facta post traductionem vtrum valeat.*

152 *Donatio inter coniuges prohibita ne mutuo amore se spolient.*

153 *Nec ex ea transit dominium, licet transeat post.*

154 *Donatio inter iugales firmatur iuramento.*

155 *Donatio pręmissa sic firmatur si vera fuerit, non autem presumpta.*

156 *Donatio inter iugales morte donantis confirmatur, nisi fuerit reuocata.*

157 *Donatio inter iugales morte confirmata ualet in vim relicti potius quam contractus.*

158 *Donatio inter uirum, & vxorem ita firmatur morte donatoris, si praceßit traditio vera, uel ficta, non si sola promissio.*

159 *Constitutum operatur traditionem, licet sit ficta traditio, & num. 160.*

161 *Vtrum traditio censeatur facta tempore donationis, uel confirmationis.*

162 *Donatio inter iugales sic non valet si donatarij melior, donatoris deterior fiat conditio.*

163 *Donatio inter iugales valet pro dote filię.*

164 *Donatio inter iugales valet si est remuneratoria.*

165 *Donatio inter iugales in beneficium tamen tertij valet.*

166 *Donatio, valet inter maritum, & vxorem ex causa dotis.*

167 *Donatio facta, per vxorem marito valet causa adipiscendi honoris, & doctoratus, & num. 168.*

169 *Donatio inter iugales valet in multis casibus remissiue.*

170 *Donatio prohibetur etiam si fiat a consanguineis vxoris, vel mariti.*

171 *Consuetudo ista dat lucrum istorum iocalium mulieri, non distincto si sint pretiosa, si sint nobiles, vel ignobiles, si fuerit magna, vel parua dos, vel si expresse fuerint donata.*

172 *Consuetudo generaliter loquens generaliter est intelligenda.*

in loco præcitato, parte prima, § 10. nu. primo, & effectus traductionis, & quid sit traducere, Lupus in repet. rubr. extra de do. inter vir. & vxor. §. 57. & 58. cum pluribus sequentibus, ad quem lectorem breuitatis causa remitto, & dixi etiam superius.

Vnum tamen nota, quod in dissolutione spō-
84 saliorum authoritas requiritur superioris, † alioquin à peccato non excusatur, nisi quis cum alia matrimonium contraheret, vel religionem intrasset: his autem exceptis ad superiorem recurrendum est, secundum Io. Andr. in c. de illis, extra de sponsali. Hisce igitur terminis iuridicis consideratis nostri primores ciues compilatores harum consuetudinum statuerunt modum resiliendi, seu recedendi a sponsalibus, dummodo intra tempora impubertatis, secundum terminos iuris communis, secundum dicta superius, & secundum dispositionem text. in c. de illis, il primo, extra de desponsi. impub. & secundum docto. ibidem.

Sed cum hæc consuetudo duos tantum disso
85 lutionis sponsaliorum meminerit, † mortis nempe, & licitę reclamationis intra tempora impubertatis, nunquid si alijs modis dissoluantur spōsalia, habebit locum hæc consuetudo circa arrarum restitutionem, & pecuniæ? & videbatur, quod non, cum consuetudo sit stricti iuris, nec sit extendenda, l. constitutionibus, ff. ad mun. l. tertia, §. hæc verba, ff. de nego. gest. cum simil. & dictum est supra in præludijs. Tu dic contra, nā licet duo sint expressi modi dissolutionis, tamen dantur alij similes, qui casu fortuito, & sine culpa sponsorum eueniunt, vt ex superioribus casibus per nos superius enumeratis, & per doctores in locis proxime allegatis, cuique promptū est videre: iccirco id, quod cōsuetudo expræssit,
86 fuit exempli gratia, † exempla enim regulam nō restringūt, nec arctant ad exemplificata, sed suas vires extendunt ad alios casus expræssis similes, l. damni infecti, in pri. ff. de dam. infec. vt tamen id dilucidius lector iuuenis intelligat, al-
87 tius exordiar. † Illud enim primo præmittam, si dans arras recedit a sponsalibus sine causa legitima, arras perdit, & si arras recepit, & sine causa resilit, duplicatas imo quadruplicatas (si ita sit conuentum) restituit, vt habetur in l. mulier, C. de sponsa. & l. arris. Cessat igitur arrarum perditio, si sponsalibus tempus sit appositum, intra quod debet matrimonium contrahi, & sit elapsum, vt in casu superius dicto, quo casu is, per quem nō stetit, impune contrahit, licet alteri detur pænitentia de fide mentita, cap. sicut, extra
88 de spon. & supra dictum est. † Secundo cessat perditio arrarum, si sponsus fuerit impeditus, & cau
89 sam non dederit impedimenti: † tertio si de iure matrimonium sequi non debuit, propter cau-
90 sam legibus interdictam, l. fin. C. de sponsa. quarto si accipiens arras est minor, nec veniam impetrauit ætatis, quia tunc nō tenetur nisi simplū restituere l. fin. C. de spōsa. quamuis eius defectu matrimonium non fuerit secutum. & sic clare cernis ex his exemplis, multos esse casus, præter enumeratos in textu nostro, in quibus non datur arrarum amissio, & per consequens in his alijs habet locum id, quod dicitur in textu videlicet de arrarum restitutione, vt restituātur, nec
91 perdantur nedum in casibus expræssis, † verum etiam alijs non expræssis his similibus, vt supra dictum est.

Pecunia data pro dote, vel arra ipsius restituatur.

Supra tetigi, & remisi in hoc eodem verbo, pecunia, nunc decidendum est, an retento themate, de quo in textu, solutis sponsalibus per mortem, vel alias, detur annus hæredibus sponsi ad restituendum hanc pecuniam pro dote datam? in quo dic, quod quamuis hæc pecunia, quantum ad priuilegium prælationis, assumit
92 naturam dotis, † l. si spons. ff. de iure dot. l. 2. §. si. eum l. seq. ff. de priuil. cred. & Neguz. in 2. parte mem. 4. tract. pign. & hypot. tamen quātum ad
93 tempus † restituendæ dotis recedit a natura dotis, dabitur enim condictio ob causam, quasi data pro dote causa non secuta, d. l. si sponsa, etiam si de iure non potuit inter eos contrahi matrimonium, l. auunculo, ff. de cond. ob caus. & proinde condictio, seu repetitio statim non expectato anno intentari potest, quia nō fuit secuta causa ob quam pecunia data fuit, vel causa fuit redacta ad non causam, vt ff. de condict. ob caus. l. 1.
94 & † sic recedit a natura dotis, & nō consideratur vt dos, secundum Napod. in consuetu. viro mortuo, in gl. vxore superstite, in consuetudin. Neap. Nec obstat infra, capitu. 9. in consuetud. incip. In quolibet casu, quo dotes, &c. vbi videt disponi, quòd cum dotes sunt in casu restitutionis, non possunt exigi, nec peti, nisi elapso anno, nam ibi loquitur in casibus, vbi fuit matrimonium, & per consequens vera dos, vt clare apparet ex eo tex. ibi, a die soluti matrimonij, non dicit sponsaliorum, arg. l. Titius, ff. de test. mil. l. hos accusare, §. omnibus, ff. de accus. l. 4. §. totiens, ff. de damn. infec. qualitas adiecta verbo, intelligitur secundum tempus verbi.

95 Sed † an sponsus debeat restituere fructus dotis, & pecuniæ in dotem datæ, quia sponsa fecit pactum sponsæ, quod ipse lucretur fructus pecuniæ ante matrimonium, & an tale pactum valeat? in quo conclusiue dic, quòd si sponsa est minor vigintiquinque annis, hæc enim est legitima ætas de iure communi. l. finali, C. de his, qui veni. ætat. impetrau. & decem, & octo de
97 iure regni, per Constitutio. minorum iura. tunc nec expræsse donare potest, cum donare sit perdere, l. filius familias, ff. de donat. & minori non est permissa donatio, ergo nec tacite, paciscendo de lucrando fructus, vt per Barto. in l. si ante nuptias, ff. solu. mat. nisi sponsus esset in bona fide, quia putabat ex aspectu sponsam esse maiorem, vt per Imol. in d. l. si ante nuptias, secus si esset maior, & expræsse donaret, tunc enim valebit donatio per tex. in l. dotis fructus, §. 1. ff. de iure doti. vt per Imol. & Rom. in d. l. si ante, & Campegius in tra. de dot. quæst. decima.

De-

Deductis expensis factis in vestitu,& ornamentis sponsæ,&c.

Et sic pecunia data, pro dote restituitur mulieri,vel danti pro ea,non integre,sed deducta expē sa facta,& erogata in vestitu,& alijs ornamentis ipsius sponsæ: si enim dedit mille pro dote,& arra,sponsus impendit in vestibus,& iocalibus spō sæ trecenta, restituuntur ducati septingenti, & vestes cum ornamentis:sed quid si sponsalia fuere contracta de facto inter infantes,& consequē ter non tenent,nec cadunt arræ sponsalitię,qualiter poterit in eis fundari obligatio? Bald. in l. mulier,C.de spons.determinat quod fundari poterit obligatio non in re, sed in spe, cum conferantur arrę ad tempus,& in ætatem legitimam, quemadmodnm,& dos potest conferri in ætatem legitimam,vnde infantes possunt dotari destinatione.& nota,quod in textu vestis,& ornamenta ponuntur, vt diuersa, propter illam co-
98 pulam,† &, quæ est cōiunctiua, & præmissis additiua,Lea tamen adiiectio.ff.de leg. tertio, non tamen semper facit coniunctionem,vt in l.si ita quis hæres,ff.de hær.institu.vide ca. 2. & c. inter cætera,extra de rescrip.aliquando tamen disiungit,& ponitur,pro,vel, in auth. vt frat. filij circa medium, l.eum quidam vbi Alberi. C. de verb. & rer.sign. Aliquando ponitur,pro etiam, & sic inclusiue, §.quibus, C. de nou. cod.compo. Aliquando pro,quia.l.fi.C.de cura. furio. Aliquando expositiue,pro idest, l. si in venditione, ff. de euictio.c.cupientes, de elect.lib.6.aliquando ponitur continuatiue,l.Senatoris filius, ff.de senato.& cadit inter diuersa, l. fin. C. per quas pers. nob.acqui.& de ista copula notatur in l. Seiæ. §. Caio.ff.de fund.instr.& l. auia, in princip. ff. de
99 cond.† & demonstr.cuius natura est augere, nō diminuere, vel restringere, d.l.ea tamen adiiect. & diuersa copulare,& vt diuersa sumere,vide de hac dictione P.Paulum Parisium, conf. 7. num. 29.vol.3.& conf.63.vol.3.& aliquid per Soci. iu-
100 nio.consi.181.num.32.volum.2.† & appellatione ornamentorum,non venit vestis,l.ornamentorum, vbi not.ff.de aur.& arg.lega.quid autem
101 e conuerso, † vestibus legatis, an veniant ornamenta, vide Bar.in l.1.C.lib. 12. ne lice. in fren.
102 Quæ autem sint †ornamēta mulierum,dic moraliter, non figmenta, vel fucamenta.i. coloratio rubedinis,non auri, vel vestis pompa, non superstitio ligaturarum,non anuli, vt in c.fucare.de consecra.dist.quinta,quæ sine peccato esse
103 non possunt.† Quæ verò circa exteriorem cultum in mulieribus requiruntur, quod non sint præter consuetudinem,neque inordinato affectu,& hoc modo mulier potest operam dare licite,vt placeat eius viro per ornatum,ne per eius contemptum labatur in adulterium,j.ad Corinth.7. Mulier, quæ nubit, cogitat quomodo placeat viro,vt per doctorem Angelicum in sum.
104 2.2.quæst.169.† vbi vide.ornamentorum tamē appellatione non venit anulus signatorius, l. si-
105 gnatorius,ff.de aur.† & arg.lega. vestis,vel vestitus appellatione,quæ veniant?dic vt in l.vestimentum,& l.sequenti,& l.vestis,ff.de aur.& ar-
106 gen.lega.† & an eius appellatione veniat vestis de olobero,seu morcato, † & auro, l.quamuis, ff.de aur.& arg. leg. & an appellatione vestitus, veniant ornamenta, Barto. in dicta l. quamuis.
107 vestis autem † dicitur cuiuscunq; materię vsus gratia facta,vt dictis legibus,vestimentum,cum l.sequenti,& l.vestis,de aur.& arg. leg. ff. vtrum
108 autem veniat vestis adhuc non completa, † dic proprie non esse vestem. d.l. vestimentum,& an
109 vestibus legatis veniāt festiuę, † & an veniat le-
110 ctum, Bart. in l.fin.C.de auro,& arg.leg.& an in
111 legato vestis veniat vestis † prohibita per statutum,seu per regiam pragmaticam? in l. fin. C.
112 lib. 10.de vest. olober.& quando,† seu quo tempore mutentur vestes, & assumi hyemalis, & quando æstiua? Bar. in l.1.C.de milita.veste, lib.
113 12. Adde quando ornatus sit licitus, † & quando non,per Siluest.de Prier.in verb.ornatus, nu. 2.3.4.

Si uero impubes in facie ecclesiæ desponsetur.

Impubes quis sit, & in qua ætate dicatur, supra satis dictum est,ætates hominis a iure considerantur per tempora, & annos, a cunabulis enim vsque ad septemnium, tam in masculo
114 quam in fæmina infantia est,† & prima ætas: secunda ætas,dicitur impubertas, vsque ad duodecimum annum inclusiue in fæmina, in masculo vsque ad quartum decimum. Tertia ætas, dicitur a prædicto tempore, vsque ad annum vigesimumquintum, æque in fæmina, vt in masculo,& nuncupatur adolescentia: quarta ætas dicitur iuuentus, vsque ad annum quadragesimum. Quinta verò ætas, est senectus vsque ad septuagesimum: vltima dicitur decrepitas, secundum glos.& docto.in §.primo, Inst.de nupt. Cyn.in l.si infanti, C.de iure deli. Areti. in l. gerit.ff.de acqui.hæred.Flori.in l. inuiti. ff. de test. Aul.Gelli.noctiacticarum lib. 9. capit. 28. & vide per Fely. in c. cum exemplum, extra de offi. & pot.iud.deleg.circa finem,licet alij aliter computent attendentes morem regionis in hoc nō spernendam,vt per doctores in locis prędictis,& Varro inter cæteros, vide Calepinū in ver. ætas, & latissime Iac.Menoc.lib.2.cent. 1. de arb.iud. casu 57.
115 Nota dictionem,si vero, quæ est aduersatiua præcedentibus,cum in superiori parte textus sit dictum, quando sunt contracta sponsalia simpliciter:in hoc versiculo, si verò,cum sequentibus dicuntur,quando sponsalia sunt contracta, & desponsario in facie ecclesiæ, ista verba sunt sumpta ex textu in capitulo quod nobis, extra de cland. despon.
116 Et idem est, † dicere in facie ecclesiæ, quod publice, palam, & coram testibus fidelibus, non autem clandestine, vt exponunt ibi Hostien. & cæteri, & dicetur amplius intra proxima sequenti consuetudine, super simili verbo.

Et

Et dodarium sibi consti
117 **tuatur ab eo.** Quid sit † dodarium, qualiter differat à dona
tione propter nuptias, a quarta, seu morgincap.
& qualiter dodarium constituatur, & qua for-
ma, seu solemnitate, diximus supra in præludijs,
super verbo, constitutione dodarij, glo. & Andr.
in c. 1. §. donare, qual. olim. feu. poter. alien. & de-
clarat Luc. de Pen. in l. 1. col. 5. & col. fin. C. lib. 10.
quando, & quib. quarta pars debea. Secundum
118 has † consuetudines dodarium vocatur, siue cō
stituatur super feudo, seu terra feudali, siue etiā
super allodio, seu bonis burgensaticis, siue in pe
119 cunia, † & debet constitui, alioquin si non est cō
stitutum, non debetur, vt per glo. in constit. Re-
gni, Mulier quæ dotarium, & in constitutione li
centiam, quæ glosa multum attulit intelligen-
tię, ac lucis interpetrationi, ac elucidationi harū
consuetudinum, & latius dicemus suis loco, &
tempore opportunis in sequentibus consuetudi
120 nibus. † Vtrum autem dodarium si non appa-
ret constitutum, dote iam data, præsumatur con
stitutum, & certe de iure cōmuni videtur quòd
censeatur constitutum, secūdum Azo. relatum
per glos. in auth. dos data, C. de don. ante nup. &
esse communem opinionem asserit additio ad
Bal. in d. auth. dos data, quamuis de hoc nonnul
li dubitauerint, & sig. Clar. libro 4. recept. sent. §.
donatio. q. 11.
121 Potest tamen peti, † vt constante matrimo-
nio constituatur, nō autem soluto matrimonio,
vt per gl. in dicta auth. dos data, vide Afflict. de-
cis. 242. & decis. 333. Gram. decis. 97. nume. 4. per
122 has † tamen consuetudines expresse debet esse
cōstitutum, & solemniter, vt supra diximus, per
authoritates ibidem, & in pręludijs in hoc eodē
123 verbo citatas, † & minime sunt mutanda, quæ
sic diutinam interpetrationem acceperunt ex
more, l. minime, ff. de legib.

Et in eius domum duca-
124 **tur.** Inducta † in domum sponsi dicitur spon-
sa, non solum, quando sponsus eam ad do
mum suam deduxit, verum etiam quando spon
sus transiuit ad commorandum cum sponsa in
domo ipsius sponsę, quoniam vtroque casu spō-
sa dicitur traduci, non traducere, Lupus in repe.
rub. de do. inter virum, & vxorem, §. 55. & quan-
125 doque † vxor ducit virum quod infęlicissimum
est, l. si ignorans, ff. solu. matrimon. Et quamuis
126 ad † validitatem matrimonij, nec de iure ciuili,
nec canonico sit necessaria ad domum tradu-
ctio, neque carnalis copula, vt voluit gl. in l. cum
te, C. de don. ante nup. & in l. mulierem, & l. de-
nique, ff. de ritu nupt. & in l. nuptias, ff. de reg. iu.
127 solus † enim consensus est, qui facit matrimo-
nium, c. 1. & c. cum locum, extra de spons. cap. fi.
de spon. duo, c. sufficiat, c. cum initiatur, cū mul-
tis sequentibus. 27. quæst. 2. & ca. vni. de vo. lib. 6.
128 vnde † ad esse matrimonij non est necessaria ad
domum viri ductio, vt supra dictum est, & tenet
glo. in l. cui fuerit, ff. de cond. & demonstr. ita vt
dixerit Bal. in l. certum, colum. 5. de bon. possess.
129 quòd † successio ex capite, vnde vir, & vxor, ita
competat vxori non cognitæ, nec traductæ, si-
cut etiam sponsæ de præsenti, & idem Bald. in
capit. vnde vir, & vxor, sequitur Lud. Bolog. in
addit. ad sing. Matthesilani, in tract. success. & Ni
col. de Vbal. in tract. success. ab intest. 4. parte, in
130 princ. † Sicut etiam & prærogatiua successionis,
quæ datur vxori inopi pro quarta bonorū viri di
uitis ex dispositionis auth. præterea, C. vnde vir,
& vxor, competat, nedum vxori traductæ, & co-
gnitæ, verum etiam sponsæ secundum Franc. de
Pepis in dicta auth. præterea, colum. 2. & sequi-
tur Lupus in dicto §. 55. inferendo etiam ad ma
trem nutricē, quæ conuolat ad secundas nuptias,
131 vt † sicut priuatur tutela filiorum propter nu-
ptias secūdas, ita etiam si sponsalia contraxerit,
prout de primo sunt iura, l. omnē, ad S. C. Tert.
& l. 2. cum auth. ibi posita, C. quando mul. offic.
tutel. fungi potest, de secundo Specul. in tit. de tu
tore, §. nunc dicendum, colum. 5. versi. item exci
pitur, & sequitur Bar. in l. si quis sub conditione,
colum. 8. ff. de testam. tutel. Lud. Rom. sing. 221.
Bald. in §. nos autem, colum. 9. Instit. de attil. tut.
Luc. de Pen. in l. fi. C. de incol. lib. 10 columna 1.
132 Afflict. decis. 357. Et † vacat beneficium contra-
cto matrimonio, licet vxore non cognita, nec
traducta, per Dominos de Rota, decis. 26. in no-
uis, incip. si impetratur beneficium, sub titu. de
133 cler. coniug. † Operatur tamen traductio in do-
mum viri, quod ex traductione præsumatur ma
trimonium processisse, vt probat textus, & per
eum ibi Bald. in l. cum inter. C. de don. ante nup.
in finalibus verbis, & hoc ideo, secundum eum,
quia communiter accidit, quòd sponsa non du-
134 citur ad domum spōsi, † nisi prius matrimoniū
135 contrahatur, † immo eo ipso, quòd sponsus du-
cit sponsam in eius domum, transeunt sponsalia
in matrimonium, etiam citra carnis copulam,
vt voluit Ioan. Andr. in cap. fin. extra de sponsal.
136 Signa † enim consensus sunt festiuitas læta, arg.
l. si quis instructi, ff ad munic. & l. vnica, C. pub.
læti, vel consul. lib. 12. ad idem est textus in l. mu
lierem, ff. de ritu nupt. vbi glo. vbi per traductio-
137 nem † sponsæ ad domū sponsi præsumitur vxor,
quod ibi Bald. intelligit, quando verba sunt du-
bia, vel nō apparet, an de præsenti, vel futuro sint
prolata, tunc enim per traductionem declaratur
138 quod † fuerint de præsenti, quod voluit Salyc. in
dicta l. cum inter, C. de don. ante nup. Itaque per
traductionem ad domum sponsalia de futuro
139 transeunt in matrimonium de præsenti, † & de
hoc est tex. in singularis, in auth. quibus mo. nat.
effic. legit. §. quoniam, collatio. 6. & ibi hoc notat
Ang. & meminit Præpos. in cap. is qui fidem, ex-
tra de spon. Quæ omnia intelligenda sunt proce
140 dere, † quando traductio est facta cum solemni-
tate, quæ solet adhiberi in traductione vxoris, vt
not. Abb. in cap. ex parte, colum. penul. de restit.
spol. & vide multa de traductione, quid opere-
141 tur, † & quot effectus producat per Doctorem
Palatios Ruuios in rubrica, extra de donat. inter
virum, & vxor. §. 56. & pluribus §§. sequentibus
ad

ad quem pro intelligentia huius verbi, & quæstiones occurrentes, circa idem potes recurrere, quantum tamen spectat ad enucleationem huius consuetudinis.

Et incognita à viro remanserit, eo defuncto, vel aliter dissolutis sponsalibus, dodarium ipsum non habeat.

Nota, quod sponsa etiam ducta ad domum
141 viri, seu sponsi sui, † solutis sponsalibus morte sponsi, vel alijs legitimis modis, de quibus supra diximus, non lucratur nec habet dodarium, si non fuerit a sponso cognita, & ratio licet in tex-
143 tu, † non ponatur, est, nam dodarium acquiritur mulieri ratione virginitatis amissæ. D. de Franch. decis. 182. circa finem, quæ ratio cessat, cum non fuerit cognita, vt pulchrè per Nepod.
144 in consuetud. Neap. † Quartam de iure quartæ, in glos. quondam viro, nu. 29. quia, secundum aliquos propter osculum sponsa lucratur medietatem donationis propter nuptias, l. si a sponso,
145 C. de don. † ant. nup. nam ob osculum caro dicitur quasi semicorrupta, cum sit actus carnis, iuxta illud Ouidij, post oscula factum, & hæc potest
146 esse vera ratio, † quod mulier incognita quamuis traducta ad domum viri, non habebit doda-
147 rium. † Sed quid si fuerit osculata tantum, nunquid lucrabit dodarium saltem pro medietate, & videbatur, quod sic per proxime allegata, & per Nap. vbi supra, in d. l. consuet. quartam, in d. glos. a quondam viro suo, & per Afflict. in const.
148 regni, Mulier quæ dotariũ, col. 5. † vt idem iuris sit de parte, quoad partem, quod de toto quo ad totum, l. quæ de tota, ff. de re. vend. l. quod per manus, de iure codicil. cum similibus, & fuit de cisum per sacrum regium consilium Neapolitanum, vt habetur in nouissimis decisionibus, per D. Vincentium de Franch. eiusdem sac. Consilij præsidem, in decis. 505. Tu dic contrarium, vt
149 mulier osculata lucretur robbas, † & ornamẽta, & iocalia tantum, vt habetur infra in proxima immediate sequenti consuetudine, ibi, quia tacta, & osculata remansit a viro, lucrifaciat robbas, & ornamenta.

150 Sed quid dicendum est † de muneribus spõsæ missis per sponsum, vel matrem sponsi contractis sponsalibus, an illa lucretur sponsa mortuo sponso, vel aliter solutis sponsalibus, retentis terminis, & retento Themate huius consuetudinis? quod videbatur, vt sponsa sit lucrata prædicta dona, vt videtur innuere Salyce. in l. cum veterum, C. de don. ant. nupt. quamuis non fuerit inducta, nec cognita, nec aliter osculata per virum. Sed tamen contrarium est verum, & sic fuit decisum, quod imo mulier, hoc casu non lucrifacit hæc munera, vt apparet decisum in eadem met causa in prædicta decis. 505. in secundo dubio, versi. quo vero ad bona, & ratio est, nam talia huiusmodi dona censentur trãsmissa, non simpliciter, sed causa futuri matrimonij, quod cum effectu non fuit secutum, alias non donasset, vt in d. l. cum veterum, & ibi omnes doctores. In qua etiam decisione notatur aliud singulare, quod si sponsa dum esset grauiter infirma, fuisset a sponso osculata, ad hue mulier talia dona non lucratur, cum tale osculum non fuerit datum gratia ipsius viri, sed sponsæ, dum esset infirma de proximo moritura, secundum
151 Fulgos. in d. l. si sponso, † C. de don. ante nup. respondendo ad tex. in d. l. si sponso, quod procedat in casu suo, quando osculum daretur gratia ipsius viri.

152 An autem mulier † ducta ad domum viri præsumatur ab eo cognita? Petrus de Ancha. in eius cons. 209. Incip. facit, decidit, quod præsumitur cognita, tamen transfertur onus probandi contrarium alleganti, non fuisse cognitam per alias præsumptiones, ac probationes, de quibus ibi per eundem in d. cons.

Si vero remaneat cognita integrum habeat dodarium constitutum.

Nota quod mulier impubes cognita a viro, eo mortuo habet dodarium constitutum, hæc consuetudo est facta, ad remouendum dubium, quod erat apud doctores in hoc, quoniam festinantia matrimonij debet potius puniri, ne dũ esse causa lucri. l. 1. C. de secun. nupt. immatu-
153 rum matrimonium † non est matrimonium, l. cum hic status, §. si quis sponsam, ff. de don. inter vir. & vxor. imo sponsus talem mulierem
154 minorem annis duodecim † carnaliter cognoscens, tenetur pęna stupri. vt habetur per glos. in
155 §. 1. Inst. de nup. ante † enim annos legitimos pueri consentire nõ possũnt in matrimonium, quia
156 per sola verba non contrahunt, † cum minime censeantur consentire, vt in c. 1. de desp. impu. lib. 6. vbi si impuberes minores contrahant spõsalia per verba de præsenti, per aduentum puber
157 tatis non † transeunt in matrimonium, nisi sequatur coniunctio, & copula carnalis, vt per hæc, & alia iura, & rationes sic firmat glos. consuet. Neap. in tit. de iure quartæ, in cõsuet. Quartam autem, in glo. a quondam viro, in versi. sed quid si hæc mulier, num. 36. vbi quod Bartolomęus de Capua sic firmauit, quamuis aliter te-
158 nuisset, † mutauit tamen postea cõsilium in melius, & firmauit põ lucrari quartam, vel dotariũ, quare ad remouendum hoc dubium iurisperitorum, & ambiguitatem, statuerunt consuetudinarij Auersani, quod mulier habeat dodarium constitutum, & potest defendi dispositio huius consuetudinis valida ratione, vt consideretur in hoc ius canonicum, quo iure secus vi-
159 detur, † quia malitia puellæ minoris duodecim annorum suppleat defectum minoris ætatis, & proinde per carnalem copulam perficiatur matrimonium, c. puberes, extra de despon. impub. vbi Host. & per Inno. in c. continebatur, c. de illis, & c. fin. ibi, prudentia, i. carnalis concupiscentia
160 minoris supplet ætatem, † vt sic matrimonium censeatur contractum, & facit tex. in l. si ff. de

D dote

Et dodarium ſibi conſti-

117 **tuatur ab eo.** Quid ſit † dodarium, qualiter differat à dona
tione propter nuptias, a quarta, ſeu morgincap.
& qualiter dodarium conſtituatur, & qua for-
ma, ſeu ſolemnitate, diximus ſupra in præludijs,
ſuper verbo, conſtitutione dodarij, glo. & Andr.
in c. 1. §. donare, qual. olim. feu. poter. alien. & de-
clarat Luc. de Pen. in l. 1. col. 5. & col. fin. C. lib. 10.
quando, & quib. quarta pars debea. Secundum
118 has † conſuetudines dodarium vocatur, ſiue cō
ſtituatur ſuper feudo, ſeu terra feudali, ſiue etiā
ſuper allodio, ſeu bonis burgenſaticis, ſiue in pe
119 cunia, † & debet conſtitui, alioquin ſi non eſt cō
ſtitutum, non debetur, vt per glo. in conſtit. Re-
gni, Mulier quæ dotarium, & in conſtitutione li
centiam, quæ gloſa multum attulit intelligen-
tię, ac lucis interpetrationi, ac elucidationi harū
conſuetudinum, & latius dicemus ſuis loco, &
tempore opportunis in ſequentibus conſuetudi
120 nibus. † Vtrum autem dodarium ſi non appa-
ret conſtitutum, dote iam data, præſumatur con
ſtitutum, & certe de iure cōmuni videtur quòd
cenſeatur conſtitutum, ſecūdum Azo. relatum
per gloſ. in auth. dos data, C. de don. ante nup. &
eſſe communem opinionem aſſerit additio ad
Bal. in d. auth. dos data, quamuis de hoc nonnul
li dubitauerint, & ſig. Clar. libro 4. recept. ſent. §.
donatio. q. 11.
121 Poteſt tamen peti, † vt conſtante matrimo-
nio conſtituatur, nō autem ſoluto mattimonio,
vt per gl. in dicta auth. dos data, vide Afflict. de-
ciſ. 242. & deciſ. 333. Gram. deciſ. 97. nume. 4. per
122 has † tamen conſuetudines expreſſe debet eſſe
cōſtitutum, & ſolemniter, vt ſupra diximus, per
authoritates ibidem, & in pręludijs in hoc codē
123 verbo citatas, † & minime ſunt mutanda, quæ
ſic diutinam interpetrationem acceperunt ex
more, l. minime, ff. de legib.

Et in eius domum duca-

124 **tur.** Inducta † in domum ſponſi dicitur ſpon-
ſa, non ſolum, quando ſponſus eam ad do
mum ſuam deduxit, verum etiam quando ſpon
ſus tranſiuit ad commorandum cum ſponſa in
domo ipſius ſponſę, quoniam vtroque caſu ſpō-
ſa dicitur traduci, non traducere, Lupus in repe.
rub. de do. inter virum, & vxorem, §. 55. & quan-
125 doque † vxor ducit virum quod infęliciſſimum
eſt, l. ſi ignorans, ff ſolu. matrimon. Et quamuis
126 ad † validitatem matrimonij, nec de iure ciuili,
nec canonico ſit neceſſaria ad domum tradu-
ctio, neque carnalis copula, vt voluit gl. in l. cum
te, C. de don. ante nup. & in l. mulierem, & l. de-
nique, ff. de ritu nupt. & in l. nuptias, ff. de reg. iu.
127 ſolus † enim conſenſus eſt, qui facit matrimo-
nium, c. 1. & c. cum locum, extra de ſponſ. cap. fi.
de ſpon. duo, c. ſufficiat, c. cum initiatur, cū mul-
tis ſequentibus. 27. quæſt. 2. & ca. vni. de vo. lib. 6.
128 vnde † ad eſſe matrimonij non eſt neceſſaria ad
domum viri ductio, vt ſupra dictum eſt, & tenet
glo. in l. cui fuerit, ff. de cond. & demonſtr. ita vt
dixerit Bal. in l. certum, colum. 5. de bon. poſſeſſ.
129 quòd † ſucceſſio ex capite, vnde vir, & vxor, ita
competat vxori non cognitæ, nec traductæ, ſi-
cut etiam ſponſæ de præſenti, & idem Bald. in
capit. vnde vir, & vxor, ſequitur Lud. Bolog. in
addit. ad ſing. Mattheſilani, in tract. ſucceſſ. & Ni
col. de Vbal. in tract. ſucceſſ. ab inteſt. 4. parte, in
130 princ. † Sicut etiam & prærogatiua ſucceſſionis,
quæ datur vxori inopi pro quarta bonorū viri di
uitis ex diſpoſitionis auth. præterea, C. vnde vir,
& vxor, competat, nedum vxori traductæ, & co-
gnitæ, verum etiam ſponſæ ſecundum Franc. de
Pepis in dicta auth. præterea, colum. 2. & ſequi-
tur Lupus in dicto §. 55. inferendo etiam ad ma
trem nutricē, quæ conuolat ad ſecundas nuptias,
131 vt † ſicut priuatur tutela filiorum propter nu-
ptias ſecūdas, ita etiam ſi ſponſalia contraxerit,
prout de primo ſunt iura, l. omnē, ad S. C. Tert.
& l. 2. cum auth. ibi poſita, C. quando mul. offic.
tutel. fungi poteſt, de ſecundo Specul. in tit. de tu
tore, §. nunc dicendum, colum. 5. verſi. item exci
pitur, & ſequitur Bar. in l. ſi quis ſub conditione,
colum. 8. ff. de teſtam. tutel. Lud. Rom. ſing. 221.
Bald. in §. nos autem, colum. 9. Inſtit. de attil. tut.
Luc. de Pen. in l. fi. C. de incol. lib. 10. columna 1.
132 Afflict. deciſ. 357. Et † vacat beneficium contra-
cto matrimonio, licet vxore non cognita, nec
traducta, per Dominos de Rota, deciſ. 26. in no-
uis, incip. ſi impetratur beneficium, ſub titu. de
133 cler. coniug. † Operatur tamen traductio in do-
mum viri, quod ex traductione præſumatur ma
trimonium proceſſiſſe, vt probat textus, & per
eum ibi Bald. in l. cum inter. C. de don. ante nup.
in finalibus verbis, & hoc ideo, ſecundum eum,
quia communiter accidit, quòd ſponſa non du-
134 citur ad domum ſpōſi, † niſi prius matrimoniū
135 contrahatur, † immo eo ipſo, quòd ſponſus du-
cit ſponſam in eius domum, tranſeunt ſponſalia
in matrimonium, etiam citra carnis copulam,
vt voluit Ioan. Andr. in cap. fin. extra de ſponſal.
136 Signa † enim conſenſus ſunt feſtiuitas læta, arg.
l. ſi quis inſtructi, ff ad munic. & l. vnica, C. pub.
læti, vel conſul. lib. 12. ad idem eſt textus in l. mu
lierem, ff. de ritu nupt. vbi glo. vbi per traductio-
137 nem † ſponſæ ad domū ſponſi præſumitur vxor,
quod ibi Bald. intelligit, quando verba ſunt du-
bia, vel nō apparet, an de præſenti, vel futuro ſint
prolata, tunc enim per traductionem declararur
138 quod † fuerint de præſenti, quod voluit Salye. in
dicta l. cum inter, C. de don. ante nup. Itaque per
traductionem ad domum ſponſalia de futuro
139 tranſeunt in matrimonium de præſenti, † & de
hoc eſt tex. in ſingularis, in auth. quibus mo. nat.
effic. legit. §. quoniam, collatio. 6. & ibi hoc notat
Ang. & meminit Præpoſ. in cap. is qui fidem, ex-
tra de ſpon. Quæ omnia intelligenda ſunt proce
140 dere, † quando traductio eſt facta cum ſolemni-
tate, quæ ſolet adhiberi in traductione vxoris, vt
not. Abb. in cap. ex parte, colum. penul. de reſtit.
ſpol. & vide multa de traductione, quid opere-
141 tur, † & quot effectus producat per Doctorem
Palatios Ruuios in rubrica, extra de donat. inter
virum, & vxor. §. 56. & pluribus §§. ſequentibus
ad

ad quem pro intelligentia huius verbi, & quæſtiones occurrentes, circa idem potes recurrere, quantum tamen ſpectat ad enucleationem huius conſuetudinis.

Et incognita à viro remanſerit, eo defuncto, vel aliter diſſolutis ſponſalibus, dodarium ipſum non habeat.

Nota, quod ſponſa etiam ducta ad domum
142 viri, ſeu ſponſi ſui, † ſolutis ſponſalibus morte ſponſi, vel alijs legitimis modis, de quibus ſupra diximus, non lucratur nec habet dodarium, ſi non fuerit a ſponſo cognita, & ratio licet in tex-
143 tu, † non ponatur, eſt, nam dodarium acquiritur mulieri ratione virginitatis amiſſæ. D. de Franch. deciſ. 182. circa finem, quæ ratio ceſſat, cum non fuerit cognita, vt pulchrè per Nepod.
144 in conſuetud. Neap. † Quartam de iure quartæ, in gloſ. quondam viro, nu. 29. quia, ſecundum aliquos propter oſculum ſponſa lucratur medietatem donationis propter nuptias, l. ſi a ſponſo,
145 C. de don. † ant. nup. nam ob oſculum caro dicitur quaſi ſemicorrupta, cum ſit actus carnis, iuxta illud Ouidij, poſt oſcula factum, & hæc poteſt
146 eſſe vera ratio, † quod mulier incognita quamuis traducta ad domum viri, non habebit doda-
147 rium. † Sed quid ſi fuerit oſculata tantum, nunquid lucrabit dodarium ſaltem pro medietate, & videbatur, quod ſic per proxime allegata, & per Nap. vbi ſupra, in d. l. conſuet. quartam, in d. gloſ. a quondam viro ſuo, & per Afflict. in conſt.
148 regni, Mulier quæ dotariũ, col. 5. † vt idem iuris ſit de parte, quoad partem, quod de toto quo ad totum, l. quæ de tota, ff. de re. vend. l. quod per manus, de iure codicil. cum ſimilibus, & fuit deciſum per ſacrum regium conſilium Neapolitanum, vt habetur in nouiſſimis deciſionibus, per D. Vincentium de Franch. eiuſdem ſac. Conſilij præſidem, in deciſ. 505. Tu dic contrarium, vt
149 mulier oſculata lucretur robbas, † & ornamẽta, & iocalia tantum, vt habetur infra in proxima immediate ſequenti conſuetutudine, ibi, quia tacta, & oſculata remanſit a viro, lucrifaciat robbas, & ornamenta.

150 Sed quid dicendum eſt † de muneribus ſpõſæ miſſis per ſponſum, vel matrem ſponſi contractis ſponſalibus, an illa lucretur ſponſa mortuo ſponſo, vel aliter ſolutis ſponſalibus, retentis terminis, & retento Themate huius conſuetudinis? quod videbatur, vt ſponſa ſit lucrata prædicta dona, vt videtur innuere Salyce. in l. cum veterum, C. de don. ant. nupt. quamuis non fuerit inducta, nec cognita, nec aliter oſculata per virum. Sed tamen contrarium eſt verum, & ſic fuit deciſum, quod imo mulier, hoc caſu non lucrifacit hæc munera, vt apparet deciſum in eadem met cauſa in prædicta deciſ. 505. in ſecundo dubio, verſi. quo vero ad bona, & ratio eſt, nam talia huiuſmodi dona cenſentur trãſmiſſa, non ſimpliciter, ſed cauſa futuri matrimonij, quod cum effectu non fuit ſecutum, alias non donaſſet, vt in d. l. cum veterum, & ibi omnes doctores. In qua etiam deciſione notatur aliud ſingulare, quod ſi ſponſa dum eſſet grauiter infirma, fuiſſet a ſponſo oſculata, ad huc mulier talia dona non lucratur, cum tale oſculum non fuerit datum gratia ipſius viri, ſed ſponſæ, dum eſſet infirma de proximo moritura, ſecundum
151 Fulgoſ. in d. l. ſi ſponſo, † C. de don. ante nup. reſpondendo ad tex. in d. l. ſi ſponſo, quod procedat in caſu ſuo, quando oſculum daretur gratia ipſius viri.

152 An autem mulier † ducta ad domum viri præſumatur ab eo cognita? Petrus de Ancha. in eius conſ. 209. Incip. facit, decidit, quod præſumitur cognita, tamen transfertur onus probandi contrarium alleganti, non fuiſſe cognitam per alias præſumptiones, ac probationes, de quibus ibi per eundem in d. conſ.

Si vero remaneat cognita integrum habeat dodarium conſtitutum.

Nota quod mulier impubes cognita a viro, eo mortuo habet dodarium conſtitutum, hæc conſuetudo eſt facta, ad remouendum dubium, quod erat apud doctores in hoc, quoniam feſtinantia matrimonij debet potius puniri, ne dũ eſſe cauſa lucri. l. 1. C. de ſecun. nupt. immatu-
153 rum matrimonium † non eſt matrimonium, l. cum hic ſtatus, §. ſi quis ſponſam, ff. de don. inter vir. & vxor. imo ſponſus talem mulierem
154 minorem annis duodecim † carnaliter cognoſcens, tenetur pęna ſtupri. vt habetur per gloſ. in
155 §. 1. Inſt. de nup. ante † enim annos legitimos pueri conſentire nõ poſſunt in matrimonium, quia
156 per ſola verba non contrahunt, † cum minime cenſeantur conſentire, vt in c. 1. de deſp. impu. lib. 6. vbi ſi impuberes minores contrahant ſpõſalia per verba de præſenti, per aduentum puber
157 tatis non † tranſeunt in matrimonium, niſi ſequatur coniunctio, & copula carnalis, vt per hæc, & alia iura, & rationes ſic firmat gloſ. conſuet. Neap. in tit. de iure quartæ, in cõſuet. Quartam autem, in glo. a quondam viro, in verſi. ſed quid ſi hæc mulier, num. 36. vbi quod Bartolomęus de Capua ſic firmauit, quamuis aliter te-
158 nuiſſet, † mutauit tamen poſtea cõſilium in melius, & firmauit nõ lucrari quartam, vel dotariũ, quare ad remouendum hoc dubium iuriſperitorum, & ambiguitatem, ſtatuerunt conſuetudinarij Auerſani, quod mulier habeat dodarium conſtitutum, & poteſt defendi diſpoſitio huius conſuetudinis valida ratione, vt conſideretur in hoc ius canonicum, quo iure ſecus vi-
159 detur, † quia malitia puellæ minoris duodecim annorum ſuppleat defectum minoris ætatis, & proinde per carnalem copulam perficiatur matrimonium, c. puberes, extra de deſpon. impub. vbi Hoſt. & per Inno. in c. continebatur, c. de illis, & c. fin. ibi, prudentia, i. carnalis concupiſcentia
160 minoris ſupplet ætatem, † vt ſic matrimonium cenſeatur contractum, & facit tex. in l. ſi ff. de

dote præleg. & l. Præfectus, ff. de ritu nupt. quæ iura pro hac opinione allegat Bart. de Capua, relatus per Napod. in d. consi. Quartam, in glos. a quondam viro suo, nu. 40.

161 Nota etiam ex textu,† quòd mulier cognita lucratur dodarium integrum, & integrum intelligitur sine aliqua diminutione, scilicet quo ad v-
162 sumfructum, & quo† ad proprietatem, prout latius declarauimus infra, c. 5. in consuetudine incipiente. Si matrimonium morte viri.

163 Sed quid † si nulla dos fuit promissa, nec constituta, an mulier habebit hoc dodarium constitutum? Et videtur quòd non, quia dos data, donationem propter nuptias meretur, Authēt. dos data, C. de donat. ante nupt. & inter ea seruetur æqualitas, Auth. æqualitas, C. de pa. conuen. &c. & quę nihil de dote dedit, nihil de dodario habere debet, auth. & quę, nihil. C. de pact. conuen. & faciunt Decisiones Afflict. in decis. 242. & decis. 333. Tu dic contrarium, vt habeat integrum dodarium istud constitutum, quamuis dos non sit, nec promissa, nec constituta, vt est textus, & ibi not. glo. in l. lege Leonis, C. de pact. conuent. nec obstant allegata in contrariam partem, loquuntur enim in casu, quo dos fuit promissa, vel constituta: tunc enim si non soluatur, nec mulier habebit dodarium constitutum, & pro ea
164 parte doris† soluta lucrabitur dodariū, secus si nulla dos penitus fuit constituta, vel promissa: nam tunc habebit dodarium constitutum, quāuis nulla dos fuerit constituta, vel promissa; tūc enim dodarium censebitur constitutum, non respectiuè ad dotem, vt considerant Doctores in dicta l. lege Leonis, C. de pact. conuent. & c. & vide Afflict. pro hoc in constitu. regni, Mulier quæ dotarium, & Nigrum in cap. Regni, Mulier do-
165 tarium.† Vtrum autem dodarium sufficiat esse promissum constitui per capitula matrimonialia, vel vltra promissionem, debeat solenniter constitui, alias non lucrifiat, secundum has consuetudines dictum est in superioribus, post glos. & Andr. in cap. 1. §. donare, quali. olim feu. pot. alien. & dicetur amplius in sequenti proxima immediate consuetudine.

166 An † autem istud dodarium acquisitum mulieri sit titulus onerosus, an lucratiuus? dic esse lucratiuum, vt per Cassan. ad consuetud. Burgun. rubr. 4. §. 6. de iure pertinente ad personas matrimonio coniunctas, in textu ibi. Est douhec. folio mihi 149. colum. 3. versic. quæro quid sit, vbi de Aethimologia huius nominis dodarij, de quo in iure nulla bona videtur significatio, videtur
167 tamen † proxime accedere huic verbo dotalitium, de quo habetur in capit. plerumque, extra de don. inter vir. & vxor. & ibi glosa, secundum vnum intellectum exponit, quod est id, quod mulier lucratur de bonis viri soluto matrimonio per mortem viri ex pacto, vel ex consuetudine.

168 Sed pone, quod † hæc mulier inducta in domū viri se absentauit ab eo, & tempore mortis, non erat cum eo, sed erat absens culpa sua, an habere debeat hoc lucrum dodarij? Bald. in l. quod in vxorem, C. de nego. gestis post glo. in l. ab hostibus, §. si vir. ff. solu. matr. & in d. §. si vir. vbi Paul.
169 Castren. dicit † quod si mulieri non prouidit de alimentis necessarijs, maritus non lucratur do-
170 tes, idē † in muliere, & multo fortius, vt eadem sit ratio, mulier non lucrabitur dodarium consuetudinarium, Arct. in consi. 130. & Curt. iuni. in consi. 6. post tract. feudorum, & sequitur Bart. Cassan. in consue. Burg. in proxime allegato loco titu. 4. §. 6. fol. 149. col. 3. vbi etiam quęrit, &
171 decidit, nunquid habebit† hoc lucrum mulier, si soluatur morte ciuili per deportationem, vel ingressum religionis.

172 An autem lucrifaciat dodarium, † si non stetit mulier in obsequio viri, si per virum stetit nō per mulierem quo minus esset in obsequio viri, & opera maritali? dic, quod lucratur, & quod
173 non per hoc tenetur † cum uiro vagare per orbem terrarum: datur tamen ad cautelam consilium, vt ante recessum viri, protestetur mulier, quod prompta sit, & parata esse in obsequio viri. ita Napod. In glo. quondam viro, in consuetu. Quartam. de iure quar. ad consuetud. Neapo. in finalibus verbis.

174 Et quia supra tactum est,† de muliere osculata, nunquid lucretur dona, & munera sibi a sponso missa, intellige prædicta, quod ita tamen mulier lucretur talia munera, quando post dona-
175 tionem interuenit osculum, nō autem † si prius quam eam desponsaret, oscularetur, & deinde donaret, illa enim munera tunc non lucraretur, vt voluit in Bal. in l. si a sponso, C. de don. an. nup.
176 tale enim osculum ante † spōsalia illicitum est, & reprobatum, vt dicit glo. notab. in clem. si. in verb. septimo, de hæret. glo. in l. 1. ff. de var. & extrimi. Bald. in l. si quis non dicam rapere, C. de epi. & cleri. col. 2. vnde magis est detestandum
177 quam præmiandum. Idem dicendum † eadem met ratione de sponsa carnaliter cognita ante sponsalia, ne secutis sponsalib. acquirat huiusmodi donata a spōso, vt comprobat Lupus in l. 52. num. 9. ad l. Thori.

178 Vbi etiam ad lucrum horum donorum, † nō sufficit amplexatio sine osculo, cum hæc sint penitus diuersa, vt ibidem num. 18. Finis D. G.

ADDITIONES.

¶ ADDE quòd quamuis sponsalia de futuro, transeant in matrimonio de præsenti per traductionem vxoris ad domū, §. quoniam, in auth. qui. mo. natu. effi. legi. vbi id expresè notat Ang. & Præpos. in c. is qui, extra de spon. hoc tamen intellige, quando traductio est facta cum solemnitate, quæ adhiberi solet in traductione vxoris, Abb. in capit. ex parte, colum. pen. de restit. spol. & si sponsi sint ætatis legitimæ, vt in d. c. ex parte, & in c. ex literis, de desponsi. impuber. Lup. in repet. cap. per vestras, carta 104. extra de donat. inter vir. & vxor.

¶ Adde, sponsus, sponsalia, proxenetæ, vnde dicantur, qua ætate sponsalia contrahantur, qui

&

& cum quibus sponsalia contrahantur, qui dissoluere sponsalia possunt, an donationes sponsalitiæ valeant, ac de arris sponsalitijs, vide Fran. Conna. libro 8. Comment. iur. ciuil. de sponsf. capitu. 2. vbi etiam de arris sponsalitijs earumque. vsu in matrimonijs contrahendis, & vnde mos iste arrarum processerit.

¶ Adde circa num. 47. qualiter mors probetur, dic per librum Curati, vel alterius, in cuius ecclesia quis sepultus est, item per testes qui deponant se vidisse eum sepelliri. Bal. in c. cũ causam, nu. 27. col. 5. de testi. & in l. conuenticulam, C. de epi. & cleri. item si deponant se vidisse quẽ proijci in mare, vel in puteum, vel ex alto loco præcipitari, vt per Bal. in d l. conuenticulam, in fin. Item iusta & verisimilis est probatio, si quis commisit se bello, & post bellum non reperitur, nam in bello mortuus censetur, & illum lugeri permittitur. l. vlt. ff. de his, qui notan. infam. vbi id firmat Bart. Corn. cons. 251. in hac, columna secunda, volum. primo, & si de præiudicio reparabili agatur, satis dicitur probata mors si fuerit probatum, quòd inter agnatos, & cognatos habebatur pro mortuo, & inter eos factus luctus de morte illius, vt in d. l. fina. Secus si de præiudicio irreparabili agatur, vt puta de puniendo occisorem, tunc plene probanda est mors, l. inde Neratius, in fine, cum l. sequenti, ff. ad l. Aquil. l. j. §. illud, ff. ad S. C. Sillan. Alex. cons. 27. consideratis, columna 2. volumine 7. Interdum probatur mors per coniecturas, si de leui agatur præiudicio, vel de homicidio dudum perpetrato, & in loco longinquo, vbi plena non potest haberi probatio, vt plene per Corn. cons. 10. visa fuit, col. 1. & 2. volum. 1. Alexand. cons. 4 videtur, colum. 4. volum. 2. Decius cons. 652. viso consilio, colu. 1. Boer. dec. 288. vide Bart. in tra. qual. probe. mors.

¶ Adde circa num. 22. 23. ad illam regulam, quod non valet vt ago, valet vt valere potest, vide Alcia. lib. 1. paradoxo, c. 6.

¶ Adde in materia sponsaliorum ad istam consuetudinem, Io. Oinotomi. Instit. de nupt. in prin. vbi latissime pertractat materiam sponsaliorum, quæ de præsenti, quæuè de futuro, item quæ publica, & quæ clandestina, quæ sit inter ea differentia, & effectus.

¶ Adde si matrimonium est nullum impedimento ætatis, quia vnus minor, an ex post facto perficiatur probata perseuerantia maioris, vide Bald. in eius consil. 200. in causa, num. 2. & 4. volumine 3.

¶ Adde quod matrimonium, non censetur, sed sponsalia de futuro intelliguntur, quando pubes cum impubere per verba de præsenti contrahunt. Tenetur tamen pubes impuberem expectare, donec ad pubertatem veniat: tamen si matrimonium cum alio pubere contrahit per verba de præsenti, matrimonium tenet etiam, si cum impubere iurasset contrahere, vt per Roma. in consil. 448. Nic. Milit. in alphabeto in ver. Matrimonium non censetur, num. 10. Si autem pubes cum impubere contrahat, licet impubes ætate adueniente resilire possit, vt minor, si tamen maior cum alio contrahat matrimoniũ, quid sit agendum, vide glo. Inno. & Host. in c. de illis, de desp. impub. Rota decis. 348.

¶ Adde circa, nu. 47. qualiter probetur mors in omnibus casibus distincte per Bar. in l. 2. §. si dubitetur, ff. quemadm. testa. aperi. & ff. de his qui not. infam. l. genero, & l. fi. C. solu. matr. & l. siquidem, vbi Cyn. C. eo. Io. Andr. in add. Specu. in titu. de noto. crimi. §. fama. ver. quid si agetur. in casibus tamen, quibus mors probatur per famam, non tamen probatur dies mortis, vt per Bart. in tract. de testib. §. mortuum.

SUMMARIUM.

1 *Fideiussoria cautio in dote de iure communi prohibita.*
2 *Et quæ sit ratio?*
3 *Maritus, & vxor sunt socij diuinæ, & humanæ domus.*
4 *Fideiussoria cautio, secundum has consuetudines permissa pro tempore.*
5 *Dictio, item, quotupliciter sumatur?*
6 *Dictio, item, inducit repetitionem, idemque ius in repetito.*
7 *Dictio, item, an sit qualitas?*
8 *Matrimonium est maris, & fœmina coniunctio indiuiduam vitæ continens consuetudinem.*
9 *Nuptias, non concubitus, sed consensus facit.*
10 *Matrimonium cur potius a matre, quam a patre dicatur?*
11 *Matrimonium præsumitur de iure ciuili ex sola cohabitatione, & concubitu.*
12 *De iure canonico in dubio præsumitur illicita, & fornicaria, potius quam coniugalis cohabitatio.*
13 *Vir & mulier cohabitantes cogendi sunt ad matrimonium, vel a tali cohabitatione recedere.*
14 *Nisi diutina fuisset cohabitatio decem, & vltra annorum: tunc enim licita, etiam de iure canonico præsumeretur.*
15 *Licet posset contra hanc præsumptionem contrarium probari.*
16 *Matrimonium diuina institutione indiuiduum vinculum.*
17 *Quos Deus coniunxit homo non separet.*
18 *Matrimonium significat dilectionem inter coniuges futuram, quam Deus per gratiam eisdem nectit.*
19 *Matrimonium repræsentat coniunctionem Christi cum Ecclesia.*
20 *Matrimonium diuortio dirimitur.*
21 *Matrimonij diuortium, etiam apud vetustissimos Romanos fœdum visum est.*
22 *Apud Iudæos libellus repudij pluribus ex causis mittebatur.*
23 *Iustinianus quoque ex causis diuortium permisit.*
24 *Matrimonium non soluitur etiam per adeptam episcopalem dignitatem.*

torum mulieri tacte, & osculatę.
103 Mulier nunquid lucrabitur vestes, & huiusmodi si non sint factę?
104 De iure communi isthęc bona mulier non lucratur nisi expræsse donata, vel nisi legentur.
105 Pecuniæ verbum generale omnia comprendit.
106 Mulier lucrifacit ista iocalia siue dos consistat in quantitate siue in specie.
107 Si bona stabilia dantur in dotem, in assignatione, lucrifactione, & restitutione obseruantur iura communia, nec id obstat pręmissis.
108 Vxor non lucratur vestes, & ornamenta per visum ob loquium, vel amplexationem.
109 Affinitas non contrahitur per osculum.
110 Osculum est signaculum concludentis, ab eo cępit bene dictio.
111 Osculum interuenit in pace, & cur?
112 Osculum inditium est charitatis, & amicitiæ.
113 Osculum præbere, an sit peccatum mortale.
114 Osculans mulierem per vim qua pęna puniatur?
115 Mulier ob osculum quid lucretur de iure communi.
116 Limita si osculum subsequatur donationem.
117 Mulier num lucretur munera sibi missa per sponsum ante traductionem, & late discutitur.
118 Mulier lucratur dona expræsse donata per sponsum.
119 Donatio simpliciter facta pręsumitur ex mera liberalitate, secundum ius antiquum.
120 Hodie tamen præsumitur facta ex causa futuri matrimonij.
121 Idem dicendum de muneribus sponsæ missis per consanguineos amicos clientes sponsi.
122 Donans si matrimonium eius culpa non sequatur amittit id quod donauit, & acceptum restituit.
123 Nisi concurrant in eandem voluntatem, vt ibi.
124 Et si casu ob mortem, scilicet vnius matrimonium non sequatur, donatio reuocatur si osculum non interuenit, & restituuntur donata hęredibus sponsi, &
125 Osculum si interuenit, medietas rerum donatarum remanent sponsę, vel eius hæredibus.
126 Nisi sponsa fuerit sciens impedimenti ipsius matrimonij ob quod fuit declaratum nullum, tunc nil habebit ratione osculi.
127 Sponsa si sponso donauit siue osculum interuenit siue non, totum reuocabit ad eam siue eius hęredes.
128 Et habebit medietatem eorum, quę habuit a sponso si osculum interuenit, alioquin totum restituit.
129 Et ratio omnium pręductorum ponitur.
130 Nisi osculum daretur gratia ipsius sponsę.
131 Donatio facta inter sponsos, secuto matrimonio confirmatur.
132 Donatio tamen facta ita confirmatur, non tamen quod res donatę statim efficiantur donatarię, sed pendet a futuro euentu, vt ibi.
133 Donatio eiusque lucrum requirit, quod matrimonium sequatur.
134 Donatio tamen huiusmodi non inducitur etiam per verba expressa per sponsum, vel eius internuncium, nisi quo ad vsum tantum.
135 Verbum, dono, impropriatur, secundum subiectam materiam.
136 Contractus est censendus secundum naturam illius contractus cuius effectus potius est.
137 Appositum quod non conuenit effectui, habetur pro nō apposito.
138 Venditio fundi ad vsum, plena est venditio.
139 Nobilitas facit, vt censeatur donatum id quod alias non est donatum.
140 Equalitas donationis facit, vt presumatur donatio.
141 Plebeius, vel senex ducens nobilem, vel iuuenem, si mittat sponsę munera, vel cōfitetur recepisse dotem, prȩsumitur donatio.
142 Donandi animus presumitur in nobili.
143 Mulier nobilis, & pulchra nubendo seni, vel plebeio, videtur ei munus facere.
144 Vnde ob id mariti concessio, vel confessio prȩsumitur animo donandi.
145 Donatio tamen non prȩsumitur in sponso rerum pretiosarum, & magni valoris.
146 Officium iudicis multum versatur in hoc quę dicantur res magni valoris inspecta dignitate personarum, & diuitiarum.
147 Donata tamen censentur huiusmodi si viget in loco consuetudo.
148 Consuetudo est optima legum interpres.
149 Sponsus prȩsumitur donare illa quæ donari consueuerunt secundum morem regionis.
150 Iocalia quę mittuntur à consanguineis sponsi prȩsumūtur donari ratione consuetudinis loci.
151 Donatio facta post traductionem vtrum valeat.
152 Donatio inter coniuges prohibita ne mutuo amore se spolient.
153 Nec ex ea transit dominium, licet transeat poss.
154 Donatio inter iugales firmatur iuramento.
155 Donatio pręmissa sic firmatur si vera fuerit, non autem presumpta.
156 Donatio inter iugales morte donantis confirmatur, nisi fuerit reuocata.
157 Donatio inter iugales morte confirmata ualet in vim relicti potius quam contractus.
158 Donatio inter uirum, & vxorem ita firmatur morte donatoris, si præcessit traditio vera, uel ficta, non si sola promissio.
159 Constitutum operatur traditionem, licet sit ficta traditio, & num. 160.
161 Vtrum traditio censeatur facta tempore donationis, uel confirmationis.
162 Donatio inter iugales sic non valet si donatarij melior, donatoris deterior fiat conditio.
163 Donatio inter iugales valet pro dote filię.
164 Donatio inter iugales valet si est remuneratoria.
165 Donatio inter iugales in beneficium tamen tertij valet.
166 Donatio, valet inter maritum, & vxorem ex causa dotis.
167 Donatio facta, per vxorem marito valet causa adipiscendi honoris, & doctoratus, & num. 168.
169 Donatio inter iugales valet in multis casibus remissiue.
170 Donatio prohibetur etiam si fiat a consanguineis vxoris, vel mariti.
171 Consuetudo ista dat lucrum istorum iocalium mulieri, non distincto si sint pretiosa, si sint nobiles, vel ignobiles, si fuerit magna, vel parua dos, vel si expresse fuerint donata.
172 Consuetudo generaliter loquens generaliter est intelligenda.

173 Cognitio verbum est iurisdictionale.
174 Cognitio si committitur, non committitur diffinitio.
175 Vxor cognita in domo sua, vel patris ante traductionem, non lucratur dodarium, & quare.
176 Mulier osculata lucratur iocalia.
177 Dodarium constitui in facie ecclesiæ, quid sit?
178 Ecclesia multipliciter sumitur.
179 Dodarij constituendi forma, remissiue.
180 Modus constituendi dodarium per cultellum plicatum.
181 Cultellus plicatus quid significet in constitut. dodarij.
182 Mulier quare non lucretur dodarium non constitutum, vt decet?
183 Iura cõia dant lucrum dodarij ob virginitatem amissã.
184 Consuetudo ista limitat iura cõia, nam mulier ita lucratur dodarium si fuit deuirginata, post non, ante solemnia nuptiarum, & num. 185.
186 Vxor seu sponsa, an in dubio censeatur cognita ante, vel post traductionem?
187 Matrimonium fuisse consummatum probatur ex confessione iugalium.
188 Matrimonij consumatio probatur, & statur dicto vxoris, & mariti quo ad lucrum consuetudinarium.
189 Sponsus dormiens cũ sponsa præsumitur eã cognouisse.
190 Copula carnalis probatur ex coniecturis, & quibus?
191 Copula carnalis non probatur concludenter.
192 Probationes leuiores recipiuntur in his, quæ sunt difficilis probationis.
193 Obstetricibus dicentib. mulierem esse corruptam, quã negantibus credendum magis est.
194 Iuramento coniugis statur interuenisse copulam.
195 Limita quo ad præsumendum matrimonium, nõ autem quo ad præsumendum lucrũ dodarij in præiudicium hæredum mariti.
196 Mulier non dicitur matura ante annum duodecimum.
197 Maturitas in tribus præcipuè in viro ostenditur.
198 Prematurè dicitur quando mulier non expectat traductionem in domum viri, nec solẽnia nuptiarũ solita.
199 Virgo dicitur quia de viro sumpta est.
200 Virginitas nuptijs antefertur.
201 Virgo quid significet in diuersis idiomatibus?
202 Virginitas an amittatur ob violentiam?
203 Virginitatis priuilegia, & prærogatiuę, remissiuè.
204 Virginem esse quomodo probetur.
205 Virginitas cum humilitate Deo est valde accepta.
206 Nuptię implent terram, virginitas Paradisum.
207 Virginitas filiorum prodest ad salutem parentibus.
208 Virginitas non est de pręcepto, sed de consilio.
209 Virginitas amissa non reparatur.
210 Virgines per vim corruptę, an possint consecrari?
211 Laudes virginitatis, & num excelsior matrimonio?
212 Festinantia quandoque punitur.
213 Festinantia ad secundas nuptias in muliere punitur.
214 Festinans nimis in loquendo, respondendo, & faciendo taxatur.
215 Sponsa dum est in domo patris, vel propria, non est in plena potestate sponsi.
216 Sponsa dum est in via, vt traducatur, nõ debet per sponsum opprimi.
117 Sponsus si rapit sponsam punitur ante traductionem, secus si post, & num. 218.
219 Mulier desponsata cum est in domo patris, vir non debet eam cognoscere.
220 Mors prolata a lege, siue a principe, siue a testatore de naturali in dubio intelligitur.
221 Cõsuetudo ista intelligit de morte naturali vxoris, quid autem de ciuili?
222 Mortis appellatione in dubio de naturali intelligitur.
223 Nisi in casibus limitatis, vbi lex æquiparat.
224 Mors in hac cõsuetudine ponitur causa demõstrationis.
225 Exempla non restringunt regulam.
226 Consuetudo procedit etiam si ingrediatur monasteriũ, ac renunciet sæculo.
227 Monialis quantum ad matrimonium mori videtur.
228 Et pro mortua habetur.
229 Regularis quoad mundum habetur pro mortuo.
230 Viro bannito, seu foriudicato mulier statim petit dotem a fisco.
231 Et in huiusmodi casu condictione generali, non autem actione de dote.
232 Et restituitur statim dos non expectato anni lapsu.
233 Matrimonium si declaratur nullum, an restituatur dos, ac si verum pręcessisset matrimonium?
234 Ius idem seruatur in sponsa quod in vxore.
235 Contracto matrimonio non sponsa, sed vxor dicitur.
236 Vxor an veniat sponsæ appellatione vel contra?
237 Vxore nondum traducta mortua, vir dotem non lucratur ex hac consuetudine, cum idem sit de iure communi in simili statuto dictante.
238 Vxor dicitur traducta in domum viri non si obiter, sed cum ibi animo perpetuo sit permansura.
239 Vxor inducta in domum viri si moriatur, quid inducat consuetudo ista?
240 Vir mulierem pręcedere debet.
241 Vir quot modis sumatur?
242 Viri appellatione fœminæ non veniunt.
243 Vir ponitur in ista consuetudine pro marito.
244 Vir quandoque ponitur pro sponso.
245 Vir bonus, id est iudex.
246 Vir bonus dicitur qui alteri facit, quod sibi vult fieri.
247 Vir ab vxore vocandus est dominus.
248 Vxor Doctoris domina vocari debet, non aũt a marito.
249 Dodarij constitutio fit irrita per mortem vxoris viro superstite.
250 Maritus ex hac consuetudine vxore mortua restituet integras dotes, & nõ detrahet ptiũ iocaliorũ factorũ.
251 Idem si dos consistat in rebus stabilibus.
252 Maritus an habet anni spatium ad restitutionem dotis.
253 Sed quid si est inops.
254 Dictio, integre, rem perfectam significat.
255 Promissor integrorum fructuũ, intelligitur sine diminutione sementis.
256 Et quarumcunque expensarum.
257 Promissio de restituenda integra dote, venit restituenda, absque diminutione.
258 Maritus in restitutione dotis non tenetur, nisi in quantum facere potest.
259 Lex non corrigitur, nisi expresse corrigatur.
260 Ius ciuile tantis vigilijs excogitatum non tollitur vnico obiectu.
261 Muliere mortua vestes, & iocalia remanent marito, et euacuatur donatio.
262 Donatio reuocatur ob mortem vxoris viro premortuo.
263 Consuetudo recipit interpretationem a iure communi.
264 Consuetudo in casibus in quibus non loquitur, nec aliquid disponit, relinquit regulis veteris iuris.
265 Dictio (prout) denotat tempus & qualitatem.

Ista

ISta consuetudo diuiditur in duas partes principales, in prima enim loquitur, quando matrimonium contractum inter aptos ad illud contrahendum, soluitur morte viri. Secundo vero, quando matrimoniū soluitur morte vxoris. Secunda incipit ibi, Si vero soluatur, &c. & tali ordine ad præcedentem subordinatur, quum supra dictum sit de sponsalibus contractis inter impuberes, in hac vero consuetudine dicitur de matrimonio cōtracto inter puberes maiores aptos matrimonio, & per verba de præsenti, cum secundum Roffred. Beneuen. in titulo de spons. initietur matrimonium in sponsalibus, in matrimonio cōpleatur, & consumatur per carnis copulam. Ex textu nota, quòd si contrahitur matrimonium inter aptos ad cōtrahendum cum assignatione dotis in pecunia, vel alijs rebus mobilibus consistentis, prçstabitur a viro fideiussoria cautio de dote prædicta restituenda, quæ cautio fideiussoria pro certo tempore valebit, scilicet vsque ad tempus finalis assignationis dotium, & inductionem vxoris in domum viri, qua vxore inducta, & solutis integris dotibus, dicta fideiussoria

1 cautio finitur. † Vnde quamuis de iure communi hęc cautio sit prohibita, vt in rubr. C. ne fideiuss. dot. dentur, ne sit inter virum, & vxorem perfidiæ locus, & quasi parū fidei inter

2 eos, inter quos debet † exuberare, cū sint socij diuinæ, & humanæ domus, l. 1. ff. de ritu nupt. Ta-

3 men † per hanc consuetudinem est permissa huiusmodi cautio pro tempore, vt hic dicitur.

4 Quare † hoc sit inductum, & vtrum per consuetudinem potuerit induci, & in quibus casibus restringatur ille titulus, C. ne fide. dot. dent. dicetur inferius in apparatu, &c. Nota secūdo, quòd si matrimonium sic, vt supra dictum est, soluatur morte viri, antequam vxor sit inducta in domum viri, pecunia dotalis integraliter restituitur vxori, vel pro ea danti, & vxor quia tacta, & osculata remansit, lucratur iocalia, & ornamenta per virum facta, quę ornamenta, & iocalia nō computantur in dote, sed ea lucrifacit mulier vltra dotem.

Tertio dicit, pone, q̄ vxor non fuit ducta in domū viri, sed fuerit cognita ĩ domo vxoris, vel p̄ris vxoris, non lucratur dodariū quantumcunq. sit cōuentum, si non fuerit in facie ecclesiæ cōstitutū, & ratio ponitur in textu, imputetur enim mulieri, quòd tam præmaturè virginitatē suā amisit ante inductionē, & ante solemnem constitutionem.

Quarto dicit, quòd si matrimonium soluatur morte vxoris ante tempus sponsalitij, & antequàm sit introducta in domum viri, tunc vir tenetur ad restitutionem integrę dotis, retētis vestibus, & ornamentis per virum factis de pecunia dotali, quæ vestes, & ornamenta assignabuntur viro.

C A P. I I.

ITem si matrimoniū cōtrahatur inter aptos ad matrimoniū contrahendū cum dotib. in pecunia, & alijs reb. mobilib. & factis subarrationib. pecunia pro dote soluatur, & sic fideiussoria cautio præstetur a parte viri parti vxoris de restituenda ea, vsque ad tempora sponsaliorum finalis solutionis dotium, & inductionis in domum valitura. Et si de ipsa pecunia expensæ factæ fuerint in vxore pro vestitu, & alijs ornamentis ipsius ante carnalem copulam, & antequam vxor ducatur in domum viri, soluatur matrimonium morte viri, pecunia soluta pro dote integraliter restituatur vxori, seu dāti pro ea, & vxor quia tacta, & osculata remansit a viro, lucrifaciat sibi robbas, & ornamenta: Si autem cognita a viro in domo patris, vel sua remanserit, dodariū in quantumcunque conuentum, si casu non fuerit in facie Ecclesiæ constitutum, habere non debeat, imputetur enim sibi quòd tam præmaturè virginitatem suā amisit. Si vero soluatur matrimonium morte vxoris ante tempus sponsaliorum, & inductionem in domum viri, ipse vir teneatur pecuniam acceptam hæredibus mulieris, vel danti pro ea integre restituere, assignatis sibi a patre, vel hæredib. mulieris robbis, & ornamentis sibi factis ab eo, prout inuenientur.

Item si matrimonium contrahatur inter aptos ad matrimonium cum dotibus in pecunia, & alijs rebus mobilib. & factis subarrationibus, pecunia pro dote soluatur.

5 Item, de † ista dictione, vide Bar. in l. 1. in principio, ff. de publ. & per Alber. in prima parte statutorum, quæst. 70. versic. ad tertiam, per Ias. in §. æque, versic. item altius, Inst. de act. Quandoque ponitur ista dictio, item, similitudinarie, glos. in §. item lapilli, Instit. de rer. diuis. Aliquando continuatiuè ad materiam præcedentem, l. item, ff. de constit. pecun. l. qui vinum, §. cui dulcia, vers. item, ff. de vino tri. & ole lega. & habetur per Dinum, & alios in l. in repetendis, ff. de leg. 3. indu-

6 cens repetitionem, & idem ius in repetito, † vt in dicta l. in repetendis, & quid dicta dictio significet, per Alber. in l. leges, & constitutiones, C. de legi.

leg. An autem hæc dictio sit repetitiua, vel qua-
litas, dic vt per Bart. in l. a sententia, ff. de appell.
& continuatiua, & repetitiua præcedentium.
Hipp. de Mar. cons. 75. num. 6. maximè in ora-
tione perfecta. Parisi. cons. 49. num. 48. vol. 2. li-
cet quandoque denotet diuersitatem. Phi. Dec.
cons. 423. num. 15. & similitudinem, ibidem,
num. 3. per quam dictionem doctores prædicti
inferunt ad pulcherrimas quęstiones, in facto oc
currentes, & vide late per Fely. in c. pastoralis, §.
Item, cum. de offi. deleg. Arc. in l. qui superstitis,
ff. de acqui. hær. & in l. 1. ff. manda. Bald. in l. que-
admodum, §. fi. ff. ad legem aquili.

8 Matrimonium, quod † est maris, & fæminæ cō
iunctio, indiuiduam vitæ continens consuetudi
nem, §. 2. Inst. de pat. pot. l. 1. ff. de ritu nupt. 2. q.
2. §. 1. c. illud. de præsumpt. & dicitur coniunctio
non tam corporum quam animorum cum nu-
9 ptias, † non concubitus, sed consensus faciat, l.
nuptias, ff. de reg. iur. & hoc quod ad ipsius defi-
nitionem: quo vero ad æthimologiam, sunt qui
10 dicant cum † Augustino lib. 19. contra Mani-
cheos, c. 26. a matre dici, quod fœmina ob id po-
tissimum nubere debeat, vt mater fiat, vel quia
mater sit certa, quam pater, vel quia maior ma-
tris, quam patris in liberorum procreatione ha-
beatur ratio. Dicitur insuper maris, & feminę,
quod tamen intelligas illam tantum copulam
iure naturali hominibus conuenire, quæ ratio-
ne ac iure subsistat, vt declarant Scribentes Inst.
de iure natu. genti. & ciui. §. ius naturale, & id ex-
presse Fortunius ibi. col. 6. Ex prædicta itaque dif
11 finitione infertur, † quod licet de iure ciuili ex
solo concubitu, & cohabitatione inter aptos ad
matrimonium, matrimonium præsumatur, l.
in libere. ff. de ritu. nupt. glo. in c. 1. 30. q. 5. Roma.
12 sing. 446. iure † tamen canonico secus est, nam
talis cohabitatio, alio non apparente, præsumi-
tur, illicita, fornicaria, non autem coniugalis,
glo. Abb. Imol. in c. illud, de præsumpt. maxime
in præiudicium tertij atque alterius matrimo-
nij, vt per Card. Parisi. cons. 59. num. 7. vol. 4. Vn
13 de sic cohabitantes † cogendi sunt consensum
ad matrimonium necessarium præbere, & pa-
lam profiteri, vel a tali cohabitatione, seu contu
14 bernio recedere, † quæ tamen intellige, nisi diu-
tina fuisset cohabitatio decē, & vltra annorum:
tunc enim etiam de iure canonico præsumetur
nedum matrimonium, verum etiam mortuis
ipsis, prolem eorum esse legitimam, vt per Host.
Abb. Ant. in c. lator. qui filij sint leg. Veron. cōs.
ciuili. 5. num. 16. Fely. in c. per tuas, de probati.
col. fi. Dec. in c. ecclesia. de const. Cur. Iun. cons.
52. colum. 1. licet Henric. Boich. videatur ad hoc
dissentire, & sequitur Andr. Alciat. de præsump.
15 reg. 3. præsumpt. 1. nume. 12. † Verior tamen est
præcedens opinio glo. & Panor. sed potest con-
tra hanc præsumptionem contrarium probari,
vt puta differentia generis, & non vti vxorem
fuisse tractatam, secundum Paul. de Castr. in l.
donationes, in prin. ff. de dona. sequitur Lup. in
repe. c. per vestras, extra de donatio. inter vir. &
vxor §. 7. nume. 7. & Did. Couar. in epi. ad 3. lib.
decreta. parte. 2. c. 1. Dicitur insuper in definitio-
ne, indiuiduam vitę continens consuetudinem,
16 ex eo quia matrimonium diuina † Institutione
17 indiuiduum vinculum sit, † nam quos Deus cō-
iunxit homo non separet, significat enim matri-
18 monium dilectionem † inter ipsos coniuges fu-
turam, quam Deus per gratiam ipsis coniugi-
bus nectit, significat etiam vnionem Christi, &
Ecclesiæ, idest Christi, & animarum fidelium.
19 Item † repræsentat coniunctionem Christi cum
vnica sponsa ecclesia per carnis assumptionem,
& sic coniunctionem diuinitatis cum humani-
tate, iuxta illud, & Verbum caro factum est, vt
vberrime habetur in concil. Coloniensi, titu. de
Sacramen. matrimo. & quamuis indiuiduam
vitæ contineat consuetudinem saltem, quo ad
20 affectum, † tamē diuortio dirimitur; quod qui-
dem duplex existit, primum est, cum matrimo-
nium dirimitur penitus, etiam quo ad vincu-
lum, vt apud Romanos passim frequentabatur
per libellum repudij ad vxores missum, vel per
nuntium per Iurisconsultum in l. nullum, ff. de
de diuo. & Alc. in l. licet, §. paternos, ff. de verbo-
21 rum, & rer. sign. † licet ad vetustissimos Roma-
nos fędum valde visum fuerit diuortium, atque
id ex paucissimis causis ex lege Romuli vrbis pri
mo conditoris authore Plutarco in eius vita, vt
puta si in veneficio natorum, vel in adulterio de
præhensa vxor fuisset aut claues adulterasset,
quod si aliter quis repudiasset, eius facultatem
partem vxori, partem Cereri daret. multa de his
per Coras. Miscellane. c. 10. lib. quinto, sicut apud
22 iudęos libellus repudij pluribus † ex causis fre-
quentabatur coram iudice eorum causa propo-
sita, secundum Iosephum lib. 4. de antiquitate,
capit. 6. qua in re vtrum apud iudæos fuerit per-
missa repudiatio; magna est quæstio, dirimatur
ea per Pet. de Palud. in 4. sent. dist. 33. quæst. 1. art.
2. vbi Io. Maiorchi. quæst. 2. & Caiet. in Matth. c.
10. & per S. Thom. in 4 sent. dist. 33. quæst. 2. ad
2. art. 3. de quo ample Dida. Couar. ad 4. lib. de-
creta. parte 2. c. 7. a num. 3. quanquam ipse Iusti-
23 nianus Imperator † non recte diuortium per-
misit tot adiectis causis in l. consensu, C. de re-
pud. & si Alciat. lib. 6. parer. c. 20. eum excuset.
Sed quos Deus coniunxit, homo non separet,
adeo, vt solo consensu contractum nec consu-
matum per carnis copulam dirimi possit, etiam
per susceptionem sacri ordinis, glo. communi-
ter recepta in c. 1. de vot. lib. 6. & est tex. in extra-
uag. Antiquę. Ioan. 22. imo nec tale matrimo-
24 nium soluitur per adeptam episcopalem † di-
gnitatem, per tex. & ibi Ant. Butr. in c. ex parte,
el 2. de conuer. coniug. Io. Andr. in d. c. vnico.
Arc. cons. 59. col. 2. & Lup. in tra. de mat. col. 10.
25 Insuper matrimonium consumatum, profes-
sione religionis secuta, non dirimi, vt per Host.
in sum. de conuer. coniug. §. & vtrum, versi. quid
si virgo. Bald. in c. pen. de probati. col. fin. quic-
quid dixerit Marsil. in l. 1. §. præterea, ff. de quæst.
nu. 15. secus si non fuerit consumatum, tunc
26 enim dirimitur, † vt ex prædictorum doctorum
scriptis docetur, & donata tunc per sponsum
pro

pro parte dimidia ratione oſculi ſponſæ acquiruntur religionem ingreſſę, ac profeſſæ, vel apud monaſterium, in quod eſt ingreſſa fauore religionis, vt per Corn. conſil. 228. volum. 1. & Ioan.
27 Lup. in l. 52. ad l. fori, nume. 3. † An autem huiuſmodi matrimonium ratum, licet non conſumatum, poſſit ex diſpenſatione Summi Pontificis dirimi, & an id ſi fuerit petitum, de quo perglo. in cap. ex publico, de conuer. coniuga. vbi etiam Abb. Præpoſ. in cap. fin. de ſpon. duo. Philip. Dec. conſ. 112. Fely. in cap. quæ in eccleſiarum, de conſtit. num. 20. Grat. conſil. primo, num. 11. volu. 2. Syluest. in ſum. in verbo, diuortium, quæſt. 4. Didac. in 2. parte, cap. 7. ad 4. librum decretalium, numero 13. cum ſequ. & hæc breuiter dicta ſint quo ad diremptionem matrimonij, quo ad vinculum. Quo vero ad diſſoluendam cohabitationem, ſeu thori diſſolutionem, manente adhuc vinculo matrimonij, plures dantur hodie cauſæ paſſim ciuili, & canonico iure permittente, pri-
28 mo † propter ſæuitiam vxor poteſt petere ſeparationem a viro quo ad habitationem, niſi maritus idoneam præſtet cautionem de ea non offendenda, cap. 1. vt lit. non conteſt. c. literas, de reſti. ſpol. vbi Abb. & Præpoſ. in cap. 1. de diuort. Lup. in cap. per veſtras, in 3. not. colum. pen. de donat. inter vir. & vxor. Marſil. in l. fin. C. ad l. Corne. de Sicar. colum. fi. Alexan. conſ. 78. in 5. volum. & l. conſenſu, C. de repud. & vbi timetur ne dum ſæuitia præterita, ſed futura, vt ſit locus ſeparationi, Aimo. conſ. 31. quando eſſet grauis lis de maiori parte bonorum inter virum, & vxorem, vel
29 ſi † alter alterum venenare tentauerit, Gerār. ſingul. 65. Abb. in capit. quemadmodum, de iur. iur. his enim caſibus maritus tenetur vxori extra domum in honeſto loco alimenta præbere, Bald. in l. 1. colum. 2. C. comu. de lega. & Lup. in rubr. extra de donat. inter virum, & vxorem, §. 20. col. 2. & §. 64. colum. 2. & in textu, cap. per ve-
30 ſtras, notab. 3. ad finem. Secundo † ob furorem erit iuſta cauſa dirimēdi matrimonium quo ad thorum, ſecundum communem opinionem, quam refert Alexand. in l. ſi cum dotem, §. ſi maritus, ff. ſolu. matr. colum. fin. quando furor eſſet ſic vehemens, vt periculum eſſet cohabitare cū
31 coniuge. Tertia † cauſa ſit, ſi alter coniugum labatur in hæreſim, tunc fit ſeparatio thori, cap. 2. de diuor. ca. fi. de conuer. coniug. ex quo inferūt ibi Io. And. Butr. & Abb. vxorem dotem amittere, & fiſco quæri, vt per Card. in d. cap. fi. Gonſal. de Villa Diego, in tract. de hære. quæſt. 15. numero 9. facit tex. in l. quinque legibus, ff. de bon.
32 dam. & † facta ſeparatione non cogendum ad cohabitandum cum altero in hæreſim lapſo, etiam ſi is pœnitentia ductus ad eccleſiæ gremium redierit, ſicuti tenet Abb. in c. fi. de conuer.
33 coiug. & in c. de illa, de diu. Quarta † cauſa ſeparationis thori eſt pp ſcelus ſodomiticum, c. omnes cautiones, 32. q. 7. Ant. Butr. Abb. Ana. in c. maritis, ext. de adult. Silueſt. in verbo, diuortium, q. 7. & eſt communis opinio ſecundum Abb. in d. capit. maritis, & Andr. Barba. in conſ. 64. volum. 1. Caſſan. in conſuet. Burg. rubr. 7. §. 3. verſic. primo quæro, numero 6. Ex quibus clare liquet poſſe vxorem petere ſeparationem matrimonij, quo ad thorum, ſi fuit a viro tentata de vitio nefando, vt per Barb. in d. conſ. 64. & ſequitur Decius
34 in l. 1. num. 8. C. de ſecund. nupt. Quinta † cauſa ſeparationis thori poteſt eſſe, ſi mulier fuerit adulterata, vt habetur Matthęi capi. 19. ex dominico ore dicentis, quicunque dimiſerit vxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur, & id iure canonico comprobatur, cap. ex parte, de ſpon. cap. ſignificaſti, c. ex literis, cap. gaudemus, de diuor. cap. intelleximus, capi. fin. de adult. cap. tuæ, de procur. l. conſenſu, C. de
35 repud. † immo ob notorium adulterium vir propria authoritate poſſit vxorem expellere, nec expulſę vxori competeret interdictum, vnde vi, nec recuperandæ poſſeſſionis, c. ſignificaſti, de diuort. glo. in cap. fi. de adult. quod late diſcutit, atque differit Couat. in 4. lib. decret. parte 2. cap. 7. a num. 8. ad quem lectorem breuitatis cauſa remitto. Mihi enim ſatis ſit expoſuiſſe verbum illud diffinitionis, indiuiduam vitę conſuetudinē, vt quamuis ita eſſe debeant matrimonia, tamen ex cauſis prænarratis diſſoluantur quo ad vinculum, ne dum quo ad thorum, ſeu cohabitationem, vt in pluribus exemplis ſupra narratis apparet, & hæc ſint dicta quo ad diſſolutionem
36 vinculi, vel thori. Alij † dantur caſus cum matrimonium de facto contrahitur, nullum eſt, impeditur tamen de iure, & contractum dirimitur ex pluribus caſibus, videlicet, ratione conſanguinitatis in gradu prohibito, c. non debet, de conſang. & affinit. & breuiter ſunt ſexdecim impedimenta, de quibus vide Silueſt. in ſum. in verbo, matrimonium, 8. vbi enumerātur ſexiatim cauſæ prædictæ, ex quib. matrimonium de iure non ſubſiſtit, & de facto ſic contractum dirimitur, atque diſſoluitur, quę cauſę his verſiculis continētur, videlicet error, conditio, votum, cognatio, crimen. Cultus diſparitas, vis, ordo, ligamen, honeſtas, ſi ſis affinis, ſi forte coire nequibis. Hæc copulanda vetant connubia, facta retractant, vide ibi ſi libet.

Sequitur in textu inter aptos.

Loquitur hęc conſuetudo, cum contrahitur inter aptos, aliter enim non
37 dicitur matrimonium legitimum, † ſed potius ſponſalia, quando inter impuberes, vel connubium, ſi non ſeruatis ſeruandis, & legitimè contrahatur, & proinde iſta aptitudo conſiſtit circa
38 rem, † & propoſitum negotiū, l. 2. C. de formul. ſicut ſupra dictum eſt proxima præcedenti de aptis ad ſponſalia, de quibus in cap. de his, extra
39 de ſpon. duor. † ſic in matrimonio contrahendo requiritur aptitudo, primo circa eius ſubſtantiā, quæ conſiſtit in perſonis, conſenſu, & ſolemnitate, primo circa perſonas, vt nō ſint minores, maſculus quatuordecim annorum, fęmina duodecim, Inſtit. de nupt. in princ. & c. 1. de deſpon. impub. Item quòd ſint ſanæ mentis, furioſi enim contrahere non poſſunt matrimonium, & de facto contractum non tenet, cap. neque furioſus, 32. q. 7.

32.q.7.l.furiosi,C.de nupt.Alex.cons.54.volu.1.
quia consensum prẹstare non possunt, similiter
ebrius.Henr.in c.dilectus,de spon. Dec.cõs.112.
Rip.in l.4. C.de reuoc. do. Itẽ quod contrahatur per
40 verba † apta ad matrimoniũ denotãtia consensũ
ad matrimonium, verbis expræssis, vis, & volo,
vel similibus mutuum consensum ad matrimo
nium contrahendum significantibus, c. ex par-
te, de sponsa. quæ sunt de forma matrimonij, se-
cundum Bald.in rub. ff. de iust.& iure, & secun-
dum Beatum Thom in 4.sent.dist.26.q.2.col.4.
& Adrian.in 4 tract.de matr. quamuis a muto
contrahi possit, per nutus, & signa.c.cum apud,
de spons.imo muto, & surdo si habet intellectũ,
vt pulchre expendit Card. Parisi.consil. 63.vol.
41 41 † Qualiter autem fiet instrumentum dotale
inter mutum, ponit praxim Bar.in l.nutu. ff. de
leg.3.Afflict.in Const.Regni Baiulos, & omnes,
num.39.& vide tex.in l.mutus, ff.de iure dot. vel
42 etiam per tacitum consensum per anuli subar-
rationem mulieri tacenti. glos.ordinaria in cap.
consanguinei, extra de consan.& affin.c.fi.de de
sponsa.impuber.& sic, quandoque contrahitur
non verbis expressis, sed nutu, & signis, vt supra
dictum est in mutis per glos.singul.in l.cum no-
tissimi in glo.4 C. de præscrip.trigin. vel quadr.
43 ann. † & plene habetur in c.tua. de spons. Potest
etiam iste consensus adhiberi per procurato-
rem, vel per epistolam inter abentes propter loci
distantiam, vt fit inter magnates, hoc tamen cũ
specialissimo mandato. Abb.Fely. in c. ex parte
decani.col.4.versi.dominum capitulum, de re-
44 script. † Item aptitudo consistit circa habilita-
tem personarum, ne mulier sit arcta, & vir frigi-
dus, hę enim personæ, non sunt aptę ad matri-
monium contrahendum, si impedimentum
prædictum non sit temporale, sed perpetuum,
45 c.laudabilem, † extra de frigi. & malefi. & per
quæ verba matrimonium contrahatur, & de
multis quæstionibus in materia occurrentibus,
vide Specul.in titu.de spons. & matr. in princip.
46 & an matrimonij † appellatione veniat matri-
monium putatiuum, seu figura matrimonij,
47 Dec in consil.153.num. 1.& seq. Vtrum † sit Sa-
cramentum, Diu. Thom.in 4.sent.dist.26.
48 Nota tamen, quod cum hæc consuetudo di-
cat de matrimonio, intelligitur de valido, arg. l.
4.§.totiens, ff.de dam. infect. & l. Titius.ff.de te-
sta.mili. & quod sit verum matrimonium, non
autem illegitime factum, & clandestinum. Dici
49 tur † autem clandestinum, quando non est ser-
uata forma c.cum inhibitio. de clandesti. desp.
impub.quo disponitur, quod debeant præcede-
re denũciationes, & publicationes, quamuis di-
ci soleat, clandestinum id dici matrimonium, si
remotis testibus contrahatur, vel si retineatur
occultum, ne in notitiam aliorum deueniat, se-
cus si publice conuocatis amicis, & consangui-
neis fuerit contractum, c.2. vbi docto.de clande.
desp.impub. non tamen ex hoc sequitur quin, &
alijs modis nõ contrahatur clandestinitas, quan
do non est seruata dicta forma c. cum inhibitio.
sed denunciationes emittuntur, vt notat glo.in
d.c.cum inhibitio. in princ. in verb. clandestinẽ,
& aduertit Soci. Nepos.in cons.86.num.52.nam
50 vere clam dicitur fieri, † quando omittitur so-
lemnitas requisita, Bart.in l. fi. ff. de ri. nupt. &
hæc clandestinitas ob omissas denunciationes
51 ante Concilium † Tridentinum non considera-
batur quo ad omnes effectus matrimonij, nam
eis omissis poterat ante Concilium Tridenti-
num dici matrimonium palam, & in faciem ec
clesiæ contractũ, dummodo publice fuisset cõ-
tractum, secundum Oldr.& Io. And. sed omis-
sio denunciationum operatur, vt stante impedi-
mento, & detecto eo, filij sint illegitimi postquã
non seruata fuit solemnitas d.ca.cum inhibitio.
secundum Butr.ibi.num.19.in fin.Ruy.in cons.
14.numero 10.& vide per Hondedei, consil.87.
nume.26.
52 Nunquid † autem verba ista, volo contrahere
tecum matrimonium, efficiant sponsalia de prę
senti?& an si dicat, habeo te in vxorem, inducãt
matrimonium? & quid si dicatur, non habebo
53 aliam nisi te in vxorem, † quomodo sint intelli-
genda: vide late per Io. Andr.& Abb.in c.ex lite-
ris, de sponsa.& per Couarr. ad 4. librum decret.
parte 2.c.4.& Silu. in sum.in verb.matrimoniũ,
2.q.9.& Afflict.in const.regni.Sancimus.de ma-
trim.contrah.
54 Et quis prior sit interrogandus, vir, an mulier,
vide Ias.inst.de adopti.in princip.col.3.& de iure
natur.genti.& ciuili.Panormi.in c. si inter virũ,
de sponsa. vbi habetur, quod sponsus tanquam
dignior. Neuiz.in sua Silua.nupt.in verb. est nu-
bendum, in responsione ad quartũ, argumen-
tum. Sed contrarium seruatur in multis partib.
nam prior interrogatur mulier, ad euitandum
forsan confusionem, ne si prior vir interroga-
tus annueret, & sponsa deinde respueret, ma-
gnum esset dedecus. Sed hoc nõ placet, ex ratio-
ne præmissa, quæ in contrarium reflectitur con
tra allegantes eam, & sic tenet primam opinio-
nem cum prædictis docto.
De alijs circa materiam, vide Cassan. in con-
suet. Burgund. §. 4. de droictum appartanans,
agens mariage. vbi quæ sint bona matrimonij,
& quod quis matrimonium contrahere debeat
ex duodecim potissime causis, quas pulchre vi-
de per Silu. Nup.lib.3.in verbo, est nubendum,
a principio libri 3.vsque ad verbum Monitoriæ.
55 Multa † tamen sunt in matrimonium extrinse
ca, non de substantia, scilicet velum, anulus, &
alia quæ exibentur, dum feminæ nubunt, quæ
singula specialem habent significationem, de
56 quibus † vide in c.feminę.30.q.5. anulus autem
ponitur in digito anulari, quia ab eo ad cor quę
dam protenditur vena, vt habetur in historia
scholastica super Genesi, c. eo autem tempore,
& habetur in d.c. feminæ. 30.q. 5.& per Host. in
sum. de matrim. §.qualiter contrahatur, versi.
57 illud. Et quis primo inuenit anulum: † dic quod
Prometheus, & qui anulo primus desponsauit
vxorem, fuit Tubal Caym, qui cum tradidit fi-
lio suo, vt cum eo desponsaret vxorem anulo fer
reo cum gemma Adamantina, quem anulum
dicitur

dicitur confecisse de consilio A de adhuc viuentis; volens significare, quod ferrum inimicatur omnibus metallis, quia omnia incidit, & tamen cum sit tam forte trahitur à magnete, Adamas autem retrahit à magnete: ita sponsa debet esse renitens ab omnibus personis, exceptis parentibus, ad quos tran it, nihilominus Adamas. i. spōsus retrahit ab amore parentum, ad se, sicut ferrum retrahit magnetem per Adamantem, & hoc voluit significare anulus spōsalitius, & multi hodie hoc seruant ponentes Adamantem in anulo, vide Luc. de Pen. in l. 1. C. lib. 10. si seruus aut liberti. per anuli enim subarrationem etiam
58 sine verbis contrahuntur sponsalia. † Inno. in c. tuę, de sponsa. sed non matrimonium. Inno in d. c. tuę, sed tamen signum est matrimonij non tamen matrimonium, 30. q. 2. c. nostrates, proba
59 tur tamen matrimonium per alia † legitima documenta, per instrumenta, vel per testes de ipso contractu matrimonij deponentes, vel per diutinam cohabitationem, in schemate tamen matrimonij, & vt tanquam cōiuges, cum propter diuturnitatem temporis esset valde difficile probare matrimonium non existentibus instrumētis, & mortuis testib. vt not. Host. in ti. de præsumpti. c. illud, & in c. lator. vbi etiam tradit Panormi. qui filij sint legi. & quid si testes deponant matrimonium fuisse contractum, sed vnus deponit de vno die, alius de alio die, & de alio loco, an probent, vide Capell. Tholo. quæst. 309.

De matrimonio gręcorum sacerdotum, vide textum in c. Nicena. 21. dis. & 24. dist. per totum.

Quero facta sufficienti probatione matrimonij quis petit aliquam in vxorem, vel virum è
60 contra restituendum, † quomodo procedi debeat, & an agat petitorio, vel possessorio, conspiciendum est. Petitorio namque, quia mulier asserit contraxisse cum Titio, petit illum sibi adiudicari. Possessorio vero quia asserit iniuste fuisse dimissum à coniuge, petit illum sibi debere restitui, quia petit possessionem viri sui, vt primo casu vir conuentus excipiēs audiēdus est in eius exceptione, de qua prius cognosci debet, quia mulier dicit Titium esse eius maritum, maritus dicit non posse valere prætensum matrimoniū, propter aliquod impedimentum, prius de hac exceptione cognosci debet, capitulo primo, extra de ordine cognit. quia ea probata absoluetur reus vir. Secus † si agatur possessorio,
61 quia tunc non audietur, sed tractabitur de restitutione, etiam si conuentus objiciat de impedimento, vel cōsanguinitate, quia prius tractabitur de spolio, & de restitutione, quam de causa principali, & sic de impedimento, cap. porro, extra de diuort. & cap. literas, de rest. spol. quod est bene notandum, & a practicis considerandum vsuique ac praxi exercendum, quod nota.
62 Et † an valeat pactum in matrimonio factum, quòd maritus habitet cum vxore in certo loco, & in aliqua Ciuitate? quod sic, per Henric. Boic. in cap. de illis, vbi omnino vide, extra de sponsa. Docto. in cap. 1. de coniug. lepro. Tiraq. de legi. connub. l. prima, glo. prima, nume. 39. vsque ad num. 40. & vide Capic. in decisione 135. sequitur textus.

63 Ibi, cum dotibus in pecunia, † quid sit dos, an matrimonium possit esse sine dote, de priuilegijs dotis diximus supra in pręludijs hoc eodem verbo: sed quare hic dicitur, in pecunia? dic q ad differentiam rerum solo cohærentium, seu stabilium, propter subsequentia verba textus, & si de ipsa pecunia expensæ factę fuerint, & etiam propter cautionem fideiussoriam, quæ præstatur secundum has consuetudines, quę cautio
64 non † habet locum si bona stabilia dentur in dotem, tunc enim non militabit hæc consuetudo, sed obseruantur iura communia, vt non præstetur huiusmodi cautio, vt habetur infra in capit. 10. si bona stabilia. ibi, & alijs rebus mobilibus,
65 cum dotes constitutæ sint in pecunia, † & partim in rebus mobilibus, vel sese mouentib. quorum idem est ius, & iuris dispositio. l. mouentiū. ff. de verb. & rer. signi. vel potest intelligi de alijs rebus mobilibus, quæ dantur in corredum, nec sunt in partem dotis, sed habent ius diuersum a
66 dote, quia de eis nō cōstituitur dodarium, † nec
67 sunt periculo viri, † immo restituuntur vsu cōsumptæ, vt reperiuntur, vt habetur infra capit 5. incipiente. Si matrimonium morte viri, & in capit. 11. incip. quod in præscripto casu, vbi declarauimus quid distet, an hæc mobilia consistentia in pannis lineis, laneis, sericis, atque etiam suppellectilibus dentur loco dotis, seu in partem dotis, vel dētur in corredum, & pro ornatu ad promiscuum vsum ipsorum coniugum. ibi, factis subarrationibus, de hoc verbo, & de materia arrarum, & subarrationis dictum est supra consuetudine proxima pręcedenti, & per Doctores in locis ordinarijs, & propriè in C. de sponsa & arrhis, in rubrica, & nigro, & per Barto. & alios in l. Titia, ff. de verb. oblig quæ hic possent repeti. (pecunia pro dote soluatur) sed nonne hæc verba sunt superflua cum supra dixerit, cum dotib. in pecunia, hic vero, pecunia pro dote soluatur? dic quod non sunt superflua verba ista.

Nam primo dixit de dotibus in pecunia constitutis verbo promissis per pactum in capitulis matrimonialibus, hic vero dicitur cum dotes promissæ soluuntur in aliqua parte, sequitur in textu (ibi fideiussoria cautio præstetur a parte viri parti vxoris de restituenda ea, vsque ad tempora sponsaliorum finalis solutionis dotium,
68 & inductionis in domum valitura) † Nota ex textu, quòd per hanc consuetudinem vir præstat cautionem cum fideiussore de restituenda dote, nec sufficit sola cautio, idest obligatio simplex viri, de qua in dubio intelligitur a iure, l. sancimus, † C. de verb. signif. & l. cautionis verbum.
69 ff. eod. tit propter adjectionem fideiussoriam,
70 vel † nisi dicatur idonee, vel nisi sit prolata ab ho
71 mine, & † iudice, ad nota. in d. iuribus, per glo. & scriben. Sed nonne hoc est contra ius, & per consequens per consuetudinem tolli non posse videtur, cum cōsuetudo sit quasi quoddam pactum ciuium, ad nota. per glo. in l. 1. C. lib. 10. de decr. decur. & notatur in gl. in l. prima, seu in rubr. C.

ne

ne fideiuss.dot.dentur,vbi quod statuto illius ru
bricæ per pactum renunciari non potest, vt ibi
etiam per Cyn.& alios. Pro resolutione huius
dubij dicendū est, quod quamuis de iure communi
sit prohibita hęc pręstatio cautionis fideiusso-
riæ de restituenda dote,ratione maxime cōiun-
ctionis, & amicitiæ, quæ est contracta inter iu-
gales,cum sint socij humanæ,& diuinæ domus,
l.1.ff.de ritu nupt.ne inter eos nascatur prauę fi-
dei,seu perfidię locus,postquam maxime fiden
dum est de viro, cui commissa est persona mu-
lieris,quæ pręualet doti,immo cunctis rebus,ad
l.sancimus,C.de sacrosanc.eccles.non mirum, si
legis cōditor sanctè,ac iustè voluit prouidere,ne
fideiussores dotium quoquo modo dentur, po
72 test tñ tentari,& responderi,† vt hęc consuetudo
non cogat virum ad pręstandum hanc fideiusso
riam cautionem,si tamen sponte pręstetur, vti-
que valere,ne inutiliter detur, vt rectè inspicien-
ti colligere licet ex verbis huius textus: nō enim
dicit cogendum esse virum ad huiusmodi cau-
tionem pręstandam, sed dicit fideiussoria cau-
tio præstetur a parte viri,quæ verba non viden-
tur importare necessitatem, & huic opinioni
adstipulatur Arnal.Ferron. ad consuetu. Burde-
gal. titu. 4. ad princip. ex Constantino Herma-
73 nopolo.† Vel secundo dicas, quod licet sic de
iure sit prouisum, vt fideiussoria cautio de dote
restituenda non detur,tamen id est permissum
per hanc consuetudinem, † consuetudo enim
74 potest approbare hunc actum, seu contractum
alioquin a iure reprobatum,vt per Bald.in l. per
diuersas,col. 1. in fin. C. manda. vbi id expresse
decidit,& nota vnum, quod fideiussor in hoc
75 casu ex nudo pacto obligatur,† vt per Bal.Nouel.
in tract.dot. parte 6.priuil.1.vbi firmat, quod in
casu,vel casibus, quibus fideiussor dotis dandę,
vel restituendę permittitur, obligatur nudo pa-
cto,& sic habes limitationem ad textum in l.pri
ma,C.ne fideiuss.dot.dentur,vt limitetur per cō
suetudinem,nam licet per pactum expresse illi
titulo renūciari non possit, vt supra dictum est,
tamen bene per consuetudinem, seu per genera
lem prouisionem, seu legem, l. Antiochensiū,
vbi glo.& Barto.ff.de priuil.credito. & toleratur
huiusmodi consuetudo, postea introducta, vt
sensit expresse Ioan.Lup.in repe.cap. per vestras,
5.notabili,extra de dona.inter vir.& vxor.maxi-
me subsistente legitima causa, vt per eundem,
vbi supra,qui ponderat textum pro hac opinio-
ne in d.cap.per vestras, & sic remanet firma re-
gula textus,& tit.C.ne fideiuss.dot.dent. præter-
quam in exceptis, quæ regula ampliatur proce-
76 dere,ne dum pro restituēda, † verum etiam pro
conseruanda dote, cum eadem subsit ratio pro-
hibitionis,vt per Barto. & ibi cum communiter
sequuntur Doctores in l.si constante,§.quotiēs,
ff.solut. matr. quæ tamen regula ampliata limi-
77 tatur † pluribus modis,& primo,vt valeat huius
modi cautio fideiussoria,si præstetur soluto ma-
trimonio,ea enim prohibitio cessat tunc, vt per
Bart.in dicto §.quotiens,Pract. Papien. in form.
libelli,quo vxor agit ad dot.in glo.in verbo, so-
lemniter,in fine,Innoc.& Butr.in ca.per vestras,
de don.inter virum,& vxorem,Spec. in eodem
tit.§.fina.Bald.in l.si cum dotem,§.transgredia-
78 mur,ff.solut. matr. Secundo † limitatur, vt pos-
sint intercedere fideiussores de dote conseruan-
da,deque ea restituenda,si vergat vir ad inopiā,
vel si suspectio huiusmodi superueniat inopiæ,
vel dilapidationis,secundum Bartol.in d.l.si con
stante,§.quoties,ff.solut.matr. quem ibi sequun-
tur in princ.legis, Bald. & Imol. & tenet Cyn. in
l.vbi adhuc,columna prima, in secunda opposi.
C.de iure dot.Campeg.in tract.dot.parte 3. quæ
stio.178.& communem dicit eamque sequitur
Lup.in capit.per vestras,quinto notab.de donar.
inter vir.& vxor. & vide eum ad praxim, quam
79 ibi docet. † Tertio,limitatur in extraneo dotem
dante,qui petit fideiussores de dote conseruan-
da,& restituenda in casu soluti matrimonij, tūc
enim cessat huiusmodi prohibitio , & proinde
possūt intercedere fideiussores, hoc firmat Imo.
in l.si constante,colum.8.ff.solu.matri.ex mente
Bart.ibi in sexta opposi.iuncto eo, quod præmisit
in 5.opposi.sequuntur Rom. qui dicit esse singu-
lare,& Alex.ille in d.l.si constante, hic vero in §.
quoties,eiusdem legis, & sequitur Campeg. in
tertia parte, quæst. 177.sui tra.do.& Bald.Nouel.
de priu.dot.parte 6.21.priuil.Lup. in dicto quin-
to notabil.in cap.per vestras,num.10.vbi id limi
tat procedere,dūmodo extraneus dotans a prin-
cipio hoc petat, quæ tamen est maxima limita-
tio cum omnis dicatur extraneus præter patrē,
& eos qui liberos habent in potestate, l.vnica,§.
80 extraneum, C.de rei vxor. act. Quartus † casus
est,quando absente marito aliquis promisit do-
tem datam marito conseruare conseruatamue
restituere, tunc enim id permittitur, & tenebi-
tur iste promissor, idem Lupus, vbi supra post
Paul.de Cast.in consil.169.& sequ. vbi quod iste
modus secundum eum euadendi de dispositio-
nem dicti tit.C.ne fide.dot.dentur quæ cautela
ampliatur, etiam si maritus tali ex promissori
promiserit indemnitatem, nec enim ex hoc præ
sumitur simulatio. ita Alexan in l.si constante,§.
quoties,ff.solu.mat.Campeg.in d.eius tract. ter-
tia parte, quæst.183.sequitur Lup. in dicto capit.
81 per vestras,5.notab.† Quintus casus datur pro li-
mitatione,& est cum maritus ante contractum
matrimonij pręstaret fideiussores de dote con-
seruanda,& restituenda in casu, quo dos fuisset
soluta ante matrimonium, si matrimonium nō
sequatur,per textum singularem in l. Titio cen-
tum,§.Titio genero,ff.de condi.& demonstrat.
quem textum ad hoc pro valde singulari addu-
cunt Bart. Bald. Imol. Alex. in d.§. quoties, l. si
constante,ff.solu.matrimo.& Campeg.in tertia
part.d.tract.dot.quæstio.174. & ratio est promp-
tuaria, cessat enim ratio perfidię, cum secuto
matrimonio cesset satisdatio: si vero non sequa-
tur, non sunt coniuges, ita Lupus, in d.5.nota.in
c.per vestras,de don.int.vir.& vxor.

82 Sextus casus est, vt pater viri bene possit fide-
iubere pro viro pro dote nurus suę cōseruanda,
vel reseruanda vt est tex. secundum vnum intel-
lectum,

lectum in l.fi.C.de dot.caut. non numer.intelligendo,quod ibi pater cum filio tanquam duo rei se obligauerint,& sic insolidum, licet tex.ibi hoc non aperiat. videtur enim tunc cessare ratio inconfidentiæ, vt ita dicam, præsertim cum quandoque pater teneatur se pro filio obligare pro dote nurus, l.si cum dotem, §. transgrediamur,ff.sol. matrimo.ita sing.firmauit Bald.Nouel.in tra.dot.6 par.12. special. & 21. versi. duodecimo limita,& dicit, se vidisse de facto iudicatum in casu quo mater vna cum filio se obligaret, pro dote nurus, nam tunc dicit, quod erit obligata,& renunciatio,per eam facta,sibi præiudicat, etiam si aliunde non posset habere regressum ad bona mariti, quod dicit esse valde notandum,ad nota.ad l. meuia. §. fundum, ff. solu.matr.&ad Afflict.decis.312.& sequitur Lupus vbi supra in quinto notab.in d.c.per vestras. Nec erit obstaculo Regia pragmatica, qua nouissimè cautum est,mulieres vsquequaque,non posse intercedere, etiam si intercessio fuerit iu-
83 ramento vallata,† id enim procedit indifferenter,secus tamen si ex causa dotis mulier intercedat,id enim potest fauore dotis,l.si dotare,C.de iure doti.&glo. in l. fi. C. ad Velleia. Septimus
84 casus datur,† secundum aliquos,quando in tali fideiussione interueniat iuramentum, cum possit seruari absque labe peccati,& sine interitu salutis æternę,iux.tex.in c.si vero,c.cum contingat, cum simili. de iureiuran. & tenet Bald. in l.iurisgentium,§.si paciscar.ff.de pac.& in rub. ff.de iureiurando. Sali.Fulgo. & Corne.in auth. Sacramenta puberum,C.si aduer.vend. Bald.& frater eius Angel.in l.si quis pro eo.ff.de fideiuss. & ibi Paul.de Castr.& in §. quoties, l.si constante,ff.sol.matrim.Abb.in c.cum contingat,& ibi Imol.in repet.carta 46.versi. decimum, & vltimum membrum, de iure iur. Campeg. in tra. dot.parte 3.quæst.174.& Bald.Nouel.in tra.pri. dot. par.6. priuil. 21. versi. duodecimo limita. Lup.in c.per vestras,notab. quinto,versi. nonus casus, de do.inter vir.& vxor. licet Bart.in d. l. si quis pro eo.ff.de fideiu.& Butr.in c. cum contingat.de iureiu. contrarium senserint,quorum motiuis bene respondēt doctores prædicti, quæ pro certo maxima est limitatio ad titulum, C. ne fideiu.doti.dent.vide tamen Bald.No. qui nititur cōcordare opiniones fędere distinctionis, quæ mihi non displicet. dicit enim ipse in loco pręallegato,quod si maritus sponte præstaret fideiussorem, hoc casu procederet id quod dictū est,firmari iuramento,secus si inuitus prętaret, statuto,vel consuetudine ita disponente,& colorata videtur ista concordia,conformis profecto & applicanda huic cōsuetudini nostræ.Vltimo
85 fallit,† vt quamuis pro dote conseruanda atque restituenda ex parte viri, & soceri non possint fideiussores interuenire,vt in dictis ll. j. & ij. C. ne fideiu. dot. dent. tamen pro dote promissa danda per mulierem,vel socerum, bene potest fideiussor accedere,vt vult glos. Cyn. & alij, in dicta l.prima.sic intelligentes textum in l. cum dotis,C.de iure dot. & l.si fideiussor, ff.de re.iudica.& videtur casus in l.fi.C.ad Velleian.in hoc enim casu diuersa est ratio, nec in hoc iudicantur ad paria maritus,& vxor,quia in casu isto dos statim est solutura marito, non sic in marito, cuius fideiussio censetur habere causam perpetuam durante matrimonio, vt considerat Bald.Nouell.in loco proximè allegato,sequitur Lupus in d.c.per vestras,quinto notab. in finalibus verbis.de don. inter. virum, & vxorem. Ex quibus occasione huius consuetudinis habes lector declaratam materiam d.l.1.C.ne fidei.dot. dent.cætera circa dictam materiam reperies in locis, & apud doctores per me allegatos, quæ omitto breuitatis causa ad alia transiturus, non omittendo vnum quod dicitur in textu, huiusmodi cautionem de dote restituenda ac præstā-
86 da à parte viri,† parti vxoris durare per modicum tempus atque finiri post finalem solutionem dotium,& post inductionem vxoris ad domum viri, vt dicitur in textu: considerauerunt statuentes conditores huius consuetudinis in illo interuallo inter constitutionem dotium, & illarum assignationem inductionemque vxoris non esse inter virum, & vxorem tantam amicitiam neque sic strictam, & proinde respexerunt ad iura communia Romana, & ad l. illam primam. C.ne fid.dot.den. eiusque ratione.merito id statuerūt ne in perpetuum, sed ad id paruum temporis interuallum daretur ea cautio, peritura tempore inductionis in domum, ne esset perfidię locus.

87 Quæri † potest,nunquid maritus possit dare alium,qui æquè principaliter se cum eo obliget ad dotem conseruandam, & restituēdam,& sic an possint constitui duo rei insolidum? videbatur,quod nō,per ea quæ supra diximus,ne quod vna via prohibetur,alia censeatur esse permisśū, & per indirectum,l.cum quid, ff.si cert.peta.& l. fi.C.si manci.ita vene.ne prosti.cum lex sit impo-
88 sita rebus,non verbis, l.secunda,† C. com. de lega.quia semper promitterent, vt duo rei, non vt fideiussores: certe ista quæstio est adeo dubitabilis, vt Bartolus lucerna iuris nostri, commentauerit,& sub dubio reliquerit in l. si cōstante,in decimatertia quæst.primæ partis. Sed in §. quotiens, eiusdem l. tenet partem negatiuam: idem tenet Ioan. And in addit.Spec.in tit.de donat.inter virum,& vxorem,§.fina.versicu.illud, & sequuntur Imol.in dicta l.si constante,Paul.in l.si cum dotem,§.transgrediamur,ff.solut. matr. Contrariam tamen opinionem,quòd duo rei in solidum dari possint pro dote restituenda,tenet Cyn.in l.1.post gl.ibi,C.ne fid.dot.dent. & Spec. in d.§.illud,Bart.ibi contrarius,in l.fin.C.de dot. caut.& ibi etiam Baldus,& Bald.in l.profectitia, §.si pater,ff.de iur.dot.Ang.Imol.& Rom.in d.l. si constante,videntur concludere pro affirmatiua: quid dicendum in tanta doctorum varietate?Si mihi liceret os aperire, dicerem cum gl.& Cyn.& alijs affirmantibus posse duos reos constitui pro dote restituenda,& pro hac opinio.est textus apertus in l.fi. C. de dot. caut. non num. non obstat quod ibi dicat Bart.illum textum es-

se intelligendum in personis inuicem coniūctis, vt in patre, & filio, vel duobus fratribus in quib. oritur causa perfidię, nam ista responsio confunditur per illum textum, dum dicit omnique personæ, quæ dotem cum marito suscepisse conscribitur, & si diceres non apparere ibi, quòd essent constituti duo rei, cum non sit verbum in solidum, l. reos, §. cum in tabulis, ff. de duo. reis, & per Bar. in l. secunda, eodem tit. Responde, quòd immo ibi erant duo rei debendi, quod probatur dum ibi dī, omnique personæ cōpetit exceptio non numeratę dotis, & sic in tota dote competit illa exceptio, l. si in rem, in princ. & ibi glo. ff. de rei vend. quo tota dos peti poterat, & per consequens quilibet insolidum erat obligatus, alias si non essent duo rei, quilibet pro parte deberet conueniri, d. §. cum in tabulis, & sic pro parte tātum competeret exceptio non numeratæ dotis, & ista est noua inductio, & pulchra ad illum textum, & vide Monferrat. in l. si constante, nu. 38. versicu. non obstat solutio Bartoli, ff. solut. matr. & pro hac opinione videtur sentire Matt. de Afflic. decis. 212. incip. fuit etiam dubitatum si duo rei insolidum obligati pro restitutione dotis.

89 An autem maritus si vergit ad inopiam, † possit peti huiusmodi satisdatio? dic quòd sic, vt est tex. in cap. per vestras, de donatio. inter vir. & vxor. & communiter per Doc. in dicto §. quoties. l. constante, ff. solut. matr. & Camp. in tertia part. tract. dot. q. 178

90 Vbi etiam quæst. 180. quærit, † an maritus constante matrimonio possit vxori dare expromissorem pro dote animo nouandi obligationem mariti, vbi dicit post Angel. in l. si cum dotem, §. primo, quòd iste casus, seu pactus non deciditur, per dictum tit. C ne fid. dot. dent. Tamen licet non sit decisus, tamen deciditur per alios terminos, videlicet quòd constante matrimonio non potest fieri deterior conditio dotis, quæ forsan fieret per huiusmodi nouationem, ad l. attilicinus, & l. de die. & l. Bebius, ff. de pact. dot. & & ad not. in auth. sed iam necesse, C. de donatio. ante nupt. & Afflict. in decisio. 402.

91 De cautela autem † quomodo cesset ille titulus, & dispositio, l. primæ, C. ne fideiuss. dot. den. vide Paul. de Cast. consil. 188. volum. primo.

Sit igitur conclusio in hac materia, quo ad istas consuetudines, quòd induci possit ista cautio fideiussoria pro dote restituenda, vt supra dictum, nec obstat quòd per pactum induci non possit, ergo nec per consuetudinem, quæ est pactum ciuium, nam bene potest induci per cōsuetudinem, quasi per legem generalem, generaliter disponendo, ad nota. in l. Antiochentium, ff. de priuil. credito.

Et si de ipsa pecunia. Et si posuit hic pro vna dictione pro quamuis, vt no. in glo. 1. ad hoc, de postu. prælat. c. fina. & glos. in clemen. 2. de rescript. & ibi Cardin. & sic siue de propria pecunia confecerit vestes, & ornamenta, siue de pecunia dotali, habeat locum hæc consuetudo, vt
92 dos integraliter restituatur vxori, † & quia tacta, & osculata remansit, lucratur hæc vestimenta, & ornamenta facta ante traductionem in domum viri, atque carnalem copulam, ita vt includat casum magis dubium.

93 Sed nonne id videtur contra dicta supra consuetudine proxima præcedenti, in qua disponitur, quòd dos siue pecunia dotalis restituitur deductis expensis factis in vestitu, & ornamentis? sed tu dic non sunt aduersa, nec contraria, sed diuersa, ibi enim loquitur in sponsalibus solutis, hic vero in vxore contracto iam matrimonio, & sic non obstat.

94 Sed quid si post inductionem, & carnalem copulam soluatur matrimonium morte viri, an lucretur mulier hæc ornamenta, & vestes? dic quod bene lucretur, vt dicitur infra, c. 4. in consuetudine, Si matrimonium carnali copula, vbi dicetur, & hoc indistincte verum est secundum
95 has consuetudines, † licet secus sit de iure communi, nam aut expresse per virum sunt donatę vxori contracto iam matrimonio, nec huiusmodi donatio reperitur reuocata per virum, tunc dicta donatio, quæ inualida est, l. 1. & l. pen. ff. de don. int. vir. & vxor. morte confirmatur viri, superstite vxore, l. cum hic status, ff. illo titu. Aut vero huiusmodi vestes, & ornamēta per virum,
96 non sunt expresse donatæ, † sed simpliciter transmissę, & vtique hoc casu non videntur donatę vxori ita, vt transmittat ad eius hæredes, sed videntur ei traditę, vt magis ornate vadat. l. mortis suæ causa, §. 1. ff. de don. int. vir. & vxor. l. id uestimentum, ff. de peculi. l. si, vt certo. §. interdum, ff. commo. vbi Bart. Bald. & Alber. & Bart. Bal. Ang. vterque Imola in l. pen. §. 1. ff. solu. matr. Docto. in l. 1. §. nec castrense, ff. de coll. bon. Paul. de Ca. in l. si vsusfructus, §. 1. ff. ad l. falc. Bal. & Saly. in l. cum te. C. de don. ant. nupt. & in l. filio cuius, C. fam. ercisc. 5. quæst. & Bal. in l. si ex re. ff. de stipu. seruo. Bar. consi. 50. Angel. cōs. 134. Anchar. consi. 181. Ant. de Butr. consi. 139. co. Napod. glos. consuetu. Neap. in consuet. si quarta,
97 glo. in verb. ad vsum, & vestes † Hoc tamen intellige sane in vestibus festiuis pretiosis, atque magni valoris, secus tamen in vestibus ad vsum quotidianum vxoris, cum ista censeantur dona ta tanquam pars alimentorum, l. ex annuo. ff. de don. int. vir. & vxo. & glo. in l vsufruct. ff. sol. ma.
98 & in hoc valde versatur † iudicis officium atque arbitrium in considerando nobilitatem, diuitias viri, & vxoris, & quæ sint ad vsum quotidianum, & si vir sit magnę potentię, vel nobilitatis, & dos magna, & fructus dotis exuberantes, vt per Bald. in c. iurauit, extra de probat. vbi subdit prodigalia vestimenta, quæ modernus indu-
99 xit abusus donata censeri non puto, † nec perlas, nec lapides pretiosos, quia nemo præsumitur
100 male vti substantia † sua. cum damni enormitate l. cum de indebito, ff. de proba. & ideo consueuerunt in testamento legari, & nisi legentur, nō debentur, vt latius ibi per eum. Quid autem
101 si † dictæ res mitterentur per futurum sponsum ante contractum matrimonium, per verba de præsenti, sed per verba de futuro? vtique hoc induceret

duceret validam donationem. Bald. in l. cum te,
C. de don. ant. nupt. prout latius infra dicemus
102 paulo poſt. † Conſuetudo tamen hæc indiſtin-
ctè dat lucrum horum ornamentorum vxori,
quia tacta, & oſculata remanſit.

103 Sed quæro quid, † ſi iſtæ expenſę caſu forte nõ
reperiantur factæ, nunquid mulier lucrabitur?
dic, quod non, cum non entium nullæ ſint par-
tes, l. non omnis, ff. ſi cert. peta. cum ſimil. cum
tex. dicat, quod vxor lucrifacit robbas, & orna-
menta ſi fuerint facta, ergo à contrario ſenſu ſi
non ſint factæ, non lucrifaciet ea. l. 1. §. huius, ff.
de offi. eius cui man. eſt iuriſdict. maxime cum
ſequatur legum correctio, immo redeat ad ius
104 commune, † quo iure talia non debentur nec
lucrifiunt per vxorem, vt dictum eſt, niſi legen-
tur per virum, & niſi expræſſe appareant dona-
ta, donatio non reuocata, & per mortem viri
donatoris vxore ſuperſtite confirmata, vt dixi-
mus. facit etiam pro hac opinione, quod infra
ſequitur, quod nec dodarium lucretur, ſi in do-
mo patris fuerit cognita, quia præmaturè. vt ibi
dicitur, ergo nec huiuſmodi veſtes.

Pecunia ſoluta pro dote integrali-ter reſtituatur vxori.

Sed quid ſi dos conſiſtat in ſtabilibus: nun-
quid habeat locum hæc conſuetudo, vt mu-
lier lucretur iſta iocalia, & ornamenta? videba-
tur, quod non, cum expręſſe dicat textus in c. 10.
ſi bona ſtabilia, quod obſeruentur iura commu
nia, ſed de iure communi non lucrifiunt huiuſ-
modi iocalia per proxime allegata, & habetur
per Afflict. in deciſ. 315. ergo, &c. In contrariũ
facit, quia pecunię verbum eſt generale omnia
105 compræhendens, l. pecuniæ, † ff. de verb. & ret.
ſignif. vnde ſiue dos conſiſtat in pecunia nume-
rata, ſiue in rebus ſoli, ſeu ſolo cohærentibus, ſi-
106 ue ſtabilibus, † mulier lucrifaciet hæc ornamen
ta, & iocalia, cum nulla ratio diuerſitatis in hoc
conſiderari poſſit, an dos in pecunia, vel in ſtabi-
libus conſiſtat, arg. l. ſi maritus, C. de pro. l. illud.
ff. ad l. Aquil. nec obſtat infra conſuetudo, 10. ſi
107 bona ſtabilia. † nã ibi loquitur quo ad alia, ſcilicet
quo ad aſſignationem, lucrifactionem, & reſtitu
tionem, in his enim obſeruabuutur iura com-
munia, in cæteris autem, prout per has conſuetu
dines expreſſe diſponitur, & determinatur.

Et vxor quia tacta, & oſculata remanſit.

108 Non lucrabitur vxor huiuſmodi veſtes, † & or
namenta per viſum, & obloquium, qui ſunt duo
primi gradus amoris, ſed per tactum, & oſculũ,
quæ ſunt proximiora, vnde, viſus, obloquium, ta
ctus poſt oſcula factum, & dicitur oſculum ab
os, oris, glo. in clem. fin. de ſent. excommunic. in
109 princip. † nec per oſculum contrahitur affinitas,
27. q. 2. cap. lex diuinæ, nec eſt ſignum per ſe ſuffi-
ciens contracti matrimonij, vt eſt tex. & ibi Bal.
in l. ſi a ſponſo, C. de dona. ante nupt. Præpoſit. in
cap. 1. de ſpon. duo. eſt ſignum pacis. 2. Reg. 14. c.
in fine, † & ab oſculo cæpit benedictio, & dicitur
110 ſignaculum concludentis, † de conſecra. diſt. 2.
111 cap. pacem igitur, † & in ipſa pace debet interue
nire oſculum ea ratione, quia is qui præſtat oſcu
lum, cẽſetur eius, quem oſculatur, optare ſalutẽ:
112 eſt enim indicium charitatis, amicitię, & † cõſen
ſus, 63. diſt. ca. cum Adrianus, in fine, & vide pul-
chrè per Luc. de Pen. in l. 1. C. publ. lęti. lib. 12. co
113 lum. 5. & columna 16. an † autem ſit peccatum
mortale. vide Doct. Angelicum in ſum. 2. 2. quæ-
ſtione 154. art. 4. vbi quod oſculum amplexus fa
ctum ſecundum eius nominationem, non no-
minatur peccatum mortale, quia poteſt abſque
libidine fieri, vel propter patriæ conſuetudinem,
vt in prouincia Narbonenſi, vel propter aliquam
rationabilem cauſam, vt in hac conſuetudine, ſe
cus ſi fiat cauſa libidinoſę voluptatis, tunc enim
peccatum eſt mortale, ſecundum eundem ſan-
114 ctus Thomam. Sed † an oſculans per vim mulie
rem, puniatur, & qua pœna, vide Afflict. in deciſ.
276. per capitulum Regni, & nouam pragmati-
cam in Regno vltimi ſupplicij pœna infligitur,
vide addentes ad Afflict. in d. deciſ.

Dicitur hic tacta, tactu corporali, c. fi. extra de
ſacr. non reiter. & ſine coitu, per ea quæ infra di-
cit tex. ibi, ſi autem cognita a viro.

115 Sed quid de iure communi † lucratur mulier
oſculata? dic quòd medietatem donorum, ſeu
donatorum a ſponſo, l. ſi ſponſo, C. de don. ante
nupt. quod quidem ſane intelligas, quando poſt
donationem interuenit oſculum, non ſi priuſ-
quam deſponſaret, oſcularetur, vt per Bal. in d.
116 l. ſi a ſponſo, † cum tale oſculum ſit reprobatum,
& illicitum, vt per glo. not. in clem. fin. in verb. 7.
de hæret. Lupus in l. 52. thori. num. 8. idem dicit
de ſponſa cognita ante ſponſalia, vt ibi non ſecu
tis ſponſalibus.

117 Sed † pone retentis terminis, & themate hu-
ius conſuetudinis contractis ſponſalibus, vxore
nondum traducta, & ante carnalem copulam,
ſponſus mittit munera, donatiua, iocalia, moni-
lia, vel huiuſmodi res eius ſponſæ, nunquid cen-
ſeantur donata? ſupra nonnihil tetigimus, nunc
altius, & profundius repetendum eſt. In quo ne
termini confundantur, diſtingue tres præcipuè
caſus principales, primus eſt ſi hæc munera mit-
tantur ex mera liberalitate hoc expreſſo, vt nul-
118 latenus, † nec vllo caſu ad donantem reuertãtur,
tunc iſta donatio nullo caſu reuocatur, ſiue inter
ueniat oſculũ, ſiue non, ſiue ſteterit per recipien-
tem, ſiue caſu quòd matrimonium non ſequa-
tur, l. ſi mater, C. de don. ante nupt. quæ lex ita in
telligenda eſt, ſecũdum Saly. in l. cum veterum,
119 C. de don. ante nup. † Si autem donatio ſit facta
ſimpliciter nullo alio dicto, licet olim præſume-
retur facta ex mera liberalitate, vt l. 2. C. de dona.
ante nupt. & l. ſi filio, & l. ſi tibi, eod. tit. neque vl-
120 lo caſu reuocabatur, † vt ibi, hodie vero aliud eſt,
nam præſumitur facta ex cauſa futuri matrimo
nij, vt in d. l. cum veterum, vbi glo. & in l. prima,
in fine, ff. de donat. Et quod dictum eſt de miſſi-
libus factis per ſponſum ſponſæ, intellige etiam
de donatis per ſponſorum parentes, conſangui-
121 neos, amicos, & † clientes, qui donauerunt cau-

sa,& contemplatione ipsius sponsi,nam militāt sub eadem regula, & in talibus censetur semper inesse conditio matrimonij, vt voluit glos. Cin. & alij in d.l.cum veterum,sic ampliando legem illam, vide Iul.Clar.libro 4.recept.sent.§. donat. quæst.decima per totam. Vnde sequitur quod di xi,quòd si matrimonium non sequatur sine tamen culpa donantis,quia per eam nō stetit quominus matrimonium contraheretur,totū quod donauit,recuperat per condictionem sine causa, vel retinebit donans si adhuc non tradiderit, secus si culpa ipsius donantis non sequitur matrimonium,nam tunc perdit quod donauit, & si
112 quid recepit, restituit, † vt in iuribus præallegatis,& si steterit per vtrumq; tunc per mutuū con sensum vterque repetit quod donauit,ita tenent Iac. de Aret. Cyn. Sal.& alij in d.l.cum veterum.
123 Secus † tamen secundum eos, si non concurrunt in eadem voluntate,sed successiue, quia modo stetit per vnum, modo per alterum, tunc enim vltima mora nocet, secundum Doctores predictos,licet de hoc ibi dubitet Salyc.& Ang. Aretin.in §.est & aliud,Inst.de donat. Si vero per casum non fuerit secutum matrimoniū, puta per mortem vnius,vel vtriusque,vel ob affinitatem, & consanguinitatem,vel alijs modis, tunc siqui
114 dem sponsus fecit dictam donationem, † & nō interuenit osculum,donatio tota reuocatur, & donatæ res restituuntur sponso,vel eius hæredibus: si verò osculum interuenerit, tunc resoluitur donatio pro parte dimidia,idest medietas re rum donatarum remanent sponsæ,† vel eius hæ
115 redibus,l.si a sponso,C.de don.ante nupt.nisi ipsa sponsa sciens impedimētum contraxerit matrimonium, per quod fuit separatū, vel verius,
116 & proprius declaratum nullum:nam † tūc nihil habebit ratione osculi per præallegata,& per l. fi. §.si à socero,ff.quæ in frau. cred. & vide per glos. in l.si sponso,C.de don.ante nup.& tex.in l.1. C. de condic.ob caus.& si sponsa donauerit sponso,
127 siue † interuenerit osculum,siue non, totum re uocabit ad eam,vel eius hęredes.d.l.si à spōso,&
128 insuper habebit medietatem rerū † sibi a spōso donatarū,si osculum interuenerit, alias totū restituit,vt habetur per Cyn.in d.l.si à sponso.ratio diuersitatis inter vtrumq.casum est,quia sponsa
129 ipsa siue donet siue recipiat donationem, † propter osculum grauatur,quia dare osculum sponso,dicitur non recipere,& rubore,& verecundia afficitur, quia quodammodo dedit gagium desiderati amplexus,sponsus verò ipso osculo redditur alacrior,& lætior, vel quia ob osculum dicitur semicorrupta,vt per Odofr.Pet.Cyn.Alb. Bald.Sali.Fulg.in d.l.si sponso,vt considerat glo. consuet.Neapol.in consuet. Quartam autem,in glos.in verb.à quo viro, Afflict. in const. regni mulier,quæ dotarium, Lupus in repet.rub.extra de don.inter vir.& vxor.§.3.secus tamen si oscu-
130 lum daretur gratia ipsius sponsæ,† vt in casu relato per D.Vincen.de Franch. in decis. 503. vbi mulier iaceret graui affecta infirmitate,& sponsus fuit ad eam accersitus, & vocatus, vt sponsa viso sponso gaudium cæpisset, & ab infirmitate releuaretur,nam tunc etiam mulier osculata, nihil lucraretur,prout sic per Sacrum Regium consilium Neapolitanum fuit decisum , vt in
131 dicta decisione videre cuique licet, † Sed si matrimonium fuit secutum per verba de præsenti, tunc confirmatur hæc donatio antenuptialis, seu largitas sponsalitia,nam cum fuerit facta ob hanc causam matrimonij, secuta causa, idest matrimonio,donatio est perfecta,vt d.l.cum ve terum,& ibi docto.præall.
132 Non tamen intelligas, † quod res sic donatæ statim efficiantur donatariæ, nam si sponsa cui facta est donatio, decesserit contractis sponsalibus per verba de præsenti,ante tamen quam fue rit carnaliter cognita, res sibi donatæ, redeunt ad virum,vt sentit glo. in l. si liberis, C. de don. ant. nupt. in prin. & est similis glo. in verb. exe-
133 quātur. † Inst.de dona.§.est, & aliud. Ad veram ergo confirmationem,& lucrifactionem donatorum oportet, quod matrimonium fuerit secutum,& carnali copula consummatum, nam tunc quamuis fuerit solutum,res donatę remanent ipsi mulieri,vel hæredum eius,l.pen.in fin. ff.de don. inter. vir. & vxor. & firmat Imol. in l. pen.§.seruis.col pen.vers.si autem,ff. solu. matr. Lupus,in repet.Rubr.de don. inter. vir. & vxor. §.4.& adeo hæc vera sunt, vt non firmetur donatio nisi fuerit secutum matrimonium. Quod
134 si sponsus,† vel eius nuntius vtantur verbis non aptis ad transferendum dominium,vel vtantur verbis aptis de sui natura ad translationem dominij,verbi gratia si sponsus dicat sponsæ,dono tibi,vel trado istas res,vel Nuntius dixit,sponsus vel maritus donat,vel tradit ista tibi, etiam per hæc verba non erit inducta donatio proprietatis,sed intelligitur ad vsum tantum,ista est mira bilis doctrina Bart.in l.1.§. nec castrense, col. 6. versi.& ideo,ff. de coll. bon. cum quo transeunt communiter doctores,prout de communi testa tur Lupus in repet.d.rub.de do.inter vir.& vxo. §.7.col.prima,versi.nam etiam,& ratio est, quia illud verbum,dono, impropriatur,secūdum su
135 biectam materiam. † arg.l.si vno. versi c. si verbo donationis,ff.loca.& l.damni infecti,§.1.siue in prin.ff.de dam.infect. & l. si stipulatus, ff. de
136 vsur.†sicuti si in contractu siue iudicio ponatur nomen vnius contractus, & effectus alterius diuersi,est iudicandus secundum naturam illius contractus,cuius effectus positus est, & apposi-
137 tum,† quod non conuenit effectui, habetur pro non apposito,sicuti etiam dicimus si vendo fun dum ad vsum,ista verba ponuntur demonstra-
138 tiue,non autem taxatiue,†vnde plena est vendi tio.l.donationes in concubinam, §. species, ff. de dona. Bald. in rub. C. de iure emph. circ. fin. vide Campeg. in tra. dot. parte 2. quæst. 55. & multis similibus comprobat doctor Lupus, vbi supra,§.7.col.2.& 3.quod limitat,& valde notabiliter nisi sponsus, vel maritus qui donando vti
139 tur verbis † prædictis,esset valde nobilis ac potens,quia licet talia verba improprientur, tamē hoc casu præsumitur donatio in his rebus, ita singulariter limitat Bald. in c. iurauit, extra de

proba.

proba.vide Lup.in repet.rub. extra de do. inter
vir.& vxo.§.8.Iul.Clar.lib.4.recep. ſenten. §. do-
natio.quæſt.9. verſi. ſed pone, quod maritus,&
faciunt quæ infra dicam in ſequenti limitatio-
ne,quibus locis habetur,quod ratione nobilita-
tis id eſt,& multas adducunt quotas.Sig. dictus
Lup.& in loco ſæpius citato,§.8.limita,& ſecun
140 do data æqualitate, & † paritate perſonarum,
cum ſponſa donat ſponſo, vel vxor marito, &
ſponſus,vel maritus aliquas veſtes,& iocalia,ſeu
ornamenta miſit,vel conceſſit vxori,vel ſpōſæ,
tunc enim præſumitur donatio facta cauſa re-
munerationis, & inducitur hoc caſu donatio,
vt per Roma.conſil. 146 incip.in Chriſti &c.iſta
141 quæſtio. col. fin.Hinc eſt, quod ſi plebeius,†vel
ſenex ducit vxorem nobilem, vel iuuenem, &
confitetur recepiſſe dotem ab ea,vel aliqua ioca
142 lia,†ſeu munera miſit,in dubio præſumendum
eſt,quod animo donandi hoc fecit,quia mulier
143 nobilis,† & pulchra nubendo ſeni, vel plebeio,
videtur ei munus facere, iccirco mariti confeſ-
144 ſio,†vel conceſſio rerum præſumitur facta ani-
mo donandi,vel remunerandi,vt per Bart. in l.
ſi voluntate,C. de dot. promi. & expræſſe Bald.
in l. 1.C.de don. ant. nup. & ſequitur Alex. in l.
diuortio,in finalibus verbis,ff.de verb.oblig.So
ci.in l. 1.ff.ſol.matr.col. 15.Corſet.in repet.c. grā
di.de ſupl.negl. præla. limita. 6. Bald. Nouell.in
tract. de priuil. do. decima parte,in princ. 6. col.
omnino videndus,Curt.Sen.conſ. 54.col.4.quic
quid dixerit Cyn.Bald.& Lud.in d.l.diuortio,ff.
145 de verb.oblig. † rationibus minime vrgentibus.
Tertio limita,ſi huiuſmodi iocalia miſſa ſpōſæ,
vel vxori per ſponſum eſſent pretioſa, feſtiua,&
magni valoris, ſecus ſi eſſent vilia, & parui va-
loris,conſiderata qualitate,& conditione perſo-
narum,& quantitate dotis, Lupus in repe. rub.
extra de don.inter. vir.& vxo.§. 11.& not.per do
ctor.in l.ex annuo.ff.de don.int. vir. & vxor. Af-
146 flict.† in deciſ. 315.in quo quidem multum ver-
ſatur iudicantis officium atque arbitrium,vt ſu-
pra etiam tetigimus, vt per ſupradictos docto-
res in locis prædictis,& Sig. Lup.d.§.11.col.pen.
& fin.& Ferro.ad conſuetud.Burdegal. titu. 4.§.
7.in princip.& per totum,vbi de iſta materia,ad
quem lectorem remitto breuitatis cauſa,ne fru-
147 ſtra mēbranas occupem. † Quarto limita quan
do in loco vigeret conſuetudo, quæ cōſuetudo
eſt attendenda,& ſeruanda,tunc enim talia do-
na, & munera miſſa ſponſæ cenſentur donata,
ſecundum Bart.in l.ſi vt certo,§. nunc videndū,
ff.commoda.vbi expræſſe hoc decidit, & Saly.
in l.ſicut in fin.C.de don.inter vir.& vxor. vnde
hæc conſuetudo inſpicienda eſt, cum ſit opti-
148 ma legum interpres. l. ſi de interpretationem,
ff.de leg.c.cum dilectus,extra eo. & præſumitur
149 ſponſus illa donare, † quæ ſecundum morem
donari conſueuerunt,l.1.§.officio,ff.de tut. & ra-
ti.diſtra.quem textum ad hoc allegat Bald.in c.
iurauit. extr.de proba.& idem Bald.in l.2. C. de
iure dot.dicit,quod iocalia quæ mittuntur à cō-
150 ſanguineis ſponſi † præſumuntur donari ratio-
ne conſuetudinis loci. Lup. in d. repet. rub. de
don.inter vir. & vxor. §. 12. uerſicu. Imprimis,
quæ omnia ſunt bene notanda, & explicata per
doctores prædictos,& cum hac diſtinctione trā-
ſeunt communiter doctores,& reaſſumit Clar.
lib.4.recept.ſentent.§.donatio.quæſt.10.

Poſt uero traductionem ſponſæ, ſeu uxoris
151 in domum uiri, vtrum ualeat donatio? † dic,
quod regulariter,non ualet,l. 1.& tot.titu.de do.
inter uir.& uxor.nec ex ea tranſit dominium,
152 licet tranſeat poſſeſſio.† ad not. in l. 1.§. ſi uir v-
153 xori.† illo tit.quod optima ratione cōſtitutum
fuit,ne iugales mutuo amore ſeſe ſpolient, quæ
concluſio ampliatur ſiue ſit donatio inter uiuos
ſiue cauſa mortis,glo.in l.2. in princ. in uerb. le-
gatum,ff.de do. præle.quæ glo. communiter eſt
approbata,ſecundum Did. Couar. in rub. extra
de Teſtam.in 3.parte,num.2.ad. 4. lib. decretal.
154 Limitatur tamen, † vt firmetur iuramento, ſe-
cundum ueriorem, & communiorem opinio-
nem,ut per Bar.in l.Seius, & Augerius, ff. ad l.
falci.& latiſſime omnes cumulat Clar. lib. 4.re-
cept.ſent.§.donatio.quæſt. 9. qui ſublimitat ita
155 firmari iuramento, ſi vera ſit donatio,† non au-
tem præſumpta.vt puta,quæ reſultat ex confeſ-
ſione dotis receptæ in caſibus, in quibus præſu-
mitur facta animo donandi, nam talis donatio
non firmatur iuramento, ſecundum Cyn. in l.
1.in fin.C.de Sac.San.eccle.& eſt communis opi
nio,ſecundum Soci.in conſ.61.col.3.lib. primo,
& ſequitur Did.Couar.variar.reſolut.c. 7. num.
5.Curt.iun.conſ.95.num.4.Grat.conſ. 55. num.
156 40.lib.primo.† & Clar.in§.donatio.quæſt.9.nu.
3. Limitatur ſecūdo,vt talis donatio inter virū,
& vxorem non valeat, & poſſit reuocari, cæte-
rū ſi poſt factam donationem maritus volunta-
tem non mutauit,eo caſu morte donatoris con-
firmatur donatio.l.donationes quas, C. de don.
157 inter vir.† & vxo.& ſubſtinetur in vim relicti po
tius,quam in vim contractus, & ideo de ea de-
trahitur quarta Falcidia ſicut de legatis, intelli-
gendo tamen prædicta cum grano ſalis, vt ſic
firmetur morte ſi donatæ rei præceſſit traditio
158 vera,†vel ficta,& ſic aliquid,quod fungatur vice
traditionis, alias ſi ſola promiſſio interueniſſet,
non firmatur morte, ita Bart. in l. Papinianus,
per illum textum,ff.de don.int.vir.& vxor.& ſic
tenent communiter doct. ſecundum Vero.cōſ.
ciuili.8.num.3.Corn. conſ. 124. lib. 4. qui dicit,
quod in hoc concordant omnes doctores,& cō
munem dicit Paul.de Caſt. conſ.138.lib.primo,
refert.Couar.ad quartum lib.decret.rub.de teſt.
in 3.parte,nu.3. Pariſ. conſ.128. num. 8. lib. pri-
159 mo,† & dicitur ficta traditio,quando in inſtru-
160 mento eſt appoſitum conſtitutum,† illud enim
habet vim fictę traditionis,l.certe, ff. de præcar.
Alex. in l. exitus controuerſiæ,ff.de acqui. poſſ.
Clar.in §. donatio. quæſt. 9. Vtrum autem hæc
confirmatio,quæ ſit morte donatoris,operetur,
161 vt ipſa donatio cenſeatur † facta tempore mortis
donatoris, an autem tempore donationis? dic
quod reſpectu dominij, non retrotrahitur, ſed
bene reſpectu fructuum,vt per Clar.in loco præ
dicto,& intellige,quod firmetur morte ne dum

naturali,imo violenta atque morte ciuili,vt per
Lup.in rep.rub.extra de do.int.vir.& vxor.§.70.
71.72.& ſeqq.limitatur ita donationem non va
161 lere inter † coniuges ſi donantis efficiatur dete-
rior conditio, & donatarij melior ac efficiatur
163 locupletior,l.3.ff.eo.Lup in d.repet.§.47.& 43.
limitatur, vt valeat pro conſtituenda dote filiæ
l.ſiue vxor.ff eo.qui caſus ſecundum Bar. ibi eſt
164 ſingularis. Tertio,†quādo donatio eſt ob cauſā
& remuneratoria,l. quod autem, §. ſi vir. ff. eo.
165 Lupus in rub.de don.inter vir.& vxo.§.50. limi
tatur ſi donatio fiat ad vtilitatem Tertij,vt puta
quia maritus ſe obligat creditori vxoris. Lupus
166 in d.rep.§.52.limitatur in vxore quæ dotem nō
dedit,poteſt enim conſtante matrimonio dona
re mariro aliqua bona ex cauſa dotis.l. ſiquis,
pro vxore,§.vxor.eo. tit.Lup.vbi ſupra, §. 53.li-
167 mita, † quando donatio fieret viro cauſa adipi-
ſcendi honoris,vt ſuſcipiat gradum doctoratus.
168 Lupus in §.54.limitatur etiam totus ille titulus
de don. inter vir. & vxor. quando contractum
eſt matrimonium,non tamen ſecuta eſt copula
nec mulier traducta,& cognita à viro, vel quia
in itinere,vel adhuc in domo patris,ſecundum
Azo.in ſum.C. illo tit. de quo fuit memor. Ca-
tell. Cotta.in eius memora. in verb. donationes
inter virum. Licet dicat non procedere in mul-
tis partibus cum copulentur ſtatim,licet non re-
169 ctè hoc fiat in domo ſoceri.† Limitatur, & alijs
modis,& cauſis,vt per Lup. in dicta reper.§.54.
170 cum ſeq. Quæ † autem dicta ſunt de donatione
prohibita inter virum, & vxorem, procedunt
etiam ſi fiat eiſdem, qui coniuges quoquo mo-
do attingunt per patriam poteſtatem, l. 2.§. qui
in eiuſdem ff.eodem tit.Lup.§.42. in hac mate-
ria videndus pro ampliatione,& limitatione hu
ius materiæ,ad quem Lectorem remitto breui-
tatis cauſa.Ex qua diſtinctione facile omnes fere
caſus decidi poſſunt,tam de iure communi con
tingentes,quam ſecundum has conſuetudines,
ſecundum quas mulier, vt vides lucrifacit hæc
171 iocalia,† veſtes & ornamenta non facta diſtin-
ctione ſi ſint parui,vel magni valoris, vel ſi inter
nobiles,vel ignobiles,vel ſi magna, vel parua ſit
dos,vel ſi fuerint donata expreſſe,vel tacitè,ſtan
te hac conſuetudine,proqua faciunt ſupra alle-
gata,& Bald.in d.cap.iurauit,extra de probat.&
alij per nos allegati,cum lucretur ſponſa, ſecun-
dum morem ciuitatis,quia tacta,& oſculata re-
manſit,vt dicitur in hac conſuetudine, cum lo-
172 quatur generaliter,† & ſine diſtinctione genera
liter eſt intelligēda,l.1.§.& generaliter,ff. de leg.
præſt.l.de pretio.ff.de publ.in rem ac.cum ſimili.

Si autem cognita a viro in domo patris, vel ſua remanſerit, dodarium in quantumcunque conuentum,ſi tamen non fuerit in facie Eccleſiæ conſtitutum, habere non debeat, imputetur enim ſibi quòd tam præmaturè virginitatem ſuam amiſit.

Si autem cognita,ſcilicet carnaliter, vnde di-
citur ſeminum commixtio,ca.1. de deſpon. im-
pub.lib.6.& ibi Archid. & in iſto ſignificato po-
nitur,extra de eo, qui cogno. conſang. vxor.ſuę
per totum,licet alias cognitio ſit verbum iuriſ-
173 dictionale,†Card.in clem.1.quæſ.11.de off.dele
gat.& ſumatur multipliciter, vt ff. de var. & ex-
traord.cogn.l.cognitionum,& cap.1. de lit. con
teſt. libro ſexto, & accuſatio.l. ſi cum, C. qui
accuſ.non poſſunt,& cognitionaliter,id eſt diffi-
nitiue,non interloquutorie,l.fin.C.de legi.auth.
ſi contingerit, C.de iudi. & cui committitur co-
174 gnitio,† non committitur diffinitio,ſecundum
aliquos,l.qui procuratorem,ff.de procur.licet in
contrarium allegetur,l.j.C.ſi contra ius,vel vtil.
publ.de quo vide Iaſ.in l.j.colum. 26. ff. de offic.
eius cui mand. eſt iurid. & ſic nota quòd vxor
cognita ante traductionem in domo propria,
175 vel † patris mortuo viro non lucratur dodariū
promiſſum conſtitui,ſed non conſtitutum legi-
time,vt decet in facie eccleſiæ, & redditur ratio
in textu,ibi imputetur enim ſibi,&c. Nota pul-
chra verba textus hic;imputetur enim ſibi,quòd
tam pręmaturè virginitatem ſuam amiſit,& ſic
176 nota, † ꝙ mulier oſculata lucratur iocalia,rob-
bas & ornamenta:cognita uero nō lucratur do-
darium in hoc caſu,non quia cognita, ſed quia
præmaturè,nō opportune, & non ſactis debitis
ſolemnitatibus, ſecundum has conſuetudines
requiſitas,& ſic lucrabitur ſolum iocalia,nō au-
tem dodarium in quantumcunque cōuentum,
177 ſi non fuerit in facie eccleſiæ conſtitutum.† Sed
quid ſit in facie eccleſiæ conſtituere dodarium?
dic tunc contrahi in facie eccleſiæ,quando con-
trahitur cum debita ſolemnitate, & ſacerdotali
benedictione,vt per gl.in conſtitu.Regni,Sanci-
mus,ſub tit.de matrimonijs contrahendis, quæ
conſtitutio fuit lata ante cap.cum inhibitio,ex-
tra de clan.deſp.imp. quod ſupputat ibi And.de
Iſer. & Bart. de Capua in peregrino gloſſemate,
ad illā conſtitutionē ſancimus,quamuis eccleſia
178 multipliciter † ſumatur pro vniuerſis eccleſijs,
Chriſti fidelium,vel vniuerſis clericis, vel mini-
ſtris eccleſiæ,& vniuerſa congregatione fideliū,
23.diſt.c.leginius,circa med.1.q.1. ca. multi, &
24.quæſt.1.in c.loquitur.De modo conſtituen-
179 di dodarium,† & forma loquitur Andr.de Iſer.
in c.1.§.donare,quali.olim ſeud.pote.alie.vbi di
180 cit,quod conſtituitur dodarium ante,† & propè
fores eccleſiæ per cultrum, ſeu cultellum plica-
tum,& innuit gloſ.in Conſt.regni. quæ Incipit.
Mulier quæ dotarium, & ſic ſeruatur vt vide-
mus in multis inſtrumentis conſtitutionis do-
181 tium, & introductis. † quid enim ſignificet ille
cultellus plicatus,& multa alia,vide ibi per An-
dr.& gloſ.Marini Caramanici. in locis prealle-
gatis. quęlibet Prouincia abundat ſuo ſenſu. c.
182 vtinam, diſt. 19.illa ſolemnitas non fuit ſerua-
ta,& mulier paſſa eſt ſe cognoſci ante traductio-
nem, merito dodarium non lucratur, quamuis
in capitulis matrimonialibus fuerit promiſſum
conſtitui,etiam ſi dos fuerit promiſſa, & ſoluta;
& ſic limitantur omnia iura loquentia de lucro
doda-

dodarij correſpectiua ad dotes authen. æquali-
tas,C. de pact. conuen. & auth. dos data, C. de
dona.ante nupt. vt procedant, quando dodariũ
fuerit legitime conſtitutum, & ſolemniter, ſe-
cundum hanc conſuetudinem. Inſuper viden-
183 tur † etiam in aliquo reſtringi iura communia,
quæ procedunt ad dandum lucrum dodarij pro
pter virginitatem amiſſam, ſecundum Gloſ. Na-
pod. in conſuetu. Neap. de iure quartę, in cõſuet.
Quartam, in glo. viro mortuo, & ibi late per eũ,
184 vt † limitentur per hanc conſuetudinem, vt pro
cedant quando virginitas amiſſa eſt, poſt ſolem-
nia nuptiarum, & inductionem in domum viri,
185 ſecus ſi ante, † & in domo patris mulieris, ac
præmature fuerit cognita, quod nota. Sed quid
dices in hoc, reperitur vxor, ſeu ſponſa cognita,
ſed tamen ignoratur vbi, & quando, vel quo tẽ-
pore fuerit cognita, an ante traductionem in do
mum viri, vel poſt traductionem, an præſuma-
tur cognita poſt traductionem? dic in dubio prę
ſumi fuiſſe cognitam in domo viri, & poſt in-
186 ductionem, † Philip. Dec. in conſ. 368. nume. 3.
& ſentit Bald. in l. Deo nobis, col. 3. verſi. ſed po-
namus, C. de Sac. San. eccle. vbi, quod mulier tra
ducta ad domum viri, ibi præſumatur cognita,
187 & matrimonium conſumatum, † probatur ex
confeſſione vxoris, & mariti, & præſertim de
copula ſtatur dicto viri, c. continebatur, de deſp.
impube. c. tertio loco, de præſumpt. & not. Ant.
de Butr. in c. duo pueri, in ſeptimo nota. de deſp.
impub. vbi Abb. in vltimo notab. & idem Abb.
in c. 2. not. 2. de clan. deſp. & in c. ſuper eo. col. 2.
de eo qui cog. conſan. vxor. ſuæ, Hoſt. in ſum. de
ſponſ. & matr. §. qualiter, & in ſpecie quantum
188 ad iſtud lucrum ſtatur dicto mariti, † & coniu-
gis. Soc. in conſil. 223. Inci. circa præſentem con
ſultationem, col. 3. volu. 2. & dormiens cum ea
189 præſumitur illam cognouiſſe Alex. conſ. 177.
col. 2. vol. 7. vt quia teſtis dicat ſponſam cũ ſpon
190 ſa, ſolum cum ſola, nudum cum nuda in codẽ
lecto iacentem, vt tradit Alex. in l. 1. col. 5. in ver
ſic. exemplum, in probatione actus copule, ff. ſi
cert. peta. maxime cum copula non poſſit con-
191 cludẽter probari in his, † quæ ſunt difficilis pro
bationis, leuiores probationes recipiuntur, l. cõ-
192 ſenſu, † C. de repud. & Feder. de Sen. cõſ. 19. Bar.
in l. ſi quis ex argentarijs, §. fi. ff. de eden. l. de pu-
pillo, §. ſi quis ipſi prætori, ff. de ope. nou. nunc.
in 8. quæſi. Dec. in conſ. 577. à num. 10. & creden
193 dum eſt, † obſtetricibus in hoc, affirmãtibus mu
lierem eſſe corruptam, quam dicentibus illam
eſſe virginem, vt per Bald. in l. Deo nobis, col. 3.
verſic. ſed ponamus, & ſunt doctores qui affir-
194 mant in hoc eſſe ſtandum † iuramento iugalis
interueniſſe copulam. per tex. in c. cõtinebatur,
de deſp. imp. & 23. q. 1. c. ſiquis acceperit, & Butr.
in c. fi. de ſponſa. & c. fina. de coniu. leproſ. tradit
Alex. in conſ. 149. viſo proceſſu. col. pen. volu. 5.
195 quod ego non † admitterem, niſi quo ad cõclu-
dentem probationem copulæ ad præſumendũ
matrimonium, prout præfati doctores, & præ-
dicta iura loquuntur, non autem quo ad lucrũ
iſtud dodarij, vel eius amiſſionem in præiudi-
cium tertij, niſi legitime adfuerint probationes,
de quibus paulo ante diximus.

In verbo illo præmaturè, ideſt maturius, ideſt
citius inſt. de iure natu. gen. & ciui. §. 1. maturare
idem eſt, quod abbreuiare, c. 1. extra de dila. &
196 matura, † non dicitur mulier ante annum duo-
decimum, l. cum hic ſtatus, §. ſiquis ſponſam, ff.
de don. inter vir. & vxor. & de ſignificatu huius
dictionis vide Archid. 24. q. 8. cap. conuenior. in
197 princ. † & in tribus debet quis ſe oſtendere ma-
turum, vt ſuam augeat ſapientiam in vultu nem
pe, geſtu, & voce. vt dicit Specu. in titu. de aduo-
ca. §. 5. verſi. cum autem de hoc uerbo, vide in l.
1. C. de carbo. edi. & tex. in l. fi. C. de edi. diu. Adr.
198 toll. † & vtrobique Alber. de Roſat. & ſic prę-
mature dicitur hic non expectata traductione in
domum viri, nec celebratis debitis ſolemnitati-
bus, & alijs requiſitis circa conſtitutionem do-
darij.

Virginitatẽ ſuam amiſit. Virgo dicitur, quia
199 de viro † ſumpta eſt, vt habetur hyſt. ſcholaſt. in
cap. incip. & impoſuit. ſuper Geneſi. & in Rub.
200 C. de raptu. virg. † quæ nuptijs antefertur ſecun-
dum Beat. Hier. in epiſtola ad Euſthochium. in-
cip. Audi filia, & in c. nuptię. 32. q. 1. quæ in He-
201 bræo † Alma, Gręco Apochrifa, Latine ſecreta
nuncupatur, quia in cameris ſolent virgines ab-
ſcondi, & ſecrete cuſtodiri, vt dicit Archid. in c.
1. de re. & vener. Sanct. lib. 6. nilque aliud eſt vir-
ginitas, ſecundum Diuum Ambroſium quam
expers contagionis integritas, in lib. de virginita
te, & ſecundum Auguſt. in lib. de nupt. & concu-
piſcentia, Eſt perpetua incorruptionis medita-
202 tio. Sed an violentiam paſſę virginitatem amit
tant. dicit Beatus Thomas Aquinas in 4. diſt.
33. quæ violenter corrumpuntur ſiue ab homi-
ne, ſiue a Demone incubo, virginitatẽ non amit
tunt, ſi quantum poſſunt renitantur, vt preſer-
uent corpus à corruptione, vel ſaltem mentem
a conſenſu, & vide plura de uirginitate per eun-
dem Sanct. Thomam, in ſum. 2. 2. quæſt. 152. &
203 ſequenti. uirginitatis autem priuilegia, & prero
gatiuas, uide plene per Abb. in c. cauſam, de pro-
ba. vbi etiam Fely. in col. 5. & docto. in l. unica, C.
quando Imper. inter pupil. & Afflict. in Conſt.
204 Reg. ſtatuimus. Qualiter † autẽ probetur aliquã
eſſe virginem Abb. in cap. propoſuiſti, de proba.
205 quæ cum humilitate Deo eſt admirabilis, † &
valde accepta. 30. diſt. cap. hic ſcripſimus, & ſicut
206 nuptię implent terram, † ſic virginitas Paradi-
ſum, 32. q. 1. c. nuptiæ, & prodeſt parentibus ad
207 ſalutem, ſi eorum proles in viginitate perduret.
33. q. 1. c. tunc ſaluabitur. ad quod pauci aduer-
tunt parentes, quibus adde, quod virginitas non
208 eſt de præcepto, † ſed de conſilio ſuaderi poteſt,
non imperari, 21. q. 1. c. integritas, & amiſſa non
209 reparatur, cum omnia poſſit Dominus, † uirgi-
nem corruptam, nõ poteſt facere incorruptam,
quantum ad actum, 32. q. 5. c. ſi Paulus, Vtrum
210 autem Virgines uiolenter corruptæ poſſint cõ-
ſecrari? Reſp. & dic, quod licet tales mulieres uir
ginitatem non amittant, nec uirginitatis aureo
lam, non tamen conſecrantur. 15. quæſt. prima,
capi-

capitulo fin. ratio est quoniam in illo actu diffi-
cile est, ita remitti quod voluptas non adijciat
aliqualem consensum, vnde cum de pleno dis-
sensu ecclesiæ constare non possit, iccirco con-
stitutum est, vt tales mulieres humiliter a conse
cratione abstineant, 23.q.5.capit. illæ famulæ, &
15.quæst.prima, ca. si quis non iratus, vide Doc.
211 Aug. in secunda secundæ, q. 252. De † laudibus
virginitatis, & num sit matrimonio excelsior, vi
de multa, & pulchra per Cassan. in suo Cathalo.
gloriæ mundi, in 3. parte, considera. 39. Non mi-
rum igitur si talis mulier, quæ rem tam pretio-
sam, sicut est virginitas præceps, & præmaturè
amisit, nec voluit aliquantisper expectare, vsq;
ad inductionem proximam in domũ viri, hac
nostra consuetudine plectitur, vt dodarium etiã
conuentum non lucrifaciat, ob eius festinantiã,
212 quæ † punitur quandoque, vt in tutore in rebus
pupillaribus, l. tutor, § 1. ff. de admin. tut. ibi non,
quidẽ præcipiti festinatione, vbi hoc notat Bart.
213 Sicut † in muliere infra annum luctus ad secun-
das nuptias properante in l. prima, C. de secund.
nupt. vbi textus, de festinantia nuptiarum. Et
214 contra † nimis festinantem in loquendo, respon
dendo, & etiam faciendo, vide per Spec. in titu.
de libell. obla. seu concep. §. 14. versicu. si sit. Sed
quæ potuit esse ratio decisiua huius consuetudi-
nis? dic quod potuit esse ratio, quia sponsa dum
215 est in domo patris, † vel propria, non est in plena
potestate sponsi, prout est quam primum est in-
ducta in domum ipsius sponsi, vt cõsiderat Bal.
in c. iurauit, extra de proba. & ibidem dicit, idẽ
Bald. quòd si dum traduceretur ad virum, in iti-
216 nere vel via, † forsan quia distaret a loco per ali-
quas dietas, vir nõ debet eã opprimere, quia dũ
est in via, non est in termino, hunc enim effectũ
217 operatur traductio, quia † si spõsus rapit spõsam
postquam eam traduxit, non tenetur pœna ra-
ptus, sicut cum rapit vxorem, in quam habet vir
manus iniectionem, quia tenetur sibi reddere
debitum, vt not. in l. sicut patronum, cum l. seq.
218 ff. de oper. libe. Secus † fit in eo qui rapit sponsam
nondum traductam in eius domum, secundum
Gugl. de Cun. in l. 1. C. de rapt. virg. quem refert
ibi, & sequitur Saly. colum. 3. & Bald. in l. rapto-
res, in fi. C. de episc. & cler. cum autem mulier est
219 in domo patris, † non potest vir eam cognoscere
inuitam, vt per Bald. in d. cap. iurauit, col. penult.
& sequitur Io. Lupus in repet. rubr. extra de don.
inter vir. & vxor. §. 58.

Si vero soluatur matrimonium morte vxoris ante tempus sponsaliorum, & inductionem in domum viri, ipse vir teneatur pecuniam acceptam hæredib. mulieris, vel dãti pro ea integre restituere, assignatis sibi a patre, vel hærede mulieris robbis, & ornamentis sibi factis ab eo, prout inuenientur.

Hæc est secunda pars principalis huius consuetudinis, in qua loquitur quando matrimonium contractum dissoluitur morte vxoris, nam in prima parte loquitur consuetudo quando matrimonium est dissolutum morte viri, vniuersa tamen consuetudo ista loquitur, quando solutũ est matrimonium ante traductionẽ in domum viri.

Morte vxoris, scilicet naturali, mors enim pro
lata, siue a lege, siue a lege animata, idest princi-
pe, siue a testatore, de naturali intelligitur, l. 1. ff.
220 de testamen. ff. de liber. & postu. l. Gallus, † siue a
contrahentibus, l. ex ea parte, §. insulam, ff. de ver-
borum oblig. & in auth. de hæred. & Falc. §. eod.
ordine ibi, quia in omnibus, collat. prima, siue in
rescriptis, cap. susceptum, in fine, de rescriptis, in
sexto, & ibi not. Ioan. And. glos. consuetu. Neap.
Si moriatur in glo. prima, & in consuetud. si quis
vel si qua, in glo. magna, & in consued. viro mor
221 tuo, in glo. in ver. mortuo, † & sic intelligitur de
morte vxoris naturali: sed quid si ciuiliter moriã
tur, an hæc consuetudo habeat locum? quia ma-
ximam capitis diminutionem sit passa, effecta,
scilicet serua pœnæ, vel quia existens liberta, ob
ingratitudinem reuocetur in pristinam seruitu-
tem, vel alijs modis, de quibus habes Institu. de
capi. dimi.
222 Videtur † quòd de sola morte propriè, ac na-
turali hæc consuetudo loquatur, cum in dubio
mortis appellatione sola mors naturalis veniat,
223 nisi in casibus limitatis a iure expressis, † & vbi
lex expresse æquiparat, Archid. in cap. susceptũ,
224 §. fi. de rescrip. lib. 6. † Respond. & dico, quòd ve-
nit etiam mors ciuilis, nam hic ponitur mors ad
matrimonii dissolutionem demõstrandam, pro
225 eo quòd communius, † & generalius soluitur
morte, & exempli gratia, quod non restringit, l.
damni, in princ. ff. de dam. infect. idem ergo di-
226 cendum est in casibus prædictis, † & idem si in-
grediatur monasterium, efficiatur sanctimonia-
lis, ac renunciet sæculo, cum quantum ad matri
227 monium mori videatur, † aliud pro alio iter eli-
gens, vt in auth. de nupt. in §. distrahuntur, colla.
4. & vide ibi in glo. lucrum, & c. & in gl. vel mona
228 chalem, &c. † Item habetur pro mortua, vt in
auth. de monachis, §. hic autem vxorem, colu. 4.
229 Item † regularis quoad mundum pro mor-
tuo habetur, cap. placuit, 16. quæst. 1. præterquam
quo ad alimenta, vt not. in auth. Idem est, C. de
230 bo. quæ liber. intelligendo † tamen semper si co
pula non sit secuta, secundum thema huius con
suetudinis per iura prædicta, & text. in leg. Deo
nobis, C. de episc. & cler. vide glosam, ad consuet.
Neap. in verbo, decedente, in consue. incip. filio
ducente.

Quæro an habeat locum in deportatione, vel
foriudicato? Respond. matrimonium non finiri
231 cũ duret † affectio maritalis, sed de æquitate mu
lier statim petit a fisco dotem, l. 1. C. repud. & in
constit. Regni. Pœna carere volentes, glos. in ver
bo, annua, in fine, in l. 2. ff. solut. matrim. nec pe-
tetur actione de dote, sed cõdictione generali, l.
quemadmodum, §. 1. ff. de iure dot. Nec dabitur
232 tũc annus ad restitutionem, † & sic cessat dispo
sitio hoc casu harum consuetudinum, quæ dant

anni

anni ſpatium ad reſtitutionem dotium in pecu-
nia,vel mobilibus,vt habetur in cap.9.in conſue
tud.quòd in quolibet caſu.

Quæro inſuper,quid ſi matrimonium nõ ſol-
uitur morte,ſed aliquo impedimento, ſiue cau-
ſa,vel rectius loquendo declaratur nullum,& in
ualidũ ex cauſis ſuperius narratis, ſcilicet ob cõ-
ſanguinitatem,vel alijs,an dos reſtituetur, ac ſi
233 verum præceſſiſſet matrimonium? † dic, quòd
ſic, per tex.in ca.2.extra de don.inter virum, &
vxorem,vbi eſt caſus,de quo vide Rod. Suarez.
in tit.de las gannancias,in princ.reprobata ibi o-
pinione Præpoſ. Alexandrini,vbi dicit eſſe hanc
communem opinionem,immo veram,per tex.
in l.cum dotem,§.fi.ff.ſolu.matr.

Ante tempus ſponſaliorum,nota tamẽ,quod
non loquitur de ſponſa hic, nec de ſponſalibus
proprie, ne contradicat principio textus in quo
loquitur de matrimonio contracto, ſed loqui-
tur de ſponſalitijs,& ſolemnibus eccleſiæ, ſicut
dicimus aliquando ſponſam in vulgari, ideſt
vxorem,l.vxores,ff.de his qui not.in fa. c. tertio
loco, extra de præſumpt.27.q.2. c. qua propter,
234 & c.† genuit. idem ius ſeruatur in ſponſa, & in
vxore,l.non ſine ratione,C. de bon. quæ libe. li-
235 cet de proprietate † verborum contracto matri
monio dicatur vxor,non ſponſa.27.q.2. c. ſuffi-
236 ciat. vtrum autem appellatione ſponſæ veniat
vxor,vel e contra, nota.glo. inſt.de nup. §. ſed ſi
vxor,ſed dum agitur de odio appellatione vxo-
ris, non venit ſponſa, ſecus ſi ſimus in materia
fauorabili,vt in d.l.non ſine ratione, C. de bon.
237 quæ liber.† Et ſic ex hac conſuetudine clare li-
quet,quod & ſi ſit contractum matrimonium,
non tamen vxor ſit traducta ad domũ viri ſi mo
riatur vxor viro ſuperſtite, vir non lucratur do-
tem,ſed eam reſtituit,cum idem ſit de iure com
muni diſpoſitum ſtante ſtatuto,quod vir lucre-
tur dotem vxore præ mortua non traducta, de
qua vide Panor.in rubr. ext.de ſponſ.& in capit.
tertio loco,de præſump.& in cap.ex publico, de
conuer.coniug.in conſ.1.& 175.Barr.in l.cui fue
rit,ff.de condi.& demonſt.& in l.nihil,ff. rerum
amota.in l.Deo nobis,C. de epiſc.& cler. & in l.
non ſine,C.de bon.quæ liber.ſign.in conſil.146.
vide glo.in l.3.ff.de don.inter vir.& vxor.

Et inductione in domum viri.

Et dicitur tunc inducta, vel vt alij dicũt
traducta,quando fuit traducta non obi-
ter,nec per tranſennam,nec per breue tempus,
238 ſed vt ibi perpetuo habitaret, † & qñ ſimul dor-
miunt de nocte ſimul in eo.lecto,vt per Alex.de
Imo.in conſ.129.Super primo,num.3.& 9. volu
mine 7.quid autem ſit ſi vxor poſt ſponſalitia,&
239 poſt † inductionem in domum viri moriatur,
dic quòd iſte caſus ponitur in conſuetudine pro
xima ſequenti,in §.ſi autem vxor,vbi dante do-
mino dicetur.

Ipſe vir.

Vir quãdoque pro ſexu ad dif-
ferentiam fœminæ,ca.& vxor,
32.q.2.quaſi a virtute,cap.ſi quis virorum, 30.di
ſtinct.aliquando pro ætate,cap.epiſcopus,77.di-
240 ſtinct.† qui in omnibus præcedere debet mulie-
rem,32.q.6.c.fi.& intellige de præcedentia, quæ
conſiſtat in virtute,& caſtitate,non autem in va
nis rebus,vt in d.cap.fin. quot autem modis iſta
241 dictio vir ſumatur,† vide Bart.in l. 1.C.de digni.
lib.12.in prima oppoſ prolata a lege,vel ſtatuto,
vel conſuetudine,quomodo intelligatur.Barto.
in l.cum quis decedens,§.codicillis,in fine, & in
l.ſi ſeruus,ff.de leg.2.& quòd non veniant fœmi-
næ per eundem Bart.in l.ſi ſeruus,ff.de lega.3.&
242 in l.† ſcripturas,C.qui pot.in pign.habe. Hic ta-
243 men † ſumitur pro marito,ſicut in l.1.§.eſt quæ
ſtio, ff. de do. præle. licet quandoq; ſumatur pro
244 ſponſo,† vt ſupra diximus ex cap.genuit, 26.q.2.
& cap.1.extra de donat.inter virum,& vxorem,
licet cum adiuncto aliud ſignificet,vt vir bonus,
245 ideſt † iudex, l.ſed ſi vnius,§. quod autem, & §.
ait prætor.ff.de iniur.& l.continuus, ff.de verbo.
obli gat.l.omnis,ff.de procu.& l.vir bonus,ff. in
dic.ſol.& glo.in cap.potuit, extra loca. & qui al-
246 teri facit † quod ſibi vult fieri,l.1.cir. med. ff. de
ſolut.& vir ab vxore vocandus eſt dominus, 1.
247 Petri 3. † non è conuerſo, niſi in vxore Do-
248 ctoris,quæ domina vocari debet, † non autem
ab ipſo marito,Bart.in l.ſi iudex circum vento,
ff.de minori.Ipſe igitur vir tenebitur pecuniam
acceptam reſtituere heredib. mulieris mortuæ,
vel alijs,qui pro ea dotem dedit,& irrita erit cõ-
ſtitutio dodarij per mortem vxoris viro ſuperſti
249 tę,† l.etiam,& l.marito,C.de don.inter virum,
& vxorem,& not.in conſtit. Regni, Mulier quæ
dotarium,& per Napod.Sebaſt. in capit. Regni,
250 Mulier dotarium,numero 16.& nota.† illud ver
bum integrè, ideſt ſine diminutione, nam non
detrahet pretium iocaliorum veſtium, & orna-
mentorum,ſed integram quantitatem pecuniæ
251 dotalis reſtituet maritus,& idem † erit ſi dos cõ
ſiſtat in reb. ſtabilib.licet hic nõ dicatur,nam ſi
de pecunia nil detrahitur, quod videbatur eſſe
detrahendum,multo minus de rebus ſtabilibus
non habebit vir detractionem, nec retẽtionem
pro expenſis ornamentorum,argu.auth. multo
magis,C.de ſacroſan.eccleſ. poſuit enim hic tex
tus caſum magis dubitabilem in dote conſi-
252 ſtente in pecunia.† Sed an maritus habebit anni
ſpatiũ ad reſtitut.dotis? dictũ eſt ſup.quòd ſic, &
dicitur in conſuetud.9 infra, incip. in quolibet
253 caſu.† Item quid ſi eſt inops vir,nec valeat inte-
gre reſtituere totam pecuniam dotalem, an te-
neatur in ſolidum,vel in quantum facere poteſt?
videtur quod in ſolidũ propter illud verbum in-
tegre,quod ſignificat ſine aliqua diminutione,
254 & † rem perfectam ſignificet,Specu.in tit.de hę
255 ret.in fine,† vt ſi quis promittat integros fructus
256 intelligitur ſine detractione ſemẽtis, † & quarũ-
cunque expenſarum,& ſine diminutione, Ruy.
conſ.65.nu.6.uol.j.ſicut dicimus,quòd ſtante ſta
tuto,quòd maritus lucretur dotẽ, quæ tota, vel
eius pars deberet remanere pęnes maritum, vel
eius hæredem, ſi tamen ſit facta promiſſio reſti-
tuendæ dotis integrè, uenit reſtituenda integre,
257 & † ſine aliqua diminutione, ſecundum Bal. in
l.fi.ff.ſolu.matr.& in conſ.5.circa primum, vo-
lum.3.

lum.3.& cons.133.super quæsitis,colum.3.vol.3.
Contrarium tamen est verum, vt non teneatur
258 nisi † in quantum facere possit,l.maritum,ff.so-
lut.matr.nec per hoc corrigitur illa lex, nam il-
lud uerbum integrum respexit ad expēsas factas
in uestitu,& ornamentis,nō autem ad tex.& iu-
ra communia,ex quibus maritus habet hoc be-
neficium,ne conueniatur,nisi in quantum face-
259 re potest, † nec lex corrigitur,nisi expresse corri
gatur,§.tribus,in auth.de tri.& semi. nec præsu-
mendum ius ciuile,tantis vigilijs excogitatum
260 vnica obiectione tollendum,† ad l.si quādo, C.
de inoff.test.cum simil.

Assignatis sibi,&c. Restituet ergo maritus
pecuniam dotalem,& assignabūtur viro robbæ,
& ornamenta per eum facta,prout inuenientur,
neque enim hoc casu hæredes mulieris ea lucri-
facient,nam & si expresse donata fuissent a ma-
rito,tamen præmortua,vxore superstite marito,
261 euacuatur vtribus donatio,† vel non censentur
donata nisi ex causa matrimonij futuri, secun-
dum latissime supra per nos dicta ex Bar.in l.si.
§.seruus vxoris,ff.solut.matrim.& l. mortis cau-
sa,ff.de don.inter virum,& vxorem, & gl.in l. si
vlusfructus,ff.ad l.falcidiam, quibus in locis ap-
paret hæc pretiosa non esse donata, vel si præsu-
262 muntur† donata reuocari donationem ob mor
tē vxoris donatariæ prædecedentis,vide Pet.Iac.
in tit.de act.rer.amo.& Cap.Thol.quæst.336.&
ibi Aufrer.& per Afflict.decis.325.numero....
ex quibus Doctoribus,& quotis per eos allegatis
colliges marito deberi assignari, ne dum hæc or
namenta,& vestes per cum factas, siue de pecu-
nia dotali,siue de propria, verum etiam alia do-
nata sponsæ per consanguineos, amicos, & spō-
sos,secundum Bart.in l.sed si plures,§. in arroga
to, ff.de vulg.& pup.subst. Aret.in §.fuerat, co-
lumna 36.Inst.de act.Bal.in l.filiusfam.ff.de con
dit.& demonst.& vide D. Vinc.de Franc.decisio
ne 503.quamuis hæc consuetudo non dicat sup
263 plebitur † per ius commune a quo recipiet inter
pretationem,cap.cum dilectus,extra eodem,l.si
264 serui vestri.C.de nox.& relinquetur †regulis ve-
teris iuris,ad l.lancimus,C.de testam. l. præcipi-
265 mus,C.de appell.cum similibus.† Prout ista di-
ctio denotat tempus,& qualitatem, Barto.in l.
edita,C. de eden.& sic assignabuntur vestes fa-
ctæ quasi minoris pretij.

ADDITIONES

A. Adde ibi, in facie ecclesiæ,idest seruata forma, de qua in c.cum inhibit.de cland.desp. vt declarat Inno.& Host.in c.ex tenore, qui filij sint legi.vbi Abb.alioquin non diceretur verum ac legitimum matrimonium, vt ibi,sed clandestinum,quod quid sit,& eius pœna, & an habeat locum in sponsalibus,vide Ancharā.in cons.17. Fely.in rubr. de spon.& an habeat locum in minore.Io. Lup.in ll.Thor.l.49.& quæ sit pœna con trahentium clandestinum matrimonium,& in teressentium, vide clem.ne in agro,§.quia vero. de sta.regula.cum autem lex prohibeat clandestinitatem matrimonij, si forte sponsus peteret coram iudice,vel in Sacro Consilio,quod sponsa poneretur in loco tuto ad explorandum voluntatem,non est audiendus, ne commodum reportet ex eo in quo venit puniendus,vt per Io. Lup.in l.49.num. 11.ad ll.Thori.

¶ Adde quid sit inductio in domum siue traductio de qua hic dicitur,quid operetur, & eius effectus hic,vide per Ioan. Lup. in rub. extra de don.int.vir.& vxor.vide infra in subsequ. additione.

¶ Adde,quid si contractis sponsalibus interuenit osculum, deinde alter eorum, vel ambo transiuerunt ad sponsalia de præsenti, quid erit de his robbis,& ornamentis, & iocalibus? vide Lup.in l.Thor.51.nu.6.

¶ Adde quod requirit hæc cōsuetudo,quod mulier ducatur ad domum viri ad finem lucrādi dodarium si remanserit cognita,l.mulierem, l.pen. ff.de don.int.vir. & vx. quamuis alias ducta dicatur ea, quæ simpliciter est desponsata per verba de præsenti.capit. debitum.de bigam. cum tex.ille loquatur generaliter,siue sit traducta ad domum viri,siue non: verbum enim ducere nil aliud significat, quam matrimonium contrahere,vt in rub.de co.qui dux.eam quam poll.per adulte.& in c.de illis, in verb. ducturos. extra de sponsa,non ergo militabit hoc lucrum dodarij in desponsata etiam per verba de præsenti,vt per Rolan. Valle.in tra. de lucr.do.quæstio.109.num.4.

¶ Adde supradictis, quod sponsalia contracta per minores,habiles tamen ad copulam,per eam transeunt in matrimonium de præsenti,& perficiuntur,c.de illis.vbi glo.& Abb.in vlt.notab.extra de cond. apposi.& in cap. per tuas,vbi Abb.in tertio notab.eo.titu. etiam si sponsi sint minores ætatis,habiles tamen ad copulam,sponsalia tamen de futuro non transeunt in matrimonium per copulam, quando sponsa nondū, viri potens, fuit de facto stuprata, vt per Abb. in c.continebatur,& c.a nobis,extra de desp.impu. vnde Lup.in rubr.extra de don.inter uir.& uxor. §.4. virginis autem stupratæ dos secundum facultatem,& dignitatem stuprantis, non autem puellę constituenda,ut per Cassan. in cons.40. Octau.Chacheran.in decisio.21.num. 20.

¶ Adde quid si matrimonium, non morte soluatur, sed postquam per uerba de præsenti contraxerunt,interuenit osculum, postmodum uero detectum est impedimentum consanguinitatis,uel affinitatis inter eos, unde iudicio ecclesiæ fuerunt separati, an sponsa ratione osculi lucrifaciet robas, & ornamenta, seu iocalia de quibus hic dicitur? & quamuis consuetudo hæc de morte tantum loquatur, tamen idem dic si aliter dissoluatur ex identitate rationis. argu. l. cum

cum patet, §. dulciſſimis, ff. de leg. 2. lex enim iſta reſpexit ad caſum frequentiorem, vt per Io. Lup. ad ll. Thori. l. 52. num. 4.

Et intellige ſanè, ſi oſculum fuit datum poſt ſponſalia, tunc mulier lucrifacit iſthec iocalia, ſecus ſi ante, tunc enim illicitum eſt oſculum, ut per Bald. in l. ſi ſponſo. C. de dona. ante nupt. ut per Lup. in d. l. 52. num. 8. ubi idem eſſe dicit, ſi fuerit cognita ante ſponſalia, ut nec lucretur iocalia, ſicut nec lucratur dodarium, ut hic dicitur, cum præmaturè uirginitatem ſuam amiſit, ſibi imputet: an autem donata inter eos, uel per amicos, conſanguineos, & clientes uiri: dictum eſt ſupra. Quid autem in ſponſo cui ſponſa donauit, quod raro accidit, ut dicit tex. in d. l. ſi a ſponſo: dic, ut per Io. Lup. in d. l. 52. num. 13. ad ll. Thor. & in repet. rubr. extra de don. inter uir. & uxor. colum. 6. Et quid ſi ſponſus mittat munera ſponſæ, quæ non recepit morte præuenta, vel quia nuncius noluit, vel non potuit ei tradere, an efficiantur ipſius ſponſæ, vel eius hæredū? Diſtingue, quod ſi nuncius erat ſponſæ, valuit donatio matrimonio etiam conſumato tempore traditionis, quemadmodum ſi ipſi ſponſæ donaret, vt per gloſ. Bart. in l. ſi ſponſus, ff. de do. inter vir. & vxor. ſecus ſi nuncius erat ſponſi, nam conſideratur tempus traditionis, quo caſu ſi erat carnaliter cognita, non valuit donatio, quia reputatur vxor, vt per Io. Lup. in d. l. 2. Thori. numero, 14.

¶ Adde, ibi in textu. (cum dotibus in pecunia) quod de dotibus maritus tenetur facere inſtrumentum dotale. Iaſ. in l. ex ea parte, num. 11. ff de verb. oblig. ad inſtar venditoris qui cogitur conficere cautelas de venditione l. ſicut datam. C. de liber cau. & l. plures apochiſ. C. de fid. inſtru. glo. in verb. ſuſpectum, in l. 2. in princip. ff. ſol. matr. vbi Bar. & alij, glo. & Bart. in l. ne caſu, C. de diſcuſ. libro 10. Barto. in l. 3. ff. de condi. ob cau. & in l. ſi finita, §. elegantur, ff. de dam. infec. quemadmodum confitens ſe vaſſallum, vel emphiteutam tenetur conficere inſtrumentum recognitionis. Bald. in d. l. ſicut datam, & in caſibus prædictis ſi non vult facere inſtrumentum, tenetur ad intereſſe. Iaſ. in d. l. ſi ex ea parte, num. 11. limita niſi per inſtrumentum ius debitoris efficeretur deterius ſtante ſtatuto, & ritu magnę curiæ Vicariæ per quæ inſtrumenta habent executionem realem, & perſonalem paratam. Angel. in l. in omnibus, in fin. ff. de iud. licet quis teneatur facere inſtrumentum ſecundum conſuetudinem patriæ. Bald. in l. ſi. C de fideiu. Bart. in l. ſi prius, §. Plautius, ff. de aqu. pluuia. arce. vide Iaſ. in l. certi condictio, §. ſi numos. ff. ſi cert. peta. & in l. ſi donatione, C. de colla. & an inſtrumentum dotale debeat eſſe pęnes mulierem, Bald. in conſ. 321. parte 2. & vbi non appareret inſtrumentum dotale, probaretur per duos teſtes, Bal. conſ. 461. num. 2. parte 4. & ibi an admittantur teſtes coniuncti. & vtrum confeſſio dotis receptę per maritum facta probet, & valeat. Bald. conſ. 352. volu. 3.

An mulier dotem pro muliere promittens iuuetur Velleiano, vide Bern. Alſa. in ſuis collecta. 287.

ADDITIONES.

¶ Adde, an auus præſumatur dotare neptem contemplatione filij, & an illud quod pro dote dedit, imputetur in legitima Ber. Alſa. collect. 283. & an teneatur dotare neptem, Io. Lup. in cap. per veſtras, carta 313. per tres columnas. extra de dona. inter vir. & vxor. & an pater naturalis teneatur dotare filiam, vide congeſta per Alſan. collect. 282. & quod poſſit pater cogi ad dotandam filiam, in collectan. 593. ad l. qui liberos, ff. de ritu. nupti.

¶ Adde an ſponſus, non dum maritus, ſi ſubſtinet onera maritalia, poſſit petere dotem, Bal. in conſ. 135. num. 5. volu. 2.

¶ Adde, circa num. 160. quod conſtitutum operatur in inſtrumento pluſquam præcarium, cum per conſtitutum transfeat in conſtitutariū ciuilis poſſeſſio, & naturalis, vt plenè, per Alex. in l. quod meo. & l. interdum, ff. de acqui. poſſ. Bald. in conſ. 494. in 4. volu. Iaſ. in l. quoties, C. de rei. vend. Afflict. deciſ. 139. nume. 9. magna fuit dubitatio. videte ibi addentes.

¶ Add. ad tex. ibi integraliter, & ad dicta nu. 254. quod iſtud verbum intelligitur, id eſt ſine diminutione, l. 1. §. cum dicitur, ff. ſi cui pluſ. quā per l. Falc. Alex. conſil. 141. in fi. volum. 2. & vide quid importet per Afflict. in deci. 258. nu. 3.

¶ Adde ad Rubr. C. ne fideiuſ. doti. den. ſunt qui arbitrentur ſolam fuiſſe remiſſam iſtis coniugibus fideiuſſorum dandorum neceſſitatem, datos tamē fideiuſſores tenere, inter quos Franc. Connanus. Comment. iur. ciui. lib. 8. capit. 9. de iure doti. vbi videas, quamuis communiter doctorum ſchola aliter ſentiat.

¶ Adde in princ. tex. qui dicantur apti ad matrimonium, & ad generandum potentes, vel impotentes, & id quomodo cognoſcatur? & qua ætate ſenex quis cenſeatur, Iac. Menoch. in tra. de arb. iud. quæſt. lib. 2. centur. 1. caſu. 58. 59.

¶ Adde, circa nume. 122. quod ex dictione quondam mors probatur. Rimi. Iun. conſ. 107. num. 18. volu. 1. & conſ. 167. num. 11. conſ. 171. num. 111. volu. 2. itidem ex verbis his appoſitis in inſtrumento, ſcilicet hæres Iacobi, probatur, Iacobum eſſe mortuum. Alex. conſ. 60. num. 2. volu. 7. quæ putarem non ſic indiſtinctè procedere, vt omnimodam faciat probationem, ſed qualemqualem, imo præſumptionem, niſi aliæ concurrant coniecturę. Cum etiam dictio illa quondam verificetur etiam in viuo. Roman. & Alex. in l. 2. §. hoc autem, ff. de ope. no. nunc. Barba. in clem. Ne Romani, §. dudum. de iure iurā. facit,

facit, quod hæc dictio importat plura tempora, Cassan. cons. 52. num. 15.

¶ In textu, & sic fideiussoria cautio, &c. adde an certificatores qui asserunt, & deponunt fideiussores idoneos, teneantur? vide Rebuff. tomo 1. ad const. regias tract. de sent. execut. art. 1. in glos. caution. & tomo, 3. titu. de sequestr. art. 4. glos. 3. nume. 6. versi. & an certificatores, &c.

¶ Adde, in tex. in principio, ibi si matrimonium, &c. quod grauis est, coniugij sarcina. 32. q. 7. cap. omnes cautiones, vnde Terent. in Adelphi. quod fortunatum isti putant, vxorem nunquam habui, & sicut nauigans multis se exponit periculis, sic qui vxorem ducit, 17. q. 2. ca. nos nouimus, vnde consueuit à prudentibus dici, Fortunę bonum vxorem non capere, & Philosophus dicit, vxor est, aut perpetuale refugium, aut perenne tormentum, Curiosus qui de hoc quęrit instrui citra experientiam, videat aureolam Theofrasti, de nuptijs, & Hieron. in episto. contra Iouianum, & Policra. lib. 8. c. 11. Sed contra nuptijs nihil vtilius est hominibus tanquam solis facere hominibus, in auth. de rest. & ea, quæ parit. §. hoc nos. vide S. Thom. 2. 2. q. 152. art. 2. & a. g. 4. Luc. de Pen. in l. in Sacris, C. lib. 12. de proxi Saer. Scrin. num. 7. & in l. 2. num. 29. C. lib. 10. quan & quib. quart. pars. Qualiter autem matrimonium probetur, vide late per Bald. cons. 195. in hac causa, vol. 3. & quam diuersi mores apud gentes in contrahendis matrimonijs fuerint, vide apud Alex. ab Alex. lib. 1. geniali. dier. c. 24. & an sapienti conducat vxorem ducere, lib. 4. c. 8.

¶ Adde, quod si maritus mutauerit conditionem suam in deterius, poterit fideiussor alterutrum petere, vel quod eximatur à fideiussione, l. si pro ea. C. mã. & ff. eo. l. Lutius, vel quod eximatur indemnis. l. si creditores, ff. de priu. cred. l. in omnibus, ff. de iud. & ad hoc compelli per sequestrũ, vel per missionem in possessionem. Inno. in c. ex literis, extra de dolo. & contu. per quæ ita consuluit Bal. consil. 215. ista de iure, volum. 4.

¶ Adde, in num. 126. multa de proxeneticis, & osculo interueniente in sponsalibus, eius effectu, quæ conferunt ad rem, atque subnecti possunt, per Pet. Greg. Tholosan. in Syntagm. vniuer. iur. parte 2. lib. 8. cap. 8.

¶ Adde, in tex. in princ. an matrimonium probetur per duos testes, quando non sunt omni exceptione maiores, & patiuntur defectus, & quando dicatur matrimonium clandestinum, & an pro matrimonio sit præsumendum, vide Grat. cons. 2. vol. 2.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium legitime contractum cum consignatione dotium, & constitutione dodarij vxore in domum viri mortua introducta, si soluatur morte vxoris cum susceptione prolis, quamuis statim sit mortuus, dum tamen in suo ortu viuus nascatur, maritus lucratur omnes dotes.*

2 *Item remanent eidem marito robbæ, & ornamenta defunctæ vxoris.*

3 *Maritus tenetur honorifice sepellire vxorem, & vxor potest legare pro anima sua decimam partem dotis in pecunia consistentis.*

4 *Item in hoc legato decimæ expensæ funeris, quas maritus facere tenetur, non computantur.*

5 *Vxor si moriatur prole non suscepta dotes restituentur hæredi mulieris, vel danti pro ea, vna cum alijs rebus mulieris, sicut inueniuntur, vel earum pretium.*

6 *Maritus retinebit vnum lectum cum minori cultro vxore mortua, vt supra non suscepta prole, & deducit expensas de dote, quas fecit in funeranda vxore.*

7 *Consuetudo ista est correctoria iuris communis in hoc, scilicet, quia maritus prole suscepta lucratur dotes in pecunia, & sic mulier priuatur dote.*

8 *Dos de iure communi soluto matrimonio reddit ad dotantem mulierem vel hæredes mulieris, & donatio propter nuptias ad virum, num. 9.*

10 *Mulier de iure communi filijs existentibus habet vsumfructũ in donatione propter nuptias, qui vsufusfructus ea mortua redit ad filios.*

11 *Maritus de iure communi est vsufructuarius dotiũ maternarum, idest suæ quondam vxoris.*

12 *Maritus tenetur seruare filijs lucra, vnde bona processerunt.*

13 *Dos quamuis sit restituenda vxori, vel eius hæredi, hoc tamen nisi pactum, vel consuetudo lucrandi dotem intercedat, & num. 14.*

15 *Consuetudo iuris communis correctoria, stricte interpretanda, & proprie intelligenda.*

16 *Consuetudo interpretanda iuxta sensum non verba.*

17 *Consuetudo correctoria tollens mulieri facultatem testandi de dote.*

18 *Consuetudo extra casum in quo loquitur non extenditur.*

19 *Dos proprium est mulieris patrimonium.*

20 *Pactum de lucranda dote viua vxore non valet.*

21 *Consuetudo dicitur pactum ciuium.*

22 *Pactũ de lucranda dote intelligitur vxore mortua.*

23 *Ratio decisionis huius consuetudinis. Et quæ sit, discutitur, num. 24.*

25 *Marito defertur lucrum dotis propter onera matrimonialia.*

26 *Onera matrimonij plura sunt ad quæ si aduerterent cupidi iuuenes, raro, aut nunquam vxorem ducerent.*

27 *Consuetudo deferens lucrũ dotis marito, valida est.*

28 *Ius ciuile contrario iure statutario tolli potest.*

29 *Matrimonium quomodo, & qualiter legitime contrahatur.*

30 *Dos promissa non constituta, an habeat vim verę dotis ad finem lucrandi.*

31 *Dodarium qualiter constituatur remissiue.*

32 *Inducta, deducta, introducta vxor, quando dicatur.*

33 *Concubitus vel inductio non facit matrimonium.*

34 *Maritus non lucratur dotem, si in domum non ducatur*

tur sponsa.
35 Consuetudo ista non dat lucrum dotis marito, nisi dos promissa constituatur, assignetur, vt uxor sit in domum viri inducta.
36 Maritus non lucratur dotem si cum vxore coire non potuit.
37 Mors est animæ à corpore separatio.
38 Maritus lucratur dotem vxore mortua morte naturali.
39 Monasterium ingressa pro mortua habetur.
40 Deportatio est mors ciuilis.
41 Deportatio aufert ciuitatem, secũdum aliquos etiam libertatem.
42 Maritus lucratur dotem propter susceptionem prolis.
43 Consuetudo quòd vxor habet medietatem bonorum mariti, & èccontra valet.
44 Fatum mors dicitur.
45 Fatales dies qui?
46 Fatum est, quod per diuinæ voluntatis seriem accidere solet.
47 Maritus ità lucratur dotem si filius viuus nascatur.
48 Naturaliter dicitur nasci, qui viuus nascitur, quãuis vocem non emiserit.
49 De iure canonico ille dicitur naturaliter natus, qui nascitur viuus, & baptizatur.
50 Abortiuus dicitur, qui mortuus nascitur.
51 Viuus natus quamuis statim decedat, non dicetur abortiuus.
52 Viuus nasci dicitur etiam si nascatur cum aliqua coactione obstetricis.
53 Vel cæso matris vtero.
54 Natus dicitur qui totus, non pro parte nascitur.
55 Natus pro parte non dicitur natus, nec rumpit testamentum.
56 Viuum non nasci, vel viuere non posse, paria sunt.
57 Natus viuus etiam si momento viuat, rumpit testamentum esto, quòd illico decesserit, & vocem non emiserit.
58 Natus abortiuus non rumpit testamentum, etiam quòd excessisset tempus quo fœtus est animatus.
59 Eadem ratione si natus non valeat viuere.
60 Natus si non potest viuere, de eo iudicatur, vt de abortiuo.
61 Nec facit deficere fideicommissum.
62 Baptismus an teneat de eo, qui in vtero matris existens medius capite, & collo reliquis partibus extra positis, ita vt sit rebaptizandus?
63 Anima est in toto corpore, & in qualibet ipsius parte.
64 Baptizandus est, si manus, vel pes tãtum appareat, quãuis postea natus sit ad cautelam baptizãdus.
65 Baptismus à laico conferri potest in casu necessitatis cum deficit sacerdos.
66 Immo à muliere eadem causa, & necessitate subsistente.
67 Partus natus non aptus ad viuendum, & qui pro nõ nato habetur, an transmittat hæreditatem.
68 Consuetudo ista requirit, vt nascatur fœtus, & viuus nascatur, alioqnin ad lucrum dotis marito nõ proficeret.
69 Viuus nasci dicitur, qui vocem emisit, vel alias discernitur viuus habens formam humanam.
70 Natus non dicitur qui natus statim est mortuus.
71 Consuetudo dat lucrum dotis marito prole suscepta, etiã mortua, etiam, quod mater decesserit ante, vel post partum.
72 Et si filius præmoriatur matri, maritus lucrifacit dotem.
73 Dare, & tradere differunt, aliud enim est dare, aliud tradere.
74 Dare est dominium transferre, & accipientis facere.
75 Tradere est, possessionem transferre.
76 Promittens tradere aliquid in genere, tenetur ad dominij translationem.
77 Venditio cum promissione dandi, non est vera venditio, sed potius contractus innominatus.
78 Licet vendens aliquid in genere, vel quantitate teneatur ad translationem dominij, & cur diuersum? vide, num. 79.
80 Promissio tamen simplex an intelligatur de traditione, an vero de dominij translatione?
81 Traditio pluribus modis fit, videlicet.
82 Per traditionem clauium.
83 Per traditionem instrumentorum.
84 Per precarium, item.
85 Per constitutum.
86 Precarium, & constitutum sunt actus ficti, per eos tamen transit in constitutarium possessio vera.
87 Etiam, quod lex, vel consuetudo requireret actualem traditionem.
88 Nec tamen sufficit si in instrumento asseratur rem esse traditam.
89 Præsertim si in cõtractu suspicio esset fraudis, tunc vera requiretur traditio.
90 Maritus lucratur dotes in casu istius consuetudinis siue consistant in pecunia, siue in mobilibus.
91 Siue consistant in specie, siue in quantitate.
92 Maritus secundum has consuetudines, non lucratur dotes in stabilibus.
93 Dos siue in pecunia, siue in stabilibus consistens de iure communi redit ad dotantem.
94 Lex vna distinguitur per aliam.
95 Dictio, omnes, est dictio vniuersalis affirmatiua.
96 Maritus lucrum dotis per eum non petitæ trasmittit ad hæredes.
97 Lucrum dotis dicitur de patrimonio mariti, non vxoris.
98 Lucrum dotis fit si fuerit promissa, & assignata.
99 Consuetudo an habeat locum si dos fuit constituta tantum?
100 Maritus lucratur dotem vxore etiam præmortua condito testamento alio instituto hærede.
101 Vxor non potest de dote disponere, nec maritum grauare.
102 Maritus non venit ad lucrum dotis ex iudicio testatoris, sed ex prouisione huius consuetudinis.
103 Dos censetur, vt æs alienum, non hæreditarium mulieris.
104 Lucrum dotis defertur marito propter onera, quæ ratio ita militat ex testamento quam ab intestato.
105 Maritus lucratur dotes siue proles decesserit siue superuiuat.

F

superuiuat.

106 *Maritus lucratur ne dum dotes, verum etiam iocalia, & ornamenta.*

107 *Iocalia, & ornamenta sunt appendices dotis.*

108 *Illud quod dicitur de dote, habet locum etiam in supplemento dotis.*

109 *Iocalia, & ornamenta censentur esse pars dotis.*

110 *Maritus lucratur cum dote, etiam bona corredalia.*

111 *Maritus non lucratur bona vxoris paraphernalia, & extra dotem.*

112 *Mulier à marito, non potest impetrare remissionem huius lucri.*

113 *Nec valebit donatio vxori facta, quæ diuerterat, vt redeat.*

114 *Maritalis concordia non debet esse venalis.*

115 *Maritus lucratur dotem etiam si simpliciter dotem restituere promiserit nec per hoc censetur remissum lucrum.*

116 *Maritus lucratur ne dum dotem, verum etiam augmentum dotis matrimonio constante factum.*

117 *Dos, & augmentum dotis est vna eademque res, quæ non debet diuerso iure censeri.*

118 *Maritus lucratur dotem, etiam si fuerit promissum in omnem casum restitutionis.*

119 *Contractus debet interpetrari secundum dispositionem iuris communis.*

120 *Atque etiam secundum dispositionem statuti.*

121 *Limita nisi pater stipulatus esset integram dotem restitui sibi.*

122 *Consuetudo ista ligat etiam Principem, & regem degentem in ciuitate consuetudinaria.*

123 *Inclitę filiæ Regis, vel sorores dotatę subduntur consuetudini.*

124 *Consuetudo ista dans lucrum dotis militat æquè in vidua, ac virgine.*
Cum nulla ratio diuersitatis inter vtrumque casum assignari posit.

125 *Minor si dat in dotem mobilia pretiosa, quæ sine decreto alienari non possunt, an maritus dotem lucrifaciet?*

126 *Constitutio dotis siue in stabilibus, siue in mobilibus pretiosis minoris requirit causæ cognitionem.*

127 *Minor habet restitutionem aduersus constitutionem dotis immoderatæ.*

128 *Minor non habet restitutionem aduersus consuetudinem, quæ dat lucrum dotis.*

129 *Minori competit restitutio aduersus effectum statuti, non autem contra statutum.*

130 *Dispositio statuti redducitur ad intellectum pacti.*

131 *Insinuatio, an requiratur in dote excedente summā aureorum quingentorum.*

132 *Lucrum dotis non defertur marito ob mortem vxoris.*

133 *Dotis datio non est simplex donatio, sed ob causam.*

134 *Substitutio expressa potentior est, quam tacitum lucrum proueniens ex consuetudine.*

135 *Expressa substitutio num operetur exclusionem mariti a lucro infra legitimam?*

136 *Maritus lucrifaciet dotes excluso substituto.*

137 *Substitutio facta filiæ per patrem in dote intelligi debet in casu quo operari potest.*

138 *Pater substituere in dote potest vltra legitimā, in casibus in quibus dos reuerteretur ad grauātem, vel eius hæredem.*

139 *Non autem si ad filiam dos iure consolidationis reuerteretur, tunc non reciperet grauamen, nisi tātundem filiæ relinqueretur.*

140 *Maritus si dederit licentiam vxori de testando pro parte, vel in totum de dote, nunquid dictam licentiam possit ante mortem vxoris reuocare.*

141 *Pater potest consensum datum filio donandi reuocare?*

142 *Licentia ista, an requirat scripturam?*

143 *Licentia ista, an requirat ordinariam probationem, an vero septem testes quot in testamento.*

144 *In duorum, vel trium ore stat omne verbum.*

145 *Contractus fieri potest in testamento.*

146 *Contractus probatur per duos testes.*

147 *Nominatio facienda per executores testamenti probatur per duos testes.*

148 *In commissione requiruntur duo testes.*

149 *Vtrum maritus per expressum pactum posit pacisci de parte dotis.*

150 *Lucrum dotis est inductum in fauorem mariti.*

151 *Maritus si promittit restituere totam, & integram dotem, videtur renunciare huic lucro consuetudinario.*

152 *Pactum contra statutum est nullum, & quando id procedat.*

153 *Vtrum lucrum dotis militet in matrimonio putatiuo?*

154 *Lucra constante matrimonio quæsita ex forma statuti diuiduntur etiam si matrimonium sit putatiuum.*

155 *Priuilegia dotis extenduntur ad matrimonium putatiuum.*

156 *Et habebit dos tacitam hypothecam.*

157 *Ampliatur etiam in omnibus priuilegijs dotis.*

158 *Dos putatiua eadem habet, quæ dos vera priuilegia.*

159 *Actio in dote putatiua, est priuilegiata sicut in vera dote.*

160 *Instrumentum dotale ex forma statuti habens executionem paratam, militat etiam in dote putatiua.*

161 *Dotis materia est fauorabilis, & extendenda.*

162 *Fundus dotalis alienari non potest in dote putatiua æquè ac si vera.*

163 *Titulus dotis est onerosus, etiam in matrimonio putatiuo.*

164 *Donatio inter coniuges non valet, etiam in matrimonio putatiuo.*

165 *Dilatio anni ad restitutionem dotis non habet locum in matrimonio putatiuo.*

166 *Nec maritus putatiuus habet beneficium ne teneatur in quantum facere potest sicut verus.*

167 *Nec lucratur maritus putatiuus fructus dotis.*

168 *Nec inter coniuges putatiuos habebit locum successio, quæ in vero matrimonio.*

169 *Donatio inter coniuges putatiuos morte non confirmatur.*

170 *Pactum, & consuetudo a pari procedunt.*

171 Statutum non extendit vires suas ad matrimonium putatiuum, quod habet perpetuam causam probibitionis.

172 Consuetudo ista num militet muliere ingreßa in monasterium?

173 Consuetudinis verba requirunt mortem naturalem, non ciuilem.

174 Consuetudinis verba sunt intelligenda in casu vero & proprio.

175 Lucrum dotis, an habeat locum data licentia per Sum. Pontificem alteri nubendi.

176 Matrimonium inter tutorem, & pupillam de iure ciuili est interdictum, secus de iure canonico, numero 178.

177 Dos data tutori per pupillam non valet, neque tenet.

179 Ius canonicum permittit matrimonium inter tutorem, & pupillam.

180 Dos non est sequela necessaria matrimonij.

181 Marito, & vxore insimul repentino incendio, naufragio, vel casu decedentibus, vtrum habet locũ consuetudo de lucro dotis?

182 Consuetudo de lucranda dote, vtrum maritus exterus lucretur stante statuto in ciuitate, quòd exteri non acquirant bona.

183 Consuetudo de lucranda dote vtrum habeat locum in feudis, & rebus feudalibus?

184 Feudalia non veniunt in generali dispositione.

185 Feudum si sit transitorium ad hæredes quoscumque, transit ad maritum lucrantem dotem.

186 Item transit ad maritum, quando feudum eßet datum in dotem de consensu domini.

187 Feudum, an poßit sine assensu domini dari in dotem in Regno Neapolitano.

188 Mulier etiam obtenta dispẽsatione a principe testandi de dote, non poteſt testari in præiudicium mariti, qui lucratus est dotem ex consuetudine.

189 Princeps ignarus consuetudinis loci non videtur voluiße præiudicium inferre marito substinenti onera matrimonij.

190 Matrimonium valet ne cum vetula septuagenaria.

191 Vtrum matrimonio contracto cum muliere septuagenaria habeat locum cõsuetudo de lucro dotis? concluditur quòd non, nam ex ea proles non suscipitur, & sic consuetudo locum non habet, potest dari casus quando habuisset amasiam cum qua suscepisset liberos, deinde contraxit matrimonium cum ea, filij antea nati legitimantur, ita vt omnis tollatur macula, c. tanta, extra qui filij sint legit. & sic vigebit consuetudo.

192 Mulier extera si contrahat in ciuitate consuetudinaria, ignara consuetudinis loci viri, vtrum maritus lucretur dotem?

193 Dos lucrifacta per maritum ex consuetudine ista remanet viro ex causa onerosa, non autem lucratitiua. in recompensam onerum matr.

194 Maritus lucratus dotem ex consuetudine non tenetur ad onera hæreditaria vxoris.

195 Causa lucratiua quæ dicatur, quæuè onerosa?

196 Gabella non debetur per maritum ex hoc lucro dotis stante statuto de ea soluenda in causis lucratiuis.

197 Matrimonium si contrahatur inter personas diuersi fori, nullo alio dicto, quod statutum attendatur inter diuersa.

198 Statutum loci viri attenditur, non autem cõtractus, nisi vxor ducat virum ad eius forum.

199 Statutum loci vxoris attenditur si id agatur.

200 Forum viri attenditur, non autem contractus fauore dotis, recipit tamen hoc multas limitationes. remissiue.

201 Maritus expellens mulierem è domo sine causa priuatur lucro dotis consuetudinario.

202 Item si ægrotanti medicinas, & alia necessaria non præstitisset.

203 Item si medicum vbi copia medicorum est non adhibuißet.

204 Vel si per conuicinas vrbes non perquisiuit.

205 Vel si vxorem necauit, vel venenum propinauit.

206 Vel si imperitum medicum adhibuit.

207 Vtrum autem si maritus occidit vxorẽ iure permittente ex causa adulterij, dotem lucretur? & numero 209.

208 Lucrum dotis marito delatum non est simpliciter lucrum, sed onus.

210 Maritus non lucratur dotem si vxorem tempore pestis reliquißet absque necessarijs alimentis.

211 Limita si sanam reliquerit, secus si epidimię sit morbo infectam, vt nulla sit spes salutis.

212 Maritus non lucratur dotem si cum vxore non habitauit, nec onera maritalia substinuit.

213 Vxor non lucratur dodarium, si a marito diuertit, et secum sua culpa non commorata est.

214 Maritus non lucratur dotem si de vxore sit male meritus.

215 Consuetudo de lucrando dotem habet locum in marito, non autem in sponso.

216 Statum loquens de vxore non extenditur ad sponsam.

217 Sponsa proprie dicitur de futuro promißa.

218 Consuetudo vt maritus lucretur dotem, non habet locum si duxerit viduam habentem filios ex priori matrimonio.

219 L. hac edictali, C. de secund. nupt. non censetur sublata per consuetudinem, per quam disponitur, vt maritus prole suscepta lucretur dotem.

220 Consuetudo deferens lucrum dotis marito, non habet locum in præiudicium filiorum ex primo matrimonio.

221 Maritus secundus non lucratur dotem in præiudicium filiorum primi viri.

222 Mulier secundo nubens non poteſt dotis nomine conferre secundo viro, plusquam vni ex filijs primi viri.

223 Cautela pro secundo viro contrahente cum vidua, vt habeat consensum filiorum ex primo marito, ita enim lucrabitur dotes, quia consuetudinibus non fit iniuria, & num. 224.

225 Dos data per mulierem secundo nubentem de facto reuocabitur a filijs primi matrimonij dempta virili.

226 Maritus, an lucretur dotem datam de bonis alienari prohibitis, num. 28.

227 Maritus euicta dote poterit agere super reliquis bonis.

292 Pater habet vſumfructum in his bonis ex primo matrimonio lucrifactis atque etiam in alijs bonis maternis filiorum.
293 Nec pater de his inuentarium conficere tenetur.
294 Licet honeſtius fiet ſi id conficiat.
295 Inuentarium facere de bonis filiorum, non eſt onus patris, ſed probatio.
296 Idque reſpicit reſtitutionem faciendam poſt mortẽ patris.
297 Pater ſi dolum committat in adminiſtratione bonorum maternorum filij, eius bona obligantur, & tenetur reddere rationem.
298 Pater ſi diſſipet bona filiorum, ſuccurritur eis, vt priuetur adminiſtratione.
299 Culpa, & negligentia patris remouet patrem ab administratione bonorum filij.
300 Culpa tamen ſit talis, vt liberis non ſit conſultum.
301 Idque procedit ne dum in bonis mobilibus verum etiam ſtabilibus.
302 Melius eſt à principio occurrere, quam poſt vulneratam cauſam remedium quærere.
303 Bona patris ſunt obligata pro adminiſtratione bonorum filij, id tamen quo ad res ipſas.
304 Patris ſunt fructus bonorum maternorum, & aduentitiorum filij.
305 Pater etiam remouetur ab adminiſtratione bonorũ filij, etiam ſi fuerit valde tenax, vt deficiat in neceſſarijs.
306 Pater bona filiorum in quib. habet vſumfructum, alienare non poteſt.
307 Nec hypothecæ ſubmittere, nec ſeruitutem imponere.
308 Alienationis verbum, ſeu alienatum largo modo comprahendit omnem alienationem.
309 Pater bona filiorum poteſt alienare ex cauſa neceſſaria æris alieni.
310 Pater ſi alienet bona filiorum ex iuſta cauſa, non requiritur decretum iudicis.
311 Niſi pater alienaret, vt tutor filiorum, tunc enim requiritur decretum iudicis, & quomodo id procedat?
312 Pater de bonis filij aduentitijs nec compromittere, nec tranſigere poteſt.
313 Pater non prohibetur exercere iura, & actiones in bonis filij aduentitijs, vt pater, & legitimus adminiſtrator.
314 Imo quandoque nomine proprio agere poteſt.
315 Pater nobilis donare non prohibetur bona filij, licet cum aliquo moderamine.
316 Licet ea alteri procuratori ſcilicet, vel adminiſtratori non ſint permiſſa.
317 Pater lucratus dotes tranſiens ad ſecunda vota, perdit proprietatem filijs exiſtentibus ex primo matrimonio, adminiſtratione, & vſufructu apud patrem remanentibus.
318 Lucrum quæſitum filio notario, vel actuario cenſetur quaſi caſtrenſe.
319 Conſuetudo iſta dat lucrum dotis ſi fuerit conſtituta dos, & tradita.
320 Dos vtrum dicatur tradita ſi do tibi filiam, vel ſororem meam in vxorem, & tu ſororem, vel filiã tuam mihi, vel filio meo ita, vt nullam dotẽ des.
321 In re eſſe dicitur, id quod eſt in veritate.
322 Maritus lucrifacit vltra dotes robbas, & ornamenta mulieris prædefunctæ.
323 Sed, an pretioſas, & non quotidianas.
324 Maritus lucrifacit robbas, & ornamenta quamuis pretioſa vxoris prædefunctæ.
325 Indefinita oratio æquipollet vniuerſali.
326 Onus probandi prolem fuiſſe ſuſceptam nec ne, cui incumbat?
327 Negatiua propoſitio eſt, de iure improbabilis.
328 Hæres præſumitur deceſſiſſe ſine liberis.
329 Modus probãdi negatiuam, & quomodo probetur? remiſſiue.
330 Teſtis caueat tãquam ab igne deponere in negatiua non coarctata loco, & tempore.
331 Teſtis deponens ſuper negatiua ſuſpectus eſt.
332 Maritus lucratus dotem tenetur vxorem honorifice ſepelliri facere.
333 Maritus de iure communi non tenetur de proprio vxorem ſepellire, ſed de dote, & patrimonio mulieris.
334 Maritus mortua vxore amplius onera ſuſtinere non debet.
335 Maritus vxori infirme tenetur ſubuenire de alimẽtis medicis, & omnibus neceſſarijs.
336 Vxor non tenetur ſepellire de proprio virum.
337 Maritus ob id tenetur vxorem ſepellire, quia lucratus eſt dotem.
338 Mulieres quaſi de patrimonijs ſuis, ita de dotibus funerari æquiſſimum eſt.
339 Maritus prole non ſuſcepta cum dotem non lucretur, tenetur de dote ſepellire vxorem, & in reſtitutione id deducet.
340 Maritus qui vxorem ſine dote duxit, non tenetur vxorem ſepellire de proprio, ſed pater vxoris, & quid ſi non ſit pater?
341 Maritus ſi pater vxoris, vel hæredes non ſint ſoluẽdo tenetur vxorem ſepellire de proprio in quantum facere poteſt.
342 Maritus qui lucratus eſt dotem, & vxor habet alia bona, nunquid ſit funerãda tam ex dote, quam ex cæteris bonis.
343 Expenſæ funeris in vxorem per maritum erogatæ, ſunt deducendæ de dote, etiam, quod mulier alia bona haberet.
344 Intellectus ad l. Celſus ff. de relig. & ſumpt. funer.
345 Intellectus in l. ſic pro rata, ff. de reli. & ſump. fune.
346 Maritus de dote tantum expenſas erogare dicitur in funus vxoris.
347 Maritus ſi ratam dotis ex pacto lucratur, pro rata tantum expenſas funeris vxoris facere tenetur.
348 Verbum honorifice in textu poſitum quid importet.
349 Modus honeſtus eſt ſeruandus, nec immoderatus in funere.
350 Maritus vxorem ſepulturæ tradens caueat ne pretioſas veſtes, & ornamenta in ſepultura condat, cum hæres mulieris ea repetere poſſit.
351 Ornamenta, & pretioſas veſtes cum cadauere ſepellire ſimpliciores homines faciunt.
352 Hæredes vxoris repetunt ea, quæ vxor detulit in domum viri.
353 Mortui ducendi ad ſepulturam non ſunt induendi veſtibus communibus.
354 Conſuetudo prohibens mulieri diſpoſitionem dotis

nisi de certa quantitate, num sit fauorabilis, vel odiosa?

355 *Fauorabilis dicitur consuetudo dum permittit dispositionem de certa quantitate.*

356 *Consuetudo quatenus restringit potestatem mulieris de disponendo de dote, est odiosa.*

357 *Aes alienum, an prius sit deducendum de dote, vt eo deducto disponat mulier de decima?*

358 *Maritus si ex consuetudine lucratur quartam, mulier deducto ære alieno, & alijs oneribus disponet de decima.*

359 *Mulier, an possit disponere vltra decimam ad pias causas?*

360 *Mulier disponendo ad pias causas, non tollit consuetudinem.*

361 *Mulier, an inter viuos possit disponere de ista decima?*

362 *Mulier infirma ea infirmitate ex qua moritur, donat inter viuos, num debeat iudicari, vt dispositio inter viuos, & num. 363.*

364 *Mulier prohibita disponere de dote, num de alijs bonis extra dotem possit?*

365 *Consuetudo ista prohibet dispositionem dotis nisi de decima, non autem de alijs bonis extra dotem.*

366 *Mulier secundum hanc consuetudinem, an disponet de corredo?*

367 *Consuetudo odiosa est restringenda, non amplianda.*

368 *Consuetudo ista, quæ dicit mulierem posse relinquere decimam partem dotis, loquitur in dote consistente in pecunia, vel mobilibus tantum, secus in stabilibus.*

369 *Bona stabilia si dantur in dotem, maritus non lucratur dotem, & seruatur dispositio iuris communis, nam mulier poterit de ea disponere.*

370 *Mulier, quæ potest relinquere pro anima, an possit esse per modum vniuersalis institutionis hæredis?*

371 *Verbum, lego, trahitur etiam ad institutionem.*

372 *Et trahitur ad donationem causa mortis.*

373 *Quid autem si in vita pro anima donaret?*

374 *Mulier, an de hac decima possit disponere per modum quantitatis, non quotæ?*

375 *Mulier si relinquat vltra decimam corruat in totũ nec ne.*

376 *Animæ fauore, quod non valet, vt agitur, valet tamen, vt valere potest.*

377 *Prohibitus testari, an possit pro anima relinquere?*

378 *Disponendi facultas per pactum, adimi non potest.*

379 *De pacto ad consuetudinem valet argumentum.*

380 *Consuetudo habet vim pacti publici.*

381 *Mulier contrahendo secundum consuetudinem quasi contrahit cum eius viro.*

382 *Argumentum de pacto ad consuetudinem valet affirmatiue, non negatiue.*

383 *Anima cunctis rebus est præferenda.*

384 *Pium dicitur legatum, quod pro exoneratione conscientiæ legatur.*

385 *Pium dicitur legatum, quod consanguineo pauperi legatur.*

386 *Item si legetur pro redemptione captiuorum, vel ecclesiæ, vel hospitali.*

387 *Idem si ad refectionem pontium, & murorum ciuitatis.*

388 *Idem si relictum personis miserabilibus.*

389 *Idem si pro virginibus maritandis.*

390 *Legatum si fiat diuiti quem credebat pauperem debet ei auferri, & in alios pios vsus conuerti.*

391 *Legatum pium debetur etiam nõ adita hæreditate.*

392 *Legatum pium nutu debetur, etiam non condito testamento nec facta hæredis institutione.*

393 *Relictum omne pro anima debetur à quocunque successore.*

394 *Testamentum ad pias causas valet etiã coram duobus testibus etiam non rogatis.*

395 *Legatum pro anima in fraudem præsumptam, si fiat amico, vel coniunctæ personæ.*

396 *Mulier sub patria potestate, an possit testari, vel legare?*

397 *Mulier, an testari possit patre permittente, & consentiente.*

398 *Mulier potest donare causa mortis patre permittente.*

399 *Mulier filiafam. rerum suarum administrationem non habet.*

400 *Mulier nupta adhuc est in patria potestate, nec ob matrimonium soluitur ab ea.*

401 *Mulier non habet priuilegium testandi de dote.*

402 *Mulier de dote testari non potest, etiam patre consentiente.*

403 *Nec quidem si adhunc tantum actum emãcipetur.*

404 *Filius familias in vndecim casibus tantum testari potest.*

405 *Filius familias per statutum habilitari potest ad testandum.*

406 *Filiusfam. habilitatus ad testandum, an censeatur ad donandum causa mortis?*

407 *Licentia per patrem filio concessa donandi causa mortis, an possit reuocari?*

408 *Frater si nuptui tradidit sororem, quæ promisit restitutionem dotis fratri dotanti, num possit mulier disponere de decima dotis.*

409 *Frater tenetur dotare sororem de bonis paternis, secundum Constitutionem regni.*

410 *Frater si de proprio dotauerit sororem, cum pacto expresso, quod dos redeat ad dotantem, nec mulier de dote quicquam potest disponere, nec maritus dotem lucratur.*

411 *Extraneus dotans censetur donare, nisi in continenti fiat pactum de restituendo.*

412 *Mulier prohibita vltra decimam relinquere directo, nunquid possit per fideicommissum.*

413 *Quod vna via prohibetur, non censetur alia permissum.*

414 *Titulus legati includit institutionem, legatum, & fideicommissum.*

415 *Dispositio de decima dotis, num in dote profectitia, vel aduentitia indifferenter militet.*

416 *Consuetudo generaliter loquens, generaliter est intelligenda.*

417 *Animæ ad salutem non debent retardari ob moram hæredis.*

418 *Legata pia, vt soluantur a quolibet, instari posse.*

419 Le-

561 Cor-

CAP. III.

SI matrimonio legitime contracto, dotibus assignatis, dotario constituto, & vxore in domum viri deducta, matrimonium morte vxoris soluatur, filio suscepto ex ea: & si tamen filius in fata decesserit, dum tamen in suo ortu viuus nascatur, maritus omnes dotes sibi datas, & traditas lucrifaciat, & robbæ, & ornamenta defunctæ vxoris sibi remaneãt, & vir faciat vxorem honorifice sepelire. Et vxor possit inuito viro, vel patre viri legare decimam partem dotis assignatæ in pecunia pro anima sua, nõ computatis in ea expensis factis in funere, quas maritus facere tenetur: Si autem vxor inducta in domum viri præmoriatur viro, filio non suscepto ex ea, dotes restituantur, retento tamẽ lecto vno cum minori cultro, deductis expensis in funere vxoris à marito factis, & res sicut inueniuntur, restituantur vel earum pretium.

SI Matrimonio, &c.

In superiori consuetudine dictũ est,
quando matrimonium cõtractum
dirimitur, nondum traducta vxore in domum
viri; in hac vero dici-
tur, quando matrimo
nium soluitur vxore
inducta, & cognita.
Textus in duas partes
secatur, ĩ prima enim
parte loquitur, cũ sol-
uitur matrimonium
morte vxoris filio su-
scepto: in secunda ve-
ro parte, quando sol-
uitur matrimonium
morte vxoris prole nõ
suscepta. Secunda in-
cip. ibi, Si autem vxor.

Primo nota ex ista
consuetudine, quod
1 si martimonium † sit
legitime contractum
cum assignatione do
tium, & cõstitutione
dodarij, & vxore indu
cta in domum viri, cõ
tingerit solui matri-
monium morte vxo-
ris filio suscepto ex ea,
& si statim sit mor-
tuus, dum tamen in
suo ortu viuus sit na-
tus, maritus lucratur
omnes dotes sibi da-
tas, & traditas, atque
remanent sibi robbæ
& ornamenta defun-
ctæ vxoris, cum one-
2 re † tamen eam sepel-
liendi honorifice: ve-
rum vxor possit lega-
re decimam dotis in
3 pecunia † consistentis
pro eius anima, ĩ qua
4 non computantur † expensę factæ in funere vxo
ris, & hoc dicit in prima parte, vsque ad versi. Si
autem vxor.

Secundo nota, quòd retento eodem the-
mate, si vxor moriatur prole non suscepta, do-
res restituuntur hęredi mulieris, vel danti pro
ea, vna cum alijs rebus mulieris sicut inueniun-
5 tur, † vel earum pretium, retento per mari-
tum uno tantum lecto † cum minori cultro,
6 & deductis expensis in funere vxoris per ipsum
maritum factis. hoc dicit vsque ad finem.

Tertio nota, quòd hęc consuetudo est corre-
ctoria iuris cõmunis, † in hoc, ꝙ maritus prole
7 suscepta lucratur dotes in pecunia consistentes,
& vxor priuatur dote, vt hic, & de hac consuetu
dine meminit glo. in constit. Regni, Mulier quæ
dotarium, vbi vide, cũ alioquin de iure commu
8 ni secus † sit, si quidem dos soluto matrimonio
reddit ad mulierem, seu eius hæredes, sicut do-
9 natio. † propter nuptias ad maritum, vt in ca. fi.
§. fi. extra de don. gl. in auth. dos data, C. de don.
ante nupt. glo. in §. penultimo, institut. de dona-
tio. vbi Ioan. de Platea,
Aretin. atque Moder-
niores.
10 Adeo, † vt extantib.
filijs mulier habet vsũ-
fructum in donatione
propter nuptias, & ea
mortua redit ad filios,
Are. in §. j. Inst. ad Tert.
11 Cremen. Sing. † vltimo,
& maritus vsufructu-
ctuarius dotium mater
narum idest suę quõdã
vxoris, l. cum oportet,
C. de bon. ꝗ liber. l. 1. &
2. C. de bon. mater. & te
nenr̃ lucra seruare filijs
12 eius matrimonij, † vn-
de bona lucrata proces
serunt, l. fœminæ, C. de
secund. nupt. Bellon.
consi. decimoseptimo,
& sic quamuis de iure
13 restitutio dotis † sit fa-
cienda vxori, vel eius
hæredi, vt not. in l. dos
14 a patre, † C. solu. matr.
hoc tamẽ procedit, nisi
pactum, vel cõsuetudo
intercedat de lucranda
dote, vt hæc consuetu-
do disponit, facit text.
in l. si pater, in princ. ff.
de pact. dota. & l. si inter
virum, ff. de iure dot. &
l. si inter socerum, ff. de
pact. & cum sit corre-
15 ctoria, † stricte est inter-
terpretanda, & proprie
intelligenda, ac inter-
prætanda, non insisten
16 do in verbis, † sed in sensu, vt per Bald. in l. 2. C. de
dot. promi. & per Ang. in cons. 158. columna pri
ma, qui in proprijs terminis dicit, quòd sit corre
17 ctoria iuris cõmunis, & † cum tollat vxori facul
tatem disponendi de dote, ac rebus dotalib. stri-
ctè, & proprie sit intelligenda, Paris. cons. 127. co
lumna tertia, in princ. volum. primo, & in consi-
18 lio 34. columna 2. volumine 3. † & extra alium ca
sum extendi non debet, & tritissimũ est hoc di-
ctum, & commune, vt inquit Soci. iun. cons. 27.
col. pen. vol. 1.

Quæro nunc pro ratione dubitandi, quomo-
do deferatur lucrũ dotis marito prole suscepta,
19 si † dos est proprium patrimonium mulieris, l.
20 3. §. sed utrum, ff. de mino. & † pactum de lucran
do dotem uiua uxore non ũaleat, neque teneat,
21 idque † etiam, nec cõsuetudine introduci, quæ
est

est pactum ciuium, l. prima, C. de decur. libro 10. cum huiusmodi pactum est nullum, & non est seruandum, immo intelligitur mortua vxore ha
22 bere locum, † non autem superuiuente, l. secun-
23 da, ff. de pact. dota. † Pro vera tamen ratione decidendi est docendum, quod quamuis multæ, & quidem non refellendæ assignari possent rationes, ex quibus statuentes detulerũt lucrum dotis marito prole suscepta, prima in solatium dilectissimę coniugis mortuę, secundum Bald. Nouell. in tract. dot. in sexta parte, special. 37. columna fi. & per Dec. consi. 67. columna secunda. Secunda
24 ratio † finalis, & immediata fuit fędus matrimonij, secundum Bald. in auth. ex testamento, C. de secund. nupt. & per Bal. Nouel. in loco proxime
25 allegato. Tamen † vera decidẽdi ratio fuit huius lucri delatio ad maritum, eaque moti sunt statuẽtes propter onera matrimonij maxima, quæ marito deferuntur, ad quæ si iuuenes cupidi laicalis status aduerterent, raro, aut nunquam vxo
26 res † ducerent, vt inquit Io. Pet. de Ferrar. in for. lib. quo vxor agit ad dotem, in ver. vxor quondã Thadæi, Imol. in l. si eum dotem, §. sin autem in sæuissimo, ff. solut. matr. & Panorm. consi. 79. volumine 2. Merito igitur ad id respexit hæc consuetudo, ac prouidit, vt maritus lucretur dotes mortua vxore in eius domũ inducta, filio suscepto ex ea superstite, siue statim post partum mortuo, & quidem valde honesta est huiusmodi dispositio propter onera prædicta, secundum Alexand. cons. 57. colum. penul. volum. 1. gl. in l. si donatarius, §. fi. ff. de condi. ob causam, vbi Alexan. dicit eius glos. opinionem esse communem, & ibidem las. dicit omnes Doctores cum opin. illius glo. pertransire, cum qua sentiunt plerique ex citatis per Rol. a Valle in tract. de luc. dot. quę
* stione 4. a nu. 10.* De cuius consuetudinis robo-
27 re ac validitate non est † ambigendum authoritate Bar. & aliorum in l. hac edictali, C. de secun. nupt. & in l. exigere dotem, ff. de iud. & per Bald. in cons. 467. volum. 4. & in consil. 496. volum. 5. Fulgos. cons. 203. Cremens. Sing. 154. ad quod facit Abb. in cap. fin. §. sanè, vltimo nota. de donat. inter virum, & vxorem, vbi ratione comprobat has nostras consuetudines de lucranda dote, & donatione propter nuptias valere, licet iure cõmuni dos ad dotantem redire debeat, l. dos a patre, C. solut. matr. l. ab hostibus, in princ. ff. solut. matr. & per Alexand. cons. 150. colum. 1. volu. 2. vel ad hæredes mulieris, c. fi. §. sanè, & ibi Abb.
28 de don. inter virum, & vxorem, † eum contrario iure ciuili statuta rio, vel consuetudinario tolli possit, vt ibi per eum. Sequitur textus eiusque expositio.
29 Si matrimonio legitimè cõtracto, † quod quid sit, & qualiter legitime contrahatur, & dirimatur, dixi supra proxima immediata consuetudine præcedenti, in princ. hic non repeto.

Dotibus assignatis. Idest traditis, secũdum Din. & Alb. de Rosa. in l. prima, §. eligitur, ff. de vent. in poss. mit. quandoque sumitur pro eligere, discernere, vel demonstrare, l. penul. ff. de adopt. & l. assignare, ff. de verb. & rer. signi. & aliter sumitur in l. 1. §. assignare, & l. assignare, ff. de assign. liber. & Inst. eo. titu. vel die assignatis re ipsa post promissionem factam in capitulis matrimonialibus constitutis per instrumentum dotale, seu introductum, quod alij vocant, quod vulgo dicitur assignationis, arg. l. cum delanionis, §. 1. ff. de fun. instr. & l. anniculus, cum simili, ff. de verb. & rer. sign. militat igitur hæc consuetudo dotibus assignatis. Sed quid si dos fuit pro-
30 missa constitui, † non tamen constituta, an habeat vim siue effectum, ac si vere fuisset constituta? in hoc dubio multi doctores adinuicem digladiati, in varias sententias iuerunt. Hyppo. de Marsili. multa ad vtranque partem allegauit in eius singula. 469. & eum videtur secutus Vincentius Maxilla super consuetud. Barensi. f. 70. qui inclinare videtur in partem negatiuam, sed contrarium videtur fuisse decisum per Sacrum Regium consilium Neapolitanũ, per Afflict. decis. 61. idem per Boer. decis. 183. numero 13. 1. par. et tandem asserit sic etiam fuisse iudicatum per Senatũ Parisiense, Tiraq. in tra. de vtroque retractu titu. 2. fol. 306. a num. 41. vsque 60. facto per eum exactissimo examine, & hoc ad euitandum circuitum, & sic etiam pro parte affirmatiua fuisse decisum, refert Tho. Gramma. decis. 103 num. 18. sed quid sit dicendum, secundum hãc nostram consuetudinem, dicemus infra suo loco in propria quæstione, vbi respõdeo motiuo, quod fieri posset de hoc textu. ibi, dotes datas, & traditas.

Dodario constituto. Quid fit do-
31 darium, & quo modo, † & qualiter cõstituatur, dictum est supra proxima præcedenti consuetudine, & in præambulis post Andr. in c. 1. §. donare, quali. olim feu. pote. alien. & post gl. in const. regni. Mulier, quæ dotarium, & per Napod. Sebastia. & moder. in c. reg. mulier dotarium.

Et vxore in domum viri
32 **deducta.** Deducta, † vel inducta, seu traducta in domum viri, quando dicatur vxor, dictum est supra proxima præcedenti consuetudine, & de effectu traductionis, vide ibi: hoc autem de traductione in domum viri dictum est, ad euitandum contingens dubium quod poterat subesse, nam stante hac consuetudine, & eius dispositione, contrahebatur matrimonium, assignabantur dotes, constituebatur dodarium, vxor vero non erat inducta in domũ viri, poterat esse dubium, quid de vxore mortua in matrimonio, quod solo consensu perficitur, non dum traducta nec cognita? aliqui doctores tenebant, quod maritus lucraretur dotẽ, per ea, quæ notat Cyn. in l. cum inter. quæst. vltima, C. de don. ant. nupt. & in l. pen. de don. int.
33 vir. & vxor. nuptiarum † enim consensus, non concubitus, vel ductio in domum, facit matrimonium, sed consensus in matrimonium, l. nuptias, ff. de reg. iur. l. cum hic status, §. si mulier, ff. de don. inter vir. & vxor. §. nuptias. in Aut. n.

de

de nupt.& extra de spons.c.cum locum.27.q.2. cap.sufficiat. Alijs vero in contrariam sententiã euntibus, quod maritus non lucraretur dotem,
34 quoniam datio, † vel promissio videretur facta sub conditione, si ipsa virgo ducatur in domum viri, pro vt solitum est fieri ab omnibus, arg.l.sti pulationem, ff.de iure dot.& l.nõ enim, & l. promittendo, in prin.ff.eo. vnde cum defecisset nec impleta esset conditio, cessare debet ipsius dotis lucrum, & acquisitio. in qua opinione fuit Io. Pet.de Ferra.in forma lib.quo vxor.agit.ad dot. in glos.vxor quondam Thadei. versi. vnde pro eius declaratione, qui dixit, quod in hanc partem inclinat consuetudo communis, vt ad lucrum dotis requiratur nedum contractus matrimonij, verum etiam traductio in domum viri. Ad tollendum igitur hunc conflictum opinionum, merito nostri ciues bene constituerũt, & adijcerunt verba prædicta, & vxore in domũ
35 viri deducta, † vt non aliter maritus lucretur dotes, nisi contracto matrimonio, dotibus assignatis, & vxore in domum viri traducta, & subdit dictus Practicus Papiens. in loco supra allegato, sic seruari de consuetudine in ciuitate Papię, vbi simile viget statutum, cum quo concordat Rube. cons.19. imo si traducta cum ea vir
36 coire non potuit, dotem † non lucretur, vt per Iason.in cons.58.vol.1.

Matrimoniũ morte vxoris soluatur.

37 Morte † vxoris naturali, quæ est separatio animę a corpore, c.cum in quadam, extra de cele. miss. c.resuscitatus, de pen.dist.1. Quid autem si ciuiliter moriatur, quia contracto matrimonio, & inducta ante carnalem copulam ingressa est,
38 monasterium, † & sic mortua est mundo, & sic ciuiliter, vtrum hęc consuetudo locum habeat? multi doctores senserunt, maritum, etiam hoc casu, dotes lucrari, vt in l.Deo nobis, C de epi.& cler.Bart.Bald. Paul. & Ange. post glo. ibi, ac si vere mortua fuisset, vt per Cass. in consuetud. Burgun.rub.4.§.6.apres la trespas. num. 8. Contrarium tamen tenendum est, vt maritus non
39 lucretur dotes, nisi vxore mortua, † morte naturali, cum verba consuetudinis sint proprie intelligenda, non autem in casu ficto, vt post multa hincinde allegata concludit Phan.in trac. de lucr.dotis in rubrica, in glos.per mortem.

¶ Et successiue quæritur, an si mulier deportetur ob facinus, & delictũ, maritus lucrifaciat dotes? quod videbatur, cum morti æquipararetur
40 deportatio, † & mors dicatur ciuilis, l.statius florus, §.Cornelio Fęlici.ff.de iure fisci.l.amissione, §.qui deficiunt, ff.de cap.di. cum amittat ciuita-
41 tem, † & secundum aliquos libertatem, vt habetur per nostrates, in Const. regni, foriudicatorũ bona.& ibi Andr.Iser.& Afflict. Concluditur tamen contrarium, quod imo maritus non lucrifaciat dotes, nisi cum deportatione bona mulieris publicarentur. Ferron.in consuetud.Burdeg. titu.4.§.6.col.fi.conferunt dicta per Bart. in l. si constante, in princ.ff.solu.matrim. Io. Andr. in add.Spec.de don.inter vir.& vxor.§.fi.& quæ late congessit Alex.Imol.in paraphr.ad Bart.in d. l.si constante.

Filio ex ea suscepto, & si tamen filius in fata decesserit, dum tamen in suo ortu viuus nascatur.

42 Et sic nota, † quod maritus ex hac consuetudine, lucratur dotes, propter liberos, & eorum susceptionem, etiam si nati, eo viuo moriantur, quod voluit Bald.in l.siquis hæredem, C.de inst.
43 & sub.& valet † etiam cõsuetudo, quod maritus habeat medietatem de bonis vxoris, sicut è conuerso vxor medietatem de bonis viri, vt est tex. in c.Raynutius, extra de Testam.

In fata decesserit.

Idest extinguatur. not.in l.2.ff.si muli.ventr.nomi.vel perierit, l.siquis legauerit, ff. de leg.primo, sicut dicitur in fata sub ductus, idest mortuus, l.1.C.de agen. in reb. lib.
44 12.& l.ex morte, C.de pact. conu. fatum † enim mors dicitur l. properandum, §. hoc autem, C. de iud. Hinc fatale apud Papinianum in l.3. ff. de fun.instr.capitur id, quod per fatum, hoc est
45 mortem, esse desijt † hinc fatales dies dicimus, quod causæ fatum, hoc est terminum imponãt, Azo.in sum.C.de appell.& glos. interlinearis in
46 d.l.3.ff.de fun.instr. licet quandoque † fatum significet, quod per diuinę voluntatis seriem accidere solet, vt Andr. Alciat. interpretatus est in l. quæret aliquis, ff de verb.& rer. sig. super verbis illis (neque id, quod fataliter accessit matri dãnum iniungere debet) aliquando tamen pro casu calamitatis sumitur, vt in l.infans.ff.ad l.Cornel.de Sicar.

Dum tamen in suo ortu viuus nascatur.

47 Et sic viuus † esse debet, dum nascitur, vt sit locus huic consuetudini, naturaliter enim di-
48 citur nasci, qui viuus † nascitur, quamuis vocem non emiserit, dum tamen integer nascatur, ad mõstrum non declinans, vel prodigium, vt not. in l.vxoris abortu.cum l.seq.C.de posth. hæred.
49 inst. † licet de iure canonico ille dicatur naturaliter natus, qui nascitur viuus, & fuit baptizatus, capit. nam, & ego.extra de verb.sign.filius ergo
50 abortiuus dicitur qui mortuus nascitur, † l.qui mortui, ff. de verb.& rer.sign.& si vius nascitur,
51 quamuis statim decedat, nõ dicetur abortiuus, l.secunda, & tertia, C. de postu. hæred. insti. &
52 intellige filium viuum nasci, etiam † si natus fuerit cum aliqua coactione obstetricis, vel
53 cęso matris vtero extractus, l. quod dicitur, † in princip.vbi Bar.ff.de liber.& postu.Bald.in l.fina. C.de suis, & leg.hære.requiritur etiam quòd na-
54 scatur totus, non pro parte, l.penul. † & ibi Docto
55 res, C.de postu.hær.instit. † Natus ergo pro parte non dicitur natus, nec rumpet testamentum, vt per Doct.in d.l.quod dicitur, C. de postu. hæred. insti.Pau.de Cast.in l.quod certarum, C.de posthu. hær. instit. † quia paria sunt, non nasci viuũ,
56 vel

vel nasci,& viuere non posse, cum secundū cursum naturalem non sit natus,& dicit se sic de facto cōsuluisse,alias partus natus, dummodo per momentum fuerit viuus natus,rumpit testamē-
57 tum,esto quòd illico decesserit,† & non emiserit vocem,& ibi eum sequitur Alexand.in vlt.quæstione,per tex.in l.vxoris abortu.C.de posth.hær. inst.vbi natus abortiuus indistinctè non rumpit testamentum,dato,† quòd iam excessisset tem-
58 pus quo fœtus est animatus,eadem ratione si natus est,† & non valeat viuere,secundum Bald.in
59 d.l.vxoris abortu,† quoniam idem de eo iudica-
60 ri debet, quod de vero abortiuo, & ista opinio est fauorabilis, & amplectenda, tanquam fauēs robori,ac validitati testamenti, argum.l.si pars, ff.de inoff.testam.& sequitur Iacob.de S. Georg. in d.l.pe.C.de posth.hær.inst.& Soc.in l.cū auus, car.penul.ff.de condi.& demonstr. vbi sic natus non † facit deficere conditionem fideicommis-
61 si,quoniam habetur pro non nato, & quòd ita consuluit in Ciuitate Lucana, & secundum hāc opinionem fuit iudicatum in Sacro Regio Consilio Neapolitano,vt per Affl.decis.226.

Quæro quid si puer in vtero matris adhuc existens medius,scilicet capite,& collo,reliquis partibus ext.positis,ita quòd bene apparebat viuus, & masculus,fuit baptizatus, an talis baptismus
62 teneat ad hoc,† vt si moriatur debeat in cemiterio sepelliri? Respon.quòd hanc quæstionem ponit Capell.Tholos.decis.156. Item fuit quæsitū, vbi inquit fuisse conclusum, secundum opinionem Guil. de monte Laud.in clemen.prima,de summa Trin.& fide Cath.§.ad hoc,in verbo,vnicum,quod baptismus teneat,& refert idem tenere in sacramentali suo,in tit.de baptis.§.nota, ꝙ in charitate,vers.nota de alia quæstione, & ita tenere asserit,Petr.de Racana.decreto. Doct. Cancellarium Tholosanum, quamuis contrarium sentiant alij Doctores,tam Theologi, quam canonistæ,vt per eundem Gugl. in dicta clem. pri-
63 ma, videre libet, & facit ratio, † qa anima est in toto corpore,& in qualibet parte ipsius, secundum Theologos,vt not.in cap.vulgaris,de pœn. distin.1.faciunt nota.per Innoc.in c.dubium,de
64 bap.& † si pes, vel manus tantum appareat, debet baptizari, licet postea natus sit ad cautelam hoc modo est baptizandus, si non es baptizatus,ego te baptizo, vide Aufr. in add. ad dictā decisionē Capel.Tholos.156.in quo discrimine, ac necessi-
65 tate, † etiam a laico deficiente sacerdote conferri potest,cap.sanctum,de consecr.distinct.4. imò
66 a muliere † in casu tamen necessitatis,non alias, cap.mulier,iuncta glo.de consecr.dist. 4. & sic requirit quo ad rem nostram quòd viuus nascatur per supra dicta:item quòd nascatur totus,nō pro parte, ponderando tex. in d.l.penul.C.de posth. hęred.inst.aliter non dicetur natus qui pro parte tantum,vide Lupum in l.13.ad ll.Thori, Hyspa-
67 niarum,† vbi etiam infert, an huiusmodi partus hæreditatem non aditam transmittat, ad quem Lectorem remitto breuitatis causa, nam meum est materiam harum consuetudinū non egredi.Redeundo igitur ad illud, vnde nostra discessit oratio,oportet igitur, vt nascatur fœtus,
68 & viuus nascatur,† alias mortuus non proficeret ad lucrum dotis, cum mortui non habeantur pro natis,& nota,quòd dicitur natus viuus, qui
69 vocem emiserit, vel alias † discernitur esse viuus habens formam humanā,vt per Bart. in l. quod dicitur,ff.de lib. & posthu. Quamuis alias in alia materia,& citra has consuetudines non dicatur
70 natus,qui † statim natus mortuus est,vt per Abba.in cap.nam & ego. de verb. & rerum signific. Et nota, ꝙ nō consideratur hic si vxor prius di-
71 scessit, vel partus, † cū si prius decesserit vxor, vtique maritus omnino succedit filio iam nato, licet illico,& incōtinenti mortuo,successione sibi de iure cōi sibi delata citra dispositionē huius cōsuetudinis per iura vulgaria, l.nam,& si parentib.ff. de inoff. test. & vt ibi notat̄, ordine turbato succedit Bulgare nato, & per Afflict. in decis.
72 226. Sed † si præmoriatur filius matri, vt innuit textus,maritus lucrifacit dotes: quod indicant verba consuetudinis ibi,& si tamen filius in fata decesserit,dum tamē viuus nascatur, siue ex matre mortua,siue viua adhuc. Quid enim si natus viuus ex matre viua moriatur, & mater superstes moriatur statim,vel ex interuallo? consuetudo distinxisset,sed voluit tantummodo considerare susceptionem prolis,cuius causa sequitur lucrum dotis.

Maritus omnes dotes sibi datas, & traditas lucrifaciat,&c.

73 Datas,& traditas ponuntur,vt diuersa,† aliud enim est dare, aliud tradere,l.si rem tradi, & ibi in glos.ff.de verb.oblig.& l.si rem dari,ff.de act. empti.& in c.ecclesiasticus, 12.q.2.l. pater, ff. de capti.& postli.reuer.cum l.tutores,ff.de testa.tu-
74 te.† nam dare,est dominium transferre, & accipientis facere,§.sic itaque,Insti. de actio.tradere
75 vero,est † possessionem tantum transferre,vt ibi in glo.non autem dominium, & hoc procedit indistincte,quando esset promissa species: si autē
76 quis promittat tradere genus, † siue aliquid in genere,tunc bene teneretur ad dominij translationem,etiam si expræsse dictum sit, promitto tradere,& ratio est,quia in promissione generis, vel quantitatis, verbū,trado,importat dominij translationem: secus est in promissione, & obligatione speciei, vt probatur singul.in l. si a substituto,§.fi.cum l. seq.& ibi glos.fin.in verb.dare. ff.de leg. 1.quam ibi valde commendat Imol.& ibi etiam Bart.& alij,quod optimo simili comprobat Bar.in l.ex empto.in princ.ff.de act.emp. nam de natura contractus emptionis, & venditionis non est,quod venditor teneatur ad dandum,sed ad tradendum,d.l.ex empto. in princ.
77 ff.de act.empt. † imo si quis venditor promitteret dare,non esset contractus emptionis, & venditionis,sed potius contractus innominatus,do, vt des.vt est tex. not.in. l.fi.ff. de con. ob caus. & ibi Bart.& idem Bart.in l. prima, C. de rer. per-
78 mu.† Tamē si venditur genus,seu quantitas,vel aliquid in genere, vt puta decem modia frumēti, vel vegetes vini pro tanto pretio: tunc enim

venditor tenetur ad translationem dominij, nō equidem ex natura contractus emptionis, & venditionis, sed potius ex natura rei debitæ in genere, vt per Bar.in d.l.ex empto.ff.de act.emp.
79 & hoc quidem † ea ratione, quare emptor præcise teneatur ad dandum pretium, & sic ad transferendum dominium pretij, venditor autem non teneatur ad dandam rem, & sic ad transferendū dominium, quia emptor tenetur ad pretium, & sic in genere, venditor autem tenetur in specie, ex qua ratione sequitur id quod diximus, quod si venditor tenetur ad genus, seu quantitatem, vt eodem modo, & ipse teneatur ad dandum, & sic ad transferendum dominium, eadem ratione vigente sicut, & in emptore, vt late per Bart.in l.2.ff. si cert. peta. Ias.in §. sic itaque, inst. de act.num. 12. cum seq. & vide de hoc late per Fely.in cap.si cautio.de fid.inst.& Fran.Aret.in l. dedi.ff.de cond.ob caus.& Card.Parisi. cons. trigesimo tertio, nume. tertio, volumine tertio, & infra a nume. vigesimoquarto. Quid autem in dubio, si aliquid simpliciter promitteretur, an teneatur tradere, vel dare? Bald.in d.l. si a substi-
80 tuto. † §.fi.ff.de leg.primo, tenet in dubio, quod intelligatur de datione ac translatione dominij, quod intelligit Ias.in d.§.sic itaque.nisi aliter sit de natura contractus, & per Bart.in l.vbi autem, §.fin.ff.de verb.oblig. tunc enim intelligitur de traditione, vel dominij translatione, pro vt est
81 natura ipsius de quo agitur contractus, † Traditio pluribus modis fit, & varijs, vt cum lapis eximitur de loco voluntate domini, l. qui saxum.
82 ff.de dona.† vel per traditionem clauium, l. cla-
83 uibus, † ff.de contra.empt. itidem per traditionem instrumentorum, l.1.C.de donat.similiter
84 per præcarium fit traditio, † & transfertur ciuilis tantum possessio, naturali apud constituentem remanente, l.etiam habet, §. qui præcario, ff.de præc.Bart.& omnes in l.interdum, ff.de ac-
85 qui. poss. item per constitutum fit traditio, † & certe amplioris, & maioris efficaciæ, cum per id ne dum ciuilis, verum etiam naturalis possessio transferatur nuda detētatione remanēte pęnes constituentem, l.quædam mulier, vbi glo. Bart. & alij, ff.de rei vend.l.quamuis, §.1.& ibi Angel. & communiter doct. ff. de acq. poss. & l. quod meo, & ibi doct.eo.ti.late Tiraq. in eius tract. de
86 const.† possess.par.1.a num. 2.cum sequen. vbi etiam, quod licet hi sint actus ficti, tamē per eos transit vera possessio, etiam in casu quo lex, vel consuetudo requireret actualem traditionem,
87 nam per constitutum censetur res tradita, † & illi legi satisfactum, vt est in consuetudine Neapolitana, inc.instrumenta, vbi glos.in verb.traditionem, quamuis contrarium sentiat Decius, in l. contractus, num.16.ff.de reg.iur. secutus Barto. in l.Titia.circa fin.ff.de verb.oblig.vbi ex diametro priori opinioni contradicit, vt vera requira-
88 tur traditio, nō instrumentalis, † vt non sufficiat si in instrumento possessionem esse traditam asseratur, vt ibi per eum: maxime id procederet, si
89 in contractu suspicio esset fraudis, † tunc enim absque dubio vera requiritur traditio, vt per Bart.in l.post contractum, col.2.ff.de do.& Dec. in d.l.contractus, maritus ergo lucrifacit dotes
90 datas, † & traditas, vt intelligatur de dote consistente ne dum in pecunia, & rebus consistentibus in pōdere, numero ac mensura, quarum dominium in maritum reperitur esse translatum, iuxta l. res in dotem, ff. de iure do. verum etiam
91 de mobilibus in specie consistentibus, † vestibus nempe, seruis, & alijs huiusmodi mobilibus quorum re vera dominium pęnes vxorem remanet, possessione ad virum translata, & exercitio actionum, iuxta l.in rebus, C. de iure doti.& iuxta nota.in l.doce ancillam, C.de rei vend. sed vtrum maritus lucretur dotes consistentes in stabilibus, cum de mobilibus, & pecunia non sit dubium? & videtur, quod sic, propter dictionē illam vniuersalem, omnes dotes, l.Iulianus, ff.de
92 leg.3.l.à procuratore, C.mandati. Tu dic, † quod non lucratur dotes consistentes in stabilibus, vt habetur expræsse infra in cap.10.inc.si bona sta-
93 bilia, quia quod vna lex non dicit, distinguit altera, l.vtrum, ff.de peti.hær. cum simili. & ibi dicitur, quod si bona stabilia dentur in dotem in lucrifactione obseruentur iura communia, quibus iuribus communibus dos non lucrifit per maritum, sed redit ad dotantem, vel eius hære-
94 dem.iux.l.dos a patre, † C.sol.matr.cum alijs iuribus triuialibus.

95 Nec obstat, quod hic textus loquatur per dictionē, omnes, quę est affirmatiua vniuersalis, cum supra sit responsum, quod patet ex prænarratis, cum loquatur de dotibus in pecunia, & in speciebus alijs consistentibus, vt firmat glos. quę de hac consuetudine meminit in const. regni. mulier, quæ dotarium, & in const.licentiam, vbi notat de hac consuetudine, quam dicit vigere in multis partibus regni. Amplia dispositionem huius consuetudinis, vt maritus hoc lucrum transmittat ad hæredes, vt si viuens illud non petierit, hæredes eius illud petere possint,
96 Bald.in l.si arrogator.† ff.de adopt. nam hoc lucrum defertur marito post mortem vxoris in casu huius consuetudinis, non dicitur haberi iure hæreditatio, sed incorporatur patrimonio mariti, & dicitur de patrimonio mariti, non autem
97 vxoris, † & transmittitͤ ad hæredes mariti, etiam quod à marito non fuerit agnitum, vt ibi per Bal.facit l.1.§.si impuberi, ff.de coll.bono. Alex. in l.si vir.ff.ad l.falc.firmat hoc per pulchra media Rolan a Valle.in tract.de lucr.dot.quæstione quadragesimaseptima, & Guiglie.de Bened. in capit.Rainutius, in ver.mortuo testatore, nume.115.extra de testam. & Ferron.in consuetu. Burdeg.titu.4.§.6.versicu.extenditur, & hoc statutum.

Sed cum hæc consuetudo dicat, quod maritus prole suscepta lucretur omnes dotes datas, & traditas, an habeat locum etiam in casu quo dos non fuit tradita, sed promissa tantum? in hoc dubio Ias.in rub.ff.sol. matrimonio. arguit ad vtranque partem, & tandem concludit habere locum consuetudinem ita, vt maritus lucrifaciat dotes, etiam promissas. Contrarium videtur

videtur, esse concludendum in casu huius consuetudinis nostrę, cum consuetudo dicat dotibus assignatis, † & sic videtur requirere nedum promissionem, verum etiam assignationem earum, & sic non habet locum hæc consuetudo, vt tenet Angel. in cons. 280. & comprobat Ias. in d. rub. ff. sol. matr. nume. 24. & in l. si donatus, §. 1. ff. de condict. ob caus. Fely. in c. quoniã, col. 1. extra de const. Rol. a Val. in tra. lucr. dot. quæst. 6. & pro hac opinione concludit Cacheran. in decis. Pedemon. 21. num. 15. cum allegata in contrarium procedant, quando simpliciter consuetudo, vel statutum loquitur de dote: secus tamen si diceret de dote data ac tradita, vt dicit hæc consuetudo, tunc enim non sufficit so la promissio, & ita limitantur dicta per docto. in rub. ff. solu. matr. vt per Rui. cons. 225. inc. uisis. nume. 5. uersi. & dato etiam, quod per statutum, lib. 1. & Phanut. de lucr. dot. in rub. in uerbo, restituenda, num. 55. vet. quarto limito. ubi etiã, quid si partim est soluta, quia maritus partem dotis tantum exegit, & sic non militat hæc consuetudo, nisi dos sit promissa, & data, uel tradita: † sed quid si fuerit constituta, an habeat locum consuetudo? Cæsar Vrsillus in additione ad decis. Afflict. 61. dicit articulum esse difficilem ac tenebrosum, tamen asserit veram, & communem opinionem esse secundum quam fuisse iudicatum, quod habeat locum consuetudo, vt hoc casu concludamus, quod maritus lucretur dotes constitutas, Gram. decis. 103. nu. 18. & addentes ad d. decis. Afflict. 61. post Tiraq. Marsil. & alios per eos allegatos.

98 (margin)

99 (margin)

Ampliabis hanc consuetudinem multis modis, † & primo vt maritus lucretur dotem vxore præmortua prole suscepta, condito etiam testamento per vxorem, in quo alium instituit hæredem, † & sic mulier non possit de dote disponere contra hanc consuetudinem, nec maritus in hoc grauari, sm Bald. in l. pro hæreditarijs, C. de hær. act. & in l. quod scitis, C. de bo. quæ liber. quia ad hoc lucrum non venit maritus † ex iudicio testatoris tacito, vel expresso, sed ex prouisione huius consuetudinis, & contra voluntatem vxoris, & † censetur, vt æs alienum, & non hæreditarium mulieris, & quia lucrum hoc non oritur ab vxore, † sed defertur marito propter onera matrimonij ab ista consuetudine, quæ ratio ita militat ex testamento, quam ab intestato, vt per pulchras rationes comprobat Rub. Alexan. cons. 19. & Rolan. Valle in tract. de luc. dot. quęstio. 82.

100 101 102 103 104 (margin)

Amplia secundo, vt marito deferatur hoc lucrum prole suscepta, & tã si momento proles superuiuat, † quã etiam si superuixerit proles, per tex. in l. 2. ff. de pact. dot. iuncta ibi glos. vbi habetur, quòd maritus lucratur dotem ex pacto vxore præmortua, siue liberi supersint, siue moriantur, & tenet Paul. de Castr. in l. secunda, ff. solut. matrim. vbi Alex. dicit hoc nõ habere dubium, & expresse firmat glos. in constit. Regni, mulier quæ dotatium, nec obstat si diceretur hoc lucrũ deferri ita tamen, si non supersint liberi, argum. l. cum auus, ff. de cõ. & demonstr. & l. cum acutissimi, C. de fideicommiss. cum l. generaliter, §. cũ autem, C. de inst. & substi. vt idem sit dicendum in casu huius consuetudinis, nam non obstat; siquidem diuersa est causa, illud enim procedit in lucro delato a testatore, hic vero in lucro, qd defertur a l. siue consuetudine, vt cõsiderant Doctores in dictis iuribus.

105 (margin)

Amplia hanc consuetudinem, vt maritus lucretur dotes, † vt habeat locum etiam in iocalib. & ornamentis, cũ sint accessoria, † & appendices dotis, quia quod dicitur de dote, habet locum etiam in supplemento dotis, † l. inter socerum, §. cum inter, ff. de iur. dot. Ioan. de Anan. cons. 36. cum censeantur esse pars dotis, † arg. l. fundi, ff. de contrah. empt. & quasi appendices, l. si quis hæres institutus, ff. de acqui. hæred. & secundum hanc consuetudinem hoc non habet dubium, qua disponitur, quòd robbæ, & ornamenta remanent viro, habebit igitur maritus dotes, & robbas † bona corredalia.

106 107 108 109 110 (margin)

Nec obstat, quòd Rol. de Valle. in tracta. lucr. dotis, quæst. quinquagesima, aliter senserit, nam si is recte perpendatur, format quæstionem, vtrũ maritus cũ dote lucretur bona paraphernalia, cum illa sint satis separata, † & diuerso iure censeantur a dote, iux. tradita in l. fin. C. de pact. conuen. merito de vno ad aliud nõ infertur, quæstio & ampliatio nostra procedit in bonis mobilib. & corredalibus cum dote assignatis, vt per Io. de Anan. in dicto consil. 36. vide Thesa. decisione 195.

111 (margin)

112 Amplia etiam, † vt mulier non possit a marito impetrare remissionem huius lucri, per not. in l. vir mulieri, ff. de do. inter uirum, & uxorem, ubi mulier simulans esse irata cum uiro ab eo diuertit, maritus autẽ, ut uxor † reuerteretur aliquid vxori dederat, quæ propterea reuersa est, nõ ualet hæc donatio, ut ibi. Item per tex. in l. si liberis, ff. de pact. dot. ubi in specie glo. decidit non ualere hanc remissionem lucri a marito uxori factam iratæ, & quæ diuerterat, & ob hoc reuersa est, cũ talis concordia uenalis esse non debeat inter cõiuges, † Lup. in rep. rubr. extra de don. inter uir. & uxor. §. 34. columna penul. & fin. & Roma. singul. 576. incip. pone, quod stante statuto de lucro dotis, & uoluit Pau. de Castr. cons. 232. columna secunda, secundum antiquam impressionem, & secundum nouam, cons. 59. in primo uolum. columna secunda, in princip. Alex. in l. si socer, §. Lucius, colum. 4. ff. solut. matr. Roland. in tra. lucr. do. quæst. 48. Tiraq. in l. si unquam, in uerb. donatione largitus, num. 192.

113 114 (margin)

Amplia etiam si maritus in instrumento dotali, promisit simpliciter restituere dotem, non adiecto, ut fieri assolet seruata forma consuetudinis: non enim per hoc censetur esse remissum lucrum dotis cõsuetudinariũ, † & proinde, nec tenebitur ad restitutionem dotium, secundum Bald. in l. quod nomine, ff. de cond. indeb. ubi uoluit hoc pactum minime obesse marito, quod late discutit Purpura. in l. 1. colum. 20. C. de sum. Trin. & fide cath.

115 (margin)

Amplia ut maritus lucrifaciat dotes, ut intel-
ligatur etiam de augmento dotis constante ma
trimonio facto, ut per Abb. in consilio 46. secun
116 do dubio, † uolumine primo, ubi quòd statutū
de lucro dotis habeat locū, etiam in eius augmen
117 to, cum sit pars dotis, † & una eademque res nō
debet diuerso iure censeri, l. eum qui ædes, ff. de
usucap. cap. cognouimus, 12. quæst. 2. ut per Cam
peg. in tract. dot. parte quinta, quæst. 9. Paris. con-
sil. 62. colum. 3. & consilio 126. colu. 2. uolum.....
& communem dicit, & ab ea non recedendum,
Valle. in tract. de lucr. dot. q. 100.

Amplia etiam si quis stipulatus sit dotem red
118 di, & † restitui sibi, uel dotanti, nam non obstan-
ti huiusmodi pacto, maritus adhuc lucrifaciet
dotes, etiam si fuisset promissum in omnem ca
sum restitutionis dotis, prout tenet Roman. &
Alex. in l. post dotem, colum. fi. num. 36. ff. solut.
matr. qui ponunt quæstionem in patre dotante,
mouentur ea ratione, nam contractus partium
119 debet interpretari † secundum dispositionem
120 iuris communis, † uel eadem ratione, secundum
dispositionem statuti, l. quæro, §. inter locatorē,
ff. loca. l. quidam cum filium, ff. de uerbor. oblig.
bene facit quod no. Bald. in l. illa institutio, ff. de
hær. insti. fallit tamen, secundum Ray. nisi pater
121 stipulatus esset integram dotem sibi restitui, † ut
per prædictos Doctores in dicta l. post dotem, &
cum hac distinctione pertransit Bal. in l. quæstio
nis, C. de bon. quæ liber. & Valle. in trac. de lucr.
dot. quæst. quinquagesima secunda.

Ampliatur etiam, vt hæc consuetudo liget
Principem, ac Regem degētem in ciuitate, pro-
vt retroactis temporibus præcessores habitaue-
runt in hac patria, vt ex dara in multis diploma-
tibus priuilegijs, ac multis legibus, atque capitu-
lis, & regijs pragmaticis apparet, adeo vt si in ci-
uitate dotauerit sorores, vel inclitas filias, subda
122 tur iuri † huic consuetudinario, vt per Andr. de
Iser. in rubr. de consue. recti feud. & sequitur eū
ibi Ant. Capic. in cap. Imperialem, a colum. 17.
cum seqq. de prohib. feud. alien. per Fider. licet
Rolan. Valle. in sæpius allegato tract. de lucr. do.
aliter teneat in eius quæst. 83. vbi videte.

Amplia istam consuetudinē, vt ne dum si con
tractum est matrimonium cum virgine, habeat
123 locum lucrum dotis, verum etiā si cū vidua, † vt
per Alex. in consil. 101. volumine 3. cum loqua-
tur generaliter, † & indistinctè, & nulla ratio di-
124 uersitatis † inter vtrunque casum assignari pos-
sit, immo maior, quia vidua, arg. l. a Titio, ff. de
furt. & l. illud, ff. ad l. Aquil. cum simili.

Nunc quæro, quid si minor dedit in dotē bo-
na stabilia, vel mobilia pretiosa, quæ sine decre-
to alienari nō possunt, l. magis puto, §. nepassim,
& per alia iura vulgaria relata per Afflict. in de-
cis. 249. & in decis. 87. vbi de requisitis necessarijs
in alienatione rerum pupillarium, & minorum,
&c. An maritus lucrifaciet dotem?

125 Conclusiue dic, † quod non lucrifacit, prout
est tex. in l. lex quæ tutores, C. de adm. tuto. Bart.
in l. prædia, C. de præd. min. Cum. cons. 109. Bal.
cons. 108. volum. primo, & est ratio cum in tali
126 constitutione dotis † requiratur causæ cognitio,
l. si ex causa, §. dotis, ff. de minor. an scilicet sup-
perant facultates, an vir sit dignus tanta dote, vt
per Bald. in l. nulla, C. de iure dot. & late Rolan.
a Valle. in tracta. lucr. dot. quæst. 45. vbi subdit in
127 sequenti quæstione 46. † quòd minor habebit re
stitutionem aduersus constitutionem dotis im-
moderatæ, non autem aduersus hanc consuetu
128 dinem, † vt in specie decidit Bald. in l. 1. colum-
na 1. C. si aduer. dot. vbi etiam dicit, quòd valet
constitutio huiusmodi dotis, sed competit mi-
129 nori restitutio † aduersus effectum huius statuti,
non autem contra statutum, & Bal. sequitur Cā-
peg. in tract. dot. par. 5. quæstio. 11. Tiraquel. de re
tract. carta 773. Alexand. consilio 154. colum. 3.
volum. 6.

Quæro, an si contracto matrimonio dotibus
assignatis vxore in domum viri inducta, secun-
dum dictamen huius consuetudinis, nulla est fa-
cta scriptura, uel instrumentum, an maritus lu-
cretur dotes uxore præmortua, quia dos excedit
summam ducatorum quingentorum, & uide-
tur requiri insinuatio, ad l. sancimus, C. de don.
cum dicat Bal. quod dispositio statuti reducitur
130 ad intellectum pacti, in l. fi. col. 20. † de iure dot.
131 cum in pacto sit necessaria insinuatio, † ergo
idem in statut. & pro hoc videtur textus apertus,
in authen. ut fra. filij, § illud, ubi Ang. hoc tenet
expresse, & firmat Roland. Valle. quæst. 53. in tra
cta. de lucro. dot. secutus Oldr. Cyn. Odofre. Bal.
Alber. & Salic. per eum relatos. Tu uero dic con
trarium, quòd non requiritur scriptura, siue insi
132 nuatio, & † ratio est, quoniam hoc lucrum non
defertur marito ob mortem uxoris, sed propter
onera matrimonij, ut dictum est supra in deci-
dendi ratione super hac consuetudine, & sic nō
est mera, & simplex donatio indigēs insinuatio-
133 ne, † vt loquuntur cōtrariam sententiam tenen
tes, sed est donatio ob causam, quæ non indiget
insinuatione, vt per Bart. Imol. Roma. in l. Aqui-
lius regulus, ff. de donat. Alexan. cons. 83. colum.
fina. volum. 2. & consilio 113. col. fin. vol. 6. vbi di
cit esse communem opinionem Ruin. cons. 126.
col. 4. vol. 1.

Quæro pater dedit dotem filiæ, cui morienti
substituit, an maritus lucrifaciat dotem excluso
substituto? præsupposito, quòd pater vltra legiti
mam iure naturæ debitam possit substituere fi-
liæ in dote, vt per Bar. in l. fi. §. filia, ff. de leg. 2. Ias.
cons. 44. colum. 1. volum. 1. & substitutio expres-
134 sa potentior est † quam tacitum lucrum proue-
niens ex tacito pacto ciuium, id est consuetudine
ista, l. ex facto, §. item quæro, ff. de vulg. & pupill.
135 subst. & † sic expressa substitutio operabitur exclu
sionem mariti a lucro infra legitimam, idq; con
firmat in terminis Alexand. cons. 176. colum. 2.
vol. 7. vbi in indiuiduo decidit hoc. Quibus non
obstantibus contraria verior est sententia, quòd
136 immo † maritus lucrifaciet dotes in terminis hu
ius consuetudinis excluso substituto, non obstan
te substitutione expressa, & ratio est in promptu,
cum dicta substitutio per patrem facta, intelligi
137 debeat in casu, in quo operari potest, † & in eo
quod

quod restitui de iure debet, l. mulier, §. si hæres,
ff. ad S.C. Treb. sed non debet restitui de iure por-
tio lucrifacienda de publico, quod derogat pri-
uatę dispositioni testatoris, arg. tex. in authēt. res,
quę, C. commu. de leg. ergo, &c. & multis simili-
bus hanc conclusionem firmat Roland. a Valle.
in tracta. lucr. dot. quæstione 53. vbi respondet.
nōnullis friuolis in cōtrarium adductis, & quod
supra dictum est patrem vltra legitimam posse
substituere in dote, & grauare filiā in dote resti-
tuenda in eo, quod est vltra legitimam, vt per
Cyn. in l. vnica, §. videamus, C. de rei vxor. actio.
138 Tamen † hoc intelligatur, quando, & in casi-
bus, quibus dos esset reuersura ad hæredem gra
uantis: sed si iure consolidationis, pertinet ad fi-
liam, vt est regulariter, vt est casus in dicto §. vi-
deamus, non valeret grauamen, nec fideicom-
139 missum, † nisi tantum relinqueretur filiæ, quate-
nus ipsa grauaretur, l. Titia, §. quę irrita, ff. de leg.
secundo, l. pater filiam, ff. ad l. Falcid. vt per Bald.
in l. quoniam nouella, C. de inoff. testamen, co-
lumna tertia, versiculo secundo quæritur nun-
quid filia, & Barto. in l. finali, §. filiæ, ff. de leg. se-
cundo, & late Suarez. in titulo de las arras, nume
ro septuagesimo, versiculo hinc est, quod Bal-
dus, &c.

Quæro, quid si maritus, qui ex hac consuetu-
dine lucratur dotem, permisit vxori de dote te-
stari, vel disponere in totum, vel in partem, nun-
quid possit dictam licentiam, & consensum re-
uocare ante mortem vxoris? videtur quòd sic,
140 quoniam † testamentum ad hoc non est sortitū
eius effectum, antequam vxor decedat, sed est
in pendenti, l. tertia, ff. de adi. legat. & sic videtur
posse a marito hæc licentia reuocari. Secundo
sicut dicitur in simili de filio, qui si donat patre
permittente causa mortis, potest pater talem cō
141 sensum reuocare, l. ædibus, §. quòd si filius, † pri-
mo respon. ff. de donat. voluit Cyn. post Dyn. in
l. nec fratris, C. de donat. cau. mort. Contrarium
tamen decidit Alexand. in consilio 246. volumi-
ne 6. & Salic. in d. l. nec fratris, & late per Rolan. a
Valle. in tract. de luc. dot. quæstione 41. vbi vide,
142 & an † ista licentia requirat scripturam, vel pro-
bari possit per duos, vel per tres testes, vel per se-
ptem, quot requiruntur in testamento? aliqui
dicunt quòd tot testes requiruntur, quot in testa
mento. Verius tamen est, quòd tot requiruntur
143 quot in mādato, † seu procuratione ad negotia,
mandatum consistit in contractu, l. prima, ff.
manda. & probatur per duos testes, l. ex hoc iu-
re, vbi not. ff. de iust. & iure, cum in ore duorum
144 vel trium testium † stet omne verbum, capitu-
lo secundo, extra de testi. capitulo nouit, de iudi.
cum simili. item quia contractus potest fieri in te
145 stamento, l. hæredes palam, † §. fin. ff. de testam. l.
146 testamentum, † C. eodem, qui quidem potest pro
bari per duos testes, vt per Bal. in l. prima, in eius
repeti. ff. de leg. secundo, & etiam in lectura, vbi
dicit quòd nominatio facienda per executores
147 testamentarios probatur per duos testes, † quo-
niam satis est, quòd testator in testamento adhi-
buerit numerum necessarium septem testium,
148 & † in commissione sufficiunt duo, ita Lupus
in l. 31. ad leges Thori, num. 19.
149 Quæro, † vtrum maritus in capitulis matrimo
nialibus, vel alias per pactum expressum possit
pacisci de lucrando non totam dotem, sed me-
dietatem, vel tertiam, vel quotam dotis? cū hæc
consuetudo det marito lucrum integrę dotis, vi
debatur dicendum, huiusmodi pactum non va-
lere, cum sit contra dispositionem huius consue
tudinis, l. quæ contra, C. de pact. Sed hoc non ob-
stante, cōtrarium est verum, ea ratione, quia qui
libet potest renunciare priuilegio, & fauori pro
se introducto, & cōcesso, l. penultima, C. de pact.
150 & † cum huiusmodi lucrum sit inductum in fa
uorem mariti propter onera matrimonij, & in
eorum compensationem, vt per glos. commu-
niter receptam, in l. si donaturus, §. finali, ff. de cō
di. ob causam, & dixi in ratione decidendi, supra
in hac consuetud. ergo per pactum potest ei re-
nunciari, l. pacisci, ff. de pact. Præterea maritus si
151 promittit restituere totam, † atque integram do
tem, videtur renunciare huic lucro dotis consue
tudinario, vt per multa concludit Valle. in tract.
lucr. dot. quæstione trigesimaoctaua, ergo simi-
liter, & in hoc casu, & expresse hoc videtur deci-
dere Alb. in secunda parte statut. quæstione 57.
vbi refert Dyn. dicentem, ita de facto fuisse deter
minatum. Nec obstāt allegata in contrarium, ꝙ
pactum contra statutum sit nullum, quia illud
152 procedit † quando statutum expresse prohibet
pactum fieri, vel quando in statuto aliquid poni
tur pro forma, vel respicit publicam vtilitatem,
vt per Ias. in d. l. qua contra, & l. pacisci, & Rolan.
Valle. q. 102.

Quæro, an istud lucrum dotis habeat locum,
153 qñ matrimonium fuit putatiuum, † puta, quia
inter aliquo fuit contractum matrimonium,
qui aliquos tempore steterunt in matrimonio,
deinde fuit declaratum nullum, vel dissoluitur
matrimonium, ita quòd isti separantur propter
consanguinitatem, vel aliam ob causam matri-
monium impedientem, vtrum maritus lucre-
tur dotes? videtur quòd maritus lucrifaciat do-
tem in hoc matrimonio putatiuo, per tex. in ca-
pit. secundo, extra de donat. inter virum, & vxo-
154 rem, † & ibi not. quòd lucra inter coniuges sunt
diuidenda ex forma statuti, ac si verū fuisset ma-
trimonium. Secundo, quia si mulier errauit in
conditione mariti, & contraxit cum eo, putans
155 esse liberum hominem † cum esset seruus, nihi-
lominus habet priuilegium prælationis, & alia
priuilegia dotibus concessa, & sic ibi est casus, ꝙ
156 priuilegia dotis † ueri matrimonij extenduntur
ad matrimonium non verum, & putatiuum, &
glo. ibi dicit, quòd habebit etiā tacitam hypothe
157 cam, in l. si cum dotem, † §. fi. ff. sol. matr. & idem
in omnib. priuilegijs tenet Spec. de don. inter vir.
& vxo. §. firmatis, in vers. sed si matrimoniū, quē
sequitur Alex. in d. §. fin. in princ. & Cyn. in l. assi-
duis, C. qui pot. in pig. habe. col. 7. Idem Bar. in d.
§. fi. dicit illum tex. esse notabilem ad hoc, ꝙ dos
putatiua habet eadem, quæ vera dos, priuilegia.
158 Itē † quia cōdictio ob cām, quæ datur ad repeten

dam dotem,eo quia matrimonium cōtractum
159 non valuit,† est priuilegiata sicut actio de dote
vera in vero matrimonio,vt per glo.in l.prima,
C.de condi.ob causā,quam ibi ad hoc not.Bald.
&eam sequitur,ex qua gl.intulit etiam ibi,quòd
160 si ex † forma statuti instrumenta dotalia mittū-
tur executioni,in priuilegium dotis,id etiā proce
dit etiam in dote putatiua,& in matrimonio nō
vero, cum eodem modo censeatur priuilegiata,
161 cum materia sit fauorabilis, † & in materia fa-
uorabili,sicut est dos,ex identitate rationis fiat
extensio,l.si constante,in princ.ff.solut.matr. &
162 sicut † fundus dotalis non potest alienari in do-
te vera,itidem in putatiua,gl.in l.prædium,la 1.
in ver.statuto,ff.de fund. dot. & sicut titulus do-
tis est onerosus in vero matrimonio, l.ex pro-
missione,ff.de act.& obl.ita etiam in putatiuo,
163 vt † est gl.fi.in ver.† possideret, in l.Proculus,ff.
de iure dot.vbi dicit illa gl.ille qualis qualis ma-
164 ritus nō habet causam lucratiuam. Item † sicut
non valet donatio inter virum,& vxorem in ve-
ro matrimonio,similiter non valebit inter præ-
tensos coniuges in matrimonio putatiuo,glo.1.
in ver.in c.fi.ext.de don.inter vir. & vxor. quam
gl.sequitur ibi Abb.quādo vterque erat in bona
fide credentes valere matrimonium. Contraria
sententia tanquam verior est sequenda, tanquā
a Doctoribus communiter recepta per gl. in l.1.
§.exactio.in gl.magna,C.de rei vxo.act.vbi mari
165 tus non habet dilationem † anni in dote putati-
ua,quæ conceditur verę doti,quam glo.sequitur
Alex.in l.si cum dotem,§.fi. eamque communē
asserit Bal.Nouel.in trac.dot.in 10.priuil.fallent.
166 duodecima,nec † maritus gaudet priuilegio ne
conueniatur,nisi in quantum facere possit in do
te putatiua restituenda,sicut gaudet in vero, Ale
xan.in d.§.fi.Barb.cons.46.vol.2.col.12.Cāp. tra.
dot.q.238.Ripa in rub.ff.solu.matr. nec lucratur
fructus dotis putatiuę vti vir, sed vt quilibet bo-
167 næ fidei possessor,†vt per Alex.in d.§.fi.nec inter
168 eos habebit locum successio ab intestato,†quæ
non habet locū inter coniuges putatiuos in ma-
trimonio putatiuo,vt per Doct.in l.1.post gl.ibi.
169 C.vnde vir,& vxor.Nec† morte confirmatur do
natio facta inter coniuges putatiuos,sicut confir
maretur inter veros,l.cum hic status,§.pen. in fi.
ff.de don.inter vir.& vxor.
170 Præterea cum a pari procedant pactum , † &
consuetudo,c.fi.extra de dona. inter vir.& vxor.
& gl.in rub.C.de decur.lib. 10.sicut pactum de lu
crando dotem non prodest marito in dote puta-
tiua,vt per Bal.Ang.Sal.in l.1.per illum tex.C.de
condi.ob cauf.& Bal.in l.pen. ff. quod fal. tutor.
author.& Alex.in d.l.si cum dotē,§.fi. & allegat
tex.in §.ascriptitio,in auth.de nup.& Barb.in cō-
sil.46.col.12.vltimo fundatur hæc opinio autho
ritate Bald. in c.iurauit,extra de prob. vbi expres
171 se dicit,† quòd hoc statutum non extendit vires
suas ad matrimonium putatiuum, quando ma-
trimonium habet perpetuam causam prohibi-
tionis,quæ nunquam cessat, vt puta consangui-
nitatis,vel affinitatis,secus si temporalem, vt pu
ta metus,qui per spontaneam , & perseuerātem
voluntatem purgetur,vt ibi per Bal.& hanc opi.
sequitur in cap.j.de spons.colum.14.& Bald.No-
uel.in tract.dot.par.11.colum.58.vers.quod autē
supradixi,Campeg.in tract.dot.par.5.quæstio. 8.
Valle.de lucr.dot.q.97.& Roder. Suarez. in l. 1.
de lucris nuptialibus,seu delas ganancias. Alle-
gata enim in contrarium procedunt,quo ad pri
uilegia dotis tantum, & vbi agitur de fauore ip-
sius mulieris,vt per Doctores prædictos in locis
præallegatis.
Quæro,vtrum habeat locum statutum de lu-
172 cro dotis muliere ingressa in monasteriū? † dic
quòd non,primo quia hæc consuetudo requirit
matrimonium esse consumatum,& prolem su-
sceptam,quæ non possunt cadere in ingressā , tū
etiam quia verba consuetudinis requirunt mor
173 tem naturalem,† non autem ciuilem,nam ver-
174 ba †consuetudinis sunt intelligēda in casu vero,
& proprio,Bald.in l.Deo nobis,C.de epis.& cler.
Phanu.de lucr.dot.in rub.in verb.soluto, nume-
ro 10.vers.an autem his casibus, vbi etiam quæ-
175 rit,† an data licentia nubendi per Summū Pon
tificem alteri, sit casus lucri dotis? & concludit,
quòd nō,post Bal.Nouel.& Io.Bapt.de S.Blasio,
ibidem per eum allegatos,& latissime per eund.
Phanut.in verbo,per mortem.
Quæro,vtrum lucrum dotis,secundum hanc
consuetudinem obtineat si contractum est ma-
trimonium inter tutorem , & pupillam iam fa-
176 ctam adultam? † & videtur quod non,cum hu-
iusmodi matrimonium sit a iure ciuili interdi-
ctum,toto tit.C.de interd.matr.inter tut.& pup.
& cum non sit matrimonium,nec etiam dos, l.
3.ff.de iure dot.l.cum multæ,C.de do. ante nup.
ergo sequitur,quòd dos data ī tali matrimonio
non teneat,l.si tutor,C.illo tit.de inter. matr.in-
ter tut.& pup.ergo,& per † consequēs , nec in eo
177 habet locum lucrū dotis, † vt per Paul.de Castr.
in l.1.C.si aduer.dot.& Brun. hoc voluit expres-
se,in tra.stat.& consti. in 3.parte,in ver. lucrum,
versiculo statutum,quòd vir lucretur dotem.
Contrariam partem tenuit Rolan.a Valle.in tra
de lucr. dot. quæstione 101. quam dicit in iudi-
cando teneas si casus accideret , quia errare non
poteris,motus quia huiusmodi leges ciuiles ho-
178 die reperiuntur correctę,† per ius canonicum ,
quo disponitur inter eos valere,vt refert Cin. in
l.finali,C.de inter.matrimon.inter tut.& Barto.
ibi in l.prima, Ange.consilio 90.Abb.in rubr.de
cogna.lega.& in capitulo finali,de secund.nupt.
& per Areti. in §.illud,Instit.de nupt.Sicut igitur
179 ius† canonicum hāc coniunctionem permisit,si
militer tenere debet cōstitutio dotis,& proinde
maritus olim tutor consequatur hoc lucrum cō
suetudinarium : mihi tamen non videtur satis-
factum,nam licet lex sit correcta,non tamen est
sublata pœna,per tex.in l.finali,ff.de lega.secun-
do,& per ea,quæ scribit Ancharan. in consilio
cētesimo nonagesimo tertio,& hoc firmat Cyn.
expresse in l.finali,C.de inter.matrim.nec obstat
quòd dos est sequela matrimonij , vt quemad-
modum permittitur hodie matrimoniū, ita &
dos,& ipsius dotis constitutio, & lucrum, nam
dos

180 dos † non eſt ſequela neceſſaria matrimonij, quod poteſt eſſe ſine dote, & ita tenerem in odium tutoris, qui contra bonos mores contraxit, & contra legem ciuilem, lucrum a l. ciuili inductum habere non debet, & ſic lucrum dotis non habebit.

Quæro, an ſi vxor, & maritus ſimul in mari,
181 flumine, † vel repentino incendio, vel ruina domus moriantur, & neſcitur quis eorum prior, maritus, vxorve, vtrum habeat locum hæc conſuetudo, vt maritus videatur, vel cenſeatur ſuperuixiſſe vxori, & lucrifaciat dotes? dic quod ſic: præſumitur enim, quod prius ſit mortua vxor tanquam debilior, ex cuius morte maritus lucrifacit dotes, vt per Bald. in l. ſi poſſeſſor, §. ſi eodem. ff. de relig. & ſumpt. funer. per illum tex. iuncta ibi gloſ. qui allegat pro hac opinione tex. in l. cum hic ſtatus, §. ſi ambo. ff. de don. int. vir. & vxor. de quo vide Præpoſi. in cap. 1. extra de don. inter vir. & vxor. poſt Signor de Hom. & Rol. a Valle. in tra. de lucr. dot. quæſt. 60. & late Did. Couar. varia. reſoluti. lib. 2. cap. 7.

182 Quæro, ſi exterus in hac ciuitate † non poſſit acquirere bona, vtrum militet conſuetudo, vt maritus exterus lucrifaciat dotes? dic quod non lucrifacit, vt late per Barba. in rub. extra de reb. eccle. alien. vel non, in verſi. ſtatuto Taruiſinæ ciuitatis, & quid ſi poſt ſit factus ciuis. Bal. conſ. 310. num. 2. vol. 3.

Quæro, nunquid maritus lucretur dotem cō-
183 ſiſtentem in feudalibus, † vel annua perceptione introituum feudalium? dic quod non lucratur, cum conſuetudo hæc non militet in feudalibus, tex. eſt, & ibi not. Bal. in c. 1. §. fin. de inueſt. de re alie. fact. & in auth. res quæ, C. commu. de lega. & in c. imperialem, de proh. feud. alie. per Frider. Lud. Rom. & Alex. in auth. præterea, C. vnde vir. & vxor. Iaſ. in l. cunctos populos, C. de ſum. trini. & fid. cath. in prima lectu. nume. 29.
184 quoniam in generali diſpoſitione, † non veniūt feudalia, c. in generali, ſi de feu. defun. mili. fuer. contro. Rol. a Valle. in tra. lucr. dot. quæſt. 54.
185 quod limitat ipſe, niſi feudum ſit tranſitorium ad quoſcunque. de veritate tamen vide ibi eum, & ea, quæ latius circa hoc diſcutit, & Tiraquel. de retra. conſang. gloſ. 4. num. 4. vel niſi domi-
186 nus conſenſiſſet † quando datum eſt feudum in dotem, tunc enim cenſetur etiam in conſequentiam dominum præſtitiſſe aſſenſum etiam quo ad lucrum dotis, & proinde maritus lucratur dotem, vt decidit Surdus deciſ. 220. poſt Bald. Barb. Aret. Iaſ. Dec. Soci. Picum. Alciat. Marſili. & alios per eum adductos, & Aim. conſ. 79. nu.
187 4. † quod, an procedat in regno Neapolitano, & vtrū feudum poſſit dari in dotem ſine aſſenſu, vel obligari, vide per And. & Afflict. in d. c. 1. §. donare, & per Bart. Camera. in cap. imperialem, vbi etiam Capyc. de prohib. feud. alienan. per Frid.

Quæro ſtante hac conſuetudine, vxor obtinuit à Principe ius teſtandi de dote, vtrum præiudicet viro, poſſitque diſponere de dote inuito marito, & poſſit diſponere ſecundum ius commune de dote, vel etiam ſeruata conſuetudine, & ſic ſecundum hoc ius muuicipale? in quo dic
188 quod eſt † ſeruandum ius conſuetudinarium, nec aliter poterit diſponere ſecundum Bald. in l. ſi quando, num. 2. verſi. ſed hic quæro, C. de in-
189 offi. teſt. † & videtur tex. in c. 1. de conſt. lib. 6. nec videtur Principem ignarum cōſuetudinis, quæ eſt in loco, voluiſſe præiudicium inferre marito ſubſtinenti onera matrimonij, eique inaudito ius quæſitum auferre, l. 2. §. merito. & §. ſi quis a Principe, ff. ne quid in loco publico, l. 2. C. in quib. caſi. ſer. pro præmi. lib. acci. l. Lucius, ff. de euict. l. item ſi verberatum, §. 1. ff. de rei vend. & in l. fi. ff. de rei vend. cum ſimili, & faciunt nota. per glo. in l. decurionibus, C. de ſilen. libro duodecimo.

190 Sed pone quod contractū eſt matrimonium ſecundum conſuetudinem cum muliere vetula ſeptuagenaria, quæ concipere vtique nec procreare ſobolem poteſt, vtrum habeat locum lu-
191 crum dotis? † iſta quæſtio ponitur per Rol. Valle. in tra. luc. dot. & concludit, quod ſic, vt in eius quæſt. 103. & per Iaſ. in conſil. 115. vol. 1. Caſſ. in conſ. 49. num. 3. ſed Iaſ. ibi concludit contrariū, quod non lucretur maritus dotem vxore præmortua, cui libenter adhæreo, maxime quia conſuetudo noſtra dat lucrum vxore præmortua ſuſcepta prole, & ſic non eſt dubium.

Quæro quid ſi mulier extera de partibus re-
192 motis nubat † viro huius ciuitatis nullo alio expræſſo, mulier autem ignara huius conſuetudinis det dotem viro in pecunia conſiſtentem, prole ſuſcepta, & mortua vxore, nunquid maritus lucretur dotem? dic quod non, quoniam non habet locum in præiudicium vxoris exteræ, quæ ignorat hanc conſuetudinem, & ſtatutum loci viri, vt conſuluit Barth. Caſſan. conſ. 7. nu. 7.

Sed an hoc lucrum dotis remaneat marito ex cauſa lucratiua, vel onerosa? & videbatur quod ex cauſa lucratiua, ita dicere videtur tex. in l. ſi ab hoſtibus, §. fi. in verb. lucri. ff. ſol. matr. & per verba huius conſuetudinis, quæ expræſſe dicunt, maritum lucrifacere dotes. Contrarium eſt verum, quod imo remaneat apud virum dos
193 lucrifacta ex cauſa oneroſa, † & in recompenſam onerum matrimonij, vt per glo. in l. ſi donaturus, §. ſi quis, & ibi Bald. & Alexand. ff. de cōd. cau. dat. cau. non ſecu. vbi quod non eſt lucrum attenta origine & cauſa oneroſa matrimonij, l. pro oneribus, C. de iure do. nec obſtat tex. huius conſuetudinis, nec §. fin. d. l. ab hoſtibus, quæ videntur loqui tanquam lucrum, quoniam ſecundum prædictos doctores impropriè loquitur, vel potius id dixerunt illa iura non attenta cauſa primordiali, & immediata onerum matrimonij, vt ſentit glo. in d. l. ſi donaturus, §. ſi quis, & hac opinione attenta cum maritus lucretur
194 dotes ex cauſa oneroſa, † non tenebitur ad onera hæreditaria vxoris, cuius dotem lucratus eſt, & eſt tex. not. in l. licet dos, C. de iure doti. & pro ſingulari hoc tradit Petr. Rauen. ſingu. 293. & hāc quæſtionem vtrum perueniat ex cauſa oneroſa vel lucratiua, differit Phi. Dec. late diſcutiens ac diſtin-

distinguens, in l. in eo quod quis, nu. 6. 7. ff. de reg. iur. & quæ dicatur causa lucratiua, quæuè onerosa, vide Luc. de Pen. in l. 1. C. de impo. luc. descript. lib. 10. quæ faciunt ad statutum de sol-
196 uenda gabella de causis † lucratiuis, vt non debeatur de lucro huius dotis tanquam prouenientis ex causa onerosa, vt per Pet. Rauen. sing. 832. quod not.

Sed pone, quod maritus exterus contraxit cũ muliere Auersana matrimonium, cum dote in pecunia, & solutum est matrimonium morte vxoris prole suscepta, mulieri hæredes petunt restitutionem dotium, maritus dicit se lucrifecisse dotes, nam contractus fuit celebratus Auersæ, vbi ex consuetudine maritus debet lucrari dotes, & attendit locus contractus, l. hæres absens, §. 1. ff. de iud. & l. si fundus, ff. de euict. è conuerso allegatur, quod imo attendendus est locus mariti, in quo solutum est matrimonium, quæritur vtrum militet dispositio huius consuetudinis, vt attendatur locus cõtractus, an vero locus domicilij viri, vbi adest diuersa consuetudo? Resp.
197 & dic † quod attenditur locus domicilij viri, & hic est specialis casus in dote (quando aliud expræsse non est dictum, nec conuentum) vt attendatur locus viri, nõ autem locus contractus, l. exigere dotem, ff. de iud. quæ lex est peregrina, & singularis, secundum Bald. ibi, licet omnibus nota, idem tenet ibi Bart. Ang. & alij, & Bald. in c. 1. §. fin. de inuest. de re ali. facta, Archid. in ca. il lud. 12. dist. Ias. in l. cunctos populos, C. de sum. tri. & fid. catho. col. 5. vbi testatur de communi, & ad prædictam l. exigere, tradit quam plures limitationes, & declarationes, & Phan. in tract. de lucr. dot. glos. octaua, Catell. Cotta. in suis memorali. in verb. dos repetitur. Anan. singul. 541. inc. textus in l. exigere dotem, qui multos alle-
198 gat. † quæ supra dicta procedunt, quando maritus ducit vxorem ad locum eius, secus in casu conuerso, si vxor duceret virum in domum propriam, vt per Roderi. Suar. in tit. de lucris nuptialibus scudelas ganancias, lib. primo, num. 42. Se-
199 cundo † limita nisi expræsse, & specialiter esset contractum matrimonium, secundum consuetudinem loci vxoris, tunc enim absque dubio attenderetur locus contractus, & consuetudo loci vxoris, secundum Suar. in loco præcitato,
200 versi. † Secundo limitatis. Alias limitationes poterit lector colligere ex locis, & doctoribus præallegatis, quas limitationes breuitatis causa nõ transcribo, sed lectorem remitto, & ad Camp. in tra. dot. parte 5. quæst. 20. quando statuta. Ias. & alios præallegatos.

Maritus tamen in multis casibus priuatur lucro dotis, vel illud non consequitur ex dispositione huius consuetudinis, & hoc duobus mo-
201 dis contingit. † Primo culpa eiusdem mariti, videlicet si vxorem viuentem de domo sine causa
202 expulisset, † vel si ęgrotanti medicinas, & alia necessaria non præstitisset, cum huiusmodi res negare, esset necare. Io. Lupus in rub. de don. inter vir. & vxor. §. 70. nume. 26. Catelli. Cotta. in suis
203 memo. in verb. † Maritus priuatur commodo dotis, vbi etiam si medicum non adhibuit, & vbi copia medicorum non esset, non perquisi-
204 uit per vicinas vrbes, † vel si vxorem necauit,
205 vel venenum propinasset, vt per Barto. & alios in l. ab hostibus, §. 1. ff. solu. matrim. vel si medi-
206 cum imperitum adhibuit, † lucrum dotis amittit, pro vt his, & alijs similibus casibus enumeratis per Rol. a Valle. de lucr. dot. quæst. 62. 63. nisi præuentus a fratribus mulieris, & consanguineis vxoris medicum alium non perquisisset, nec adhibuisset: tũc enim excusatur maritus, & lucratur dotes, vt in quæst. 67. late defendit Ro-
207 lan. Vallensis, † & quid si iure permittente maritus eam occidit ex causa adulterij, iuxta l. marito, ff. ad l. Cor. de sica. & l. Gracchus, C. de adu. & Const. Regni Neap. Si maritus? magna est inter doctores altercatio, nam affirmatiuã, quod maritus lucretur dotem, defendit glo. & Bartol. in d. l. ab hostibus, §. si vir vxorem. negatiuam vero tenet Bald. ibi. Imol. Alex. Aret. Couarru. ad 4. lib. decretalium, §. 7. num. 7. tamen opinionem glo. & Bart. bene defendit a morsibus prædictorum Ias. ibi, quia respõdet eorum motiuis, cum hoc lucrum non sit simpliciter, sed onus
208 ex causa matrimonij, p allegata superius. Quid igitur sit concludendum? si mihi inter tot patres loquendi daretur facultas, federe distinctio-
209 nis vtranque opinionem sustinerem, † & sic doctores prædictos conciliarem, vt prima opinio procedat, quando lucrum defertur dotis ex l. vel ex consuetudine, secus vero si defertur ex pacto, vel ex conuentione, cum non sit verisimile, quod vxor de tali casu cogitauit, ergo etiã si lege permittente vxorem occidit, non lucrabitur dotem, & hanc opinionem videtur sentire Lancillot. in d. §. si vir. illum textum subtiliter ponderans, & sequitur Io. Lup. in repet. rub. extr. de don. inter. vir. & vxor. §. 70. num. 9. & ita tenerem, saluo semper iudicio saniori. Itidem amittit hoc lucrum dotis si tempore pestis vxo-
210 rem reliquisset, † vel aufugisset, non relictis alimentis necessarijs ac medicamentis, vel eam secum non adduxisset, tunc enim quasi ingratus dotem non lucratur: quod intelligendum est, si sanam reliquerit, secus tamen si adeo epidimiæ
211 morbo infectam, † vt nulla sit salutis spes, vt per Ferr. ad consuet. Burdeg. titu. 4. §. 6. col. pen. versic. Addunt quidam. Similiter amittit lucrum
212 hoc dotis † consuetudinarium, si cum vxore nõ habitauit, nec onera matrimonij substinuit, vt per Bald. in l. non sine, C. de bon. quæ liber. nisi per mulierem stetisset, non per virum. Paul. de Castr. cons. 154. incip. super primo quæsito, vol. primo, Bald. in cons. 290. vol. 1. Io. Lup. in l. 16. Thori. num. 12. versi. ad idem. in quo loco idem dicit de vxore, vt similiter non lucretur si a ma-
213 rito diuertit, † secum nõ cohabitauit sua culpa, lucrum amittit, de quo vide eundem Lup. in d. rubr. §. 57. colum. finali, versic. contrarium sentit Bald.
214 Idem sentiunt, † si maritus de vxore male meritus fuisset, secundum nota. per docto. in d. l. ab hostib. §. 1. nisi vir pęnitẽtia ductus, se emẽdasset,

& inter

& inter eos fuisset facta reconciliatio, tunc enim lucrum hoc nō perdit alioquin amissurus, Imo. per illum tex. in l. cum dotem, §. sin autem, ff. so lut. matr. quem ibi sequitur Alex. numero decimo, quod notandum est ad limitationem d. §. si vir uxorem, d. l. si ab hostibus, ff. solu. mat.

Sed limitatur etiam, ut istud lucrum non de-
215 feratur mortua sponsa, † cum hæc consuetudo loquatur de uxore, & cum sit stricti iuris, non extenditur ad sponsam, Bald. in l. quod sine, C. de bon. quæ liber. Roland. a Valle in tract. lucr. dot. quæst. 12. & rursus, quæst. 106. statutum ergo loquēs de uxore, non extenditur ad sponsam, quæ
216 propriè dicitur de futuro promissa, † ut ex prædi
217 ctis in proxima præcedenti consuetudine, † & innuitur hic in textu, dum dicitur, inducta in domum consumato matrimonio prole suscepta, vide Bald. cons. 184. si qua inquit, volum. 3.

218 Limitatur † etiam ista consuetudo, ut maritus nō lucretur dotem, si duxerit viduā, ex qua sunt filij prioris matrimonij, cum hæc consuetudo non habet locum in præiudicium filiorum primi viri, obstante dispositione tex. in l. hac ædictali. C. de secund. nupt. per quam disponitur, quòd mater transiens ad secundas nuptias, non potest dare secundo viro integram dotem, sed tantum virilem: ad quod bene adnettēdum est ab his, qui cum viduis habentib. filios ex primo marito, matrimonium contrahunt: non enim
219 l. hac ædictali, C. † de secund. nupt. censetur sublata, nec ei derogatum per hanc consuetudinem, ut per Bal. in cap. primo, versic. quæro dicit statu tum, an matrim. success. uxori.

220 Nec † etiam habet locum ista consuetudo in præiudicium filiorum primi viri, qui non subsunt huic consuetudini, quia sunt exteri, ut per Paul. de Cast. consil. 387. incip. præsupposito, & per Alber. Brun. in tract. statu. exclud. fœmin. artic. quinto, quæst. 10. quod est menti tenendum, & valde notandum, cum maritus secundus nō
221 lucretur † in præiudicium filiorū primi viri, qui bus reseruantur lucra prioris matrimonij, & in secundum maritum nō poterit cōferri plusquā
222 uni ex † liberis prioris matrimonij, dicta l. hac ædictali, & l. generaliter, C. de secun. nuptijs, Ferro. in consuetud. Burdeg. titu. 4. §. 6. circa princ.
223 quod bene nota. † Cautela datur secundo viro volenti ducere viduam, ut habeat consensum filiorum primi matrimonij eius priuignorum, scilicet, qui consentiant matrimonio: tunc enim consensus præiudium afferret eis, & secundus
224 maritus lucrabitur dotes, † quia consentientib. non fit iniuria, & proinde præiudicium paratur, ut per Soc. in regula 272. & diximus, ēt infra con suetudine octaua, dum tractauimus de pœnis nubentium, in verbo, ad secūdas nuptias migrare voluerit, & ibi vide: alioquin dicto assensu nō præstito, mulier ad secunda vota transiens, & filios habens ex priori viro, non potest dare marito secundo, integram dotem cum effectu, sed tantum virilem, ut in dicta l. hac ædictali, & dos
225 data de facto † reuocabitur a filijs primi matrimonij dempta virili, vide Valle. q. 28.

226 Quæritur † quid si mulier dotetur de bonis alienari prohibitis, nūquid maritus ea lucretur? videtur quòd non, quoniam licet possit talia bona subiecta fideicommisso dare in dotem in subsidium alijs bonis nō existentibus, auth. res quę. C. com. de leg. tñ non per hoc debet permitti alienatio, & lucrum in personam mariti, nec in
227 hoc læditur maritus, † qui poterit, tanq̃ euicta dote agere super reliquis bonis liberis uxoris, ut determinat Bal. in cons. 518. quidam habēs duas filias, lib. 4. quem sequitur Aimo. cons. 19. & cō silio 186. circa finem, & Alexand. cons. 176. volumi. 7. etiam ampliando, ut procedat si dos tem-
228 pore soluti † matrimonij reuersa esset ad grauatū, ut concludit Phanut. in tract. de lucr. do. glo. decima, numero 62. ubi post Hug. Accurs. Petr. Cyn. Bart. Bald. Raph. Fulgos. Corn. Curt. Ias. & alios per eum relatos testatur hanc esse communem opin.

Contrariam tamen sententiam tenuit Bald. in Auth. res quę, C. commu. de leg. ut maritus lucretur dotem, etiam de rebus fideicommisso, atque alienati prohibitis, per multa, quæ ipse allegat.

Quæ opinio comprobari potest infrascriptis rationibus, & primo, quia si voluisset testator, quòd de restitutione fideicommissi non detraheretur lucrum istud consuetudinarium, posset facile maritus decipi contrahens cum muliere grauata, existimās, quandoque dotem sibi lucro futuram ignorando fideicommissum, quod si sciuisset non ad eum modum cōtraxisset, & quidem iniquum videretur, quòd maritus fraudaretur lucro statuti ex illo fideicommisso, & testa tor substituendo filiabus nō censetur sensisse, q̃ lucrum hoc detrahi non posset, cum quælibet di
229 spositio debeat intelligi, † ne contineat iniquitatem, Oldr. cons. 66. an ex delicto, Philip. Dec. cō sil. 286. colu. 2. Soc. si is est in cons. 302. colum. 4. libro 2.

Secundo, quia cum mulier præter testatoris
230 uoluntatem constituit sibi dotes de bonis fideicommisso subiectis, si eas dotes recuperauerit mortuo viro, non amplius tenetur fideicommis sario, secundum glo. in dicta authen. res quæ, C. commun. de leg. a fortiori solutis dotibus ex uolūtate testatoris, poterit retinere maritus lucrū dotis a consuetudine, & statuto permissum, quia
231 testator censetur voluisse, † quòd illę restituerentur fideicommissario detractis detrahendis.

Tertio, istam quæstionem in terminis decidit Bald. in cons. 79. casus talis est, libro primo, & in cons. 326. factum sic proponitur, lib. quarto, & in cons. 77. filiæ, & in cons. 103. in dicto testamēto, in fine, & in cons. 327. factum sic proponitur, libro quarto, ubi ampliat etiam si talia bona
232 restitui debeāt ex fideicommisso † pijs locis, idē videtur velle Alc. cons. 176. colum. 3. libro septimo. Idem etiam Bald. Nouel. in tract. dot. in sexta parte, priuil. 16. columna 2. versi. sed quid si sta
233 tutum, ubi uoluit, † quòd si pater det dotem filię spuriæ, q̃ de tali dote de iure, nec potest disponere, nec ad hæredes transmittit, cum succedat loco

loco alimentorum, secundum Bal. in l. cam quã.
C. de fideicom. & in conf. 91. versi. quòd electio,
ad finem, libro primo, Calcan. consil. 59. in fine,
conf. 60. & conf. 62. colum. quinta, in med. Phi.
Dec. conf. 311. columna fina. Nic. de Vbald. in tra
234 cta. de success. ab intest. colum. sexta, † & tamẽ
maritus poterit lucrari dotem vi huius consue-
235 tudinis, vel statuti, ex quo † apparet maritũ pos-
sa lucrari dotem ex his bonis fideicommisso su-
biectis, & in vxorem transferri prohibitis, de qui
bus vxor disponere non potest, & quæ post eius
mortem veniunt alteri restituenda.

Eandem opinionem tenuit Io. Camp. in trac.
doti. in 5. part. quæst. 18. vbi post multa per eum
236 allegata sensit, † quòd si legitima filiæ sufficie-
bat ad dotem, quatenus bona data in dotem
excedunt legitimam, illa restituuntur fideicom-
missario, nec maritus vltra legitimam de his
aliquid lucratur. Hanc etiam quæstionem tan-
git Corn. consil. 3. lib... vbi concludit, quòd si de
bonis fideicommisso subiectis dos moderata,
& congrua constituta sit, possit maritus lucrari
dotem ex forma statuti, tamen quòd capiet lu-
crum super legitima filiæ, & sic si dos constituta
excedit legitimam, quatenus excedit, debet re-
stitui fideicõmissario seruato lucro dotis ipsi ma
rito capiendo super portione legitimę, licet in
computãdo lucro habeatur ratio ad totam do-
tem, licet legitimam non excedat, quicquid cir-
ca hanc quæstionem, aliter sentit Paul. de Cast.
consil. 59. pro pleniori responsione, ad fin. lib. 1.
& in consil. 43. substitutio prædicta, col. fin. lib. 2.
& per hæc, & multa sic concludit Aimo. consil.
186. nec obstat siquis testetur de contraria opi-
nione communi cum enumeratis doctoribus,
hæc plurium habet auctoritatem, & magnam
sapit æquitatem, & eam sequendam esse puto,
cum ipsa mulier lucretur dodarium viro præ-
mortuo secundum has consuetudines, vt in c.
sequenti, ita pari formiter maritus lucretur do-
tes in his bonis fideicommiss. subiectis propter
æqualitatem seruandam.

Vnum tamen non omittam dum hic dica-
tur, quòd maritus lucratur omnes dotes datas,
& traditas: pone, quòd maritus dotes non ha-
buit, sed pro eis pignora accepit, vel dos in testa-
mento fuit assignata, an lucretur dotem prædi
ctam? in quo conclusiue dic, quòd adhuc eam
lucrifacit, vt per Ias. in rubrica, ff. soluto matrim.
num. 15. versicul. ibi adde, quòd Raphael Fulgo-
sius, col. 4. patia enim sunt dotem esse assignatã,
237 & in pignore constitutam, † ad l. fin. C. ad l. Falc.
& reg. qui actionem, cum simili. ff. de reg. iur.

Quæro nunquid si est inter partes conuentũ,
quod maritus lucretur dimidiam dotis, vtrum
videatur renunciatum dispositioni huius con-
238 suetudinis dãtis lucrum integræ dotis? † vide-
tur, quòd sic, quia prouisio hominis facit cessare
prouisionem legis, l. si. C. de pact. cõu. tam super
239 dote, † &c. & cessat prouisio generalis vbi adest
specialis, l. doli clausula, ff. de verb. oblig. contra-
riam partem tenuit Alber. de Rosa. in secunda
part. statu. & dicit sic de facto fuisse determina-
tum, quod ego intelligerem, quando simplici-
ter pacisc erentur: sed si ex certa scientia, & cum
240 renunciatione huius consuetudinis, † nõ video,
cur prima opinio non sit sustinenda, vt præiu-
diciũ marito inferatur ex pacto expresso, quod
derogat iuri. l. 1. §. si conueniat, ff. depo. cum qui-
libet possit renunciare fauori pro se introdu-
241 cto. l. siquis in conscribendo, † C. de pact. vide
Campe. in tra. dot. in 5. parte, quæst. 12.

Et not. quod licet maritus sit aduena, vel ex-
terus, cui forsan per statutum, vel testatoris di-
spositionem sit prohibitum acquirere in ciuita-
242 te, † non tamen censetur prohibitus acquirere
ex causa dotis, vt consuluit Nic. de Alexandro,
qui fuit gener Bartoli, quem refert Curt. in con-
sil. 26. col. 7. & Opizo in l. filiusfa. §. diui. col. 59.
nume. 93. ff. de leg. 1. & sic maritus exterus lu-
crabitur dotes non obstante statuto. Butr. cons.
35. visa informatione, cum in generali disposi-
243 tione non includatur causa dotis. † Ias. in l. pri-
ma, ff. solu. matr. Afflict. decis. 3. & cum iste casus
de facto accidisset, ita vidit seruari Catell. Cot-
ta in suis memorali. in verb. Forensis prohibi-
tus.

¶ Limitatur etiam, vt maritus impubes nõ
244 lucrifaciat dotes, † cum matrimoniũ inter im-
puberes esse non possit, c. 1. de desp. impuber. in
texto, & late dictum est supra in prima consue-
tudine: merito non lucratur, non consistente
matrimonio, quod hæc consuetudo requirit, vt
per Roma. conf. 44. vbi etiam decidit, an mari-
245 tus lucrifaciat dotem, † cum vxor non dat mo-
bilia, vel pecunia in dotem, vel si dat iura, & no-
mina debitorum, & quid si det se, & sua, & quid
si nulla sit mentio de rebus, & quid si dos fuerit
incerta, vbi etiam quid si extent filij ex priore
matrimonio? quod late docet Ludo. in præalle-
gato conf. 44.

Et quia ex hac consuetudine maritus lucra-
tur dotem muliere defuncta prole suscepta, quã
246 uis statim mortua, † atque etiam ob adulteriũ
commissum per vxorem dos acquiritur marito
de iure communi, circum scripta hac consuetu-
dine, per not. in c. plerunque, extra de don. inter
vir. & vxor. Tamen hoc non procedit nec habet
247 locum in præiudicium filij, † vel filiorum primi
matrimonij, quibus dos reuertetur, non obstan
re consuetudine, quod est notandum, & pro sin-
gulari tradit Cremen. sing. 86. statuto cauetur.
faciunt quæ supra diximus hac lege, circa intel-
lectum l. hac edictali, & supra dictum est.

Similis est quæstio licet diuersa, si mulier con
stante matrimonio fuerit condemnata de hære
rica prauitate, vel de aliquo ex delictis conten-
tis in l. quinque legibus, ff. de bon. dam. ex qui-
bus delictis veniunt publicanda bona, concurrit
fiscus pro publicatione bonorum, & sic dotis,
concurrit maritus qui lucratus est dotem vigo-
re huius cõsuetudinis, quis præferatur? dic quod
Bart. in d. l. quinque legibus, dicit, quod stante
huiusmodi consuetudine de lucranda dote, vel
pacto, si factus est casus lucrifactionis, maritus
248 potest se defendere cõtra fiscum, † & habebit re

tentionem

tentionem pro dote: ſi autem fiſcus occupauerit dotes, maritus habebit actionem ad recuperandas dotes per eum lucrifactas, & cognito ſūmariè, quòd ſit creditor, fiſcus tenetur ei ſoluere lucrum dotis, ſequitur Alber. Brun. in tract. ſtat. exclud. fœm. in 3. parte, quæſt. 5. vbi etiam ſubdit quòd ſi ante dotis conſtitutionem, & ante ma-
249 trimonium, † fuerit commiſſum aliquod ex delictis prædictis, tunc ceſſat lucrum conſuetudinarium, & ſi commiſerit hæreſim, adminiſtratio eſt interdicta, atque poteſtas alienandi, l. manicheos, C. de hæret. l. ex iudiciorum, ff. de accuſat.
250 Sed ſi † incidit in hæreſim poſt contractū matrimonium, tunc ſecus, quia delictum vxoris non debet nocere marito, l. poſt contractum, ff. de donat. l. ſi quis poſthac, C. de bon. proſcript. quod etiam tenet S. Blaſ. in tract. de priuil. dot. in priuile. nonageſimotertio. Aduertendo tamen, quòd Doctores loquuntur promiſcue in hac materia, quandoq; in pacto de lucrando, & arguunt idem a fortiori in ſtatuto, & conſuetudi-
251 ne, † cum affirmatiue de vno ad aliud ſit validū argument. l. non impoſſibile, ff. de pact. ſaltem affirmatiue, & hanc partem firmat Ancha. in capit. decreuit, de hæret. in ſexto, Campeg. in tract. dot. quæſt. 80. in octauo priuil. Afflict. in capitulo primo, in verbo, condemnatorum, num. 46. quę ſint regalia.

Et quia ſupra dictum eſt, quòd in dubio attenditur conſuetudo loci viri non autem loci vxoris, vbi eſt cōtractum matrimonium, & diuerſa ſunt loca, & diuerſi mores, ſeu conſuetudo diuerſa circa lucrum dotis quo caſu, quando aliud non eſt dictum, attenditur locus, & conſuetudo mariti, l. exigere dotem, ff. de iudic. Quid enim ſi notarius, qui cantat, ſicut pſitacus, & pica, & aliquando neſcit, quid dicat, ſtipulatur dotem reſti-
252 tui, tam in loco mariti, quam vxoris, & in quolibet foro, † & in quacunque parte terrarum, vtrū attendatur forum vxoris? in quo concluſiue dic, quòd adhuc non obſtante huiuſmodi ſtipulatione, & clauſula in inſtrumento dotali adiecta, remanet viridis, & in ſuo robore diſpoſitio dictæ l. exigere dotem, & maximè, cū huiuſmodi clauſulæ apponantur a notarijs ex quodam ſtilo, vt in ſimili dicit Bart. in l. prima, ff. de iure codi. dū loquitur de clauſula codicillari, & ita tenet Iaſ. & inter cæteras limitationes, & declarationes per multa comprobat in l. cunctos populos, C. ſum. Trin. & fide Cat. & valde commendat Cattel. Cotta in ſuis memoral. in verbo, ſtatuto prææallegato.

Addunt autem aliqui, vt minor dans dotem
253 obſtringatur hac cōſuetudine, † & maritus lucretur dotem, nec iuuetur beneficio ætatis, vt tetigimus ſupra in præludijs, & quòd vir lucrifaciat hoc caſu, decidit Io. Faber. in ſuo breuario, in l. prima, C. ſi aduerſ. dotem, & hoc ſine dubio procedit in caſu conſuetudinis noſtræ, cum mulier bene poſſit pecuniam, & res mobiles, & alia, quę
254 ſeruando ſeruari † non poſſunt, dare in dotem,
255 quia in his habetur mulier tanquam maior, † & ca ſine decreto alienare poteſt, vt per gl. & Doct. in l. prima, §. fuit quæſitum, ff. ad Trebel. & Tiraquel. de retract. conſang. carta 105. num. 115. & poterit conſtituere dotem, & euenīēte caſu mortis mulieris maritus conſequi lucrum iſtud conſuetudinarium. Ad quod facit, nam licet mulier
256 minor † non poſſit dare in dotem bona immobilia, ſine decreto iudicis, & auctoritate curatoris, vel. lex, quæ tutores, C. de admi. tuto. nec expreſſe obligare dicta bona cum hypotheca, mi-
257 nus † etiam tacitè, tamen reſpectu mobilium, & aliarum rerum, quæ alienari non ſunt prohibitæ per minorem, poterit puella minor ſe dotare
258 moderatè. † abſq. curatore, & decreto, l. prima, C. ſi aduer. dotē, vbi gl. & poterit ſe obligare pro dote conſtituenda, & in conſequentiam in tali
259 obligatione, † & dotatione orietur tacita hypotheca, iux. l. primā, §. vt plenius, C. de re. vxo. act. & per Neguſ. in tract. pign. in ſecunda parte, quarto membro, num. 74.

Quærit Rol. à Valle, an ſtatutum conditum à ciuitate, diſponens de lucro dotis, habeat locū in dotibus datis per Principem eius filiabus? & poſt multa hincinde allegata concludit ad partem negatiuam, quod non. Tu dic contrarium
260 quod Rex, † & Princeps ligetur conſuetudine, vt tetigimus ſupra in præludijs, & per Andr. de Iſer. in rubrica, de conſuet. rect. feu. quem ſequitur Ant. Capy. in rep. c. imperialem, de proh. feu. alie. per Frider. &c.

Sed pone quod maritus duxit vxorem nulla dotis facta mentione, & mulier habebat quædā bona, an cenſeatur dediſſe in dotem omnia eius bona? pro parte affirmatiua videbatur dicendum, quod mulier cenſeretur omnia eius bona dediſſe in dotem, l. dotem, l. Diuus, la prima, ff. de iure dot. l. eum maritus, §. Titius, ff. de pact. do-
261 ta. l. in his, † §. ſi vxor. ff. ſol. matr. vbi quod maritus ducendo vxorem, tacite videtur cum dote omnium bonorum nullo alio expræſſo, & iſtud viſum fuit Ariſtoteli philoſophorum Principi in Topicis, relato per gloſ. in l. mulier bona, in princ. ff. de iure dot. & idem Barto. in l. ſi conſtāte, in 4. quæſt. 3. quæſt. principal. ff. ſol. matr. ſi tamē facultates, & dignitas mariti hoc mereatur, idem tenuit Bald. in l. fi. C. de ſen. quæ ſin. cert. quan. profer. vbi quod hoc dictum habet æquitatem, ſi vir erat dignus tanta dote, & proinde lucrabitur dotem ex hac conſuetudine, vt dixit Abb. in conſ. 46. in 2. dubio. vol. primo.

Contraria tamen opinio eſt verior, quod mulier non cenſetur omnia eius bona dediſſe in dotem; primo, cum nulla lege hoc caueatur, vt dixit glo. in d. l. mulier, ff. de iure dot. & contra Ariſtotelem eſt textus, in l. fi. C. de diuort. cum ma-
262 trimonium poſſit eſſe ſine dote, † quamuis mulier ſit diues, & habeat bona, idem tenuit Bart. in eius diſputatione, incip. mulier habens, & po-
263 teſt habere bona paraphernalia, † quæ non vidētur in dotem data, l. fi. C. de pact. conuen. etiam quod maritus dicta bona tenuiſſet patiente vxo-
264 re, & fructus percepiſſet, † quia adhuc non intelligerentur data in dotem, iux. not. in l. 2. C. de acqui. poſſ. Ale. conſ. 122. col. 2. vol. 7. Soc. conſ. 81. col.

col.fina. vol.3. Corn.cons.127.col.2.vol.4.Paris. cons.62.col.5.vol.4.& alij relati per Rol.a Valle. in eius tract.de lucr.dot.quæst.71.num.7.& quæstio.74. & iura in contrariū adducta procedunt, quando mulier cōstituerat dotem primo viro, & transeundo postea ad secundas nuptias absq. liberis,censetur eandem dotem dare,vt per Bar. in dicta eius disputatione, & firmat Roland.in prædicta quæstione,vbi respondet contrarijs.vnde stante ista opinione pro vera, vt non censeatur mulier constituisse dotem de omnibus eius bonis,etiam quòd maritus esset dignus tanta dote,non haberet locum hæc consuetudo,quæ dat lucrum dotis marito in casu hac consuetudine expresso,vt per Bart.in dicta disput.incip.mulier habens amplum patrimonium,& per Bald.in l. nullus,C.de iur.dot. & quòd erit matrimonium sine dote,Rom.cons.44.columna secunda, Cuman.cons.56.Socin.Nepos,cons.8.colum.6. volumine 2.quod notandum est pro ducentibus vxores diuites nulla constituta dote.Limitatur tamen hæc conclusio,nisi mulier in contractu ma

265 trimonij exprimeret dare bona sua,† tunc enim hæc traditio censeretur translatiua dominij,quæ præsumitur ex titulo dotis,vt per Bal.in l.fi.C.de sent.quæ sin.cer.quant.Alexan.cons.144. columna secunda,volumine 5.Bald.in d.l.nulla, C. de

266 iure dot. † Idem esset si mulier diceret marito, committo me, & mea tibi, vt videatur omnia bona dedisse in dotem,si tamen maritus esset dignus tanta dote,vt per Bald.in d.l.nulla,C.de iure dot.& nulla appareret alia assignatio, ita saluando dictum Arist. his enim casibus censetur constituta dos in omnibus bonis, & maritus lucrabitur dotem consuetudinariam,vt per Doct. in locis præallegatis. Limita, & tertio, quando

267 maritus † duceret viduam,quoniam censetur accipere in dotem eam, quā primo dederat viro, per tex.in l. dotem, la prima, ff. de iure do. Cin. Auth.sed quamuis,in 3.quæst.C. de rei vxo.act. & Bar.in dicta disputa.mulier habens, & quamuis illa l.dotem, cum simil. loquantur, quando

268 mulier facto diuortio redit ad virum,† nā censetur cum eadē dote, tamen Cin. & Bart. firmant indistincte hanc conclusionem,vt censeatur dedisse eandem dotem secundo viro, & durum esse recedere ab hac opinione,asserit Rolan.a Valle,quæst.75.numero 7.in fine,vide Boer. decisione 137. & sic in hac dote præsumpta militabit

269 hæc † consuetudo,& lucrum dotis, vt in terminis decidit Bart.in dicta eius disput. quando nulli extarent liberi ex primo marito,& expresse inferens ad hanc consuetud. Bald. idem tenet in l. cum citra,post gl.ibi,C.de iure dot.& ista est cōmunis,& irrefragabilis opinio,vt testatur Rolā. in dicta quæst.75.numero 20.& vide Aim.de antiqu.tempor.fol.136.numero 43. & Vrsil. in addit.ad decis.Afflic.61.numero 6.& in decis.44.& Ias.cons.58.volum.1.Idem dicas quando matrimonium cum dote certa contractum,sit declaratum nullum,vel non tenuit,si postea ex dispēsatione Pontificia reconualidetur, absq. mentio

270 ne dotis,vt eadem censeatur data, † & constituta dos, Bald.in authēt.ex complexu,C.de incest. nupt.per tex.in l.si serua, in princ. ff. de iure dot. & per Bart.in sæpius allegata disputa.mulier habens,columna 6. vbi quòd censeatur repetita eadem dos in secundo matrimonio,si nulli extant liberi ex priori marito, secus si extant,quia tunc

271 secundus vir non lucrabitur vltra † quam haberet vnus ex filijs primi matrimonij, qui minus haberet, vt tenuit Paul.de Cast.cons.283.columna secunda, in fine,Ruin. cons. 224. columna 3. volumine primo,quod menti tenendum esse asserit Roland.a Valle.in tract.de lucr. dot. quæst. 77.in fine,modernis temporibus, quando matrimonia contrahuntur inualida cum dotibus inter affines,quæ deinde ex dispensatione apostolica conualidantur,vt ibi per eum.

272 Ad † prudentiam tamen mulieris pertinet,nō dare cuncta quæ habet bona in dotem viro suo, vt dicit tex.in l.si ex causa,§.dotis,ff.de min. & si aliter facit,dicitur circumuenta,l.prima,C.si aduer.dot.Luc.de Pen.in l.4.C. de his, qui num.li-

273 ber. se excu.† Si tamen mulier processit ad traditionem, censetur omnia bona sua dedisse in dotem,Guid.Pap.quæst.499.nume.2. sic intelligendo tex.in l.mulier bona,ff.de iure dot.nec venirent nomina debitorum, per huiusmodi tra-

274 ditionem, † cum nomina non tradantur,sed cedantur,vt ibi per eum.

Infertur tamen ex præcedentibus, & alia quæstio,quid si mulier dedit primo viro minorem dotem,secundo viro maiorem, deinde nupsit tertio viro, quænam dos censeatur constituta, nullo alio expresso? Respon. quòd hanc quæstionem dirimit Baldus in l.binos,circa finem,C.de de aduo.diuer.iudic. vbi constituendo salarium Princeps assessori, secundum quòd habuit prædecessor suus,& secundum consuetum salarium si

275 fuerit varium retroactis temporibus,† debet haberi ratio de proximo præcedenti, & hoc argumento maritus lucrabitur dotē vltimam maiorem,quod semper est intelligēdum in dubio,nulla facta mentione,vel expressa quantitate dotis, secundum Bald.in loco prædicto,Paris.cons.34. columna 1.volum.3.refert Bal.Nouel. sic de facto habuisse,& per sententiam obtinuisse.

Sed quid si pater naturalis nuptui tradat filiā

276 spuriam † cum dote ad quam pater tenetur, vsque ad concurrentem quantitatem alimentorum,& non alius,vt per Bar.in l.fin.ff.de his,qui bus vt indi.& per Caccialup.in l. si qua illustris, C.ad orfici.Dec.cons.611.colum. prima, an maritus lucrifaciat dotem in terminis huius consuetudinis? Videbatur quòd nō, quoniam talis dos venit soluto matrimonio restituēda patri dotanti,vel eius hæredib. vt est de mente Bal. in l.eam quam,C.de fideicom.columna 10.& in consilio 356.volumine primo. Tu autem dic contrariū, vt maritus lucrifaciat dotem,& est ratio,nam cū

277 pater teneatur dotare huiusmodi filiā,† ergo censetur astrictus ad constituēdum dotem,sm naturā dotiū,& sm subiectam materiam, vt maritus

278 lucrum facere possit † sm consuetudinem de dotibus loquentem,l.si stipulatus,cum simili.in gl.

addu-

adductis,ff.de vsur.& l.filiusfamil.ff.de donat.&
faciens actum videtur se astringere legi de illo
279 actu loquenti, ita pulchre per multa similia cō-
cluuit Rol. a Valle.q.94.vbi vide.

Quæritur † insuper, nunquid maritus,qui secun
dum hanc consuetudinem lucrifecit dotes in pecu
280 nia,† vel in mobilib.cōsistentes,si transit ad secū
das nuptias, perdat huiusmodi lucrū? & videbat
quod non perderet,cum consuetudo nil de hoc
disponat,nec nos dicere debemus, l. si seruum,
§.prætor ait.versi.non dixit prætor,ff.de acq.hæ-
re.Maxime cum maritus habeat ex prouidentia
legis,non autem ab vxore, arg.l. fina.C.de bon.
mat.per quem tex.ita dixit Bal.& Corn ibi.Con
trariam sententiam amplectaris,& ratio est,nam
281 quemadmodum † lucrum dotis ex pacto ex-
presso per transitum ad secunda vota reseruā-
tur filijs primi matrimonij. Auth. vxore mor-
tua,C.de secund.nupt.& Auth. neque vir quod
ex dote,C.illo titu.Bart.& doct.in l.feminæ,§.il-
lud.C.eo.titu.ergo, & lucrum consuetudinariū
quod habet tacitum pactum ciuium,vt per Bar.
& alios,in l.hæredes mei,§.cum ita,ff.ad trebel-
li.& Bald.qui decidit hanc quæstionem,in Aut.
ex testamento,C.de secun.nupt.vbi quod huius-
282 modi lucrum non debetur viro, † qui transit
ad secunda vota, nisi quo ad vsumfructum, &
ita tenuit Rol.a Valle in tra.prædicto,quæst.86.
post Boer.Bal.Rom.Paul Saly.Alex. Ias. Crem.
Butr.Soci.Dec.Ripam.Nico.Arelat.& alios per
eum citatos,tenentes maritum trāseuntem ad
secundas nuptias perdere proprietatem dotis
lucrifactæ,retinere tamen vsumfructum, & ita
firmiter tenendum in iudicando asserit prædi-
cta Doctor a Valle, qui profecto hanc materiā
dilucidauit ad cumque recurrendum.

Nunquid autem illud lucrum dotium mari-
283 to quæsitum ex hoc statuto,† seu consuetudine
veniat communicādum socijs omnium bono-
rum eiusdem mariti? dicas quod sic, vt est tex-
tus,in l.3.§.1.ff. pro soci. & ad idem est textus in
l.si fratres,§.si inter fratres, iuncta glo.in verb.sti
pendia,& in verb. salaria,ff.eo. & consuluit Bal.
& alij per Rol. Valle. quæst. centesima vndeci-
ma sui tractatus de lucro dotium. An autem ve-
niat communicandum cum fratribus mariti?
284 in hoc articulo varie locuti sunt doctores, † vt
per Alex.in l.si cum dotem,§. transgrediamur,
num.12.ff.solu.matr.& per Roma.cons.406.qui
refert quinque diuersas opiniones, & quippe sā-
tis confuse loqūntur. Tu autem dic,quod si ver-
ba cōsuetudinis diriguntur ad filium eundem-
que maritum,quia dicit consuetudo,maritus lu
cretur dotem, & tunc intrepide non tenetur
communicare dotes quæsitas fratribus,& est ra-
285 tio,† quia lucrum est aduentitium, & proinde
fratribus non communicandum, maxime cum
perueniat ex causa onerosa matrimonij, per ea
quæ diximus supra eadem l.in ratione deciden-
di. Aut consuetudo loquitur in eo qui recipit
dotes, vt is lucretur,& tunc viuo patre non lucre
tur,& venit communicanda,secus si casus succe
dat eo mortuo,quia tunc mortuo patre non cō-
municabitur, vt per Bar.ita distinguentem, in l.
dotem,ff de castr.pec.quod videtur valde equū,
vt non communicetur per maritum subsisten-
tem tot, & tanta onera matrimonij,ob quæ hec
consuetudo tribuit lucrū marito, quæ consuetu
do profecto multum fuit,& est honesta,& valde
conueniens,ut inquit textus in c.Raynutius,ex-
tra de testamen.quem ad hoc allegat,& pro sin-
gulari tradit Cremens.sing.154.statuto cauetur.

Sed quid si maritus,qui ex hac consuetudine
lucratus est dotes in pecunia, & in mobilibus cō
sistentes,prole suscepta,& superstite,transit ad se
cunda vota, teneturque istud lucrum reseruare
filijs primi matrimonij,quibus debetur proprie-
tas,amissa per patrem ob transitum ad secunda
vota, pater autem remanet solum vsufructua-
rius,prout superius tetigimus,& infra in consue
tudine, c.8.& vide Ripam,l.fœminæ, num.68.
C.de secund.nup.& Picum in l.Titia cum testa-
mēto,§.Titia cum nuberet,ff.de leg.2.vbi quòd
286 in lucro nuptiali pater hoc casu † remanet legiti
mus administrator: modo quæro,quam habeat
exinde pater potestatem? Resp.dico omnia pos-
segerere,ac si perfecte dominus esset, vt est text.
287 apertus in l.cum oportet,† §.non autē, C.de bo.
quæ liber.ibi,plenissimam potestatem, quæ po-
testas nulli tam ampla datur vsufructuario, quæ
288 differentia † constituitur in l.fi.§.sin autem,C.de
bon.quæ liber.ibi, & alijs omnibus quæ ab vsu-
fructuarijs extraneis exigi solent. Cum alij usu-
fructuarij habeant solam custodiam,ut per Arr.
Pinel.in l.1.par. 1.a nu.17.C.de bonis matern.Ex
hac itaque prærogatiua usufructus paterni non
tenetur pater satisdare de utendo, fruendo reb.
289 in quib.† habet vsumfructū,prout cæteri usufru
ctuarij tenentur, ad l.1. ff. usufruct.quemadm.
290 cau.† nec de restituendo,nec rationem reddere,
nec alijs subiacere, de quib. in d.l. cum oportet,
§.non autem,idque ex maxima confidentia,quā
291 hēt lex de patre erga filios, ut multis argumētis
comprobat And.Tiraq.in l.si unquā, in prin. ex
nu.25.C.de reuo.do.& nedum in dictis lucris,ue
rum etiam in alijs bonis maternis,quę filijs quę-
292 runtur hodie,† imo etiam iure ueteri digestorū,
secūdum And. Alc. in tres posteriores C.lib.l.1.
C.de dec.ex Iulij Capitolini in uerbis in vita An
tonini,qui a diuis fratribus, id lege declaratum,
tradit,cuius rescripti meminit Caius Iurisconf.
in l. sacratissimi,C.ad S.C. Tertul. quamuis alij
aliter communiter affirment,ex eodem Alciat.
lib.paradox.4.cap.3. Itidem nec tenetur pater in
293 uentarium † de his conficere secūndum cōiter
scribentes,ut id in specie not.Bal.& Corn. in d.l.
cum oportet,§.non autem, per illū tex.ibi in uet.
ratiocinia,qui dicunt ad confectionem inuenta
rij urgeri eos tantum,qui tenentur rationes red
dere,& ita uidisse seruari testatur Practicus Al-
ber.de Rosa.in l.1,num.11.C.de bon.matern.&
Cyn.in d.l.cum oportet,4.q.in fi.prout sic fuisse
decisum refert Nic.Boer.decis.61.numero quin
to,licet de prædictis dubitasset Spe.in tit.de inst.
edi.§.uiso,nu.14.Cuma cons.89. numero 3. ubi
294 subdit,† honestius facturum parentem, si inuen-

tarium conficiat,licet aliqui uelint patrem ad id
inuentarium conficiendum cogi posse a liberis,
cum diuersa sit ratio,reddendæ rationis, cautio
nis,aliorumque narratorum a quib. excusatur,
ut in dicto §. sinautem æs alienam, ut cõsiderat
Arri.Pinel.in d.l.prima,nume.23. cum hoc non
295 sit onus,sed probatio ueritatis,† ne tempore ali
quo bona occultentur maxime mobilia, ut per
Alex.cons.58.numero 8.lib....quia respicit resti-
tutionem faciendam post mortem patris, ne ab
296 aliquo fiat fraus,†idq; multis comprobat Pinel.
vbi sup.Nisi tamẽ pater dolose administret,tunc
297 enim † eius bona obligantur,& ipse tenetur red
dere rationem,secundum Bald.& alios in d.l.cũ
oportet,§.fin.per tex. ibi, & uoluit gl. in d.§.non
autem,& ibi Pet.Phil.Corne. nume.3. hanc esse
communem asserit,idem Soc.tradit cons.33.nu
mero 15.& seq.lib.1.& Alex.in l.imperator, ff.ad
Trebel.quasi dolosa administratio,non culpabi
lis, sic restringatur,tradit Negus.in trac.de pign.
298 4.membro,2.parte,nu.13.& 16.Imò † etiam ces
sante dolo si pater dissipet,uel aliter noceat libe
ris,succurritur eis,ut pater administratione pri-
uetur,ex traditis per Ale.in d.l.imperator,num.
6.& Arelaten.in l.generaliter,ex num.155. C.de
secun.nup.Doctor Palatios ruuios,in cap.per ue
stras,§.17.num.13.extra de don.inter uir.& uxo.
& in hoc sufficit culpa,& negligentia tantum pa
299 tris † ad remouẽdum ab administratione,secun
dum magis communẽ opinionem, Bar.& alio-
rum,& maxime Ale.in d.l.Imperator,colum.2.
ff.ad S.C.Trebel.& idem Paul.& Arelaten.in d.
l.generaliter,C.de secun.nupt.& Pinel.in d.l.1.
parte 1.num.34. Verum non sufficit ad eum re-
mouendum ab administratione istorum bono-
rum sit soluẽdo,& bona sint mobilia,sed requi-
ritur culpa talis,ut liberis non sit consultum, ut
300 per † Bar.& Imol.in d.l.Imperator, quod etiam
ampliant,ne dum in mobilibus,uerumetiam in
301 stabilibus † si notabilis culpa patris uersetur in
ea alienando,uel absque causa distrahendo, uel
ea non colendo,etiam ex his remoueatur admi
nistratio, cum melius sit ante tẽpus occurrere,
302 quã † post vulneratam causam remediũ cõque
rere,ut inquit Imperator,l.fi.C.in qui. cau.resti.
in integ.non est necess.quod quidem ęquius pu
tat Boer.d.decis.61.num.15.& late Arr.Pinel.in
d.l.1.parte prima,num.35. Illud tamen quod su
pra dictum est,quòd pro dolosa administratio-
ne,est reddenda ratio,seu computus, & bona pa
tris sint obligata,intelligũt Doctores quo ad res
303 ipsas † filij,non autem quo ad fructus, hi enim
omnino ad patrem spectãt,qui potuit de illis ad
304 libitum disponere, † ut colligitur ex d.l.fin.§.sin
autem æs alienum,uers.quòd si pater, & ibi Sal.
in fi.uerbis,quæ quidem causa remouendi patrẽ
305 ab administratione procedit, † ne dũ si dissipet,
uerum etiam si tam tenax sit, vt deficiat in ne-
cessarijs, ut probatur authoritate eorum, quos
multos citat idem Arri.in d.l.1.par.1.nume.37.
ad fi.uide Alfan. colli.419.

Limitatur tamen in his patria potestas,vt hęc
306 bona † alienare non possit,in quib.habet vsum-
fructum,in qua uenit dominij translatio,ad l.fi.
C.de reb. alie. non ali. uerum etiam hypothecæ
307 submittere,† uel seruitutem imponere, ut d.l.fi.
Ias.in §.item siquis in fraudem,num.23. Inst. de
act.& sic intelligũt Doct. in proposita materia,
tex.in l.fi.§.ipsum autem,ibi pignori & hypothe
cæ,ut intelligatur de omni alienatione, etiã lar-
308 go modo † ad l.alienatum,ff.de uer.& rer. sign.
sentit Alber.in d.l.fi.& ibi etiam Bald.& Salic.in
auth.ius porrectum,num.1.uers.est autem,C.de
sacros.eccl.Berous in rub.de re.eccl.alie. ad fi. &
in c.nulli,eo.tit.Crot.in l.filiusfamil.§.diui, ff.de
leg.1.num.122.Soc.cõs.75.nu.2.lib.1. & uideatur
Arrius in d.l.1.par.3.nu.19. ubi optime respõdet
ad textum in d.l.1.C.de fun.dot.& ad l.alienatũ,
ff.de uerb.& rer.sig.

Sublimitatur † tamen, ut bene possit pater
309 alienare † huiusmodi bona filiorum,ex causa tã
necessaria ęris alieni quod filius soluere tenetur,
iuxta tex. in l.fin.§.sinautẽ æs alienum, C.de bo.
quæ liber.nec est necessarium decretum, quãdo
310 sic pater alienat ex causa necessaria,†secundum
Azo.quem refert,& sequitur Bald.in d.§.sinau-
tem,in fi.& ibi Pau.Fulg.Corne.quæ opinio tan
quam communis ab omnibus est recepta, eam-
que comprobant Bal.Paul.Alexã. in l. præses,C.
de trãsact.& alij a Tiraq.allegati in l.si unquam,
in prin.num.28.C.de reuo.don.post Rom.Aret.
Dec. Soc. & alios per eum citatos, & Iacobinus
in l.1.C.si aduer.uend.Affl.decis.393.nu.1.Bene-
dic.in ca.Raynutius,in uer.duas habens,nu.255.
extra de testa.Pet.Loriotus,de consang.Axiom.
40.Dida.Couar.lib.j.uar.resol.c.8.nu.6.Arri. Pi-
nel.in d.l.j.par.3.num.21.C.de bon.mater.ubi as-
serit pro hac parte uidisse iudicari, quamuis alij
sentiant contrariam partem: uerum loquuntur
de patre tutore,uel curatore filij, qui potest esse
in casu quando sunt filij emãcipati, uel nepotes
ex filio emancipato post emancipationem susce
311 pti,† tũc enim pater sine decreto alienare nõ po
test,l.3.C.de præ.min.l.si pupillorum,§.si pater,
ff.de reb.eorum,ut comprobant Alex.& Ias.per
Pinel.relati in d.l.1.par.3.num.22.Itidem nec de
312 his compromittere possit pater, † uel tran-
sigere per regulam textus in capitulo cum tem
pore,extra de arbitr.Ias.in l.finali, numero 119.
C.de iure emphy.glos.& Doct.in constit.Regni.
Constitutionem diuę memoriæ,Phil.Dec. con-
silio 44.per totum,& consilio 465.in fine,& con
silio 39.numero 4. & copiose Tiraq.de legi.con
nub.glos.5.num.202.cum seqq.Ant.Capi.decis.
93.Blanc.de compromis.quæstio.3. numero 28.
cum ex his perueniatur ad actum alienationis
prohibitum ad l.Oratio,ff.de sponsal. cum simi
libus.

Quę tamen licet patri sint,ut supra prohibita,
313 non prohibetur exercere iura, & † actiones no-
mine filij,tanquam ipsius pater, ac legitimus ad
ministrator,ut per Bal.in l.prima.C.de bo. ma-
tern.ubi etiam alij communiter, & ibi Corne.
numero quarto,licet etiam quãdoque nomine
314 proprio agere possit,† ut tradit Arri. in l.prima,
par.2.ibique hoc comprobat,C.de bon.matern.

315 Atque etiam si nobilis sit persona, donare per mittitur, cum aliquo tamen moderamine, l. filius, ff. de dona. versic. nonnunquam ex causa nobilitatis id permitti videtur. glos. in l. contra iuris, §. fin. in verbo, non habere, ff. de pact. pro quo adducitur pulcher tex. in l. cum plures, §. fi. ff. de admin. tutor. ibi, pro facultate patrimonij, pro dignitate natalium constituit alimēta seruis libertisque, nonnunquam, & exteris si hoc pupillo expediat, præstabit: solemnia munera parentibus cognatisque mittet, quem tex. satis commendat Barba. in capitulo primo, Io. Lup. in repet. rubr. extra de don. inter virum, & vxorem, §. 9. num. 5. Alex. las. & moderniores in l. pactum curatoris, C. de pact. Tiraq. in tract. nobi. cap. 37. licet ea pro curatori, vel administratori, non ita sint permis-
316 sa, † vt in d. l. contra iuris, §. fi. Concludere igitur patrem lucratum dotes, quo ad vsumfructum, &
317 proprietatem, si transit ad secunda vota, † amittere proprietatem existētibus filijs ex priori matrimonio, huiusmodi potestate, vsufructu rema-
318 nentibus, vt supra diximus. † Lucrum quod facit filiusfamilias notarius, vel actorū magister censetur ex quasi castrensi peculio, vt de eo possit etiam testari, vide Capp. Tholos. quæst. 10. & ibi Steph. Aufrer. quod nota. addit. Carau. super ritu mag. Curiæ Vicariæ, nu. 201.

Datas & traditas.

Et sic nota, quod hic dicitur, quod non sufficit promissio dotis, nisi fuerit data, & tradita, cum consuetudo dans lucrum dotis, ha-
319 beat locum in dote non promissa, † verùm data, & tradita, vt per Bart. in l. iubemus, §. sane, C. de sacrosanct. eccles. & pro singulari tradit Matthe. sing. 74. Vtrum autem dos dicatur tradita, si do tibi filiam, vel sororem meam in vxorem; & tu
320 sororem, † vel filiam tuā mihi, vel filio meo, ita vt nullam dotem des, vide Iser. & Afflict. in consti. Regni, vt de successionibus, & Cassan. in consuet. Burgund. rubr. 7. §. 12. in ver. constituc. licet prædicti Doctores loquatur quo ad excludendum ea a successione parentum, & vide Ioan. Paul. Balzar. in cap. 1. de natur. success. feu. col. fi. seu penul. num. 25. versic. quid si do, vbi dicit, quod
321 in re esse dicitur, † quod est in veritate, l. quod si, iuncta gl. si. ff. de acq. hær.

Et robbæ, & ornamenta sibi remaneant.

Vxore ergo mortua prole suscepta, vltra
322 dotes lucrifactas remanent † eidem marito robbæ, atque ornamēta vxoris defunctæ: sed an omnes vestes quas fecit vxori, & ornamenta, possit maritus hoc casu sibi retinere? dic quod Bartol. in l. fin. ff. solu. mat. dicit quod pretiosas tantum,
323 non quotidianas, Cappel. Thol. q. 336. † vbi additio Aufrer. & idem Cassan. in consue. Burgun. Rubr. quarta, §. 6. col. 4. carta 151. vers. ad prædictam materiam, Pet. Iac. Aureliacus in form. lib. seu in tit. rer. amota. Sed cum hæc consuetudo loquatur de robbis, & ornamentis, & sic generaliter, & indefinite, vtiq. apud maritum remanent
324 omnia † siue pretiosa, siue quotidiana, seu ad vsum quotidianum, vt sētit Cass. in loco præcitato, vers. dicit tamen Decius. Indefinita namque æquiualet vniuersali, l. si seruitus, ff. de seru. vrb.
325 præd. & † l. si pluribus, ff. de leg. secundo, etiam in in statutis, vt per Dida. Couar. libro 1. varia. resol. cap. 13. nu. 8. versic. quarto hinc patet veritas, & vide Bart. Dec. & Cagn. in l. 1. ff. de re. iur. & Din. in rub. de reg. iur. lib. 6.

Sed antequam ad vlteriora progrediar, quæro, cui incumbat onus probandi, prolem fuisse susceptam, vel non susceptam? Resp. & dic, onus
326 esse mariti hoc probare, † scilicet prolem fuisse susceptam, per reg. ei qui de reg. iur. in 6. non aūt mulieris, seu eius hæredis, cū etiam hæredes mulieris satagant negatiuam, quæ de iure est impro-
327 babilis, l. actor, † C. de prob. c. bonæ, el primo, extra de elec. sicut dicitur de substituto, si hæres decesserit sine filijs, qui habet fundatam intentionem suam, vt præsumatur hæres decessisse sine
328 liberis, & conditionem extitisse, † vt per Alex. in cons. 39. viso themate, volum. primo, quod est repetitum, cons. 29. li. 2. & pro sing. tradit Anan. sing. 354.
329 De † modo tamen probandi negatiuam, & quomodo probetur, & in quibus casibus, vide Cattell. Cotta eius memor. in ver. negatiua. Cauere tamen debet testis tanquam ab igne, ne deponat super negatiua non coarctata loco, & tem-
330 pore, † nam eo ipso quod deponit, incidit in falsum, ita sing. Ang. in l. pen. § docere, ff. ne quis eum, qui, & ante eum voluit Bal. in c. 1. §. si quis per triginta, si de feu. fuer. contro. col. 1. vers. quid ē contra, Alex. in l. 1. col. 1. & ibi etiam Iason. col. 4. ff. si quis ius dicen. nō obtemp. Cor. cons. 125. col. pen. vol. 4. Alex. cons. 65. col. 2. lib. 1. & cons. 135. colum. 3. in fine, & seq. eodem vol. & induceit suspi-
331 ctionem † contra testem, vt per Bal. cōs. 352. materia feudorum, col. 2. vol. 1. Cattel. Cotta in suis memor. in ver. testis cauere.

Et vir faciat vxorē honorifice sepelliri.

332 Maritus † ergo lucratus dotem tenetur vxorem honorifice sepelliri facere, s'm hanc consuetudinem, cū alias de iure cōi mortua vxore non
333 teneat maritus vxorē † mortuā sepellire de proprio, sed de patrimonio mulieris, & de dote. l. sic pro rata, ff. de relig. & sump. fun. nā cum sit mortua, non tenetur amplius vir subire onera, licet ea existēte infirma, teneatur subuenire de alimē-
334 tis † medicis, & omnib. necessarijs propter debitum onus matrimonij, quod onus si nō sustineret, non debet, nec ex pacto, nec ex consuetudi-
335 ne lucrari dotem: † & quod dictū est de marito, idem dē de vxore, quæ non tenetur de proprio sepellire, ac iussa facere defuncto viro, ut late per
336 Bar. † Cass. ad consue. Burg. rub. 4. §. 10. col. 1. ver. Bal. in l. quod in uxorem, C. de neg. gest. sed quia
337 lucratus est dotē, iccirco † tenetur pro dote lucri facta sepelliri facere uxorem, facit text. in l. cōtra quoque, ff. de rel. & sump. fun. ibi, & ui ū pro portione dotis, quā lucratus est. Aequissimum. n. ui-
338 sum est ueterib. mulieres, quasi de patrimonijs

suis,ita de dotibus funerari, & eum qui morte
mulieris dotem lucratur in funus conferre debe
re,tex.est formalis,in l.in eum,ff.de reli.& sum-
pt.fun. Immo si maritus nō lucratur dotes illas
quę esset restituturus patri defunctæ mulieris,vt
dicitur in secunda parte huius consuetudinis in-
fra,in verbo,si autem vxor,quando scilicet mo-
ritur vxor filio non suscepto, vir tenebitur vxo-
339 rem funerare de pecunia dotali,†& in restitutio
ne dotis tanto minus restituet, vt ibi dicitur, &
idem de iure communi in hoc,l.sed si nondum,
ff.de relig.& sumpt. funer. quæ procedunt dote
constituta,& iam soluta viro,sed si nulla dos fuis
set constituta,nec promissa,sed duxisset vxorem
340 sine dote, † tunc maritus non teneretur facere
expensas funeris in vxorem, sed pater mulieris;
si non sit pater, hæredes mulieris, nisi pater, vel
hæredes mulieris non sint soluendo, quia tunc
341 maritus tenetur in quantum facere potest.† l.ꝙ
si nulla,ff.eodem. Sed quid si mulier vltra dotes
habet alia bona, nunquid maritus hoc casu te-
neatur funerare? videtur quòd nō, quia quoties
remanet dos pęnes virum,& alia bona,vltra do
tes,tunc vxor est funeranda,tam ex dote, quam
de cæteris bonis,l.celsus,& l.sequenti, ff. de reli.
& sump.fun.

Contrarium tamen mihi videtur, quòd imò
maritus teneatur solum ex dotib. lucrifactis ex-
342 pendere in funus vxoris, †quoniā ita maritus lu
crifacit dotes,vt tamen faciat vxorem honorifi
ce sepelliri,quod patet ex fine huius consuetudi-
nis,vbi maritus restituit dotes deductis expensis
factis in funere vxoris, & restituit omnes alias
343 res vxoris solum retento lecto,vnde †clare patet
expensas esse deducendas de dotibus, etiā quòd
alia bona mulier haberet, nec obstat,text.in di-
cta l.Celsus,non enim ibi dicit patrem, vel hære
344 des mulieris tenere bona extra dotem,†& mari
tum retinere dotem,sed bene quòd maritus re-
tinebat bona mulieris,& dotem, quo casu de v-
trisque funeranda est vxor, nec etiam obstat.l.
veluti,sequens, dum exemplificat, quòd dos e-
rat centum,in hæreditate ducenta, vnam partē
vir,duas autem partes hæres,& sic pro rata con-
ferrent,iuxta l.sic pro rata, eodem tit. quoniam
345 illa iura procedunt,quando maritus †non lucra
tur dotes,sed tantum illas retinet suo tempore,
post annum restituendas, tunc conferet pro ra-
ta,secus in casu huius consuetudinis,quæ dat lu-
crum marito,quia maritus tenetur de dote tan-
346 tum expendere,dicta l.in eum,†& l.contra quo-
que in fine,eodem titu.Boer.in decis.244. num.
9.& sic maritus tenetur de dote per eum lucrifa
cta funeris expensas vxoris defunctæ erogare,
347 qui totam dotem lucrifecit,secundum†hanc cō
suetudinem,& pro rata si rata tantum ex pacto
de iure communi lucrifecisset,vt dicta l. Celsus,
ff.eodem,& sic concordat cum iure communi,
quod pro singulari tradit Petr. Rauenna Sin-
gul.781.

Et nota illud verbum, honorifice, talis enim
honor debet adhiberi per maritum vxori defun
ctæ,qualis debetur a subditis maioribus, illud
348 enim † importat hoc nomen honorificentia,vt
l.2.C.de off.diuer.iud.& l.potioris,C.de off.rect.
349 prouin. Honestus † tamen modus est adhiben-
dus in funere,nec immoderatus cuique luxus se
quendus, l.ex damni,ff.de dam. infect. caueat e-
350 tiam † maritus vxorem defunctam sepulturæ
tradens,ne pretiosas vestes,& ornamenta vxoris
cum eius cadauere condat, quia hæres vxoris re
petere posset,nam hoc factum improbatur,nec
oportet ornamenta cum corporibus cōdi,quod
351 simpliciores homines faciunt,†vt inquit Iuriscō
sultus,in l.at si quis,§.funeris,ff.de relig.& sump.
fune.& rerum quas vxor detulit in domum viri
352 repetitioni locus est, † l.si ego,§.dotis,ff.de iur.
dot.vt per Lud.Rom.consil.254 in facto, & Io.
Duran.de art.testan.tit.de sepult.caute. quinta,
admonet prędicta,licet rationale diuinorum of
ficiorum,lib 7.ca.35.de off.mortuorum, colum
na pen.dicat mortuos dum ducuntur ad sepultu
353 ram non esse induendos † vestibus communi-
bus,debent habere caligas circa tibias, & sotula-
res in pedibus,vt per hoc ipsos esse paratos ad iu
dicium repræsentetur.

Et multa de funeralibus, vide per Rebuff. ad
const.Regias in tit.de senten.prouisio.in princ.à
num.40.

Et vxor possit inuito viro,vel patre viri legare decimam partem dotis assignatæ in pecunia pro anima sua,nō computatis in ea expensis factis in funere, quas maritus facere tenetur.

Nunquid autem hæc consuetudo, quæ vult, ꝙ
mulier ista non possit disponere de dote sua cō-
sistente in pecunia, nisi de decima, sit fauorabi-
354 lis,vel odiosa?& † videtur quòd sit odiosa cū de
iure communi maritus,nisi ex pacto non lucre-
tur dotes,sed dos mortua vxore redit ad dotan-
tem,vel ad hæredem mulieris integrè, vt in l. v-
nica,C.de rei vxor.act.l.assiduis,qui pot.in pign.
habe.cap.1.& 2.& capitulo nuper, extra de dot.
post.di.rest.è conuerso, videtur fauorabilis,cum
355 aliqua † parte hæc consuetudo concedat dispo-
sitionem pro certa parte, idest decima pro ani-
ma:Solutio,dic quòd quatenus restringit pote-
356 statem mulieris,†vt de dote, quæ est proprium
mulieris patrimonium.l.3.§.sed vtrum.ff.de mi-
no.non possit disponere,est odiosa, & stricte in-
terpretanda, quatenus vero de fauore mulieris
debet large interpretari.c.odia de reg.iur.in 6.vt
per Roman.consilio 448. incip. videtur primo.
Ex quo infertur ad quæstionem,nunquid si mu
357 lier habet æs alienum,† an sit deducēdum,vt eo
deducto disponat de decima dotis, verbi gratia,
si mulier habens filios ex primo matrimonio
transit ad secunda vota,non potest in dotem da
re, nisi pro rata tangente vnum ex dictis filijs,
vt si habeat tres filios,nubendo non potest in do
tem dare,nisi quartam partem,& si ex consuetu
dine maritus lucratur illam quartam,mulier de
ducto

358 ducto ære alieno,† & omnib. oneribus disponet
de ista decima, vt per Roma. in præallega. consi-
lio 248.
Quid autem si hæc mulier velit disponere ad
pias causas, vltra decimam, nunquid possit, &
valeat huiusmodi dispositio? Dic non valere, ni-
359 si vsque ad decimam,† vt firmat Soc. consil. 48.
colum. prima, in prin. versi. nec obstare videtur,
360 vbi † dicit, quòd etiam disponendo ad pias cau-
sas non potest tollere hanc consuetudinē, & per
Anchar. consi. vigesimoquinto, quod valde no-
tandum.
361 Et † an possit mulier de hac decima dispone-
re inter viuos? verbum enim, disponere, & legare
trahitur ad vltimas voluntates, l. 1. vbi glos. ff. de
362 tab. exhib. † & quid si infirma ea infirmitate, de
qua moritur, donat inter viuos, debeat iudicari
contractus inter viuos, vel vltima voluntas? de
363 quibus vide Cassan. † ad consuetud. Burgun. tit.
quarto, §. tertio, carta 133. col. 1.
Nūquid de alijs bonis extra dotem possit mu
lier ista disponere? & breuiter dic quòd sic pote-
364 rit ad sui † libitum disponere, secundum ius cō-
mune, cum hæc consuetudo se restringat ad di-
spositionem de decima parte dotis in pecunia,
365 non autem de alijs † bonis, scilicet paraphena-
libus, vel extra dotem, quæ qualia sint, suo loco
dicemus.
Num autem disponet de corredo? videbatur,
366 quod † non, quia consuetudo dicit robbæ, & or
namenta viro remanent, ergo de eis dispone-
re mulier non potest. Tu dic, quòd potest dispo-
nere de corredo: nec obstat quod dixerit robbæ,
& ornamenta remanent viro, nam loquitur de
robbis, & ornamentis per virum vxori factis, &
assignatis, nō autem de corredalibus, quas vxor
è domo patris adduxit, nec consuetudo odiosa
367 est amplianda, † sed potius restringenda ad limi
tes suos, & sic ad dotes in pecunia, inter quæ est
differentia, l. si ego, §. dotis, ff. de iur. dot. & l. ple-
runque, §. res in dotem, ff. eod.
368 Ex † quo infertur, ꝙ de dote in stabilibus consi
stente bene poterit disponere, non enim de his
loquitur hæc consuetudo, sed de dotibus in pe-
cunia, in dotibus enim stabilibus obseruantur iu
ra communia, vt dicitur infra consuetu. si bona
stabilia, capitu. 16. & remanent in dispositione
iuris communis, l. commodissime, ff. de liber. &
369 posthu. † l. si vero, §. de viro, ff. solu. matrim. cum
simil.
Sed cum hic dicatur legare, nunquid si titul.
370 vniuersali † hæredem reliquerit in hac decima
parte dotis, an valeat institutio? dic quòd bene
valet, nā verbum, lego, quod est particulare, tra-
hitur ad institutionem hæredis, secundum subie
371 ctam materiam, † l. verbis legis, ff. de verbor. &
rerum signific. Bened. in capitulo Raynutius, in
verbo, reliquit, extra de testamen. & ad vltimam
voluntatem, Cassan. consilio sexto, numero de-
cimo.
Et idem dic, si donaret causa mortis, vide glo.
372 consuetud. † Neapolit. in ver. dispouere, in tit. de
mulier. haben. fili. quali. de doti. dispon. Et quid
si in vita donaret pro anima? dic habere vim
373 legati, † si vsque ad extremum vitæ perseue-
rauerit, per ea quæ dicuntur in l. fin. C. de pact. &
Cassan. in consuetud. Burgun. rubrica quarta, §.
nono, versiculo primo, quòd omnes leges, carta
173. colum. tertia, adde Rebuff. libro secundo,
ad const. Reg. tit. de don. gl. 1.
Et an huiusmodi legatum decimę pro anima
374 factum, valeat † si non per modum quotæ, sed
per modum quantitatis sit factū, videlicet si dos
est mille, leget pro anima centum? & an si vltra
decimam relinquat, corruat legatum, vel reddu-
375 catur ad decimam, † cum in maiori summa in-
est minor, & vtile per inutile non vitietur, l. pri-
ma, §. sed si stipulanti, ff. de verborum obliga. de
quo brocardo, vide ibi per scriben. & per Dyn. in
capitulo, vtile per inutile, de regul. iur. in sexto, &
per Afflict. decis. 70. & Couar. variar. resolut. capi
tulo decimo sexto, Anan. Singul. 327. & in ad-
ditio.
Certe cum quātitas sit diuidua, & fauore ani-
mæ tenet legatū in eo, quod valere potest, si non
376 valet in toto quod testatrix valere voluit, † vt per
Doctores in locis prædictis, vide Matthes. nota-
bil. 140.
Sed an prohibitus testari, vt puta vsurarius, iux-
377 ta ca. quamquam, † de vsur. lib. 6. possit codicilla
ri, legare, donare causa mortis, vel pro anima?
dic quòd nequaquam, vt per Doct. in d. capitu.
quanquam, Bald. in cons. 162. volu. 1. & in l. 1. C.
de sacrosan. eccles. in 3. quæst. in fine, & addit. ad
Din. in cap. 1. reg. iur. in 6. in verbo, commissum.
Sed moueo dubium, cum de decima parte do
tis possit mulier disponere legando pro anima
sua, non autem vltra decimam, immo vt supra
dictum, est legatum vltra decimam, etiam per
modum quantitatis, redducitur ad partem ali-
quotam decimæ tantum, nec de alijs partibus
poterit disponere, scilicet de nouem partibus, &
sic est exclusa a potestate testandi, & legandi, vt
per hanc consuetudinem: Sed cum consuetudo
sit tacitum pactum ciuium, vt per glos. rubrica-
riam, C. de decret. decur. libro decimo, cum per
378 pactum † non possit adimi facultas disponendi,
sic etiam per consuetudinem cum ab vno ad a-
379 liud sit validum † argumentum, l. non impossi
bile, ff. de pact. Tu dic, quòd licet per pactum pri
uatorum non possit adimi facultas disponendi,
vt l. pactum, quod dotali, C. de pact. & in l. stipu-
latio hoc modo, ff. de verborū obligatione. Tñ
380 non sic in consuetudine, quæ † habet vim pacti
publici, quod est lex, Institu. de iur. natur. gent. &
ciui. §. lex est, & §. constat, igitur sicut lex potest
liberum arbitrium coercere, l. secunda, ff. de le-
gi. ita consuetudo, vt arguit in simili glo. Neapo-
litana consuetud. in verbo, tantum, in titulo qua
liter muli. non habens fili. de do. dispo. poss. in
consuetud. prima.
Tum quia contrahendo mulier, secundum
381 hanc consuetudinem, † quasi contraxit cum e-
ius viro de lucrando dotem, ex quo pacto ius
quæsitum est viro, a quo euelli non potest, l. fi.
ff. de rei vendic. & in regu. ius nostrum, ff. de

382 regulis iuris. Nec † valet argumentum de pa-
cto ad consuetudinem negatiue, sed affirma-
tiue tantum, ut per Doctores omnes in dicta l
non impossibile, ff. de pactis, & cur de deci-
ma, non autem de sexta, vel alia quota possit di-
sponere? dic quòd hæc sunt iuris positiui, & sunt
ad beneplacitum legum latoris, sicut dicitur de
præscriptione decennali per Doctores in rubr.
C. de præscript. long. temp. argumen. l. non om-
nium. ff. de leg. & forsan, quia decimam debe-
mus Domino, capitulo reuertimini, 16. quæstio-
ne septima, de qua materia vide Afflict. in con-
stit. Regni. Quanto. de decimis, & Didac. Couar.
libro primo variar. resol. capitulo 17. Et nota ibi
pro anima quæ cunctis alijs rebus est præferen-
383 da, † l. sancimus, C. de sacrosanct. eccles. & corpo
ri, capit. sedulo, 38. distinct. Quæ autem sint ista
legata pro anima, seu quæ dicantur legata pia?
dic breuiter, id quod legatur pro exoneratione
384 conscientiæ † ipsius legantis, vide pro hoc allega
ta per D. de Franchis, decisio. 237. Similiter lega
tum pium dicitur id, quod est pro anima factū,
glo. in l. si quis Titio, ff. de leg. secundo, & Bald. in
l. prima, colum. 2. C. de sacrosan. eccles. & † si le-
385 get. r consanguineo pauperi, gl. in ca. secundo,
de sepultu. & quando dicatur legare pro anima,
vide Cassan. in consue. Burgund. tit. 7. §. 2. versic.
aduerte quando dicatur, carta 231. columna 2.
386 Item † pro redemptione captiuorum, vel si le-
gatur ecclesiæ, vel hospitali, vel pauperib. in au-
then. de eccles. titu. §. sin autem, & ibi not. & in §.
387 sin autem hæres, vbi † etiam gl. item ad restitutio
nem pontium, murorum ciuitatis, & itinerum,
l. ad instructionem, C. de sacrosanct. eccl. l. nulli,
388 circa finem, † C. de epis. & cler. & relictum mise-
rabilibus personis, per Spec. in tit. de instru edi. §.
nunc aliqua, versic. scias, Innoc. in ca. significan-
tibus, de off. & pot. iud. deleg. Item pro refectio-
ne domus. l. si quis pro redemptione, §. fina. C. de
do. Pium etiam dicitur legatum, quod relinqui-
389 tur virginib. † maritandis, l. cum is, §. fi. ff. de con
di. indebi. & in causā dotis, l. si is qui, §. si mulier,
ff. de cond. ob caus. & alijs modis quos enumera-
re laboriosum est potius quam subtile, vide Ca-
tel. Cotta in memor. in verbo, anima, & Cassa. in
d. tit. 7. § 2. car. 231. col. 2. & si instituit, vel legauit
390 diuiti, quem pauperem † etiam credebat debet
ei auferri, & in alios pios vsus conuerti, Matthes.
notab. 181.
391 Multæque † sunt pij huius pro anima legati
prærogatiuæ, scilicet, quia debetur etiam ante a-
ditam hæreditatem, vt per Innoc. & alios in cap.
Ioannes, & ea cum tibi, extra de testam. Abb. &
Barb. in c. indicante, eodem tit. Cappel. Tholos.
quæst. 89. Lapus alleg. 92. Bart. in l. eam quam, C.
de fideicom. & Aufrer. in addit. ad dictam q. 89.
392 & † debetur etiam nutu factum hoc legatum,
& non condito testamento, nec facta institutio-
ne hæredis, Boer. decis. 41. circa prin. & dicit Bal.
in l. eam quam, C. de fideic. quod omne relictū
393 pro anima † debetur a quocūque successore, ad-
hibita tamen sollemnitate, alias secus, vbi etiam
dicit duos tantum testes sufficere de iure cano-
394 nico, cap. relatum, extra de testam. & † valet te-
stamentum ad pias causas conditum duobus te-
stibus adhibitis etiam non rogatis, etiam mulie-
ribus, Gugl. de Bened. in cap. Raynutius, in verb.
testamentum, el primo, nume. 68. extra de testa-
395 men. & † istud sane intelligas in legato vere fa-
cto pro anima, si tamen fieret hoc legatum a mi
co, vel coniunctæ personæ adiecto pro anima,
vel causa pietatis, illud esset in fraudem præsum
ptam, vt habetur in l. illud, C. de sacrosan. eccles.
vbi Bald.
Sed quæro nunquid hęc mulier habens patrē,
& sic sub patria potestate existens, possit testari,
396 vel legare? dic breuiter, † quod non, cum testari
397 non possit, etiam patre permittente, † & consen
tiente, l. qui in potestate, C. qui test. face. poss. nec
398 etiam donare causa mortis, † nisi patre consen-
tiente, l. tam is, §. fi. ff. de don cau. mort. Loriotus
de tut. Axiom. 70. Curt. iun. cons. 152. col. 1. & 2.
399 cum rerū † suarum administrationem non ha-
beat, §. item is, Inst. quib. non est permit. facc. test.
400 Cum † igitur mulier etiā nupta, sit in potestate
patris, nec ob matrimonium soluatur, ac libere-
tur ab ea de dote, testari non potest, neque habet
priuilegium de dote testandi, quemadmodum
401 id † habet filiusfamilias de bonis castrensibus,
402 vel quasi, † cum id non reperiatur iure cautum,
vt inquit, Bal. in l. 2. colum. pen. C. de hære. act. &
in l. senium, C. qui test. facer. poss. & in l. penul. C.
de fals. caus. adiect. & in auth. sed si quis, C. de sec.
nupt. columna 8. allegat notata in l. filiæ, ff. solut.
matr. nec etiam patre consentiente valet testa-
402 mentum de dote, † secūdum Bal. in d. l. senium,
& Alex in cons. 18. col. 1. volum. 2. Bar. cons. 130.
Ias. in d. l. senium, & in l. post dotem, ff. solut. ma-
trimon. Franch. in rub. de testamen. in texto, Iul.
Clar. libro 5. recept. senten. §. testamentum, quæ-
stione prima. in princ Bauer. Inst. de testam. §. 1.
Gramma. cons. ciu. 87. numero quarto, & com-
munem testatur Io. dilectus, de arte testan. in 1.
titu. Thesau. in decis. Pedem. 150. etiam si adhuc
actum emancipetur, nisi ad pias causas, Guid. de
403 Bened. in capitulo Raynutius, † in ver. marrem
cletam, numero vigesimoseptimo, cum s. quen.
extra de testamen. vbi tamen ponit vndecim ca
404 sus † notabiles, quibus permittitur filiofamilias
testari, & quòd per statutum possit habilitari fi-
405 liusfam. ad testandum, & † an tunc censeatur ha
406 bilitatus ad donandum causa mortis? † & quid
si data fuerit licentia per parrem filio donandi
407 causa mortis ad pias causas, † nū ea possit reuo-
cari? quòd non, vt per Bened. in loco prædicto,
numero 26. prout sic fuisse decisum in S. Regio
Consilio Neapolitano audio in quadam causa
mulieris Auersanæ, quæ disposuerat in testamē
to cum esset sub patria potestate, vide Alfan. col
le. 135. & 198.
408 Successiue † quæro quid si frater nuptui tradi-
dit sororem, quæ promisit dotē restituere fratri
dotanti in casu soluti matrimonij, nunquid mu
lier poterit disponere de hac decima dotis, in ca
su huius cōsuetudinis? Resp. q. Luc. de Pen. in l. j.
C. de imp. lucra descrip. distinguit post multa ar-
gumen-

gumenta ad partes, vt in dote data à fratre de bo
nis, & hæreditate paterna, mulier poſſit diſpo-
nere, non obſtante pacto reſtitutionis in inſtru-
mento dotali adiecto, cum frater teneatur do-
409 tare † ſororem ſecundum conſtitutionem re-
gni, In aliquibus ſecus vero ſi frater, vel quiuis
extraneus dotauerit de proprio cũ pacto, quod
dos integre ſibi reſtituatur, tunc enim dos redi-
re debet ad dotantem, nec poteſt mulier de ali-
410 quo diſponere, † nec maritus aliquid lucratur
vigore huius conſuetudinis, niſi aliter in capitu-
lis dotalibus ſit dictum, vel niſi nullum eſſet fa-
ctum pactum, tunc enim cenſetur donaſſe ex-
411 traneus dotans. ad l. fin. † C. de dot. promi. & l.
vnica, §. extraneum, C. de rei. vxor. act.
Sed quia dictum eſt, quod vltra decimam le-
412 gare non poteſt, † nunquid autem poſſit hæc
mulier vltra decimam legare, ſeu diſponere per
413 fideicommiſſum? † dic breuiter, quod non, quo
niam quod vna via prohibetur, non cenſetur a-
414 lia eſſe permiſſum, in reg. † cum quid, de reg.
iur. in ſexto, & quia titulus legati compræhen-
dit inſtitutionem, legatum, & fideicommiſ-
ſum, vt late per Gloſ. conſuetu. Neapolit. in con-
ſuetu. Si qua moriens. in verb. relinquere, titulo
qualiter muli. habens fili. poſſit de dot. diſpo-
nere.
415 Num autem hæc diſpoſitio de decima dotis
militet indiſtincte in qualibet dote, ſiue profecti
tia ſiue aduentitia: dic quod cum loquatur indi-
416 ſtincte, † & generaliter, generaliter eſt intelligen
da, l. de pretio. ff. de publ. in rem act. l. 1. §. genera-
liter, ff. de leg. præſtan. cum ſimil. niſi aliter per
pactum dotantis expræſſe ſit conuentum, quia
quilibet rei ſuæ poteſt legem apponere quã vel
let. l. in concedendo, ff. de aqua plu. arce. l. in tra-
ditionibus, ff. de pact. l. ob res. ff. de pact. dota. l. 3.
in fin. C. de contr. empt. l. legem. C. de dona. cap.
verum, extra de con. apposi. cap. nullus, de ſeruis
non ord. cap. requiſiſti. de Teſtam. cap. Eleuthe-
rius. 10. quæſt. 2.
His ceſſantibus adimplenda eſt voluntas mu
lieris pro anima præmiſſum legatum faciens,
quod legatũ ex ſolo iudicis officio exequi, & pe-
417 ti poteſt, † nam ex mora hæredis non debent re-
tardari animę ad ſalutem, quod eſt notandum
contra executores piorum legatorum, Lupus in
repet. rubricæ de don. inter vir. & vxor. §. 65. nu.
418 18. † etiam ad inſtantiam cuiuſcunque inſtari,
quod ſoluatur. Bart. in l. ciuitatibus, ff. de leg. pri-
mo. Hippoli. in l. ſiquis ne quæſt. ff. de quæſt. nu.
419 106. † & ſi huiuſmodi legatum pro anima fa-
ctum, reperiatur cancellatũ in teſtamento, præ-
ſumitur fauore animæ cancellatum ſine inten-
tione teſtatoris, ac debetur, caſus eſt in l. proxi-
me, ff. de his, quæ in teſta. delen. vbi Bart. & ſequi
tur Ludo. Roma. in repet. Auth. ſimiliter, col.
17. C. ad l. falci. quod pro ſingulari tradit Corſet
tus in ſing. in verbo. Cancellatio. quod ſi eccleſię
420 ſit factum cum certo onere, † deinde per Te-
ſtatricem translatum in aliam eccleſiam ſimpli
citer, num videatur trãslatum cum eadem qua-
litate, atque eodem onere, & conditione. Ro-
man. in ſing. 661. quæſtio.
421 Nec de † huiuſmodi legato ſoluitur gabella per
422 ſtatutum debita, † nec requiritur in eo inſinua-
tio, vt dixit Bald. in l. ſi ſeruo. §. extorquere, ff. de
hær. inſt. & de ratione vide Barba. in c. Rainal-
dus in Ioannina. extra de teſtam. Corſet. in ſin-
gul. ſuis in verb. ſtatutum.
423 Ex his infertur † Iudęo hoc legatum fieri non
poſſe, l. 1. C. de hæret. & qua pena puniatur etiam
poſt mortem, c. ſiquis epiſcopus, extra de hære-
ticis. Roma. in ſingul. 735.
Et nota, quod dicitur inuito viro, vel patre vi-
424 ri poſſe diſponere, † & legare decimam dotis, vt
liberum in hoc habeat arbitrium legandi deci-
mam, non dependens ab aliena voluntate, alio-
quin prohibitum a iure, cum ſit captatoria vo-
luntas, nec valeret ſtatutum auferens liberam
425 teſtandi facultatem, † vt mulier ſine conſenſu
viri teſtari non poſſet ſecundum Pau. de Caſtr.
in l. ex facto. in princ. in pen. nota. ff. de vulg. &
pupil. ſubſt. vbi Iaſ. in 7. notab. & in l. ſtipulatio
hoc modo concepta, ff. de verb. obligat. de quo
fuit memor. Catell. Cotta. in ſuis memoral. in
verbo. ſtatutum, quod vxor. Merito igitur hic di
ſpoſitum eſt, quod poſſit mulier inuito viro, vel
patre viri legare decimam partem dotis aſſigna
426 tę in pecunia pro anima ſua. † Et nota quod dici
tur inuitus non ſolum ſi is contradicat, verum
etiam ſi conſenſiſſe non probetur, l. filiusfami-
lias. §. inuitum, ff. de procur. l. inuitus, C. eo. titu.
l. inuitum, ff. de ſeru. vrba. prædi. & habetur per
Bart. in l. 2. §. ſi voluntate, ff. ſol. matr. & in l. quã
doris. & per Din. in capit. qui tacet. de reg. iur. in
ſexto.
427 Quæro nũc, quid ſi mulier legat marito, † qui
ſecundum hanc conſuetudinem dotes lucriſe-
cit, vtrum legatum cenſeatur factum animo
compenſandi cum dotibus? & videtur quod nõ
compenſetur cum dotibus, imo maritus debeat
conſequi vtrunque ſecundum Federi. de Scalis
quem refert, & ſequitur Bal. in l. vxor. C. de bon.
auth. iud. poſſi. & in auth. Præterea, C. vnde vir,
& vxor. & in l. Tiria. §. qui inuita, ff. de legat. 2.
Nic. de Mattar. in d. auth. Præterea. Idem voluit
Raph. Comenſ. in l. ſi cum dotem, §. ſi pater, ff.
ſolu. matr. Bald. in l. ſi donaturus, §. 1. ff. de cond.
428 ob ca. † & ratio videbatur in promptu, quia tale
lucrum dotis habet originem à cauſa volunta-
ria, ſcilicet à matrimonio, & à contractu dotis,
ergo non eſt iudicandum de eo tanquam de cau
ſa neceſſaria, & ſic debetur vtrunque per tex. in
§. ſi pater. l. ſi cum dotem, vbi hoc datur pro re-
429 gula. ff. ſol. matr. † Secundo quia licet legatum
ſit cauſa lucratiua, l. 1. C. de impo. lucra. deſcript.
430 lib. 10. & titulus doris ſit ſimiliter lucratiuus, l.
ſi. §. ſi à ſocero. ff. quæ in frau. cre. & ſic videantur
431 concurrere duæ cauſæ lucratiuæ, † quæ non poſ-
ſunt ſimul, & ſemel concurrere, l. Meuius, §. duo
bus, ff. de leg. ſecundo; tamen quia lucrum do-
432 tis proueniens ex iſta conſuetudine, defertur in
recompenſam onerum matrimonialium, l. pro
oneribus, C. de iur. dot. & not. glo. expræſſe in l.
ſi donaturus, §. ſi ſuper. in verb. dumtaxat, ff. de
condict.

condict. ob caus. iccirco non obstat, quod vtrun-
433 que debeatur. † Tertio confirmatur, nam quando lucrum habet causam à contractu, non intelligitur legatum factum animo compensandi, vt est casus in l. Lucius Titius, §. 1. ff. de leg. primo, Quarto per textum in l. vnica. §. sciendum, C. de rei vxor. act. & l. creditori. ff. de leg. 2.

Pro contraria tamen parte adducitur authoritas Francisci Tigrini. Bart. Riccar. de Sali. Bart. de Salice. Fulgos. Pauli. de Castr. & Roma. in d. Auth. præterea, C. vnd. vir, & vxor. vt censeatur factum legatum animo compensandi cum lucro dotis, & hanc opinionem firmauit Imol. & Pau. de Cast. in l. si cum dotem, §. si pater, ff. sol. matr. vbi dicunt hanc esse communem opinio-
434 nem, † & ratio est, quoniā lucrum dotis, quod fit ex hac cōsuetudine, videtur debitum necessarium, tanquam introductum à consuetudine, sicut, & debitum legitimę filij, quod introducitur à lege, ideo sicut in legitima imputatur legatum per patrem factum, l. omnimodo. C. de inoffi. testa. ita in hoc lucro. Et ad contraria respōderi potest, & quo ad primū, in quo dicebatur, lucrum dotis originem habuisse a causa voluntaria scilicet, contractu matrimonij, quod bene conceditur secundario., sed loquendo de lucro dotis ipsius originaliter, quippe prouenit ex necessitate consuetudinis, & ex tacito pacto, quod maritus lucretur dotem, & sic contraria loquūtur, quando debitum originem sumpsit ex con-
435 trahentium dispositione. † Et quamuis pactum, & consuetudo æquiparentur, cum dispositio istius consuetudinis, & pactum de lucranda dote soluto matrimonio parificantur, cap. fin. extr. de dona. inter vir. & vxor. vnde si lucrum dotis debeatur ex pacto expresso, non imputatur legatum in lucrum, per dictam. l. si creditori. Tamē in casu nostro attenditur principium, & origo, & sic non attenditur, quod lucrum debetur ex tacito pacto ciuium, sed id, propter quod lucrū dotis principaliter prouenit, ad l. si quis id quod, ff. de dona. ita arguit, & respondet Salicetus, & Roma. in d. §. si pater. l. si cum dotem. ff. sol. matr. & sic habes veram., & communem opinio-
436 nem, † quod legatum factum per vxorem marito, compensatur cum lucro dotis., & videtur factum animo compensandi, & esoluendi debitum, vt ita dicam, vt concludunt doctores in locis præallegatis, dum loquūtur in materia huius consuetudinis. Hāc opinionem comprobat Rod. Suares. in titu. de las arras. dum ponit quæ-
437 stionem † conuersam in marito legante vxori, quæ lucrum fecit, vide ibi. nume. 35. versi. sed pone quæstionem valde cotidianam, & Cassan. super consuet. Burg. titu. 4. §. 3. cart. 132. col. 4. versi. Aduerte tamen, & Arnal. Ferron. in consuetud. Burdeg. titu. 4. §. 6. versi. eiusdem farinæ est illud cum quæritur, vbi limitat hanc conclu-
438 sionem, nisi mulier legaret speciem, † tūc enim non compensari inquit, inspectis tamen alijs coniecturis, vt ibi per eum, & in fin. eiusdem, §. 6.
439 versic. † tractaui etiam. An autem, & quando legatum factum censeatur animo compensandi cum debita quantitate per testatorem legatario debita, vide latissime per docto. in d. §. si pater. Fulg. in consili. 81. Aimo. conf. 167. nume. 3. Corne. consil. 230. volum. 4. Aim. consil. 131. Tiraquel. in l. si vnquā, in ver. liberos susceperit, C. de reuo. dona. Rol. à Valle. de lucr. dotis, quæst. 96. Phanut. de lucr. dot. in glos. 8. ex nu. 34. Did. Couar. in c. officij, nume. 2. extra de testa. Card. Manti. de coniectur. vlt. volu. lib. 10. titu. 2. quod pro singulari tradit Anan. sing. 310. vbi additio. ad quos lectorem remitto: mihi vero sat erit dixisse ad dicturum in materia, quatenus interpretationem harum consuetudinum tangit.

Et nota, quod hæc decima dotis, de qua dispo-
440 nit mulier, est immunis, † vt ita dicam ab expensa funeris facta per maritum, quæ expensa deducetur ex nouem partibus superexistentibus, vt dicit textus clarus in illis verbis, non computatis in ea expensis factis in funere, idest quia non cō-
441 putantur, † & sic de integra decima disponet, quoniam talis impensa funeris deducitur, vt æs alienum dotis, l. impensa. ff. de relig. & sumpt.
442 fun. & † quia statutum est odiosum, restringitur, vt minus lędat ius commune quam possit, ius enim commune dat potestatem mulieri disponendi de tota dote, & est absolute domina. D. de
443 Pont. consil. 35. † num. 21. cum ergo recedatur ab eo, cum omnis recessus a iure communi sit
444 odiosus, † cap. 1. extr. de filijs presbi. est ergo restringendus, vt concludit per has rationes Ludo. Roma. consil. 248. videtur primo.

445 Non est dimittenda quæstio. videlicet quid si vxor instituat virum hæredem, maritus sepellit vxorem, num per hoc censeatur maritus institutus hæres ab vxore, eius hæreditatem adiuisse. Dic quod non censetur adiuisse ex hoc solo. l. at si quis §. plerique, ff. de relig. & sump. fun. vt singulariter decidit Cum. in l. pro hærede, in princ. & ibi Ias. in tertio notab. ff. de acqui. hære. quod dicit memoria dignum, & ita in facto obseruatum fuisse asserit Catelli. Cotta. in suis memora. in verb. sepelliens mortuum: melius tamē
446 faceret, vt protestetur non animo adeundi, sed pietatis causa ita, vt sumptus repetat, vt etiam aduertit Iureconsultus in d. l. at si quis, §. plerique, ff. de reli. & sump. fun. quod valde notat, & pro cautela tradit Io. dilectus in eius tractatu de art. testan. titu. 9. de sepult. cautela quinta. Mari-
447 tus † autem qui dotem lucratur, ad alia onera hæreditaria vxoris non tenebitur, nisi ad eam sepelliendam, vt est textus in l. licet dos. C. de iur. dot. & pro singulari tradit Petrus Rauennas. singul. 293.

448 **In funere.** Dicitur funus a † funibus, quibus olim cadauera ligabantur, Cardin. in clem. prima, §. verum. de sepult. & dicuntur funeralia ea, quæ cum corpore
449 ducuntur ad ecclesiam, † clem. dudum., & ibi Card. quæst. 3. & dicuntur ea, quæ causa funeris veniunt præter voluntatem defuncti, vt ibidem per Card. quæst. 28. & Pet. de Perusio. in tract. de quarta canoni. episco. 7. cap. princ. & quæ dicantur, vide Corn. cons. 296. vol. 4. & durant funeralia

lia

lia quatenus fit memoria defuncti, quod dic, vt per Card. vbi ſupra, quæſt. 4. vbi dicit, quod cor-
450 pus prius eſt † deferendum ad eccleſiam parochialem, quam ad eccleſiam ſepulturæ, vt recipiat vltimum vale, quod dicit non ſeruari Card. in d. clem. Dudum, quæſt. 16.
451 An † mortui fideles ſint lugendi, cum ſciamus eos non amitti, ſed præmitti, vide. 13. q. 2. c. quã præpoſterum. 14. q. vltima, c. vbicunq. & Abb. in
452 rub. de ſepult. † & quantum temporis duret luctus, vide tex. 13. q. 2. in c. quia.
453 Vbi autem ſepellienda ſit vxor? † dic quod ſi eſt ducta ad domum viri, & carnaliter cognita,
454 ſepellietur in ſepulchro viri, † quia iam aſſecuta eſt eius domicilium per inductionem, & effecta
455 eſt vna caro cum viro. † ſecus ſi non inducta nec cognita ſecundum Silu. de Priet. in ſum. titu. de ſepult. §. 5. ſi autem plures habuit viros, ſepellietur cum vltimo, cuius domicilium, & honorem retinet, c. is qui. de ſepul. in ſexto, vbi Io. Andreas
456 ampliat etiam ſi ad patrem ſit reuerſa, † cum retineat priuilegia, & prærogatiuas viri, quæ priuilegia tribuuntur perſonæ, non loco, idem eſt ſi
457 transferat alio domicilium, † cum adhuc retineat domicilium mariti, l. filij, §. vidua. ff. ad mu
458 nicipa. cum honor quæſitus vxori ex qualitatibus viri, non extinguatur morte mariti, ipſa tamen in viduitate manente, & etiã ſi ſit Regina,
459 retinebit nomẽ etiam mortuo marito, † ſecundum prædictum doctorem in ſum. in loco præallegato, hoc tamen intellige, non facta electione, vt per docto. in locis prædictis, & in d. cap. is qui. de ſepult. in ſexto.

Si autem vxor inducta in domum viri præmoriatur viro, filio non ſuſcepto ex ea, dotes reſtituantur, retento tãtum lecto vno cum minori cultro, deductis expenſis in funere vxoris à marito factis.

Hæc eſt ſecunda pars vbi dicit, quod vxor inducta in domum viri, mortuaque abſque ſuſce-
460 ptione prolis, maritus dotes non lucratur, † ſed illas reſtituet, ſcilicet dotanti, vel hæredibus mulieris teſtamentarijs ſupple, vel ab inteſtato venientibus, deducetur tamen expenſa facta per maritum in ſepellienda vxore, & retẽto per maritum vno lecto cum minore cultro.

An autem iſto caſu mulier poſſit diſponere
461 de dote? † dic dubio procul, quod ſic, ſicut de alijs eius bonis, cum ſui ſit iuris. arg. l. 1. C. de ſacr. ſan. eccle.

Sed pone, ꝙ fuerat dotata a patre, qui mor-
462 tuus eſt, & tempore † cõtracti matrimonij ſtipulatus eſt dotem ſibi, vel eius hæredibus reſtitui, nunquid mulier poſſit diſponere de dotibus? dic quod nõ obſtante illo pacto, & ſtipulatione, poterit diſponere de dotibus, & de eis teſtari, mortuo enim patre dos ſuccedit loco legitimæ,
463 l. Titio centum, §. † Titio genero. ff. de cond. & demon. in qua legitima non poteſt grauari, l.
464 quoniam in prioribus, † C. de inoffi. teſta. arg. illius tex. Quid autem ſi fuerat dotata a fratre
465 qui † ſucceſſit patri communi cum pacto ſupra dicto de reſtituenda dote ipſi fratri dotãti, an poterit mulier teſtari de dote, excluſo fratre, vel an redeat dos ad fratrem vigore pacti prædicti? hæc quæſtio fuit per me ſuperius poſita? dic, vt ſupra dictum eſt, hic non repeto, quæ dixi poſt Luc. de Pen. in l. 1. C. libro 10. de impon. lucra. deſcript. col. 16.

Quid autem ſi mulier tempore contracti
466 matrimonij, † & dotationis ſtipulata eſt à viro, vt ſi ea ſine liberis decederet, ſeu prole non ſuſcepta dos reſtitueretur fratribus mulieris, nunquid hoc caſu eueniente, ſcilicet quia proles non eſt ſuſcepta, fratres habeant actionem ex ſtipulatione ſororis ad vendicandam repetẽdamque dotem a viro? dic quod non, vt l. ſi genero, C. de iur. dot. & per Cyn. in l. cum patrem, C. illo titu. & facit l. pactum, & l. pater, C. de pact. con. & quod not. Bart. in l. Caius. ff. ſolut. matrim. cum
467 regulariter alter alteri ſtipulari non poſſit, † l. ſtipulatio iſta. §. alteri. ff. de verb. oblig. erit ergo conſilium, vt ipſi fratres ſtipulentur de conſenſu, & voluntate ſororis, vel notarius eorum no-
468 mine tanquam perſona publice ſtipuletur, † ſecundum Io. Pet. de Ferra. in form. lib. quo vxor agit. ad dot. in ver. vxor. quod Thadei, col. 2. verſ. ſed pone, quæſt. de facto.

Sed pone, quod auus dedit dotem nepti ex fi-
469 lio, † moritur neptis prole non ſuſcepta, cui debeat dos reſtitui, auo, an filio, & ſic patri mulieris? Reſp. & diſtingue concluſiue, & breuiter, quandoque Auus dat dotem nepti contemplatione filij, & tunc dos videtur à filio profecta, ideo non extantibus filijs ex ea, dotes ad ipſum patrem reuertũtur, vt l. profectitia, ff. de iur. dot. & l. ſed ſi plures, §. in arrogato. ff. de vulg. & pupil. ſub.
470 Aut auus † dedit dotem contemplatione ipſius neptis, & tunc aut neptis deceſſit viuo auo, & tunc reuertitur ad ipſum auum, l. vni. §. videamus, C. de rei. vxo. act. aut poſt mortem aui, & tunc reuertitur ad ipſum filium de æquitate, l. dotem. ff. de colla. bo. ſecus de rigore ſecundum aliquos. l. auus, ff. de iur. dot. Aut eſt dubium cuius contemplatione dederit, & præſumitur in dubio, quod contemplatione filij, & ſic ad filium, vel ipſius filij hæredes redit, & hoc caſu poteſt intelligi. l. dotem, & l. quintus, §. fin. ff. de ann. lega. Io. Petr. de Ferr. in form. libelli quo vxor. agit. ad dot. in glo. in verb. Dictæ Domine
471 Margaritæ, num. 2. † & vide quando præſumatur dediſſe contemplatione filij, vel neptis per Io. Lup. in repet. cap. per veſtras, extra de don. inter. vir. & vxor. §. 24. vbi per duas colum. & Benedi. in cap. Raynutius, in verb. Dotem quam el
472 dederat, & quando filius, non eſt diues nec hẽt de proprio patrimonio, auus teneretur dotare neptem. Aret. conſ. 17 col. 10. verſi. venio nunc ad quartum, & Bald. in l. quod ſcitis, poſt princ. 4. C. de bon. quæ lib. laſ. in auth. res, quæ, col. 2. nume. 3. C. commu. de leg. Alex. conſil. 26. verſi.

circa

circa secundum, col. 3. vol. 1. & consil. 117. a nu. 5. cum seqq. vol. 6.

Sed pone, quod fuit constituta dos in pecu-
473 nia, † non tamen fuit soluta viro, sed cauta, deinde per mortem vxoris solutum est matrimonium, nunquid maritus possit petere dotem ab hæredibus mulieris ita, vt vtatur commodo medij temporis anni, quod habet ad restitutionem dotium in pecunia, iuxta tex. in §. exactio, l. vni. C. de rei vxor. act. & de iure illarum consuetudinum, vt infra, in cap. 9. in quolibet casu? videtur, quod sic per tex. in l. si constante, §. quoties, ff. solu. matr. & l. sed si damnum, §. fi. & l. ait prætor. §. sicut. ff. quæ in frau. cred. In contrarium,
474 quod non, † quoniam ista dilatio anni datur magis humanitatis causa, quam, quod sit obligatio inducta, pro vt hæc iura ad vtranque partē adducit Albe. de Ros. in l. prima, §. exactio. C. de rei vxor. act. & tamen concludit, quod quando maritus lucratur dotem, pro vt est casus in principio, seu in prima parte huius consuetudinis, pro-
475 le suscepta, † poterit petere dotem ab hæredibus vxoris, vel alio promissore: secus tamen si non
476 lucratus esset dotem, vt est casus in secunda hac parte huius consuetudinis, quoniam tunc non peteret: obstaret enim marito agenti regula, dolo facis petere, quod restituturus es, & faciunt iura pro hac parte allegata, & sic firmat ibi Albericus. cui tamen opinioni facile adhærerem, nisi quia hæc consuetudo dicit, quod maritus deducet expēsas in funere vxoris factas ex dote, quod
477 si verum est, † vtuque prō modo expensarum erogatarum, dabitur repetitio dotis. Confert prædi-
478 ctis in simili, fideicommissarios † non esse legitimos contradictores ad impediendum immissionem in possessionem hæredis, vigore l. fina. C. de edi. diui. Adr. tol. secundum glo. Bart. Bal. & omnes in d. l. fin. tum quia capere debent le-
479 gatum, † vel fideicommissum de manu heredis, non propria authoritate. Tum quia hæres prætendere potest detractionem Trebellianicæ: sic etiam in casu nostro, ex quo maritus prætendit deductionem expensę funeris iuxta hanc consuetudinem, fieret ei dotis consignatio, & ita residerē, salua semper meliori deliberatione. Limitarem, & restringerem propositam quæstionē,
480 quando † dos fuisset per dotantem promissa ad certum tempus, quo tempore cessit dies solutionis, & eodem tempore mors mulieris, & dissolutio matrimonij: aliter enim quid esset, si cōstituens dotem annuatim corresponderet, habe-
481 retur tunc pro soluta, ad l. fi. † C. ad l. fal. nec esset locus huic quæstioni, posset etiam dici maritum tunc interpellantem promissorem dotis,
482 & cōstitutum in mora, † excusari ab hoc onere funerandi vxorem, cum hæc consuetudo arctet
483 maritum † ad sepelliendum vxorem, quatenus dos sit ei soluta, vel sit penes eum, si rectè ponderetur.
484 Sed quid † si mulier inducta ad domum viri alterius ciuitatis, in qua ciuitate non viget consuetudo, sed diuersa, vt puta, vt lucretur medietatem dotis, vel è conuerso, nunquid attendatur consuetudo loci contractus matrimonij, vel loci domicilij viri? dic quod attenditur (si nihil expresse est conuentum) domicilium viri, eiusque loci consuetudo, l. exigere dotem, ff. de iud. vt supra diximus hac consuetudine atque etiam in præludijs, vbi vide latius.

Sed pone quod moritur vxor superstite filio
485 ex primo marito, † non suscepta prole ex hoc secundo viro, dubio procul restituenda est dos filio, seu filijs ex primo marito: sed si proles est suscepta etiam ex hoc secundo viro, qui secundum hanc consuetudinem lucrifacit dotē; quæritur modo, vtrum dos sit integre restituenda filijs primi matrimonij, non obstante hac consuetudine? & videtur, quod sit saltem restituen-
486 da pro parte, † nam mulier tenetur dare tantum filijs primi matrimonij, quantum confert secū-
487 do viro, l. hac ædictali, † C. de secun. nupt. & quicquid est attentatum contra illam legem, est nullius momenti. In contrarium, nam hæc consuetudo dū disponit, quod maritus lucretur totam
488 dotem, † videtur remouere omnem legem per quam impeditur lucrum dotis, & sic videtur tollere obstaculum d. l. hac ædictali. per nota. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. l. venditor. §. si constat. ff. commu. prædi. Quid dicendum? in hac cōtrouersia Bald. fuit sibi contrarius, nam vltimā partem tenuit in l. ea l. C. de condict. ob causam, vbi dicit hanc opinionem longissima consuetudine inualuisse, deinde mutato consilio aliud dixit in l. hac ædictali, quam opinionem tanquam æquitati valde consonam secutus est Io. Petr. de Ferr. in forma lib. quo vxor agit ad dotem in glo. in verbo. dictæ dominæ Margaritę, num. 4. 5. in ver. Amplius quæritur, licet non firmet pedes, & contrarium tenuit Rol. Valle. in tra. de lucr. dot. quæst. 26. qui inuehit contra Io. Pet. de
489 Ferrar. s. † quod per hanc consuetudinem non censeatur derogatum dispositioni d. l. hac ædictali. qui respondet debilibus licet coloratis rationibus in contrarium adductis, & sic maritus detracta portione, de qua in d. l. hac ædictali, restituet dotem etiam prole suscepta: & vere qui cum vidua habente filios contrahit, ad hoc oculos aperire debet. iux. l. qui cum alio. ff. de re-
490 gulis iur. † An autem, & in quibus casibus possit derogari dispositioni d. l. hac ædictali, C. de secu. nupt. vide per te in d. quæst. 26. cum pluribus sequentibus, qui optimè super hac materia scripsit.

Filio non suscepto ex ea.

Quod in dubio præsumitur, alio non proba-
491 to, † quod quis decedat, seu decesserit sine liberis, & dicenti prolem susceptam, incumbit pro-
492 batio. Bart. in l. ex facto. §. † si quis autem, nume. primo ff. ad Treb. vbi etiam Ang. & Pau. de Castr. Idem Paulus cons. 387. nume. 4. vol. 1. Phili. Dec. consil. 652. num. 7. Ant. Cap. decis. 159. num. 11. & Ant. Gabri. commu. opi. lib. primo, titu. de proba. conclusi. 6. num. 25. Lud. Moli. in tract. de primo. hysp. lib. 3. cap. 9. num. 22. car. 71. Cardin. Manti. in tra. de coniec. vlti. volun. lib. 11. titu. 4. & alij

alij allegati per Io. Vinc. de Anna in hoc pũcto, vt pro ſingulari tradat in ſingulari 682.

Retento vno lecto cum minori cultro.

Maritus ergo reſtituet dotes elapſo tamen anno, licet hic non dicatur, tamen exprimitur infra, c. 9. in quolibet caſu, quæ eſt in hoc cõformis iuri communi. iuxta. l. vni. §. exactio. C. de rei vxor. act. & retinebit vnum lectum cum
493 minori cultro, † quid ſit lectus, & quid veniat appellatione eius, demonſtrat qualitas, & dignitas perſonarum, poſterior ætas etiam argenteos
494 recepit. † l. legata. §. 1. ff. de ſupp. lega. cum, & Vlixes auro, & argento lectum virentis arboris trũco ædificatum ornaſſet, quem Penelope recognoſcendi viri ſignum accepit, vt ibidem Papi-
495 nianus Iuriſconſultus ait, † & ſecundum nobilitatem, & diuitias, ſecundum Ang. in l. plenum. §. æquitij. ff. de vſu, & habi. vbi quod legatum viduæ factum de lecto, non videtur legatum de
496 ſerico, † quia intelligitur ſecundum qualitatem perſonæ, culcitra ſerici ergo non ſpectabit mari-
497 to, † vt per Bald. ibi, quem ſequitur Fulgoſ. in conſil. 27. incip. propoſita, & hoc indicat illud comparatiuum, minore, quaſi dicat non minimo nec maximo, quaſi cum mediocritate, l. legato generali, ff. de leg. primo, l. quicquid, ff. de verb. oblig. l. ſiquis argentum, §. primo, & ſeqq.
498 C. de dona. ſicut etiam è conuerſo mortuo viro vxori debetur lectus condecens vidualis, vt per Ang. in l. decreto; C. ex quib. ca. infam. irroge. D. Vincen. de Fran. deciſ. 413. in fin. vbi quod de-
499 bentur veſtes lugubres, † & magnis perſonis dãtur panni lugubres pro ſternendis cameris, de quo vide Corſett. in ſuis ſingularibus, in verbo, Conditio perſonæ, & vide Capp. Tholoſ. quæſt. 336 vbi additio. niſi aliter ſe haberet conſuetu-
500 do loci. † Ant. Capici. in deciſ. 26. de quibus omnibus vide Bart. Caſſan. ad conſuetu. Burg. titu. 4. §. 6. verſ. & quia dictum eſt, cart. 151. col. 4. Alij intelligunt lectum cum minori cultro, ideſt cul-
501 tello, † & alludunt ad illum cultellum plicatum quod eſt inſtrumentum conſtituendi dodariũ, ſecundum ſolemnitatem iuris, ſeu conſuetudinis Francorum, de qua ſolemnitate diximus ſupra in præludijs in verb. conſtitutione dodarij, & habetur in gloſ. in Conſt. Regni. Mulier quæ dotarium, & per Andr. de Iſer. in cap. primo, §. donare, qual. olim feu. poter. alie. quibus in locis annuunt ad hanc conſuetudinem, & multa ad illam concernentia adducunt, quæ noſtræ propoſitæ materiæ deſeruiunt, quaſi maritus ſolu-
502 tus † à matrimonio ob mortem vxoris, reaccipit illum cultellum, qui ſecũdum præfatos glo. & Andream denotabat ſeruitutem, & inclinationem ad obſequia matrimonialia, vel conſtituerat dodarium per cultellum, ſoluitur conſtitutio dodarij, reſtituitur conſtituenti, nam vxor præmortua non lucratur dodarium, & fit actus quaſi retro ſimilis, iux. not. in l. 1. C. quando licet ab empt. diſce. & in l. ab emptione. ff. de pact. & in regu. nihil tam naturale. ff. de reg. iur. cum
503 ſimi. ſed primum verius. vtrum † autem vir, qui lucratus eſt lectum ſecundo nubens, teneatur reſtituere illum filijs prioris matr. vide Lup. in l. is Thori, num. 4.

Deductis expenſis in funere vxoris à marito factis.

Et ſic nota, quod tanto minus maritus reſtituit hæredibus vxoris, vel alteri cui fit dotis re-
504 ſtitutio, † quantum expendit in funere vxoris. ſed non ne iſtud eſt contra tex. in l. 1. §. ſed nec ob impenſas. C. de rei vxor. act. vbi repetenti do-
505 tes non obijcitur retentio impenſarum? † dic nõ obſtare, nam ibi loquitur de impenſis quæ reperiuntur per maritum factę in re dotali, hic uero loquitur de impenſa circa perſonam mulieris
506 vxoris defunctæ, † cum teneatur eam ſepellire etiam indotatam, & quæ nihil habeat, ne iniu-
507 ria eius † videatur quondam eius vxorem inſepultam relinqui, vt dicit tex. in l. quod ſi nulla. ff. de reli. & ſumpt. fun. Lud. Roma. conſ. 517. & l. in eum. cum multis. ll. ſeq. ff. eo. quod deduci de-
508 bet expenſa funeris ex hæreditate l. † impenſa, ff. eo. & eſt actio priuilegiata impenſa funeraria,
509 l. 2. & ibi gloſ. ff. de priuil. credi. † & non habet dubium inter perſonales tantum actiones: an autem præferatur creditoribus hypothecã ex-
510 præſſas habentibus, magna eſt queſtio, † & inter doctores altercatio. pro qua vide Neguſ. in tra. pign. in quinta parte, mem. 2. num. 28. Duen. regu. 397. verſic. ſeptimo creditor, & nouiſſime D. Vinc. de Franch. deciſ. ſi qui tenent partem negatiuam. Contrarium tamen tenet Caualca. deciſ. 32. & idem in eius repertorio, in verb. creditor. & Caſſ. in conſuet. Burg. tit. 4. §. 10. vbi quod prius eſt deducenda, vide eum. ibi cart. 174. col. prima, ſed non eſt recedendum a prima opinione ſic deciſa per Sacrum Regium Conſilium Neapolitanum, cum omnia iura in contrarium adducta poſt glo. in d. l. 2. ff. de pri. cred. loquan-
511 tur in actione perſonali, † & inter creditores chirographarios, non autem inter habentes actionem realem hypothecariam, de qua actione per
512 ſonali, † & creditoribus in ea, ſolum loqui illum titulum de pri. cre. nemo ambigit.

Sed nunquid poſſit retinere expenſas factas
513 in infirmitate vxoris? † dic quod nõ, niſi magna fuiſſet expenſa in longiſſima infirmitate erogata, quæ dotem minuerat, vt late per Bar. & alios in l. ſi cum dotem, §. ſint autem in ſæuiſſimo. ff. ſolu. matrim. arg. l. vnicę, §. ſed nec ob impenſas. C. de rei vxor. act.

Sed quæ ſint, in quibus ve conſiſtant huiuſ-
514 modi expenſę funeris? † dic vt nota. in l. funeris ſumptus, ff. de relig. & ſumpt. funer. & per Bart. in l. 1. §. fin. ff. ad l. fal. quæ dupliciter conſiderantur, primo ad ſolatium animæ defuncti, vt circa clericos, apparatus ſepulturę, & alia de quibus habes gloſ. in clem. Dudum. de ſepultu. & qua liter arbitrentur, per Caſſan. ad conſue. Burg. titu. 4. §. 10. cart. 174. col. 1. in fin. aliæ vero ſunt põpaticę, & ad ſolatium viuorum, de quibus dicit
515 magiſter hyſtorię ſcholaſticæ, † de Sepulchro

Chri-

Christi, quod magnę expensę hæbreorum multos deduxerunt ad inopiam, quæ distinctio alioquin fit in sepultura prælati, quis ad eas teneatur, hæres in patrimonialibus, vel successor in prælatura, seu beneficio siue collector spoliorum ca-
516 meræ Apostolicę, † vt in primis successor in beneficio, in alijs, quæ ad pompam, hæredes patrimonij teneantur, vt per Specu. in tit. de sepult. §. porro. Anto. Cap. decis. 84. Phil. Decius consil. 157. & Capp. Tholos. quæst. 497. vbi late additio
517 Steph. † Aufrer. maritus itaque curabit funera vxoris defunctæ: quicquid autem impendit in eis, retinebit, & tanto minus de dote restituet. Si
518 tamen totam dotem restituet, † non deducta funeris impensa, nec ideo minus repetet, vt in l. quod dicitur §. si dos tota. ff. de imp. in reb. do. fact.
519 Adde prædictis, † quod exequiæ pompaticæ plus sunt solatia viuorum, quam suffragia mortuorum. 13. q. 2. c. animæ defunctorũ, & ibi vide quid prosint, quia apud Deum non perit, quod
520 pro mortuis † in exequijs diligentia hominum persoluit, vt ibi dicetur, & quia ignoramus quibus mortuis prosint, vel non, ideo pro nullo eas
521 omittere debemus, † ea non æstimemus. 13. q. 2. vide in materia Rebuff. ad Const. regias in titu. de sent. proui. in princ. nume. 40. & pulchre per Arnal. Ferron. lib. 2. ad consuet. Burdegal. titu. 5. de testam. §. 5. & 6. vbi multa curiosus lector, & temporum obseruator inueniet. De his autem mortuorijs, vtrum debeatur quarta parochialis,
522 de qua habetur † in cap. 2. & c. in nostra. extra de sepultu. & c. 2. eo lib. 6. vel quarta episcopalis,
523 quæ autem sit Sum. Siluestr. † declarat in sum. in verbo, canonica portio. & per Bal. in l. si quis ad declinandam, §. in omnibus, ff. de epi. & cler. & late, & breuiter per Ant. Capic. in responsione ad quæsitum, quæst. 23. per totam. Bald. cõs. 463.
524 vol. 2. † Quanta autem sit parochialis, statut consuetudini, c. certificari, vbi est tex. apertus, extra de sep. & an valeat consuetudo, quod curati cer-
525 tum quid accipiant à parochianis pro mortuorijs, & iure sepeliendi, vel pro benedictionibus nubentium, vide quod sic, per Cass. in consuetu. Burg. titu. 4. § 6. cart. 152. col. prima. vers. sed nũquid hæc consuetudo.
526 Et an pro oblationibus, candelis, vide Bald. in d. l. si quis, §. in omnibus, C. de epi. & cler. Abb. in d. c. si nostra, de sepul. & in ca. de quarta, de præscript. & melius pro glo. in clem. dudum. in ver. funeralibus, de sepultu. Cerei autem debent re-
527 manere † fratribus sepellientibus, quasi sequela funeris, & cadaueris. Bald. in l. vnica. §. sed qui domini, C. de lati. liber. toll. quod pro singulari tradit Pet. Rauenna. in sing. 110. Vtrum autem
528 sepultura possit legati? dic quod sic, si cum vniuersitate bonorum legatur, vt arg. tex. & ibi glo. in l. quædam. ff. de acqui. rer. domi. quam sic limitat Bart. in l. si mercedem, §. 1. ff. de act. emp. vbi infert, quod vendito fundo, in quo est cappel
529 la, videtur vendita cappella, † nisi aditum habeat ex publico, adde Bart. in l. peto. §. fratre, ff. de leg. secundo, qui allegat tex. in l. Aufidius. ff. de priui. cred. de quo vide Gui. Bene. in c. Raynutius, in verb. vxorem nomine Adelatiam. num. 203. & rursus in verbo, cætera bona, extra de testam.
530 Et conclusiue quantum debeat maritus expendere in sepeliendo vxore? † dic pro dignitate, & qualitate mulieris, & pro modo facultatũ, i. dotis, vide Bar. in l. prima, §. fin. ff. ad l. falci. & vide l. at si quis, §. æquum, ff. de reli. & sumpt. fun. & Pet. Rauen. sing. 689. semel fuit dubita-
531 tum, qui etiam pro singulari tradit, quod, † & si quis non sit hæres patris, adhuc tamen sepelietur in paterno sepulchro, non obstante contradictione hæredis. l. vel quæ pater ff. de reli. &
532 sumpt. fu. vbi Barto. dicit quod scriptura in monumento posita non tribuit ius alicui, vt ibi possit sepelliri. Rauen. sing. 690. & in sing. 691. quod
533 testator † vni tantum ex pluribus hæredibus poterit applicare iura sepulchri. per text. in l. 3. §. si quis, vbi Bart. ff. de sepu. vio. facit quod habetur in l. monumenta, C. de leg.
Et quamuis alias testes singulares non probẽt,
534 probant tamen electionem sepulturæ, † cum
535 enim locus, † & tempus non sint de substantia actus, singularitas non nocet, sicut cum agitur
536 de probando aliquid actum in genere, l. ob car-
537 men. §. fin. ff. de test. † & de probanda iurisdictione, etiam per multos actus iurisdictionales singularitas non nocet, Specu. in titu. de testam. §. iam de interrogatorijs, versi. item de tempore, ibi, in alijs autem in quibus tempus, vel locus, &
538 cum agatur de fauore, † & religiosa re, l. 2. C. de sac. san. eccl. sicut etiam in probanda præstatione
539 decimę, † qui casus notandi sunt, licet incidenter dicti, qui cumulantur per Gui. Papæ quæst. 44. ad limitationem l. iusiurandi. C. de testi. & per Hipp. in singul. 114. & sing. 19. qui omnes latissime citat.

Et res sicut inueniuntur, restituantur, vel earum pretium.

540 Et nota, † quod rei appellatio est generalissima, l. 1. ff. si cert. peta. & cum mulier possit habe-
541 re res, & bona triplicis generis, vt in glo. 2. † C. de procura. l. maritus, & per Alex. cons. 42. volu. 1. primo bona dotalia, & fructus eorum spectant
542 viro pro oneribus matrimonij, † habent etiam quandoque bona paraphernalia, & ista bona
543 sunt ea, † quæ mulier vltra dotem inducit in domum viri, & hoc casu si ipsa committat custodiam istarum rerum paraphernalium viro, vi-
544 detur sibi concedere administrationem, † l. fin.
545 C. de pact. con. † & in his admittitur vir ad agẽdum etiam sine satisdatione, vt est casus in d. l.
546 fi. † quæ cum sint quæsita ante matrimonium, præsumuntur quæsita ex bonis patris, vt Catelli. Cotta. in suis memo. in verb. filia præsumitur. Habet etiam quandoque mulier bona, quæ non
547 sunt dotalia, nec paraphernalia, quia non dedit in dotem, neque inducit in domum viri, puta quia successit in aliqua hæreditate, quo casu distinguendum est, aut maritus percepit fructus talium bonorum contra voluntatem vxoris, &

tenebitur

tenebitur eos restituere, l. de his, C. de don. inter virum, & vxorem, aut percepit de voluntate mulieris, & tunc extantes tenetur restituere, consũptos vero si sunt industriales, non tenetur restituere: naturales autem tenetur restituere, si est factus locupletior, l. si stipulata, §. primo. ff. de donat. inter virum, & vxorem. Aliquando vero est dubium de voluntate mulieris, & tunc voluntas non presumitur mulieris, primo quia nemo prę
549 sumitur iactare suum, † l. cum de indebito, ff. de probat. tum quia mulierum genus est auarissi-
550 mum, l. si ego, ff. ad S.C. Velleia. Tum etiam ex quadam congruentia, nam mulieres debent viuere ex bonis maritorum, non è conuerso, l. ex
551 annua, † ff. de do. tum etiam suadet qualitas per
552 sonarum, nam † mulier tenetur ad reuerentiam
553 viro, † & ex hoc debemus præsumere dissẽsum, non autem consensum, l. 1. §. quæ onerandæ, ff. quar. rer. act. non de. de his vide ample Ioan. Pet. de Ferr. in for. lib. quo vxor agit ad dotem, in gl. in ver. tanquam paraphernalia, Bald. in consilio 366. volumine 2. & Alex. in d. consilio 42. vol. 1. Iacob. in l. dotis fructus, ff. de iur. dot. Cattel. Cotta in eius memorab. in verbo, paraphernalia, & Cassan. ad consuetud. Burgund. titu. quarto, §. 5. carta 144. columna 2. & late Dida. Couar. in epi. ad 4. lib. decretal. parte secunda, cap. 7. §. 1. columna 2. a num. 2. cum seq. Campeg. in tract. dot. parte 1. quæst. 7. & 8. Afflict. decis. 44. in princ. vbi addit. Guid. Papæ quæst. Delphin. 468. vide Regentem de Pont. consil. 31. nume. 13. Alioquin post matrimonium quæsita per vxorem in dubio,
554 quando aliud non constat, præsumuntur quæsita ex bonis viri, l. etiam, C. de dona. inter virum, & vxorem, l. quintus, ff. eodem, c. significauit, extra de præsumpt. ad euitandum suspicionẽ turpis quæstus, de quo late per Andr. Alcia. in trac. de præs. reg. 3. pręs. 26. & per Dec. cons. 237. in casu proposito, columna pen. nisi mulier esset in-
555 dustria, † chirurga, vel obstetrix, vel artem mercaturamve exerceret, vt per Doct. prædictos, qui bus casibus marito non quęreret, nisi ex operis obsequialib. domesticis, & familiarib. vt per Bal. in l. si vxorem, C. de condi. inser. & per eund. in l. 1. C. de bon. quæ liberis, cum quicquid vxor
556 acquirat, alias patri, non viro acquirat, cum sint aduentitia, & ex propria industria, nisi vt sup. dictum est acquirat ex maritalibus obsequijs, pro-
557 ut sunt omnia diurna, quib. tenetur † vxor operari viro a quo alitur, l. sicut, de oper liber. vide Pe. Rauen. sing. 132. & Ber. Alphan. collect. 619. ad ornatum, gl. & tex. in d. l. sicut, & ad declarationẽ dictarum ll. quintus, & etiam vide Io. Lup. in repet. rub. de don. inter vir. & vxor. carta 5. col. 4. & car. 29. versi. operatur quartum effectum, cũ multis ampliationib. & limitationib. de quib. ibi, & per Neuiz. in Sil. nup. lib. 3. in ver. est nubendum, in resp. ad quartum argumentum, vers. in dubio tamẽ acquisita, & quidem de his ista cõsuetudo in his verbis non loquitur, sed loquitur de rebus
558 corredalibus, & † dicitur corredum, vel res corredales res quas mulier vltra dotes inducit in domum viri, quod si consumitur, vel res prædictæ consumantur, non repetitur, sed tãtum id, quod superest, restituitur, cum mulier illas inducat in domũ in promiscuũ vsum ea intentione, vt consumentur, vt est cõsuetudo in pãnis lineis, vt per Bal. in l. de his, C. de don. inter vir. & vxor. & sic intelligit etiam Ang. in l. hac lege, C. de pact. conuen. quæ quomodo probentur esse consumpta,
559 vide per Cremen. sing. 141. vbi apostillator, & et additio ad Bal. in d. l. de his, & vide Panor. cons. 82. col. fi. lib. 2. cum limitatione tamen, nisi con-
560 sistãt in perlis, & auro, vel nisi fuerint estimatæ,
561 prout plurimum faciunt rustici, tunc † enim mariti periculo pereunt, nec diminuũt dotem, vt di
562 cit Bal. in l. æstimatæ, † ff. sol. mat. & vide gl. Nea. in consu. viro mortuo, in gl. in perlis, & per Bar. Cass. in consuet. Burg. tit. 4. §. 24. carta 202. col. 1. vers. Aduerte, & vers. sequẽti. Hor de his loquitur iste tex. quòd res corredales restituuntur eo modo, quo inueniuntur, & si nihil inuenitur, ni
563 hil restituitur, † vt per Bal. in d. l. de his, & Ang. in d. l. hac ædictali, & Napod. in loco præall. in ver. corredum, nisi per virum fuerint vendita, vel i-
564 gnorata, non ad vsum promiscuum, tũc † enim adhuc tenetur maritus ad pretium, vt habetur in c. 1. Item quòd in præscripto casu, quę addit, & declarat hanc consuetudinem, vt ibi etiã dante domino dicetur, & ad propositum vide Lup. in rep. rubr. extra de don. inter virum, & vxor. §. 17. col. 3. versi. idem dicendum, & Tiraq. de retra. cta lig. §. 1. gl. 14. à nu. 42. Ex prædictis patet, quòd si dos fuerit data partim in pecunia, partim in vestibus, pannis, & alijs huiusmodi æstimatis, &
565 maritus in instrumento † dotali confitetur recepisse centum, tunc tenebitur restituere integre,
566 non autem, prout inueniuntur, & tenebitur ad æstimationem factam tempore contracti matri
567 monij, & deterioratio cedit damno mariti, † & eius periculo erunt, vt declarat Soc. cons. 289. & Io. Lup. in repe. rub. de don. inter vir. & vxor. car.
568 98. col. 1. vbi ꝙ si † dentur animalia, inspicitur valor tẽpore mortis, non traditionis, de quo vide Neuiz. in Sil. nup. in ver. diuiti non est nubendũ. Ampliati. 7. vers. Amplia etiam si mulier car. 73. col. 4. & quid si aliqua erant apud sartorem, vel
569 artificem, vide Barto. in l. ex facto, §. rerum, ff. de hæred. inst. & Crem. sing. 63. testator reliquit, Paraphernalia tamẽ attrita ad communem vsum coniugum, restituuntur vsu inueterata, prout re
570 periuntur, nec † mulier poterit petere pretiũ, qđ singulariter tradit Fran. Crem. sing. 141. si paraphernalia, quod nota ad limitationem huius cõsuetudinis, quæ loquitur de rebus corredalibus tantum, non autem de reb. paraphernalib. inter
571 quæ differẽtia est, † vt su. dixi, & nota illud verbũ, prout inueniuntur, qđ est præsentis tpis, non. n.
572 attenditur † valor bonorũ tpe cõsignationis, sed restitutionis, & prout repenunt, qđ limita non procedere in pretiosis, vt puta, perlis, & auro, vt per
573 gl. consu. Neap. in consu. viro mortuo, in ver. corredũ, in gl. in perlis, & qñ sunt datę res consistẽtes
574 in pondere numero, † & mensura, tũç censentur datæ æstimatæ, etiam quòd non fuerint æstimatæ. glo. in l. æstimatæ, ff. solut. matrimon. & est

tex. in l. res in dotem, ff. de iure dot. Lup. in rubr.
de donat. inter uirum, & uxorem, §. decimosepti
mo, columna tertia, uersiculo idem dicendum,
Tiraquel. de retract. consang. §. 1. glo. 14. nu. 42.

Vel earum pretium. Quod consistit
575 in pecunia numerata, §. pretium, Inst. de emp. &
vend. quod ex vera æstimatione non ex singulo
576 rum affectione cõsistit, l. pretia rerum, ff. ad l. Fal
cid. & variatur secundum regiones, l. ideo, ff. de
eo, quod cert. loco, quod quidem quandoque
577 pro pensione, † vel redditu præsumitur, l. procu
rationibus, C. de prin. dom. Aug. libro 11. quan-
578 doque pro æstimatione, l. in summa, §. in frumẽ
579 to, ff. de condict. indeb. de quo in dubio vbicun-
que fit mentio, præsumitur emptio, Hipp. sing.
580 105. † vbicunque pretium ergo rerum probabi-
581 tur ex qualitate earum, vtrum vetera, vel noua,
pretiosa, vel vilia, glo. & Doct. in cap. cum causa,
582 de testi. facta prius probatione per testes, † instru
menta, confessionem, delationem iuramenti, in
spectionem ocularem, coniecturas, & per acci-
dentia, sicut est rei qualitas, quantitas, commu-
nis venditio, & similium, quæ iudicis officio in-
cumbunt, vt not. per Ioan. And. in cap. cum cau-
sam, de emp. & vend. Bar. in l. si seruus, ff. de con-
di. furti. & plene per Flor. in l. si seruum, ff. ad l. A-
quil. Bar. in d. l. pretia rerum. Quod autem sit iu-
583 stum pretium, † vide per Bar. in l. si quis vxori, §.
fina. ff. de furt. & quis æstimabit in l. si quos, ff. de
leg. primo, in l. non dubium, §. fin. de leg. 3. Dom.
Vinc. de Franc. decis. 54. num. 15. plene per Tira-
quel. de retract. consang. glo. in verbo, pretium,
quo res fuerit empta, & hæc considerantur cir-
ca ęstimationem rerum corredalium, cum pro-
priè pretium dicatur in contractu emptionis ca-
584 rum † maxime rerum victui hominis necessa-
riarum, quib. per superiorem pretium statui de-
bet, vt not. per Doct. in l. annonam, C. ad l. Iul. de
anno. & Canonist. in cap. 1. extra de empt. & ven
di. Bald. & Sal. in l. prima, C. de epis. aud. idem sta
tuendum censet And. Barb. in d. c. 1. in alijs sine
quib. vita hominis duci non potest, vtputa, vesti
mentis, hospitio, quod etiã in pannis, siue laneis,
siue lineis, siue sericis statui possit: in alijs vero
quæ sic pręcisè non sunt ad vitam hominis ne-
cessaria, quis non compellitur certo pretio eme
585 re, sed † suæ rei quisq. est moderator, & arbiter. l.
in re mandata. C. manda. l. dudum. l. inuitum. C.
de contra. empt. & cap. de his, extra de sepult. &
Capel. Tholos. in quæst. 446. & ibi addit. Aufrer.
586 vbi habetur quando, † & in quibus casibus, quis
587 cogitur † ad vendendum. quib. adde ex quantita
te pretij argui, quid, & quantum venerit in em-
ptione, glo. in l. 1. ff. de superfi. quam pro singula-
ri allegat Soci. cons. 93. visis instrumẽtis, colum-
na fin. vers. confirmatur, volu. 1. Vtrum autem
588 debeatur pretium quod est iustum, an nõ, illud
quod ab alijs reperitur, vide Tiraqu. de vtroque
retract. tit. 1. §. 1. glos. 18. num. 1. cum pluribus se-
quentibus. An autem hoc pretium succedat lo-
589 co rerũ corredalium? dicetur inferius. † Ideo, an
& quãdo pretium succedat loco rei, dic, quod
sic, in vniuersalibus, vt per doctor. in l. si rem, &
pretium, ff. de pet. hæred. in in l. Imperator. §. fina
590 li, ff. de lega. secundo, vt puta † in hæreditate, &
in dote. l. res in dotem. ff. de iur. doti. de quo vide
Cassan. ad consue. Burg. in rub. de succe. natura,
rubr. 8. §. 2. nu. primo, secus tamen in particulari-
bus in quibus datur regula, quòd pretium non
591 succedat loco rei, † l. si seruum, §. finali, ff. de ver-
borum, oblig. l. vinum, l. quòd te, ff. si cert. pe. lo.
Pe. de Ferr. in for. lib. in act. reali, in gl. in ver. & si
592 nõ extant. Quid autem in re obligata, an pretiũ
eius loco succedat, vide D. de Franch. decisione
593 64. num. 17. & † ibidem quòd pretium feudi nõ
est feudale, vt eadem decis. numero 3. post And.
de Iser. in capitulo primo, §. & plaustrorum, quæ
sint regali. & in capitulo si vero, si de feu. defun.
fuc. contro. & per Afflict. in constit. Regni, baiu-
li locorum, in tertio notab. & per Docto. in cap.
primo, de feud. non hab. propr. natur. feudi. Vel
594 secundo, † quando id, quod præstari debet de-
sijt extare per mortem, vel per consumptio-
nem, tunc recurritur ad eius æstimationem, vt
l. si verberatum, §. primo, ff. de rei vendicat. &
l. si seruum, §. fi. ff. de verborum oblig. & l. si quis
ab alio, §. fina. ff. de re iud. & in alijs casibus singu
595 laribus † notatis in glo. in l. Labeo, & Sabinus, ff.
de verbor. & rer. significa. & per Bald. in l. mater
tua, C. de rei vend. Bart. in d. l. si rem, & pretium,
ff. de pet. hæred. & ibi Alexan. qui allegat concor
dantia, & quando res præstari non potest, tunc
596 in subsidium pretium succedit loco rei, vt no. in
l. si cum seruum, & ibi Alexand. ff. si cert. peta. &
per Afflict. in decisione 369. vbi uide in pulchro
casu sæpius contingente, & quid in pretio peruẽ
to ex uenditione rei antiquæ pertinentis ad pro-
597 ximiores † agnatos ex statuto, & consuetudine
ciuitatis Neapolis, an succedat loco rei, ita vt
in dicto pretio succedant proximiores, de qua
quæstione vide Anton. Capic. in decisio. 194. in
fine, qui post Steph. de Caieta per eum relatum,
tenet quod nõ. Sed contrarium quòd in his pre-
tium succedat loco rei, præsertim si ea intentio-
ne fuisset vendita, ut ex pretio res alia emeretur,
vt quando incontinenti fundo hæreditario ven-
dito, alter fuit emptus, præsumatur ex illa pecu-
nia, Bartol. in l. si ventri, §. finali, ff. de priuil. cred.
& in l. Imperator, §. cum autem, ff. de lega. secun
do, & hoc si incontinenti, Bald. consilio 493. co-
lumna secunda, volumine quarto, Román. con
silio 426. columna secunda, & in feudo si expres
598 se fuit actum, † vt de pecunia peruenta ex feudi
venditione fiat emptio alterius feudi, pretium
tunc succedat loco rei, vt per Afflict. post Andr.
in capitulo primo, columna prima, & secunda,
de vassal. decret. æta. alias nisi expresse sit actum,
non succedit loco rei, vt ibi per eum, quod autẽ
supra diximus pretium rei hæreditariæ uenditæ
succedere in eius locum, id sane intelligendum
procedere, quando pecunia extat, nec fuit con-
599 sumpta, † tunc enim, ut supra dictum est, succe-
dunt proximiores, tanquam ad bona antiqua,
prout sic declarant, & fuisse iudicatum refert ad
decisionem Afflicti 369.

Et

Et nota hic in textu dictionem, vel, quæ licet
600 quandoque stet copulatiue, † seu coniunctiue, vel disiunctiue, in iudicijs, contractibus, & in vltimis voluntatibus, & quando ponitur inter orationes, vel inter dictiones, de quo vide in clemē. sæpè, de verbor. signifi. & per Card. Zabar. in clemen. quia plerique, de elec. Aliquando correctiue, l. bonæ fidei, ff. de noxa. act. aliquando pro saltem, l. multum, ff. de hæred. vel act. vend. l. tertia, §. pen. ff. de statu lib. l. in creditore, ff. de euict. l. finali, ff. de abigeis, & in cap. decet, de immun. eccles. aliquando pro non, l. si de sua, C. de dona. ante nupt. & l. repeti, ff. quibus mod. vsus amit. aliquando, pro etiam, vt in §. per occasionem, in authen. de nupt. l. quòd si ephesi, ff. eo, quod cert. loco. aliquando expositiue pro veluti, l. pe. ff. man. hic tamen videtur poni alternatiue. facit l. plane, §. 1. ff. de leg. 1. & ibi nota.

601 Sed quæro, hæres mulieris repetit bona corredalia, maritus vult ea retinere, & soluere pretiũ, cuius erit electio? dic, quòd erit electio viri debitoris, cum in alternatiuis electio regulariter spectet ad debitorem, ex reg. tex. in capitu. in alter-
602 natiuis, † de reg. iur. in 6. & l. plerunque, ff. de iur. dot. & per Felyn. in cap. inter cæteras, columna secunda, extra de rescrip. qui ad regulam prædictam ponit nonnullas limitationes, de quibus ibi, Anan. sing. 138. Iacob. Menoch. libro primo, arbi. iudi. q. 94. vbi quid in pœnis.

603 Nota tamen, † quod pro consecutione pretij istorum bonorum mulier, & hæredes mulieris non habent priuilegium, quod doti conceditur, vt not. per glo. not. in l. si ego, §. dotis, ff. de iur. do. quod pro singulari tradit Franc. de Crema. sing. 145. incip. Tu scis.

604 Nunc † quæro ab extra, sed non impertinenter, maritus lucrifacit dotes in pecunia, vel in mobilibus consistentes, vergit ad inopiam, vxor petit constante matrimonio assecurationem dotium ob vergentiam viri ad inopiam ex causis, quæ notantur per glo. & Doct. in l. si constante, ff. solut. matrimon. & l. adhuc, C. de iure dot. & per canonistas, in cap. per vestras, de donat. inter vir. & vxor. creditoribus viri sese opponentibus, & allegantibus vxori non competere huiusmodi remedium, seu actionem, cũ dotes sint de æquitate viri, & per mulierē amissæ, & sic pro eis agere, & experiri non posse tanquam sine actione, ex l. si pupilli, §. videamus, ff. de neg. gest. Contrarium teneas, vt quamuis maritus prole suscepta lucratus sit dotes, tamen hoc lucrum in effectu debetur marito mortua vxore, vt hic dicit tex. interim tamen vxor assecuranda est, vt per glo. fin. in l. vbi adhuc, & ibi expresse Alber. de Rosat. C. de iure dot. & Io. Lup. in cap. per vestras, §. 44. in princ. extra de don. inter virum, & vxorem, dum quærit, an mulier assecurata teneatur cauere viro, qui lucratur dotem ex pacto, quinimo mulie-
605 re assecurata pro suis dotibus, † sequitur casus lucrifactionis dotium, nullum per huiusmodi assecurationem fiet marito præiudicium, & non obstante assecuratione, maritus lucrifaciet dotes, in auth. de nupt. Pianut. in tract. de lucr. dot. in rubrica, versiculo soluto, in princip. nume. secundo. Sed postquam in materiam assecurationis incidimus, operepretium putaui pro instructione iuuenum aliqua disserere, & primo, quòd
606 assecuratio nil aliud est, † nisi quòd mulier ponitur in tuto ob securitatem dotis eiusque conseruationem, tum etiam propter liberorum etiā ex priori matrimonio susceptorum, & familiæ alimenta, immo, & soceri si bona sufficiunt, secundum Cyn. & Alber. in dicta l. vbi adhuc, C. de iure dot. & per Barto. in l. si constante, ff. solut.
607 mat. in vltima questione, quartæ partis, nec † per huiusmodi assecurationem maritus dote ex pacto, seu consuetudine quęsita priuatur, vt per Io. Lup. in ca. per vestras, §. 20. post Bald. no. & alios per eum allegatos, nec mulieri agenti cōtra possessores bonorum mariti, vel creditores obstat
608 ius † offerendi pecuniam, immo ea oblatione non obstāte, immittitur in possessionem, vt per Ant. Cap. decis. 41. in quarta limitat. & Cin. in l. cum tibi, C. qui pot. in pign. habe. & D. Vinc. de Franc. in decis. 54. in princ. & sic pluries per sacrũ Consilium Neap. decisum Anan. in singul. 296. eiusque filius D. Fab. consil. 69. vol. 1. nisi petatur super pecunia, & tunc modus erit, vt conuerta-
609 tur in emptionem † stabiliũ. Cach. in decis. 135. quæstio. & hanc esse communem opinionem testatur Cassan. super consue. Burg. rub. 4. in verbo, per sò marì, colum. 3. versicu. quæro mulier, & per Negus. in tract. de pign. parte 5. membro primo. Vtrum autem sit facienda restitutio mediante appretio per expertos faciendo, an autem
610 per subhastationem? dic, † quòd secundum appretium, iuxta praxim traditam per Bartol. in l. secunda, C. de rescin. vendi. quam tenuit sacrum Consilium referente D. de Franch. in decisione quinquagesimaquarta, in secundo dubio, versiculo, & dum fuisset lata sententia, quicquid alias dixerit Ant. Capi. in decisione quadragesimaprima, in addit.

611 Et tamen † obtenta huiusmodi assecuratione interdicta est mulieri alienatio horum bonorũ super quibus obtinuit per tex. in d. l. vbi adhuc, C. de iure dot. quem tex. ad hoc ponderat, & pro sing. tradit Pet. Rauen. sin. 137. cum non sit vera
612 restitutio, † sed potius, vt mulier ponatur in tuto, vt supra dictum est, vt per Bartol. & Docto. in
613 dicta l. si constante, ff. sol. matr. cum † vera restitutio fiat mortuo viro, vel soluto matrimonio,
614 quo casu † facta restitutione desinit esse dos, & fundus amplius non est dotalis, & poterit, absq; dubio alienari, secundum Bal. in l. 1. C. sine cen. vel reliq. & ita intellige tex. in l. etiam, ff. de fun. dota. in quo simpliciter dicitur, quòd soluto matrimonio adhuc dicitur fundus dotalis, nam in-
615 telligitur ante factam restitutionem, † secũdum Bald. in dicta l. prima, quod pro singulari tradit Petr. Rauen. in singu. 148. Sed cadit hic notabi-
616 lis quæstio, pater vel extraneus promisit dotem marito, maritus confitetur dotem recepisse, deinde maritus vergit ad inopiā, an mulier possit dotē repetere a promissore, nō obstante cōfessione mariti, an vero ab ipso marito? de qua qōne

vide Ludou. Roman. in consi. 46. in causæ domi næ, qui pulchre, & satis eleganter loquitur, vbi decernit, quod non à promissore, qui per mariti confessionem est liberatus, nec a marito cōstante matrimonio, sed ab hæredibus eo mortuo petet, vide tamen Io. Lup. in repet. cap. per vestras, §. 30. circa finem, extra de dona. inter vir. & vxorem, & ibidem in pluribus quæstionibus præcedentibus, & subsequentibus plures quæstiones, & casus, & causas hanc materiam assecurationis concernentes, quas hic addere poteris, & ad quem recurre.

617 Vtrum † autem assecuratio militet in matrimonio putatiuo, vide eundem Io. Lup. vbi sup.
618 §. 22. Et † quid si maritus vergat ad inopiam eius culpa, Campeg in tract. dot. parte 3. quæstio. 18.
619 & † qualiter probetur facultates viri ad dotis restitutionem non sufficere, vide ibi. quæst. 20. & si
620 maritus est bannitus, vel foriudicatus, an possit mulier assecurari, ibidem quæst. 23. & si maritus
621 est † excommunicatus perseuerans in excommunicatione, & vxor non vult stare secum, potest dotem repetere, Ioan. Andr. in addit. Specu. in tit. de don. inter virum, & vxorem, §. fi. Alex. cons. 88. volum. 5. Petr. Rauen. sing. 956. illud nō
622 omittēdo, quòd si pendēte lite, & inchoato processu super assecuratione, moriatur maritus, licet cesset remedium assecurationis, & fiat casus totalis, & effectualis restitutionis dotis, non tamen desinit processus, sed poterit idem, atq. primeuus processus expediti super restitutione dotis, vt per Bal. in l. post finitam, ff. de susp. tuto. qđ not. & pro singulari tradit Anan. sing. 597. vxor. vbi ait sic de facto incidisse in occurrenti quæst. & omnino vide D. Fabium de Anna. in eius solemni consilio 63. vol. 1.

¶ Illud autem non omittam, quòd vxor pe-
623 tens assecurationē in bonis mariti, impedit executionem sententiæ latæ ad instantiam creditoris eiusdem viri, super bonis illius si est anterior creditrix, Rebuff. ad constit. Regias Franciæ, tomo 2. art. 1. gl. decimaquarta, numero 43. folio 418. Bart. Cass. ad consuet. Burgund. rub. 4. §. 17. in verbo, par. 50. mari. car. 183. num. 9. post Bald. Nouel. & Capel. Tholos. & Pract. Papiens. per eū citatos, & vide ibi Cass. optime materiam assecurationis differentem, & an si mulier scienter cō-
624 traxit † cum inope, competat hoc remedium, vide Campeg. in tract. do. q. 25. vbi quid si non vir,
625 sed † socer vergat ad inopiam, & quid si alteruter, & an euitent hoc iudicium si volunt dare fi-
626 deiussorem per plures sequentes quæstiones, & Cass. rub. 4. §. 17. car. 183. colum. 1. vbi etiam, an remedium l. si cōstante, cesset, vel concurrat cum
627 promissione, † capitu. per vestras, de don. int. vir. & vxor. Et quid si non apparet instrumentum dotale, sed sola confessio viri cōstante matrimo-
628 nio † facta, præsumptio iuris, & de iure est, quòd sit in fraudem, nec præiudicat alijs creditoribus, si dos fuisset in mobilibus, vt not. Bartol. in d. l. si constante, in 4. quæst. vlt. par. in fine, & Cappel. Tholos. quæs. 339. vbi Aufrer. in additione, & an
629 maritus † eam confessionem reuocare possit, vide Cyn. in l. quod de suo, C. de donatio. caus. mort. Barto. in authen. sed iam necesse, C. de donat. ante nupt. Bald. in l. si voluntate, C. de do. prom.

630 Nec † tamen credas per huiusmodi assecurationem liberari maritum ab obligatione, nec ab hypotheca, Lup. in capitulo, per vestras, §. deci-
631 monono, de dona. inter virum, & † vxorem. An autem istud beneficium, seu actio mulieri competens possit alteri cedi? Bald. in l. vni. columna penultima, C. de priuil. dot. quòd non, & sic vidisse seruari in contingentia facti, testatur Catel. Cotta. in suis memor. in verbo, dos repeti potest, vbi etiam dicit per statutum Mediolani esse prouisum, vt cedi possit, ita tamē, vt pecunia pona-
632 tur in statuto. Quæ † autē sint probanda in hoc iudicio assecurationis contra maritum, quæuè contra tertium possessorem? vide Bello. in consilio 34. circa princi. ex quibus autem causis de-
633 tur hæc actio, † & quomodo probetur inopia, & vergentia viri ad inopiam, vide latissi. Io. Lup. in d. cap. per vestras, §. decimooctauo, extra de dona. inter virum, & vxorem. Quid autem si res
634 super † quibus mulier obtinuit assecurationem, sunt casu fortuito deperditæ, vel deterioratæ, cuius erit periculum, viri, an vxoris? vide latissimè Lup. vbi supra §. 25. quæ cum sint ad opus nostrum impertinentia, sed incidenter dicta, omitto, & lectorem remitto ad loca, & authores de quibus superius meminimus.

ADDITIONES

¶ ADde in textu ibi (filio suscepto ex ea) sed quod filius sit patris, plene, & directo probari non potest, l. Lucius, ff. de condi. & demonstr. vide Felyn. & Dec. in rubr. extr. de proba. Alciat. in tract. de præsum. 3. par. numero 5. & quòd filiatio non possit aperte, & plene probari, vide Dec. in l. prima, numero septimo, C. de testam. milit. Crot. in l. sciendum, num. 12. ff. de verbor. oblig. Ruin. in l. Gallus. §. & quid si tantum, num. 45. ff. & de lib. & posthum. Menoch. in tracta. de arbitr. iudic. quæstio. libro secundo, cent. prima, casu 89. nume. 7. vbi reijcit communem intellectum, & nouum affert, & an filiatio probetur per nominationem, & qualiter probetur, vide Grat. consilio sexagesimosecundo, vol. 2.

¶ Add. in tex. ibi, & vxor possit inuito viro, vel patre uiri, &c. An autem mulier possit inter viuos contractum celebrare, vendere vel obligare, aut disponere, cum consuetudo sit stricti iuris, & loquitur per verbum legare, qui est actus vltimæ voluntatis. l. verbis legis. ff. de ver. signifi. sicut verbum, dispono. glo. in l. 1. ff. de tabu. exi. An autem si detur licentia vxori de contrahendo, expiret per primum contractum? Bart. in l. Titius filius, ff. de execu. tut. tenet ꝙ sic, & Bal. in l. fi. §. necessitate, C. de bo. quæ lib. nisi esset dictū de futuris, vt ibi vide per Fel. in c. 1. de treg. & pace, ad materiam l. boues, §. hoc sermone, ff. de verb. signifi. Bart. Alfan. colle. 160.

Sed

Sed quid si hæc mulier leget pro sua anima vltra decimam, maritus id ratificat, quę ratificatio fit etiam parte absente, Bart. in l. Pomponius, columna tertia, & in l. dispensatorem, ff. de neg. gest. & in l. gerit, ff. de ac quir. hær. & in authen. sacramenta puberum, C. si aduer. vend. & in l. quo enim, ff. rem rat. hab. Bal. in rub. C. qui admi. col. 3. vbi Ang. & potest fieri quandocunque. Barto. in l. si mater, §. hoc, ff. de except. rei iudi. & in l. si tutor, C. in qui. cau. in integ rest. non est necessa. & quandocunque interuenit, facit præsumi voluntatem ratificantis ab initio interuenisse, & facit negotium ratificantis, Spec. in titu. de iud. §. 2. item facit dominium rei transire in ratificantē, l. si ego, ff. de neg. gest. gl. in l. si procurator, in verbo, repetendum, ff. de condi. indeb. & trahitur ad tempus quo actus fuit factus, l. fina. C. ad Maced. vbi Bald. ponit octo fallentias. Nec ex ratificatione conuenitur in loco ratificationis, sed in loco contractus, Bar. in l. si pecuniam, col. 2. C. de neg. gest. Non tamen operatur in præiudicium tertij, cuius est quæsitu. n. Ozasc. decis. 119. nume. 25. & conualidat actum nullum, atque dolosum, Ozasc. decis. 142. num. 8. & decis. 58. num. 32. & tollit effectum nullitatis, ut ibi, num. 15.

Ibi datas, & traditas.

¶ Adde, dare est dominium transferre, Bald. cons. 383. nume. 2. parte 5. vide quatuordecim modos, qui habent vim traditionis, quos vide & prosequere per Cass. super consuet. Burgun. rub 7 Des successions, §. 1. car. 227. col. 4. ver. aduerte tamen, ibi addo alios, vbi etiā, le mort saisit le vif, cumulat tresdecim alios casus, seu regulas generales, quibus acquiritur dominiū, & possessio sine vera traditione, vel quæ habent vim traditionis.

¶ Adde, num. 361. quid si in testamento mulier fecit donationem inter viuos de hac decima parte dotis, qui actus inter viuos fieri potest in testamento, vel vltima voluntate, l. hæredes palā, §. fi. vbi Bar. ff. de testam Ias. in l. cum antiquitas, col. 2. C. de testam. & in l. 2. colum. 4. C. de bono. poss. secun. tabul. & vtrum quando per existentē in articulo mortis dicitur dono, non facta mentione mortis, an dicatur donatio causa mortis, vel inter viuos? vide allegata per Socin. consil. 130. colu. 3. vers. nec secundo loco, vol. 1. & in cō sil. 235. colum. 3. vol tertio, ad primum dictum, vide Cassan. super consuetud. Burgun. titu. 7. §. 5. carta 241. col. tertia, in prin. ver. dixi ꝓ hæc donatio, & actus gestus in infirmitate præsumitur gestus causa vltimæ voluntatis, vel causa mortis, Anton. de But. in capitulo secundo, extra de consuetud. & donatio facta ab infirmo, est donatio causa mortis, & si donatio inter viuos per testamentum confirmetur, habet vim vltimæ voluntatis, ex quo sumit effectum ab illa cōfirmatione, maxime quando non apparet scriptura donationis, videtur text. in l. si donatio. C. de donat. Cassan. titu. de success. rub. 7. §. 5. carta 242. colum. 1. in addit.

An si legetur hæc decima dotis ei, qui debet succedere, an sit validum legatum si declarat se nolle esse hæredem? vide Cassan. super consuetu. Burgund. rubr. septima, §. 5 carta 242. colum. 3. versic. an legatum, vbi vide in verbo, & qui abintestato.

¶ Adde, circa nume. 252. verbo, dispositio, lib. exigere vltra Doctores supra, & infra per me ibi allegatos, Bernard. Perusi. cumulantem omnes Doctores declarantes limitantes, & ampliantes d. l. in suis collect. iuris ciuilis, in collectan. 6. & videas Bald. in consil. 471. quæritur vtrum hæres, volum. 1.

¶ Adde, num. 470. in illa quæstione, auus an præsumatur dotasse neptem ex filio contemplatione filij, an in diuisione fratrū computetur in legitima, Bernard. Alf. cumulantem plerosque Doctor. in suis collect. iuris ciuilis, capitulo 283. & Ioan. Lup. in repet. capituli per vestras, carta 313. vbi per tres columnas, extra de donation. inter virum, & vxor. in §. 24.

¶ Adde, cir. nu. 226. prohibita alienari nū possint in dotem dari? ad materiam authē. res quæ, C. commu. de leg Socin. in regula duodecima, in verbo, alienare, vbi ampliat, & limitat multis modis, Iason. in l. filiusfamil. §. diui, numero nonagesimoseptimo, in secunda lec. de leg. primo, Gozad. consilio 96. Paris. consilio quinquagesimosecundo, nume. quadragesimo, lib. secundo, Arri. Pinel. in l. prima, parte tertia. Cæpol. consilio trigesimooctauo, ad finem, Rip. in l. ex facto, §. si quis rogatus, numero 37. ff. ad Trebel. Bello. consilio octuagesimotertio, Alexan. consil. tertio, volumine tertio, viso processu, Curt. consil. 63. Dec. consilio 376. Gui. Papæ, quæstio 611. Coras. in l. qui liberos, in secunda parte, nume. 191. 193. ff. de ritu nupt. Curt. iun. consilio 95. numero secundo, Crauet. consilio decimonono. & an auth. res quæ, habeat locum in prohibitione inter viuos? an possint prohiberi expensæ, & an valeat prohibitio, etiam si non fuerit iuramento vallata, Gui. papæ, quæstione 96. Boer. decisione 129. numero decimo, an dispositio auth. res quę, stringat ignorantem? Et quid si alienatio est facta per tertium ad quem res peruenit, & non per prohibitum alienare, & quid si fideicōmissarius consensit alienationi, & quid si alienatio fiat ex causa dotis, tam constituendæ, quam restituendæ, Paris. consilio 81. numero quadragesimotertio, libro secundo, Dec. consilio 396. Soci. iun. consilio 130. libro primo, & in consilio vigesimo, numero 41. volumine primo, adde plures limitat. ad tex. illum, & an procedat quando testator reliquit bona vltra illa prohibita alienari, & quādo expresse prohibuit alienari etiam ex causa dotis, Paris. consilio sexagesimotertio, volumine 2. Franc. Marzar. in epit. fideicom. parte 2. q. quadragesimaoctaua. in materia Soc. iun. in

consf. 119. nu. 7. 9. libro 2. vbi limitat quod si prohibita alienari, in dotem data sint, stãte statuto, quòd uir lucretur partem dotis, Crauet. consilio 186. num. 4. cum seqq. Natta consf. 61. per totum, vol. 1. & dispos. auth. res quæ, non uendicet locũ in feudalibus, Rol. Valle. in tract. de lucr. do. quæ 54. num. 14.

¶ Adde circa numer. 543. dum locuti sumus de bonis paraphernalibus, vide Nattã consi. 75. per totum volum. 1. Zasi. in l. 1. nu. 8. ff. de iust. & iur. Fort. Garz. num. 44. Salamoni. num. 16. & ꝙ vxor sit domina bonorum istorum paraphernalium, Alexan. consf. 144. volum. 5. vbi plenissime Paul. de Cast. in l. maritus, ff. ad l. Falc. Bart. Bald. Iaf. in l. maritus, C. de procurat. & vide Affl. in decif. 44. post numerum tertium, versiculo modo videamus.

¶ Adde circa num. 207. an maritus occidens vxorem iure permittente ex causa adulterij, vtrum lucretur dotem? sed quod non debeat lucrari, Ioan. de Amic. consf. 9. Ruin. consf. 11. lib. 2. Rolan. Valle. de lucr. dot. quæstio. 68. numero 9. & quæst. 78. nume. 12. Bern. Alfan. in collect. iur. ciuil. cap. 901. ad l. si ab hostibus, §. si vir. ff. solut. matrim.

¶ Adde circa num. 134. in quæst. incip. Quæro pater dedit, quòd filiæ in dote profectitia sit aptè substitutio, quatenus vltra legitimam, vt per Bald in consilio 479. in quarta parte, & in consilio 59. numero 1. parte 2. & an in dote matris possit grauari in legitima? Bald. consilio 38. numero 6. volumine 2. & an possit testari de tota dote, vide Bal. consil. 69. in secunda parte, & dicetur dos profectitia, quando daretur a Rege contemplatione patris, & ob merita patris, vt per Io. Lup. in repet. rub. extra de donat. inter virum, & vxorem, carta 77. & vide in eius repert. in verbo, dos dicitur profectitia.

¶ Adde ad hanc consuetudinem dantem lucrum dotis marito in casu vt in textu, ꝙ si fuit datus in dotem vsufructus, qui iam morte finitur, maritus non lucratur dotem, Ioan. Lup. in c. per vestras, §. 24. columna quarta, post numerũ octauum, extra de don. inter virum, & vxorem, dum loquitur in casu, quando dantur in dotem fructus fundi pro alimẽtis, iuxta textum in l. dotis fructus, §. si vsusfructus, ff. de iur. dot.

¶ Adde circa num. 190. in quęst. incip. sed pone, quòd contractum, quòd potest quis ducere vxorem sexagenariam, Parif. consilio 29. libro 2. Ruin. in rubr. ff. solut. matr. numero 27. Bart. in l. qui habebat, in penultima quæstione, ff. de vul. & pup. substit. Soci. in consf. 65. colum. 1. & 2. volumine 3.

¶ Adde circa num. 267. in versicu. limita, & tertio, quod eadem dos censeatur data secundo viro, quæ primo, vt in decif. Cacheran. 21. numero primo, Bello. libro quarto supputa. capitu. decimoseptimo, num. 8. Curt. iun. consf. 4. columna antepenultima, Valle. de lucr. dot. quæstione 80. num. 11.

¶ Adde, circa num. 386. Fraternitates battentium, an sint loca pia? Cattell. Cotta in eius memoral. in verbo, collegia, versic. hæc iura.

¶ Adde, circa nu. 390. quòd legatum pium dicitur illud quod fit pauperi pro alimentis, vt p Tiraq. in præfat. sui tractatus, de priuil. piæ causę. An autem si iste pauper efficiatur diues, cesset annuum legatum sibi factum pro alimentis, vide allegata per doctissimum virum aduocatũ Primarium, nunc autem Regium Cõsiliarium, D. Fab. de Anna. in eius cõsilio vigesimoprimo, volum. primo.

¶ Adde, circa num. 602. ad regulam illam capituli, in alternatiuis, de reg. iur. in 6. & l. plerunque, ff. de iur. dot. cum simil. vltra limitationes allatas per D. de Anna. superius allegatum, quòd in alternatiua locorum electio est inditoris, l. nõ vtique, ff. de eo quod cert. loco, vbi Bar. explicat, num. 2. & rursus, numero 7. & ibidem Paul. de Castr. num. 4. addent. ad Afflict. in decif. 316. numero 4. D. Fab. de Anna. consf. 95. vol. 2. & rursus Affl. decif. 392.

¶ Adde, circa num. 318. quòd in filiofamilias clerico beneficium ecclesiasticum cõsideratur, vt peculium quasi castrense, non autem aduentitium, & pater non habet vsumfructum, quoniam filiusfamil. in beneficialibus est extra patriam potestatem, c. fi. de iud. lib. 6. Azo. in sum. C. de bon. quæ liber.

Hostien. in sum. de pecu. cler. & expresse in ca. decorum, de ætate, & qualit. & vide Bald. in l. sacrosanct. C. de epif. & cler. & filiusfamil. fructus beneficiales potest alienare, dicta l. sacrosanctæ, vide de hoc plenam decif. Affl. 241.

¶ Adde, circa num. 131. quòd insinuatio nõ requiritur, nec etiam in dodario, vel donatione propter nuptias excedente summam quingentorum aureorum. Rebuff. ad consti. regias. tom. 2. tit. de insinu. donati. art. 1. gl. 1. nume. 20. & ibi ponit casus non egentes insinuatione.

¶ Adde cir. nu. 67. ibi, an iste filius natus statim infans decesserit, an transmittat hæreditatem non aditam iure suitatis, vel sanguinis, vltra per me allegata licet remissiue, vide D. Fabi. de Ann. in consf. primo. vol. 1. quod scripsit in causa Donnæ Mariæ de Aualos.

¶ Adde circa nu. 350. Vide Rebuff. ad consti. regi. tracta. de sent. proui. in præfati. vers. Tamen expensæ. nu. 48. vbi etiam quòd si quis fecerit expensam funeris tam modicam, quæ potius in contumeliam cedat defuncti, quàm honorem, non potest eam repetere. Bologn. in suis vlti.

vlt.interpe.ad l. at si quis,§.iudex, ff.de relig. & sumpt.fun. Vinc.Hercul.in l.prima,§.fin.ff. ad l. Falc.& Rebuff.in loco præcitato,num.52.& nota,quòd qui in funus impendit,cum defuncto, non cum hærede contrahere cẽsetur, vt per eundem Rebuff.ibid.nu.68.

Sepulturæ vtilitates scribit Florentin. in tertia parte Summæ,tit.10.c.1.§.3.& diuersos humandi ritus,Alexand.ab Alex.Genia. dierum,3.c.2.

¶ An autem expensa funeris præferatur omnibus creditorib. defuncti personalem actionẽ habentibus,immo tacitam,atq.expressam obligationem,vltra prædicta superius, vide Rebuff. in tract.de senten.proui.in præfatio.versic.octauo præfertur,num.65.& eundem libro 2. sub titulo de const.reddi.arti.1.gl.8.num.34.vers. nono in expensa funeris.

¶ Adde,in vers.quæro, in ratione dubitandi, num.19.quare dos dicatur proprium patrimonium mulieris,pulchre Ant.Goueanũ, in l.Pater filiam,ff.ad l.Falcid.

¶ Adde,circa num.182. de extero ex forma statuti non valente acquirere bona,vide Pet.Rebuff.tomo 2.ad const.Regias,tract.de liter. naturalitatis,gloss.vnic.vbi etiam an bona per exteros quæsita,præsumantur in loco statuti prohibentis.

¶ Adde,circa dicta per me,nume.302. quòd tacita oritur hypotheca in bonis paternis, quando pater transiuit ad secunda vota, tunc pro lucris,& alijs bonis obuentis ad patrem, ex primo patrimonio,& dolosa illorum administratione filij habent tacitam hypothecam. l. si quis prioris,§.illo,vbi Doctor.C.de secund.nupt.Soc.consi.34.volumine primo,& idem in matre migrãte ad secundas nuptias,Rebuff.ad constitu. Regias,tomo 2.tit.de const.redditu,art. 1.gl.14.numero 20.21.dixi infra,c.8.

¶ Adde dictis num.192.quòd domicilium quæritur,vbi quis nupsit, si vir illuc se conferat habitandi gratia,Rebuff.in l.ciues,C.de incol.libro 10.& Rebuff.nepos ad const.Regias, tomo 3.tit.de domi.electi. in præfati.nu.17.

¶ Adde dictis circa num.384.quòd pium est legatum quod fit istis confraternitatibus,vel artificum collegijs, & cõuentibus, in quibus fiunt opera pia,dispensantur pauperibus eleemosinę, visitantur infirmi,impotẽtes nuptui, traduntur puellæ miserabiles,& alia multa. glo.in pragm. titu.de annat.in verbo,beneficiorum,Alex.consilio 101.super primo,7.volum.Dec.consi.72.viso puncto,columna secunda, vers. tertio principaliter. An autem illorum statuta valeãt,vt quia non recipiatur, nisi soluerit pro missis, & alijs diuinis. Ac necessarijs, & ornamentis confraternitatis? dic,quòd non,bene tamen potest statui, vt receptus tantum pro prædictis,vt per Archid.in capitulo, si quis,40.dist.Innoc.in capi.inter dilectos,de dona.Roma.sing.344 nunc habeo. Ideo iudex potest compellere hæc collegia,& confratrias,vt ostendant sibi statuta collegij, Iacob. in l.collegium,C.de hæred.instit.Rebuff. ad const. Regias,tomo 2.tracta.de confrat. seu artifi. collegij.

Num autem de legatis factis huiusmodi collegijs, debeatur quarta episcopalis, sicut de alijs relictis ecclesiæ,cap.requisisti,de testam. vbi habetur quòd non,vide Panorm.& Imol.in capit. officij,de testam.distingue tamen, vt per Pet.de Vbald.in tract.de quarta cano.episco.1.quæstione 14.Alexand,cons.101.super primo, volum.7. Rebuff.vbi supra,num.7.versic.nec etiam,& dicuntur confratres, quasi ad cultum diuinum in vnum fratres in Christo,c.ad mensam,11.quæstione 3.

¶ Adde,circa num.574 quare debeatur pretium rerum consistentium pondere, numero, vel mensura,& dicas quoniam recipiũt functionem in genere suo,l.secunda,ff.si cert.petat.quæ verba declara,vt per Eguin.Baron.inst.quib.modis re contr.oblig.commen.particula priore.

¶ Qualiter autẽ mors probetur,& sepultura, dictum est supra cõsuetudine prima, in fi.in additionibus meis,vbi vide Pet.Rebuff. ad constit. Regias,tomo 2.tit.de regestis,baptis.sepult. arti. vltimo,gl.vni.vbi etiam, an liber pharmacopolæ, seu aromatarii fidem faciat,& si producatur fides curati,ac liber pharmacopolæ de candelis, pro funeralibus,qui diuersimode cantent, vtri sit danda fides,& quomodo ad concordiam duci possint,vide eundem Rebuff.vbi supra, artic. 2.glos.quarta, versicu.quæro aliquis producit librum,&c.

Quæ autem sit pœna celantis mortuum, vel impedimentis sepulturam? dic quòd multatur pœna quinquaginta librarum auri, ac ius suum perdit,l.fi.C.de sepul.viola.vbi glosa extendit illum textum, quòd hæres non sepelliens defunctum,priuatur eius hæreditate,& ibi Alber.allegat iura pro hoc.

¶ Adde,circa num.426.quis dicatur inuitus, vide per Egui.Baro.libro 1.digestorum, de adoptio.& emancip.ad l.8.& digestorum lib.tertio, in l.filiusfamilias,& quæ nam sit iusta causa dissentiendi? Iac.Menoch.lib.secundo,cent. tertia, casu 112.arb.iud.quæst.

¶ Adde,circa num.270.quid si pater mariter filiam,& dotem constituat,non facta mentione de prima dote,an possit petere ambas dotes? dic quòd non potest petere, nisi secũdam dotem in secundo matrimonio constitutam,l. dotem, ff. de iure dot.Cyn.in auth.sed quamuis, C. de rei vxor.act.Guid.Papæ quæst.Delph.375.pater pro filia, versiculo sed quæro, numero tertio,vbi tamen

men dicit causam non fuisse sententia terminatam, sed amicabiliter concordatam.

¶ Adde, circa nu. 69. an natus, & statim mortuus, habeatur pro mortuo, ita vt non faciat gradum ad exclusionem fœminæ quo ad successionem feudi? in qua quæstione distingue, vt per Andr. de Isern. in cap. 1. §. quin etiam, in fine, episcopum, vel abbat. & vide ibidem D. Ioan. Pau. Balzaran. quæstionem discretissime declarantē, & quòd huiusmodi partus statim mortuus quo ad feuda non sit in cōsideratione, vide latissime Cassan. in eius cons. 19. nu. 8.

¶ Adde ad textum dum dicitur omnes dotes datas; &c. intellige consistentes in pecunia, vel mobilibus, vt dictum est, quod quidem videtur etiam inductum de consuetudine, inter Saxones, vt testatur Io. Oinotomi. instit. de donatio. §. est, & aliud, num. 6. N. Pellicia.

¶ Adde, ad textum inuito viro, &c. an filiafa. consentiente patre, absente tamen marito, & nō consentiente, possit causa mortis donare. Bald. in consil. 455. incip. quæritur, an, vol. 2.

¶ Adde, in tex. quod maritus lucratur omnes dotes vbicunque sitas, nec curatur de loco in quo sitæ sunt dotes, & maritus proinde non tenebitur eas restituere; Bald. in cons. 208. Doctores nostri, volu. 3.

¶ Adde, circa nume. 218. quod maritus qui viduam duxit habentem vnicum filium, lucrabitur medietatem tantum dotis in pecunia, quā alias lucraretur in totum, si vidua filios non haberet, alteram vero medietatem reuocabit filius soluto matrimonio, ante enim tenet dotis constitutio, quoniam constante matrimonio est titulus onerosus, eo soluto incipit esse titulus lucratiuus ex ista consuetudine, quod considerat Bald. in consil. 276. verba statutorum, vol. 3. dictamque medietatem dotis capiet filius primi matrimonij non tamquam hæres, sed tamquam filius ex prouidentia legis hac edictali, C. de secun. nupt. vt ibi per Bald. Et nota insuper, quod iste filius non partitur hanc portionem cum alio coherede extraneo instituto per matrem, vt per Bal. ibi.

¶ Adde, num. 190. 191. quod potest dari casus, quod vir stetit in concubinatu cum muliere, ex qua proles est suscepta, deinde cum ea matrimonium contraxit, cum esset vetula septuagenaria, cum qua valet matrimonium etiam in articulo mortis, vt not. per Cyn. in l. nuptæ, C. de natur. liber. & plene nota. per Io. Andr. in ca. tanta. qui filii sint legi. tunc enim soboles legitimatur efficacissime, & ista consuetudo de lucro dotis militabit, vide Bald. in eius consil. 319. matrimonium in articulo mortis, vol. 4.

¶ Adde, ad textum ibi, dotes datas, & traditas, quod non habet locum consuetudo ista in dote confessata, quia aliud est dos data, aliud dos confessata, licet videatur eadem lucrandi æquitas, l. fin. C. ad l. falci. quia statutum non valemus extendere vbi tractatur de lucro captando. l. si vero, §. de viro, ff. solu. matrim. nec possit mora solutionis imputari debitori, l. qui Romę, in princ. ff. de verb. oblig. l. pater ff. de excep. doli. & per ista media consuluit Bal. consil. 333. quia ista dos, volum. 4.

¶ Adde, in textu ibi, matrimonio legitime cōtracto, quod quinque requiruntur ad hoc, vt matrimonium sit legitimum, primo quod contrahentes sint ciues Romani, idest liberi homines, serui enim de iure ciuili matrimonium contrahere non possunt, sed contubernium, l. cum ancillis, C. de incest. nupt. & seruorum coniuges contubernales dicuntur, l. vxores, §. codicillis, ff. de lega. tertio, sed hodie de iure canonico etiam inter seruos, & ancillas matrimonium contrahitur, ex toto. titu. extra de coniu. seruo. Secundo requiritur ætas contrahentium, vt inst. de nupt. in princ. & dictum est supra cap. primo. Tertio consensus contrahentium, l. nuptias, ff. de regu. iur. Quarto consensus parentum, vt insti. in princ. de nupt. & hoc de iure ciuili, de iure vero canonico non requiritur nisi de honestate, vt sit requirendus, non tamen sit necessarius quin valeat matrimonium, vt per Abb. in cap. veniens, el primo, ext. de sponsa. facit c. sufficiat, 27. q. 2. & c. ñ. iuncta glo. ibi. 32. q. 2. Quinto requiritur, vt ad hoc, vt legitimum sit matrimonium, vt non sit de iure prohibitum, quando, & in quibus casibus prohibeatur, habes in §. fin. & alię. inst. de nupt. & ff. & C. de nupt. vnde ex matrimonio nullo, vel reprobato lucra nuptialia debita ex ista consuetudine non debentur nec habent locum, Cassan. consil. 49.

¶ Adde, num. 26. in fine, quæ, & quot sint onera matrimonii, & insigniota. Pet. Grego. Tholosan. lib. 2. Syntagm. iur. vniuersi. cap. 19. & 20.

¶ Adde, num. 236. num legitima possit voluntate testatoris comminui, vel tolli. vltra omnes in locis ordinariis vide Alex. ab Alexan. geniali. dier. lib. 2. cap. 23.

¶ Adde, in textu ibi deductis expensis in funere, quod hypotheca tacite contrahitur in bonis defuncti pro quantitate pro eo, qui defunctum sepelliuit, & in funeralibus expendit, & præfertur omnibus aliis creditoribus habentibus tacitam hypothecam, non autem expressam, vt patet in l. sed & si quis, §. 1. & in l. pen. & ibi not. glo. ff. de reli. & sumpt. fu. & idem not. Ang. in l. quæsitum. in princ. ff. de re. iud. Nic. Milit. in liter. I. in verb. hypotheca.

¶ Adde, num. 327. an & quando, & qualiter quis teneatur probare negatiuam. Io. Andr. in regul. infamibus, & in reg. fine possessione, de regul.

regul. iuris in ſexto, & diſtingue elegantius, vt per Nic. Miliſ. in alphab. in verbo. Negatiuam.

¶ Adde, num. 406. an filiusfamilias poſſit donare cauſa mortis, & an aſſenſus patris ſpecificus ſit neceſſarius, & an aſſenſus patris ad donandũ operetur ad donationẽ cauſa mortis, vide Ann. allegati. 142. & an ſi pater conſentiat teſtamento filii, qui diſpoſuerat, ſi non valet iure teſtamẽti, valeat iure cuiuſcunque vltimæ voluntatis, an valebit iure donationis cauſa mortis, ſi id nõ dixit, vide Soci. conſil. 172. volum. 2. qui diſtinguit caſus, & quid ſi eſſet dictum ſi non valet iure teſtamenti, valeat omni modo meliori, dic per Iaſ. in l. 1. §. ſi quis ita, nu. 22. ff. de verb. oblig. vide in prælleg allegatio. & ibi addita per D. Fabi. de Ann.

¶ Adde, in textu in fine, vel earum pretium, quod pretium incertum in emptione, in ſolutũ datione, cæteriſque actibus iudicis arbitrio æſtimatur. Bart. in l. ſi duo. §. Marcellus, ff. de iur. iur. & in l. ſi quod ex Pamphila. in fin. ff. de leg. 2. Bart. in l. ſi creditores, num. 13. in fin. C. de pign. Iac. Meno. de arbi. iud. quæſtio. lib. 2. centur. 2. caſu. 143. vide etiam pulchre Gregor. Tholoſan. lib. 25. Syntagm. vni. iuris. cap. 12. cum pluribus ſequentibus.

¶ Adde, circa num. 359. quod maior ſumma compræhendit minorem in omni actu, præterquam in teſtamento, Bald. in l. cum antiquitas, col. fin. C. de teſtam. & ibi Alex. num. 10. Galiaula. in l. 1. §. ſi ſtipulanti, verſi. nono limita. ff. de verb. obliga. Loffred. conſi. 27. num. 12. & vide Alex. conſil. 118. volum. 1. Afflict. deciſ. 362. & vtrum in maiori ſumma inſit minor in materia ca. fraternitatis, ęxtra de teſt. ſi in prima inſtantia ſit articulatum de redditu ducatorum centum, in ſecunda vero inſtãtia de minori, vel maiori, an articuli ſint impertinentes, vide deci. Sacri Conſilii relatam per D. de Ann. in ſingu. 332. vbi quod articuli fuerunt recepti cum reſeruatione, quod in deciſione cauſæ habeatur ratio impertinentium.

¶ Adde, circa num. 389. quod legatum alicui factum cum nupſerit, debet præſtari contractis ſponſalibus de præſenti, ſi tamen fuerit nubilis ætatis, nec requiritur copulatio. Bart. in l. cui fuerit, ff. de cond. & demon. Alex. conſ. 42. volu. 7. Corn. conſil. 292. num. 10. volu. 1. Rebuff. in l. cedere diem, ff. de verb. ſigni. & id factum pro maritandis puellis non deſignatis, non poteſt expendi in monacandis, ſecus ſi certæ perſonæ relinquatur maritandæ, nam debetur ea monacata. Bald. in l. 1. in fin. C. de his, quæ pen. nomi. Bald. Nouel. in tract. dot. parte 6. priuil. 77. Sed quid ſi legatum eſt Titiæ, & plures eiuſdem ſint nominis, & ſimul omnes concordent, & vna cedit alteri, vtrum legatum ſit præſtandum ceſſionariæ? quod non. Bar. in l. ſi quis ſeruum, §. ſi inter. ff. de lega. 2. Alex. conſil. 42. colum. 2. volum. 6. Et quid ſi hæc mulier legauerit eccleſiæ ſub conditione, quod adimpleat certum quid, & ſi non adimpleuerit, legauit alteri eccleſiæ, vtrum prima eccleſia non adimplens poſſit reſtitui, quod ſic. Bal. in l. pupillorum, & ibi Iacobi. C. de repu. hæred. Capp. Tholoſ. deciſ. 92. Rom. Sing. 93. & pluries in facto habuiſſe. Ann. Sing. 305.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium conſumatur concubitu.*
2 *Matrimonij, quæ debeat eſſe prima cauſa?*
3 *Item quæ ſecunda?*
4 *Matrimonij cum ſit mentio ſecundum has conſuetudines intelligitur de matrim. carnis copula confirmato.*
5 *Nuptiarum mentio cum ſit de iure, ſufficit deſponſatio per verba de præſenti.*
6 *Matrimonio mulieris agnati ſi nolint conſentire, quid faciendum? & num. 7.*
8 *Verbum, filij, hæredis, vel prolis, quid ſignificent?*
9 *Dotes, an debeantur vxori, quæ virum occidit.*
10 *Adulterium ſi mulier commiſit, & matrimonium ſit declaratum nullum, an dotes amittat mulier?*
11 *Matrimonium, vbi non eſt, ibi nec adulterium.*
12 *Sententia tranſacta in rem iudicatam, habetur pro veritate.*
13 *Mulier tunc amittit dotes, quando eſt conuicta, non autem indiciata de adulterio.*
14 *Mulier, vt priuetur dote ob adulterium, debet præcedere cauſæ cognitio, & ſi de facto ſpoliatur, ante omnia debet reſtitui.*
15 *Maritus vxorem de adulterio ſuſpectam à domo expellere non debet.*
16 *Thori ſeparatio iudicio eccleſiæ eſt facienda.*
17 *Adulterij crimen etiam ſi ſit notorium, vxor non debet expelli.*
18 *Niſi publice commoraretur cum adultero, vel niſi conuicta eſſet per ſententiam, vel in iudicio crimen cõfeſſa.*
19 *Maritus non eſt audiendus contra reſtitutionem coniugis expulſæ.*
20 *Paria delicta mutua compenſatione tolluntur.*
21 *Maritus ſi poſt ſuſpictionem adulterij cum vxore concubuit, ſibi præiudicat, eamque accuſare non poteſt.*
22 *Maritus expellens vxorem a domo ſine cauſa, qua pęna puniatur?*
23 *Maritus quibus in caſibus teneatur dotem, vel fructus eius reſtituere?*
24 *Vxor ſi oſculum luxurioſum extraneo libidinis cauſa præbuit, qua pęna puniatur?*
25 *Pęna mulierem oſculantis, quænam ſit?*
26 *Colloquia inhoneſta, oſcula luxurioſa, & tactus impudici infamant matrimonium.*
27 *Ideoque agi poteſt ad ſeparationem Thori, & amiſſionem dotis.*
28 *Idem ſit ſi vxor reperitur in balneo cum aliquo.*
29 *Et ſimiliter ſi cum aliquo extraneo extra domum per noctauerit.*
30 *Donatio vxori facta reuocatur cum adulterium committit.*
31 *Mors a lege, Principe, teſtatore, & cõtrahentibus prolata intelligitur de naturali.*
32 *Pecuniæ verbum proprie intelligitur de pecunia numerata.*

merata.

33 *Corredum quid? & vnde dicatur? & in quibus consistat?*

34 *Idem iudicatur de corredo, quod de ipsa dote.*

35 *Corredare, quid sit prisca ethruscorum lingua?*

36 *Corredum restituitur vsu consumptum, & inueteratum, vt reperitur.*

37 *Nisi detur æstimatum, tunc enim cõputabitur in dote.*

38 *Et restituetur integre, & in pecunia.*

39 *Laudes pecuniæ eiusque excellentia, remissiue.*

40 *Pecunia est fideiussor futuræ necessitatis.*

41 *Pecuniam qui habet, omnia habere videtur.*

42 *Pecunia est belli neruus.*

43 *Pecunia est de rebus, quæ seruando seruari non possunt.*

44 *Instrumentum in quo pater, vel frater asserit tradidisse, num probet traditionem.*

45 *Dos à patre profecta ad patrem redire debet.*

46 *Dotem à patre profectã filijs existentib. vxore mortua, de consuetudine maritus retinet pro filijs.*

47 *Dos aduentitia redit ad dotantem.*

48 *Extraneus dans dotem si stipuletur sibi, vel mulieri, vel cuiius, & casus dederit in futurum, an videatur donasse? quod sic.*

49 *Dos aduentitia restituitur dotanti, etiam stantibus filijs.*

50 *Dos data à fatre, num censeatur in dubio data animo compensandi cum legato à patre facto.*

51 *Dos data filiæ spuriæ per patrem presbiterum, mortuo presbitero ad quem redibit?*

52 *Aduerbium, integre, rem perfectam denotat.*

53 *Dos conscripta, & in instrumento confessata, & quæ cum effectu soluta non probatur, non repetitur ab vxore, si mariti bona fisco sunt addicta.*

54 *Nec credetur instrumento dotali, nisi docto de reali satisfactione.*

55 *Dos integre non restituetur, sed diminutè ob impensas vtiles, vel necessarias.*

56 *Expensæ factæ in recuperanda dote, an minuant dotẽ?*

57 *Expensæ funeris minuunt dotem.*

58 *Dos vera dicitur, quæ ad maritum cum effectu peruenit.*

59 *Dos consistens in bonis mobilibus cum inuentario marito datis si consumantur constante matrim. cessat restitutio.*

60 *Nisi sint datæ æstimatæ, seu per appretium, tunc enim dotem non minuunt.*

61 *Dotis restitutio cessat, si maritus constante matrimonio restituerit in casibus notatis.*

62 *Dotis restitutio cessat, si maritus a patre vxoris dotem non exegit, & quando.*

63 *Hæres mariti, an excusetur ab exceptione inuentarij?*

64 *Pecuniæ dotalis restituendæ valor cuius temporis attendatur?*

65 *Dos data in minuta pecunia, debet restitui in bona pecunia.*

66 *Mulier viuente viro, an possit donare dotem, vel eius spem?*

67 *Dotis actio, vt mulieri competat, requiritur verum matrimonium.*

68 *Dos sine matrimonio esse non potest.*

69 *Matrimonium non legitimè contractum pluribus de causis dicitur.*

70 *Scientia impedimenti matrimonij vtriusque coniugis impedit restitutionem dotis, quæ fisco applicabitur.*

71 *Filij nati ex matrimonio nullo, an sint legitimi?*

72 *Dos qua actione restituatur?*

73 *Priuilegium prælationis in dote, num ad extraneos transeat hæredes?*

74 *Dodarium acquiritur mulieri in bonis viri, pleno iure quo ad vsumfructum, & proprietatem.*

75 *Verbum habere importat dominium.*

76 *Consuetudo concordat cum iure communi quo dodariũ quæritur mulieri pleno iure filijs, non existentibus.*

77 *Vel si suscepti decesserint.*

78 *Mulier de dodario in vita, & in morte poterit disponere si filios non habet.*

79 *Priuilegium prælationis in dote, non datur pro dodario.*

80 *Equalia debent esse lucra, & damma nuptialia.*

81 *Si constante matrimonio fiant talia pacta, secus si ante.*

82 *Dodarium lex communis vocat antipherna.*

83 *Dodarium vocabulum est gallicum.*

84 *Auersani viuunt iure Francorum.*

85 *Dodarium quæritur mulier, etiam quo ad proprietatẽ, etiam stantibus filijs secundũ hanc consuetudinem.*

86 *Dodarium istud consequitur vxor viro præmortuo.*

87 *Forma constituendi dodarium, secundum hanc consuetudinem.*

88 *Actus qui peccat in forma omissa non valet.*

89 *Dodarium num ex antiquitate temporis censeatur constitutum?*

90 *Facta non præsumuntur nisi probentur.*

91 *Solemnitas extrinseca non præsumitur.*

92 *Dodarium non debetur nisi sit constitutum.*

93 *Dote constituta, an dodarium censeatur constitutum ipso iure?*

94 *Mulier constante matr. agere potest, vt dodarium constituatur.*

95 *Dodarij constitutio qualiter probetur?*

96 *Actus requirentes scripturam, qui? remissiue.*

97 *Paria sunt probare per testes, ac per instrumentum.*

98 *Dos constituta per instrumentum dotale, constitutio dodarij, etiam per instrumentum probanda.*

99 *Dodarij constitutio per maritum ex confessione facta mulieri absenti, num teneat in præiudicium mariti, an etiam creditorum?*

100 *Dodarium promissum constitui, nõ autem constitutum, vtrum debeatur? remissiue.*

101 *Dodarium viro occiso, an mulieri debeatur?*

102 *Nisi mulier virum occiderit.*

103 *Dodarium, num mulier consequatur super vna, vel pluribus rebus hæreditarijs.*

104 *Dodarium constitutum in pecunia respicit totum patrimonium viri.*

105 *Dodarium constitutum super re, specie, vel corpore, super eodem debetur.*

106 *Maritus si pro dodario assignet vxori aliquid ad vitam pro statu suo tenendo, num sit vsufructuaria?*

107 *Proprietarius tenetur ad onera censuum, & collectarum.*

108 *Vsusfructuarius, an verò proprietarius teneatur inuestire, & laudare? & cui competant laudemia? & cui commissa?*

109 *Dodarium si non est constitutum, sed antifatum eius loco, num eius vires sortiatur?*

110 *Dodarium, num mulier viro mortuo capiat propria*

authori-

183 De-

183 *Dodarium constituitur in regno super feudo sine domini assensu.*

184 *Dodarium super feudo mulieri quæsitum, num secundo viro in dotem dare possit?*

185 *Feudum in dotem datum, vtrum amittat, si maritus seruitium domino non præstiterit.*

186 *Fundo dotalitio, si mulier abutatur, num id perdat.*

187 *Dodarium non lucratur mulier nisi soluta dote, & pro quantitate soluta, & num. 201.*

188 *Nisi muliere offerente dotem maritus recipere noluisset.*

189 *Vel vir negligens fuisset dotem recipere, vel exigere.*

190 *Viro an imputandum, si dotem à socero non exegerit? & num. 191. 192. 193. 194. 195.*

196 *Dos promissa habetur pro numerata, quādo lapsa sunt tempora opponendi exceptionem, non numeratę dotis, & num. 197.*

198 *Dote promissa ad certum tempus, interim mortuo viro mulier lucratur antefatum, & cur?*

199 *Dos promissa habetur in casu præmisso pro soluta.*

200 *Restringe, & num. 201.*

201 *Mulier virgo gratiam dilationis citra vitium ingratitudinis improperare non potest.*

203 *Dodarium lucratur mulier dote depositata quam maritus absque iusta causa accipere renuit.*

204 *Dodarium lucratur mulier dote etiam non soluta, si id expreße in pactum est deductum.*

205 *Legatum per maritum factum vxori, num in dubio cēseatur factum animo compensandi cum dodario debito?*

206 *Legatum speciei, non videtur factum animo compensandi cum quantitate.*

207 *Iocalia mißa per sponsum sponsæ videntur mißa, vt magis ornata accedat; non autem videntur donata.*

208 *Vxor ex hac consuetudine lucratur iocalia facta per virum.*

209 *Ornamentorum appellatione, quæ veniat, & nu. 213.*

210 *Bartoli opinio in l. quamuis, ff. de aur. & arg. lega. limitatur.*

211 *Statutum municipale quo ad fieri potest iuri communi est conciliandum.*

212 *Statutum est seruandum, nisi aliter per partes sit conuentum.*

214 *Ornamenta, quæ tegendi, quæ vè sint ornandi capitis?*

215 *Maritus si legat vestes, an veniant aurea, vel argentea ornamenta?*

216 *Pretiosius quandoque accedit principali minus pretioso.*

217 *Cōsuetudo defert lucrum iocaliorum vxori indistincte siue sint pretiosa siue quotidiana.*

218 *Donata censentur iocalia facta per maritum vxori de consuetudine ista, secus de iure communi.*

219 *Iocalia lucratur vxor si sunt facta non aliter, nisi expresse sit cautum.*

220 *Consuetudo ista requirit factum.*

221 *Iocalia, an ex tempore præsumantur.*

222 *Factum non præsumitur nisi probetur.*

223 *Qualitas personarum, temporis diuturnitas faciunt probationem filiationis.*

224 *Iocalia tamen facta, si non apparent hodie præsumuntur consumpta.*

225 *Panni lanei, linei, & serici non durant vltra decennium.*

226 *Iocalia præsumuntur facta ex diuturnitate temporis.*

227 *Iocalia per virum perdita, an vxor lucretur in pecunia?*

228 *Factum non dicitur quando non durat.*

229 *Malitijs hominum est occurrendum.*

230 *Iocalia missa per sponsum sponsæ censentur donata, & missa in executionem huius consuetudinis, & præcedentis stipulationis.*

231 *Solutio semper censetur facta in causam præcedentem.*

232 *Munera, & Xenia missa sponsæ per consanguineos, & clientes viri censentur donata.*

233 *Munera missa sponsæ per Nuncium, nunquid censeantur donata, nisi constet de mandato.*

234 *Anuli dati sponsæ in ecclesia censentur donati.*

235 *Anuli dati sponsæ in ecclesia sunt aduentitia, nec conferuntur fratribus per sororem reuersam in domum patris.*

236 *Vestes quotidianæ, & alia ad vsum per virum factæ vxori cedunt in causam alimentorum.*

237 *Vestes festiuę, quotidianę, pretiosę, quæ sint arbitrariū est iudicis.*

238 *Iocalia, & huiusmodi mißa ad domum sponsæ, cēsentur vxori donata, si non excedunt medietatem valoris dotis, secundum hanc consuetudinem.*

239 *Licet secus sit de iure communi, quo remanent in dominio viri.*

240 *Iocalia si sint minoris valoris quam medietas dotis, nunquid supplebitur in pecunia?*

241 *Consuetudo est stricti iuris, & nihil in ea est supplendum, vel addendum.*

242 *Valor iocaliorum vtrum attendatur tempore contracti matrimonij, an vero soluti?*

243 *Qualitas iuncta verbo intelligitur secundum tempus verbi.*

244 *Maritus duplici onere non est grauandus.*

245 *Valor istorum bonorum quomodo sciatur?*

246 *Aestimatores si non concordant cogendi sunt, & quomodo?*

247 *Plura si sint pretia diuersa, quid faciendum?*

248 *Iudex semper corrigere potest id, quod per æstimatores, tabularios, architectos fit.*

249 *Aestimationes, & appretia nūquam transeunt in rem iudicatam.*

250 *Dote constituta in specie, seu in stabilibus, num mulier lucrabitur iocalia?*

251 *Maritus, num possit disponere de is mobilibus dotalibus in dotem acceptis.*

252 *Dotes consistentes in rebus mobilibus, nunquid restituentur soluto matr. statim, an vero elapso anno?*

253 *Mulier nunquid possit de hoc dodario disponere ad libitum, & relinquere cui voluerit.*

254 *Matrimonio separato quo ad thorum alia quam adulterij causa, nunquid mulier statim habebit dodarium?*

In

IN superiori consuetudine dixit de lucro dotium ex parte viri superuiuentis vxore præmortua,in hac vero loquitur de lucro dodarij, & iocaliorum viro mortuo vxore superstite:non aliter diuiditur cum vnica verborum structura sit contextus. Hoc dicit in effectu. Mortuo viro, prole nō suscepta, vxore superstes vltra dotes integrè restituēdas sibi, vel danti pro ea,lucratur dodarium cōstitutum, & omnia iocalia, & ornamenta a viro facta, dummodo dictorum ornamētorum valor non excedat medietatem dotium, alias deducitur ex dote.

CAP. IIII.

SI matrimonium, carnali copula consumatum,morte viri soluatur,non suscepta prole ex vxore superstite, omnes dotes tam in pecunia, quam in corredo consistentes, pro ipsa traditæ, vel datæ, sibi vel danti pro ea integrè restituantur, & mulier habeat dodarium a viro sibi cōstitutum, & omnes robbas,corrigias, & alia ornamenta sibi facta a viro, ita quòd valor eorum medietatem dotiũ in pecunia numerata consistentium, non excedat, & si quid vltra fuerit,deducatur ex dote.

Si matrimoniũ carnali copula consumatum.

1 Matrimonium †perficit concubitus,27.quęstione secunda,capitulo in omni, & prima causa matrimonij de-
2 bet esse intētio prolis,†32.quæstione 2.capit.pu-
3 dor. Secunda † causa vitatio fornicationis, eadem quæst. 2. capit.sicut,§.proximè,& cap. quicquid,cum enim de matrimonio fit mētio,secun
4 dum has consuetudines, † intelligitur de matrimonio carnali copula cōsumato, alioquin cum de nuptiarum tempore fit mentio,sufficit despō
5 satio per verba de præsenti,†l.sancimus,C.de nupt.& l.cum fuerit,& l.hæc conditio,ff.de cōdi.& demonst.& si matrimonio mulieris carentis parentibus nolint agnati consentire, potest iudex
6 causa cognita dare licentiam, † vel compellere agnatos ad consentiendum,Corset.in suis no.in
7 ver.consensus, † vel ad suas manus ponere, secundum Io.Fab.in l.1.C.de nupt.

Non suscepta prole,idest non susceptis liberis vel filijs,nulla fit differentia in hoc, licet alias in cōcessione feudi,vel emphyteusis fiat maxima,
8 an concedatur Titio,& † filijs vel hęredibus,vel proli, de quo vide D.Mari. Frecci. in tracta. suffeu.libro 3.de formu.inuesti.& Anton.Capic. in sua inuestitura feud.in verb.feudorum clausulę.

9 Sed † quid si maritus fuerit occisus, vel veneno interemptus ab vxore,an dotes debeantur vxori?dic quod nō,l.ab hostibus,§. si vir vxorem, vbi docto.ff.solu.matr.& ca.plerunque, extra de don.inter vir.& vxor.& ibi not.

10 Sed † quid si mulier committit adulterium, deinde matrimonium est declaratum nullum, & inualidum, dicit mulier ergo adulterium nō est,quoniam vbi non est matrimonium, ibi nec
11 adulterium,†gl.in d.ca.plerunque,multum prolixè arguit ad vtranque partem, & tandem concludit,quòd licet opinio exclusiua adulterij sit æquior tamē cum fuerit condemnata de adulterio,& sententia transiuerit in rem iudicatã, quæ
12 pro † veritate habetur, nō est extendenda licentia, & sic perdit dotē ob adulterium,etiam si postea constet nullum fuisse matrimoniũ, & hoc propter intentionem operam dando rei illicitæ,& sic residet ibi glos. quæ tamen procedunt, quando mulier conuicta esset de prædictis,scilicet adulterio, viri nece, vel venatione, tunc
13 enim † amittit dotes: secus si fuerit suspecta, vel indiciata, quoniam ex hoc solo non veniret priuanda dote de facto, nec per vim,sed requiri
14 tur causæ cognitio,†& si spoliaretur,ante omnia deberet restitui, l. si maritus, la prima, vbi Bal.in specie ad hoc notat,C.de dona.inter vir. quem Bald. sequuntur alij per Fel.relati,vbi etiam plura similia cumulat in cap.Rodulphus,col.29.ad fi. primæ fallen. de rescript.& si maritus vxorem de adulterio ha
15 bet suspectum,eam de domo †expellere non debet,nam separatio thori cōiugum,iudicio eccle
16 siæ est facienda,† vt voluit expresse gl.in c.ex parte,in verbo,manifesta,de spons.vbi Doct. & glo.
17 in capitulo primo,in glos.magna, † trigesimasecunda,quæstione prima,quæ plus etiam voluit, quòd etiam si notorium esset crimen,non propterea debet expelli,nisi publice cōmoraretur cũ
18 adultero,vel nisi conuicta esset per sententiam, vel in iudicio sit confessa crimē, tamen contrarium voluit glos.in capit.fin.de adulter.in gl.magna,circa medium,& hoc verius tenuit Abb. in
19 ca.significasti,extra de diuort. vbi † quòd maritus non est audiendus contra restitutionem coniugis expulsæ,vel relictæ,nisi excipiat de adulterio notorio, nisi similiter maritus adulterium committeret cum alia, quia tunc paria delicta mutua compensatione tolluntur, argument. eorum ,quæ habentur, trigesimasecunda, quæ-
20 stione sexta , per totum. Secundo, † nisi post
21 suspicionem criminis maritus cum † ea concubuisset,quia sibi præiudicat, & eam amplius accusare non posset,vt per gl.in dicto cap.fin. & consuluit Paul.de Castr.cons.128.incip. hæc mulier, sequitur Aug.in add.ad Ang.in tra.male.in
22 verb.che m'hai adulteraio la mia donna. † Qua vero pena plectatur maritus expellens vxorem è domo sine causa, habes signandam decisionem

Bald. in capitulo finali, ad finem, de inuesti. de re. alien. facta, ex l. finali. C. de repud. vbi dicit maritum debere condemnari in quarta parte bonorum suorum, dumtamen hæc quarta non excedat centum libras auri, quem casum putat bene notandum, & memoria dignum cum alijs, quæ in his terminis eleganter disserendo, consuluit Alexand. consilio sexagesimooctauo, viso & diligenter ponderato, columna prima, volumine quinto, vbi etiam notat quando, & in quibus ca
23 sibus maritus † teneatur dotem, vel fructus eius restituere, & vide plura per Catellian. Cotta. in memorab. in verbo, vxor suspecta, quæ bene reuidenda, & notanda sunt, cum quotidie eueniant, & plerunque ob maritorum segnitiem, ac mulierum luxuriam, vide Ioan. Lup. ad leg. Thori, l. 16. numero trigesimo, versicu. ad idem facit.

24 Quid † autem si tantum præbuit osculum luxuriosum extraneo libidinis causa, qua pœna puniatur? dic, quòd idem erit in casu isto, quod priuabitur dote, secundum Ioann. Lup. in repetit. rubricę de donatio. inter virum, & vxorem, §. septuagesimooctauo, numero decimo, Doctor. in rubrica. C. de eden. & in rubrica, extra de iudic. vide Iacob. Menoch. de arbitr. iudic. quæstion. libro secundo, casu 287. qui lalatissime hanc quæstionem examinat, vbi etiã,
25 quæ sit † de iure communi pœna osculantis, vide Afflict. ibi addit. in decis. ducentesimaoctuagesimasexta, ubi quid sit prouisum in Regno Neapolitano per capitula, & regias pragmaticas, colloquia enim inhonesta, oscula luxuriosa, ma nus ad pectus, & mamillas, ista infamant, & lace
26 rant matrimonium, † & ideo agi potest ad sepa rationem thori matrimonialis, & amissionem
27 dotis, † vt est text. optimus in capitu. primo, quibus mod. feud. amit. Bald. in capitulo tuæ, extra de procur. & sunt præludia veneris, vt dicit glos. in l. prima, ff. de extr. crim. quam ibi Angel. reputat singularem, & glos. in l quòd ait, ff. ad leg. Cornel. de adulter. & in capitulo nec aliqua, vigesimaseptima, quæstione prima, & Bald. in l. si quis non dicam rapere, C. de episcop. & cleric. Idem si vxor reperiretur in balneo cum aliquo,
28 secundum glos. in capitulo non oportet, † octuagesimaprima distinctione, & est tex. in l. finali, C. de repud. ibi. commune lauacrum cum viris libi
29 dinis causa. † idem si cum aliquo extraneo perno ctauerit extra domum sine causa, secundum Angel. in §. minores, in authent. de nupt. & vide Lupum in dicta repet. rubr. extra de donat. inter vi
30 rum, & vxorem, §. 78. vbi † quòd etiam ex causis prædictis reuocabitur donatio vxori per virum facta, & intellige hic de morte naturali, sic enim
31 intelligitur † prolata a lege, principe, testatore, vel contrahentibus, vt late in his terminis per gl. consuetud. Neapol. in consuetud. incip. viro mor tuo, in verbo mortuo, vbi etiam quid si mortuus sit ciuiliter, vel ingressus religionem, & quid in deportato, vel in bannito, seu foriudicato, vide ibi plenissime.

Omnes dotes, tam in pecunia, quam in corredo consistentes, &c.

Et hic ponitur pecunia proprie, & stricto sum
32 pta † vocabulo pro pecunia numerata, alias appellatione pecuniæ omnia compræhenduntur, l. pecuniæ verbum, ff. de verborum, & rerum significat.

Quam in corredo. Corredum dicitur consistere in pannis laneis, & linis, necnon in alijs ornamentis, quæ ipso vsu consumuntur, necnon
33 in perlis, & † alijs huiusmodi, quasi corrasum, cũ ipso vsu consumatur, & corrodatur, l. in fundo, ff. de rei vendi. ibi abradere, vel diminutum, l. quicunque, ff. de falsis, vel a verbo redeo, quasi simul cum dote restituatur, & circa ethymologiam huius barbari potius quam latini nominis multum se inuoluit glos. consuetudinum Neapol. in consuetud. si quidem nihil est aliud, nisi
34 bona † mobilia, quæ ad sui vsum parata fert mulier ad maritum vltra dotem, de quo iudicatur, vt de ipsa dote, Curt. iun. cons. 129. Valle. de lucr. dot. quæst. 50. Phan. in ver. dotis, & corredorum, glo. 10. num. 1.

Mulier nupta in verbo, corredum, mihi tamẽ, & si placeant eius dicta, tamen dicta glos. non apprehendit significationem dicti nominis: sit igitur mihi fas meam interponere sententiam, vt dicam istud verbum non latinè dictum, sed qua lecunque sit, descendat ab antiqua voce ethru
35 scorum, † qui corredare nil aliud intelligunt, quam ornare, vt idem sit dicere corredũ, quod ornatus, & ornamentum, legatur Dant. infern. cant. sexto, ibi.

Questa piccola stella si correda,
Di buoni spirti, &c.

De quo vide Barto. Cassan. ad consuetud. Burg. titulo quarto, §. vigesimoquarto, numero septimo, carta 202. columna prima, versiculo si tamẽ mulier, & dicemus de eo infra, etiam proxima sequenti consuetud. & inferius, capitulo vndecimo, restituit tamen usu casu consumptum, & in
36 ueteratum, prout reperitur † cum deseruiat promiscuo vsui coniugum, si tamen stet in meris finibus corredi: si uero detur appretiatum, compu
37 tabitur † in dote, & restiruetur integre in pretio,
38 & pecunia, ut hic dicitur, & † declaraui infra capitulo undecimo, ibi uide plene, vide glo. in con suetud. Neap. incip. uiro mortuo, restituetur tamen dos cum corredo consistens in pecunia, de
39 cuius pecuniæ laudibus, & † excellentia, uide per Cassan. in catalog. glor. mund. parte duodecima, considerat. quinquagesimaquarta, & quòd sit
40 fideiussor † futuræ necessitatis, secundum Aristot. & uita hominis, glos. in l. aduocati, C. de aduoc. diuer. iud. & qui habet pecuniam, omnia ha
41 bere uidetur, Bal. in l. receptitia, † columna secunda, C. de probat. & belli neruus est pecunia, secundum Plaut. relatum per Cassan. in consuetudine Burgund. titulo quarto, §. vigesimoquarto, Cur.

in

in l. prima, C. de prohib. ſequeſt. pecu. & quando, & quomodo dicatur pecunia de rebus, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt per Butr. in conſ. 100. num. 13. vol. 1.

Traditæ vel datæ. An per inſtrumentũ, in quo
44 dicitur, † quòd pater, vel frater tradidit, probetur traditio? dic, quòd ſic, ſi res eſt mobilis, ſecus ſi ſtabilis, quæ tradi non poteſt, Bald. in l. minus inſtructus, C. de acq. poſſ. & in l. inditia, C. de rei vẽdi. & in rubr. de contra. empt. & in l. 1. C. de ſuffr. Bart. in l. prædia, ff. de acq. poſſ. Lanfranc. in cap. quoniam cõtra, de prob. in verbo, teſtium depoſitiones, Bal. in l. non iccirco, C. de fid. inſtr. vide Io. Lup. in l. 17. thori, nu. 18. & tradita dicitur per conſtitutum, l. quòd meo, & l. interdum, §. fin. & vtrobique Doctores, ff. de acq. poſſ. Bar. in l. 3. columna 8. C. de pig. & in l. ab emptione, ff. de pact.
45 in fine, & vide not. per Doct. in capit. 2. † extra de conſuetud.

Sibi vel danti pro ea. Et profecto de iure communi dos ſi a patre eſt profecta, patri eſt reſtituenda, l. dos a patre profecta, C. ſolut. ma
46 trim. de † conſuetudine tamen filijs exiſtentib. mortua vxore in matrimonio, maritus retinet dotem pro filijs, vt omnes tenent poſt glo. in d. l. dos a patre, & de dicta conſuetudine teſtantur Doctores in l. poſt dotem, ff. ſol. matr. in l. in quartam, ff. ad l. Falcid. in l. illam, C. de collat. Corn. in conſil. 66. numero 6. volumine 4. & hoc in dote
47 profectitia. Si † vero dos ſit aduentitia, reuertitur ad dantem pro ea, ſi dans pactum reſtitutionis ſibi faciendæ in caſu ſoluti matrimonij in continenti, idest tempore conſtitutionis dotis adijceret, alias non appoſito d. pacto, vel appoſito ex interuallo nil operatur, & tunc cenſetur donandi animo dos data, & redibit ad mulierem non autem ad dantem, l. vni, §. extraneum, C. de rei vxo. act. & l. fina. C. de do. promiſſ. Quid autem ſi dãs
48 dotem † ſtipuletur eam reſtitui danti, vel mulieri, vel cui ius, & caſus dederit in futurum, prout notarij faciunt, dic, quòd cẽſetur donaſſe, vt per Bar. in l. Caius, ff. ſol. matr. & de ratione vide ibi
49 cum, † quæ dos aduentitia danti reſtituitur non obſtantibus filijs, vt placuit ſenatui Gratinopolitano, vt refert Papo. lib. 15. Arreſt. titulo quarto, Arreſto 10.

50 Quid † autem ſi frater dotauit ſororem nulla facta mentione de legato facto ſorori pro dote per patrem communem in teſtamẽto, an videatur dotem dediſſe animo compenſandi, an vero de ſuo donare? in hac quæſtione, Bald. Nouell. in tract. dot. in ſexta parte, in 45. ſpeciali, inclinare videtur, quod cenſetur donare, non autem animo compenſandi, Alexand. tamen de Imol. in conſ. 100. viſo puncto, in tertio dubio, volum. 2. contrariũ conſuluit. Tu vero in dubio diſtingue, aut legatum eſt in quantitate, & tunc videtur cõpenſaſſe: ſi vero legatum eſt in quantitate, ſolutio autem in ſpecie, & tunc quia de ſpecie ad quantitatem non fit compenſatio, videtur facta dotatio animo compẽſandi, & ſic poteſt procedere opinio Bald. Nouel. pro qua diſtinctione vide Bald. in l. Neſennius, col. 2. ff. de neg. geſt. bene verum eſt, quòd Cyn. in l. fi. C. de dot. promiſſ. conſuluit, quòd frater proteſtetur, quòd dotet animo compenſandi, quæ nota. Catell. Cotta in ſuis memoral. ver. frater dotans ſororem.

51 Sed † quid ſi clericus, vel presbyter dotauit eius filiam ſpuriam, mortuo presbytero, ad quẽ redibit dos, & an coſanguinei presbyteri poſſint dotem reuocare? in qua quæſtione, dic, quòd cõſanguinei non poſſunt dotem reuocare a marito, qui dotem habuit titulo oneroſo, ſed bene a muliere, poſtquam ad eam dos fuerit reuerſa, quæ illam habuit titulo lucratiuo, vt per Bart. in l. finali, §. ſi a ſocero, ff. de his, quæ in frau. cred. & Bald. in auth. ex complexu, C. de inceſt. nup. Lup. in l. decimaſeptima, Thori, numero 42. & hoc niſi quatenus de iure canonico filius, vel filia debet habere per alimentis, iuxta text. in capitulo cum haberet, extra de eo, qui dux. in matr. quam poll. per adulter.

Integrè reſtituuntur. Aduerbium iſtud,
52 † integrè, rem perfectam denotat, vt per Specul. in tit. de hæred. in fine, & latiſſime, Pet. Paul. Pariſ. conſ. 93. num. 45. volumine ſecundo, abſq; diminutione, Ruyn. conſ. 65. numero 6. volumine primo, vide pulchre Ant. Corſet. in ſuis ſingularibus, in verbo, integre, qui ex dictis doctorum infert ad pulchras quæſtiones, ad quem breuitatis cauſa lectorem remitto.

Aduerte † tamen, quòd ſi dos in inſtrumento
53 ſit tantum conſcripta, & † confeſſata, & quæ nõ probatur cum effectu, & realiter conſignata, nec tradita, non repetitur a muliere, vt data; ſi mariti bona fiſco regio ſunt addicta, l. ſi quis poſthac, C. de bon. proſcrip. vel exiſtentib. alijs mariti creditoribus, qui præferentur, l. ſi cui, C. de non num. pecun. Matth. Affl. in deciſ. 402. nec credetur in-
54 ſtrumento † dotali dotem fuiſſe datam, niſi doceat de reali ſolutione, ſecundum gl. in dicta l. ſi quis poſthac, in verbo, dotalium, C. de bon. proſcript.

55 Quemadmodum † nec integre reſtituitur ſi impenſæ in re dotali fuerint vtiles vel neceſſariæ, §. ſi minus, Inſt. de act. in verbo, ob retentionem, & l. quod dicitur, & l. vtiles, ff. de impenſ. in reb. dota. fact. non autem voluntariæ, ſeu voluptariæ, vel parum, vel minus neceſſariæ, l. omnimodo, ff. de impen. in rebus dot. fact. An autem minuãt
56 dotem expenſæ factæ † in lite pro recuperanda dote, explicat Iaſon. in dicto §. ſi minus, numero
57 tertio, quarto, quinto, Inſtitut. de act. ſicut † minuit dotem expenſa funeris, l. in cum, ff. de relig. & ſumpt. funer. illa enim dicetur uera dos, quæ cum effectu ad maritum peruenit, & ſic non ob
58 ſtat † iſte textus, dum dicit, integrè, ſuppletur enim a diſpoſitione iuris communis, l. commodiſſime, ff. de liber. & poſthum. l. ſi vero, §. de viro, ff. ſolut. matrimon. l. ſi extraneus, ff. de iur. do. l. prima, §. lex falcidia, ff. ad l. falci. cum ſimili. Authen. & conſequenter, C. de lit. conteſt. iuncta l. ſciendum, cum ibi not. ff. qui ſatiſd. cog.

Cessat etiam dotis restitutio, si dos consistat in
59 bonis† mobilibus datis marito cum inuentario, nā si ea consumantur cōstante matrimonio, hæredes mariti non tenentur ad restitutionē, neq; etiam ad æstimationem, siue pretium, Bald. in l. de his, C. de don. ante nupt. Cassan. in titulo 4. ad consuetud. Burgund. §. 3. versic. item quæro mulier, & §. vigesimoquarto, eiusdem tit. nisi essent
60 datæ † æstimatæ, seu per appretium, † tunc enim non minuunt dotem, Bald. in l. æstimatæ, ff. solut. matr.
61 Cessat † etiam si anticipata solutione maritus dotem restituerit constante matrimonio in casibus notatis in l. quamuis, ff. solu. matr. l. mutus, §. manente, ff. de iure dot. l. ubi adhuc. C. de iure dot. & l. si constante, ff. solu. matr.
62 Cessat insuper restitutio, & † quidē excusabitur heres mariti, si defunctus a patre mulieris promissam dotem non exegerit, nec nocebit negligentia viri, si non vrsetit, nec exegerit a patre vxoris, l. si extraneus, ff. de iure dot. nisi ipse maritus remisisset dotem sine consensu vxoris, aut sit cōfessus dotem, quam non accepit, quia videtur donare, l. si quis pro uxore, §. si vxor, ff. de donat. inter virum, & uxorem, l. quamuis, §. marcellus, ff. ad Velleia. vel nisi mortuo patre neglexerit petere ab hæredibus eius, tunc enim imputabitur uiro, Boer. decis. 329.
63 An † autem hæres mariti excludatur ab exceptione inuentarij, & priuilegio l. finali, C. de iur. deliberan. ut non teneatur ad dotes integre restituendas, uel beneficio iuris, ut non teneatur insolidum, sed in quantum facere potest, iuxta l. sunt qui in id, ff. de re iud. & l. maritum, ff. solu. matrim. ad hoc dic, ut diximus infra capitulo nono, incip. in quolibet casu quo dotes sunt in restitutione, ubi late, & uide Alexand. in dicta l. maritum, qui uiginti enumerat casus, quibus cessat regula illius iuris, quos uide per te.
64 Quæro, † de qua pecunia debet fieri restitutio dotis, utrum eius quæ currebat tempore constitutæ dotis, an uero restitutionis? dic, quòd de illa pecunia, quæ currebat tempore cōstitutæ dotis, Com. consilio 321. uolumine secundo, in ul-
65 timo dubio, & nota quòd † dos data in parua, & minuta pecunia, debet restitui non in parua, sed in bona pecunia. pro singulari tradit Amanel. de claris aquis in sing. incip. casus est, quòd dos, Milis. in uerbo, pecunia.
66 An † autem mulier possit uiuente uiro donare dotem, uel eius spem? uide textum, & Doct. in l. constante, C. de don. inter uir. & uxorem.
67 Dotis † autem actio, ut competat mulieri requirit, ut matrimonium fuerit uerum, & legitimè contractū, alioquin non diceretur dos, quæ sine matrimonio esse non potest, l. fin. C. de do-
68 na. ante nup. † nec mulieri actio competeret, matrimonium autem minus legitimè contractum
69 dicitur uarijs ex causis, † de quibus in §. ergo nō omnes, Instit. de nupt. & per Azon. in sum. C. de nupt. & per Goffr. in sum. extra de spons. ut puta deficientis consensus, scilicet insaniæ, furoris, cōsanguinitatis, affinitatis, publicæ honestatis, & ratione pluralitatis vxorum. In quo dic, quòd si uterque coniugum sciebat impedimentum matrimonij, nulla dabitur actio mulieri ad dotem
70 repetendam, sed dos applicabitur fisco, l. † qui cōtra, C. de incest. nupt. uel uterque ignorabat, & tunc licet nō competat actio ordinaria ex stipulatu ad dotem repetendam, competit tamen cōdictio ob causam, l. prima, C. de condi. ob caus. ubi glos. & in l. si cum dotem, §. finali, ff. solu. matrimon. quæ tamen actio ualde differt ab actione dotis ex stipulatu, ut not. in dictis iuribus. Aut mulier sciuit, uir ignorauit, & tunc ipsa perdit dotem, aut ècōuerso ipsa ignorauit, uir sciuit, & tunc mulier repetit dotem, uir autem perdit donationem propter nuptias, ut plene nota. in dicta l. qui contra. An autem filij nati ex tali ma-
71 trimonio nullo sint legitimi? † Dic quòd distinguitur in tex. in capitulo lator, extra qui filij sint legit. ut si uterque fuerit ignorans, sint legitimi, dum tamen ignorantia non sit supina, & crassa, ut puta contra ius naturale. Aut uterque sciens, & sunt spurij. Aut alter tantum sciens, & tunc quo ad ignorantem dicuntur legitimi, quo uero ad scientem illegitimi, ut not. per Doctores in dicto capitulo lator, & dicta l. qui contra.
72 Qua † uero actione dos restituatur uxori ultra actionem personalem rei uxoriæ, uel ex stipulatu? dic quod hypothecaria, siue expressa, si expresse fuerit conuenta, siue tacita, quæ a iure subintelligitur, l. unica, §. sed ut plenius, C. de rei uxo. act. Vtrum autem ista tacita hypotheca præferatur alijs creditoribus mariti similem hypothecam tacitam habentibus? in quo dic quòd sic, ut l. finali. C. qui pot. in pign. hab. etiam anterioribus, §. fuerat, & ibi glos. Institut. de act. Bartol. in l. prima, ff. solut. matrimon. Cyn. in l. prima, C. de priuileg. Neguss. in tracta. de pignor. secunda parte, membro quarto, sub nume. 91. &
73 ibi an hoc priuilegium † transeat ad hæredes mulieris extraneos, numero trigesimo, cum sequentib. & an ad dotantem extraneum stipulantem dotem sibi reddi, & an transeat ad filios secundi matrimonij, de quo uide Doct. in dicta l. 1. ff. sol. matrimon. ubi etiam, an priuilegium tacitæ hypothecæ cum prælatione transeat ad cessionarium.

Et mulier habeat dodarium à viro sibi constitutum.

Acquirit ergo mulier dodarium pleno iure,
74 quo † ad usumfructum, & proprietatem propter
75 illud uerbū, habeat, quod † importat dominiū, l. habere, & ibi Alc. ff. de uerborum, & rer. signif. & capitur cum effectu, Archidiac. in capitulo si gratiose, de rescript. in sexto, & sic lucrabitur dodarium omnino, & sic concordat cum iure communi, quo mulier quærit donationem
76 propter † nuptias pleno iure, filijs non existentibus, filijs uero existentibus, quo ad usumfructum tantum, per tex. in l. fœminæ, & ibi glos. in l. filijs, C. de secund. nupt. per text. in authentica de

de non elig.ſecun.nub.in principio,& in §.quòd autem,vbi Ang.& alij,& in §.ſi vero expectet,& §.ſi quid autem,in authēt. de nup. Venafranc.in conſilio 5.in prin.num. 4. verſic. prima conſide-
77 ratione,† quæ amplia etiam ſi ſuſcepiſſet filios, & omnes deceſſiſſent, per caſum ſingularem in
78 d.l.fœminæ,§.finali,C.de ſecund.nupt.ibi,vel na tus natauè deceſſerit, & poterit † diſponere mulier de hoc lucro dodarij,ſiue in morte,ſiue in vita,ſi filios non habet:ſi vero filios habeat,ſi mulier tranſit ad ſecunda vota , tenetur reſeruare filijs hoc lucrum, nec de eo poterit diſponere, authent.in donatione,C.de don.ante nupt.Roder.Suarez.in l.prima,in fine,numc. 73. de lucr. nupt.etiam ſi per ſtatutum eſſet permiſſa diſpoſitio de parte huius lucri,vt per eundem Suarez. in loco proxime allegato, ver.crederem tamen.

Priuilegium † tamen prælationis competens
79 pro dote,nō datur ꝑ iſto dodario,ſed ordo iuris, & temporis in eo ſeruandus eſt,§.his conſequēs, in auth.de æquali.dot.l.aſſiduis,§. hæc autem.C. qui pot.in pig.habea.§.illud,in authen.de æqua. dotis.

80 Sed †videtur,quòd mulier non debet habere dodariū,nam æqualia debent eſſe lucra, & damna,vt in auth.æqualitas,C.de pac.cōuen. & cum in proxima præcedenti conſuetudine,in §.ſi autem vxor.diſponatur quòd mortua vxore ſine liberis,maritus non lucratur dotes,ergo eadem iuris cenſura debet ſeruari in caſu conuerſo, ſcilicet,vt mortuo viro,vxor non lucretur dodariū, imò redire debeat ad hæredes viri, ſicut dicitur in pacto,nam ſi viro fit pactum per vxorem de lucranda dote ea præmoriente ſine filijs,quamuis vir nullum de lucrãdo dodario pactum inijerit,nihilominus præmoriente viro, vxor lucrifaciet dodarium,vt per gloſ.Rayn.Cin. in authēt. dos data,C.de dona.ante nupt.Ioan. de Ami. in conſ. 5.& ita de iure communi tenendum eſſet. Sed quia iſta cōſuetudo procedit vlterius diſponendo,dicendum eſt contrarium, vt licet mortua muliere ſine prole maritus non lucretur dotes,vt dicitur in proxima præcedenti cōſuetudine: tamen marito mortuo prole non ſuſcepta, adhuc mulier lucretur dodarium,vt hic,& ratio poteſt eſſe,nam licet vir,& vxor, dos & donatio propter nuptas ſint correlatiua,& diſpoſitum in vno diſponatur in alio, tamen diſparitas pactorum in lucris poteſt eſſe ſi a principio tempore promiſſionis,& capitulorum aliter conueniūt, & ita limitantur omnia iura, quæ dicunt æqualia eſſe iura dotis,& dodarij, vt intelligantur cō-
81 ſtante matrimonio,ſecus ſi a principio aliter cōueniret,vt per Innoc.in cap.donatio,extra de donat.inter virum,&vxorem,quod multum exclamat Ang.in d.Auth.æqualitas, dicens tenendū eſſe ſemper cordi fixum,& ſequitur ibi Salyc. & communiter ſcribentes,Ioan. de Ami. conſil.5. nu. 17. ver. vnum tamen ſingulare,& hæc poteſt eſſe ratio,vt id quod fieri poteſt per pactum, fiat per hanc conſuetudinem,vt mulier lucretur dodarium,quamuis maritus non lucretur dotem in caſu iſto.

82 Dodarium † habet hæc vidua de bonis viri, quaſi doaria, lex communis id vocat antipherna,vt in l.fi.C.de do.ante nup.Gallicum † eſt vo-
83 cabulum,quia galli vocant doeriū, vt id ſequuntur Regnicolę, qui bonā partem conſuetudinū ſuarum a Gallorum, & Normandorum moribus,qui Græcis, & Sarracenis eiectis, aſſumpſerunt,vocant antifatum, & dictum eſt ſupra in
84 præludijs,† Auerſanos viuere iure Francorum, ſecundum glo.in conſti.Regni, Puritatem legū. Quod autem ſupra dictum eſt,vt mulier lucrifaciat dodarium pleno iure quo ad vſumfructum, & proprietatem non ſtantibus filijs, ſed quo ad vſumfructum tantum eis ſtantib.procedit de iure cōi,ſecus tamen per has conſuetudines,nã lu-
85 crabitur † mulier pleno iure ſtantibus filijs,vt habetur infra proxima ſequenti conſuetudine, & per glo.in conſt.Regni,mulier, quæ dotarium, quæ meminit de hac conſuetudine, & ſic nota ne æquiuoces, & collige ex textu, quòd mulier habet hoc dodarium viro præmortuo, nam prę
86 mortua vxore,irrita † eſt donatio,l.etiam,l. marito,C.de don.inter vir.& vxor.& gl in conſtitu. Regni,mulier quæ dotarium,& per Napod.in c. Reg.mulier dotarium.

87 Conſtituitur † autem dodarium more ſolito in facie eccleſiæ ante fores per cultrum plicatum, vt dictum eſt ſupra in præludijs,in ver. conſtitutione dodarij:certa enim ſolemnitas requiritur a conſuetudine, qua omiſſa non ualet actus, qui
88 peccat in † forma,l.cum ij,ff.de tranſa.de quo vide Corſet.in ſuis notabilib.in uer.qualitas,ubi ēt additio,& uide gl.in conſt.Reg. mulier dotariū.

89 Sed † an ſi non appareat conſtitutum dodariū, cenſeatur ex lōginquitate temporis conſtitutū? dic breuiter, quòd non,quia contractus ſunt facti,l.conſilio,ff.de cur.fur.facta non præſumūtur niſi probent̄,l.in bello,§.factæ,ff.de cap.& poſtli.
90 reuer.ſolemnitas eſt extrinſeca, quæ non ſic faci
91 le † præſumitur,l.item quæcunque,ff.de publ.in rem act.& nota.in l.ſciendum, ff.de uerb.obli.& conſequenter non debetur, niſi ſi conſtitutum,
92 uel probetur fuiſſe cōſtitutum,ut per Nigr.in ca. Regni,mulier dotarium,col.3.nu.27.

93 Succedit † alia quæſtio, ſcilicet an conſtituta dote,& aſſignata cenſeatur cōſtitutum dodarium ipſo iure? Reſponde,quòd licet Iac.de Are. Ray.Bald.& Saly.in auth.dos data, C.de donat. ante nupt.tenuerint eſſe conſtitutum ipſo iure, tamen communis opinio eſt in contrarium, licet cōſtãte matrimonio potuiſſet agere mulier,
94 ut † cōſtitueretur,ut per Ang.in §.aliud quoque, in auth.de æquali.dot.ubi allegat gloſ.in authēt. dos data,C. de don.ante nup.& ſequūtur moderni in d.c.mulier dotarium,in capitulis regni Neapolitani,nu.27.in fine.

95 Qualiter † autem conſtitutio dodarij probetur,an per ſcripturam,an per teſtes? in quo dic, quòd de iure Longobardo uidetur neceſſaria ſcriptura, ut per Carol. in l.prima, de his, quæ uir.dant.in mund.& in l.finali,de his, quæ ſin. uolunt. mund. Tamen ſecus eſt de iure communi, cum non ſit de caſibus, qui ad proba-

tionem, vel substantiam, requirant scriptu-
96 ram, † de quibus per glo. in capit. 1. de cens. in 6.
97 & paria † sunt probare per testes, ac per instrumentum, l. in exercendis, C. de fid. inst. c. cum Ioannes, extra eod. & tenet glo. consuet. Neapol. in consuetu. Quartam autem, de iure quart. in glo. in verbo, sed vbi habet liberos, columna secūda, versi. item quid si testator, vbi videtur concludere posse probari aliter quam per scripturam, & Andr. in cap. 1. §. donare, col. fin. versi. item quia tantum, quali. olim feud. poter. alien. & sequitur simpliciter Niger. in d. cap. Regni, Mulier dota-
98 rium, mihi tamē † si fas esset contra tātos patres loquendi, dicerem contrarium, tum si hęc donatio excederet summam quingentorum aureorū ad l. sancimus, C. de don. tum etiam cum dos sit constituta, & assignata per scripturam instrumēti dotis, vtique, & constitutio dodarij eodē modo constitui, & probari aliter non posse, existimarem, idque indubitanter in hac patria, secundum has consuetudines requirentes solemnia constitutionis dodarij cum certa forma, & solēnitate, vt supra diximus, de qua per glos. in constit. Regni, Mulier quæ dotarium, & per And. in dicto capitulo 1. §. donare, quali. olim feud. pot. alien.

99 Quid si maritus confitetur constituisse dodarium mulieri absenti, & de constitutione aliud non apparet, an talis cōfessio sufficiat, vt mulier possit petere dodarium? dic quòd talis confessio sufficit in præiudicium mariti, non autem creditorum, vt per Afflict. in constitu. Regni, licentiā, sub tit. de dotar. constitu. & tenet expresse Andr. de Iser. in capitulo, donare, qual. olim feud. pot. alien. vbi quòd creditori non præiudicat talis cōfessio, neque tertio prætendenti interesse, nisi essent elapsa tempora opponendi, vt in authēt. sed iam necesse. C. de donatio. ante nupt. & in l. si quis posthac, C. de bon. proscrip. & aliquid per Affl. decis. 402.

100 Quid † autem si dodarium non est constitutū, sed solum promissum constitui per capitula matrimonialia, an debeatur, quia hæc consuetudo videtur requirere constitutionem, non promissionem tantum? dic, vt infra dicam in consuetu. seqq.

101 An debeatur † viro mortuo morte violenta, quia maritus fuit occisus? dic quòd sic, vt per Afflictum in const. Regni, mulier quæ dotarium, col. 4. in 7. dubitatione, illa enim occisio inducit mortem, & videtur textus in l. si tibi, C. de don. ante nupt. nisi mulier virum occidisset, tunc. n. dodariū ex sua culpa non lucratur, in l. si ab ho-
102 stib. §. finali, † & ibi Ang. Alex. & communiter Doct. ff. solu. matr.

103 Nunquid † istud dodarium possit petere, & habere hæc mulier super vna re, vel de omnibus rebus hæreditarijs mariti? dic quòd hæc quæstio tractatur a Doctorib. in simili in quarta, quæ debetur vxori inopi relictę super bonis, quondā viri locupletis, iuxta auth. præterea, C. vnde vir, & vxor, & inferunt ad quartam falcidiam, itidem ad portionem legitimæ, filio de iure naturæ debitæ, de qua materia habetur in l. 1. §. si hæres, ff. ad S.C. Treb. & in l. filium quem habentem, C. famil. ercis. & per Bar. in l. 1. C. lib. 10. quan. & quibus quar. par. deb. ex quarum dictis elice, quòd si dodarium est constitutum in pecunia, tunc non
104 est † opus hac discussione, cum respiciat totum
105 patrimonium. Si † vero in corpore aliquo, puta fundo vel prædio, & similiter non habet dubitationem, quoniam soluetur in eo, vt per Doct. in const. Regni, mulier, quæ dotarium, & per modernos, in d. cap. regni, mulier dotarium, columna 10.

Si tamen in vita maritus vxoris suæ assignet
106 pro isto dodario ad vitam, † vel rem aliquam ad alimenta, aut pro statu suo tenendo, nunquid vxor sit interim proprietaria, vel vsufructuaria? dic quòd proprietaria, l. Titia, la 1. §. fi. ff. de leg. secundo, l. donationes, §. species, ff. de don. Bart. in l. libertis, vbi late de materia, ff. de alim. & cib. lega. Guid. Papæ quæst. 525. & proinde subinfertur teneri mulierem ad onera collectarum, cen-
107 suum, † & aliorum, vt habetur in decis. 525. Guido Pap. & in decisione præcedente. An autem
108 vsufructuarius, vel proprietarius teneatur inuestire, & laudare? dic quòd vsufructuarius, & ei cōpetit laudemium, proprietario autem commissa, & excadentiæ, Guid. Pap. q. 477.

Quid autem si dodarium non est constitutū,
109 sed † est cōstitutum antefatum, seu donatio propter nuptias, nunquid antefatum sortietur effectum, ac si esset constitutum dodarium, & vtrū, quæ dicuntur de dodario consuetudinario, militent in tali donatione, vel antefato, ita vt videatur subrogari in eius locum, ita vt subrogatum sapiat naturam eius, in cuius locum subrogatur, ad l. si cum, §. qui iniuriarum, ff. si quis cauti. l. prima, §. hæc actio, ff. quar. rer. actio non det? dic, quòd sic, vt per Cassan. ad consuetud. Burgund. rubrica quarta §. decimosexto, carta 181. columna tertia, ver. quæro quid de conuento.

110 An † autem mulier mortuo viro possit istud dodarium capere propria authoritate? dic, quòd non, sed debet petere ab hæredibus viri, l. secunda, vbi Barto. C. quando, & quibus quar. pars, libro decimo, nisi aliter esset de consuetudine, vt est cautum in ciuitate Neapolis per expressam ibi consuetudinem, vt habetur in consuetud. Quartam, de iure quartæ, vbi glosator.

111 Nunquid † autem debeatur statim hoc dodarium viro mortuo, non expectato anno? dic, quòd si dodarium sit constitutum in stabilibus, debetur statim mortuo viro eo modo quo dos consistens in stabilibus, iuxta l. vnicā, §. exactio, C. de rei vxor. act. secus si in pecunia, tunc enim heres viri habet anni spatium, vt habetur infra in consuetudine. item in quolibet casu, capitulo nono, quę consuetudo sic intelligenda est, ut sentiat de dodario in pecunia consistente, secus si in stabilibus, vt dispositum in dote, censeatur etiā
112 disponi in dodario, cum a pari procedant dos, & dodarium, authēt. equalitas. C. de pact. conuen. Affl. decis. 154.

An

113 An autem filij succedant in hoc dodario vti hæredes patris, nec ne? dic succedere, etiã, quod non sint hæredes, l. fęminæ, l. hac edictali, C. de secun. nupt. Afflict. decis. 37. & decisio. 314. Bal. in l. generaliter, §. in his, C. de sec. nupt. Et si mu-
114 lier transeat ad secũdas nuptias, † habebit vsumfructum tantum, vt per Afflict. in dicta decisio. & per Bart. in §. si vero, in authent. de nup. vbi quod mulier per trãsitum ad secunda vota perdit proprietatem, quæ remanebit apud filios: si
115 vero † ad secũdas nuptias minime migrauerit, habebit proprietatem, pro rata filiorum, in authen. si tamen, C. de secun. nup. si vero filios non habet, tunc proprietas spectabit ad vxorem, §. si igitur sine filio in Authen. de nuptijs.

116 Sed, † an hæc mulier possit eligere vnum ex filijs, eique dare, vel legare hoc dodarium per eam quæsitum? quæstio hæc melius cadit in sequenti proxima consuetudine, in qua cauetur, quod prole suscepta hæredes viri lucrifaciunt
117 dotes, † & mulier lucratur dodarium eo casu integraliter pleno iure, tam quo ad vsumfructum, quam quo ad proprietatem, vt ibi dicetur: pro nunc dic, quod non, quoniam mulier tale ius non habet, vt ex lucro ex coniuge prouenientc, possit vnum ex filijs meliorare, vt tenet Bart. in authen. de nupt. §. si vero sit. Paul. de Castr. consil. 441. col. prima, volum. primo. De
118 quo † lucro, an possit testari vide textum, & ibi Bald. Io. Fabr. & alios in authen. hoc lucrum in fine, C. de secun. nupt.

Aduertendo tamen, quod istud dodarium
119 mulieri quæsitum † acquiritur filijs ex eo tãtum matrimonio vnde peruenit, non autem ad alios filios ex secundo, vel alio viro susceptos, vt per glos. consuetud. Neapolit. in consil. Quartam autem. de iur. quart.. vbi vide.

120 Sed pone quod quis tempore quo contrahit matrimonium, ante tamen quam sit contractum, dum partes tractant de nuptijs, maritus non constituit dodarium vxori suæ, vtrum post contractum matrimonium constante matrimonio possit constituere dodarium, & valeat huiusmodi constitutio? in quo conclusiue dic, quod sic, ex Panormi. in cap. & si necesse, in prin. extra de donat. inter vir. & vxo. vbi est casus, secundum opinionem Vincentij, quod licite ma-
121 ritus dotat vxorem ex propria substantia, † & subdit ibi Abbas, illud esse limitandum, quando illa donatio dotis fuisset ante matrimonũ,
122 secus si constante matrimonio, † vel ante contractum, effectus autem referretur ad tempus matrimonij, nam tunc non valeret, per l. 1. C. de don. ant. nupt. nisi plebeius duceret vxorem
123 nobilem, † tunc enim videtur donasse animo compensandi cum nobilitate, vt ibi per glos. & doct. & per Bart. in l. si diuortio. ff. solut. matr. sed tamen id in dotatione procedit: si vero loquimur de dodario quod de iure communi dicitur
124 donatio propter nuptias, † & tunc fieri potest constante matrimonio, per tex. in l. inter eos. ff. de don. int. vir. & vxo. vbi dicit tex. inter eos qui matrimonio coniuncti sunt, ante nuptias facta donatio iure consistit, l. cum hic status, §. sponsum, ff. eo. & est casus, in l. si constante, C. de don. ant. nupt. vbi notat Saly. quod licet donatio sim-
125 plex sit prohibita inter virum, † & vxorem, non tamen donatio propter nuptias, imo est permissa, cum, secundum Bald. ibi sit donatio relatiua ad dotem, & non simplex donatio, & est casus
126 in §. est, † & aliud. Inst. de dona. vbi textus dicit, vt tales donationes non augeantur tantum, sed etiam constante matrimonio initium sumant. Nec obstat si dicatur, donationem propter nuptias cui assimilatur dodarium, esse inter sese, valde differentia, cum de iure communi donatio propter nuptias soluto matrimonio redeat ad maritum quemadmodum dos ad mulierẽ l. liberis. C. de don. ant. nupt. secus in hoc dodario, quod non redit ad maritum, secundum has consuetudines, sed id lucratur vxor, pro vt in hac dicetur consuetudine, & in sequenti. Tamẽ hoc non obstãte dico, maritum posse constitue-
127 re dodarium, † etiam constante matrimonio, & pro hoc est casus notandus in l. cum multæ, C. de dona. ant. nupt. in quo textu, tria deciduntur. primum, quod donatio propter nuptias potest à marito fieri etiam post matrimonium contractum. Secundum, quod etiam si interuenisset
128 pactum de † lucrando donationem propter nuptias, nihilominus valet talis donatio constanter matrimonio facta, vt ibi probatur in illis verbis, disparibus etenim pactionibus factis, &c. & sic est ibi casus, quod valet pactum, vt mulier lucretur donationem propter nuptias, & idem dicit tex. in l. si constante, C. de don. ant. nupt. ibi, pactis de redhibitione, vel retentione auctę dotis, vel donationis, &c. & probatur in auth. permissa. C. eo. titu. secundum Bald. quod permissa est
129 mulieri actio † in rem pro donatione propter nuptias, & vide de prędictis Rod. Suarez. in tit. de don. propt. nupt. quam hispani vocant arras. seu in titu. de las arras. in princip.

130 Quæritur modo † filiusfamilias patre permittente, & consentiente constituit dodarium vxori, quo casu patris bona sunt obligata iuxta tradita in l. si cum dotem, §. transgrediamur, ff. solut. matrimo. moritur filius, nunquid in petendo hoc dodario expectanda sit mors patris, an vero debeatur statim filio mortuo? dic conclusiue, quod si filius habeat bona castrẽsia, vel quasi, debebitur statim super his, secus si nulla haberet, tunc enim spectanda est mors patris, vt super legitima satisfiat, de quo vide glos. in l. nec fratris, C. de don. cau. mort. & glo. in l. donatio mancipiorum, C. de don. inter vir. & vxor. quæ limitarem procedere in consensu tacito, secus tamen si pater cum filio expresse constituissent dodarium, & seipsos obligassent, tunc enim statim mortuo filio deberetur super bonis patris insolidum obligatis.

131 Sed pone, † quod iste filius fuit à patre exhæredatus post constitutum dodarium, & mortuus est, nunquid possit satisfieri de dodario super bonis patris, & exhæredatio noceat mulieri? dic non nocere, cum culpa filij mulieri obesse

non

non debeat,poterit ergo mulier petere dodariũ
ſuper bonis ſoceri promittentis, & cõſentientis,
& tranſibit cum ſuo onere, l. ſiquis poſthac. C.
de bon proſcript. Niger. in d.c.regni. Mulier do-
tarium,num.67.
132 Sed,† an mulier poſſit conſtante matrimonio
remittere dodarium viro? dic non poſſe ad in-
ſtar dotis,l.attilicinus,cum ll.ſequentibus, ff. de
pact.dota.cum omnia ferè dotis priuilegia ſint
communicata dodario, l. fi. & authent. ſed iam
neceſſe.C. de don.ante.nupt.l.cum mulię.eo. ti-
tu. & nota.in l.vbi adhuc, C. de iur. dot. & per
Afflict.in deciſ. 154. vbi quod pactum etiam ſo-
luto matrimonio initum per mulierem in præ-
133 iudicium dodarij non valet,& vide † Gramma.
deciſ. 103.nume. 123. & quod alienatio rei do-
talitij, ſeu dodarij fieri non poſſit etiam de con-
ſenſu mulieris ad inſtar fundi dotalis, tenet An-
134 gel in authent. † de æqua dot. §. aliud quoque,
col.2.verſic. ſed quid ſi mulier iuraſſet, vt ibi per
eum,& Bald.Nouel.in tra.dot.parte vltima,col.
135 2.& in ſexta parte,priuile. 11.† Secundo limita-
tur, niſi iuſta cauſa interueniat, tunc enim ſibi
mulier præiudicium parat in dodario.exemplũ
eſt,ſi ſoluto matrimonio mulier dilationem do-
tis reſtituendę hæredibus mariti indulgeret ob
iuſtam cauſam, ſcilicet ob paupertatem dicto-
rum hæredum, qui ſoluendo non eſſent infra
anni ſpatium,poſſent tamen data dilatione præ
dicta,& mulier ſibi præiudicaret, vt per Imol.
in l.ſocer.§. Lutius,ff.ſolut. matr. gloſ. in l. licet,
C.de pact.Afflict.in deciſ. 154. Tertio limitatur,
136 niſi in pacto,† & remiſſione addatur iuramen-
tum,tunc enim ſeruandum eſt,vt per Angel. in
§.illud quoque,in authen.de æqua.dot.Bald.No
uel.in tra.dot.in vltima parte princ.priuil. 11. in
quarta limita.& Paul.de Caſtr.conſi.8.in cauſa,
quæ vertitur, vol. 2. & eſt tex. in authent. ſiue à
me,C.ad Velle.& vide c.peruenit,extra de emp.
& vend. & de prædictis, vide Bald. & Saly.in d.
authen.ſiue à me,ad fin.& videtur caſus expreſ-
ſus tam in dote,quam in donatione propter nu
ptias,in c.cum contingat.de iur.iur.& in c.licet.
eo.titu.in ſexto, & intelliguntur dicta iura,ſecũ-
137 dum doctores † prędictos ibi,quando mulier ex
pacto, vel ſtatuto lucratur donationem pp nu-
138 ptias.† Limitanda tamen ſunt pręmiſſa niſi mu
lier poſt biennium iterum conſentiret, & quod
tantum ſit in viri facultatibus, vt indemnitati
mulieris conſuli poſſit, quæ facultates ſuppetãt
nedum tempore contractus, ſeu renunciatio-
nis, verum etiam tempore ſoluti matrimonij,
quo vxor agit,vt in d.authen. ſiue à me. Afflict.
deciſ. 312. Caſſan.ſuper conſue. Burgun. titu. 4.
§.4.car.140.col.4.verſi.additio ſi tamen bis,& eſt
communis opinio,ſecundum Rod. Suarez. in
titu.de las arras.num.43.verſi.Secundo limita ni
ſi mulier,&c.quamuis Ang.in d. authen. ſiue à
me,aliter tenuerit,ſcilicet,quod ſiue ſemel ſiue
millies mulier conſenſerit,nunquam ſibi præiu-
dicet,per authen ſiqua mulier,C. ad Valle. quæ
difficultatem ſoluit Saly.in d.authen.ſi qua mu-
lier,& Suarez. in loco præcitato. Quod ſi ſecus
fuerit alienata, competit mulieri ſoluto matri-
monio actio in rem ad vendicandum dodariũ.
ratione dominij,vt eſt text. & ibi gloſ. in d. au-
then.ſiue à me, quæ glo. præſupponit ibi, quod
aderat pactum de lucrando donationem pro-
pter nuptias, & quod erat domina rei propter
nuptias donatæ,& per donationem tranſlatum
dominium,alias fruſtra lex mulieri rei uendica-
tionem concederet,cum alteri quam domino
non detur.l.doce ancillã, C. de rei vend. vt per
Suarez.in titu.de arris.num.49. vbi quod ſi ma-
ritus conſtante matrimonio illam alienauit de
conſenſu mulieris,non valet alienatio nec con-
firmaretur morte mariti, imo ipſa mulier pote-
rit rem vendicare,niſi concurrerent requiſita in
d. authent. ſiue à me. Et ſicut hoc dodarium in
139 vita,ita † neque in morte maritus alienare po-
teſt, vide tex. in l.ſi ſocer.§. Idem Iulianus, ff. de
dot.prælega.Caſſan.ad conſuetu.Bur.titu.4.§.4.
in textu.ne auſi ſemblablement. verſi.aduerte,
quia ius dotalitij, & hæc quo ad alienationem
dodarij: quo vero ad dotis alienationem inci-
denter tantum dicamus,dotem in ſtabilibus cõ
140 ſiſtentem per maritum alienari non poſſe,† §. 1.
Inſt.qui.alien.licet,vel non,& l. 3. & 4. ff. de ſun.
dota. mobilis autem alienari poterit, ſi maritus
141 ſit ſoluendo,non ſecus,l.1.† C.de ſeruo pig.dato,
& adeo rerum dotaliũ immobilium alienatio
eſt ſtricta, quod dominium in eum,in quem fa-
142 cta eſt alienatio,non tranſit,† etiam ſi alienatio
fuerit iuramento vallata, ita Bar, in l.qui ſuper-
ſtitis,ff.de acqui.hære.quod intellige de iure ci-
uili,ſecus tamen de iure canonico, vt per Caſſa.
143 in loco prædicto, † nec etiam de conſenſu vxo-
ris,vt per Bart.in l.ſi.ff.de iur. dot.& in l.1.§.& cũ
144 lex. † C.de rei vxori.act.vbi quod nec per virum
hypothecari. Tamen ſi de vtriuſque viri,& mu-
lieris conſenſu alienetur atque alienatio ſit expe
145 diẽs mulieri, valeat alienatio. Bar.& Bal.in l.1.ff.
ſolut.matr.Cyn.in l.ſi prædium,C.de iur.dot. &
Bald.Alex in l.cum lex,C. de fideic. & in l. dota-
lem,ff.de teſt.mili.Io.Pet.de Ferra. in forma lib.
in act.hypot. in glo. exceptionem diſcuſſionis.
in fine.
Vbi quærit, an mulier ſibi præiudicet conſen-
tiendo alienationi rerum pro dote obligata-
rum. Limita tamen ſupradicta,vt maritus fun
146 dum dotalem alienet in vita, † quamuis aliena-
tio conſtante matrimonio nõ ſubſiſtat,infirma-
tur tamen morte vxoris,ſi maritus dotem lucre
tur ſoluto matrimonio, per mortem vxoris, l.
cum vir.ff.de vſucap.ad idem eſt tex. in l. fundũ
147 dotalem,† quæ eſt lex pen.ff.de fun.dot.Limita
etiam, vt quamuis mulier conſtante matrimo-
nio nõ poſſit donare dotem,tamen ſpem actio-
nis de dote poteſt cedere conſtante matrimo-
nio,vt per glo.ſingul.quam ibi laudant Bar.Bal.
& Saly.in l.conſtante, C. de dona. Suarez. titu.
de las arras,a num.50. A filiafamilias tamen ma
ritata habente patrem cauere debent ementes,
quoniam in alienatione fundi dotalis conſen-
ſus patris eſt requirendus. Iacob. de S.Georg. in
l.ſi ex lapidicinis.ff.de iur. dot.Caſſa.ſuper con-
ſuet.

ſuetu.Burgun.titu.4.§.5.car.141.col.1.vbi etiam decidit ſi coniuges vendant ad quem eorum
149 præſumatur pretium perueniſſe,† & dicit,quod ad maritum:datur tamen cautela, vt dos a filia
150 non poſſit alienari, † vt iuret nunquam ſe alienaturam, ſi enim deinde alienabit quamuis cū iuramento,alienatio non valebit, glo. in c. licet mulieres.de iur.iur.lib.ſexto,laſ.in l.non ſolum, §.morte,col.7.ff.de oper.no. nuncia. vide Caſſa. ad conſue.Burg.titu.4.§.5. verſi. & ideo quando maritas filiam.

Et nota ex prædictis,qñ dodarium eſt conſtitu
151 tum,& †promiſſum,ex ſola cōſtitutione ac pro miſſione tranſit dominium in vxorem abſq.tra ditione.gloſ.not. in authent. donatione, C. de iur.doti.caſus quippe ſpecialis eſt, vt ſine traditione tranſeat dominium,contra regulam l.traditionibus, C.de pact.& l.fi.C.de ſacr.ſan.eccle. & proinde mulier habebit rei uendicationē ab-
152 ſque traditione, † vt per Cyn.& Saly.in d.auth. donatione.Gui.Pap.quæſt.524.

Nec interim prætereundum eſt, quod mor-
153 tuæ† huic mulieri ſuccedunt in dodario filij eius viri à quo lucrum peruenit,non autem filij ex alio forte viro ſuſcepti, quod pro ſinguIari tradit Cremen.in vltimo ſingulari, & ſic in hoc fallit l.2.ad Tertull.vt filij matri non ſuccedant, nam illa lex cum ſimilibus habent locum in bo
154 nis ſimpliciter maternis, † non autem in lucro dodarij peruenti à marito primo, in quo filij ex ſecundo matrimonio non ſuccedunt matri.

Sed quid ſi mulier fuit in obſequio viri para-
155 ta ad actum matrimonialem, non tamen fuit carnaliter cognita,an lucrifaciet dodarium?qui dam tenent,quod ſic, vt tenet gloſ. conſuetud. Neap. in gl.à quōdam viro, in conſuetudine incip. Quartam autem, & Gram. deciſ. 103. col. 28.num.88.Saly.in l. cum inter. verſi. vnum tamen non omitto.C.de dona.ant.nupt.vbi quod
156 ſi mulier ſit inducta in domum viri,† vt viro cōiūgatur, habetur pro copulata quo ad lucrum. ſequitur Phi. Dec. conſ. 140. ad fin. Hippoli. de Marſi.ſingula.106. faciunt ſcripta per Soci. in l. cui fuerit,in 2.notab.ff.de cond.& demonſt.niſi culpa, & defectu mulieris non fuiſſet cognita, quia renuit nec voluit permittere ſe carnaliter
157 cognoſci, tunc enim non dicitur haberet† doda rium,ex quo operam proli non præſtitit vti debuit.32.q.2.c. ſolet quæri, vt per Napod. vbi ſupra.ſublimita hoc dictum niſi mulier eſſet infir-
158 ma,† vel maritus infirmus, iccirco noluiſſet pati ſe carnaliter cognoſci, nam propter infirmi-
159 tatem non tenetur † alter alteri reddere debitū, vt nota. Abb.in c.2.ext. de coniug.lepro. Neuiz. in ſua ſilua nuptiali, in ſecundo libro, in 2. ampli. col. 133. & itidem in alijs caſibus in quibus
160 vxor non †tenetur reddere debitum coniugale, de quibus per Siluestr. in ſum. in verb. debitum coniugale,& per Præpoſitum vbi ſupra, & in c. 1.13.diſt.& in c.fi.ea.diſt.& in c. alias, 25. diſt. & glo.in c.ad eius.5.diſt.vbi etiam de muliere, quæ petit debitum tempore menſtrui.

Limita, vt mulier non lucretur dodarium ſi
161 carnaliter cognita † non fuit ex defectu naturali,quia erat arcta,ſeu arctum habens vas naturale,quia vir habuit eam potius,vt ſororem quam in vxorem,c.laudabilem, c.fraternitatis, extra de ſtigi. & malefi. & voluit Napoda. in conſue. Neap.Quartam,in glo.à quondam viro. imo in
162 caſu illo poterit†maritus dimittere vxorem arctam,vt per Cyn.in l.pen.C.de repud. & probatur in d.c.fraternitatis,& in l.cum ſerua.§.fin. & ibi gloſ.ff.de iure doti.

163 Limita,niſi † mulier non fuiſſet ducta ad domum viri, culpa ipſius viri,non autem ex defectu mulieris,vel eius patris,nam paria ſunt nolle ſine cauſa recipere vxorem, vel receptam ſine cauſa repudiare, & ſic non lucriſaciet dodariū, vt per Napod.vbi ſupra.

164 Sed,† an mulier ſterilis inducta in domum viri mortuo viro, lucretur dodariū? dic quod ſic, vt per docto.in l.prima, ff. ſolu. matrim. & per Nap.in conſue.Quartam,in d.gloſa.à quondam viro.

165 Quid autem ſi mulier non inducta, † ſed per ſe acceſſit in domum viri, quia forte erat infirmus,nūquid eo mortuo lucrabitur dodarium? dic quod non, quoniam hæc conſuetudo vult, vt ſit inducta per virum tempore, & loco congruis,& quod ſit carnaliter cognita. Tum quia debuit induci poſt deſponſationem à viro, & quia non parauit ſe ad opus maritale,vt per Napod. in d.glo.a quondam viro.

166 Et ſimiliter cadit mulier à lucro dodarij, † ſi minor annis duodecim nupſit,non apta pari virum,& ducta ad domum viri non dum fuit cognita,ratio eſt,quia non poteſt videri nupta,quę
167 virum pati non poteſt,l.pen.ff. quando di. lega. ced.quem tex.ad propoſitum allegat Napod.in d.glo.a quondam uiro,& quia ętas impedit matrimonium,l.minorem,ff.de ritu nupt. cum inter eos valeret donatio,tanquam inter ſponſos,
168 ac † ſi non eſſent coniuges, l.quod uiſ. & l. cum hic ſtatus, §.ſi quis ſponſam,ff. de don. inter uir. & uxor.& uidetur expreſſum per conſuetudinē ſupra, capitu. 2. dum dicitur ſi matrimonium inter aptos,&c.

169 Et † ſimili modo non lucrabitur dodarium,ſi puella minor duodecim annorum poſſet pati uirū,& eſſet in domo viri,attamen non fuit paſſa
170 ſe † carnaliter cognoſci, nam non dicitur poſſe fieri,quod non legitime fit,talis enim copula nimis feſtinans eſſet,ut merito punienda, ut per Napod. in conſuetudine, Quartam autem, in gloſſa a quondam viro, numero trigeſimoquinto. Idem iuris eſſet,ſi minor adhuc annis duodecim ad domum viri ducta, fuiſſet carnali-
171 ter cognita, † mortuo enim viro ea ſic minore exiſtente,non erit locus lucro dodarij,quoniā
172 feſtinantia nuptiarum punitur, †nec debet eſſe cauſa luci, & cum immaturum matrimoniū
173 non ſit matrimonium,† vt dictum eſt ſupra in conſuetudine, cap. 2. vbi loquitur de aptis ad matrimonium contrahendum, & firmat Napod.in d.glo.a quondam viro,num.36.

174 Nec lucratur mulier dodarium, † ſi pendeat lis

lis super diuortio,& pendente lite infra bienniũ maritus eam non cognouerit,& interim soluatur matrimonium morte viri, de quo vide Gui. Pape.quæst.439.versi.sed an durante litigio. vbi etiam,quod si vir verberat vxorem,potest licite
175 vxor fugere, † & vir tenebitur eam alere extra
176 domum sumptibus ipsius viri,† secus si sua culpa recederet,vide eum.

177 Limitatur quoque, † vt mulier non lucretur dodarium,si eidem constante matrimonio fuerint restitutæ dotes in casibus in quib. dos restitui potest,de quibus in l. 1.C.si const. matrim.& l.mutus,§.manente,ff.de iur.dot.& per doct.in l.. quamuis,ff.sol.matr.& per Affl.decis. . . .nam viro mortuo non lucrabitur dodarium, vt per Arnal.Ferron.ad consue.Burdeg.§.6.versi.Septimo limitatur.

178 Quemadmodum nõ lucratur dodarium,† si non substinuit mulier onera matrimonij,vt per Bal.in auth.dos data,sicut nec vir lucrifaciet do
179 tem a pacto,† vel consuetudine debitam,si onera non substinuit.Lupus,in l.16.num.12.vers.ad idem.ad ll.Thori.vbi vide plura ad materiam, num.29.30.& adde si uis.

180 Perdit insuper † hoc lucrum dodarij mulier ob commissum adulterium,c.plerunque,de donat.inter vir.& vxo.vt sup.dictum est,& ideo petenti mulieri obstabit ea exceptio, vt habetur in decis.184. D. Vincentij de Franchis.

181 Et querelam hanc, † seu exceptionem parat hæredi suo maritus,si viuens expulerit vxorem de domo, vel de ea conqueratur, alias hæredi non quereretur hæc exceptio,vt per Iac.de Beluis.in §.quia vero plurimas,in fin. in authen. vt lice.ma.& auiæ.Alex.in l.rei iudicatæ,col.2.vers. limita tamen,ff.solut.matrim.Bal. in cons.221. nam quandoque,vol.2.& cons.182.Petrus,in tertio volum.& Catelli. Cotta.in suis memorali. in verbo,maritus expellens.

182 An autem † dodarium constitui possit vxori per virum super feudo,vel terra feudali sine assensu domini directi, vide Bald. & docto. in §. donare, quali.olim feu.poter.alien.

183 Sed in Regno † Neapolitano assensus non requiritur ex lege municipali ita cautum,vt no. in const.regni,licentiam,& in Const.mulier, quæ dotarium,& per modernos in cap.regni mulier dotarium,vtrum autem mulier lucrata dodarium in feudo possit illud dare in dotem secun-
184 do viro siue quo ad proprietatem, † siue quo ad vsumfructum? dic quod non,vt expresse est cautum in ca. rege.

185 Dotarium in terra,† & an si maritus non præstiterit seruitium domino, amittat mulier feudum datum in dotem, vide docto.in locis præallegatis.

186 Si tamen mulier abutatur, † seu male vtatur tertio,dotalitio, quod lucrata est, vel arbores fructiferas inciderit,vtrum priuetur eo.vid. Bar. Cassan.ad consuetud Burg.carta 156.titu.4.§.6. qui loquitur,quando mulier lucratur quo ad vsumfructum tantum.

187 Quæritur mulier constituit dotem,† vel alius pro ea,& maritus constituit dodarium contemplatione dotis,& matrimonij, deinde dos non fuit soluta in totum, vel in partem, interim soluitur matrimonium morte viri, vtrum mulier lucrabitur dodarium integrum, vel pro quantitate dotis solutæ? dic breuiter,& analitice,quod habebit dodarium pro ea parte, & quantitate dotium solutarum,vt tenet Bart.de Capua.in c. regni.mulier dotarium, & ibi moderniores, & si nihil de dote fuit solutum,nihil lucrabitur de dodario,§.fi.in authen.de non elig. secun. nub. & habetur in authen.de pact.conuen.quæ signatur in l.ex morte,& per Andr.de Iser.in c. 1.col. 8.de natu.suc.feu.Affl.in const.reg. mulier, quæ dotarium,col.2.& in decis. 333. & in decis. 242. Aret.in §.fuerat. & ibi Ias. col. 31. inst. de actio. Guid.Pap.quæstio.274. Gram. decisio.97. Soci. consil.32.col.3.volum.3.Boer.decisio.22.Gram
188 ma.† decisi.103.num.171. Quod limita nisi uir renuisset dotem accipere à muliere, uel alio pro ea offerente, tunc enim habeietur pro soluta, & lucraretur dodarium, §.fina. in authent. ut exact.instan.& ibi Angel.& Afflict. in capit.1.§. donare,col.11.qualiter olim.feu.pote.alie.

189 Limita etiam † si vir negligens fuisset in exigendo dotem promissam quam de facili poterat exigere, tunc enim mulier lucrabitur dodarium,ac si dos vere fuisset soluta, l. si extraneus, ff.de iur.dot.l.nupta.§.quoties,ff. solut. matrim. vbi Paul.de Castren.& idem Castren.in l.si socer.
190 §. Lucius,ff.solut.matrim.Et † an imputetur viro si dotem non exegit à socero,vide Alex. Pau. & Hercula.in d.l.nupta.§. primo, ff. solut. matr. vbi,quod quando pater sine magno incommo-
191 do non potuisset soluere, † tunc si maritus non exegit,non dicitur in culpa,secus si fuisset soluẽdo,& postea effectus nõ soluendo, maritus negligens fuit in exigendo, maritus tenetur de tali
192 culpa,† & amittit dodarium, quod lucrifit per vxorem. Contrariam opinionem tenuit Din. Rayn.Cum.& Alex.in d.§.quoties,l.nupta.cum
193 repræhendenda sit vxor,† quæ patrem voluerit vrgeri ad solutionem, quam opinionem secutus est Bald.in d.l.si extraneus,ff.de iur.dot.& ad contraria respondetur,si enim solum excusatur maritus quando pater sine incommodo soluere potest,quando autem pater non posset, nulla esset profecto specialitas,cum pater dotans constante matrimonio, non teneatur nisi in quan-
194 tum facere potest,† l.sicut,cum l.seq.ff.de re iud. & hanc esse communem opinionem referunt, & sequũtur moderni,quam dicunt esse æquam in c.regni.mulier dotarium,quæ tamen proce-
195 dunt solum in patre,† non autem in hærede patris,vt per Bald.in d.l.si extraneus,ff. de iur. dot.
196 Quam conclusionem † amplia, vt mulier ob dotem promissam,quam maritus confessus est recipisse,elapsaque sunt tempora opponendi exceptionem non numeratæ dotis iux.l.fi.& auth. quod locum, C. de dote.caut.non numer. tunc
197 enim habetur, † ac si vere fuisset numerata,vt per Afflic.in const.regni mulier,quæ dotarium, col.2.circa.fin.& proinde mulier lucrabitur dodarium

dariam. Ang. in consil. 158. Iason. in l. si donaturus, §. fin. ff. de cond. ob caus. vbi multa in materia non solutæ dotis.

198 Amplia etiam si dos soluta non fuisset, † quia promissa fuisset ad certum diem, & antequam veniat dies solutionis, moriatur maritus: nam tunc etiam mulier lucrabitur dodarium, licet dos soluta non sit, cum nil possit imputari viro cur dos soluta non sit, quia tempus est appositum gratia, & fauore ipsius mulieris, vt tenet Napoda in c. regni, mulier dotarium, & fuit decisum in Sacro Regio Consilio Neapolitano per Afflict. decisio. 333. Gui. Pap. quæst. 430. & 565. quoniam dos promissa hoc casu habetur pro so-
199 luta. per not. † per Sali. in l. si constante, C. de do. ant. nupt. & Nic. Boer. decisio. 22. col. 3. 4. Gram. decisi. 97. Restringe hanc conclusionem in dote promissa per mulierem, secus si per extraneũ, tunc enim respiceret fauorem extranei, & non mulieris, & sic non lucrabitur dodarium si ex-
200 traneus promisisset, & non soluisset, † nisi elapso termino maritus non exegisset dotem ab extraneo, cum tunc possit ei culpa imputari, vt per Afflict. in constit. regni mulier, quæ dotarium, col. 3. & rursus in capitu. 1. §. donare, qual. olim
201 feu. poter. † alie. mulier autem si dotem per eam promissam in certo tempore non soluisset, soluto matrimonio propter eius moram non habebit dodarium, nisi pro parte soluta, vt per Affl. in d. decisio. 242. & Napod. in consuetud. Quartam autem, in verb. constitutam, in addi. ad fin.
202 & per Boer † d. decis. 22. Neque enim mulier poterit viro improperare gratiam dilationis, quam ipsi mulieri fecit citra vitium ingratitudinis, vt dicit Baldus in d. l si extraneus, ff. de iur. dot. hoc
203 autem † intellige nisi dos fuisset oblata marito, & deposita, & noluisset recipere, vt dicit text. in authent. dos data, C. de don. ant. nupt. iuncto §. fin. in authent. vt exact. inst. & vtrobique doctores, & per Host. in sum. in titu. de don. propter nupt. §. qua actione, quæ omnia restringe nisi
204 esset appositum pactum, vt dote soluta, † vel nõ soluta debeatur dodarium, tunc enim virtute pacti lucrabitur mulier omnio dodarium etiã non soluta dote, vt expresse habetur in decisio. 430. Gui. Papæ, quod nota.

205 Sed vtrum si maritus præmoriens † vxori legatum fecit, censeatur in dubio legasse animo cõpensandi cum debito dodario? dic quod Bald. in authent. Præterea, C. vnde vir, & vxor, dicit non compensari per l. 1. §. sciendum, C. de rei vxo. act. & sic concludit post argumenta ad partes. Contrariam tamẽ opinio. per multa, & quidem satis elegantia firmauit Rod. Suarez. in tit. de las arras, num. 35. versi. sed pone quæstionem, vbi respondet argumentis in contrarium, & residet, quod compensetur cum dodario, limitãdo tamen dictam conclusionem per eum firmatam in multis casibus, & inter cæteros, si le-
206 gatum esset in specie, † dodarium in quantitate, vel e conuerso, tunc etenim non compensaretur, sed vtrunque mulier consequeretur, vide eum ibi, nu. 42. versi. tertio limita nisi arræ, &c.

Et omnes robas, corrigias, & alia ornamenta sibi a viro facta.

Hęc, & alia huiusmodi vulgo vocantur iocalia, de quib. & alijs, scilicet stagialijs, bursis, coronis, loquitur Bart. in l. si vt certo. §. interdum, ff. commoda. vbi dicit ista in dubio, quãdo fiunt, & mittuntur per virum sponsæ, non videri do-
207 nata, † sed potius commodata, vt magis ornata ad virum accedat, & propter hoc non confirmãtur morte, nec debent apud vxorem remanere, idem tenet Bald. in l. penult. §. seruis. col. fi. versi. de ornamentis, ff. solut. matrimo. dicens, quod de perlis, & ornamentis, & argento quod mittit sponsus sponsæ, non esse dubium, quin viri remaneant pleno iure: præsumuntur enim solum ad ornatum accõmodari, seu concedi, non autem transferri, & per Afflict. in decisio. 315. columna prima, circa numerum secundum, & Loffred. consilio quadragesimosecundo, nisi expresse donentur, vt per supradictos doctores, & hoc de iure communi, late Menoch. de arbi. iud. quæst. lib. 2. centur. 3. casu. 218. Sed secundum hanc consuetudinem vxor vltra restitutionem suarum dotium, lucrifactionem dodarij,
208 retinebit robbas, † corrigias, mitras, anademata, quæ capitis ornamenta sunt, & alia quæ veniunt
209 appellatione † ornamẽtorum, de quibus loquitur Paulus Iuriscõsultus in l. quamuis, ff. de aur. & arg. lega. & sic lucratur mulier ista iocalia, sibi à viro facta. & quamuis Barto. in d. l. quamuis, intelligat, quod consuetudo, quæ dat lucrum
210 istarum rerum mulieri, † non intelligatur de rebus pretiosis, sed de communibus, & vulgaribus, & idem firmat Boer. super consuetu. Bituri. titu. de consuet. nupt. & dot. §. 4. ea ratione, quo-
211 niam statutum municipale, † quo ad fieri potest iuri communi est conciliandum: Tamen in hoc concordant id verum esse, nisi aliter sit con
212 uentum inter partes, † quod facit ad id, quod inferius dicetur, sed de hoc dictum est ample supra consuetud. secunda, vide Lup. in repet. rub. extra de donatiõ. inter vir. & vxor. §. 6. quæ au-
213 tem veniant † ornamentorum appellatione, declarat Iurisconsultus in l. argento. §. ornamentorum, ff. de aur. & argen. lega. imo, & quæ
214 tegendi capitis, † quam ornandi continentur, d. l. argento, §. muliebri, Catelli. Cotta, in memor.
215 in verbo, mitræ. † Quid autem si vir legat vxori vestes quas fecit, an veniant eo casu ornamenta aurea, vel argentea? dic quod, & si accessorium
216 sit pretiosius, tamen cedit principali, † & sic debentur, vt pro singulari tradit Anto. Corset. in suis singularibus, in verb. legatum, & nota, quod hic remouetur omne dubium, quod erat de iure communi, vtrum ista iocalia, & ornamenta per virũ facta, censerentur donata vxori, & per eam lucrifierent, de quo per doctores in locis, & quotis per Afflict. allegatis in decisio. 315. & dixi supra consuetudine secunda, nam cessat hoc dubium per hanc consuetudinem, cum in-
217 distincte det † lucrum istorum iocaliorum vxori, siue sint pretiosa, siue vilia, seu communia ac quoti-

quotidiana siue fiat ante siue post inductionem, & sic quamuis de iure communi non censerētur donata, imo ad vsum commodata, vt per Bart. in l. 1. §. sed nec castrense, col. 6. ff. de coll. bonor.
218 Tamen secus est in casu isto, † quando aliter esset consuetudo, vel vsus in ciuitate: tunc enim censentur donata, vt hic, & firmat late Io. Lup. in repet. rub. extra de donat. inter vir. & vxor. §. 6. num. 3. vbi quod censentur donata stante consuetudine.

Et nota, quod hic dicitur facta, si enim facta
219 non sint, † non lucrabitur, nisi sit expresse cautum, & stipulatum, ad quod aduertentes ipsi cōtrahentes stipulantur, vt fiant iocalia, lucrifacienda per mulierem, etiam in pecunia, si non reperiuntur facta, alioquin citra stipulationem non
220 est † dicendum, ea deberi, nisi sint facta, quod factum hæc consuetudo requirit, & ita quotidie videmus vsu per notarios d. ciuitatis, ac stilo introductum.
221 Sed pone retentis terminis, quod sint promissa fieri tempore cōtracti matrimonij, deinde soluto matrimonio morte viri, mulier petit ista iocalia, seu valorem eorum, nunquid præsumantur facta, vel consumpta per coniuges in constā-
222 tia matrimonij? † dic, quamuis factum aliud nō præsumatur, nisi id expresse probetur, vulg. l. facta. §. in bello. ff. de cap. & postli. reuer. tamen quando sunt promissa, prout communiter fit hæc promissio, præsumuntur factæ maxime in personis diuitibus, nobilibus, & potentibus, nec verisimile est, vxorem nobilem in die votorum comparuisse sine robbis, iocalibus, & ornamentis, & virum promissorem ea nō confecisse, maxime si appareant reliquię veterum vestimentorum, & ornamentorum: vnde promissio præcedens habilitas personarum, consuetudo comparendi in die votorum festiuo, qualitas persona-
223 rum, † temporis diuturnitas, faciunt probationem, l. procula, ff. de proba. secus si pauperes, & inopes, & mors repentina sponsorum intercedat, tunc vera requiretur probatio. faciunt ad præmissa, quod consuetudo facit, quod ea, quæ sunt consuetudinis, præsumuntur facta, secundū Bald. in rub. C. de contra. empt. & Catelli. Cotta. in eius memor. in verb. facta. vbi quod non præsumuntur facta nisi ex consuetudine.

Quod si apparerent facta, tunc ex diuturnitate temporis, & continuum vsum præsumuntur
224 consumpta, maxime panni lanei, † & linei ac se-
225 tici, † quæ vltra decennium non præsumuntur durare, ad nota. in rubr. C. si aduer. vsucap. prout sic sepius fuit decisum in Sacro Regio Consilio Neapolitano in contingentia facti contra mulieres petentes iocalia, vel eorum pretium, nam
226 ex longinquitate temporis † præsumuntur factæ, & consumptæ.
227 Sed quid si vir lusor ea facta vendiderit, vel in pessimos vsus conuerterit, nunquid eo mortuo vxor habebit pretium? videtur quod non, quia iam facta fuerunt, & sic adimpletum est, sed dic
228 contrarium, nam non sufficit factum, † nisi illud duret factum, l. inter Castellianum, ff. de re-
229 cep. arbit. & malitijs hominum est † occurrendum, l. in fundo. ff. de rei vend. facit infra cap. 11.
230 Insuper quæro, facta sunt capitula matrimonialia, & promissa sunt fieri iocalia, & ornamenta, maritus ante sponsalitiam solemnitatem, vel post ante traductionem, mittit multa iocalia, & ornamenta vxori, nunquid censeantur ea donata? dic quod quicquid sit de iure communi disponente, quod valeat donatio inter sponsos ante traductionem, l. Seia. vbi no. ff. de don. inter vir. & vxor. tamen in casu huius consuetudinis censentur transmissa in executionem, & pro implemento iocaliorum, & ornamentorum in capitulis matrimonialibus promisso, nec aliter quam ex causa prædicta donasse præsumendū est, l. si cum aurū, ff. de sol. & præsumitur in præ-
231 cedentem causam, l. 2. † C. de acqui. poss. l. 3. §. inde quæri. ff. de manumi. l. qui aliena. §. si is qui. ff. de acqui. hære. l. rem legatam, ff. de adi. leg. & sic in hanc causam videntur donata ex consuetudine ista, vt per Io. Lup. in repet. rub. ext. de don. inter vir. & vxor. §. 6. num. 3.

De muneribus autem, & xenijs missis spon-
232 sæ per clientes, † & consanguineos viri, dicit Baldus, quod censeantur donata, in l. 2. C. de iur. do. & Cyn. & alij in l. cum veterum, C. de donatio. ante nupt. & sæpius est decisum, non autem si mittantur a viro, vt per Bart. in l. si vt certo. §. interdum, ff. comm. & dictum est supra abunde in consuetudine supra cap. 2.

Sed pone, quod mittuntur sponsæ à viro xe-
233 nia per interpositam personam, † seu nuntium, nunquid censeatur donatio? dic quod non, etiam si nuntius dixerit donare nomine sponsi, nisi constet aliunde de mandato, & commissione donandi per sponsum dato, tunc enim non repetuntur ab habere viri si sunt parui valoris, secus si magni, vt per Bald. in authent. ex testamento, C. de collati. vbi etiam dicit de anulis da-
234 tis sponsæ in ecclesia, † die benedictionis quando traducitur in domum viri, quod censentur donati sponsæ, & quod sunt aduentitia, nec conferuntur per sponsam reuersam in domum pa-
235 tris fratribus suis, † sed sunt eius precipua, secūdum Bald. & in tract. de duo. fratrib. parte prima, quęst. 6. Ang. & Alex. in l. vt liberis, C. de collati. col. 2. vbi etiam Lud. Roma. & per Alexan. in l. si vero in fin. ff. solu. matrim. Bald. in l. cum te. C. de don. ant. nupt. & in l. secunda, C. de iure doti.
236 Vestes autem ad vsum quotidianum, & alia vsualia facta per virum vxori in eius domo post inductionem, sunt dubio procul vxoris in causam alimentorum, vt per Afflict. in decisio. 315. vbi differit, quę dicātur quotidianæ, vel ad vsum
237 quotidianum, † inspiciendo qualitatem personarum, quod est iudici arbitrarium aliter considerato in personis nobilibus, aliter in pauperibus, & plebeijs, vt ibi.

Sed quid si circumscriptis capitulis non factis
238 vel nil in eis dicto de iocalibus, † vir mittit in domum sponsę iocalia, & ornamenta, monilia, & alia huiusmodi, nunquid censeantur donata,

dic

dic adhuc deberi mulieri,vt hic dicitur vsque ad valorem medietatis dotium, vt in textu, quicquid aliter sit de iure cõmuni, vt supra dictum est,& per Bar.in l.si vt certo,§.interdum,ff.com. Barb.in rub.extra,columna secunda,in fine.Bal.
239 in l.penult.§.seruus,ff.solut. matrim. † vbi quod remanent viri in pleno dominio,& Bal.in l.cum te,C.de donatio.ante nupt. & hoc de iure communi.

Ita quòd valor eorum medietatem dotium non excedat,& si quid vltra fuerit, deducatur ex dote.

Quia si dos est mille, iocalia sint ducatorum quingentorum,nõ vltra, alioquin ex dote illud plus deducetur.Sed quid si iocalia non sint vsq; ad medietatem valoris dotis, sed infra, scilicet quia dos est mille,& iocalia valoris tricentorum tantum,nũquid supplebitur vsque ad integram medietatem?dic,quòd nisi aliter sit expressum,
240 vel conuentum,non deberi, † cum hæc consuetudo clarè dicat,quod habeat mulier iocalia facta,& dummodo non excedant valorem medietatis dotium: si vero minoris quantitatis fiãt,nihil de hoc dicit, nec nos dicere debemus, cum consuetudo sit stricti iuris,nec in ea supplendũ,
241 vel addendum,vt † supra in præludiis satis dictũ est,unde sibi in hoc caueant contrahentes, ut iã faciunt vulgo,& passim, nam stipulantur ea iocalia fieri,& non facta lucrari vsque ad ualorem medietatis dotium in pecunia.

Sed cum ista bona debeantur mulieri,quæ lucratur ea per mortem viri, si reperiuntur facta, sinautem lucratur in pecunia,si conuentum est, vt supra est dictum, vtrum debeant appretiari, & æstimari habito respectu ad tempus matrimo
242 nii quo tempore fuerũt facta,† vel ad tempus soluti matrimonij?& dubium oritur ex contextu, cum ista consuetudo dicat,ista quod ualor eorũ medietatem dotium in pecunia numerata consistentium non excedat,& sic uidetur attẽdi præsens tempus, instãs fortius quo forte reperiũtur vsu attritę, & vetustate consumptæ,quia matrimonium durauit per aliquod magnũ spatium temporis,nam qualitas adiũcta verbo intelligi-
243 tur secundum tẽpus uerbi,† l.hos accusare,§.omnibus,ff.de accus.l.in delictis,§.si detracta, ff. de noxal.act.l.4.§.totiens,ff.de dam. infec. Tu dicas contrarium quòd immo attendatur tempus cõtracti matrimonij quo fuere facta, attentis verbis textus,qui dicit quod mulier habeat robbas, corrigias, &c. ita quod medietatem dotium nõ excedat,& quippe absonũ esset, quod huiusmodi iocalia,& ornamenta,ac vestes, quæ vsui mulieris deseruierunt,& vsu inueterascunt cederẽt damno mariti,& duplici onere grauaretur, cõ-
244 tra † l. nauis onustæ,ff.ad l.Rhod.de iact.

Sed quæro,quando scietur valor talium bono
245 rum?dic,† quod per appretium factum, vel faciendum per æstimatores,vel appretiatores, vel communes amicos, vnum, vel plures communiter electos,per partes, vel per iudicem, qui si sint discordes,tum quia amico facere rem gratam student,vel quia natura prona est ad dissentiendum,l.item,si vnus,§.principaliter, ff. de recep.arbit.ideo ad tertium deuenire sæpe necesse est,prout plures considerat casus in hoc Soc.con sil.54.quoniam abunde,per totum, volum.1.& si tertius nolit cum vno ex duobus concordare, quid sit agendum,refert Signor.de Homo.in cõsilio 196.se vidisse practicari,quod compellendi sunt,& reducendi ad panem, & aquam, donec
246 concorduer † arbitrentur,& appretient:vel si diuersæ sint opinionis in appretio, omnes ęstimationes reducentur,& coaceruentur in vnum, &
247 ex tota † summa eligatur tertia pars pretij,secundum Salyc.in l.hac ædictali,§.his illud,C. de sec. nupt.quod est notabile, secundum Alexã. in l. si fundum,ff.man.facit tex.in l.ita vt omnes,ff.mã. & faciunt dicta per Bald.in l. 1. quæstione 6.C.si ser.exter.glo.in l.cum in eo. ff. de pact.& est memoria dignum ad ea quæ dicit Bartol. in l.arbitro,ff.qui satis cog.& ad ea quæ tradunt Aret. & Fely.in cap.4.de probat.& in cap. significasti, extra de homic.quod semper iudex potest corrige
248 re illud, † qđ ꝑ huiusmodi appretiatores,& alios architectos,& tabularios fiunt,nam horum appretia,& æstimationes, nunquam transeunt in
249 tem iudicatam,Bal.& Alex.in l. ab hostibus,†ff. sol.matr.& Ias.in l.admonendi, colum. 20.ff.de iureiur.Afflict.decis.33.Maran.in 6. par. actu 13. num.131.

250 Vltimo quæro,† quid si dos consistat in stabilibus,nunquid mulier habebit hoc iocalia? dic deberi iocalia dubio procul si sint conuenta, & & in stipulatum deducta, vel reperiuntur facta, cum nulla ratio diuersitatis in hoc dari possit, vtrum sit in pecunia numerata, vel in stabilibus, ergo idem erit iuris in vtroq.l.illud,ff.ad l. Aquil.l.a Titio,ff.de fur.cum simi. Nec obstat quod cõsuetudo loquatur de pecunia numerata, nam illa verba non determinant hoc,nec respiciunt acquisitionem horum iocaliorum,sed aliud determinant,scilicet, quod prole non suscepta dotes integrè restituuntur mulieri, consistentes, siue in pecunia,siue in mobilibus, & tamen multo magis si consisterent in stabilibus, quæ semper perseuerauerunt in dominio vxoris, nec vxor vnquam illa amittit,vt l.in rebus,C. de iur. doti. & habetur infra,in consuetud. quod si bona stabilia.

251 Quæro † insuper, nunquid maritus moriens possit disponere de his mobilibus dotalibus in dotem acceptis? dic posse si sunt, vel fuerunt ęstimata, cum possint restitui in pretio, vt per Bart.Cassan.ad consuetud.titu. quarto,§.tertio, colum.3.

252 Quæro,† nunquid hæ dotes restituent statim vel elapso anno?dic vt in consuet.item in quolibet casu,c.9.

Sed cũ hic dicatur,ꝙ mulier habeat dodarium
253 a viro sibi constitutum,† nunquid de eo poterit disponere ad libitum, & illud relinquere cui

L volue-

voluerit? dic, quòd sic si liberos, vel alios non habeat, secus si filios habeat, quia tunc tenetur mulier relinquere filijs, si vero liberos non habet, potest relinquere cui voluerit, etiam si secundo nubat, Ioan. Lup. in l. 51. num. secundo, fori.

154 Pone † quòd matrimonium fuit separatum, quo ad thorum alia causa, quam per adulteriũ, an mulier possit statim petere dodarium? dic, quòd non, nisi deinde mortuo viro, vt not. Doctor. in capitulo plerumque, extra de dote, post. diuort. resti. & per Cassan. super consuetud. Burgund. rubrica quarta, §. sexto, carta 149. columna quarta, numero primo, versicu. pone, quòd matrimonium, & ibidem, numero secundo, quid si matrimonium fuerit declaratum nullum, & subdit quæstionẽ quid si moriatur ciuiliter, vel quia ingressus est religionem.

ADDITIONES.

¶ Adde circa num. 121. an consuetudo sit irrationabilis, quod vir teneatur dotare vxorem, dic, vt per Bald. in rubr. extra de consuet. numero tertio, quòd sic, nam, & hoc pactum si fieret ratione careret, l. si ita stipulatus fuero te si sti, §. si tibi nupsero, & ibi no. ff. de verborum obligat. quia matrimonia non debent esse venalia, l. prima, ff. de donat. inter virum, & vxorem, fallit nisi fieret ex causa licita, quia persona vilis, sed diues ducit iuuenculam in vxorem, tunc posset in recompensationem nobilitatis, glo. & Bartol. in l. si voluntate, C. de dot. promi. Secũdo fallit, quando fieret ex causa pacis, talis enim promissio, & dotatio valeret, gl. in c. secundo, ibi, vt puta pro bono pacis, de despon. impuber. Bald. in c. accedens, extra de procura. & vide Bal. in l. secunda, §. si creditum, ff. si cert. pet. vbi quòd maritus pro bono pacis potest dotem vxori constituere constante matrimonio. Tertio fallit, nisi ista promissio fiat a tertio, vt per Ias. in d. §. si tibi nupsero, vers. secundo limita.

¶ Adde, an mulier lucretur dodarium, vel lucrum a marito, quãdo matrimonium est declaratum nullum ex causa legitima, vel forte affinitatis, vel consanguinitatis? in quo dic, quòd si mulier fuerit sciens impedimenti, siue ignorans amittit hoc lucrum, per gl. in capitulo & si necesse, extra de donat. inter virum, & vxorem, vt consuluit, & obtinuit in facti contingentia, Do. Ioan. Anton. Lanarius aduocatus celebrrimus, deinde Regius collateralis consiliarius, & sacri Regij Consilij Neapolitani Regni, in consil. 88. pro Illustrissimo D. Cæsare Gonzaga edito.

¶ Adde, circa num. 63. qualiter, & quomodo quis probetur esse hæres alicuius, Petr. Rebuff. ad Constitut. Regias Franciæ, tomo primo, de literar. obligatio. articulo nono, glo. tertia, in fine, num. 3. vers. quomodo probatur.

¶ Adde, ad textum ibi, vt valor medietatem dotium non excedat, quod dodarium videtur quodamodo duplicatum respectu dotis, si enim dos est mille, dodarium quingenta, vt infra capitu. sexto, iocalia adhuc quingenta, ita quod dori exequatur, quod etiam de consuetudine saxonica est inductum, vt testatur Io. Oinotomi, instit. de don. in §. est, & aliud.

¶ Adde, in textu, in principio, ibi, si matrimonium carnali copula confirmatum, an in dubio consuetudo, vel dispositio loquens simpliciter de matrimonio, vel de muliere nupta, vel viro copulata, requirat carnis copulam? vide eleganter per Bald. in cons. 228. ad euidentiam est præmittendum, volum. 3.

¶ Adde, in tex. ibi tam in pecunia, &c. de pecunia, & quæ olim apud Romanos fuerit, Alex. ab Alex. Geniali. dier. lib. 4. c. 15.

¶ Adde, numero 12. quòd filiafamilias committens adulterium, licet ipsa dotem amittat, capitulo, plerunque, de do. inter vir. & vxor. non tamen in præiudicium patris, Aut. & contra, C. de adult. & glo. in l. consensu, C. de repu. Cyn. & Bald. in l. si dotem, C. de iure dot. Butr. in d. capi. plerunque, Bar. in l. si finita, §. si de vectigalibus, ff. de dam. infec. Ale. in l. secunda, §. quòd si in patris, col. 1. ff. solu. matr. quia factum filiæ non debet nocere patri, Rubr. Alexandr. cons. 25. numero 13. immo, quod si filiæ renunciet iuri hypothecę in dote, iux. l. iubemus, & actio est communis patris, & filiæ, factum filiæ non nocet patri, vt per Bartol. in l. secunda, §. finali, vbi etiam alii. ff. solut. matrimo. quod vltimum nota, & firmat Bald. & Alexand. in dicto §. quod si in patris, & firmant cano. in c. ex literis, de pignori.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo ista deuiat a iure communi, quo cauetur quòd maritus si ex pacto, vel statuto lucratur dotem propter liberos, non lucratur si vir prædecedat vxore superstite.*
2 *Statutum & pactum parificantur.*
3 *Validum est argumentum de pacto ad statutum.*
4 *Maritus lucrifacit dotes ex hac consuetudine, siue prædecedat vir, siue non.*
5 *Consuetudo ista defert lucrum dodarij vxori indistincte, etiam quo ad proprietatem filijs existentibus, siue non.*
6 *Consuetudo, & si sit dura, tamen seruanda.*
7 *Mulier amittit dotes in pecunia, habebit tamen æquiualens ex his consuetudinibus.*
8 *Mulier habet electionem recuperandi dotes, & dimittere dodarium.*
9 *Hæredes viri lucrifaciunt dotes in pecunia prole suscepta, & si statim moriatur, & sufficit momento vixisse.*
10 *Momentum temporis est in consideratione.*
11 *Fideicommissum, an expiret si filius natus statim decesserit.*

12 *Ma-*

12 *Maritus lucratur dotes, etiam ſi matrimonium momento durauerit.*

13 *Sufficit ſemel, quid fuiſſe pro ſemper.*

14 *Legitimus ſecundũ hanc cõſuetudinem intelligitur, nedum de legitimo matrimonio natus, ſed de apto nato ad viuendum.*

15 *Abortiuus habetur pro non nato.*

16 *Abortiuus partus dicitur imperfectus.*

17 *Et an rumpat teſtamentum ſremiſſiuè.*

18 *Natus in ſexto, vel octauo menſe, non dicitur legitimus, & nu. 27.*

19 *Natus in ſexto vel octauo menſe non rumpit teſtamentum.*

20 *Natus in ſexto, vel octauo menſe, non operatur defectum fideicõmiſſi, & ſi mater decedat relicto tali partu, cui dos debeatur?*

21 *Filius adulterinus probatur, probata abſentia mariti per annum.*

22 *Partus non eſt legitimus ſi naſcatur intra duos, vel tres menſes poſt contractum matrimonium.*

23 *Niſi mulier fuiſſet concubina cum qua poſtea matr. contraxit.*

24 *Matrimonium contractum cum concubina valet etiam in vltimo vitæ ſpiritu.*

25 *Vxor ſi mortuo viro incontinenti effecta eſt concubina vnius ſcholaris, natus, an præſumatur ex viro, vel ſcholari.*

26 *Natus in nono, vel ſeptimo menſe, dicitur legitimus & aptus ad viuendum.*

28 *Planetę poteſtatem maximam habent, atque operationem in generatione hominis.*

29 *Natus in octauo menſe, non ſufficit ad lucrum dotis.*

30 *Proles dicitur proprie, quæ naſcitur ex iuſtis nuptijs.*

31 *Prolis appellatione venit etiam fœmina.*

32 *Hermaphroditus, an veniat appellatione prolis?*

33 *Poſthumus an veniat prolis appellatione.*

34 *Vxorem prægnantem relinquens non dicitur deceſſiſſe ſine liberis.*

35 *Natus dicitur qui ex ſecto ventre educitur.*

36 *Natus proprie non dicitur, qui ſtatim deceſſit.*

37 *Natus viuus, & ſtatim mortuus dummodo legitimus, ſufficit ad lucrum dotis, ſecundum has conſuetudines.*

38 *Filij an ſecundum has conſuetudines poſſint repudiata hæreditate paterna habere dotes.*

39 *Filij ſuccedunt in dote materna vti hæredes patris ſecundum iſtas conſuetudines.*

40 *Pater qui lucratur dotes poteſt de illis facere, quicquid velit.*

41 *Maritus prole ſuſcepta ſiue ſuperuiuat, ſiue moriatur, lucrifacit dotes in pecunia.*

42 *Deciſio ſacri conſilij Neapolitani.*

43 *Hęres dicitur, ſiue ab inteſtato, ſiue ſcriptus, qui hæreditatem adijt.*

44 *Hæres ſanguinis, hæres hæreditatis, qui ſint remiſſiue.*

45 *Hæredis nomen, quãdo qualitatem ſucceſſoris, quando vero qualitatem ſucceſſionis denotet.*

46 *Iura ſanguinis tribuũtur ſucceſſoribus pro virili, ſed iura hæreditaria, pro hæreditaria portione.*

47 *Conſuetudo iſta, an intelligat de hæredibus ſanguinis?*

48 *Verbum, hæres, intelligitur ne dum de primo, verum etiam de vlteriori hærede, etiam extraneo, & numero 49.*

50 *Verbo hæredis, vtrum veniat hæres particularis.*

51 *Hæredis nomine venit filius in paterna diſpoſitione, ſi tamen is hæres inſtituatur.*

52 *Inſtitutus in re certa, non dato cohærede eſt hæres in totum.*

53 *Conſuetudo lucrandi dotem in pecunia cõſiſtentem, num vigeat in rebus alijs mobilibus.*

54 *Dos ſi conſiſtat in rebus ſtabilibus, non habet locum conſuetudo de lucro dotis, ſed ſeruantur iura communia.*

55 *Bona ſtabilia ſi dentur in dotem æſtimata, ea æſtimatione, quæ facit emptionem, maritus lucrifacit dotem.*

56 *Aeſtimatio in dubio facit emptionem.*

57 *Aeſtimatio facit emptionem in dubio, niſi maritus ſit inops.*

58 *Mulier uiro mortuo filijs ſuſceptis, etiam mortuis nõ recuperat dotes in pecunia.*

59 *Mulier ſecundum iſtas conſuetudines lucratur dodarium, quod ſuccedit loco dotis amiſſæ.*

60 *Mulier lucratur dodarium, quo ad plenum ius.*

61 *Mulier de dodario diſponit, & ad hæredes tranſmittit.*

62 *Mulier recuperat dotes quando ei conſuli non poteſt per retentionem dodarij, etiam liberis ſuſceptis.*

63 *Mulier quando dodarium conſiſtit ſuper caſtro, vel terra feudali, non quærit illud quo ad dominium, ſed quo ad vſumfructum tantum, nu. 100.*

64 *Mariti hæredes tunc lucrifaciunt dotem, quando a muliere, vel patre fuit data, ſecus ſi ab extraneo cum pacto incontinenti appoſito de reſtituenda dote dotanti.*

65 *Dos viro mortuo prole ſuſcepta, vtrum reuertatur ad patrem mulieris dotantem?*

66 *Filij an priuentur legitima in dote materna competente, vbi dos per patrem fuit lucrifacta.*

67 *Legitima iure naturæ debita nõ recipit onus aliquod, nec grauamen.*

68 *Legitima debetur in dote materna etiam filijs ex ſecundo viro.*

69 *Filij ex primo matrimonio, an reuocare poſſint, ſi mater ſecundo viro omnia bona ſua dedit in dotem?*

70 *Intellectus, & ampliatio ad l. hac edictali, C. de ſec. nupt.*

71 *L. hac edictali, C. de ſecun. nupt. an limitetur ſi ſecundus vir ſtipuletur pro filijs naſcituris.*

72 *L. hac edictali, C. de ſecu. nup. num tollatur ſi fiat pactum de lucrando dotem ſecundum iſtas conſuetudines? & nu. 73.*

74 *Diuiſio dotis lucrifactæ, vel dodarij, qualiter fiat inter filios primi, & ſecundi matrimonij.*

75 *Frater fratri, quomodo ſuccedat in bonis maternis, paternis, vel aliunde quæſitis?*

76 *Pactum ſi fiat quod pecunia dotis conuertatur in*

emptione stabilium pro securitate dotis, num habeat locum soluta dote, prole suscepta, & sic facto casu lucrifactionis dotium, & nu. 77.

78 *Dos quaeritur filijs quo ad proprietatem, patre transeunte ad secundas nuptias.*

79 *Corredum est pars dotis, & sequela.*

80 *Corredum est quid diuersum a dote.*

81 *Corredum, an restituatur statim, an vero elapso anno.*

82 *Corredalia bona sunt tertia species inter dotem consistentem in mobilibus, & stabilibus.*

83 *Dominium rerum corredalium, nunquam discessit a muliere.*

84 *Corredalia bona si per virum sunt dilapidata, num teneatur ad pretium, & num. 87.*

85 *Leges abhorrent casus remanere indecisos.*

86 *Corredalia bona, promiscuo vsui iugalium deseruiunt.*

88 *Dodarium cur mulier lucrifaciat, & ratio constitutionis dodarij.*

89 *Dodarium quomodo, & qualiter constituatur, secundum has consuetudines.*

90 *Dodarium succedit loco quartae.*

91 *Quarta debetur vxori, in bonis viri, de iure Regni.*

92 *Glos. in const. Regni, mulier quae dotarium, declarat hanc consuetudinem.*

93 *Dodarium non debetur vxori, si non fuit constitutum.*

94 *Nec sufficit fuisse promissum constitui.*

95 *Auth. dos data, C. de don. ante nupt. est correcta per istas consuetudines.*

96 *Dodarium qua actione recuperet vxor?*

97 *Dodarium num habeat mulier, quae dotem dedit in stabilibus.*

98 *Vir si praemoritur vxori, nũ mulier amittat dotem, & de intellectu huius consuetudinis.*

99 *Pactum de iure non valet, quòd mulier amittat dotem, & 100.*

101 *Dodarium in rebus allodialibus lucratur mulier pleno iure, secus in feudalibus.*

102 *Dodarium in feudo constituendum non requirit in regno assensum.*

103 *Donationem propter nuptias de iure communi lucratur mulier etiam si nullam dotem dedit, nec constituat.*

104 *Matrimonium sine dote esse potest.*

105 *Donatio propter nuptias cum sit non respicit dotem, quae non est promissa.*

106 *Dos promissa habetur pro soluta, marito nolente recipere dotem a muliere oblatam.*

107 *Oblatio similis est solutioni.*

108 *Mulier lucratur dodarium soluta tamen dote, vere vel praesumptiuè lapsu temporis dati ad opponendum exceptionem non numeratae dotis.*

109 *Mulier lucratur dodarium, etiam dote non soluta, si ad diem fuit promissa, & ante diem matrimoniũ sit diremptum.*

110 *Dodarium an debeatur, si dos constituta, & de dodario nulla mentio sit facta?*

111 *Ius praesentandi in ecclesia rectorem, habet mulier, quae lucrifecit dodarium in castro, vbi est ecclesia iuris patronatus, & nu. 231.*

112 *Ius praesentandi est in fructu.*

113 *Mulier in feudo dodarij concedit excadentias.*

114 *Locatio per mulierem facta de rebus feudi dotalitij finitur morte mulieris.*

115 *Mulier lucrata dodarium super feudo, petet adiutorium, & subuentionem a vassallis in casibus nota. in Constitut. Regni. Quaeritur plurium, numero 232.*

116 *Mulier lucratur dodarium integrum, etiam filio superstite, & nu. 119.*

117 *Integrum dicitur id, quod non est mutilatum.*

118 *Plenitudo non indiget adiectione.*

120 *Dodarium amittit mulier quo ad proprietatẽ si transit ad secunda vota, filijs existentibus ex primo marito.*

121 *Specialia plura, circa idem non debent concurrere.*

122 *Dodarium in capitulis matr. promissum constitui, nũ habeatur pro constituto.*

123 *Circuitus est euitandus, & nu. 129.*

124 *Promittens se obligare ad decem, habetur pro obligato, & potest statim conueniri, ac si se obligasset & num. 127.*

125 *Aliud est promittere, aliud est constituere.*

126 *Aliud est vendere, aliud est promissio de vendendo.*

128 *Aliud est donatio, aliud est promissio de donando.*

130 *Consuetudo ista expressam requirit dodarij constitutionem.*

131 *Nec id mulier lucratur, nisi expresse dodarium constituatur.*

132 *Dodarium vtrum ex diuturnitate temporis praesumatur constitutum? & nu. 138.*

133 *Actus solemnitas semper praesumitur.*

134 *Praesumitur factum id, quod fieri solet.*

135 *Factum non praesumitur, nisi probetur.*

136 *Solemnitas extrinseca non praesumitnr.*

137 *Dodarij constitutio, caeterique contractus sunt facti, non iuris.*

139 *Mulier agere potest, vt dodarium non constitutum constituatur.*

140 *Dodarij constitutio, num requirat scripturam?*

141 *Paria sunt probare per scripturam, ac per testes.*

142 *Actus, & contractus requirentes scripturam, qui?*

143 *Dodarium an constitui possit matrimonio constante.*

144 *Dodarium, an debeatur vxori praemortuae?*

145 *Maritus vtrum in testamento possit indicere legem mulieri in dodario, vt id lucretur si non nubat?*

146 *Dodarium debetur vxori vigore constitutionis.*

147 *Dodarium an vxor petere possit constante matrimonio?*

148 *Aequalitas seruatur in dote ac dodario.*

149 *Filij in dodario, num succedant, vt filij, an vt haeredes, & nu. 150.*

151 *Dodarium an mulier possit vni tantum ex filijs legare?*

152 *Mulier num de dodario possit testari?*

153 Mu-

 224 Mu-

IN proxima præcedenti consuetudine dictum est, quando matrimonium soluitur morte viri, prole non suscepta,in hac uero dicitur, quando moritur maritus prole suscepta .& dicit in effectu, quòd si matrimoniū soluitur morte viri prole suscepta, & statim partus decesserit, hæredes viri lucrātur dotes consistentes in pecunia tantum, iocalia remanent vxori superstiti,& dodariū cōstitutum a viro integraliter sibi soluitur.

C A P. V.

SI matrimonium morte viri soluatur, prole ex vxore suscepta , etsi statim natus partus, dum tamen legitimus,in fata decesserit, viuo tamen nato, hæredes viri lucrifaciant dotes in pecunia tantū, corredum,robbæ, & alia ornamenta vxori remaneant , & dodarium sibi a viro constitutum,sibi integraliter esoluatur.

1 Hæc† consuetudo aliqualiter deuia à iure communi; si enim
maritus propter liberos lucratur dotes ex statuto, non lucratur eas si ipse præmoritur vxore superstite, vt habetur per Bald.in l. qd scitis,in prin. C.de bo. quæ liber.& magis clare voluit Bart.in l. prima, ff.de dote præleg.pro quo uidetur tex.in l. secunda,ff.de pact.dot.& Robert. Matan. in cons. primo,qui Doctores,& si loquantur in pacto de lucrando,tamen eadem iuris censura erit in statu-
2 to, † cum parificentur,& de uno ad aliud validū
3 sit argumentum,l.non impossibile,&† ibi Doct.
ff.de pact.glo.rubricaria, C. de decurio.libro 10.
& ibi Bar.cum secus sit per hanc consuetudinē,
nam siue præmoriatur vxor siue maritus, mari-
4 tus† lucratur dotes,& similiter hæres mariti, vt
hic dicitur,quæ consuetudo nisi esset, vtique hæ
redes viri non lucrarentur dotes viuente vxore,
vt per Bart.& Bald.in locis proxime allegatis.
5 Deuiat, † & in alia hæc consuetudo a iure cō-
muni, nam mulier prole suscepta, & existēte,nō
lucratur donationem propter nuptias, nisi quo
ad vsumfructum tantum,non existentibus filijs
quo ad vsumfructum , & quo ad proprietatem,
vt per Innoc.in cap.dilecto,columna 2. extra de
off. Archid. Venafr. in consi. quinto, & dictum
est supra proxima præcedenti consuetudine: hęc
vero consuetudo indistinctè dat dodarium vxo
ri prole existente,uel non existēte quo ad vsum-
fructum,& quo ad proprietatem, pro quo vide
glo.in constit. Regni,mulier quæ dotarium,quę
meminit de hac consuetudine, & si sit dura hæc
consuetudo,tamen est seruāda,l. prospexit,ff.qui
6 & a quibus,nec † est omnino dura , nam quam-
uis mulier amittat dotes in pecunia,tamen lucra
tur dodarium integraliter,& insuper iocalia , ut
7 dictum est supra † consuetudine proxime præce
dente,& sic habebit æquiualens tātundem, imò
habebit electionem recuperandi dotes,& dimit
8 tere dodarium,† vt per glos.in d.constit. Regni,
Mulier quæ dotarium.
Nota ex hac consuetudine, quòd hæredes ma
riti lucrantur dotes in pecunia existentes, pro-
le suscepta, & si partus statim post natiuitatem
moriatur,nec requiritur perseuerantia vitæ,&
9 sufficit momento vixisse,† facit l. cum vxori , C.
quan.dies,leg.ced. & vide ibi nota. momentum
10 enim †temporis est in consideratione,vt in simili relictum fideicommissum,
si sine liberis decesserit,ex piret,si filius momento vixerit,Bald.in cap.primo,§.
11 quin † etiam,epis. vel abb. Ias.in l. inter stipulantem , §.sacram,numero octauo,
ff.de uerborum obli. Aret. consilio 50.Phil.Dec.consilio 309. columna finali,
& cons.623. columna prima, Soc. in l.cum auus,ff. de condi.& demon.
12 Infertur † etiam si matrimonium momento durauerit,maritus lucratur dotes ex statuto,vel cōsuetudine,Ias.in l.si donaturus,
§.primo, ad fin.ff. de condi.ob caus.& sufficit semel pro semper, Bald. in
13 l.si quis † hæredem, C.de inst.& subst. cum similibus congestis,per Corn.consil.7.rudis, & incōposita,colum.1.2.& vltima,vol.1.& Catel. Cotta in suis memor.vet.momentum.

Dum tamen legitimus.

Non intelligas tantum , q; sit natus de legitimo
matrimonio, sed quod sit natus aptus ad viuen-
14 dum,abortiuus enim habetur,†ac si nō esset na-
15 tus,licet † viuus nascatur,vt per Soc.in l.cū auus,
numero 3.ff.de condi.& demonst.vbi quòd talis
16 partus non dicitur perfectus,† sed imperfectus,vt
ibi concludit post Gale.& Iul.Firmicum, & post
addent.ad Tranquil.in vita Octauij , in capit. de
17 reform.Senat. & † ibi an rumpat testamentum.
Natus igitur in sexto,vel octauo mense non dici
18 tur legitimus,quia viuere non potest,† sicut non
rumpit testamentum, nec eius existentia deficit
19 fideicommissum,† Afflict. decis.236.& si mater
20 decedat relicto tali filio cui debeatur dos:† vide
Nic. Boer.decis.220.in 2.par.
21 Adde quod † absentia mariti per annum pro
bata,probatur filius adulterinus,cap.transmissę,
extra qui fil.sint legit. vide latissime Iac. Menoc.
libro secundo,centur.prima,casu 89.de arb.iud.
quæstio.
22 Et si † nascatur contracto matrimonio intra
duos,vel tres menses post contractum matrimo
nium,non est partus legitimus,vt per Barto.in l.
Gallus,post glos.ff.de liber.& posthum.Intellige
23 tamen† sanè,nisi mulier prius fuisset concubina,
cum qua postea contraxit matrimonium , & in-
fra duos,vel tres menses postea peperit,partus e-
rit legitimus,Lup.ad l.Thori,l. decimatertia, à
numero 16.
24 Et †cum ea muliere valebit contractum matri-
monium,

monium,etiam in vltimo vitæ spiritu. Bald. in consil. 319.par.4. Curti.iun.consili.136. Lup. in cap.per vestras,§.6.

25 Si tamen mortuo viro incontinenti† vxor est effecta cōcubina vnius scholaris,natus est puer, an infans præsumatur ex viro,an scholaris? Bal. in l.si mater.C.de suis,& legi.dicit, quod fauore matrimonij præsumitur ex marito, quod pro singulari tradit Fran. Crem. in suis singula.126.

26 Est autem partus legitimus aptus†ad viuendū scilicet natus in nono mense, secundum glo.& docto.in l.Gallus.ff.de lib.& posth.& in septimo mense secundum Hyppocratis sententiam, in l.septimo mense,ff. de sta.homi.natus tamen in
27 octauo mense non dicetur legitimus, † quia nō est aptus ad viuendum,vt nuper diximus, & supra in consuetudine tertia. & ratio est,quia sunt septem planetæ firmamento cæli affixæ descendendo,scilicet Saturnus, Iuppiter,Mars,Sol, Venus,Mercurius,& Luna secundum glo. in l.om
28 nes,† C.de fer.quæ quidem planetæ potestatem maximam habent atque operationem in generatione hominis, nam secundum Astrologos, Galenum,& cæteros Medicos cum mulier concipit in primo mense ibi operatur Saturnus, qui semen in matrice mulieris receptum coagulat, & condensat frigiditate, & siccitate sua, iuxta illud Iob.c.10.sicut caseum me coagulasti, in secundo mense Iuppiter ibi membra, & sanguinem tribuit, & si sit masculus anima rationalis à Deo infunditur, scilicet quadragesima die a die conceptionis computāda, vt nota. in l. Diuus.ff.de ext.crim.in tertio mense Mars subtiliat sanguinem,& humores condensat, ordinat, & componit, & à Deo anima rationalis infunditur embrioni. si est fœmina die octuagesima, pariter a die cōceptionis computanda, 5.dist.capitulo.1.nota.in c. si aliquis extra de homi.& in l.si aliquod,ff.de pœnis.

In quarto mense Sol vitalem calorem,& spiritum epati, & cordi tribuit. In quinto mense Venus organa sensibilia, & officialia membra, scilicet aures,& nares,& similia perficit, & disponit. In sexto mense Mercurius omnia foramina corporis componit. In septimo mense Luna suis limitibus membra diuidit, & distinguit,& in hoc septimo mense,quia non sunt nisi prædicti septem planetæ conceptui principaliter operantes, nascitur partus perfectus vitalis, & salubris,d.l.septimo mense, ff. de sta. homi. septenarius enim numerus est, secundum naturam,& artem numerorum perfectus, & consentaneus,l.1.§.sed cum omnia,C.de veter.iur.enucle. Aristoteles enim in libris secretorum, dicit quod primum super quo sunt omnes res fundatæ, est trinitas, & mediantur per quinarium, sed perficiuntur per septenarium. sufficit tamen intrasse in hoc septimo mense per duos dies,l.in testamento,§.fi.ff.de suis,& legi.hæred.si autem in hoc septimo mense partus nasci distulerit, & nascatur in octauo mense,tunc partus moritur, quia Saturnus redit super eo, qui frigiditate, & siccitate sua partum mortificat, anima quippe quia spiritus est,in sicco habitare non potest: si vero in octauo mense nasci distulerit, & nascatur in nono, tunc redit Iuppiter, qui suo calore temperato partum refouet, & custodit taliter, quod nascitur vitalis, de quo nato in octauo mēse loquitur Afflict.in decisio.236.Hæc refert Pe. Iacob.Aureliacus,in eius praxi.in titu. de cond. ex l.omnimodo,& Gugli. de Bene. in cap. Raynutius in verbo, & soboles quam gestabat in vtero num.24. 25. extra de testam. & vide Boer. decis.220.& quamuis alij velint in octauo mense natum excludere à fideicommisso, vt Ang.in l.quod dicitur,ff.de lib.& posth. vt sufficiat mo
29 mento vixisse, † tamen contrarium concludo, quo ad lucrum dotis in hac consuetudine, quod natus in octauo mense non sufficit ad lucrum dotis, & moueor primo, nam Angel. & alij in dicta Boer.decisio.220.allegati fundant eorum dictum in eo,quod natus in octauo mense præsumitur legitimo tempore, non tamen negant, quod si clare appareret octimestris quin haberetur pro non nato, & sic dubium consistit in facto,& quia hæc consuetudo expresse, dicit dum tamen legitimus: qualiter autem fiat huiusmodi probatio per expertos,& obstetrices, vide Afsli.in deci.226.Lupus in l.13.ad l.Thoti.Adden. ad d.dec.Afsl.& Cassan.cons.19.

Prole ex vxore suscepta.

30 Proles† qualiter accipiatur, nota.extra de clandest.despons.c.fin.& de cond.apposi.c.fin. & dicitur proles propriè, quæ suscipitur ex iustis nuptijs, in authent.de nupt.in princ.col.3.Sed quid
31 si suscepit fœminam, † dic idem prolis, in appellatione veniunt tam masculi, quam fœminæ. Phi.Dec.consil.495. numero 6. Item quid si su-
32 scepit hermaphroditum, † idest masculum eundemque fœminam, sic dictum ab herma græce qui dicitur Mercurius, Venus autem aphrodite quasi natus ex Mercurio,& Venere, vt fabulantur Poetæ de quo loquitur tex.in l.quæritur, ff. de sta.homi. dic quod adhuc venit appellatione prolis,& filiorum, vt nota.in Specu.de Inst.æ di. §.12.versi.quid si vnus,& in titu.de testa.§. primo, versicu. item quod est hermaphroditus.& quid si est monstrum? dic quod non,l.non sunt liberi.& l.ostentum, ff. de verb. & rer. significa.
33 sed quid si mortuus † vir reliquit vxorem prægnantem, quæ peperit posthumum ? dic quod adhuc dicitur suscepta proles, ex quo non dici-
34 tur decessisse sine liberis, † qui vxorem reliquit prægnantem,l. si quis prægnantem, ff. de regu. iur.l.sed si. ff.ad Trebel.l.si cui, quando dies, leg.
35 cedat. † Item si ex secto ventre nascatur, vt per docto.in proem.inst.& dictum est supra consuetudine tertia.

36 Et nota, quod † quamuis nō dicatur natus, qui statim decessit, cap.nam,& ego, extra de verb.& rer. signi.tamen sufficit, secundum hanc consuetudinem, quod viuus, & legitimus nascatur, li-
37 cet statim moriatur, & sic † etiā dicamus, quod non sufficit vxorem fuisse prægnantem, vsque ad septimum, vel nonum mensem, partumque

peperisse

peperisse, nisi pepererit viuum ex verbis illius, viuo tamen nato.

Hæredes viri lucrifaciant dotes in pecunia tantum.

Hæredes viri siue sint filij suscepti ex eodem matrimonio, quia superuixerunt, siue alij, siue extranei hæredes, qui sint, habetur inst. de hære. quali. & differ. lucrifaciunt dotem in pecunia.
38 Sed † an filij possint repudiata hæreditate paterna habere dotem vti hæredes matris? dic quod non, cum ista consuetudo clare loquatur, quod hæredes viri lucrifaciunt, & sic dotem non con-
39 sequuntur à matre, † sed à patre, nam si pater esset superstes, vtique dotem fuisset lucratus, vt expresse dicitur supra consuetud. capitu. 3. in princ. & de dote posset facere quicquid vellet
40 secundum † has cōsuetudines de quibus meminit glo. in Const. Regni mulier, quæ dotarium, & in constitut. licentiam, vbi habetur, quod ma-
41 ritus prole suscepta, † siue superuiuant, siue moriantur dotem lucrifacit, & mulier amittit dotem consistentem in pecunia, seu mobilibus, &
42 sic per † Sacrum Regium Consilium fuit decisum in facti contingentia, & dicitur hæres ne
43 dum ab intestato, † sed scriptus, qui adijt hæreditatem, l. 3. §. siquis ita, ff. de hær. institu. dec. in l. hæredem. ff. de reg. iur. & in l. eius qui, §. quod si, num. 8. ff. si cert. peta. alias dicitur quidam hęres
44 sanguinis, † quidam hæres hæreditatis, vt per Bald. in capit. 1. de eo, qui sibi, & hære. suis mascu. & fęmi. inuest. accep. Inno. in rub. extra de iur. patro. in quibus constituitur differētia, quia in hæredibus sanguinis nomen hæres habet significare qualitatem successoris: in alijs vero
45 qualitatem successionis: † item iura sanguinis
46 tribuuntur successori pro virili, † sed iura hæreditaria pro hæreditaria portione, vt per Bald. in d. cap. 1. Cassan. ad consuetud. Burg. rub. 4. §. 16. carta 181. col. 4. versi. aduerte, quod hæres su-
47 mitur. † An autem hęc consuetudo intelligat de hæredibus sāguinis? & an de primo hærede? dic quod intelligitur, ne dum de primo hęrede,
48 verum etiam de vlterioribus, † l. hæredis, & l.
49 sciendum, ff. de verb. † & rer. signi. atque etiam de extraneis, Cassan. vbi supra, & in titu. de successi. titu. 7. §. 5. in glo. meilleur de lautre. versi.
50 reassumendo. † Vtrum veniant hæres particularis. Gui. Pap. quæst. 458. vbi quod sic, atque, quod in dispositione paterna, sub nomine hæredis venit filius, dum tamen hæres instituatur, l. ex fa-
51 cto. §. 1. & ibi glos. ff. ad † Trebel. vbi id expresse notat Bald. & vtrum institutus in re certa, non
52 dato cohærede, † vel etiam dato, de quo in l. 1. §. si ex fundo, ff. de hær. inst. l. quoties, C. eo. vide Cyn. plene in l. fin. C. de ædi. di. Hadr. toll. & in l. quoties, C. fami. ercis. Bal. in l. liberti. C. de ope. libert. Alex. in l. cum speciali. col. fin. C. de testa. & add. ad d. quæst. Gui. Pap. 458.

Et nota, quod consuetudo lucrandi habet lo-
53 cum in dote consistente in pecunia: † quid autē si consistat in rebus mobilibus? † videtur dicendum, quod non, nam loquitur per dictionem, tantum, quæ est dictio taxatiua præcisa, tu dic, quod non excludit casus similes, glo. in l. ob æs, C. de prædi. min. & quod consuetudo militet etiam in dote consistente in mobilibus, tradit glo. in Const. Regni mulier, quæ dotarium, quæ id clare dicit. Secus si dos consistat in rebus sta-
54 bilibus, † tunc enim non habet locum consuetudo, sed seruantur iura communia, vt habetur infra in consuetudine, quod si bona stabilia, ca. 10. nisi bona stabilia dentur in dotem æstimata,
55 & appretiata ita, † vt faciat emptionē, tali enim casu, quia maritus nō tenetur ad restitutionem rei stabilis, sed in pecunia, tunc bene lucrabitur dotem, ad nota. in l. si æstimatis, ff. solu. matrim. secus si fuerint æstimata, ea æstimatione, quæ emptionem non facit, sed ad sciendum valorē, ita vt deterioratio cedat damno viri, tunc enim remanet in primęuo statu rei stabilis, in dubio
56 tamē præsumitur facta æstimatio, † vt faciat emptionem, vt per docto. in d. l. si æstimatis, & hoc intelligas marito existente soluendo, si vero ma-
57 ritus esset inops, † tunc licet æstimatio faciat emptionem, tamen in subsidium transit in fundū dotis, nec facit emptionem, & hoc ad finem, vt mulieri sit cautum, vt not. Ale. Ias. Dec. & Curt. in l. ex conuentione, C. de pact. & Bald. & Saly. in l. in rebus, C. de iur dot. Imol. in d. l. si æstimatis, ff. solu. matrim.

Item est sciendum, quod si dos consistat in pe
58 cunia, † si contingat matrimonium dissolui morte viri liberis superstitibus, mulier non recuperat dotem in pecunia consistentem, & idem est si susceperit liberos, & non superuiuant, quia mortui sunt constante matrimonio, nam licet postea matrimoniū dissoluatur morte viri, vxor non recuperat dotes, nec hoc videatur durum,
59 quoniam loco dotis † amissæ, habebit vxor dodarium constitutum, & dodarium succedet lo-
60 co dotis, † & illud habebit quo ad plenum ius proprietatis, & vsusfructus, & de eo poterit dis-
61 ponere, † & transmittit ad hæredes, vt per glos. in d. cōstitutione Regni. mulier, quæ dotarium. Verum si dodarium non sit constitutum, & mulieri non potest propter hoc consuli per retentionem dodarij, tunc mulier indistinctè recupe-
62 rat dotes siue fuerint suscepti liberi, † siue non, vt dicitur in gl. prædicta, vbi etiam subdit, quod si dotarium fuerit constitutum super aliquo ca-
63 stro, vel terra, † tunc quia non potest habere dodarium super terra quo ad dominium, habebit tamen vsumfructum illius terrę sicut castri, eius vita durante seruata forma dictę constitutionis, mulier, quæ dotariū, & nihilominus dotem in pecunia amittit, vt ibi per glosam.

Quæ tamen supra dicuntur de lucro dotis,
64 procedunt, † nisi dos fuerit data per extraneum de sua pecunia dotātem, & cum expresso pacto incontinenti apposito in instrumento dotali, tunc enim dos redibit ad dotantem omnio etiā extantibus filijs, l. fi. §. 1. C. de iur. do. & Gui. Pap. quæstio. 423. & sic limitatur hæc consuetudo, & quæ dicuntur supra capitulo tertio, in qua maritus lucratur dotes in pecunia, nisi per extraneum

neum, vt supra dotentur, licet contra prædicta videantur scripta per Felyn. in cap. causam, quæ, col. 12. extra de rescrip. & Claudi. in l. interdum, §. quod ex naufragio, ff. de acqui. poss. vide tamẽ Alexand. consil. 134. volum. 5. Dec. in l. Diuus Pius, num. 8. ff. de regu. iur. vide docto. in l. fructus, ff. solut. matrim. Boer. decisio. 44. nume. 31. Anan. singula. 414. & vide dicta per me supra consuetudine tertia.

65 Sed quid si proles suscepta viuat, † viro mortuo, vtrum dos reuertatur ad patrem, iuxta not. in l. dos à patre, C. solut. matrim. vel hæredes viri lucrifaciant dotes, idest filij? de intellectu illius l. post doctores in l. dos à patre, & in l. post dotem, ff. solut. matr. vide plene per Gre. Tholosan. lib. 9. sintag. vniuer. iur. capitu. 22. à nume. 8. Quæstio cessat hic ex consuetudine, quæ dat lucrum dotis hæredibus mariti, nec est locus restitutioni, nec dicta per glo. & docto. in d. l. dos à patre, nec consuetudo Martini.

66 Sed retentis † terminis huius consuetudinis, & etiam superioris, in capitulo tertio, in quibus maritus, & hæredes mariti lucrifaciunt dotes in pecunia prole suscepta, siue superuiuat proles, siue moriatur, modo quæro, quid si filius, vel filij susceptus, vel suscepti superuiuãt, deinde moritur pater, qui dotes in pecunia lucrifecit, an filij priuentur dote materna lucrifacta per maritum eundemque patrem? & sic, an hæc consuetudo priuet filium legitima iure naturæ debita in dote materna, quæ est proprium patrimonium matris, l. 3. ff. de minori. cum in legitima
67 nullum onus, † nec grauamẽ imponi possit, iux. l. quoniam in prioribus, C. de inoffi. testa. cum similibus? in quo dic, quod licet per hoc statutũ mulier priuetur dote, quæ acquiritur marito, tamen filij debetur legitima, quæ per statutum hoc non est sublata, vt per Zasi. consil. 5. volu. 1. & per Io. Petr. de Ferra. in forma liber. quo vxor, agit ad dot. in glo. dictæ dominæ Margaritæ, versicu. sed an filij nati, &c.

Vbi etiam subdit, quod hæc mulier si transit ad secunda vota, suscepta prole ex primo matrimonio, & ex primo viro, qui lucratus est dotem ob susceptionem prolis, & ex hoc secundo viro
68 similiter suscepit liberos, † vtique debent habere legitimam, quemadmodum & filij ex primo matrimonio, secundum Iac. de Beluiso, vt habetur in §. ne illud. in auth. de nupt. & l. cum alijs, C. de secun. nupt. vide eund. Pract. Pap. vbi supra in d. glosa, dictæ dominæ Margaritæ, nu. 9.

Sed quid si mulier dedit omnia sua bona in
69 dotem secũdo viro, † an filij prioris matrimonij nati ex d. muliere totum reuocare possint? dic quod non, sed id tantum quantum secũdus vir de iure retinere potest, vt sic viriles inter omnes fiant portiones, vt not. in §. optime, in authent. de nupt. cum mulier secundo nubens nõ possit dare viro, nisi quantum dederit filijs primi ma-
70 trimonij, l. hac ædictali, C. de sec. nup. † & si fuerit datũ, reuocabitur per filios primi matrimonij, vt ibi not. per doctores, quæ lex procedit in dote, & donatione propter nup. tantum, non autem in alijs bonis, sed in lucris nuptialibus tantum, secundum Bald. consil. 19. volum. 3. circa fin. quicquid Alber. & Bertran. ibi senserint, contra quos vide Ant. Gabri. commu. opini. lib. 3.
71 titu. de sec. nup. Sed succedit alia quæstio, † quid si secundus vir stipuletur pro filijs secundi matrimonij nascituris, an limitetur d. l. hac ædictali? dic quod non, sed remanet in eius robore, & sic videtur tenendum post conflictus maximorum doctorũ, vt videre licet per Pet. Phil. Corn. consilio 82. volum. 3. & vide d. de Franch. decis. 436. circa fin. in intellectu illius legis l. hac ædi-
72 ctali. † & si fiat pactum de lucranda dote cum secundo viro seruata forma huius consuetudinis, adhuc talis conuentio non officit filijs prioris matrimonij, vt per Bald. in d. l. hac ædictali, & ibi Saly. in sexta quæst. Roma. consil. 44. in tertio dubio, vide tamen Ant. Gabr. commu. opin. lib.
73 3. titu. † de secun. nupt. nisi expresse statutum, vel consuetudo clare loqueretur, scilicet quod maritus lucretur dotem integram etiam stantibus filijs prioris matrimonij, secus si simpliciter loquatur, vt per Bald. in consil. 495. volum. 1. vide Io. Pet. de Ferr. in titu. seu forma libelli, quo vxo. agit ad dotem, in gl. dictæ dominæ Margaritæ, vbi dicit sic seruari de consuetudine in tota Lõbardia, & Curt. cons. 122. testatur de communi, sed vide Ant. Gabr. vbi supra conclusio. quarta, titu. de secũ. nupt. vbi ad declarationem d. l. hac ædictali, ponit vigintiocto ampliationes, & viginti quatuor limitationes.

74 Qualiter autem † sit facienda diuisio horum bonorum inter filios primi matrimonij, & secundi, & decidit prædicta doctor Papiensis vbĩ supra post Iac. de Beluis. quod omnes accipient eorum legitimam; deinde reliquũ inter ipsum maritum, & solos filios prioris matrimonij diuidetur, ita vt singuli æquales ferant partes, quibus filijs est facta iniuria per transitum ad secunda vota: alii vero filii secundi matrimonii, quibus nulla est illata iniuria vltra eorum legitimã nil amplius percipient, vt nota. per glos. in §. optime, in authent. de nupt. & sequitur Io. Petr. de Ferrar. in loco proxime allegato, in d. glo. d. do-
75 minæ Margaritæ. † Mortuo tamen fratre ex his in rebus maternis præferuntur fratres vterini, in rebus paternis fratres consanguinei, in bonis vero aliunde quæsitis succedunt æqualiter vterini tantum cum consanguineis tantum, l. de emancipatis. C. de legitimis hære. quando non supersunt vtrinque coniuncti, nam ipsis existentibus tanquam duplici vinculo fultis, in bonis prædictis excluduntur vterini, vel consanguinei tantum. authent. itaque mortuo, C. commu. de successi. Bened. in c. Raynutius, in verb. & vxorem nomine Adelasiam, num. 665. extra de testam. glos. communiter recepta in Authent. post fratres, C. de legi. hære. & in authent. Itaque, C. cõmu. de succe. & communem dicit Rubeus. consil. 76. Ias. in l. post dotem, ad fin. ff. solut. matrim. Couar. in epito. ad quartum librum decreta. in titu. de succ. ab intest. conclusi. octaua.

Sed quid si promissę, & constitutę sint dotes, cum

76 cum expresso pacto, quod tempore solutionis earum conuertantur in emptionem stabilium, vel annuorũ introituum pro securitate dotis, & mulieris, cõtracto deinde matrimonio prole su scepta, fit depositum debitę quantitatis dotium cum conditione in deposito adiecta, quod con uertantur in emptionem seruata forma capitulorum matrimonialium, & instrumẽti dotalis, ex aduerso prætendente marito ad id amplius non teneri, stante quod est factus casus lucrifactionis dotium, quo casu cessat conditio in instrumento dotali adiecta, de conuertendo in emptionem, quæritur quid iuris? dic quod vxore mortua si fit depositum, vel solutio dotis, cessat conditio stante lucrifactione dotium per maritum acquisitarum, cum amplius non sit dos, sed acquisitio mariti, secus si vxor viuat, nã
77 quamuis maritus dotes lucrifecerit, † poterit dari casus, quod vxori viuenti dos sit restituenda, vel assecuranda, iuxta l. si constante, ff. solut. matr. & l. vbi adhuc, C. de iur. dot. vel nisi superuiuãt
78 filij, † quibus ob transitum patris ad secundas nuptias, dos quæritur quo ad proprietatem, iuxta tradita in authent. hoc lucrum, C. de secund. nupt. & vt sup. diximus in consuetudine præcedenti, & infra in cõsuetudine, capit. 8. & per Bar. in l. fęminæ, §. illud, & ibi Saly. C. de secun. nupt. Aret. in §. præferuntur, inst. de senatus consf. Tertulli. & dicitur etiam infra.

Corredum robbæ, & alia ornamenta vxori remaneant.

Habes hic quod hæredes viri lucrufaciunt dotes in pecunia, mulier autem destituta dote retinebit corredum, robbas, & alia ornamẽta, & poterat dubitari probabiliter de corredo, cum sit
79 pars dotis, † & quasi sequela per ea, quæ dicuntur in l. fi. C. de pact. dota. per Cassan. ad consuet. Burgun. titu. 4. §. 24. in fin. versi. si tamen mulier, & tamen hęredes viri nõ lucrantur id, cum cen
80 seatur quid diuersum à dote, † & sic remanebũt vxori corredum, & iocalia missa, & facta per maritum vxori, vt hic dicetur, & expresse supra consuet. proxima præcedenti, vbi etiam de hoc verbo corredum, & infra in consuetudine, c. 11.
81 Sed nunquid † statim restituetur corredum, viro mortuo, an vero dabitur annus, sicut datur ad restitutionem dodarij, vt infra in consuetudine. Item in quolibet casu, capitulo 9. dic statim deberi nõ expectato anni lapsu, cum de corredo non loquatur illa consuetudo, sed de dote tantum, & dodario, nec etiam, §. ex actio. l. vnicę, C. de rei vxor. act. & quia dum ibi dicitur de restitutione mobilium, non loquitur de corre-
82 dalibus, † quæ sunt tertia species, etiam quoniã reperiuntur pęnes vxorem, vnde hæredes viri non possent lucrum capere sicut de pecunia.
83 Tum etiam, † quia dominium rerum corredalium nunquam discessit à muliere, ideo secum retinebit. Vltimo per textum huius consuetudinis, quæ expresse dicit, mortuo viro corredum vxori remaneat, quod est verbum præsentis tẽporis, & sic videtur concludere glo. consuetud. Neapolita. in consuetud. Itaque, in glo. reliqua bona corre. sub. titu. de iur. dot. quæ in hoc æquiparat corredum stabilibus.

Quid autẽ si vir dilapidauit bona corredalia, quæ in capitulis matrimonialibus promisit conseruare, salua facere, & restituere inueterata, & vsu cõsumpta, prout reperientur, num teneatur
84 ad pretium? & quidem Ant. † Capy. in addi. incipi. ad istam glo. in consil. Neapolita. Ita quod de iur. dot. dicit Sacrum Regium Consilium Neapolitanum in contingentia facti substetisse nec voluisse determinare, sed reseruasse decisio-
85 nem huius quæstionis, † & quoniã leges abhorrent casus remanere indecisos, vt ait Alberi. in tracta. statuto. quæst. nona: propterea si mihi daretur dicendi facultas, concluderem, quod omnino teneatur ad pretium, ea ratione, cum talia bona quo ad dominium remanent vxoris, li-
86 cet † promiscuo vsui vtriusque constante matrimonio deseruiant, l. in rebus, C. de iure do. quod si aliter maritus abutatur, nec deseruiant ad vsum communem, vtique ad æstimationem teneri debet, tum quia id in stipulationem dedu-
87 ctum est, † tũ etiam ad instar aliorum vxoris bonorum paraphernalium, vel extra dotem consistentium per maritum consumptorum ex l. fi. C. de pact. conuen. & cum ad destinatum vsum non deseruierint, & ita residerem saluo saniori consilio, l. Claudius fęlix. ff. qui poti. in pign. habe. facit infra, c. vlti.

Et dodarium sibi à viro constitutum, sibi integraliter esoluatur.

Cur autem mulier lucretur dodarium con-
88 stitutum? † & ratio constitutionis dodarij, quænam sit, tradunt docto. in authent. dos data, C. de don. ant. nupt. Areti. in §. est, & aliud, inst. de donati. Afflict. in constitut. Regni, mulier, quæ dotarium, & glos. consuetud. Neapolita. in consuetud. Quartam autem, de iur. quartæ, & diximus supra in prælud. in verbo. constitutione dodarii, vt in consuetud. secunda, quæ hic repetenda essent, ne sępius id dicam contra præceptum Iurisconsul. in l. Meuius. §. duobus, ff. de leg. 2. ad ibi dicta lectorem remitto.
89 Habebit † igitur hæc mulier vltra corredum & iocalia dodarium constitutum, & quando constituitur debet constitui eademmet die spõsaliorum ante fores ecclesiæ, secundum glos. in const. reg. mulier, quæ dotarium, & Andr. in ca. 1. §. donare. quali. olim feu. poter. ali. Ista sunt inducta de iure Francorum à quo deriuauit hæc consuetudo Auersana, quæ iure viuit illo, quod est speciale ius in regno, vt Andr. in c. imperialem, §. præterea ducatus, de prohi. feu. ali. per Frider. & quod viuat iure Francorum, est gl. in con stit. regni puritatem legum, quo iure dodarium
90 succedit loco quartæ, † nam iure regni debetur
91 quarta † vxori soluto matrimonio per mortem viri, vt habetur in glo. in d. const. mulier quæ do
92 tarium, quæ gl. † declarat hanc consuetudinem,

&

93 & dicit quod non debetur dodarium nisi sit cõstitutum, prout, & dicit hæc cõsuetudo, & sic nota, quod si dodarium fuerit promissum constitui, non autem constitutum, non debetur vxori viro mortuo, nam non sufficit fuisse promis-
94 sum, † sed constitutum, vt sic videatur correcta, authent. dos data, C. de don. ante nupt. per istud
95 ius consuetudinarium, † vt late habetur per glo. sæpius allegatam, in d. const. mulier, quæ dotarium.

Nunc quæro, mulier amittit dotem in pecu-
96 nia quam lucrantur hæredes viri defuncti, † quo iure recuperet dodarium, & contra quos aget? respond. quod glos. in d. consti. regni mulier, quę dotarium, distinguit: nam aut agit contra hæredes viri, & tunc aget actione personali, vt tradat: alias non tradendo, quia non vult, vel quia non potest, aget ad interesse: aut contra tertios possessores, & tunc actione in rem, quæ cõclusio glos. procedit quando ageretur ad recuperationem dodarij constituti consistentis in terra, vel Castro, secundum dictamen dictæ constit. Regni. Sed si agatur ad dodarium consistens in pecunia, quia maritus constituit dodarium ducatorum quingentorum super omnibus suis bonis, tunc aget contra hæredes viri condictione ex l. idest ex ista consuetudine, qua dicitur, quod dodarium sibi integraliter esoluatur, l. 1. ff. de condict. ex l.

Quæro etiam, mulier dedit in dotem rem sta-
97 bilem, † & maritus constituit dodarium super terra, vel alia re stabili, nunquid viro præmortuo, mulier habebit dodarium? dic quod non, & ratio est satis aperta, & magna æquitas, quoniam siue maritus habeat ex muliere filios, siue non susceperit filios, mortua muliere nihil ex dote lucratur, sed ea ad hæredes mulieris reuertitur, vnde non est iustum in isto casu, quod mulier aliquid de dodario constituto in terra præmortuo viro lucretur, nisi ei fuerit constitutum dodarium in pecunia, vel mobilibus, vel eidem mulieri legatum in quãtitate per virũ; alioquin non, vt habetur in d. glo. per Mari. de Carama. in d. const. mulier quæ dotarium.

Sed quæro, nunquid si vxori præmoritur vir
98 suscepta prole, † amittat dotem mulier in pecunia, vel in mobilibus? videtur quod non, nam validum est argumẽtum de pacto ad consuetudinem, glo. rubricę, C. de decret. decuri. sed per pa-
99 ctum id minime fieri potest, † quod vxor superstes amittat dotem, l. 2. ff. de pact. dota. ergo nec per consuetudinem. Contrarium tamen est dicendum attenta forma huius consuetudinis, & huius iuris Francorum, quia mulier non debet habere vtrunque, & sic cum habeat dodarium in plena proprietate, vt etiam dicit hæc consuetudo, non debet habere dotem in pecunia ita dicit glo. in d. const. Regni mulier, quæ dotarium, quæ meminit de hac consuetudine, quam dicit vigere in multis partibus regni.

Quæro consuetudo dicit, quod mulier lucra-
100 tur dodarium integraliter, † & sic sine diminutione, scilicet tam quo ad vsumfructum, quam quoad proprietatem, quid si constituatur in re feudali Castro, vel feudo, nunquid mulier habebit illud, quo ad proprietatem? dic quod non, sed solum quo ad vsumfructum, vnde post mortem mulieris reintegratur vsusfructus proprie-
101 tati, in alijs autem rebus allodialibus, † & burgensaticis lucrabitur quo ad vsumfructum, & proprietatem, secundum Bart. de Capua. & Napod. in c. Regni mulier dotarium, & sic in dotario feudali mulier erit vsufructuaria, directo, seu proprietate residente pęnes hæredes viri, secundum præfatos doctores, Ana. alleg. 85. nu. 3.

Successiue si sit constitutum dodarium su-
102 per feudo, in qua constitutione, † non requiritur assensus, secundum constitutionem regni, licentiam, de const. dotar. sed morte viri feudum est deuolutum Domino, vel Regi, quomodo succurretur mulieri petenti dodarium? dic quod cum habeat assẽsum legis, & prędicta const. licentiam, poterit agere contra fiscum possidentem, vt per Bart. de Capua. in dict. constit. licentiam.

103 Vnum nota, † quod mulier de iure lucratur donationem propter nuptias, etiam si nullam
104 dotem dedit, † cum matrimonium esse possit sine dote, l. quod si nulla, ff. de reli. & sumpt. fun. & l. fi. C. de don. ante nupt. quod quidem sanè intelligas quando nulla dos data est, nec promissa, tunc enim debetur domino propter nuptias, l. lege Leonis, vbi hæc no. per gl. C. de pact. conuen. quæ incip. quod si in dote nihil est pactum, secus tamen si dos fuit constituta, vel promissa, & non soluta, tunc enim mulier non lucratur donationem propter nuptias, si non fuit soluta dos, vel si pars dotis fuit soluta, partem donationis lucratur habita ratione ad partem dotis solutę, & non vltra, vt in authent. de non elig. secund. nuben. §. si. quæ signatur, C. de pact. conuen. l. ex morte, & sic de facto vidisse seruari, & sententiari, restatur Andr. de Iser. in c. 1. colu. 1. ibi, item mulier de natu. succ. feud. & ratio est, quia fit matrimonium nulla facta promissione dotis, vt multotiens fit, & maritus constituit donationem propter nuptias, tunc talis promis-
105 sio † non respicit dotem, quæ non est promissa, sed de per se ipsa constitutio donationis propter nuptias valida est, sed vbi dos promittitur p mulierem, & donatio proptet nuptias per virũ, tũc talis promissio donationis propter nuptias respicit dotem, cum dos data donationem propter nuptias mereatur, auth. dos data, C. de don. ante nupt. vnde tũc promissio donationis propter nuptias respicit dotem, vnde deficiente dote debet deficere donatio propter nuptias in totum, vel pro parte si pars dotis fuerit soluta, arg. l. cũ proponas, C. de pact. & l. stipulatione, ff. de iur. dot. & in auth. de ęqua. dot. in princ. l. ex morte, C. de pact. do. & in aut. sed quæ nihil, vt expresse dicũr, Bart. de Capua, & Nap. in d. cap. muliet dotariũ, in cap. Regni, quæ tamen recipiunt limitationẽ,
106 nisi † dos fuerit per mulierem oblata, & vir noluerit

fuerit recipere, tunc enim habetur, ac si fuisset soluta, & similis est soluenti, vt in authent. vt exa. in st. in §. fi. vel nisi matrimonium durauerit per tantum tempus, & maritus non fuerit protestatus dotem sibi non fuisse solutam, ita quod nō possit amplius opponi exceptio non solutæ dotis, tunc enim habetur ac si soluisset dotem, & lucratur mulier donationem propter nuptias, vt in §. generaliter, in authent. de tempo. non solu. dotis, & in authen. quod locum, C. de dote caut. non nume. vel nisi dos fuisset promissa ad
109 diem certam, & † antequam venisset dies fuit matrimonium solutum, tunc enim lucratur donationem propter nuptias, & ratio est, quia non potest imputari mulieri, cur ante diem non soluerit cum respiciat ista dilatio eius fauorem, secundum Doctores prædictos, & vide Afflict. decis. 333. & Boer. in decis. 100.

110 An † autem dodarium debeatur, si dos fuit constituta, & de dodario nulla sit facta mentio? certe consuetudo ista requirit ꝙ dodariū sit constitutum, iccirco in casu isto non debetur, quid tamen erit de iure communi, vide Steph. Bertr. cōsilio 98. parte prima, & adden. ad Affl. in d. decis. sacri Concilij 333.

111 Et † cum mulier in feudo lucretur dodarium quo ad vsumfructum, habebit ius præsentandi in ecclesia patronata, cum præsentatio sit in fru-
112 ctu, capitulo, consultationibus, † extra de iu. patron. secundum Napod. in dicto capitulo mulier dotarium in capitulo Regni, itidem locabit,
113 & concedet excadentias & bona feudi, † quæ ad feudum deuoluuntur eius vita durante, verum
114 finietur locatio morte mulieris † finito iure dodarii, secundum Napod. vbi supra, & similiter
115 petet adiutorium, † ac subuentionem in sex casibus notatis in constitut. Regni, quam plurium, vt per Afflict. in constit. Regni prædicta, columna septima, in octaua dubitatione, Capic. in decis. 184. & Campa. in capitu. Regni, item statuimus, quod communitates, numero decimotertio, & per Bart. de Capua. in constitut. Regni, licentiam.

116 Sed † pone quod moritur vir vxore superstite, & filio ex eo matrimonio, an lucrifaciat dodarium quo ad proprietatem? videtur quod non, nisi quo ad vsumfructum, C. de secund. nupt. l. tertia, §. finali, a contrario sensu. In contrarium videtur quòd lucrifaciat, quo ad vtrumq;, vsumfructum, nempe, & proprietatē, & hoc propter verbum illud in hac consuetudine positum (scilicet integraliter) nam illud intelligitur integrū
117 quod nō est mutilatum, † l. prima, C. de debi. ciui. lib. vndecimo, nec in aliquo deficiens, l. quam diu, de distr. pig. l. fundos, C. de fun. patri. & l. prima, C. de frum. vrbis Constan. in l. secunda, §. ad filiorum, C. quando, & quibus quar. pars debe. libro decimo, sicut plenitudini nil potest adijci, 6.
118 quæstione prima, † capitu. si omnia, & C. de rep. quæ fiunt in iud. l. prima, ita quod si ex eius substantia detrahitur, non est integrum, l. prima, C. de sent. pass. & l. secunda, C. de bon. vacan. libro decimo, capitulo miramur, 61. distinct. & l. prima, C. si aduer. trans. & in proprijs terminis huius consuetudinis voluit Napod. in dicto capitulo regni, mulier dotarium, ex numero decimoseptimo. Vera igitur erit cōclusio, quòd quam-
119 uis de iure communi † mulier quærat donationem propter nuptias existēte filio quo ad vsumfructum tantum, l. tertia, & l. quarta, C. de secun. nup. tamen secundum has consuetudines lucratur dodarium integraliter etiam filio existente, quo ad vsumfructum, & proprietatem, hoc tamen intelligas muliere in viduitate permanen-
120 te. Si † tamen ad secundas nuptias migrauerit, perdit proprietatem, secundum Napod. in loco proxime allegato, in versiculo, & hoc verū, quo-
121 niam plura concurrerent specialia, † circa idem, quod lex abhorret, l. prima, C. de dot. promiss. in glos. & specialia non sunt multiplicanda, glo. in c. ad eius, 5. dist.

Sed quid si dodarium non est constitutum,
122 sed † in capitulis matrimonialibus, quæ præcedunt solemnia matrimonij, fuit promissum constitui, nunquid ex hoc habeatur pro constituto? dic, quòd glos. consuetud. Neapol. in consuetud. Quartam autem, de iur. quartæ, in glo. constitutam, tenet quòd sic, ad euitandum circuitum,
123 qui † euitandus est, l. cū fundus, §. seruum tuum imprudens, ff. si cert. pet. l. dominus testamento, ff. de condi. indeb. clem. auditor, de rescript. cum simil. & Ias. in l. prima, §. finali, ff. de verborum obligat. per ea quæ dicit Ioan. Andr. in addit. ad Specul. in tit. de oblig. & solut. super rubrica, colum. penultima, vbi quòd qui promisit se obli-
124 gaturum † ad decem, potest statim ad decem cōueniri, euitandi causa circuitus, & tenent Doctores in dicto §. seruum, licet Dec. & multi videantur impugnare sententiam Ioan. Andr. tamen eam sequitur Ias. in dicta l. dominus testamēto, ff. de condi. indeb. & firmat Rub. Alexan. in consilio 29. qui respondet in contrarium adductis. Contrariam tamen opinionē amplectaris, quia aliud est promittere, aliud est constituere, sicut
125 aliud est † vendere, aliud est promissio de ven-
126 dendo, l. in bonæ fidei, † §. finali, ff. de eo, quod cer. loco, sicut aliud est promittere decem, aliud
127 se obligaturum ad decē, † & ita per multa tenet Lancel. Galiaula. in repet. rubricę, ff. de verborū obligat. numero sexagesimosecundo, & sexagesimotertio, & Ruin. & Alciat. in l. prima, ff. de verborum obligat. & Hieron. Buttigella in l. 4. §. Cato, ff. de verborum obligat. cum aliud sit pro-
128 mittere de donando, † aliud est donatio, vt per Galiaul. vbi supra. Nec obstat, quod circuitus est euitandus, quia intelligunt Doctores, si est inuti-
129 lis, vt in dictis iuribus, secus † si vtilis, scilicet propter ortum obligationis, propter transactionem dominij, acquisitionem fructuum, obligationem bonorum, & aliorum, quæ considerantur in casu Gramma. in decisione 103. à nume. 188. vbi videas. Tum quia hæc consuetudo expres-
130 se vult constitutionem dodarij, † quæ cum sit stricti iuris, non debere ampliari, sed restrin-

gi.l.quicquid astringendæ,cum simil.ff.de verb.
oblig. nec obstat quod contrarium fuerit deci-
sum per sacrum Cōsilium,vt habetur in decisio
ne prædicta Gram. & per Afflict. decisio. 61. &
per eūdem in const.Regni licentiam, cum pro-
cedant in casu suo,& de iure communi,secus ta
men per hanc consuetudinem cum mulier non
131 lucretur dodarium, † nisi expresse sit constitu-
tum, vt habetur in capitu. 2. vt ibi dodarium
non habeat,quantunque cōuentum, nisi solem
niter in facie ecclesiæ constitutum,& satis innui
tur in constitutio.Regni mulier,quæ dotarium.
In qua constitutione dodarij requiritur certa so
lemnitas,vt ibi per glosam, & per Andr. in cap.
1.§.donare,quali.olim feu. poter. alien. & dictū
est supra in præludi.
132 Sed pone,†quod fuit contractum matrimo-
nium,quod diu durauit, vtrum alio non appa-
rente, præsumatur constitutum dodarium? vi-
133 detur,†quod sic,nam vbi datur matrimonium,
ibi videtur omnia solemniter acta,& præsumē-
134 dum est † id quod fieri solet, & id quod sæpius
contingit,l. ea quæ. ff. de reg. iur. vt dicit Caro-
lus,Glosator legum Longobardarum in l.fina-
li, de his, quæ sine volu. mund. ad mari. amb.
contrarium tamen est dicendum, quoniam ista
135 est quæstio facti,& † factum non præsumitur,ni
si probetur,l.in bello,§.factæ,ff.de capt.& posth.
reuer.& facit quia requirit hęc cōsuetudo,quòd
sit constitutum,& solemniter per ea, quæ supra
136 diximus,& † solemnitas extrinseca nō præsumi
tur,nisi probetur,l.sciendum,§.finali, ff. de cur.
fur.l.item quæcunque,§.finali,vbi not. ff. de pu-
bli.in rem act.& per Doctor.in l.sciendum,ff.de
verborum obligat.& constitutio dodarij est fa-
137 cti quemadmodū, & † cæteri contractus,l.in bo
138 næ fidei,§.fi.ff.de eo, quod cert.lo.& † consequen
ter non præsumitur nisi probetur constitutum,
& sic tenendum est.

Poterit tamen mulier, quæ dotem constituit,
139 vel dedit, si dodarium † non sit constitutum, a-
gere condictione ex hac consuetudine, vt con-
stituatur,vt per Angel.in §.aliud quoque, in au-
then.de æqua.dotis,colum.2. qui allegat glo. in
auth.dos data, C.de don. ante nupt. Vtrum au-
140 tem † huiusmodi constitutio dodarij requirat
scripturam,& in probatione eiusdem scriptura
requiratur?dic quod non,cum paria sint proba-
re per scripturam,ac per testes, l. in exercendis,
141 C.de fide instrum. capitulo,Ioannes, † extra eo-
dem,& certi sunt casus, & cōtractus scripturam
142 requirentes, † de quibus per glos. in capitulo pri
mo,extra de cens.& per glos.in l.secunda, C. de
iure emphyteu.& per glos. in l.ne cui, C. locati,
qui sunt speciales, & quòd non requiratur scri-
ptura, videtur velle glos.consuetu.Neapo.in con
suetud.Quartam autem,in gl. in verbo, sed vbi
liberos,columna secunda,versiculo item quid si
testator,& Andr.de Isern. in capitulo primo, §.
donare,qualit.olim feud.poter. alie. versic. item
quia tantum,vbi loquitur de constitutione doda
darij,iuxta hanc consuetudinem.

143 Sed † quid,si dodarium non fuit constitutum
in die votorum,seu nuptiarum,an possit per ma
ritū constitui constante matrimonio?dic, quod
sic,vt per Carol.in l.nulli,de his,quæ dant in do.
muli.a viro,facit text.in l.si constante, & l.finali,
C.de donatio.ante nupt.& firmat Andr.in dicto
capitulo primo,§.donare,columna tertia,quali.
olim feud.poter.alien. & per Afflict. in constitu.
licentiam,in vltima quæstione,cum ibi not.post
Andr.
144 An † autem debeatur dodarium vxori præ-
mortuę? dic,quod non,nam solum lucratur mu
lier dodarium viro præmortuo, l.ex morte, in
principio,C.de pact.conuen.& §.finali,in Auth.
vt exacti.instan.dot.& l.vbi adhuc,C.de iure do-
tium, & in capitulo Regni, mulier dodarium,
& ibi Doctor.& expresse dicitur in hac consue-
tudine.
145 Infertur † ex his ad quæstionem,videlicet po-
ne maritus constituit dodarium tempore con-
tracti matrimonij,deinde in testamento voluit,
quòd dodarium,ita debeatur vxori, si non tran-
seat ad secunda vota, vtrum hoc possit dicere?
dic,quòd non, secundum Bald.& Salyc. in Au-
thent.quod locum,C.si secund.nup. muli. nam
146 dodarium debetur vigore cōtractus, & † consti
tutionis,non autem virtute vltimæ voluntatis,
vt ibi per eos.
147 Quæro, † an constante matrimonio possit v-
xor petere dodarium?hęc cōsuetudo dicit,mor-
tuo viro, dic tamen quòd sic, si maritus vergit
ad inopiam,vel vtitur male substantia sua,vt per
glos.consuetud.Neapoli.in consuetud.Quartam
autem in glo.in verbo,post mortem,facit text. in
in l.vbi adhuc,C.de iure dot. cum authent. sequ.
bene faciunt dicta per Bartol.in l.si constante,ff.
solut.matrimon.cum æqualitas sit seruanda, tā
148 in dodario,† sicut in dote,& sicut mulier assecu
ratur pro dote in casibus in quibus assecurari de
bet,ita & similiter in dodario, vt arguit Napod.
in proxime allegato loco.
149 Nunquid † autem succedant filij in hoc doda
rio vti hæredes patris, a cuius substantia proue-
nit dodarium?dic,quòd non succedunt vti hęre
des patris, & poterunt renunciare hęreditati pa-
ternę,& habere dodarium,etiam quòd patris nō
150 sint hęredes,l.feminę,†& in authen.hęres, C.de
secund.nupt. Afflict. in decisione 37. & in deci-
sione 314. in causa creditorum, & ibi late per ad-
dentes.
151 Vtrum † autem mulier,quæ dodarium lucra
tur,possit illud vni tantum ex eius filijs legare?
in quo dic non posse,cum mater non habeat ius
eligendi vnum ex filijs in lucro ex coniuge pro-
ueniendo, seu proueniente, vt per Bartol.in §. si
vero sit, in authen.de nupt.& Paul.de Castr.con
silio 441.colum. 1.vol. 1.
152 An † autem mulier ista valeat testari de isto do
dario,vide tex.& ibi Bal.in authen.hoc lucrum,
in fine, C. de secund. nupt. vbi traditur lucrum
hoc æqua lance inter filios a iure distribui, nec
posse matrem aliquid disponere.

Quæ-

153 Quæro,† an poſſit mulier ſoluto matrimonio petere,vt ſibi conſtituatur dodarium,ſi non fuit conſtitutum a viro viuente? Dic quòd non, ſed ſibi imputet mulier,quæ conſtante matrimonio non petijt ſibi conſtitui, vt dicit Angel. in §. aliud quoque, in Authen. de æqual. dot. columna ſecunda, verſiculo, ſed quæro, & tangit Afflict. in conſtitutio. licentiam,in decima quæſtione.

154 Quæro † inſuper ſi fuerunt contracta ſponſalia,& conſtitutum dodarium, ſed matrimoniũ non fuit ſecutum, an debeatur? dic mulierem hoc caſu non lucrari,nam talis promiſſio,ac cõ-
155 ſtitutio † dodarij tacitam in ſe habet conditionem,ſi matrimonium fuerit ſubſecutum, l. dotis promiſſio,& l.ſtipulatione,ff.de iure dot. hoc tamen intellige, quando oſculum non interuenit,quoniam tunc lucratur mulier iocalia, robbas,& ornamenta,ſecundum diſpoſita ſupra in prima conſuetudine, & ibi diximus, & ita tenet Bald. in l. ſecunda, C. de bon. quæ liber. quòd
156 non † debeatur illud lucrum nõ ſecutis nuptijs, & dixi ſupra,in conſuet.capitulo ſecundò, vide Napod.in conſuetud.Neap.in conſuetud. Quartam autem.

Quæro, dodarium eſt medietas valoris dotium,vt dicitur infra in proxima ſequenti conſuetudine.item ſi de quantitate, &c. pone quod eſt conſtitutum in minori quantitate, an mulier
157 poſſit petere reſtitutionem in integrum, † tanquam læſa,vt conſtituatur integra medietas?dic quòd Matth.Afflict.in conſti.Regni, licentiam, in tertia quæſt.tenet quòd non,quoniam mulier
158 habet † regulariter in integrum reſtitutionem, nec etiam de iure municipali iſtius regni, niſi in iudicio,vt in conſt. Regni, obſcuritatem legum,
159 & † iccirco poterit conſtitui dodarium in minori quantitate, vt ibi per Affl.& per Bald. in auth. dos data, in ſecunda lectu. C. de donatio. ante nupt.

160 Quæro,† mulier eſt minor, & ſimiliter maritus, nunquid poſſit conſtituere dodarium, abſque iudicis decreto?dic in rebus mobilibus,quę ſeruando ſeruari non poſſunt dubio procul poſſe conſtitui ſine decreto,l.prima,C.ſi aduer.dot. & Nicol.de Napod.in l. prima, ff. de rebus eor. ſecus in rebus ſtabilibus, quæ requirunt iudicis decretum,vt per Bart.in dicta l.prima,& in l.præ
161 dia,C.de præd.mino.Si † tamen factus maior,tacuit,ratum habuit, vel per quinquennium non contradixit,ſibi præiudicium facit.l.fin.C.ſi maior fact.

162 Quæro,† quid ſi mulier quæ nupſit, erat minor duodecim annorum, & nondum cognita a viro,an eo mortuo, lucrifaciat dodarium? & quid ſi fuerit cognita?iſta quæſtio ſoluitur in cõſuetudine prima,&ibi diximus,hic nõ repeto,ad ibi dicta me remitto.

Quæro,quid ſi moritur maritus,& vxor lucratur dodarium, pendente dilatione anni dati ad
163 ſolutionem ipſius dodarij,iux. † tex.in l. 1.§.exactio.C de rei vxo.act.& infra conſuetud. 9. item in quolibet caſu,moritur vxor ante finem anni, an tranſmittat ad eius hæredes perceptionem fructuum tertij dotalitij, ſuper quo dodarium eſt conſtitutum pro toto anno,an pro rata anni, ſicut dicitur in marito,iuxta l.fructus, l. de diuiſione,& l.diuortio,ff.ſolut. matrim. dic pro rata anni,vt per Luc.de Pen.in l. prima colum. 2. in fin.C.quan.& qui qua pars debe.lib.decimo, vbi videas.

164 Quæro,fuit † cõtractum matrimonium inter perſonas prohibitas,fuit cõſtitutum dodarium, & ante obtentam diſpenſationem à ſede apoſtolica ſolutum eſt matrimonium morte viri, an mulier lucrifaciat dodarium? dic quod non, ex quo inter eos matrimonium non fuit, nec conſiſtere potuit,capitulo,& ſi neceſſe, extra de dona.inter virum,& vxo.l.qui contra, C. de inceſt.nupt.immo ſi quid vxor a viro accepit,cogi
165 tur † relaxare,vt ibi dicit textus, & ſi dos fuerit ſoluta viro,debet reſtitui mulieri, quoniam habuit in ſe tacitam conditionem, ſi matrimoniũ
166 ſequeretur,† & ſi obtineretur diſpenſatio,l.dotis promiſſio,l.ſtipulatione,ff.de iure do. itaque declarato matrimonio nullo per iudicem eccleſiaſticum ad hoc competentem,ceſſat lucrum dodarij,vt late diſeritur in hac quæſtio.per D. Vincen.de Franc.in deciſ.52.

Sed pone,quod reperitur conſtitutum dodarium per inſtrumentum,ſed non apparet conſti
167 tutum ſeruata forma iuris conſuetudinarij,†ſeu Francorum ante fores eccleſiæ per cultrum plicatum,ſecundum Andr.in cap. 1.§.donare,qualit.olim feud.poter.alien.vtrum valida ſit conſti tutio alio non apparente? dic valere, ſecundum gloſ.in conſtitut.regni,Mulier, quæ dotarium, & ſufficit dotarium fuiſſe ſimpliciter conſtitutum,licet ea ſolemnitas fuerit omiſſa, ſufficient enim aliæ ſolemnitates,quæ in matrimonio interueniunt,ſecundum gl.prædictam.

168 Singulariter † vnum notabis, quod iſtud lucrum dotalitium tranſit ad mulierem aduenien te caſu mortis mariti, etiam ſine traditione, ex ſola prouiſione, ac promiſſione,& ipſius conſti tutione,gloſ.in authent.donationem, circa fin. C.de iure dotium,quæ gl. communiter per omnes Doctor.eſt recepta,ſecundum Guid.Papæ in queſtione 424.habebit igitur mulier rei uendica tionem,etiam nulla facta traditione,ſecundum Cyn.ibi, quod ſpeciale eſt,vt ſine traditione trã-
169 ſeat dominiũ † cõtra regulam, l.traditionibus, C.de pact.alij ſunt caſus in quibus tranſit dominium ſine traditione,qui notantur in l.finali, C. de ſacroſan. eccleſ. & per Docto. in dicta l.traditionibus.

170 Sed † quid ſi mulieri non ſit dodarium conſtitutum,nec in pecunia,nec in terra,& ſic ei cõſuli non poteſt per retentionem dodarij, quid faciet,priuabitur ne dote,ſecundum has conſue tudines,& dodarium non habebit? dic,quod in hoc caſu recuperabit ſuas dotes, iam quòd dodarium habere non poteſt, quia non fuit conſtitutum,vt per gloſ.in conſtitutio.Regni,mulier, quæ dotarium, quod quidem eſt ſatis æquum, ne mulier priuetur vtroque.

M 2 Quæ-

171 Quæro † maritus constituit dodarium vxori super castro, feudo, vel terra feudali, quo casu non requiritur assensus regis de iure municipa-
172 li huius Regni, vt constitut. licentiam, † quicquid alias sit de iure communi per gloss. & Doctor. in capitulo primo, §. donare, qual. olim feu. poter. alien. modo maritus vult dare excambiū vxori, nunquid hoc possit sine assensu domini, vel Regis? vide Afflictum remissiue in dicta constitut. licentiam, qui mouet, sed nō remouet hoc Dubium. Sed se remittit ad dicta per eum in capitulo primo, §. cum autem, de contro. inuestitu. dubium depēdet ex hoc, cum fiat commutatio de persona vxoris in maritum, quæ commutatio est prohibita per constitut. Regni constitutionem diuæ memoriæ, posset attentari, quod possit, nec requiratur assensus, cum per excambium datum, feudum remaneat liberum, & me
173 lior † fit conditio feudi per nota. per Andr. de Isern. in rubr. an ille, qui inter fratrem domini, & per Anton. Capic. in decisione, & per Camera. in capitulo Imperialem, carta decimaquinta, litera P.

Quæritur insuper, quid si maritus, qui constituit dodarium super feudo, moriatur absque le-
174 gitimo successore in feudo, & † feudum aperitur Regiæ Curiæ, quomodo succurratur mulieri viduæ petenti dodarium per eius virum constitutum? dic quod nodus huius dubij stat, quod petere dodarium constitutum super feudo in pecunia nullo alio competit iure, nisi condictione cō stitutionis regni, licentiam, quæ condictio est a-
175 ctio personalis, † quæ non datur contra tertium possessorem, l. prima, §. si hæres, ff. ad Trebel. l. fideicommissum, §. tractatum, ff. de iud. l. finali, ff. de contrahen. empt. cum simil. & sic fiscus non conuenitur, quia est resolutum ius vassalli, &
176 consequenter ius mulieris, † l. lex vectigali, ff. de pign. & hoc sentit Bart. de Capua in dicta consti. licentiam, & ibi Affl. sed tamen succurritur mulieri per hypothecariam, quæ a viro tribuitur in dodario, l. vbi adhuc, C. de iur. dot. l. assiduis, C. qui pot. in pign. habe. Nec obstat quod agitur super feudo sine assensu, cum interueniat assensus legis, idest illius constitutionis, qui operatur eū-
177 dem effectum, sicut † assensus hominis, argum. l. secundę, §. primo, ff. de reb. co. & nota. in l. finali, C. de legi. tute. & videtur hoc sentire Afflict. in dicta constit. Regni, licentiam.

Vtrum si filiusfamil. patre consentiente matrimonio constituat dodarium vxori, mortuo
178 eo expectanda † sit mors soceri in petendo dodario? dictum est supra in consuetud. proxime præcedenti, vbi vide in qua consuetudine multas alias quæstiones in hac materia disserui, quæ hic repetendæ forent, huic tamen quæstioni adde Ioan. Lup. in rubrica de donatio. inter virum, & vxorem, §. vigesimoprimo, numero sexto, & decisio. Octau. Cacher. 43. & Viuium in suis commun. opin. in verbo, pater & filius.

179 Qua quæstione retenta, † an protestatio patris nolentis se obligare in totum, sed in parte tantum cum releuet? in quo dic non releuare in his quæ de iure tenetur, tenetur tamen in totum pater sic consentiens filio dodarium constituere, vt per Doc. in l. si cum dotem, §. transgrediamur, ff. solut. matrimon. merito protestatio, vt in parte tantum teneatur, eum non releuat, vt per Io. Lup. in rep. d. rubr. extra de don. inter vir. & vxorem, §. vigesimoprimo, & vide addit. ad Barto. in d. §. transgrediamur.

180 Vtrum † autem mulier, cui est constitutum dodarium in terra feudali, possit transeundo ad secunda vota illud in dotem dare secundo viro? dic non posse ex dispositione capituli Regni, mulier dotarium, & sic fuisse decisum, refert Afflict. in constit. regni, licentiam, & melius in constitut. mulier, quæ dotarium, columna 4. in sexta dubitatione.

181 Sed † nunquid mulier, quæ habet vsumfructū tantum in terra feudali sui dodarii, debeat cauere de vtendo, fruendo arbitrio boni viri, iuxta l. primam, ff. de vsufruct. quemadmo. caue. & in l. prima, C. vsufruct. vide Afflict. in constitut. mulier quæ dotarium, columna quarta, in octaua dubitatione, vbi quod si habet filium, non tetenetur cauere: si autem lucratur quo ad proprietatem, in allodio cessat dubium, cum sit proprie
182 taria, † vbi etiam subdit, mulierem vsufructuariā
183 feudi dotalitii † posse locare baiulationes, &
184 præsentare † rectores in ecclesiis patronatis, vide Afflict. in consti. regni, licentiam, vide tamen de hoc vltimo Imol. Butri. & Abb. in capitulo finali, extra de concess. præben. Picum in l. Titia cum testamento, §. Titia cum nuberet, numero 129. ff. de leg. secundo, Bellon. in consilio sexto, numero decimooctauo, vbi videntur tenere,
185 quod ius præsentandi in ecclesia feudi † competat proprietario, licet præsentatio sit in fructu, vt per glos. in capitulo, cum Bertoldus, extra de re iud. & not. in capitulo consultationibus, de iure patronat. de quo tetigi supra hac eadem lege.

186 Et † nota, quod poterit hæc mulier pro dodario petere sibi assignari terras, & castra vicina, & sibi coherentia, Lucas de Penna in l. quicunque, columna octaua, C. libro vndecimo, de omni agr. desert. Anton. Capic. decisione 42. nume. 3. in addit.

Nota tamen, mulierem amittere lucrum do-
187 dorii † in multis casib. notatis supra in consuetudine proxime præcedenti, & ob adulterium, capitulo plerunque, de do. inter virum, & vxorem,
188 & † propter osculum luxuriosum, & alia, vt ibi dixi, & allegaui, hic non repeto.

189 Sed † an perdat dodarium, si infra annum luctus, iuxta l. secundā, vbi nota. C. de secund. nupt. transeat ad secunda vota? breuiter respond. quod non, secundum veram, & communem opinionem, cum hodie huiusmodi pœnæ sint sublatæ secundo nubentium, vt per glo. & Doctor. in capitulo penultimo, & capitulo finali, extra de secund. nupr. & tenet Neuiz. in sua Silua nup. libro secundo, numero quadragesimoseptimo, vbi etiam, numero quadragesimoquinto, ponit pœnas secundo nubentium, & per Ioann. And. & alios in dicto capitulo finali, de secund. nupt.

nupt.& Salyc.in l.2.C.de secun.nupt.qui respon-
dent ad iura contraria,quod sint sublata per ca-
nones, & per dictum Apostoli illud melius esse
nubere,quam vri,& cum essent contra liberta-
190 tem matrimonij,† nam metu pœnæ se retrahe-
191 rent† a cõtrahendo matrimonia,& daretur ma
teria delinquendi,& fornicandi.

Sunt qui limitent hoc dictum procedere, nisi
192 infra breue tempus duorum,† scilicet aut trium
mensiũ mulier ad secundas conuolatet nuptias,
& hoc propter sanguinis perturbationem, pro
ut tenent Bald.post Rayn.de Forliuio,& Pau. de
Leazar.in l.decreto,C.ex quibus caus.infa.irrog.
& Neuiz.in sua Silua nupt.libro secundo, nume
1047.cum alijs ibi, quam partem putant verio-
rem Paul.de Cast.in dicta l.decreto, licet diuer-
sam sententiam senserit Ioan. Andr. in capitulo
finali,extra de secund.nupt.vbi indistincte, siue
timeatur sanguinis perturbatio, siue non, licet
mulieri transire ad secunda vota,& ibi Abb.cla
rius id exprimit,& Felyn.in capitulo,ecclesia san
ctæ Mariæ,columna vigesimaprima, versiculo
secundo.Si tamen prima opinio Pauli esset tenẽ
193 da,† illam limitarem,nisi cessaret suspictio, seu
perturbatio sanguinis, vt puta, quia mulier esset
sterilis,vel senex,vel peperit post mortem mari-
ti,vel in ea, cuius maritus decessit vltra mare,&
sic non stetit,nec concubuit cum marito per an
num,quia tunc cessaret dicta suspictio,& pertur-
batio sanguinis,vt per Bald.in d.l.decreto,& per
addit.& Bald.in l.prima, columna penultima,
C.de secun.nupt.& est de mente Raynu.& Pau.
de Leazar. relatorum, in dicta l. decreto, per
Bald.

194 Nunquid † autem pœnæ secundo nubentiũ,
hodie sint sublatę,secundum dictum Apostoli,
quod melius est nubere,quam vri? dic,quod cõ-
munis est conclusio doctorum, quòd ępnæ illæ,
quæ respiciunt odium mulierum transeuntium
ad secundas nuptias, sint sublatæ: quæ vero sunt
inductæ fauore filiorum,remanent, nec cẽsen-
tur sublatæ,vt latissimè per exempla vtriusque
casus recensent Innoc.Host.Ioan.Andr.Abb.&
alij in cap.finali,extra de secund. nupt. plene de
hoc dixi infra in consuet.octaua,in verbo, ad se-
cunda vota migrare voluerit,& pulchre per Mõ
taluum in l.13.tim delas arras, libro 3. in verbo,
pierda la meytad.

195 Quæro † nunc mulier lucrata est dodarium
per mortem viri, transiuit ad secundas nuptias,
& similiter ob mortem secundi viri lucrata est
aliud dodarium,& sic deinceps transiuit ad alias
vlteriores nuptias, & similiter lucrara est doda-
riũ,moritur hæc mulier relictis filijs ex primo,
secũdo,& tertio matrimonio,quomodo succe-
dent filij in his dotarijs lucrifactis? dic breuiter,
quod filij prioris matrimonii succedent in dota
rio lucrifacto per matrem eorum a primo viro,
filij nati ex secundo matrimonio habebunt do-
darium lucrifactum per matrem per mortem se
cundi viri,& sic deinceps,per tex. in §. nec illud,
in authent.de nupt. & in principio, in authent.
neque vir,quod ex dote, & per Doctor. vtrobiq.
& per gl.in §.veniunt,in verbo,prioribus, in au-
thent.de nuptiis,l.cum alijs,& in authen.vxori,
& ibi Doct.C.de secun.nup.

196 Successiue† quæritur, pater habuit primam
vxorem,& ex ea liberos,moritur vxor relictis hi
sce liberis,maritus contraxit secundas nuptias,
& constituit secundæ vxori dodarium, ex qua
secunda vxore suscepit filios, & mortuus est su-
perstite vxore,quæ lucrifacit dodarium, dubita-
tur modo,an istud dodarium huic secundæ vxo
ri debitum debeat solui de portione contingen-
te filijs secundæ vxoris,ex quo ipsi post mortem
matris in eo succedunt,an debeatur de tota hæ-
reditate communis patris? & videtur dicendum,
quod debeatur de portione tangente filiis secun
di matrimonij,quoniam mortua matre ipsi suc
cedunt in dodario,dicto §.nec illud, in authent.
de nupt.cum alijs iuribus in proxima præceden
ti quæstione allegatis, alioquin esset inequalitas
inter filios, quia filij secundæ vxoris haberent
istud dodarium præciputum, quod esse non de-
bet,l.penultima,C. de collatio. & ad tollendam
inuidiam inter fratres, quæ maxima oritur, l.
197 cum oportet,† §.secundo,C.de bon.quæ liber.l.
cum pater,§.cuictis,ff.de leg.secundo, tangit gl.
in verbo,secundis,in d.§.nec illud,in authent.de
nupt.In contrarium facit, quia istud dodarium
fuit constitutum per patrem defunctum, & sic
198 est † debitum hæreditarium,vnde actiones acti-
ue,& passiue transeunt ad hæredes pro hæredita
rijs actionibus,l.secunda,C.de hæredit.actio.&
sic omnes filij hæredes patris tenentur pro rata
præstare dodarium secundæ vxori,& illud doda
199 rium qd lucrifit per† secundam vxorem,debetur
filijs illius matrimonij,dicto §.nec illud,& l.cum
alijs,C.de secund.nupt.cum alijs superius addu-
200 ctis, immo † si mater non transiret ad secunda
vota, haberet etiam portionem proprietatis pro
numero filiorum,auth.si tamen, C.de secũ.nup.
201 & in corpore vnde sumitur, & † sic habebunt
istud dodarium filij secundæ vxoris, tanquam
ex prouidentia legis.

Nec obstat quod dicebatur de inæquali-
tate, nam ex quo pater communis habuit v-
xorem in eius obsequio, & fructus dotis fuere
conuersi in vtilitatem mariti, & consequenter
in commodum, & vtilitatem omnium filio-
202 rum,merito † qui sentit commodum, sentire de
bet incommodum,regu.qui sentit, de reg. iuris
in sexto, & l. cum qui, ff. de iureiuran. quod
nota.

Vnum adde superioribus dictis in eo, scilicet
quod mulier lucrata hoc dodarium stantibus
filiis transeundo ad secunda vota, retinebit so-
lum vsumfructum, filij vero prioris matrimo-
nij proprietatẽ, iuxta textum in §. si vero expres-
sim, in auth. de nupt. vbi hæc probatur conclu-
sio,scilicet mulierem ob transitum ad secundas
nuptias,priuari proprietate omnis largitatis,quę
a viro ad eam peruenit, siue ex donatione pro-
pter nuptias,siue ex testamento,aut mortis cau-

ſa donatione, vel alia quauis ſimplici donatione,& plene habetur in l.fœminæ, l.generaliter, & in Authen.vxore, C.de ſecun.nupt.& Dec. in l.1.colum.5.verſic.ex his,eum ſequen.C.de ſecũ.
204 nup.vbi quod† ſicut maritus de lucro dotis per eum lucratæ vigore conſuetudinis vxore decedente, tenetur reſeruare filijs prioris matrimonij,Salyc.in dicta l.fœminæ,§.illud,idem in muliere dicendum ſit.Ex quo infertur quod ſi mo-
205 ritur † filius prioris matrimonij ſuperſtite matre,quæ tranſiuit ad ſecunda vota , & ſuperſtite fratre vtrinque coniuncto,quod mater ſuccedet ſolum in vſufructu,& proprietas reſeruatur filijs illius prioris matrimonij,l.generaliter, l.hac ædictali,§.his illud,& vtrobique ſcribentes, C.de ſecund.nupt.& Anchar.in conſi.278.præmittam.
206 Itaque † quod vnus coniugum lucratus eſt ab altero,tenetur reſeruare poſt mortem ſuam filijs ex eo matrimonio ſuſceptis ſi tranſeat ad ſecunda vota,vt dicit Pau.de Caſtro conſ.441.pro declaratione eius,columna prima, volum. primo,
207 &† ſic dicitur ſubijacere reſtitutioni,iuxta diſpoſitionem,l.fœminæ.C.de ſecun.nup.vt dicit Angel in l.mater,C. ad Tertullian.,quod mater hodie ſolum ſuccedit filio in bonis paternis in vſu-
208 fructu,ſiue nubat ante mortem filij, † ſiue poſt, & proprietas eſt fratrum,vt in Authen. ex teſtamento,& ibi Bald.C.de ſecund.nupt.Alex. conſilio 63.volumine quinto,Afflict.in deciſ.75. columna ſecunda, & Aret. conſilio 72.vbi approbat hanc Angeli opinionem tanquam veram, hoc idem affirmat Socin. in conſilio trigeſimoquarto, Omnipotens Deus, volumine primo, Boer.deciſione 185.& 186. & ſequent. & Cæſar Vrſil.in eius ad dictam Afflict.deciſione 75. pa-
209 raphraſi,†,vbi quod eadẽ iuris cenſura ſeruatur in patre ad ſecundas nuptias tranſeunte, quæ ta-
210 men intelligas † procedere in bonis ex ſubſtãtia paterna prouenientibus,ſecus tamen in aliis bo-
211 nis aliũde quæſitis, † quoniam in illis mater ſuccedit pleno iure,vt per Ludou. Roman. conſilio 405.præſuppoſitis,Ioan.de Anan. in conſilio 73. ex his,vt ibi addit. Aretin.in §. præferuntur , columna quinta,Inſtit.de ſen.conſul.Tertul. Aret. conſilio trigeſimoſecundo,Aim.conſilio 37.volumine primo, Boer. deciſ. 192. vbi pulchre ha-
212 bes quando† dicãtur bona prouenire ex ſubſtan
213 tia paterna, quemadmodum † etiam pater tenetur lucrum ex ſucceſſione præmortuorum filiorum reſeruare filijs ex eodem matrimonio , vt per Bartol.in l.fœminæ, §. illud , & ibi Salyc.& Angel. Aretin.in §.præferuntur , Inſtitu. de S. C. Tertul.columna tertia,vbi late diſputat , & tandem ita concludit Ioan. Andr.in addit. Specul. in titulo de ſecund.nupt.in rubrica , & in addit. & Benedict.Capra , conſilio quadrageſimoſexto,columna penultima,& conſilio 47.Dec.conſilio 87. & rurſus conſilio 187. pro reſolutione caſus,columna ſecunda,in fine,Maria.Socin. cõſilio trigeſimoquarto, proſequendo ordinem , volumine primo,& Bapt.de Blaſio in tracta.correlatiuorum,in quarta parte, princip. columna octaua,verſiculo procedit,& in quinta parte, columna decima,verſiculo 80. fallit Dec. conſilio 130.volumine ſecundo,& Neuizan. in ſua Silua nupt.libro ſecundo, columna 171. & late Boer. in deciſi.187. 190. 191, 192. cum concordan.ibi Bartol. Cæpol. cautel. 235. ſicut dictum eſt in matre.

Ex his infertur ad quæſtionem. Pone pater ex
214 prima † vxore habet filios maſculo,& fœminas , mortua prima vxore,tranſiuit ad ſecunda vota, & procreauit ſimiliter filios ex ſecunda vxore, deinde nuptui tradidit filiam ex prima vxore , quæ filia renunciauit in manibus patris bonis maternis,& paternis in ampla forma , denique moritur pater ſuperſtitib. filiis ex primo , & ſecundo matrimonio ſuſceptis , filii prioris matrimonii dicunt , quod portio bonorum paternorum,quæ ſpectabat ad ſororem vtrinque coniunctam ſpectat ad eos, nõ autem ad filios ſecundi matrimonii,& e cõuerſo filiis ſecundi matrimonii contrarium prætendentibus,ſcilicet concurrere in ſucceſſione bonorum , quæ ſpectabãt ad ſororem conſanguineam , ideſt ex patre tantum,ea ratione cum p renunciationem patri fa-
215 ctam , † ſit effectum patrimonium patris,in quo æqua lance omnes filii prioris,& ſecundi matrimonii ſuccedere debent . In quo dic , quod talis
216 renunciatio† filiæ patri facta,recipienti pro ſe,& ſuis hæredibus,ipſi patri prodeſſe debet , & portio renunciata ſpectat patri , quia videtur dona-
217 re ipſi patri , † & ſic debetur filiis vtriuſque ma-
218 trimonii cohæredibus,† etiam quod pater tranſiuerit ad ſecunda vota,vt vr̃ tenere Paul. de Ca. cõſ. 2c2.viſo puncto ſupra ſcripto,volumine primo,ſequitur Alexand.conſilio 149.viſo themate,columna penultima,volumine ſeptimo,facit Afflict.in deciſione 161.in fine, ea ratione , quia ſicut ſi ex duobus fratribus vnus maritat ſororẽ, & illa faciat ſibi pactum de non petendo hæredi-
219 tatem paternam,† hoc pactum non prodeſt alteri fratri,quin poſſit ſoror experiri aduerſus eũ pro rata,vt ſentit Alexan. in l. ſi actionem, C.de pactis.

Diuerſam opinionem,quod illa bona , quæ ſpectabant filiæ renuncianti , debeantur filiis eiuſdem matrimonii, & non aliis ob tranſitum patris ad ſecunda vota , tenuit Aretin. conſilio 90.columna ſecunda,Socin.conſilio trigeſimoquarto,volumine primo, incip. proſequendo ordinem,ferè per totũ,Phi.Dec.conſ.396.viſis his, vbi reſpondet rationib.Pauli Caſtrenſis, & pro iſta parte faciunt adducta per Ang. Aret. in §. 1. col.3.inſtitu.de S.C.Tertulli.& quæ ſcribit Capr. conſil.46.47.& Gloſſ. conſuetudinum Neapol. in conſuetud.ſi qua mulier,in verbo ſuccedunt, & iſta opinio eſt verior , æquiror , communior, ſecundum Boer. deciſio. 184. ſecundum quam dicit pluries fuiſſe iudicatum in Senatu illo Burdegalenſi , vt ſuccedant filij ex priore tantum matrimonio in bonis prædictis . Nec obſtat doctrina Alexand.in d.l.ſicut actionem,C. de pact. nam loquitur in pacto cum vno inito, quod nõ exten-

220 extenditur ad aliam perſonam, † non ſpecifica-
tam,l.ſi vnus,§.ante omnia,vbi Bart.& alij,ff.de
pact.caſus iſte eſt diuerſus,quia pater per tranſi-
221 tum ad ſecunda vota amittit proprietatẽ,† quę
ſeruatur filijs prioris matrimonij,& remanet ſi-
bi ſolum vſusfructus,& hanc partem tenuit Ol-
dr.in conſil.33.Areti.conſil.72.col.2.Corn.con-
ſil.242.col.3.circa medi.volum.2.Dec. in l. 1. in
princ.C. de ſecund. nupt. & conſil. 87. col. 2. &
conſil.230.in primo dubio.Aymo.conſil.37. &
ſequitur Vinc.Maxilla.in conſuetu. Barens. dos
à patre,num.32.facit etiam pulchra quæſtio per
Saly.in l.fęminæ,§.illud,C.de ſecun.nupt.quem
vide.

Quæſtio tamen euenit de facto; maritus, cui
mille fuerunt pro dote conſtituta,donauit vxori
quingenta in augmentum dotis ſibi promiſſæ,
& propter nuptias, & contemplatione matri-
monij,de quibus poſſit,& valeat ipſa mulier ad
ſui libitum diſponere,& ad eius voluntatem fa-
cere,ſoluitur matrimonium morte viri,& repe-
ritur,quod dos non fuit ſoluta marito, vel pars
dotis tãtum fuit ſoluta, nunquid mulier debeat
222 conſequi hoc augmentum dotis? † breuiter dic,
quod non, ſi dos non fuerit ſoluta,& ſi pars fue-
rit ſoluta , conſequetur de augmento pro rata
dotis ſolutæ.Authent.ſed quæ nihil, C. de pact.
conuen.& in authent. de non elig. ſecundo nu-
ben.§.illudque,col.1.nec obſtaret iuramentum
deſuper interpoſitum,cum in eo inſit tacita cõ-
223 ditio,ſi dos fuerit ſoluta. Gui. † Papæ,quæſ.274.
& facit Affl.in deciſ.242.quod nota.

Et cum in ſuperioribus ſit dictum,mulierẽ ha
bere vſumfructum in terra feudali dotalitia vi-
gore conſtitu.regni licentiam, mortuo viro co-
mite, vel barone tenetur hæc vidua pro terra
224 feudali præſtare iuramentum fidelitatis, † ſeu
aſſecurationis comiti,vel baroni,ſeu alteri in cu
ius comitatu,vel baronia ſitum eſt feudum do-
darij,vel hæredi ipſius mariti mortui qui ſucceſ
ſit in feudo comitatus,vel baroniæ, ſub qua eſt
terra data in dotarium,vt dicit d.conſtitut. mu-
lier, quæ dotarium,quod quidem iuſiurandum
225 tria in ſe continet, † vt aſſecuret dominum de
vita, & membris,Secundo de captura corporis
ſui. Tertio quod non quærat artem, vel inge-
nium,quod terra data in dotarium ſubtrahatur
de comitatu,vel baronia,niſi ex bene placito Re
gis,quæ aſſecuratio fit extraneo tantum hæredi
marito, non autem filio mulieris ſucceſſori in
226 Baronia,† vel Comitatu.Inſuper tenetur præſta
227 re ſeruitium,vel adhoa regiæ Curiæ ſub † pœna
228 priuationis ſuæ poſſeſſionis dictæ terræ. † Et ſi
grauauerit vaſſallos,tenetur emendare omne in
229 tereſſe.Tenenturque † vaſſalli dictæ terræ doda
rij pręſtare mulieri iuramentum aſſecurationis,
comitis,vel baronis,iuribus ſemper ſaluis,item-
que tenentur iurare comiti,vel baroni, ſaluo iu-
230 re † ipſius mulieris,† vt hæc omnia habentur ad
literam in dicta conſtitut.Regni,mulier,quæ do
tarium,vbi gloſ.Andr.Afflict.& omnes.item hã
231 bet ius † præſentandi rectorem in eccleſia iuris
patronatus exiſtente in feudo, vel caſtro dotali-
tio,in quo dominus feudi habet ius patronatus,
vt per Napod.Sebaſt.in capitulo Regni, mulier
dotarium.

Sed nunquid hæc mulier,quæ eſt vſufructua-
rij caſtri,vel terræ dotalitiæ, poſſit habere ſub-
uentionem a vaſſallis in ſex caſibus poſitis in cõ
232 ſtitut. Regni,quam plurium? videtur † quod nõ,
quoniam ſubuentio non debetur,niſi a vaſſallis
ſuis,& ſuorum appellatione non veniunt vaſſal-
233 li terræ,in qua † habet vſumfructum,ſed de do-
mino,qui habet proprietatem,l.ſi quis ſeruos,ff.
de leg.3.& l.acquiritur,§.de his,ff. de acquir. rer.
dom & l.ſi ſerui legatus ſit vſusfructus,ff.de vſu
fruct.& Affl.poſt Barth.de Capua in d.conſtitu-
tione Regni,mulier, quæ dotarium, in nona du
bitatione,decidit mulierem ob ſeruitium mili-
234 tare, † quod pro feudo Domino Regi præſtat,
habere ſubuentionem a vaſſallis dotalitijs, cum
enim ſentiat onus, ſentire debet & emolumen-
tum:neque enim obſtat,quòd appellatione ſuo-
rum intelligatur ratione proprietatis, nã in ma-
teria de qua agimus,vaſſallorum ſuorum appel-
latione,intelligitur de domina dodarij,per ratio
nem l. pediculis, §. Labeo, ff. de aur. & argen.
lega. & in l. Publius, §. Titia, ff. de condi. & de-
monſtr.

335 Aduerte tamen quod non per hoc † ſuberit
domino Baroniæ,vel Caſtri Comitatus,ſub quo
eſt terra,vel caſtrum dotalitium,nec ratione vaſ
ſallagij,ſed tantum ratione vtilis dominij ſepara
ti a proprietate,quã habet dominus, cui eſt ſub-
dita,16.quæſtione ſecunda, capitulo poſſeſſio,
vnde dicit ibi Bart.de Capua, relatus ibidem per
Afflict. grauamina vaſſallorum dotalitiorum
236 tolli, † emendarique per iuſtitiarium regionis,
vel quemuis alium a Regia Curia delegatum,&
hęc eſt communis practica,& vniuerſalis cõſue-
tudo,& ſic de facto ſeruatur vſuique receptum,
ſecundum prædictos Doct.& caſus in exemplũ
ponitur per Afflict.in d.conſtitu.Regni, mulier
quæ dotarium,in 9.nota.verſiculo, ſed hoc non
obſtat,&c.

Et per prædicta alia determinatur quæſtio; hæ
res mariti propter ſeruitium non præſtitum a
ſubuaſſallo,vel quia deceſſit ſine hærede, appre-
hendit feudum,& cum feudo fructus pluriũ an-
norum,an hi fructus, & obuentionis pertineant
237 mulieri, † vel proprietario? dic,quod mulieri,nõ
autem proprietario,nam ad vſufructuarium ſpe
ctant fructus omnes nedum ex reipſa naſcentes,
228 verum etiam omnes obuentiones † fundi domi
nantis,& illius occaſione, vt per Oldr. conſil.24.
Ioan.Andr.in addit.Spec.de loca.§.nunc aliqua,
verſic.93.in ver.qui tabernas,Alber. in l. vſufru-
ctu legato,ff.de vſu.lega.& in rubrica,C. de vſu-
fruct.Paul.de Caſtr.in l. ſecunda,C. de vſufruct.
Alexand.in l.diuortio,§.ſi fundum,ff.ſolut.mat.
& in l.vltima,addit.ad Bald.in l.fi. C. de iure em
phit.Guid.Papæ quæſt.477.numero 2.Iaſ. in l.3.
col.10.quæſt.5.C.de iur.emph.Bened.in c. Ray-
nutius,in verb.cætera bona,num.33.extra de te-
ſtam.

stam. secus si deuolueretur res feudalis feudo,
239 vel reintegraretur, † quia quæritur proprietario, non autem mulieri, vt per supradictos doct.
240 in locis prædictis.† Et Thesaurus inuẽtus in fundo dotalitio domino spectare debet, non autem huic mulieri vsufructuariæ, l. si is qui, §. si cõmunis seruus, ff. de acquir. re. dom. cum non sit fru-
241 ctus naturalis, nec ciuilis,† sed dominium fortunæ, l. vnica, C. lib. 10. de thesaur.

242 Nunquid † autẽ dominus proprietarius possit renunciare iuri caducitatis in præiudicium huius mulieris in feudo dotalitio usufructuariæ: & facere gratiam caducitatis inuito vsufructuario? dicam inferius dante domino in consuetud.

Pro nunc tamen dico, viduam hanc in feudo
243 dotalitio,† & creare magistratus, & præsentare ad ius patronatus, & alia facere, quæ potest vsufructuarius, & tanquam domini procuratrix,
244 quæ limita nisi in cõstitutione dodarij † proprietario fuerint reseruata, vel aliter esset de consue-
245 tudine, † vel si mulier non per se, sed per manus
246 hæredis viri fructus perciperet,† vt per ibi alleg.

Sed quid si mulier istud dodarium possidet in communi, & pro indiuiso cum hæredib. mari-
247 ti, † an teneatur contribuere in expensis pro rata, ratione fructuum quęrendorum, recolligendorumque? dic, expensas factas gratia fructuum quęrendorum ex ipsis fructibus deduci, nec da-
248 tur casus qui impediat hãc deductionem,† l. fundus, qui dotis, ff. fami. ercisc. fructus enim dicun-
249 tur deductis expensis,† l. fructus, vbi not. per docto. ff. soluto matrim. l. insulam, §. fructus, ff. de vsur. l. fructus, ff. de oper. seruo. l. si à patre, vel à domino, §. fin. ff. de pet. hæred. Tenebitur itaque
250 mulier † contribuere pro rata in dictis expensis, & nota quod dicuntur expensæ factæ gratia fru-
251 ctuum quærendorum, † hæ scilicet, quæ fiunt in arando, serendo, triturando, & in conducendis horreis, atque alijs huiusmodi, de quibus in d. §. fin. l. si à patre, vel à domino, vbi glo. & doctor. ff. de peti. hæredi. & in l. diuortio, §. impendia, vbi etiam not. docto. ff. solu. matrimon. Habes igitur lector enucleatam hanc consuetudinem circa lucrum dotis per hæredes viri quæsitum, nec non lucrum dodarij per mulierem, per multas quæstiones, vide de materia dodarij supra in consuetudine proxime immedietate pręcedenti, & supra in præludijs, in verb. constitutione dodarij, vbi vide.

Pro complemento non omittam, quid si dos fuit lucrifacta per virum prole suscepta, maritus tamen legauit dotem vxori in testamento, vel vltima voluntate, quæritur quid iuris? dic quod
252 mulier † habebit dotem, non tanquam dotem, sed iure relicti, quod valde refert: concurrent e-
253 nim creditores,† & præferentur mulieri, glo. notab. in const. Regni mulier, quæ dotarium.

Sed pone, testator habebat filios ex diuersis vxoribus, & ab vtraque habuerat dotem lucrifactam, vel ex testamẽto, dicit, iubeo filios meos tempore diuisionis æqualiter diuidere, ex hoc insurgit, quod vnus ex filijs, cuius mater habuerat prædium, & pecuniam, volebat illud prædiũ, ad hoc contradicebatur, quod debebat æqualiter diuidi, quæritur quid iuris? dico quod illa
254 verba patris,† quod æqualiter diuidantur, non porriguntur ad prædium, quod est huius proprium ex matre, l. cum pater, §. dulcissimis, & ibi not. Batt. ff. de leg. 2. & probatur in l. magis puto, §. fi. cum l. seq. ff. de reb. cor. Sed hoc opera-
255 bitur,† vt si dos erat in pecunia tempore diuisionis, alius frater non vtetur perceptione, de qua in l. filiæ, §. 2. ff. fami. ercisc. si vero testator vult, quod diuidant æqualiter etiam prædia, hoc de-
256 bet exprimere, † vel dicere, quod omnia communicent, l. fi. §. Lucius, ff. ad Trebellia. vide Alfon. Montaluum, in l. 12. quando el ome, in gl. in verb. la buona de su hormano, versic. sed pone, in titu. de las herencias, quod nota, quia quotidie potest contingere in facto.

257 Fui hodie interrogatus,† si moriens relinquit fratres, seu sorores indigentes, & extraneum diuitem instituit hæredem, an institutus in foro conscientiæ sit tutus, possitque dictam hæreditatem retinere? Dixi, quod Petrus Ancharanus in cap. possessor malęfidei. de regu. iur. in 6. quæst. prima, refert, quod non possit institutus cum bona conscientia hæreditatem retinere, quia testator ordinem charitatis non est secutus, cum etiã illos indigentes viuos pro sua necessitate tenebatur prouidere iux. nota. in c. 1. de infan. & lan. expo. si tamen consanguinei essent diuites, & institutus forte indigens, vel testatori magna amicitia copulatus, & plus dilectus quam consanguinei, tunc potest institutus licite, & cum bona conscientia dicta bona retinere, vt late per eum vbi supra, vt per Montaluum. foro legum, lib. 3. titu. de las herencias, l. 13. & Io. Lup. ad leges thori. l. 8. num. 15.

ADDITIONES.

258 Adde, in textu ibi, heredes † viri, siue vnus siue plures, & dicitur hæredes, ab hæros Gręcè, idest dominus, §. fi. inst. de hær. quali. & differen. & an intelligatur de filijs, vt l. ex facto. §. 1. ff. de hær. inst. c. 1. §. & si clientulus, de ali. feu. dic etiam in extraneis, vt per Cassanę. ad consue. Burg. titu. de successio. §. 2. & de vero ac iusto hærede, vt per eundem, in §. 1. in verbo. hæritier habile. carta 228. & vide Ant. Goucan. in l. 1. ff. de vulg. & pupi. substi.

¶ Adde, in verb. hæredes viri, num. 38. quod veniunt hæredes in infinitum, Bart. doct. & Ias. in l. Gallus, §. etiam si à parente, ff. de lib. & posthu. Bello lib. 4. supput. cap. 16. Monferra. in l. 4. §. Cato. num. 134. ff. de verb. obligati. licet in materia non transitoria in persona primi hæredis finitur. Tiraq.

Adde, circa, num. 186. Pet. Rebuff. ad const. regi. tomo, idest de liter. obligat. arti. 11. glo. 4. numero 4.

mero 4. versic. quæro si duo.

Tiraq. in tract. le mort saisit le uif. declar. 4. parte 4. & in 2. declara. par. 5. num. 6. Ias. in l. in annalibus, C. de lega.

¶ Adde ad hanc consuetudinem, quod liberi procreati mortui non faciunt deficere fideicommissum, vt l. qui duos, vbi Soci. in §. in bello. ff. de reb. dub. Dec. consil. 578. Alex. consil. 121. lib. 2. Parisi. in consil. 36. num. 45. lib. 2. Alcia. de præsum. regu. prima, præsumpt. 49. nu. 6. doct. in l. ex facto. §. penult. ff. ad treb. Bern. Petusi. in collecta. iuris ciui. c. 894.

¶ Adde in textu, ibi legitimus, quod filius nō tenetur credere matri asseueranti filium esse illegitimum, de quo vide Bart. pulchre in l. filium, ff. de his, qui sunt sui, vel ali. iur. & Catell. Cotta. in suis memor. in verb. inuentarij confectio, ad fin. & Sylua. nup. in verb. non est nubendum, versic. sextum inconueniens, carta 17. colum. 4. in paruis, præsumitur enim legitimus, & filius mariti, etiam si mater esset meretrix, & staret in prostibulo. l. miles, §. defuncto, ff. de adulte. Ang. in l. septimo mense, ff. de statu homi. Hyppoli. in l. 1. §. 1. col. 6. ff. de quæstio. & si non assimiletur marito, sed cuidam adultero, an ex hoc præsumatur illegitimus? quod non, vt per Alciat. in tract. de præsumpt. præsumpt. trigesima-septima, regu. tertia, numero septimo, vbi etiam ampliat etiam si nascatur ex matre, quæ longo tempore cum marito remanserat sterilis. Limitat tamen supra dicta pluribus casibus, vt ibi, & signanter, quando cum confessione matris hoc confitentis concurreret fama, vt per Alcia. vbi supra, numero 10. vel si vxor fuit concubina alterius, & partus fuit agnitus per cōcubinarium, maxime si filius sit natus in domo concubinarij vicinis scientibus. Benedic. Capra. consilio secundo, columna prima, & secunda, & quod natus in domo ex vxore præsumitur mariti, etiam si probetur vxorem fuisse adulteram tempore conceptionis filij, ex quo illo tempore iacebat cum marito, Ioan. Lup. in repe. rubr. extra de donatio. inter virum, & vxorem, §. 60. numero duodecimo.

¶ Adde, quid si mulier post mortē viri dicatur prægnans? dic quod ad instātiam hæredum viri plures solemnitates, circa ventrem custodiēdum, requiruntur, ne, scilicet alienus partus subijciatur; quinque enim mulieres liberę adhibēdę sunt, quas per iudicē eligi oportet, vt simul inspiciant, an sit grauida vidua, & debet certa domus honestissimę fęminæ constitui, vbi pariat, & ante dies triginta quam parituram se putet, ipsa denunciabit his, quorum interest, vt mittāt si velint, qui ventrem custodiant, & in conclaui in quo mulier paritura erit, plures aditus quam vnus esse non debent, & ante ostium tres liberi homines custodes apponendi sunt, & tempore partus quinque mulieres liberæ, & duæ obstetrices ad sciscendę, quas omnes excuti decet, ne qua alia in eo conclaui sit prægnans fœmina, & de nocte tria lumina ad minus ibi debent esse, quia tenebræ ad subijciendum partū sunt aptiores, vt dicitur in l. prima, §. de inspiciendo, ff. de vent. insp. & Praxis huius Theoricæ ponitur per D. Vincent. de Franch. in eius decisio. 332. decessit Marcus Cimminus, colum. penultima, & vltima.

An autem hic filius natus ex vxore prægnantem post mortē patris transmittat hæreditatem patris siue ex testamento, siue ab intestato non agnitam, ad eius matrem? dic quod sic, cum enim primum locum obtineat suitatis, ex testamento, vel ab intestato succedit ascendenti, in cuius est potestate, etiam si infans sit, vel furiosus, & sic moriendo transmittit iure suitatis hæreditatem paternam non agnitam in quoscunque etiam extraneas personas hæredes, l. fi. §. sin autē, C. de cura. furio. l. 3. C. de iur. delib. l. apud hostes, C. de suis, & legiti. hæred. l. ex militari, §. fi. vbi Bart. ff. de testa. mili. & plenius decidit Bar. in l. ventre, ff. de acqui. hæred. & idem Barto. & Bald. in l. si infanti, C. de iur. delib. & l. vnica. C. de his, qui ante aper. tabu. Benedict. in capitulo, Raynutius, in verb. mortuo itaque testatore, nu. 102. 103. extra de testa.

Vnde quamuis partus non emiserit vocem, attamen si viuus natus fuerit, rumpit testamentum patris, & hæreditatem paternam ad matrē transmittit licet illico in manibus obstetricis decesserit, dum tamen viuus ad orbem totus processit, ad nullum declinans monstrum, vel prodigium, vt dicitur in l. tertia, C. de posthu. hære. inst. vide Io. Oinotomium, inst. de bon. possess. §. septima autem, num. 10. in fi. vide Gaill. 2. obseruatio. 131. addit. Bald. consilio 187. volumine 3.

An autem credatur mulieri asserenti se ex aliquo prægnantem? dic quod non, si aliter non probatur, vt per nota. in l. prima, §. mariti, cum §. sequent. & §. fi. & ibi docto. ff. de liber. agno. vbi habes qualis debeat esse ista probatio, nec sufficit probatio, quod iste conuersaretur in domo cum consanguineis mulieris, Bald. in cons. 377. volu. 2. si mulier.

Quo autem tempore præsumatur quis natus, & quomodo sit articulandum, & an partus sit iudicandus ex matrimonio, vel ex coitu damnabili, vide Bald. in cons. 390. tam profundę, volum. 2. & quomodo probetur filiatio. Grat. cōs. 146. volum. 2.

¶ Adde, in textu ibi, & si statim natus partus, &c. quod si mortuo patre nascatur posthumus, qui vocetur nomine patris, illud nomen probat illum esse filium eius qui mortuus est, l. vxor. ff. de manu. testa. quem textum singularem dicit Bald. in cap. tuam, col. pen. de ord. cogni. tu vide Ias. in rubr. ff. solut. matr. col... vers. in ead. gl. Ger. in sing. 80. incip. magnum.

Sed quid, si mater statim mortuo partu, & ipsa

sa moriatur, an transmittat hæreditatem filij sibi delatam non aditam? pendet nunc de facto, vide Benedi. in cap. Raynutius, in verb. mortuo itaque restatore in materia transmissionis, dixi supra, & vide Pet. Greg. Tholos. lib. 42. Syntag. vni. iuris, par. 3. capitulo decimotertio, dum loquitur, an transmissarius, an substitutus præferatur.

¶ Adde, num. 215. ad renunciationes, quæ quotidie fiunt à filia dum nubit, & dotatur, quã do dicatur dote contenta, de renunciatione successionis præteritę, & futuræ, & de dolo, & metu interuenientibus, atque de iuramento, quod interuenit in huiusmodi renunciationibus, & si talis filia patri superuiuat, & casus notabiles in quibus filia non obstante renunciatione succedere possit, vide præter alios in locis ordinarijs Pet. Grego. Tholosa. lib. 41. Syntagm. vniuer. iuris, parte tertia, capitulo vndecimo, cum pluribus seqq. ad quem remitto lectorem, nam munus susceptum interpretandi has consuetudines tantum omnino statui, & in messem alienam (vt aiunt) falcem non immittere. An autem possit non obstante renunciatione hæreditatis paternæ, vel maternæ agere de inofficiosa dote, vt suppleatur sibi legitima, vide Hyer. Grat. consilio 109. volumine primo.

SVMMARIVM.

1 *Dos data donationem propter nuptias meretur, inter quæ de iure communi debet esse æqualitas.*
2 *Dispositio tex. in authent. dos data, C. de don. ante nuptia. non est in vsu.*
3 *Pacta debent esse æqualia de iure communi in dote, & donatione propter nuptias.*
4 *Pacta tamen inæqualia dotis, & donationis propter nuptias tollerantur ex consuetudine.*
5 *Consuetudo ista tollit dispositionem iurium disponentium æqualitatem dona. propter nuptias.*
6 *Hodie nulla fit donatio propter nuptias, vel minor dote constituitur.*
7 *Aequalitas quandoque non seruatur in dote, & donatione propter nuptias, si iuuenis, & nobilis ducat vetulam.*
8 *Iuuenis, & nobilis si nubat sine dote plebeio, & seni, videtur remuneratio, quæ tolleratur, & numero 9.*
10 *Disparitas pactorum in dote, & don. propter nuptias circa lucra eorum tollerantur si fiant ante matrimonium.*
11 *Aequalitas pactorum in dote, & don. propter nuptias militat constante matrimonio.*
12 *Dotis constitutio valet quamuis nullum constituatur dodarium.*
13 *Dodarium constitutum, secundum expreßam quantitatem est seruandum.*
14 *Dodarium constitutum non expressa quantitate, censetur constitutum pro medietate dotium, secundum istam consuetudinem.*
15 *Dodarium si sit constitutum in minori summa, num maritus lucrabitur dotem integram?*
16 *Maritus lucratur integram dotem quamuis dodarium constituatur minoris quantitatis.*
17 *Maritus vltra dotes lucratur iocalia ascendentia ad valorem medietatis dotium, non vltra.*
18 *Dos, & donatio propter nuptias pari passu ambulant.*
19 *Dos differt à dona. propter nuptias, quando maritus non tenetur constituere donationem æqualem doti.*
20 *Dodarium sufficit constitui, quamuis non tradatur.*
21 *Cautela datur ad euitandum istam consuetudinem.*
22 *Pacta inęqualia dotis, & donationis propter nuptias possint morderi.*
23 *Consuetudo ista habet locum in dodario constituto super quantitate, vel pecunia.*
24 *Corpus semper est certum quantitas vero incerta.*
25 *Dodarium si constituatur vltra medietatem dotium, num reducatur ad quantitatem per hanc consuetudinem præscriptam?*
26 *Maius reducitur ad minus pro æqualitate dotis.*
27 *Pactum inæquale reducitur ad æquale per modum diminutionis, non autem augmenti.*
28 *Pactum si fiat de minori quantitate, non potest redire ad consuetudinarium.*
29 *Maritus lucratur minus de dote, si minus constituatur dodarium.*
30 *Antifatum si est constitutum, nunquid reducatur ad consuetudinarium dodarium?*
31 *Mulier num habeat restitutionem in integrum, si minus dodarium sibi sit constitutum.*
32 *Mulier tam de iure communi, quam municipali huius Regni, non habet in integrum restitutionem in contractibus.*
33 *Dodarium constitui potest in minori quantitate, quam ista consuetudo disponit.*
34 *Quantitas est vnum de decem prædicamentis.*
35 *Quantitas hic qualiter accipiatur, & num. 37.*
36 *Dodarium siue consistat in pecunia siue in stabilibus semper censetur constitutum pro medietate dotis.*
37 *Aestimatio inest rei.*
38 *Dos si non est expressa, vel quia in stabilibus, vel quia in genere, quid iuris?*
39 *Dos æstimatur arbitrio iudicis quomodo, & quando?*
40 *Dos prima censetur data secundo viro.*
41 *Dote declarata, declarabitur dodarium.*
42 *Maritus recepta dote, si donat mulieri intelligitur donare propter nuptias.*
43 *Mulier maritata, an in dubio præsumatur dotata.*
44 *Dos si non est promissa nec constituta, num censeatur constitutum dodarium?*
45 *Quod intellige, quando vxor, vel pater eius eßet soluendo nec solueret dotem.*
46 *Dodarium cur in dubio censeatur constitutum pro medietate dotis?*
47 *Exemplis maiorum mouemur.*
48 *Triens dodarium constituitur in nonnullis partibus pro semisse dotis.*

49 Do-

49 Dodarium si est promissum, sed non constitutum, quid iuris.
50 Dodarium, an constituatur habito respectu ad dotem?
51 Dodarium si constituatur tam respectu dotis, quam matrimonij, & virginitatis, quid operetur?
52 Dodarium constituendum est, secundum confessionem dotis receptæ, per maritum factam, & numero 53.
54 Consuetudo certam tradit regulam, vt hic.
55 Meta vocatur dodarium in nonnullis partibus.
56 Pecunia largo sumpta vocabulo quid?
57 Dos de qua moneta sit constituenda?
58 Vncia quid, & quot faciant libram?
59 Libra quot aureis constet?
60 Hæreditatis diuisio in 12. vncias.
61 Quæstio pulchra.
62 Consuetudo ista, num militet in vidua?
63 Dodarium censetur constitutum in damnum virginitatis amissæ.
64 Dodarium datur principaliter habito respectu ad dotem.
65 Dodarium datur, vt mulieri magis sit cautum in dote.
66 Sponsalitia largitas in multis differt à donatione propter nuptias.
67 Contrahentes cum viduis renunciant expresse, vel tacite huic consuetudini.
68 Dodarium inæquale solet constitui ex consuetudine.
69 Mater exclusa à dodario propter adulterium, num succedat deinde filio in eo.
70 Semel exclusa semper censetur exclusa.
71 Mater exclusa succedit filio in dodario non tanquam in dodario, sed vt in hæreditate filij.
72 Titulus superueniens nouum ius tribuit.
73 Dodarium, si non apparet constitutum, quid iuris?
74 Intellectus ad istam consuetudinem.
75 Dodarium non constitui, vel minus legitime constitui, idem est.
76 Mulier, an habet electionem petendi dotem, vel dodarium? & num. 78.
77 Mulier amittit dotem, secundum istas consuetudines, quæ lucrisit per maritum.
79 Dos multa habet priuilegia, quæ dodario non communicantur.
80 Quantitas quomodo diuidatur?

Hæc

C A P. V I.

SI de quantitate dodarij conuentum, & expressum non fuerit tempore constitutionis ipsius, intelligatur, & constituatur pro integra medietate pecuniæ assignatæ in dotem, videlicet si dotes sunt viginti vnciæ, dodarium cōstituatur decem.

HÆc consuetudo remouet dubium,
quod suberat de iure communi, il-
1 lo etenim iure dos data donationē
propter nuptias meretur, & maritus
cogitur dare tantum vxori ex causa donationis
propter nuptias, quā
tum ipse ex dote ac-
cepit, authē. dos da-
ta, & ibi nota. C. de
donatio. ante nupt.
dispositio tamen il-
lius textus non est in
2 vsu, † vt testatur glo.
fina. in Auth. æqua-
litas. de pac. conuen.
quam refert Parisi.
in consi. 95. num. 35.
volum. 2. Bald. in d.
authent. dos data,
num. 2. in fi. Alba. in
consi. 22. num. 8. Iu-
li. Clar. libr. 5. recep.
sent. in verb. donat. quęstio. 11. Sed nonne hæc
3 consuetudo videtur iniqua? † cum de iure com
muni in pactis de dote, & ipsius dotis augmēto,
seu donatione propter nuptias, tam in ea con-
stituenda quam augenda, & in pacto de lucran-
do debeat æqualitas seruari, vt si dos est viginti
vnciarum, vt exemplo vtar quo ista cōsuetudo,
itidem, & dodarium esse debeat, & eiusdem quā
titatis, quo dos ipsa, vt in authent. de æquali. do-
tis, §. 1. colla. 7. & in authen. æqualitas, C. de pact.
con. Sed dic tu, quod quicquid sit de iu re com-
4 muni, tamen inæqualitas dotis, † & dodarij tol
leratur si vsus, & consuetudo sit in contrarium,
tollitur ergo dispositio dictorum iurium ex hac
5 consuetudine, † vt dicit glo. in verb. pari. scilicet
quantitate, in d. auth. æqualitas. prætextu igitur
huius cōsuetudinis, non seruatur hic æqualitas,
6 cum hodie, † vel nulla fiat donatio, vel minor
dote constituatur, vt dicit Io. Faber. in authenti.
sed quæ nihil, C. de pact. dota. & Saly. in d. auth.
ęqualitas. Secundo non seruatur ęqualitas si iu-
7 uenis ducat vxorem vetulam, † vel nobilis igno-
bilem, vel viduam, istis enim casibus inęquali-
tas pactorum etiamnum tolleratur, cum pactū
inæquale adiectum, censeatur esse quædam re-
8 muneratio iuuentutis, vel nobilitatis, † & talis
remuneratio valet de iure etiam inter coniuges.
l. quod autem, §. si vir. ff. de don. inter vir. & vxo.
prout sic intelligendus est Bar. qui dictum §. al-
legat. in l. si diuortio, 1. quæstio. & in l. si ita sti-
9 pulatus, §. 1. de verb. obli. † & maxime si huiusmo
di pactum fuerit iuramēto vallatū, vt per Gui.
Pap. quæst. Delp. 363. licet in pactis, de quo vide
Io. Lup. in repet rub. extra de dona. inter vir. &
vxor. §. 10. & rursus in §. 31.
10 Disparitas quoque † pactorū in lucrando plus
vel minus potest esse si sic à principio coniuges
cōueniunt tēpore promissionis, puta, quia vult,
vt vir præmoriente vxore lucretur medietatem
dotis, & viro præmoriente vxor lucretur tertiā
partem donationis propter nuptias, vel dodarii,
seu quartæ, & vt nonnulli aiunt basaturę, nam
tunc pactum maius valebit nec reducitur ad mi
nus, vt dicit Inno. in capitulo. donatio extra de
11 donat. inter uir. † & uxor. Intelligitur ergo ęqua-
litatem seruandam, quando pactum fieret con-
stante matrimonio,
sed ante matrimō-
nium bene potest es-
se disparitas, quod di
ctum multum excla
mat Angel. in auth.
æqualitas, C. de pact.
conuen. dicens mēn
ti tenendum semper
cordi fixum, quod se
quitur ibi Salyc. & co
magis communiter
docto. & Venafra. in
consilio quinto, col.
fin. num. 17.
Et nota, quod si-
cut ualet constitutio
12 dotis † quamuis nullum constituatur dodariū,
vt per glo. in dicta Anthent. ęqualitas, C. de pa-
cti. conuē. sic erit matrimonium cum dote, quā-
uis nullum constituatur dodarium, & nihil pę-
nitus de eo sit dictum: si vero sit constitutum
13 dodarium, † secundum expressam quantitatem
illud est seruandum: si autem sit constitutum,
14 non expressa certa quantitate, † tunc censetur
secundum hanc consuetudinem constitutum,
pro medietate dotium, vt hic dicitur, & sic in
minori quātitate quam sit dos. facit textus in l.
ex morte, C. de pact. conuen.
Sed quum dodarium sit constitutum in mi-
15 nori summa, † num maritus lucrabitur dotem
integram in casibus notatis per has consuetudi-
nes, videlicet, cap. tertio, capitulo quarto, & cap.
quinto, habito respectu ad dodarii quantitatem
per eum constitutam? videbatur quod non, per
tex. in l. lege Leonis, vbi nota. C. de pact. conuen.
quod verum est de iure communi, secus tamen
16 est secundum has consuetudines, † secundum
quas maritus lucrifaciat integras dotes, quam-
uis dodarium sit minoris quantitatis, & mulier
17 lucrabitur vltra dodarium † iocalia, & ornamē-
ta per virum facta ascendentia ad valorem me
dietatis dotium in pecunia, non vltra, ut supra
in consuetud. si matrimonium carnali copula,
capit. 4. & sic omnibus pensatis reducetur ad æ-
qualitatem.
18 Et si dos, † & donatio propter nuptias in mul
tis ambulent pari passu, ut declarat Veron. caut.
110. Catelli. Cotta. in suis memora. in verb. do-
natio propter nuptias, differunt tamē, quoniam
maritus non tenetur constituere donationem
propter nuptias ęqualem doti. alioquin dos
19 nullam commoditatē viro afferret, † vt ibi per
eum: sufficit tamen si constituatur dodarium,
20 licet non tradatur, † vt per Bald. in consilio 223.
quia si donatio. volum. 4. Cautela tamen datur
21 ad euitandum † hanc consuetudinem, quod
fiant pacta antequam matrimonium contraha-
tur,

tur, vt per Cępol. in caute. 110. Angel. in l. ex mor
te, C. de pact. con. Inn. in c. donatio. extra de don.
inter vir. & vxor. licet secundum aliquos huius-
22 modi pacta possint morderi,† vt per Deci. cons.
644. viso. quoniam innitant ad incontinentiam,
vt per Cottam in d. verb. donationes propter nu
ptias, per Bar. & doct. in l. si ita stipulatus fuero, §.
si tibi nupsero. ff. de verbo. obligatio.
23 Quod† autem hic dicitur, procedit in dodario
consistente in pecunia, alias, si constituatur in
terra, vel territorio, non loquitur hæc consuetu
do, nec potest habere dubium, quia tunc doda-
rium esset super certa re, & certo corpore, & sic
non egeret declaratione quantitatis, cum res, &
24 corpus sint certa; quantitas vero incerta, † nisi
certificetur, l. in ratione, §. incertæ, ff. ad l. falcid.
Sed quid si maius dodarium constituatur,
25 quam medietas respectu dotis,† prout hæc con-
suetudo dicit, nunquid debeat reduci ad quanti-
tatem per hanc consuetudinem præscriptam,
videlicet ad medietatem, & e conuerso, si minus
quam medietas constituat, nunquid debeat si-
militer reduci ad medietatem? dic quod in hoc
26 non seruatur æqualitas,† nam maius reducitur
ad minus, non è conuerso, per tex. in Authent.
æqualitas, C. de pact. conuen. & in l. lege Leonis.
eo. titu. vbi Bald. dicit quod maior pars lucri ad
minorem reduci debet, non autem minor ad
maiorem, & pactum inæquale reducitur ad æ-
27 quale per modum diminutionis,† non autē per
modum augmenti, & ibi pulchre assignat ra-
tionem diuersitatis, & cum mulier viro mortuo
habeat dodarium consuetudinarium, si de mi-
28 nori conueniat, † non potest vlterius redire ad
consuetudinarium, vt ibi per eum, & per Cassa.
in consuetud. Burgun. titu. 4. §. 8. carta 171. co-
29 lum. 2.† lucrabitur ergo minus de dote maritus.
Sed quid si est constitutum antefatum in lo-
30 cum dodarij,† vel simpliciter constituit antefa-
tum, vel donationem propter nuptias, nunquid
reducatur ad quantitatem dodarii consuetudi-
nis, & an sapiat naturam eandem quam doda-
rium consuetudinarium? videtur quod sic, quo
niam reducere est, ad pristinum statum, & for-
mam ducere, l. 3. §. pen. ff. de itin. actu. priua. &
Cassan. in consuetud. Burgund. in simili quæst.
rub. 4. §. 8. carta 171. colum. prima, vers. quæro,
an hæc.
31 Et num, si est cōstitutum dodarium,† non pro
medietate dotium, vt hic dicitur, sed in minori
quantitate, an mulier possit petere restitutio-
nem in integrum tanquam læsa, vt restituatur,
& constituatur integrum dodarium? istam quæ
stionem mouet Afflict. in constitutio. Regni, li-
centiam, vbi loquitur de quarta, vbi residet non
32 restitui in integrum,† nam mulier in contracti-
bus tam de iure communi, quam constitutio-
nis Regni nō habebat restitutionē in integrum,
nisi in iudicio, vt in constit. Regni legum obscu-
ritatem, vbi quod in iudicio tantum restituitur,
iccirco potest constitui dodarium in minori
33 quantitate, † vt ibi per eum, & per Bald. in auth.
dos data, in 2. lectu. C. don. ante nupt.

Nota ex textu, ibi si de quantitate: quantitas
34 enim est vnum de decem prædicamentis,† quæ
sunt scilicet substantia, quantitas, relatio, quali-
tas, actio, passio, habitus, locus, tempus, situs, de
quibus ample differit Azo. in eius præludijs in
sum. C. in versi. interpretantur, & quid sit quan-
titas apud iurisconsultos, vide l. 1. ff. de contr. em
pt. & l. à diuo pio. §. si pignora. ff. de re iudi. poni-
35 tur ibi pro æstimatione, seu valore,† vt sentiunt
peritiores neoterici, non autem pro summa, &
numero, vt omnes Doctorum difficultates eno-
dentur, de quo vide Alcia. lib. 6. paradox. c. 3. &
in l. creditor. ff. si cert. peta. & Franc. Duar. lib. 1.
anniuer. quæst. c. 6. siue igitur constituatur in pe
36 cunia, siue in stabilibus, semper intelligatur,† &
constituatur pro medietate integræ pecuniæ
datæ in dotem, & hic est verus, & genuinus in-
37 tellectus huius verbi †(si de quantitate) idest va-
lore æstimatio inest rei. Franc. dec. 308.
Sed quid si de quantitate dotis nō est dictum
38 expresse, † vel quia consistit in stabilibus non
adhuc æstimatis, vel dos in genere, quæ arbitrio
39 iudicis æstimatur, † secundum patrimonij vi-
res, numerum liberorum, & conditionem & di-
gnitatem personarum, secundum Andr. in con
stitu. Regni in aliquibus, l. quæro, ff. de iure dot.
40 l. filiæ, ff. de leg. 3.† vel quia alias nupta primam
dotem censetur dare secundo viro, vel quia mu
lier se ipsam dotauit, intelligitur de dote con-
grua, secundum Bar. in sua quæstio. mulier ha-
bens amplum patrimonium? dic quod ex futu-
41 ro euentu declarata dote, † declarabitur quan-
tum erit dodarium, arg. l. 1. de sent. quæ sin. cert.
quan. profer. & vide Ferr. in consue. Burd. tit. 4.
§. 6. colum. fi.
42 Infert igitur ex hoc,† quod maritus contracto
matrimonio, & recepta certa dote siue in pecu-
nia siue in stabilibus, si donat mulieri, videtur
donationem facere propter nuptias, valebitque
donatio vsque ad valorem, & æstimationem
medietatis dotium, hac consuetudine sic per-
mittente, vt per Bald. de Bartolinis, quem No-
uellum appellant, in tra. de priui. dot. par. 6. priu.
14. Lup. in repet. rub. extra de donatio. inter vir.
& vxor. §. 6. versi. imprimis quidem, & dixi su-
pra, capit. 2. & vide Rode. Suar. in l. 1. de las arras.
num. 23. versi. quæro tertio, & nota quia accidit
quotidie in facto.
An autem nupta mulier nulla apparente do-
43 te, † nec instrumento dotali, præsumatur do-
tata ex eo solo, quod sit maritata, cum non sit
præsumendum, quod sine dote. vide Albe. Bru.
in tract. statu. excl. fęmi. arti. 6. quæst. 8. num. 227.
versi. octauo, quæro.
Si tamen nullas dos est promissa, nec consti-
44 tuta,† an mulier lucretur dodariū, vel censeatur
constitutū? dic breuiter, non censeri cōstitutū, &
proinde non lucrari. Gui. Pap. quæsti. 439. quod
45 tamen intellige, quando vxor,† vel pater eius es-
set soluendo, nec solueret dotem, vt per addent.
ad prædictam decisionem Gui. Pap.
46 Cur autem cēseatur constitutū† dodariū pro
medietate quātitatis dotium, & nō maiori, vel

minori? dico iuris esse positiui, & sufficit pro ratione voluntas, l. non omnium, ff. de legi. Tum
47 etiam exemplis mouemur, † fuit enim apud græcos mos dari vxoribus pro accessione dotis, dimidiam partē dotis, quod, & Tholosę in Gallia obtinere meminit Pet. Grego. Tholosan. lib. 8. sintagm. vni. iur. c. 7. num. 31. & Constant. Harmenopolus in nonnullis partibus pro semisse
48 constituen. trientem tantum lib. 4. † promptu. iur. titu. 7. & id quod pacto cōuentum est, id esse seruādum, & si nihil placuit ad trientem virum obligari, vt per eundem, in loco præcitato, lib. tamen 4. cap. 10.

De donatione ista propter nuptias doti æquāda, & varijs iuribus circa eandem, ipsiusque constitutione, vide omnino pulchre per Duaren. in eo quo agitur soluto matrimonio tractatu, de donatione propter nuptias, ad intellectum plurium iurium in materia.

Sed quid si non est constitutum dodarium,
49 sed promissum constitui, † & quando, & quomodo constituatur, & an debeatur si est promissum constitui, sed non fuit cōstitutum, dictum est supra in superiori, & præcedenti consuetudine. vide glo. consuetud. Neapoli. in consuetud. Quartam autem, in glo. constitutam, & per docto. in const. Regni mulier quæ dotarium, & Ni-
50 grum. in c. Regni mulier dotarium, & an † debeatur habito respectu ad dotem, vt videtur hæc consuetudo respexisse, & quid si addatur in instrumētō dotali, quod cōstituit dodarium tam respectu dotis quam etiam matrimonij, & vir-
51 ginitatis, † vtrum operetur, vt acquiratur dodarium etiam non soluta dote promissa, vide add. in d. consuetud. Neapolit. Quartam autem, quæ addi. Incipit. nota ex ista glo. ad quam recurre.
52 Si tamen dotes promisse, † nō sunt integrè receptę, maritus tamen confessus est eas integre recepisse, vel plus recepisse quam cum effectu re-
53 ceperit, † dodarium constitui debet secundum dictam confessionem, quamuis integre dotes non receperit, licet possit maritus agere, vt id, quod vere non recepit, accipiat, & consequatur, l. si voluntate, vbi Bart. C. de dot. promi. quem pro singulari tradit idem Bart. in suis singulari. si is est, num. 172. incip. ille qui confitetur, ad quod faciunt allegata per eundem Bart. & Paul. de Castr. in l. pen. §. si vir. ff. solut. matrim. Bal. in addi. Specu. titu. de confess. Fel. in c. si cautio. de fid. inst. Areti. in §. fuerat, colum. 11. inst. de act. Campe. in tract. dot. prima parte, quæst. 52. col. 3. versi. secundo casu, & Bald. no. in tra. doti. 8. parte priui. 24. Neuiza. in silua. nup. in verb. diuiti non est nubendum, carta 74. versic. limitat septimo.

Et sic in hac consuetudine certa traditur re-
54 gula, † vt alio non expresso, intelligatur constitutum pro medietate dotium, itaque certa dicitur
55 meta, † vti vulgus metam vocant in nonnullis partibus hanc donationem, seu dodarij constitutionem.

Nota in verb. pecuniæ, vt ponatur hic pro pe-
56 cunia largo sumpto vocabulo ad l. † pecuniæ verbum, ff. de verb. & rer. signi. sed de qua pecu-
57 nia dos cōstitui debeat, † vtrum de vsuali currente in regione antiqua, vel de minori, si plures sūt monete? vide Fabia. de Monte. in tra. de empt. & vendi. in 5. quæstio. princ. num. 14. cum seq. in qua vè moneta restituenda, dixi infra consue. cap. 8.

58 In verb. † vnciæ, quot ponderibus vncia constet, & quot vnciæ faciant libram olim, & hodie? dic quod vncia habet vigintiquatuor scropulos, & octo dragmas, C. de metalli. & metalla. l. 1. lib. 11. & duodecim faciunt libram, l. ob metallum, C. eo. libram autem auri constituunt se-
59 ptuaginta duo aurei, l. quotiens, † C. de suscept. & Arcar. li. 10. hodie vero constat ex nonaginta sex ducatis Venetis, vt ibi dicit Bart. de quo vide Panor. & Fely. in c. conquerente, extra de offi. ordi. & Bude. in tract. de asse. lib. 4. Dida. Couar. in tract. veter. collatio. numis. cap. 4. & de libra auri loquitur tex. in l. quintus, la 2. ff. de aur. & argen. lega. l. 1. C. de monopo. l. duo. C. de suscepto. & arca. lib. 10. & in authent. de armis. col. 6. pro singulis argenti libris quinque tantum solidi idest aurei inferuntur, l. 1. C. de arg. præsi. quod Thes. infer. lib. 10. quæ non sunt negligenda ad intellectum multorum iurium, l. sancimus, C. de don. l. si quis argentum, & similium, licet alias vncia, & libra faciant diuisionem hæreditatis in duo-
60 decim vncias diuisę, in l. seruum, † §. fi. ff. de hær. institut. & institu. eo. §. hæreditas, de qua pulchre per Duar. lib. 2. anni. disputati. cap. 36. & Alexan. Geni. dier. lib. 4. c. 24.

Fuit tamen quæstio de facto, nec causam no-
61 mino nec personas, † fuit constituta dos ducatorum fere sex mille inter personas paris conditionis, & futurus sponsus ex pacto expresse cum coniunctis puellę pepigit, & constituit antefatum, seu dodarium futuræ coniugi satis minoris quantitatis, & citra medietatem dotium, negotio in iudicio deducto per mortem viri soluto matrimonio, petijt mulier integram medietatem pro dodario quam deberi integre fuit decisum. Sed si prædicta considerantur, scilicet pacta inæqualia valere ante contractum matrimonium ex dictis per Inno. in c. donatio. extra de donatio. inter vir. & vxo. constante vero matrimonio pacta de iure esse debere æqualia, id tamen consuetudine non obseruari, ex Ang. Saly. & alijs in d. authent. æqualitas, C. de pact. dota. conu. & ex Ioan. Fabro. in d. l. Leonis, illo titu. hanc sententiam puto veriorem ex præallegatis.

Nunquid hæc consuetudo militet in vidua,
62 quæ nubendo constitutū est † sibi dodarium, an censeatur cōstitutū pro medietate dotis? & videbatur dicēdū, ꝙ non, nam videtur constitutū ob
63 dānū amissę virginitatis, † & quasi in pretiū quondam, l. si sponso. C. de don. ante nup. contrariū dicas, ꝙ imo militet prouisio huius cōsuetudinis,
64 etiā in vidua, † & ratio est, qm̄ dodariū datur principaliter habito respectu ad dotē, & vt mulieri
65 sit magis cautū, vt cōsiderat gl. † & ibi scribētes in aut. dos data, C. de do. an. nu. & tex. in d. l. si spōso,

so.procedit in casu suo,scilicet in largitate spon-
66 salitia,† quæ in multis differt à donatione propter nuptias,& ab hoc dodario, vt late per gloss. cons.Neapoli.in consuetudine.Quartam autem de iur.quartæ in rubr. Veruntamen contrahentes solent sibimetipsis cauere, dum cum viduis
67 contrahunt † cum renunciatione huius consuetudinis,cui expresse renunciare possunt,imo tacite,vt per glo.& docto. in Authent. æqualitas, C.de pact. con.vbi id Angel. & Salicet.expresse
68 dicunt, † posse constitui dodarium inçquale ex consuetudine.

Sed nunquid mater exclusa ab hoc dodario
69 propter eius turpitudinem,scilicet adulterium, iux.c.plerunque,extra de don.inter vir. & vxor. & l.consensu.C. de repudi. quo casu acquiritur eius filio,nunquid mortuo filio succedat mater?
70 videbatur,† quod non, cum semel exclusa semper censeatur exclusa,c.1.§. quin etiam,epis. vel
71 abba.† dic quod succedet mater non tanquam in dodario,sed vt in hæreditate filij, per nota. in c.cum inter.P.extra de renunc.& per ea,quæ late cumulat Natta. in c. quāuis, de pact. in sexto,
72 cum† succedat mater ob superuenientē titulum ex testamento,vel ab intestato tanquam in bonis filij,quod sequitur Io.Lupus,in l. 14.Thori. num.12.13.

73 Quid† autem si dodarium non appareat constitutum,vel fuit constitutum non legitime eo modo,& secundum solemnitatem, de qua per Andr.de Iser.in c.1.§.donare,quali.olim feu.poter.ali.& per gloss.in consti. Regni mulier, quæ dotarium,an militet hæc consuetudo? dic quod non,cum ista consuetudo de constitutione loquatur,ibi tempore constitutionis ipsius, secus si sit constitutum legitime non expressa quan-
74 titate, † & ita intelligo hāc cōsuetudinem.idem enim est non constitui, vel minus legitime con-
75 stitui,† l.quoties,ff.qui. satis. cogan. l. non putauit.§.non quæuis.ff.de bon.poss.contra tabu.l.4. §.condemnatum, ff. de re iudi. cum iuribus simili.

76 Sed quid si dos fuerit mille, † & fuit constitutum dodarium aliorum mille, soluitur matrimonium per mortem viri vxore superstite prole suscepta,quæ dos lucrisit per hæredes viri, vt supra in proxima præceden.consuetudine, & vxor habebit dodarium. Nunquid mulier possit dicere,nolo dodarium,detur mihi dos mea?vi-
77 debatur dicendum,† quod non,nam amisit dotem secundum has consuetudines, ergo eam petere non potest.Contrarium videtur determinare glos.in const.Regni mulier,quæ dotarium,
78 vbi † quod mulier habet optionem in hoc casu petendi dotem,vel dodarium, quod nota. cum
79 multa,† & maiora habeat priuilegia dos, quæ dodario non communicantur,vt not. in l. fi. C. qui poti.in pign.habean.& in authen.æqualitas, C.de pact.conuen.& not.docto.in l.1.ff.sol.mat. quod notabis.

Adde,quod quantitas id,quo quantum,quid
80 esse dicitur aut iudicatur,quæ distinguitur in numerum pondus,& mēsuram,numerus, vt duo, tria,quinque,decem,centum,mille:pondus, vt sextans,quadrans, dodrans,as,dupondius, tripondius.Mensura,vt digitus,palma,pes, passus, stadium,miliare,vlna, hemina, sextarius, congius,modius,vrna,amphora.de quibus passim, in iure ciuili. Sed per metaphoram inquit Plinius iunior epistolarum lib.7. Iudicum sententiæ numerantur, non ponderātur,quod ei videtur perquam absurdum. Simili ratione motus Iurisconsultus in l.2.ff.de verbo.signi. horas diei ponderat,non numerat,dum vult priores quinque horas posterioribus septem præualere,ea ratione, quod ad quoduis negotium conficiendum post prandium simus ineptiores. de his latius per Iacob. Spiegelli. in hoc verbo quantitas. Luc.de Pen.in l.secunda, C. de fru.vrb. constanti.

ADDITIONES.

Adde, qđ si sponsus promittat sponsæ pro dodario fundum valentē plus quā medietatem dotium, valebit quidem pro medietate tantum,non vltra,nam quamuis valeat fundus pluris,tamen poterit æstimari,& separari medietas ab illo pluri.arg.l.si sponsus,§.generaliter, ff. de do.inter vir.& vxo.per quæ iura firmauit Io. Lup.ad ll.thori.l.50.num.12.

Vxor cogit virum ad constituēdum hoc consuetudinarium dodarium,Bald.in authent.dos data,C.de donat.ante nupt. & qua actione agat, vide ibi.

Quid autem si vxor promittat dotem magnam viro, cumque fallat, an possit petere, vt sibi constituatur dodarium ? dic quod non, & ratio est,quia in correlatiuis , seu correspondentibus causis, non debet ei fides seruari,qui aduersarium in contractu decipit, vel fidem aduersario non seruauit,per l.3.& ibi nota.per Bal. C.de dona.ante nupti.

Vtrum pro consecutione huius dodarij mulier habeat hypothecam?respond.quod Bald.in l.vbi adhuc,C.de iur.doti.col.pen. versicu.Item quæro.nam lex nostra dicit, quod tacita hypotheca introducta à lege pro dote, habet locum etiam in donatione propter nuptias,& hoc tam soluto matrimonio,quam eo constante in casu vergentię viri ad inopiam,vt est casus in d. l. vbi adhuc.Contrarium videtur tenere ipsemet Bal. in l.assiduis,C.qui pot.in pig.habean. post Cyn. ibi in tertia opposi.& Salyc.in fin. & Areti. in §. fuerat,colum.12.inst.de actio. quia in donatione est lucrum, in dote est damnum si amitteretur,& probatur in eo textu, ibi si amittatur posteriori datum.Tu tene primum, quod detur tacita hypotheca,nec obstat dictum Bald. in d.l. assiduis,& aliorū,nam ibi loquitur de iure prælationis iuxta terminos d.l.assiduis. Negusan. in tract.pign.in 4.membr.2.parte,quæ tamen intelligas,quando vxor agit ad donationem propter nuptias,quærens illam lucrari,secus si ageret ad illam tanquam pro dote obligatam, tunc enim cum hypotheca habebit etiam prælationē. Abb.

in capitulo ex liberis de pignor, & per Neguss. vbi supra.

ADDITIONES.

Adde, in tex. ibi, si dotes sunt viginti vnciç, quod in illa veterũ paupertate dotes erant exiguç, successit noua ætas, quæ mille florenis erat contenta, imo erat magna dos, vt per Cassa. in consuetu. Burgund. rubrica septima, §. duodecimo, carta 270. columna 3. versicu. aduerte. Sed aliter hodie aucto luxu, diminutis facultatibus, non per vncias, sed per millenaria dos constituitur.

Vide Eguin. Baro. Institu. de donatio. vbi ait dotalitium si lege non sit constitutum, vsusfructus dimidiæ partis rerum soli, vel tertiæ viduæ marito fæminæ debetur, id legibus Francorum comprobat, subdit ibidem donationem immobilium rerum, & dotalitium mulier simul obtinere non potest, hactenus ille, ex quo collige dotalitium id nuncupari per sum. Pontificem, in capi. plerunque, extra de donat. inter vir. & vxorem, quod nos dodarium vocamus, & tertiam vsusfructus in vidua ad nos de Francis descendisse.

Adde circa num. 60. partes assis plures duodecim quomodo ratione arithmetica reuocentur ad duodecim per Eguin. Baron. pulchre, ad titu. institu. de hæredi. institu.

Adde, circa, num. 80. ad textum in princip. si de quantitate, obseruãda in criminibus puniendis, vel transigendis, seu componendis. Pet. Gregor. Tholosa. lib. 31. Syntag. vniuer. iur. capitulo 8. 9. 10.

Adde, ad tex. decem vnciç quod quamuis dodarium constituatur decem, & sic pro medietate dotium, tamen constituuntur etiam iocalia eiusdem valoris decem, ita quod ascendit dodarium, & valor iocaliorum ad integram dotem, vt dictum est supra, ca. 4. adeo, quod istud dodarium est duplicatum, vt ita dicam respectu dotis, quod quidem etiam de consuetudine Saxonica testatur Io. Oinoto. insti. de dona. §. est, & aliud, & dixi. ibi. in additio. dicto cap. 4. Nuntius Pellicia. V. I. D.

SVMMARIVM.

1 *Mulier quæ est in viduitate, nec transit ad secunda vota, & thorum mariti custodire voluerit, interim debet habere victum, & vestitum & alia necessaria, etiam si alimenta a viro non fuerint relicta.*

2 *Dote restituta mulier de iure communi alimenta habere non debet, sed se de suo alet. dote vero non restituta, distingue, num. 3. 4.*

5 *Mulier si non habet vnde se alat, causa est sufficiens compellẽdi hæredem ad dotis solutionem etiam pendente anno.*

6 *Interesse dotis debetur elapso anno, non soluta dote.*

7 *Interesse dotis de iure consuetudinum istarum non debetur etiam elapso anno, sed tantum alimenta.*

8 *Potest tamen mulier elapso anno nõ restituta dote alia via sibi consulere. remissiue.*

9 *Dos si est parua non sufficiens ad alimenta, quid fiet, & num. 10.*

11 *Et quid e conuerso si fructus dotis excedunt alimenta?*

12 *Alimenta succedunt loco interesse.*

13 *Alimenta præstita vxori, secundum hanc consuetudinem ab extraneo, possunt repeti ab hæredibus viri.*

14 *Alimenta præstita mulieri debentur pro præterito ab hæredibus viri.*

15 *Alimenta ista, an præstanda sint in rebus, an verò in pecunia?*

16 *Alimenta non fuisse præstita, cui incumbit onus probandi?*

17 *Honestas semper attendenda est.*

18 *Mulier inhoneste viuens expelli potest à uicinia.*

19 *Meretrices cogi possunt ad deferendum aliquod signũ, vt ab honestis discernantur.*

20 *Maritus cogi potest ad dimittendum concubinam ad instantiam vxoris eiusque coniunctorum.*

21 *Barones non possunt compellere vxores vasallorum ad tripudiandum in eorum festiuis.*

22 *Vidua amittit dotem si inhoneste viuat.*

23 *Patri tamen eius non præiudicatur in dote profectitia.*

24 *Mulier honeste viuere debet, vt habeat alimenta consuetudinaria.*

25 *Mulier vidua amittit priuilegium fori mariti si inhoneste viuit.*

26 *Mulier amittit tutelam filiorum si inhoneste viuat.*

27 *Mulier amittit executionem testamenti si inhonestè viuit.*

28 *Mulier amittit priuilegia mariti si inhoneste viuat.*

29 *Mulier plebeia nupta baroni adipiscitur eandem dignitatem quam retinet etiam post mortem viri.*

30 *Mulier nupta comiti, efficitur comitissa.*

31 *Mulier gaudet omnibus mariti priuilegijs.*

32 *Mulier etiam si dotem non dederit, alenda erit de bonis mariti.*

33 *Mulier inhoneste viuens perdit omnia quæ à quondam viro habuit, & num. 40.*

34 *Thorum vidualem custodit ea, quæ religionem ingressa est.*

35 *Thorum vidualem custodire nil aliud est nisi vidualiter viuere.*

36 *Thorum viduale est habitum nigrum deferre.*

37 *Thorus vnde dicatur?*

38 *Vidualis vita dicitur non transire ad secundas nuptias.*

39 *Vidua dicitur esse in priori matrimonio.*

41 *Legatum si vidualem vitam seruauerit, amittit mulier, si ad secunda vota migrauerit.*

42 *Itemque filij successione priuabitur.*

43 *Mulier, an per transitum ad secunda vota amittat familiam, & ciuitatem viri.*

44 *Mulier viro mortuo, an retineat nomen regium?*

45 *Victus appellatione quid veniat.*

46 *Medelç, pharmaca, & quæ conferunt ad valetudinem, veniunt victus appellatione.*

47 *Vi-*

47 *Victus appellatione venit aqua venalis.*
48 *Tela ordinata ad vestes verbo victus.*
49 *Vestes nigræ, & lugubres veniunt verbo victus.*
50 *Lectus vidualis venit verbo victus.*
51 *Alimenta, vestes, lectus vidualis dantur, secundum dignitatem personarum iudicis arbitrio, & Iacob. Menoch. de arbitr. iud. quæst. libro primo, centur. 2. casu 169.*
52 *Lectus vidualis, & vestes num viduæ de iure communi debeantur?*
53 *Alimenta debentur viduæ ab hæredibus viri, quemadmodum debentur viro viuente.*
54 *Vidua censetur durare in matrimonio.*
55 *Alimenta debentur mulieri, vsque ad restitutionem dotis.*
56 *Alimenta debentur mulieri etiam pendente iudicio restitutionis dotis.*
57 *A sententia præstationis alimentorum appellari non potest, & quomodo.*
58 *Alimentorum causa agitur etiam die feriato.*
59 *Mulier pendente restitutione dotium, an possit petere interesse, & remittere alimenta, & numero 60.*
61 *Mulier potest compellere hæredes viri ad restitutionem dotium, vel præstationem alimentorum.*
62 *Alimenta non excomputantur in sortem dotis.*
63 *Mulier vidua est alenda, etiam si habeat patrem.*
64 *Etiam pro primo anno, dato ad restitutionem dotium.*
65 *Mulier elapso anno potest remittere alimenta, & cogere hæredes viri ad dotis restitutionem.*
66 *Alimentorum appellatione venit victus, vestitus, habitatio.*
67 *Transactio alimentorum non porrigitur ad habitationẽ, nec vestiarium.*
68 *Nisi id exprimatur.*
69 *Transactio alimentorum cur, absque prætore fiat in his, quæ debentur ex contractu, non æque si ex vltima voluntate.*
70 *Alimenta, quomodo sint taxanda, & numero 71. 72.*
73 *Alimenta quomodo taxentur de re magni valoris, parui tamen redditus.*
74 *Alimenta quando, & quomodo petantur?*
75 *Mater inops alenda est a filijs etiam primo anno, & fructus lucrantur filijs, & num. 76.*
77 *Alimenta vbi vidua habere debet, & num. 78.*
79 *Et quid secundum istas consuetudines.*
80 *Alimenta an mulier possit capere propria authoritate, an vero a manu hæredum.*
81 *Limita nisi in duobus casibus.*
82 *Mulier cui debentur alimenta, an teneatur operari hæredibus viri, & nu. 83. 84.*
85 *Mulier cui debentur alimenta legata, debet operas obsequiales, non autem artificiales.*
86 *Mulier alimentanda non debet stare sicut corpus mortuum.*
87 *Mulier nobilis, & magna domina non tenetur operari hæredibus viri.*
88 *Fructus dotis si excedant alimenta, cedunt hæredibus viri.*
89 *Alimenta consuetudinaria, num debeantur extra domum, & nu. 90.*
91 *Alimenta an debeantur extra domum si cum hæredib. mulier stare non potest.*
92 *Alimenta debentur mulieri extra domum, si hæredes viri sunt extranei, nec sine periculo honestatis stare posset.*
93 *Mulier cui debetur habitatio, num petat totam domum.*
94 *Mulier pro consecutione habitationis domus, non potest expellere proprietarios.*
95 *Habitatione legata in domo hæredum, debet vnite habitare.*
96 *Alimenta an debeantur annua, menstrua, an diurna.*
97 *Alimenta consistentia in frugibus, debentur singulis mensibus.*
98 *Vestes debentur in principio anni.*
99 *Vestes æstiuæ, & hyemales, quo tempore debeantur?*
100 *Alimenta debentur iuxta reditus.*
101 *Alimenta vtrum debeantur respectu redituum, vel quantum ex venditione proprietatis redigatur?*
102 *Alimenta debentur mulieri alimentandę in loco vbi moratur, si sit exul, vel bannita.*
103 *Mulier si recedit à domo hæredum viri, num alimenta consequatur extra domum, & num. 104.*
105 *Mulier est alenda, ex bonis hæredum viri, deducta legitima filiorum primi matrimonij, & bonis emphiteuticis, & num. 106.*
107 *Alimenta mulieri debita si fructus non sufficiunt, proprietas vendi non debet.*
108 *Alimenta sunt commensuranda cum dote.*
109 *Mustum, an debeatur ad alimenta, vel vinum vetus.*
110 *Mustum vel vetus vinum à quo tempore dicatur?*
111 *Vestes mulieri, an debeantur quotannis, vel semel? & num. 112. 113.*
114 *Alimenta debentur mulieri etiam pendente lite super restitutione dotis.*
115 *Casus quibus alimenta debentur lite pendente.*
116 *Alimenta debentur siue in secunda, siue in prima instantia.*
117 *Mulier non habens vnde se alat, est alenda ab hæredibus viri in recompensationem fructuum.*
118 *Vsura est aliquid accipere dotibus non solutis.*
119 *Mulieri passæ damnum, debetur interesse dotium.*
120 *Consuetudo ad euitandum opiniones ac pro tuta conscientia prouidit mulieri de alimentis ex rebus hypothecatis.*
121 *Alimẽta si debentur de carne, pomis, & similibus, quæ corrumpuntur, pro eis fit æstimatio in pecunia.*
122 *Alimenta mulieri debentur singulis mensibus de his, quæ recipiunt commodam diuisionem, secus si vestibus, quæ debentur cum imminet necessitas, & numero 123.*
124 *Mulier debet ali de bonis viri, vel patris viri, & quando nurus à socero sit alenda. & num. 125. 126. 127. 128.*
129 *Mulier pro alimentis, an debeat discutere bona filij, & num. 130. 131. 132.*
133 *Mulier, an habeat optionem alendi se de bonis viri vel soceri, & num. 134. 135.*
136 *Et quid si pater, & filius eodem instrumento confessi, sunt recepisse dotes.*
137 *Et quid si pater regit filiũ, an pater, præsumatur dotem recepisse, & num. 138. 139.*
140 *Dotis fauore quilibet tenetur insolidum.*

141 *Pater qui dotes recepit an teneatur restituere filio viuenti.*

142 *Pater, & filius pro dote insolidum, se obligant, & si dos ad vnum peruenit, alter habetur pro fideiussore.*

143 *Et poterit fieri excussio contra principalem sumptibus correi, & num. 144.*

145 *Actio pro dote, quando datur mulieri contra patrem viri, datur etiam pro alimentis.*

146 *Actio pro alimentis hypothecaria, competit mulieri.*

147 *Pater non tenetur pro filio regulariter.*

148 *Pater qui consentit filio ducenti vxorem eius bona sunt tacitè obligata.*

149 *Pater qui dotes recepit, quomodo poßit dotes filijs secure restituere?*

150 *Pater tenetur dotes receptas restituere filio in duobus casibus, & nu. 151.*

152 *Pater recipiendo dotes, vel aliter se obligando pro filio ducente vxorem, num obligetur pro rata filio tangente, & num id expresse conueniri possit?*

153 *Pater si matrimonio filij emancipati consentiat, num dotem conseruare, & restituere teneatur? & quid si emancipatum aßerat, & num. 154. & 155.*

156 *Pater tenetur se obligare pro filio etiam emancipato vxorem ducente, & qua actione, num. 157.*

158 *Pater si patitur nomen suum scribi in actis dicitur fide iubere, etiam si nil dixerit.*

159 *Cautela vt pater liberetur a nuru.*

160 *Alimenta præterita, an debeantur mulieri, & quando?*

161 *Alimenta num recuperet mulier si transeat ad secunda vota, & matrimonium sit nullum, & numero 162.*

163 *Alimenta debentur mulieri, siue fuerint legata, siue non.*

164 *Alimenta si legentur per virum vxori, non duplantur, & quare, num. 165.*

166 *Legatum speciei, nunquid inducat compensationē cum debito quantitatis.*

167 *Alimenta legata per virum debentur, etiam si cum hęrede mulier morari nolit.*

168 *Cautela vt mulier consequatur alimenta extra domum.*

169 *Conditio adiecta, donec torum viduale custodiat, num censeatur repetita in subsequenti legato? & numero 170.*

171 *Alimenta in domo relicta, num debeantur si secundo nupserit mulier?*

172 *Mulier nubendo facit se suspectam, maxime in educatione liberorum, & nu. 173.*

174 *Alimenta legata per virum vxori non debentur si secundo nupserit, & quare.*

175 *Alimenta legata per virum non debeantur ex bonis fratris viri communibus cum viro.*

176 *Maritus si mandauit filijs, vt tractarent matrem, prout ipse tractabat, num debeat indui vestibus speciosis.*

177 *Verba testatoris intelligi debent inspecto præsenti statu viduitatis.*

178 *Legatum annuum vxori a marito factum donec in viduitate permanserit, num sit vnicum, vel plura.*

179 *Legatum annuum subijcitur falcidiæ, & æstimabitur, iuxta l. hæreditatum, ff. ad l. falcid. & nu. 180.*

181 *Differt an mulier capiat ex vi legati, vel consuetudinis.*

182 *Alimenta si vir legauit, & similiter filius, vel alius num duplicentur.*

183 *Alimentorum legatum non est multiplicabile.*

184 *Cautela vt quis vltra legatum alimentorum, alimenta consequatur.*

185 *Ius vsufructus alienari non potest.*

186 *Legatum fundi ad alimenta continet proprietatem nō vsumfructum, & num. 187.*

188 *Aliud est relinquere vsumfructum prædij, aliud vero prædium pro alimentis, vel pro vsu, & nu. 189.*

190 *Legatum fundi ad alimenta transit ad legatarium.*

191 *Legatum vxori factum si vidua permanserit debetur etiam si transeat ad secundas nuptias.*

192 *Conditionem momento extitisse sufficit.*

193 *Legatum viduæ factum ne debeatur si transeat ad secundas nuptias cautela.*

194 *Vsumfructum prædij legati morte finitur.*

195 *Legato vsufructu prædij, ne tamen prædium alienetur, censetur legata fundi proprietas.*

196 *Solutis dotibus num mulier possit alimenta præterita petere.*

197 *Creditor recipiendo sortem sine intereße simpliciter præiudicat sibi.*

198 *Filiusfamil. alimenta præterita petere non potest.*

199 *Monachus alimenta præterita petere non potest.*

200 *Limitantur prædicta nisi præceßerit protestatio, & æs alienum conflassent pro se alendis.*

201 *Vidua est alenda si interpellat hæredem viri, & ad domum fratris educanda concesserit.*

202 *Opinio Decij refellitur.*

203 *Mulier alimenta consuetudinaria, etiam præterita petit etiam dote accepta.*

204 *Alimenta debentur viduæ ex dispositione consuetudinis.*

205 *Mulier quemadmodum paciscendo conditionem dotis, ita etiam alimentorum deteriorem non facit.*

206 *Alimenta sunt appendices dotis.*

207 *Alimenta debentur condictione ex l.*

208 *Vxor num legatis alimentis poßit petere dotem.*

209 *Legatum alimentorum non videtur factum animo compensandi cum dote, sed differendi dotis solutionem.*

210 *Nisi testator dixerit si dotem non petierit, & numero 211.*

212 *Mulier an alimenta legata possit propria authoritate capere.*

213 *Legatarius propria authoritate capiens legatum, eius commodo priuatur.*

214 *Quod quidē inductum est specialiter in debito ex causa lucratiua in vltima voluntate.*

215 *Hæres particularis in re certa potest propria authoritate capere.*

216 *Atque etiam si testator constituat se legatarij nomine possidere.*

217 *Item si detur potestas capiendi.*

218 *Vel si vxor relinquatur donna domina.*

219 *Vxor vt capiat alimenta debet induci per hæredes viri.*

220 *Vel habere licentiam a iudice.*

292 Ha-

Quia

CAP. VII.

In quolibet præscriptorum casuum, quo constitutum dodariũ debetur, & dotes in restitutione existant, donec dotes restituuntur, dodarium soluatur. Et vxor si honeste voluerit custodire thorum mariti, habeat victum, & vestitum, & alia necessaria de bonis viri seu patris eius, etiam si alimenta a viro non fuerint relicta: solutis vero dotibus, & dodario vxor alimenta non habeat, sed solum habitationem domus, donec thorum honeste voluerit custodire.

Quia in superioribus sunt certi casus,
quibus mortuo viro, vxor superstes,
quia proles non est suscepta vltra re-
stitutionem suarum dotium lucra-
tur dodarium. Hæc consuetudo dicit, quod in
casibus prædictis, &
eorum quolibet, do-
nec dotes, & dotariũ
restituantur, & soluan
tur, mulier quæ est in
viduitate, nec transit
ad secunda vota, sed
1 honeste † thorum ma
riti voluerit custodire,
debet habere victum,
& vestitum, & alia ne
cessaria, etiã si alimen
ta a viro non fuerint
relicta. De iure cõmu-
niui soluto matrimo
nio, aut dos est restitu-
ta mulieri, & tunc am
plius alimenta habere
2 non † debet, quia de
suo se alet, nec po-
3 test culpa † hæredi im
4 putari. Aut † dos non
est restituta, & tũc aut
tempus anni quod da
tur per legem ad dotis
restitutionem, quando dos consistit in quantita-
te, nondum est elapsum, sed pendet, & tunc aut
mulier habet, vnde se alat aliunde, quam ex do-
te, & tunc non tenentur hæredes viri ad alimen-
ta, vt not. per gl. in l. prima, §. exactio, C. de rei vx.
actio. alias sic, vt ibi per Cyn. & Petr. tamen ibi
refert Cyn. quod si mulier non habet vnde pos-
5 sit se alere, † est causa sufficiens compellendi hæ-
redem ad dotis solutionem etiam pendente an-
6 no: † elapso vero anno tenentur ipsi hæredes si-
ne dubio ad interesse dotis, vt in d. §. exactio. &
per docto. in l. diuortio. ff. solut. matrimo. & Io.
Pet. de Ferra. in form. lib. quo vxor agit ad dot.
in glo. in verb. ac etiam alimentis. Hæc tamen
consuetudo disponit, quod pendente restitutio-
ne dotis, & solutione dodarij siue infra annum
siue post, nulla tamen facta restitutione, vxor ha
bebit alimenta necessaria in bonis viri, & nullo
7 modo interesse, † nec vsuras: bene tamen verum
est, quod elapso anno dato ad restitutionem do-
8 tis, † & dodarij, vel non elapso si velit ad secun-
da vota migrare, potest sibi alio modo aliaue via
sibi consulere, vt habetur infra in duobus proxi-
9 mis immediatis capitulis, vt ibi dicetur. † Quid
autem si dos sit ita parua, quod non sufficiat ad
hæc alimenta, quid fiet? dic quod ista consuetu-
do loquitur præcisè, & sic tenebitur hæres ad
hæc alimenta: aut vero mulier habet bona aliũ-
de sufficientia, & tunc tenetur hæres ex alijs bo-
10 nis alimenta supplere, † cum etiam nulla dote
data teneretur maritus, si viueret alimenta præ-
stare, vt l. quod si nulla, ff. de reli. & sumpt. fune.
& l. si cum dotem, §. sin autem, ff. solut. matrim.
& no. docto. in l. quod in vxorem, C. de neg.
gest.
11 Quid autem in casu conuerso, † si fructus do
tis excedũt hæc alimenta? dic cedere lucro hæ-
redum mariti, quemadmodum cederẽt ipsi vi-
uenti, l. dotis fru-
ctus, ff. de iure do-
tium.
Et nota, quod
quamuis hæc con
suetudo non con-
cedat mulieri vsu-
ras, vel interesse,
12 tamẽ † dat alimen-
ta, quæ loco inte-
resse succedunt, vt
per Corn. in cons.
240. nume. primo,
volum. 3. & ea præ
13 stita † ab extraneo
possunt per mulie
rem repeti ab hæ-
redibus viri, qui
hæredes ad ea te-
nentur. Cor. in cõ-
silio 184. numero
quinto, & octauo,
volumine tertio,
& debentur etiam
in præteritum mu
14 lieri, quæ ab alio † alimenta suscepit, & an sint
in rebus, vel in pecunia præstanda. Corne. con-
15 sil. 212. nume. quarto, volumine tertio, † & non
fuisse præstita cui incumbat probatio. Idẽ Cor.
16 consil. † 286. num. 2. vol. 3.

Honestè. Quæ semper attenditur, vt
per glo in l. semper in con-
17 tractibus, † ff. de regu. iur. ex qua multa infert ibi
Phi. Deci. ad mulierem inhoneste viuentem per
18 vicinos posse expelli. Paul. de Castr. in l. nullus,
C. de sum. trini. & meretrices cogendas ad defe-
19 rendum aliquod signum, † vt ab alijs honestis se-
cernantur, vt per Bald. per illum tex. in l. mimæ,
20 C. de epi. † audi. posseque cogi maritum ad in-
stantiam vxoris, & coniunctorum ad dimitten-
dum concubinam, vt not. Paul. de Castr. post an
tiquos, in l. Iustitia, §. iuris præcepta, ff. de iust. &
21 iur. & per Deci. in d. l. semper, † & barones non
posse compellere vxores vassallorum ad tripu-
diandum in eorum festiuis, vt ibi per eundem,
22 dotemque † amittit vidua si inhoneste viuat, si-
cut si esset in matrimonio, l. consensu, & ibi not.
23 glo. † C. de repud. quod patri mulieris non præ-
iudicat in dote, profectitia, sicut nec in casibus,
de quib⁹ per Iacobi. de S. Georg. in l. profectitia,
24 ff. de iur. † dot. Honeste ergo viuere debet, vt ha-
beat hæc alimenta: nam si inhoneste viueret, ea
non haberet, imo perderet, vt per Io. Lup. in re-
peti. rub. extra de don. inter vir. & vxo. §. 67. col.
25 4. versi. † vnde quamuis. sicut amittit quoque pri
uilegium fori mariti, Ang. in l. cum quędam
26 puella. † ff. de iur. om. iudi. perdit tutelam filio-
27 rum, Spec. in titu. † de tuto. §. nunc dicendum,
versi.

versi. excipitur, idem de executione testamenti.
Imol. in l. eum qui, §. qui sibi, ff. de verbo. oblig.
& amittit alia priuilegia, & prærogatiuas quas
28 a quondam marito retinebat. † de quibus per
Io. Lup. in loco præcitato. & quæ radijs mariti
coruscabat, genere nobilitabatur, forum sortie-
batur, l. mulieres, C. de digni. lib. 11. & l. fin. C. de
incol. & ibi glos. & ibi Io. de Platea quod mu-
29 lier plebea † nupta baroni adipiscitur eandem
nobilitatem quam retinet etiam post viri mor-
30 tem, † & si maritus erat comes, efficitur comitis-
sa, vt per Io. de Plate. in d. l. fi. C. de incol. quæ
fuere allegata in causa Ducissę Toledi. omni-
31 busque mariti † gaudet priuilegijs, quib. gaude-
bat maritus. Bart. in l. quoties. C. de pri. schola.
& in l. fina. C. de verb. signi. Abb. in cap. ex parte
in fin. extra de for. compe. & de bonis viri alitur
32 si egeat, etiam si dotem non dederit, † vt supra di
ctum est, vt per Io. Lup. in & omnia perdit, quæ
33 à marito quoquo titulo recepit, † siue donatio-
nis, siue vltima volūtate, si non honestè viuat in
viduitate existens, vt per Io. Lup. in rep. rub. de
donat. inter virum, & vxorem §. 82. vbi latissime
vide.

Custodire Thorum mariti.

Thorum custodire vidualiter dicetur ea,
quæ religionem ingressa est, vt per Bal. in
34 l. Deo nobis, † C. de epi. & cler. Cremen. in sing.
142. Alex. in l. mulier, §. cum proponeretur, ff. ad
Trebelli. & idem est custodire thorum mariti,
35 quod vidualiter viuere, † & in viduitate perma-
nere, & habitum nigrum viduale deferre Bald.
36 in l. decreto, † C. ex quib. caus. infam. irroge. &
dicitur Thorus lectus ab intortis herbis, & vxor
37 consors thori. Ouid. Metamorphos. li. 1. & lib. 10.
38 & vidualis † vita dicitur non transire ad secunda
vota. Bald. in d. l. decreto. C. de infami. ex hac
enim obseruantia Thori vidualis videtur etiam
39 in priori matrimonio, l. fi. & ibi hoc not. † Bald.
C. de bo. mater. Hinc omnia, vt supra dictum est
retinet priuilegia mariti, quæ si inhoneste viuat,
40 amittit. Bened. in capit. † Raynutius, in verb. qui
cum alia contrahens, num. 200. Catelli. Cotta. in
suis mem. in verb. mulier propter adulterium,
versi. quid in vidua. & per Gerard. in singu. 48.
scias quod si mulier, & si vxori legatum fecit si
41 vidualem vitam seruauerit, † si quidem ad se-
cunda vota transiuit, legatum perdit, & filij suc-
42 cessione priuatur. ita Alphon. Montalu. † titu. 6.
delas herencias, l. 1. partita in verb. patre ni ma-
tre, versi. tertio præsumitur. An autem per hoc
amittat familiam, & ciuitatem quæ viuente vi-
43 ro, † & deinde mortuo ipsam existēs in viduitate
retinebat, vide per Bald. & Ful. in l. fin. C. de verb.
signi. & Bald. in l. cum te. C. de nup. & An vidua
44 regis nomen, † & titulum regium retineat sicut
viuente viro retinebat, iuxta glo. in c. scripsit. 2. 39.
2. & c. ex parte, in fin. extra de for. compe. Tiraq.
de nobili. cap. 18. vide in Spec. in titu. qui filij sint
legi. Ana. consil. 108. num. 8.
45 Victum, † & vestitum, victus appellatione ve-
nit, ne dum cibus, & potus, verum etiam vestes
ad cultum corporis, & ad viuendum necessaria,
l. verbo victus, ff. de verb. & rer. signi. item veniūt
46 medelæ, † pharmaca, & quæ ad valetudinem
curandam conferunt, l. cætera, ff. de verb. & rer.
47 signi. † item aqua venalis in loco vbi venditur,
48 l. 1. ff. de ali. † & ciba. lega. & tela ordinata ad ve-
stes, l. id vestimentum, ff. de aur. & arg. lega. item
49 vestes nigræ, † & lugubres, vt not. Bart. & Angel.
in l. decreto. C. ex qui. cau. infa. irroga. item le-
50 ctum viduale, l. cum hi. §. qui transigit, ff. de tran-
sa. Io. Lup. in repeti. rub. extra de don. inter vir.
& vxor. §. 11. colum. 5. quæ secundum dignita-
51 tem personarum arbitrio iudicis dantur, † secun-
dum Lup. vbi supra col. 6. & si quoque iure com
52 muni † lectum viduale cum vestibus vidualibus
debeantur, vt per D. de Franch. in decisio. 413.
53 & † iure quidem hac cōsuetudine sit inductum,
seu innouatum: siquidem alimenta mulier ha-
bere debet ab hæredibus viri, sicut ab ipso viro
alenda foret, cum censeatur durante viduitate
54 esse sub præcedenti matrimonio, † vt per Cynū,
& Alber. in l. fi. C. de bon. mater. Hyppo. in l. vni-
ca. numero 217. C. de raptu virgi. Arri. Pinel. in l.
4. numero 5. C. de bon. mater. vsque tamen ad
55 dotis restitutionem, † vt hic dicitur, eaque ali-
56 menta † etiam pendente lite consequi debet. Af-
57 flict. † decisio. 10. nec à sententia alimentorum
appellari ad finem retardandi executionem, ait
tex. in l. fin. ff. de appell. recipi. eamque alimento-
58 rum causam die etiam feriato agitari, † l. eadem
59 oratione, ff. de ferijs. late Iac. † Menoch. de arbi.
iudi. quæst. lib. 1. cent 1. quæst. 30. Sed quid si mu-
lier pendente anni dilatione ad restitutionem
dotium data, vel etiam elapso anno, & hæredi-
bus viri, in mora existentibus non velit alimen-
ta hæc, sed interesse videlicet tantum pro cente-
nario? dic non posse cum sit vsura, Cassan. su-
60 per consue. † Burgund. titu. 4. §. 23. bene tamen
61 poterit compellere hæredes viri, † vel ad restitu-
tionem dotium, vel ad præstationem alimento-
62 rum non excomputandorum in † sortem dotis,
vt per Bal. in authen. ei qui, col. 2. C. de bon. auth.
iud. possi. Alex. in l. diuortio. col. 9. ff. solut. matr.
Capi. decis. 24. num. 6. Ias. in l. stipulatio ista ha-
bere. §. inter certam, in primo nota. ff. de verb.
oblig. Campe. in tra. doti. par. 2. quæst. 17. Catelli.
Cotta. in memora. in verb. dos soluto matrimo-
63 nio. † Insuperque pendente dilatione alenda est,
etiam si mulier habet patrem à quo possit ha-
bere alimenta, vt habetur in d. decisio. capit. 24.
etiam si habeat vnde se alere possit pro hoc pri-
64 mo anno, † quod datur per has consuetudines
ad restituendum dotes etiam de iure commu-
ni, vt per glo. & docto. in l. diuortio, ff. solut. mat.
quo anno elapso per hanc consuetudinem po-
65 test arctare hæredes viri, † uel ad restitutionem
dotis, & remittere alimenta, vt habetur infra cō-
suetud. capit. 9. ubi dante domino dicetur, & no-
ta uerba huius consuetudinis dum expresse me-
minit de uictu, & uestitu, & habitatione, quæ po
terant unico uerbo expediri sub uerbo alimen-
torum, cum eorum appellatione ueniant per
66 preallegata: † tamen ad tollendū omne dubium,

cum in materia differenti transactionis, si est
67 simpliciter inita transactio alimentorum,† non porrigitur ad habitationem, nec ad vestiarium,
68 nisi expresse dicatur,† l. cum ij. §. qui transigit. ff. de transa. qui tex. in hoc est notandus singularis, & menti tenendus. Cur autem de alimentis ex
69 contractu † debitis recte transigatur absque prætore, de his vero alimentis, quæ testamento relicta sunt, non item, vide vltra alios de ratione per Duaren. anniuer. disputa. lib. primo, capit 44. ad l. cum ij. ff. de transa. & Pet. Grego. Tholo. lib. 28. sintagm. vniuersi iur. cap. 2. num. 10. Menoch. de arbi. iudi. quæst. lib. 2. centur. 2. casu. 170. Sunt
70 tamen hæc alimenta taxanda, & moderãda iuxta æstimationem dotis, alias secundum quanti-
71 tatem redituum, † & non secundum qualitatẽ patrimonij, & secundum facultates defuncti de quibus potuisset disponere, item secundum dignitatem viri, & vxoris ac illius consuetudinem pro iudicis arbitrio. Paris. cons. 98. num. 28. volu. 2. Valle. consil. 74. num. 17. Crauett. consil. 109. num. 9. & 10. Roma singu. 538. etiam habita ra-
72 tione ad † alias personas alimentandas iuxta computum traditum à Bald. in consil. 30. par. 3. & consil. 231. parte 4. & in l. voluntatis, nume. 4. C. de fideicommis. & per Alexand. consil. 70.
73 volum.. † & quid si ex stabilibus parui reditus, vide Aim. consil. 199. num. 15. & secundum reditus Alexand. cons. 100. in fin. volum. 1. Anan. singul. 23. vbi quando, & quomodo debeantur
74 alimenta,† & petantur, vide Borgni. Caualca. in titu. de vsu. muli. reli. carta 327. Mater inops pen-
75 dente anno ad restitutionem dotium, est † alenda à filijs, qui computant fructus dotis, & eos
76 lucrantur. Bald. in l. diuortio, † in princip. ff. solu. matrim.

77 Nunc quæro,† vbi debeat hæc vidua habere alimẽta? dic de iure communi deberi in domo ipsius mulieris alimentandę, siue legentur siue debeantur ex lege. Bart. & post alios Ias. in l. diuortio. ff. solu. matrim. Anto. Capy. decisio. 24. nisi testator reliquisset alimenta in domo, tunc
78 enim † cum hæredibus alenda esset pro commoditate hæredum, Bart. in l. Caio. §. Imperator. ff. de alim. & ciba. lega. & in consil. 211. Alex. consil. 100. colum. 1. volum. primo, qui casus vltimus multas habet limitationes, de quib. vide Bart. in consil. 211. Anan. singular. 600. Limita,
79 secundum † hanc consuetudinem, deberi in domo hæredum, ponderando verbum, sed solam habitationẽ domus, ex quo verbo id clare, meo iudicio percipitur. Nunquid autem hæc alimenta possit mulier propria authoritate capere? dic
80 quod non, sed à manu hæredum,† & per manus executorum. Alexand. consil. 56. in fin. volum. 3. Corne. consil. 207. volum. primo. Soc. consil. 131. colum. 3. in fine volum. primo. Boer. decisi. 199.
81 num. 9.† nisi ex voluntate hæredis, vel ex authoritate iudicis, l. si ex stipulatione, & ibi Bartol. & Ias. ff. de acqui. possessio.
82 Sed nunquid vxor, † cui hæc competunt alimenta, debeat operari hæredibus viri? dic breuiter, quod tenetur operari, & aliquid facere in eorum beneficium, nec stare cum manibus ad cingulum, vel in fenestris, etiam si habitet seorsum, quia tunc excomputabit in alimentis id, quod interest hæredum ipsam in domo operari, vt per Bart. in l. diuortio. num. 4. & ibidem Ias. num. 24. ff. solu. matrimon. cum hæc alimenta
83 debeantur ex dispositione legis, † seu consuetudinis, secus tamen si deberentur ex dispositione
84 hominis,† tunc enim non tenetur operari. Durand. de art. test. titu. de lega. caute. 56. Alexand. consil. 100. colum. 1. uol. primo, & in alimentis
85 legatis à † testatore in domo debet operas obsequiales, non autem artificiales, quia non de-
86 bet stare sicut corpus mortuum, Alon. Montaluus, ad ll. regias parti. titu de los gouiernos, l. 1. & vide Anto. Capi. in d. decis. 24. num. 10. & nisi
87 esset magna domina, † & nobilis, tũc enim non tenetur operari, nec excomputare, vt per Capy. in d. decisio. 24. num. 10. circa finem, & latissime de prædictis Anan. in singu. 600. cum ibi copiose additis. Et si fructus dotis excedunt ali-
88 menta, cedent commodo hæredum viri,† si minus, supplebunt, vt per Bart. in l. diuortio. colu. 2. ff. solu. matrim.
89 Adde,† quod Alber. de Ros. post Galeot. dicit quod mulier debet habere hæc alimenta extra domum, non cum hæredibus viri, in §. exactio. l. vnica. C. de rei vxo. actio. quod intellige secun-
90 dum proxime dicta,† & cum limitationibus supra datis per Bart. in consil. 211. & nisi sint filij, non autem extranei hæredes.
91 Quæro † quid si mulier dicat non posse stare cum hæredibus in eadem domo culpa ipsorum hæredum, & propter aliquam iustam causam? dic ipsi mulieri incumbere onus probandi non posse stare in domo hæredum, & habere iustam causam non standi, vt per Anchar. in cons. 254. inci. super primo quæsito, Cassan. ad consuetud. Burgund. rub. 4. §. 23. car. 192. Ias. in l. diuortio.
92 col. 8. ff. solu. matr. & si mulier esset iuuenis, † & pulchra, & hæredes extranei, vnde nõ posset stare sine periculo honestatis, debet ali extra domum etiam infra annum restitutionis dotium. Bart. in l. libertis, §. Lucius, ff. de ali. & ciba. lega.
93 Quæro quid si nolit stare cũ hæredibus,† quia vult totam domum pro se ipsa? dic quod non potest, sed debet esse contenta partis domus, nec est de mente huius consuetudinis, quod pos-
94 sit expellere proprietarios, † sicut dicitur in ha-
95 bitatione † legata in domo hæredum, debet vnite habitare, vt per Deci. in consil. 355.
Nunquid autem hæc alimenta debeãtur an-
96 nua menstrua, † vel singulis diebus? vel semel pro semper in anno. vide Bald. in l. 1. colum. 1. in versi. menstrua. C. de fideicom. & in l. fi. C. de indi. vidui. tol. vbi videtur tenere, quod teneatur
97 dietim.† Tu dic quod ea quæ consistunt in frugibus, frumento, scilicet vino, lignis, & simili-
98 bus, debentur mense quolibet, † vide omnino Gratum in respon. 93. num. 67. volum. 1. vestes autem debentur in principio anni, sed dic, vt per Bart. in l. 1. C. lib. 10. de vestib. Olober. quod vestes hyemales debentur mense Nouẽbris, æstiuę autem

99 autem † in mense Aprilis,& quòd † debentur iux
100 ta redditus, Anan.Sing. 22.& 23.& vtrum respe
ctu redditutum vel quantum ex venditione pro-
101 prietatis † pretij redigatur, vide Iacob.Menoch.
de arbit.iud.quæst.lib.2.cent.2.casu 183.à nume-
ro 24.de his,& alijs quæstionibus in materia ali-
mentorum vxoris viduæ, vide in Spec.in tit. qui
fili sint leg. quòd si mulier esset bannita vel exul
102 debentur † alimenta in loco, in quo moratur co-
que deferri, secundum Cynum in l. vsuras, C. de
solut.& vide Ant.Corsettum in suis sing. in ver-
bo, solutio, vbi multa pulchra tradit.

Quæro, vxor recedit à domo in qua alitur, nun
103 quid † debeat cõsequi alimenta extra domum?
dic quòd non, cũ in domo minus grauis sit præ-
statio alimentorum, l.Caio, §.finali, vbi Barto.ff.
de ali.& cib.leg.& l.illis libertis, ff. de cõdi. & de-
monstr. nisi hæres esset rixosus, cum quo vxor ha
104 bitare non posset, † per l.si conuenerit, vbi Bart.
ff. pro soc.

Quæro, filius mariti ex priori matrimonio alit
105 nouercam, † iuxta hanc consuetudinẽ, opponit
non adesse tot bona quæ sufficiant, quia sunt em
106 phiteutica, † adest legitima quæ debetur sine o-
nere, nunquid sit alenda mulier demptis em-
phiteuticis, ac legitima iure naturæ debita? dic,
quòd sic,& sunt deducenda, Alexand. consil. 3.
columna finali, volum.4.& ibidem, quòd si fru-
ctus ad alimenta non sufficiunt proprietas bo-
107 norum vendi nõ potest, vt ibi dicitur, † & quòd
108 sint commensuranda cũ dote,& † cum ratione
dotis datæ, non autem quanta mulier postulaue
rit, Rom.in sing.472. nunquid debeat mustum,
109 vel † vinum nouum ad bibendum? dic, quòd nõ
debet tradi mustum, nisi à Calẽdis Nouembris,
110 quo tempore desinit esse † mustum,& est defeca
tum, secundum textum in l. iubemus, C. de ero.
mili.anno.libro duodecimo. Vtrum autem hæc
111 mulier habebit vestes quotannis, † vel semel tan
tum, cum verba textus intelligi debẽt de prima
112 vice,& † vnica, l.boues, §.hoc sermone, ff.de ver.
& rer.signif.Bald. tamen sustulit hoc dubium,
quoniam debentur quotannis,& iterari, quãdo
his opus erit, l.prima. C.de fideicom.columna 1.
versi.pone quòd,& nota quòd quotidie accidit,
secundum Alex.in l.diuortio, §.primo, columna
penul.versic.secundo limita, ff.solu.matr.& in l.
legatum, in addit.ff.de ann.lega.Lud.Rom. sin-
gul.294.legauit, Fely.in cap.secundo, in secunda
fallent.de tregua,& pace, Ias.in l. duobus, §.si ei
qui, columna secunda, in 8. simili. ff. de iureiur.
& Ias.in l.diuortio, §.quod in anno, colum. pen.
in vndecima simil.Catel. Cotta in mem. in ver.
legatum, quòd vxor. quæ licet loquantur in di-
113 spositione testatoris, † idem tamen videtur in di
spositione iuris,& huius consuetudinis, vt sen-
tiunt prædicti Doct.in locis præalleg. Amplia vt
hæc alimenta debeantur etiam lite pendente su
per restitutione dotium,& solutione dodarij cũ
114 sit iudiciũ vniuersale, † seu generale, vt per Affl.
in decisione vndecima, Did.Couar.pract.quæst.
cap.9. Aret.in ca.si quis testium, columna secun
da, extra de testibus, Corn.consi.85.num.secun-
do, volum.3. Lupus in repet.ca. per vestras, §.39.
extra de do.inter virum,& vxorem,& vide mul
tos casus in quibus lite pẽdente debentur alimẽ-
115 ta, † vide per Rebuff.in tract.sent.prouisi.in præ-
fat.& an debeantur lite pẽdente in prima instan
tia, vel in causa appellationis, vide ibi Afflict. in
116 d.decis.vndecima, † & nota in l.si instituta, §.qui
de inofficioso, ff.de inoff.testam.& l. Imperato-
res, ff.de tute.& ratio.distr.& pro singulari tradit
Anan.sing.25.vbi vide remissiones.

Habes igitur lector ex prædictis, quòd hæc cõ
suetudo non sit à iure communi satis differens,
quo cautum est, vt licet hæredes viri habeant an
num ad restitutionem dotis in mobilib.& quan
titate consistentis, tamen si mulier nõ habet vn-
117 de se alat, † alenda est ab hæredibus in compensa
tionem fructuum, glo.in l.diuortio, in gl.2. ff.de
sol.matr.& per Doct.in §.exactio. l.vni.C.de rei
vx.act. Alc.consi.27. Catel. Cotta in ver.dos solu
to matrimonio,& hoc infra annũ datum ad re-
stitutionem: post vero annum, non solutis doti-
118 bus, † aliquid accipere, licet blando, alimẽtorum
nomine, secundum Anch. vsura est, in consilio
150. quamuis nõnulli saluare nitantur, nisi pas-
119 sa sit † mulier damnum pro se alẽda æs alienum
conflasset, tamen Ancharanum sequitur Alexã.
in dicta l.diuortio, columna vndecima,& cõsil.
61.columna penul.libro 2.Dec.cons. 39. colum-
na 3.in princ.Ias.in §.fuerat, colum.6.Inst.de act.
Ad hæc igitur diffugienda,& euitandum opi-
niones,& pro tuta conscientia prouidit sequens
120 consuetudo, † vt elapso anno possit mulier de re
bus hypothecatis capere, exindeque fructus pro
se alenda percipere. An autem valeat conuentio
vt non soluta dote, soluatur certum quid nomi-
ne pœnæ, vide pract.Pap.in for.lib.in caus.vend.
in ver.pro pretio, nu.6.

Et si alimenta debentur in specie,& non in
quãtitate si corruperetur species si pro tempore
darentur, vt sunt carnes, poma,& similia, quo-
121 niam † tunc pro eis debet fieri æstimatio in pe-
cunia, l.mela, §.quidam, ff.de alim.& ciba.lega.
Pract.Pap.in for.libelli pro lega. rei sing. in glos.
coram vobis, numero 103.vers.deinde, Gui. Pa.
sing.83.aliquis, Alex.cons.178.videretur, num.7.
122 vol.6.& debentur per hæredes † singulis mensi-
bus, quæ recipiũt commodam diuisionem, quæ
verò commodã diuisionẽ non recipiunt, vt ve-
123 stitus,& calcearia, debentur solum cum immi-
net necessitas, † Pract.Pap.vbi sup.numero 102.
insuper quæritur, Roland. Valle vers. consil.22.
num.22.& sequ.volum.primo,& vide Bart. in l.
libertis quos, §.manumissus, ff.de ali.& cib.leg.&
Gui.Pap.d.sing.83.Alexan.in d.cons.178. nu.7.
volum. 6.

Nota tex.ibi & alia necessaria de bonis viri, seu patris eius.

Quòd vxor debet consequi hæc alimenta de bo
nis viri,& etiam de bonis patris viri, quod intel-
124 lige si vir, † seu filius sit cum patre insolidũ obli
gatus ad dotem, alias obstaret, C.toto titu. ne fi-
lius pro pat.nec pat.pro fil. Sed quid si matrimo-
nium

nium

125 nium fuit† cōtractum abſente patre viri, vel nō
126 conſentiente, nunquid † teneatur alere nurum,
vt dicit hæc conſuetudo? dic vt per glo. & Doct.
in l. ſi cum dotem, §. transgrediamur, ff. ſolut. ma
trimon. & Pract. Papien. in form. libel. quo vxor
agit ad dotem in gloſ. in verbo, vxor quondam
Thadei, num. decimonono, verſic. cuius tamen
gratia pro pleniori.
127 Item † qnid ſi tempore matrimonij filius e-
rat emancipatus, negotiabatur ſeorſum, viue-
bat ſeorſum, & pater non conſenſit matrimo-
nio, nunquid teneatur alere nurum de proprijs
bonis?
128 Item † quid ſi pater conſenſit matrimonio, &
proinde ſit obnoxius oneribus, iuxta tradita in
§. transgrediamur, & quid ſi mulier poſſit ali de
bonis filij, qui fuit maritus, nunquid poſſit vxor
129 porrigere manus ad bona patris ſoceri ſui, † & an
debeant diſcuti bona filij ex ordine huius litteræ
130 textus, vide † Afflict. in deciſione 332. columna
ſecunda, verſic. item ex quo, vbi etiam ſi pater re
131 cepit dotes, vide † Paul. de Caſtr. in conſilio de-
cimoquarto, viſis & conſideratis verbis, & quòd
132 bona patris † ſint obligata, Bald. in l. prima, C.
quod cum eo, Alexand. conſilio ſexageſimoſe-
ptimo, volumine quarto, & hæredes inſolidum
fauore dotis, l. cum ab vno, ff. de leg. ſecundo, &
per Afflic. in deciſione 332. Item quid ſi filius eſt
133 impotens, inops, vel ècontra pater, † vel ſi ambo
134 potentes alimenta præſtare mulieri, † nunquid
135 mulier habeat optionem agendi, † & ſe alimen
tandi de bonis vnius, vel alterius, vel mixtim de
bonis vtriuſque? ſcilicet patris, & hæredum
filij?
136 Et † quid ſi pater, & filius ambo in eodem in-
ſtrumento confeſſi ſunt dotem recepiſſe, an qui
libet inſolidum teneatur ad reſtitutionem dotis?
in quo dic, quòd ſi pater regit filium, & omnia
137 bona, † & tunc præſumitur dotem perueniſſe ad
patrem, Cyn. in l. ſi cum dotem, §. transgredia-
mur, ff. ſolut. matrimon. vbi Ang. Crauet. conſi-
lio nonageſimoprimo, numero tertio, Cache-
ran. deciſione quadrageſimaquarta, Curt. ſen.
conſilio quinquageſimoquarto, columna ſe-
cunda, Aretin. in §. eſt, & aliud, Inſti. de donatio.
Aut filius regit patrem, & vniuerſa bona, & tunc
138 filius † tenebitur inſolidū, aut quilibet regit ſeip-
ſum, & tunc quilibet tenetur pro parte, Iacobin.
139 de ſancto Georg. † in l. ſi is, qui, §. ibi dos, ff. de iu
re dot. ſed fauore dotis, dic tu teneri inſolidum
140 per præallegata † per Afflict. in dicta deciſio-
ne 332.
141 An etiam † pater qui recipit dotes, teneatur ad
reſtitutionem earum filio viuenti, vide late Boc.
deciſione 195. & ſi reperiuntur duo inſolidum
142 eodem inſtrumento obligati, † probatur tamen
ad vnum tantum perueniſſe pecuniam, alius ha
betur pro fideiuſſore, Cremen. ſingu. trigeſimo-
octauo, in eodem inſtrumento, vide tamen pul-
chre in hoc, quæ dixit Barto. & deinde Paul. de
Caſt. in l. hinc quæritur, ff. commoda. quòd po-
143 teſt fieri diſcuſſio contra † principalē, expenſis ta-
men fideiuſſoris inſolidum obligati, quod ſecu
tum eſt Sacrum Conſilium Neapolitanum rela
tore Ioan. Thoma Minad. in deciſione decima-
ſexta.

Pro vera deciſione ſupradictorum dubiorum
cum conſuetudo iſta nil exprimat, recurrendū
eſt ad ius commune, vt dicamus cōſuetudinem
144 loqui in terminis habilibus, † quando pater con
ſenſit, vel præſens fuit, vel pro conſentiente ha-
betur, vel ipſe recepit dotes, vel ipſe habet pecu-
lium filij, qui caſus ſinguli recenſentur in §. tranſ
grediamur, l. ſi cum dotem, ff. ſolut. matrimon.
vbi Bartol. & Doctor. & in his caſibus, & eorum
altero, quemadmodum actio pro dote datur
contra patrem, ſic etiam pro alimentis tribuetis
145 per † hanc conſuetudinem, ſaltem condictione
ex l. vigore huius conſuetudinis, l. prima, ff. de
condict. ex leg. cum etiam pro alimentis actio
146 hypotecaria † competat ſecundum Doctor. in l.
poſt dotem, ff. ſolut. matrimon. & per Cyn. in l.
prima, §. exactio, C. de re. vxor. act. & per Iaſ. in §.
fuerat, Inſtitu. de actio. in alijs vero caſibus pater
147 non teneatur, & quòd pater, † qui conſenſit filio
matrimonium contrahēti, & recepit dotes eius
148 bona ſint † tacite obligata per Afflict. in deciſio-
ne 332. Gabr. Coppularius.
149 Sed † pone quòd pater recepit dotes, nūc quæ
rit, quomodo, & qualiter ſecure poſſit reſtituere
illas filio, & nurui, ita tamen quod amplius mo-
leſtari non poſſit, nec eius bona obligata? dic,
quòd cautela erit, quòd ipſi filio, & nurui reſti-
tuat pro alimētis ipſorum, & filiorum ſuorum,
argum. l. mutus, §. manente, ff. de iure dotium, vt
volunt Doctor. in l. quamuis, & in l. ſi cum do-
tem, §. transgrediamur, ff. ſolut. matrimon. per
Cyn. in l. ſi prædium, C. de iure dot. Ioan. Petr. de
Ferra. in form. libel. quo vxor agit ad dotem, in
150 verbo, peruenit. In † duobus tamen caſibus te-
netur pater dotem per eum receptam filio reſti-
tuere, primo ſi illum emancipaſſet, ſecundum
Bald. in conſilio decimonono, volumine quar-
151 to. Secundo † ſi eundem exhæredaſſet, Bald. in l.
vxor, C. famil. erciſcun. & Iacob. de ſancto Geor.
l. mutus, §. manente, ff. de iure dot. quod nota. &
ſi vxor eſt apud filium, pater tenetur aſſignare
dotem vxoris ad onera dotis ſupportanda, l. ſi
maritus, ff. famil. erciſcun. pater tamen eſt con-
ſeruandus, ne in poſterum cōueniatur, idem eſt
ſi à domo paterna fuit expulſus, vel de conſenſu
patris habitat per ſe, ad conſeruandum patrem,
ſufficit quòd vir & vxor cum iuramento refutēt
vt ex dote ſe ſuoſque alant, Bald. conſilio cen-
teſimotrigeſimoprimo, veritas eſt, volumine
quarto.

Sed † quid ſi pater recipiendo dotes, vel ali-
152 ter ſe † cum filio vxorem ducēte ſe obliget ex pa
cto expreſſo, non vult obligari, niſi pro rata, &
pro portione tangente filio in bonis patris poſt
eiuſdem patris obitum, nunquid poſſit, valeat-
que huiuſmodi pactio? Bald. in conſil. 339. volu
mine 2. arguit ad partes, & concludit opinionē,
quæ doti fauet, vt nō obſtante huiuſmodi pacto

teneatur insolidum super omnibus bonis, tamen ipse contrarium tenet, vt talis conuentio teneat, maxime si filius insolidum se obliget, de quo tamen vide Ias. in §. fuerat, nu. 108. Institu. de actio. & Ioan. Lup. in repet. rubr. extra de donat. inter virum, & vxorem, §. vigesimoprimo, & Alexand. in addit. ad Bartol. in §. transgrediamur, l. si cum dotem, ff. solut. matr. vbi vide si casus accidit.

Hisce adde, quod si pater filii emancipati ma
153 trimonio consentiat, † non ob hoc sit obligatus dotem conseruare, & restituere, secun. Specula. in titulo de dote post diuort. restitut. §. formatis, columna tertia, versiculo, sed pone filius emancipatus, quæ tamen opinio non procedit, si pater
154 dixerit filium esse familias, † & tacuerit esse emācipatum, quoniam tunc ex suo dolo tenetur.

155 Sed † quamuis magna sit opinio Speculatoris, tamen contrariam sententiam firmauit Pau. de Castr. & post eum Alexand. in dicto §. transgrediamur.

156 Ea † potissimum ratione, quia pater tenetur se obligare hoc casu pro filio emancipato æquè, ac pro filio in potestate, vt firmat ibi Barto. refert, & sequitur Ioan. Lup. in repet. rubricæ extra de don. inter virum, & vxorem, §. vigesimoprimo, vbi tenet quòd saltem pater tenetur actione mā
157 dati, & † respondet motiuis adductis per Speculatorem, & nota quòd si patitur nomen suum
158 scribi † in actis, dicitur fideiussor, licet nil dixerit, l. cum ostendimus, §. finali, ff. de fideiussor. tutor. de cuius intellectu, vide per Doctor. in l. prima, ff. de verborum obligatio. quod pro valde singulari tradit Petr. Rauenna in singul. 199. da
159 tur tamen † cautela patri dotem cum filio recipienti, & qui se obligauit vt liberetur à nuru, quòd filium emancipet, eique dotem tradat, vt per Bartol. in l. sanè, ff. de iure dot. Alexand. in l. secunda, columna secunda, ff. solut. matrimo. & pro singulari tradit Rauen. in singular. 166. & per Afflict. in decisio. 349. fuit maritata, numero secundo.

160 An autem mulier † possit petere hæc alimenta præterita non petita, nec protestata, debita pro tēpore præterito? dic quòd non, nisi pro se alenda æs alienum contraxisset, vt per D. de Franch. in decisione 203. & Thesaur. decisione 44 Senatus Pedemontani.

Quæro mulier transiuit ad secunda vota, &
161 matrimonium est † nullum, & sic fuit declaratum per sententiam, vtrum amittat alimenta, & habitationem? & si amisit, nunquid reintegretur
162 ad pristinum, vt rehabeat ea? † dic breuiter, quòd priuatur sine spe recuperationis, quia iam fecit quicquid potuit, vt no. Bald. in c. 1. de alien. feu. pater.

Etiam si alimenta à viro
163 **non fuerint relicta.** Debentur igitur † alimēta, siue fuerint eidem mulieri legata, siue non: si igitur legentur alimenta, compensantur cum his,
164 quæ tribuit hęc consuetudo, † igitur non duplantur, cū debeantur ex vi, & necessitate huius consuetudinis, ex theorica Doc. in l. si cum dotem, §. si pater, ff. solut. matrimon. prout in simili quæstione per Alexand. in l. diuortio, in principio, ff. solut. matrimon. Bal. in l. si donaturus, ff. de condi. ob caus. sic fuisse iudicatum, refert Dom. Ant. de Alex. in addit. ad Napoda. in consuetud. Neapolitan. viro mortuo, quæ additio incip. quid si maritus legauit, & licet alij velint contrariū fuisse decisum, prout ibi est additio in margine, carta 242. eo maxime, quoniam Anton. de Alexan. ibi non firmat pedes, sed relinquit indecisum. Tu tamen firma pedes, vt inducatur compensatio per præallegata, cum debeantur ex necessita-
165 te huius † consuetudinis, donec dotes restituantur ex dictis per Doct. in dicto §. si pater, Paul. de Castr. in consilio trigesimoprimo, circa princip. volumine secundo, & quid si est legata species, non autem quantitas, nunquid inducatur com-
166 pensatio? † vide in locis prædictis, & vide Dom. de Franchis in decis. quingesimatertia, Illustris Marchionissa.

Et si alimenta legentur, poterit mulier illa pe-
167 tere, etiam si cum hærede morari noluerit, † l. libertis, §. finali, ff. de alim. & ciba. lega. sed in hoc testator prouide testari poterit, si præuiderit cum hæredib. commode morari non posse, & annuā
168 pro alimentis quantitatem legare, † vt per Durand. de art. test. titulo de leg. caute. quinquagesimasexta, quòd si tale legatum fecerit, donec thorum voluerit custodire, deinde etiam lectum reliquerit, in posteriore legato conditio non intel-
169 ligitur repetita prædicta, vt † colligitur ex doct. Bartol. in l. in repetendis, ff. de leg. tertio, & in cōsilio trigesimonono, Cola reliquit, & Bal. consilio 153. quidam testator, libro quinto, & Cuma. in consilio vigesimosecundo, testator. hoc ta-
170 men limitabis, † nisi duo legata vnica oratione complectatur, hunc enim sub vna eademque conditione legasse censetur, l. seiæ, §. Caio, ff. de fun. instr. vt patet ex dictis per Bald. in dicta l. in repetendis, & in dicto consil. trigesimonono, & consilio vigesimoseptimo, visa facti narratione, & per Gualden. vbi supra, caut. quinquagesimaoctaua.

Sed pone † quod testator vxori legauit alimē-
171 ta in domo, † modo ista mulier secundo nubit, & virum inducit secundum, filii propterea eam expellunt, quæritur vtrum debeat habere legatum? Responde cum Bald. in l. prima, C. de lega. quod testator cogitauit matrem sociare cum filijs, mater vero se dissociauit ab eis, vnde filij extraneum admittere non tenentur, etiam si honestissimus is sit, nam de inhonesto nō est quæstio, vt l. non aliter, ff. de vsu, & habit. facit etiam, quia
172 nubendo faciet se suspectam, † l. lex quæ tutores, C. de administratio. tutor. & maxime in e-
173 ducatione liberorum, † vnde per ipsam stare videtur, quominus cum filijs stare videatur; qua-
174 si eorum † parum amico se iunxerit: quæ enim secundo nubit, magis viro, quam libe-

ris

ris studet, icciréo legatum perdit relictum con-
templatione educationis liberorum, quos nu-
bendo contempsit.
Pone à viro fuisse legata alimenta eius vxori
de bonis communibus cum fratre testatoris, an
175 legatum debeatur ex bonis communibus? †dic
quòd solus hæres mariti tenebitur ad alimenta
de bonis, seu parte bonorum testatoris, ex quo si
mul, & coniunctim reliquit alimenta de bonis
suis, & fratris, per tex. in l. si duobus res, §. hæres,
ff. de leg. primo, vbi Paul. de Cast. dicit etiam per
petuo menti tenendum, & quòd qui nesciret il-
lum textum, & illam decisionem, de facili respō
deret contrarium, & illam sequuntur ibi simpli
citer Doctores, secundum Gerard. de Petr. san-
cta in singul. 44. si testator, & per Bartol. in eius
consilio incip. quidam filios suos hæredes, quod
valde notandum est.
Sed quid, si maritus in testamento mandauit
176 filijs, †vt tractaret matrem honorificè, prout ip
se tractabat, modo ista vult indui pannis specio-
sis, prout incedebat in vita mariti, filij vero di-
cunt ipsos esse paratos exhibere reuerentiam, nō
tamen speciosa vestimenta, quæ maritus gratia
sui præstabat? dic quòd debentur condecentia
tantum, & congruentia, secundum conditio-
nem viduarum, nam verba testatoris debent in-
177 telligi secundum † præsentem statum vidui-
tatis, & sic non debetur lectus de serico, Bald. in
l. prima, versiculo item quæritur, C. de legatis.
Legatum tamen à marito factum annuum,
178 maxime † cum præfinitione temporis, donec in
viduitate permanserit, dicetur continere plura
legata, vel vnicum, cuius hæres cedit a tempore
mortis, secundum nota. in l. si cum præfinitione.
ff. quando dies leg. ced. atque etiam subijcietur
179 falcidiæ, †& reputabitur ascendere ad tantam
quantitatem, quantum potest se extendere vita
legatariæ, habita ratione ætatis, & secundum cō-
putum Iurisconsulti in l. hæreditatem, ff. ad leg.
180 falcid. † quod est aduertendum ad mulierem, vt
capiat, vel ex legato, vel ex vi huius consuetudi-
181 nis, prout melius, † & pinguius sibi viderit expe
dire: si enim ex legato capiet, subijcietur forsitan
legi falcidiæ, iuxta prædicta, secus si ex vi huius
consuetudinis capiat, quod nota, & cautus sit
mulieris aduocatus.
Sed quid si vir vxori alimenta legauit, dein-
182 de vero filius, vel † alius eidem mulieri similiter
alimenta legauit, vtrum mulier habebit vtrum-
que? dic quod non, immo istud legatum secun-
dum, erit nullius momenti, & modicæ vtilitatis,
quoniam legatum alimentorum multiplicabile
183 non est, l. dominus, §. primo, † ff. de vsufruct. l. li-
bertis, ff. de alimen. & ciba. lega. Modus tamen
legandi, vt posterius legatum commodum affe
rat legatario, collige ex Duran. de art. testan.
titulo sexto, de lega. caut. vigesima tertia, qui dat
184 cautelam, † vt leget vsumfructum talis fundi: sic
etenim legatarius habebit alimenta, & insuper
vsumfructum fundi capiet, cuius commodita-
tem pro eius arbitrio poterit vendere, donare,
vel in proprios vsus conuertere, l. necessario, §. fi-
nali, ff. de peri. & commod. rei vendi. licet ipsum
185 ius vsusfructus † alienari non possit, §. finitur, vbi
Aretin. institu. de vsufruct. Vbi etiam aduertit,
quod testator sciat loqui, vt non leget fundum
ad vsum vel alimēta, vel vt vulgo dicitur ad gau
dimentum, tunc enim per hæc verba non vsus-
186 fructus, sed † proprietas legata censebitur cum
vsufructu, sicque volens legare vsumfructum,
erit heres obnoxius ad proprietatem, l. donatio-
187 nes, §. species, ff. de donatio. † quem textum ad
hoc notabiliter extollunt ibi Bart. & Imol. cum
188 aliud sit relinquere vsumfructum prædij, † vel
alimenta ex prædio, hoc enim legatum alimen-
torum continet: aliud vero est legare prædium
189 pro alimentis, vel pro vsu, vel pro, † seu ad ali-
menta, nam hoc casu etiam proprietatem con-
tinet, vt per Bartol. in l. quarta, ff. de alimen. &
ciba. lega. icciréo tale legatum ad hæredes tran-
190 sit legatarij, † vt ibi per Bartol. faciunt scripta
per Imol. in l. apud Iulianum, §. si quis alicui, ff.
de leg. primo, & per Alexan. consilio 214. pon-
deratis, libro sexto, nisi aliter testator claris ver-
bis declaret, vt velit, legatarium nil, vltra alimen
ta, percipere, vt per Alexand. consilio 222. visis
verbis, in fine, libro secundo, Roman. consi. 503.
Socin. consilio 102. visis, columnā quinta, libro
tertio.
Legatum tamen vxori relictum, si vidua per-
191 manserit, † debetur, quamuis transeat ad secun
das nuptias, sufficit enim conditionem momen
to extitisse, vt legatum consequatur, l. si quis hæ
192 redem, C. de condi. instit. † veruntamen, vt lega-
tum non debeatur secundo nubenti, remedium
193 erit, † vt legetur sub conditione, si vel donec,
vel quamdiu in viduitate permāserit, vt per Bal.
in cons. quadragesimo secundo, præmittendum
est, lib. 5.
Caueat etiam testator ab alio, scilicet, vt si
vsumfructum alicuius rei, vel prædij vxori relin
quat, quo casu morte vsufructuarij extinguitur,
194 §. finitur, † Inst. de vsufruct. ne verba ista, vel simi
lia adijciat, ne vsufructuarius, vel vsufructuaria
fundum, vel prædium in quo reliquit vsum-
fructum, alienet, tunc etenim per ista verba in-
195 telligetur legata proprietas, † l. Proculus, ff. de
vsufruc. & vxor rerum domina efficietur, vt per
Bald. in dicta l. Proculus, quam decisionem se-
quitur, & singularem dicit Roma. consilio 206.
licet de communi, Barba. consilio vigesimo, cle
mentissimum, columna quarta, libro quarto, &
Socin. consilio 210. satis anceps. Erit ergo testa-
tor clarus in sermone, & notarius clarior in scri-
ptura, nec verba præmissa adijciat, sed expresse
dicat, velit, nec ne vltra vsumfructum, etiam pro
prietatem legare, de quo vide Duran. de art. test.
libro sexto, titu. de legat. cautela quadragesima-
tertia.
Sed quid si debita alimenta ex hac consue-
196 tudine non petijt, † immo solutis dotibus, ac do-
dario, nil dixit, nunquid ea petere possit? uide-
batur quod non, argumen. l. fina. ff. de eo, quod

O 2 cert.

cert.loco,ubi creditor recipiendo sortem sine a-
197 liqua protestatione, † parat sibi præiudicium quo ad interesse, sicut dicitur in filiosfamilias,
198 l.si quis à liberis, †§.sed si filius, ff. de libe. agnoscen.& sicut dicitur de monaco per Abbatem a-
199 lendo,†de quo loquitur Rota decisione 300.Alexand.consilio septuagesimosecundo,uolumine quinto, & uidetur sup. decisum in uxore,quam hæredes uiri ante dotem restitutam alere debēt, secundum glos.& Doct.in l.diuortio,ff.solu.matrimo.& tamen præterita petere non potest, nisi
200 mulier,†monacus,filius protestati fuissent,æiq. alienum ut sese alerent, consflassent,possentque instare,ut creditoribus satisfieret,l.finali,ff.de in rem uers. Alexand.in dicta l.de alimentis, C. de transact.& per Bald.in consilio 224.uolumine secundo,ubi in uidua exemplificat quæ interpellatis hæredibus uiri ad domum fratris concessisset
201 ab eoque educata fuisset, † quicquid senserit Decius in dicta l. de alimentis, qui indistincte
202 mulierem†ad hæc alimenta petenda uoluit admitti,cum eius opinio ibidem per Doctores refellatur.

Quicquid tamē de iure cōmuni sit,dic quòd
203 immo †hæc mulier poterit petere alimenta præterita,siue dotem acceperit, siue non petierit,& ratio est cum talia alimenta debeantur uiduæ ex
204 dispositione† consuetudinis,& quemadmodū mulier paciscendo dotis suæ conditionem de-
205 teriorem † facere non potest,l. Attilicinus,cum ll sequentibus,ff.de pact.dota. ita nec alimentorum,quæ dotis sunt appendices, ut per Bald. in
206 capitulo,iurauit,† colum.secunda,extra de probar. Alciat. in dicta l. de alimentis, C. de transactio.

207 Et † quia ista alimenta debentur conditione ex ista l. siue conditione ex l.& cōsuetudine, & sic lege municipali,in casibus uero præscitatis debentur officio iudicis,merito illud est, quod nō detur petitio præteritorum alimētorum , ut per Alciat. in dicta l. de alimentis, post Doctor. ibi, & Bald. in dicto capitulo,iurauit, extra de probationibus.

Sed quid si maritus reliquit alimenta uxori, nunquid ultra alimenta legata possit petere , &
208 consequi dotem ? † breuiter dic quòd sic,potest enim utrumque consequi, secundum Paul. de Cast.in consilio 224.incip.legatum prædictum , uolumine secundo,quod consilium corrupte allegat Picus in l.Titia cum testamento,§.Titia cū nuberet,numero 132.ff.de leg.secundo, uide ibi eum in facti contingentia , nec uidebitur legatū
209 factum animo compensandi , sed † tantum differendi solutionem dotis,ut per Alber.in Auth. hoc locum, C.si secun.nupt.mulier.de quo uide Picum,ubi supra,numero 133. nisi testator dixerit, uxori lego alimenta si dotem suam non pe-
210 tierit ab hæredibus meis,tunc † enim impeditur uxor post acceptationem legati alimentorum dotem petere:etiam dotem petere non poterit, si legata sint alimenta,ut uxor dotem petere nō possit,alias sit legato priuata , tunc enim dos a-
211 pud†heredes mariti remanebit,prout tenet Bartol.& Docto.in l.amplius non peti,ff.rem rat. habe.& Picus in dicto §.Titia,numero 134. An au-
212 tem† talia alimenta legata mulier possit propria authoritate capere ? dic quòd non,sed debet capere de manu hæredis,alioquin cadit à legato,
213 etiam si non ui,sed † clam occupet,l.non dubiū, C.de lega. quod specialiter uidetur inductum in debito ex causa lucratiua ex ultima uoluntate , ut ius sibi dicens cadat à suo iure,secundum Ale
214 xand.in dicta l.non dubium,nisi † testator relinquat rem iure institutionis , quoniam tunc hæres in re certa potest possessionem propria au-
215 thoritate nancisci,†secundum Bartol. in l. ex facto,la secunda,ff.de hered.instit.& nota. reputat Alexand.in l.quoties,de hæred. institu.Dec. in l. finali, columna septima, C. de edicto Diui Adr.tollen.Barb.in capitulo Raynutius.columna sexagesimatertia , extra de testamen.uel nisi
216 constituat se legatarij nomine † possidere,secundum Ias.in l.nemo potest, columna nona , ff. de lega.primo , uel nisi testator det licentiam lega-
217 tario ingrediendi,& apprehendedi †propria authoritate,Guald.titulo de legat.caute l.duodecima,uel nisi sit relicta donna, & domina, quo casu potest propria authoritate capere , secundum
218 Ang.in l.prima, † columna secunda,ff.rer. amota,secundum,Ioan.And.in addit.ad Specul. in titulo qui fil. sint legit. in addit.incip. sed cum secundum. Barto.Bald.& omnes in dicta authen. quod locum,& Bald.in capitulo finali,columna secunda , extra de consuetud. & proinde his ces-
219 santibus† induci debet in possessionem ab hæredibus mariti pluribus, & unoquoque eorum proportionabiliter, si plures sint hæredes , Alexand. consilio quadragesimosexto , uolumine tertio,in fine,poterit ex supradictis habere licen-
220 tiam ingrediendi † a iudice,l.tertia,C.de pigno. l.si ex stipulatione,ff.de acquiren.possess.l. minus instructus,C.eodem,Ias.in l.non dubium, C.de lega.ibi limitat illam legem, ac regulam , quem non posse propria authoritate aggredi rem legatam,uel administrationem tutelæ,uel legitimā,
221 de qua per Bartol.in l.secunda, † C. quando , & quib.quar.pars deb.libro decimo,Bal.in l. siquis in suo,C.de inoff.testamen.Benedictus in capitulo Raynutius,in uerbo,si sine liberis,il secundo, in materia fideicommissariæ substitutionis, numero quadragesimoquinto, extra de testamen. Cassan. ad consuetud. Burgund. titulo septimo , §.secundo,numero septimo, & egregie per Gregor. Tholosan. libro quadragesimoquarto, Syntagm.uniuer. iuris,capitulo tertio , numero 26. 27.

222 Numquid † autem si testator legauerit uxori annua decem fortasse si steterit cum hæredibus, an hæc conditio tamquam impeditiua libertatis reijciatur de legato,& ualeat legatum reiecta tali conditione,uide Ioan.Pet.de Ferra.in form. libel.quo uxor agit ad dotem , in uerbo, ac alimenta,in fine,& eundem latius distinguentem, in glos.si habitaculum tenuerit, Bartol.in l.qui

con-

concubinam,§.uxoti,ff.de lega.tertio, & an præstabit cautionem de eam conditionem implendo,vide ibi, & dicam infra.

Sed quid dices, si testator reliquit alimēta donec soluantur dotes,vel si dotem nō petat, modo euenit,quòd hæredes sponte eas soluunt mulieri,quæritur nunquid finiatur legatum alimētorum. Respon.quòd Bart.in l. amplius non peti.ff. rem rat. hab. tenuit finiri, nec amplius deberi.Bald. vero in l. prima, versicu. extra quæritur maritus,C. de legat.tenuit oppositū, & mouetur quia conditio videtur impleta, nec potest imputari vxori cur dotem oblatam sponte, acceperit cum ipse hæres eā obtulerit, vt ff. de leg.3. l.fideicommissa.§.si rem.

Sed retento eodem themate, quid si vxor
226 est ingressa † monasterium,an debeatur tale legatum? videbatur,quòd non,nam amplius non est vidua,Bal. tamē dicit deberi,in l. Deo nobis, C.de epi.& cle. nā in tali habitu, etiam seruatur
227 honor testatoris,qui intellexit,ac †prohibuit solum, ne transiret ad secunda vota, non autem, vt Deo dicaretur,quod pro singulari tradit Cremen.sing. 142.incip. maritus reliquit.

Nunquid autem legatum factum vxori, si vidua remanserit, requirat perpetuam viduitatē?
228 distingue † secundum Bald. in consilio quadragesimosecundo, præmittendum est, volumine quinto,quòd aut vnicum est legatū, aut annuū, vt secūdo casu requiratur perpetua viduitas, primo autem casu, quando est vnicum legatum, subdistinguit,aut dicitur quoad vidua permanserit,& debetur donec vidua permanet,non postea,vt nōt.Cyn.in l.fin. C de indi.vidui.toll.nec perciperet legatum,nisi præstita cautione, vt in
229 authen.† cui relictum,C.de indi.vidui.toll.secus si per verba, si vidua remaneret, tūc enim statim verificatur cum casus extiterit, licet deinde nu-
230 pta efficiatur, † vt per Bald. in d. consilio,quem ipse intelligerem, dum legatum fieret ab extraneo,secus tamen si à marito,quia tūc videtur legasse animo inuitandi mulierem,ac prohibēdi,
231 ne ad secunda vota trāsiret, † cuius anima ob id contristatur,vt dicit tex.in §.nos igitur, in auth.
232 de nupt.†non sic in extraneo, cuius non interest mulierem permanere, vel transire ad secundas nuptias,& quamuis inductus à miserabilitate viduitatis legatum fecerit, illa est causa impulsiua,
233 qua cessante † non cessat effectus legati,l.1.§.... ff.de postul.& sic intelligerem dictum Baldi,saluo semper saniori iudicio, & nisi aliter de mente,ac voluntate testatoris constaret.

Relicta a viro vsufructuaria vniuersalis alio
234 hærede non instituto,erit hæres in totum, † etiā in proprietate,Bellon.in consilio septimo,num. quinto, & si habet filios, erit vsufructuaria om-
235 nium bonorum, præterquam in legitima filiorum,Bellon.in consilio nono,numero secundo, vide quæ allegat.
236 Sed † si maritus legaret vxorem vsufructuariam omnium bonorum,an possit petere dotē, & habere alimenta? dic, quòd habebit vtrumq;, vt per Paul.de Cast. in consi.124. incip.legatum prædictum,Bellon.consilio trigesimoprimo,numero quarto,Bald.in l.vnica, §. cum autem, in secunda lectura,C.de rei vxor.act.Picum in l. Titia cum testamento,§.Titia cum nuberet, numero quadragesimosecundo,ff.de legat. secundo, Anton.Capic. in addit. ad consuetud. Neapolit. viro mortuo,Ioan. Petr. de Ferra. in form. libel. quo vxor agit ad dot.in glo.ac etiam alimenta, in verbo,& prædicta locum habent, vide Imol. in l.vsufructu,ff.ad l. Falcid. & ibi Paul. & Alex. qui ex professo hanc quæstionem determinant reprobato Bartolo in l.finali,ff. de vsufruct. lega.
237 cum †cōtra eum sit opinio communis.Franchis decisione 483. & fuit in causa Nicolai Antonij Loffredi cum creditoribus,in qua fui Aduocatus,& pro veritate, vide omnino Aymo. consilio 187.& Cassan.in consuetud.Burgund. rubrica sexta,§.quarto,in verbo Parmice,quicquid dixerit Guid.Pap.q.541.
238 Quid † autem si maritus reliquerit vxorem donnam,dominam,& patronam, massariam, vsufructuariam,vt vulgo passim fit in testamentis,quæ verba important quandam præeminentiam in domo, vt habeatur,atque tractetur,pro-
239 ut in vita mariti ratione promiscui vsus †in eius bonis,& secundum consuetudinem Bulgari antiqui glosatoris habebit integrum vsumfructū, alio hærede extraneo instituto retinēte nudam
240 tantum †proprietatem,ac non existentibus filijs testatoris: eis vero existentibus, nuda alimenta tantum, & dictam præeminentiam in domo quondam mariti,vt per glos.Cyn. & alios in authen.hoc locum,C.si secund.nupt.mulie. & Bartol.in l.Titia,§.Titia,ff.de leg.secundo, quæ con
241 suetudo † cōmuniter obseruatur,secūdum Ludouic.Roman consilio 118.quoad primum, in primo dubio,& Corn.consilio quinto,in hac cōsultatione videtur prima facie,columna prima, volumine primo,late Cur.sen.consilio decimoquarto,& sequenti,& Pract. Papien. in form. libel.quo vxor agit ad dot.in glo.in verbo, donec vitam duxerit vidualem,numero quinto, uersiculo postremo quæritur, uide Corn. in consilio 257.numero sexto, uolumine primo, & rursus, numero duodecimo,ubi quòd instituto hęrede extraneo,uidetur relicta proprietas, & vsusfru-
242 ctus,quæ duo cum sint incompatibilia, mulier habebit electionem,quod legatum similiter pro-
243 pter correlationem uiri, & † uxoris, habet locū etiam in marito propter identitatē rationis, ut per Bald.in dicta authent.hoc locum, in ultima quæstione,C.si secund.nupt.mulier.& Iason in l.finali,C.de indi.uidui.toll.& in consilio 112. columna penultima,uersiculo tertio principaliter,uolumine primo,Curt.sen. consilio undecimo, columna penultima, & Curt. iun. consilio sexto,columna duodecima,post Socin.consilio septuagesimoquinto, circa princip. uolumine tertio,& Bald. Cuman.& Flor.in l.Titia cum testamento,§.Titia,ff.de legat.secundo, & quamuis filijs extantibus legatum hoc in fauorem patris nihil videatur operari, cum habeat vsumfructum in bonis maternis, l. quarta, C.

de bon. mater. potest tamen operari in benefi-
cium patris propter filios emancipatos iux. tex-
tum in §.hoc quoque a nobis. Institut. per quas
perso.nob.acqui.atque etiam in multis casibus
245 in quibus est † magis expediens patri id conse-
qui iure proprio, quam iure legati, vt hæc con-
siderat Picus in repet. d.§. Titia. l. Titia cum te-
stamento;quæstio. 19.ff.de leg.secundo.Per hu-
iusmodi igitur legatum mulier vsumfructum,
vel alimenta, secundum supradictam distin-
246 ctionem consequetur, † censebiturque animo
cõpensandi factum eum victu, vestitu,alijsque
necessarijs ad alimẽta, viduali lecto,& vestibus
lugubribus, vt per Roder.Suar. in titu. de arris.
versicu. idem in debitore necessario, nume.36.
& sequen. Franc. Marc. decision. 819. parte pri-
ma, Cachera. decisio. Pedem. 68. cum idem sit
in legato particulari, vt dictum est supra, &
per congesta per Borgni. Caual.in eius tracta. de
vsusru. muli. reli. num. 52.

Tenebiturque mulier mutianam cautionem
247 præstare hæredibus † viri de conseruanda vi-
duitate, & honestate, etiam parte non petente
si vult ingredi possessionem bonorum ad vsum-
fructum percipiendum, secundum omnes do-
cto.in authent. cui relictum, vbi Ias.col.pen. ver-
sicu. sed post annum, C. de indi. vidui. toll. & ibi
etiam Pau. de Castr.& Soci. in l. Mutianæ, num.
5. 6. ff. de condi. & demon. Ruin. conf. 34. nu-
248 me. 4. volum. 2. † & de ratione cur præstetur d.
cautio, vide Ias. in d. authent. cui relictum, in 3.
nota. colum. 3. num. 7. Paul. & Ias. in l. 1. C. de his
quib. vt indign.& si transit ad secunda vota, an,
249 & quando, † & à quo tempore teneatur ad re-
stitutionem fructuum, vide per Caualca. in d.
tract. num. 119. qui bene loquitur de prædictis,
quando sit legatum donec honeste steterit in
viduitate, secundum dispositionem huius no-
stræ consuetudinis,&c.

Eam tamen cautionem, scilicet vtendi fruẽ-
di, seruata forma, l. 1. ff. vsu. quemad. caue. nec
250 Testator ipse remittere potest, l. 1. † C. de vsufru.
Soci. cons. 210. satis anceps, in fin. & sic se habet
communis opinio, vt per eundem Soci. consil.
131. lib. primo, cum allegatis per Dec. consi. 607.
viso puncto.

Ad euitãdam igitur hanc præstationem cau-
251 tionis, remedium erit, † quod testator det mu-
lieri licentiam vendendi pro alimentis: poterit
252 enim † tunc usufructuarius vendere bona ex
causa indigentiæ arbitrio boni viri, l. Titius, ff.
ad Senat. Trebel. nec hæredibus rerum vendita-
253 rum pretium refundet, † vt per Alexand. consil.
58. lib. 3. Corn. consil. 173. colum. 2. versi. sed du-
bium, lib. 3. & probatur in l. Proculus, ff. de vsu.
inducendo, vt per Barba. in cons. 64. colum. fin.
Verumtamẽ à tali præstatione cautionis, etiam
liberatur vsufructuarius, si non est persona su-
254 specta, † iuratoriam tamen præstando cautio-
nem, authent. generaliter, C. de epi. & cler. l.
cum non facile, ff. si cui plus quam per l. falci. l.
1. §. si autem, C. de asser. toll. & si timor dilapi-
255 dationis † superuenerit, poterit procedi ad se-
questrum, qui vsufructuariæ correspondeat de
256 fructibus, † l. postquam, §. Imperator. ff. vt lega.
nomi. caue. Bart. in l. vsufructu. C. de vsufruct.
Abb. in c. fi. extra de pign. & in consil. 40. col. 30.
lib. primo, quicquid secus senserit Ias. secutus
Roma. in l. prima, in fine. ff. qui satis. cog. secun-
dum Io. dilect. in tra. de art. test. in titu. de varijs
præcept. testa. caute. prima. An autem in vsu-
257 fructu omnium bonorum † legato veniant
merces, & alia quæ testator habebat venalia,
vide Bart. in l. generali, ff. de vsu. leg. vbi deter-
minat ea venire in tali legato, nisi dispositio te-
statoris sit restricta, vt puta quia legauit vsum-
fructum omnium bonorum, quæ domi habe-
258 bat, † tunc enim per huiusmodi verba, vel equi-
pollentia restringitur legatum, vt non veniant
venalia. Picus. in §. Titia, l. Titia cum testamen-
to, ff. de lega. 2. nume. 111. versi. quæro igitur
259 tricesimo. † Vbi etiam, an per tale legatum vsus-
fructus consequatur fætus ancillarum, & peco-
rum, exemplationes protocollorum, mulctas,
condemnationes, xenia, & alia iurisdictionalia
Castri, vel feudi, vide ibi si liber, mihi enim me-
tam excedere non licet nec libet. vbi etiam quis
260 præferatur in præsentando † rectorem in eccle-
sia iuris patronatus ecclesiastici, an mulier vsu-
fructuaria, an vero hęres mariti proprietarius, vt
de ibi eum, numero 129. & adde supradictis
per nos.

261 An autem alimenta legata, † & nõ præstita vxo
ri, transmittat ad hæredes qui ea petere possint.
vide late Corne. consilio 183. numero primo,
quarto, octauo, volumine 1. & in consil. 212. vo-
lum. 3.

262 Vtrum perdat legatum alimentorum sub cõ-
ditione factum, si habitauerit cum hæredibus,
vel steterit cum filijs, si mulier nolit stare, vel
non possit. hanc quæstionem cum similibus, &
cum limitationibus, vide per Cyn. Bald. & alios
in l. 1. C. de legatis, & per Picum in l. Titia cum
testamento. §. Titia cum nuberet, ff. de leg. 2.
quæstio. 63. à nume. 159. cum sequen. Grat. in
263 consil. 87. volum. 2. † & an de iure communi
mulier perdat legatum vsusfructus, vel alimen-
torũ, si transeat ad secunda vota? dic quod non,
vt not. in authent. quod locum, C. si secun. nup-
se. muli. vbi hoc expresse dicit Bart. & Picus. in d.
§. Titia, num. 164.

Solutis vero dotibus, & dodario, vxor alimenta non habeat, sed solam habitationem domus, donec thorũ honeste voluerit custodire.

264 Solutis ergo dotibus, † & dodario, vxor nõ est
amplius alimentanda, sed solam habitationem
domus, donec steterit in viduitate honesta.

Quæro quid est dicere honeste, & quid sit ho-
265 nestas? † Archi. in capitulo, erit autem lex. 4. dist.
dicit, quod eius contrarium est inhonestas, &
266 dicitur honestas † quasi honoris status, secun-
dum Isidor. 2. ethymolog. quæ nihil habet
tur-

turpitudinis. Non sufficit ergo, quod custodiat lectum viduale, non transeundo ad secundas
267 nuptias,† verum etiam, vt honeste viuat, &c. cum illa dictio, donec, in textu posita, importet
268 conditionem, † l. si oleum, ff. de dolo. capitulo causam matrimonij, de probatio. l. qui concubinam, §. pen. ff. de leg. 3. Decius in consil. 620. nume. 3. consil. 485. nume. 6. & consil. 533. num. 5. vide Io. Pet. de Ferra. in form. libe. quo vxor agit. ad dot. in glos. ac etiam alimentis, nume. 3. Io. dilect. de arte test. titu. de lega. caute. 56. Alimenta, numero primo. Bertran. consil. 34. num. 2. 3. volum. 2. Alexand. consil. 100. volum. 1. Rol. Valle. consil. 22. volum. 1.
269 Et proinde est, † ac si diceret hæc consuetudo, si, & quousque vitam duxerit vidualem, vt per Practi. Papi. in for. lib. ad dotem, in glos. in verb. donec vitam. Sed non ne videtur, quod ista conditio sit reijcienda, cum videatur inducere viduitatem, ita, vt debeatur habitatio pure reiecta conditione, l. 1. & 2. & l. fina. C. de indi. vidui. toll. Sed dic, quod hæc conditio non est adijecta taliter, quod sit præcise perpetua, sed
270 temporalis secundum arbitrium, † & voluntatem ipsius mulieris, quod indicat eadem præpositio donec, merito ergo non reijcitur, vt l. sed si hæc, §. fina. ff. de condi. & demon. Cyn. in d. l. fina. & videtur tex. in l. filiæ, ff. de annu. leg. & Papien. vbi supra.
271 Sed quæro † nunquid cum habitatione habebit etiam alimenta? videbatur quod sic ad similitudinem legati facti in domo, vt debeatur etiam cum alimentis, ut per Bald. in l. fi. colum. 3. C. de indi. vidui. toll. & Alexand. in l. cum ij. §. si habitationem, ff. de transa. Tu dic contrarium per hanc consuetudinem, quæ loquitur clare, vt soluta dote, & dodario alimenta non habeat, sed solam habitationem domus.
272 Sed nũquid habebit totam vnam † domum? quod non videtur condecens, arg. eorum, quæ de militibus dicuntur, quibus medietas, vel ter-
273 tia pars domus pro hospitio dari debet, † electione domino domus reseruata, vt in l. 2. C. de
274 meta. † & epide. lib. 12. & nil aliud præter oleum & culcitra, vel lectus, l. vnica. de salga. hosp. non præst. lib. 12. etiam à sponte dantibus, vt nota. in l. 3. §. eas, ff. de mun. & hon. & sequitur Marti. de Lau. in tract. de mili. circa princi. quod procedit etiam si consuetudo sit in contrarium, secundum Luc. de Pen. in d. l. vnica, nec aliquid vltra pro victu accipere possunt ab hospite. l. 3. C. de erog. mili. ann. sed audi quid dicat Catelli. Cotta. in suis memora. in verb. militibus.
275 Sed quid si † non possit commode morari propter factum, & sæuitiam hæredis, quod videtur dicere tex. in l. qui concubinam, §. vxori. ff. de leg. 3. l. meuia. ff. de an. leg. in §. 1. & l. 4. §. fin. vbi Bart. & Alexand. in add. ff. de ali. & cibar. lega. & plene Barto. in l. 1. eo. titu. & nouerca non
276 tenetur stare cum priuignis, Bald. in authent. hoc locum, C. si secun. nupt. muli. colum. pen. & in Rub. extra de cohabi. cleri. & muli. & quid
277 in filio, † qui vult habitare seorsum à patre, vide Alexand. in l. si cum dotem, §. transgrediamur, ff. solu. matrim. de quo vide Ludoui. Roma. in singul. 138. & filius debet probare. Alex. cons. 100. col. 2. vol. 2. & Ann. allegati. 102. num. 1. & ibi Addit.
278 Item † quæro, nunquid in habitatione domus veniat hortus, qui est domui iunctus? Bald. & Floria. in l. Olimpico, quod sic. Barto. Cępol. in tract. de serui. in titu. de habitatione, & in titu. de Horto. Benedi. in c. Raynutius, in verb. Hortum. extra de testamen. & si hortus est paratus ad vsum domus, vt ameniorem domum reddat, vno eodemmet pretio ad vsum, & seruitium domus per patrem familias deputatus, vel de domo habetur aditus ad hortum, vel cõtra, vide eum ibi colum. 1. & 2. vbi etiam, an vendi-
279 to palatio veniat iuspatronatus post † Abb. in c. ex literis, de iur. patro. & cuius sit parochiæ si sit inter duas, & si pars anterior ad vnam, posterior domus ad alteram habeat egressum. Sed quid dicendum si elapso anno dato ad restitu-
280 tionem dotium, † & dotibus non restitutis, mulier habens habitationem, moriatur, & finitur habitatio per mortem, nunquid hæredibus mulieris currat interesse dotis à die mortis mulieris? videbatur, quod non, nam per illius mortem non debet innouari nec immutari condi-
281 tio actionis eiusque qualitas, † l. 2. §. ex his, ff. de ver. oblig. Contrarium est dicendum, quod currat interesse ob moram, incipitque obligatio ab hæredibus ipsius mulieris, non autem ab ipsa muliere, vt habetur per doct. in d. l. 2. & faciunt not. per doct. in l. filiusfamilias, §. in hac. ff. de verb. oblig.
282 Sed pone, † quod hęres mariti locat domum, in qua vxor habet habitationem, nunquid petat pensionem domus pro rata? Paul. de Castro in consili. 239. Incipi. viso testamento Ambrosij, in 2. dubio concludit, quod non, quæ opinio tibi non displiceat, & si vis rationem, pro adęquatione sensus ad intellectum, vide nota. per Bald. & Ias. in l. 1. C. qui testa. facer. poss.
283 Quæritur † si maritus habebat plures domos, an possit mulier eligere vnam, deindeque variare? dic non posse, sed debet esse contenta habitatione eius domus quam dictus eius vir inhabitabat tempore mortis, & solitus erat habitare per ea, quæ scribit Bald. in l. pen. C. de pig. actio. & l. Sempronio, ff. de vsu, & vsufruct. lega. Alexand. consil. 222. volum. 2. Nec intelligitur
284 de ea domo in rure, † quo maritus ob epidimiã diuerterat. Bald. in l. 1. ff. de statu homi. Alexã. in l. 1. §. habitare, ff. de his, qui deij. vel effud. &
285 debetur habitatio domus, † quæ est in ciuitate. Cępol. in tra. seruitu. titu. de habita. Bald. & Cuman. in l. si domus, ff. de lega. primo.
286 Quæro † nunquid mulier possit locare domum, in qua habet habitationem inuitis hæredibus mariti, & inde percipere pensionem, & se conferre in domum fratrum ipsius mulieris? videbatur, quod sic, per dicta per Affl. in dec. Sacri
287 Consilij 401. † Tu dicas contrarium, non enim habet hæc mulier habitationem, id est seruitutem

tem

tem habitationis formalis, sed nudum vsum, seu commoditatem, restrictam in domo hæredum, & proinde non potest alteri locare, maxi-
288 me existentibus† hæredibus in eadem domo, conferunt ad præmissa dicta per Phili. Deci. in consi. 355. non obstat Affl. allegatio loquens de seruitute formali.

Sed quid si vult totam domum pro se ipsa,
289 nec vult commorari in ea hæredes, † an possit? dic quod non, sed debet esse contenta vna parte domus, nec est de mente huius consuetudinis, quod velit, uel possit expellere dominos proprietarios, imo debet unite habitare, per allega. per Dec. in cons. 355. & cum eius familia. Iac. Menoch. de arbi. iudi. libro 2. centur. 4. casu 336. numero 9. 10.

290 An autem † permissa habitatione in domo certa, permittens, uel promittens possit uariare, & facta semel uariatione, ualeat iterum uariare, uide Afflict. in decis. 146. Catelli. Cotta in suis memor. in uerbo, habitatio. Ias. in l. quicquid astringendę, colum. fi. ff. de uerb. oblig. & an de-
291 functo promissore, † hæres possit uariare. Gui. Pap. singul. 461. & 722. Iacob. de S. Georg. in l. fi. C. de repudi. hæredi. & pro singulari tradit Do. Io. Vincen. de Ann. in sing. 417.

292 Quid † autem si domus sit agitata a laruis strigibus, an possit à muliere renunciari, sicut dicitur de inquilino, uide Porti. in §. fina. Institutio. loca. Gui. Papę, quæst. 360. Arnal. Ferro. in consue. Burdeg. titu. de loca. §. 3. id explicant, & Pet. Greg. Thol. lib. 27. Sintag. uniuer. iur. c. 1. nu. 26.

293 Sed cum † hic dicatur de restitutione dotis, non est omittenda occasio dicendi, quando, & quibus, & in quibus casibus fiat restitutio dotis? In quo dic, restitutionem fieri regulariter soluto matrimonio per mortem unius iugalium, & si dos a patre est ꝓfecta, ad patrem redire debet, l. dos à patre, C. solu. matrimo. quod intelligunt ibi Doctores filijs non existentibus, secus si existant, secundum consuetudinem Martini de qua meminit ibi glos. quod intellige, & declara, ut per Bart. in l. post dotem, ff. solu. matr. & in l. prima, ff. de dote præleg. & Ias. in d. l. post dotem, nume. 102. Aretin. in §. fuerat, inst. de actio. Alexand. in consil. 115. lib. primo, Neuiza. in sua silu. nupti. lib. 2. numero 79. & Thesaur. in decisio. Pedemonta. 138. & in decisi. 190. actio tamen communis est patris, & filiæ, l. secunda, ff. solu. matrimo. & hoc in dote præfectitia: si ve-
294 ro dos sit aduentitia, non à patre, † sed ab alio profecta, & tunc si præmoritur uxor, ad eius hæredes dos peruenit, & pertinet: si uir præmoritur, dos redit ad uxorem, nisi qui dotem dederit, sibi dotem restitui fuerit incontinenti stipulatus, l. unica. §. extraneum, C. de rei uxor. actio. & l. quoties, §. primo, ff. solu. matrimo. nisi maritus ex pacto lucretur dotes, ut l. ex morte, C. de pact. conuen. & in Authent. ibi posita, ubi nota. item si ob adulterium fiat diuortium, cap. plerunque, extra de dot. post diuor. resti. item si
295 moritur uxor ab intestato, † sine liberis, & sine propinquis, succedet uir l. 1. C. un. uir. & uxor. hisce casibus exceptis dos de iure communi redit ad mulierem, dodarium ad uirum pertinet,
296 nisi aliter ex consuetudine loci † sit inductum, capitulo ultimo, §. sane, extra de don. inter uir.
297 & uxor. † Qua uero actione dos repetatur, dic late, ut per docto. in l. 1. & in eius rubrica, ff. solu. matrimo. & in l. unica. C. de rei uxor. act. Nota tamē, quod res data, & assignata mulieri in do-
298 tem, † adueniente conditione potest per eam uendicari. Guid. Papæ in decisio. Delphin. 523. Cassan. ad consuetud. Burgund. rub. 4. §. 17. car. 182. colum. 4. in fine, ubi uide. Qui autem sint isti casus præscripti, de quibus loquitur hic, habes supra in capit. 2. & in ca. 4. in quibus casibus
299 uxor lucratur † dodarium ultra restitutionem dotium, ut ibi dicitur.

300 Altero, † & secundo fit restitutio dotis constante matrimonio in octo casibus notatis in glo. in uerb. imo, in §. dotes autem, in authent. de nupt. Primo, si dos data sit filio, uel seruo, & pater, uel dominus ratum non habeat, l. quemadmodum, §. 1. ff. de iur. dot. Secundo per mortem ciuilem, si alter ex coniugibus desinat habere animum maritalem, siue mors ciuilis interueniat per seruitutem, ut supra dictum est, siue foriudicatione, siue deportatione, siue damnatione in metallum, uide glo. in l. 2. in uerb. animo. ff. solu. matrim. ubi hi duo casus ponuntur distincti. Tertio repetitur dos per uxorem constante matrimonio, si uir est dissipaturus, nondum tamen dissipauit bona sua, & tunc habet locum sequestratio, ut in l. si cum dotem, §. si uero dotem, ff. solu. matrimo. Si uero dissipauit, superest tamen tantum super quo mulieri satisfieri potest, & tunc restituitur dos, l. si constante, ff. solu. matrimo. & l. ubi ad huc. C. de iur. dot. si autem cepit dissipari, tunc idem, ut in authen. de æqua. dot. §. illud, ubi etiam dicitur, quando dos fuit data patri mariti socero uxoris, qui incipit male uti substantia sua, uel fuit data utrique, & unus tantum incipit male uti, nō tamen requiritur de necessitate culpa uiri, per l. in rebus, ibi, minus autem idoneis, ex quo eis hoc infortunium illatum esse claruerit, C. de iur. doti. glos. consuetud. Neapolitan. in consuetud. uiro mortuo, in uerb. restitutionis. An autem per has consuetudines sint sublatæ leges, si constante, l. ubi adhuc, quæ de restitutione dotis constante matrimonio loquuntur? dic quod non, nam quamuis hæ consuetudines loquantur in casu mortis, de casu uergentię ad inopiam non, loquantur, recurrendum est ergo ad ius commune, Cassan. in consue. Burg. rub. 4. §. 17. col. 1. uersi. aduerte etiam, car. 183.

Et quia prædicta iura uidentur inter sese repugnare, pro eorum concordia dicas, quod lex maxima prouidentia consuluit, † ut dotes mu-
301 lieribus conseruarentur ad sobolem procreandam, replendamque liberis ciuitatem, nec expectare mortē mariti, & bonorum perditionē, sed in vita mariti eius iura exercere: & quia mul totiens contingebat, quod maritus dissipabat dotem, & sic non poterat dos uxori conser-

uari

302 uari prouisum fuit per iurisconsultos, † quod eo casu dos sequestraretur, vt dicit tex. in l. si cum dotem, §. sin autem in sæuissimo, ff. solut. matri. per hoc tamen non fuit cautum sufficienter mulieribus circa conseruationem dotis, quia forte maritus dotem non dissipabat, sed eius propria bona consumebat, adeo, quod non sufficiebat ad dotis exactionem ære alieno deducto, propterea constitutum fuit, quod tunc
303 vxor etiam † cõstante matrimonio posset à marito dotem exigere, vt est tex. in l. si constante, in princi. ff. solu. matrimo. & quia per prædicta non erat plene consultum mulieribus, cum secundum dictum ius, non poterant dotem exigere, nisi tunc demum, cum maritus erat positus in extrema miseria, quia iam dotes dissipauerat, vel eius propria bona, iccirco superuenit ius C. per quod plenius prouidetur: statuit enim Imperator, quod licet bona mariti sufficiant ad dotis exactionem, & ad satisfaciendum creditoribus, tamen si maritus laborat inopia, vt puta si est nobilis non multum diues, quem honorifice viuere oportet, & omnia bona sua in hoc impenderet, & per consequens mulieri ex inde præiudicium immineret maximum, si bonorum mariti consumptionem expectaret, his consumptis, quæ sibi pro dotis restitutione erãt tacite hypothecata. l. assiduis, C. qui poti. in pig. habe. & capitulo, ex literis, extra de pigno. non essent bona ad quæ vxor posset habere recursum pro sua dote forsan perdita, vel cõsumpta: quamobrem superuenit ius C. per quod plenissime prouidetur, vt possit vxor dotem à marito petere, ne dum cum maritus sua propria bona iam dissipauit, verum etiam cum dissipare cepe
304 rit, vt dicit tex. in l. vbi adhuc, † C. de iur. dot. in quo multa adduntur ad l. si constante, nam ibi nihil expresse cauetur de hypotecaria, nec de rei vẽdicatione, nec de donatione ante nuptias, nec de bonis paraphernalibus, nec quod dos debeat deseruire oneribus matrimonij. Item l. vbi adhuc, venit ad expositionem l. si constante, quia verbum, non sufficere, quod est ibi, exponitur in d. l. vbi adhuc, idest ad inopiam vergere, itaque non debet expectari, quod bona mariti non sufficiant ad exactionem dotis, secũdum Bald. in d. l. vbi adhuc, in secunda opposi. Illud tamen ius solum prouidit, quãdo maritus dissipare cępit bona sua, & sic quando certum erat maritum vergere ad inopiam: propterea superuenit ius authenticorum, per quod plenissime ipsis mulieribus consulitur, statuens, quod licet maritus ad inopiam non vergat, quia est ditissimus, & eius bona sufficiant ad dotis restitutionem, & exactionem, & ad satisfaciendum creditoribus, & de eis potest maritus commode viuere, tamen est dubium, ne vergat ad inopiam,
305 quia incipit † vti male substantia sua, ludendo forsan, vel alias, nam tunc poterit vxor dotem exigere, vt dicit tex. in authent. de æqua. dot. §. fina. coll. 8. ad idem est tex. in l. in rebus, C. de iur. doti. vbi per Saly. & alios, & per Areti. in §. fuerat, in versi. in eadem glosa. ibi, si constante, vnde omnia iura ista prouident in suis casibus, nec vnum corrigit aliud, prout multi dicebant,
306 sed potius † vnum ius addit alteri plenius prouidendo vt voluit Bart. in d. l. si constante, & sequuntur ibi Ang. Cuma. Castr. & Bald. Nouel. in tract. de priui. dot. in 6. parte, spec. 70. Vltimo superuenit dispositio capituli, per vestras, extra de donat. inter vir. & vxo. quo iure cauetur, quod vbi vir vergit ad inopiam, dote adhuc nõ assignata, potest peti cautio a marito de dotem conseruando, vel committi in manus alicuius mercatoris, vt de lucro honesto vir possit onera matrimonij supportare: erit itaque in ele-
307 ctione † mulieris vnum de dictis remedijs opportunis eligere, de quo vide docto. in locis prædictis, & Bald Nouel. in tra. de pri. dot. 7. parte, pri. 25. Lup. in d. c. per vestras, in ratione decidendi,
308 §. quarto, versi. & sic omnia. Quando vero, † & quomodo vir dicatur male vti, vel dissipare. Bar. exemplificat, & alij in d. l. si constante, ff. sol. matr. glo. tamen in d. l. vbi adhuc, & in d. §. illud quoque, in authent. de æqua. dot. dicit, quod in hoc inspicitur vulgi opinio. Tu vero signa ali-
309 quor casus, si † magnam pecuniæ molem à patre relictam expendit voluntariè, & iterum mutuum recepit, vt extra de simo. cap. licet Heli. in fin. quem tex. adhoc allegat glos. consue. Neapo. in consu. viro mortuo, in ver. restitutionis. Item
310 si tenet multos famulos, † & familiares vltra facultatum vires, arg. in auth. vt deter. sit num. cler. Item si res sint in loco periculoso, vel subija-
311 cent vsuris, † vt not. in l. 2. ff. sol. matrim. Item in
312 vagabundo, † & in eo qui ab vxore diutius sepa-
313 ratim habitauit, † vt per Napod. vbi supra. Item
314 si vir vxorem flagellis cęderet, † & fustibus, vt in authent. vt lice. ma. & aui. §. si quis autem, col. 8. quando vir vxorem odio capitali prosequere-
315 tur; † sin secus, data tantum idonea cautione de non offendendo, vxor est marito restituenda, c. ex transmissa, de resti. spoli. Item ædificans sine
316 necessitate, cui dandus est † curator, sicut furioso, vt per Io. Pet de Ferr. in for. lib. de oper. noui nun. in prin. glo. prima, Cępol. de seru. vrb. c. 26. Luc. de Pen. in l. in his, C. de præ. naui. licet ibi
317 Bart. dicat signum esse magnificentiæ. † Quid est contra, num possit maritus cogere vxorem, vel ex pacto conuento, cum ea constante matrimonio, vt suam dotem recipiat, & rumpat in-
318 strumentum dotale? † Napod. in consue. Neap. viro mortuo, allegat iura pro vtraque parte, & residet in hoc, quod indignissimum sibi videtur, vt existimetur dotem non habuisse virum, argu. l. cum pater, ff. de pact. dota. & quod de vxore refusa efficiatur iniusta, cum iniusta dicatur,
319 quæ dotem non habuit, † seu non dedit. §. fina. in authent. de non elig. secu. nub. Si tamen vir
320 ex causa † legitima constante matrimonio restituit dotem vxori voluntariæ recipienti, in casibus notatis in l. mutus, §. manente, ff. de iur. dot. & in l. quamuis, ff. solu. matrimo. & in glo. idest in l. vbi adhuc, C. de iur. dot. id iure fieri, secus si sine causa, vtiq; non valebit, tanquam donatio
321 constante matrimonio facta, † nec liberatur

mari-

maritus, l. 1. C. si dos const. matrimo. vide glo. & doct. in l. si prædium, C. de iur. dot. & Io. Lupum in dicto c. per vestras, §. 17. nu. 1. cum seq. & vide Affl. in decisi. 369.

322 Effectus † autem restitutionis constante matrimonio est ad tuitionem, & securitatem dotis, ut ponatur in tuto mulier pro dote, ut ex fructibus se, filios, maritumque alat, non autem, ut transeat dominium, nec libera facultas disponendi, ut per Campeg. in tra. doti. parte tertia, quæstio. 55. & dominium remaneat apud maritum, quamuis Cyn. Bald. Bar. in l. si constante, aliter sentiant, & Cum. in consi. 92. de quo uide Docto. Palatios Ruuios, in repe. c. per uestras, §. 20. extra de donat. inter uir. & uxo. qui uidetur licet frustra, defendere opinionem contrariam:
323 cuius autem sit periculum deteriorationis, † vide eundem docto. in loco prædicto, §. 25.

Quæ restitutio constante matrimonio am-
324 pliatur † procedere etiam in matrimonio putatiuo, ut per glos. in l. dotale. ff. de fun. dota. & in rubri. ff. solu. matr. & in l. 2. §. fi. ff. de priuileg. cred.

325 Secundo ampliatur, etiam, † quod maritus à principio tempore contracti matrimonij esset pauper, vt per Alexand. in l. si constante, ff. solu. matrimo. colum. 12. in prin. Io. Faber. in l. vbi adhuc, C. de iure dot. Lup. in repet. ca. per vestras, §. 23. extra de donat. inter vi. & vxor. Am-
326 pliatur etiam si fuisset diues, † & sine eius culpa deueniret ad paupertatem, secundum Bart. in l. si constante. 4. quæst. 1. par. ff. solu. matrimo.
327 Ampliatur etiam, † si post restitutionem dotis, & assecurationem efficeretur diues, & frugi, vt per glo. in d. l. vbi adhuc, in verb. abutatur, vbi
328 Cyn. & Io. Faber. Ampliatur etiam si sit minor maritus, vt sentit glos. in l. fin. C. de legiti. tuto. Cyn. in d. l. vbi adhuc, Lup. vbi supra, §. 26. Am-
329 pliatur, † vt etiam viro contradicente possit assecurari. Alber. in d. l. vbi adhuc, in fin. Ampliatur etiam in casibus, in quibus actio ad dotem esset communis patris, & filiæ, vt per Cyn.
330 in d. l. † vbi adhuc. Ampliatur etiam ob vergentiam ad inopiam soceri, qui dotem recepit, vt
331 per Io. † Lup. in rep. d. c. per vestras, §. 29. Pract. Papi. in for. lib. quo vxor agit ad dot. in glos. in verb. vxor quondam Thadei, nu. 16. versi. item
332 quæritur, † &c. Imo etiam contra quemlibet extraneum dotem recipientem. Lup. vbi supra, §. 30. & vide eum in §§. sequentibus in materia ponentem multas ampliationes, & limitationes, ad quem lectorem breuitatis causa remitto.

Sed pone, quod pendente lite mota per mulierem contra eius virum super restitutione dotis, & assecuratione ob vergentiam ad inopiam moriatur maritus, an ex eadem instantia possit ferri sententia contra eius hæredem in adiudi-
333 catione? Videbatur, † quod non, cum aliud sit, & diuersum iudicium assecurationis dotis à iudicio totalis restitutionis, & adiudicationis per præallegata, & si vnum petitur, aliud sententia-
334 tur, † nulla est sententia non conformis libello, l. vt fundus, ff. commu. diui. l. fin. C. de fidei. lib. c. licet Hely. cum simi. extra de sim. Tu dic con-
335 trarium, quod ex prima instantia possit ferri sententia contra hæredem, vt per Din. Bart. Bald.
336 in l. post finitam, ff. de susp. tuto. † ea ratione cum mutetur sola qualitas actionis, non mutatur substantia, iccirco non impeditur iudicium transire in hæredes. Io. Pet. de Ferra. in for. lib. quo vxor agit ad dot. in glo. vxor quondam Thadei. colum. 5. versi. quid ergo si lite, & pro singulari tradit Anan. sing. 597.

337 An autem † vir possit confiteri se vergere ad inopiam, & proinde tradere bona mulieri pro dote? dic quod sic in fauorem mulieris tantum, secus tamen in præiudicium tertij, vel creditorum. Io. Petrus de Ferra. in for. lib. quo vxor agit ad dotem, in glo. vxor quondam Thadei. nu. 33. Verum poterit dictam confessionem, & bonorum assignationem reuocare cum sapiat dona-
338 tionem, † quæ inter virum, & vxorem est prohibita, vt per eundem Io. Pet. de Ferra. in loco proxime citato.

Vxor quoque petens assecurationem pro suis
339 dotibus † impedit executionem sententiæ latę in fauorem creditoris, supersederique facit executionem, donec cognoscatur de viribus mulieris, vt per Rebuff. in secundo tomo, constitu. regi. art. primo, glo. 14. num. 43. Cassan. ad consuet. Burgund. titu. 4. §. 17. & sic pluries fuit decisum in quam plurimis causis, quod pro singulari annotauit D. Io. Vincent. de Anna in sing. 598. eiusque filius D. Fabius de Anna. regius cōsiliarius cons. 63. vol. 1. Rebuff. in secundo tomo ad const. regi. titu. de constitutio. reddituum art. 1. glo. 14. num. 43. Deo gratias.

ADDITIONES.

Adde, dum dicitur in textu, thorum honeste voluerit custodire) quid sit honeste, & quid inhoneste, & turpiter viuere, per Io. Lup. ad ll. fori. l. 62. à num. 7. cum sequentibus.

Adde, ibi (de bonis viri, seu patris eius) nunquid discutietur prius filius eiusque bona? vide Io. Lup. in c. per vestras, §. 13. colum. 4. versic. potest dici, vbi quod non, quando pater expresse fideiussit pro filio, secus si tacite, & quando pater consensit matrimonio filij, obligat se, & eius bona pro restitutione. Cacheran. decisio. 43. numero 8.

Adde, quod in legato alimentorum ius accrescendi locum non habet, idem in legato vestitus. Io. Lup. in c. per vestras, carta 304. num. 7. extra de dona. inter vir. & vxor. vbi etiam habes, quod alimenta quæ debentur non ex vi istius consuetudinis, sed miserationis causa, non debentur secundum dignitatem alimentandi, sed secundum necessitatem viuendi.

Adde, quod si vni legetur habitatio domus, alteri vero ipsa domus, an concurrant inuicem

in

in habitando, vel quid faciendum? dic quod habitatio erit communis, l. Sempronio. ff. de vsu fruct. & vsufructuarius debet cauere proprietario, seu legatario domus de habitando arbitrio boni viri, & non potest habere clauem, vel serram, per quā incommodet proprietarium. Bal. in consil. 214. volumi. 5. incipit consilium. punctus si vni, &c.

An vxor possit petere alimenta præterita, & habitationem domus, seu eius æstimationem, vide pulchre per Barto. in consil. 211. incip. quidam sibi, qui concludit deberi alimenta præterita, & æstimationem habitationis, si per eam non steterit, & ibidem quæ veniant appellatione alimentorum.

In tex. in princi. ibi in quolibet.

Adde, an ista dictio quslibet sit dictio collectiua, vel distributiua? vide Bart. in l. hoc articulo, ff. de hære. insti. & quomodo verificetur, vide eundem Bartol. in l. si ita. ff. de lega. 2. & in quo differat ab, omnis, vide eundem in l. si pluribus, ff. de leg. 2. & in l. Iulianus, §. cum plures, ff. de recept. arbi.

Adde circa nume. 137. quod dos simpliciter soluta patri, & filio, censetur tota peruenisse ad patrem, si bona administrat, & solus tenebitur Iacobi. in l. si is qui. §. ibi dos, ff. de iur. do. Crauet. consil. 91. numc. 3. decisio. 44. Pedemonta. Iaco. Meno. in tract. præsumpt. lib. 3. præsumpt. 14. D. Fabius de Anna. aduocatus primarius, nunc autem Regius consiliarius meritissimus in consil. 76. num. 9. volum. 1. vtrum autem pater soluens pro filio repetat dotem ab eo, vide in dicto consil. 63.

Adde in fin. circa num. 339. in materia assecurationis mulieris pro suis iuribus dotalibus, & restitutionis dotium ob vergentiam viri ad inopiam, Doctores cumulatos per modern. Perusin. in eorum collectan. ad l. vbi adhuc, C. de iur. dot. cap. 836.

Adde, alimenta præstantur mulieri etiam pendente iudicio restitutionis dotium, quemadmodum filio, monaco, & alijs personis enumeratis per Afflict. & allegata per eum decisio. decima, quod ampliat multis casibus, & limita non procedere in septem casibus, vt per Rebuf. ad const. regias. de senten. prouisio. arti. 1. glo. 2. in verbo, donneces en matiere de alimentis.

Adde, dū dicitur in textu, ibi habeat victum, & vestitum, & alia necessaria de bonis uiri, vel patris eius, &c. quod mulier pro hisce alimentis habet tacitam hypothecam super bonis mariti, nam quando res designatur pro alimentis, vel pro alia annua præstatione, tunc res illa specialiter designata, censetur ad illud onus specialiter, & tacite obligata. Bart. in l. Lutius, ff. de ali. & cibar. lega. l. 2. eo. Barto. in l. fundus, ff. de ann. lega & in l. codicillis, §. instituto. ff. de leg. 2. Gui. Pap. quæstio. 32. in fin. Corn. consil. 296. volum. 1. tamen Lud. Rom. dicit esse casum specialem in alimentis consil. 338. in casu, vide Rebuff. in 2. tomo ad const. regias, sub tracta. de cōstitu. redditum, arti. 1. glo. 14. versicu. vigesimo primo, nume. 38.

Adde, an, & quādo mulier ali debeat pendente restitutione dotium consistentium, siue in stabilibus, siue in pecunia, siue mobilibus. Pet. Rebuff. ad constitutio. regias. Tomo 1. de senten. prouision. arti. 3. glos. 1. à num. 9. cum pluribus sequentibus.

¶ Adde, in textu, ibi de bonis viri, seu patris eius, dic quia filius non habebat bona castrensia, vel quasi, tunc cogitur pater ipsius, qui dotem accepit, vel matrimonio filij consensit, iuxta nota per docto. in l. si cum dotem, §. transgrediamur, ff. soluto matrimo. alioquin non cogitur pater de bonis suis dare legitimam pro filio, qui viuente patre non habuit legitimam, vt not. in authent. de hære. & falci. §. si quis autem non implens in glo. ordi. & plene per Cyn. in l. si qua pena, ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. vide Bald. in consil. 257. quæritur vtrum, vol. 3. & not. quid importet dictio, seu in legatis. Alex. ab Alex. geni. diet. c. 3. lib. 2.

¶ Ad intelligentiam istius consuetudinis & eorum quæ in ea cōtinentur, vide plenissimum consilium Baldi. 58. in restitutione dotis, volu. 2. in quo pertractat materiam istius consuetudinis.

¶ Addit. in textu, ibi habitationem domus, an appellatione domus veniat porticus, ostium, siue scala. Angel. de malefi. in verb. incendiario, num. 9. & an veniat casa, seu capanna, idem Ange. in eodem tracta. in verbo, fecit insultum, nume. 6. & an appellatione domus veniant supellectilia? idem Aret. in verb. mentidor de mal dadi. num. 11. quæ tamen accipitur pro agnatione quandoque, & pro familia in casu. Decij. in consili. 495. num. 13. igne in l. 1. C. ad Sillan. nume. 62. & pro vniuersa familia simul habitante, ibidem, num. 65. & ibi, vide per eundem, quot alijs modis capiatur, quæ satis deterioratur, si ab ea humana habitatio subtrahatur, & facilis est ædificiorum ruina incolarum subtracta custodia. Luc. de Pen. pulchre in l. 3. C. lib. 10. de condi. in publi. horr. vide tex. in l. fluminum, §. hæc stipulatio. & seq. ff. de dam. infe. vbi etiam declaratur in d. l. 3. quæ sint sarcta tecta. Et si vir habet plures domos, cuiusnam habebit habitationē? & in materia citationis in qua domo sit citandus, vide plen. Rebuff. Tomo 2. ad const. Fran. arti. 2. glos. 3. num. 22. tracta. de citationi. & an si domus habitationis fuerit combusta, præsumatur culpa mulieris inhabitantis? Afflict. decisio. 57. Grat. consil. 46. in volu. 2.

¶ Adde,

¶ Adde, quid si maritus reliquit vxorē vsufructuariam omnium bonorum, & eo mortuo decessit communis filius ab intestato, quo casu mater potest consequi vsumfructum ex testamento mariti, & hæreditatem filij quo ad proprietatem ab intestato, mater vero dubitat, an velit hæreditatem filij, vel vsumfructum mariti, quæritur quid iuris? dic quod si ista mulier habet contradictorem, debet eligere vtrum velit, an hæreditatem, an verò vsumfructum formalem ex dispositione mariti, sed si non habet contradictorem potest possidere vsumfructum cum protestatione, quod non intendit sibi præiudicare in successione filij. Bald. in cons. 117. si ista domina, volum. 4.

¶ Adde, num. 159. quid si pater, & filius simul non possunt concorditer habitare, vel vitio nurus, vel nouercę, vt frequenter contingit, vel quia filius cum vxore vult seorsum habitare à patre diuite, & pater est contentus dotem restituere filio, & nurui, vide pract. Papi. in forma lib. ad dot & vsumfruct. in glo. peruenit, num. 2. versi. sed circa hoc quæritur.

¶ Adde, num. 47. nunquid pro alimentis mulier habere debeat pauones, & Rhumbos, & delicatissima ædulia, quæ habuit veterum luxus, id Seneca ad Lucillū significat, num inquit esuriens fastidis omnia præter pauonem, Rhumbumque? ambitiosa non est fames contenta desinere, est, quo desinat non minus curat, & inter delitias ferculorum enumerat Plutarcus italicos fungos, sumen, Placentam Samiam, vide Celi. Rhodigin. lib. 9. lectio. antiq. c. 12. vbi etiam niues connumerat inter delitias in Ægipto, imo etiam apud Romanos, de quo meminit Pompon. l. in argento, ff. de aur. & arg. lega. ibi, in argento potorio, vtrum id dumtaxat sit, in quo bibi possit, an etiam id quod ad præparationem bibendi comparatum est, veluti colum niuariū, & meminit tex. in l. cum aurum, §. argentum, ff. eo. vbi habes vasa vinaria, & niualia, vide Iaco. Spiegellium: exempla tamen frugalitatis priscorum, & qui parco victu contenti fuerint, & quādo luxus vrbem primum inuaserit, legito Alex. ab Alex. Geniali dier. lib. 3. capitulo vndecimo, mulier an ista habebit alimenta pro seruis, & famula, vide Grat. consilio octuagesimoseptimo, volum. 2.

¶ Adde, in textu, ibi alimenta non habeat, qui fuerit apud veteres cenandi vsus, quæuè hora prandij, & cenę, quotque singulis lectis, seu mensis cenabant, & quid apud exteros, habes apud Alex. ab Alex. Geniali. dier. libro quinto, cap. 21.

¶ Adde, an ista alimenta, & alia necessaria capienda de bonis viri, seu patris eius, sint præstanda de bonis allodialibus, an vero etiam de bonis emphiteoticis, liuellarijs, & fideicommissarijs? videtur quod non, vt per Alex. consi. 100. super primo, volumine primo, columna vltima, & in consilio tertio, super processu, volumine quarto, Grat. consil. vigesimosecundo, nume. 8. volum. 1. Sed aduerte, quia ibi loquuntur in legatis alimentis quo casu non potest testator disponere de re emphiteutica, vel fideicommissaria in præiudicium descendentium, quibus erat ius quæsitum: hæc autem consuetudo loquitur in casu, quo bona huiusmodi erant poenes virum, vel patrem, quo casu valet dispositio pro fructibus per not. per glo. & Bart. in l. codicillis, §. si instituto, ff. de leg. 2. & per And. de Iser. in c. Imperialem, colum. 1. de prohi. feu. ali. per Frider. etiam quia bona emphiteutica veniunt in generali obligatione, vt per Ias. in l. fin. col. 7. C. de iu. emphi. & impune possunt obligari, vt per glo. in d. l. fin. & an si fuerint relicta alimenta in domo, illa debeat consequi mulier absque eo, quod probet per ipsam non stetisse, quin moraretur in domo? vide Grat. consilio 69. volumine secundo.

¶ Adde, in textu, in fi. ibi donec thorum honeste, &c. dictio est temporis. Bald. consil. 43. num. 2. volumi. 2. Alexand. consil. 29. post nu. 1. volum. 4. & ipsius temporis limitatiua, Cassan. in consuetud. Burgund Rubr. 6. §. 5. ibi, & si pare. 2. num. 8. & idem importat, quod dictio tamdiu, quandiu. Paul. de Castr. consi. 462. in princi. volu. primo, habebit igitur ista mulier alimenta ab hæredibus viri tamdiu, quamdiu erit in viduitate honesta.

¶ Adde, circa num. 156. quod pater tenetur filio dotem vxoris recipienti consentire. & se, & sua bona pro dote in euentum restituenda obligare. Tenetur etiam donationem propter nuptias, & æqualitatem dotis assignare, & hæc vera quando filius accepit personam honestam in vxorem, alias secus, non tamen potest cogi ad vtrumque simul, sed dumtaxat ad alterum, & ibi potest cogi consentire, & obligare, tunc eo ipso quod filio recipienti consentit se, & sua obligat, vt per Bart. in l. si cum dotem, §. transgrediamur, ff. solu. matr. Nic. Milis. in verbo, pater. in additione, vtrum autem pater possit petere à filio, vt eximatur ab obligatione dotis? dic conclusiue, quod non, cum pater, non, vt fideiussor, sed, vt principalis accesserit, ad hoc se obligandum, ita additio. ad Bart. in l. frater à fratre, in verb. & filium, ff. de condi. indebi. nec venit in actione, quod vinculo paterno fuit gestum, l. is qui. ff. de nego. gest. facit Bart. in l. stichus, in fin. ff. de pecu. leg. & maxime cum discussio sit facienda contra filium, ad quem dos peruenit, vide glo. Napod. ad consue. Neap. in glos. conscripti, in consuetud. Si pater de patr. recipi. dot. cum filio. Et dotem post mortem patris habet filius præcipuam in diuisione inter fratres, l. vxor tua, vbi Cyn. & Bart. ff. famil. ercisc.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Mulier loco alimentorum, potest percipere fructus, & prouentus de rebus sibi hypothecatis.*

2 *Mulieri ex perceptione fructuum, & prouentuum, nil derogatur circa sortem dotis, & dodarij.*

3 *Consuetudines istæ abhorruerunt vsuras, & quomodo?*

4 *Intellectus ad hanc consuetudinem, & num. 5.*

5 *Causæ cognitio, an requiratur in cessione alimentorum, de qua loquitur ista consuetudo?*

6 *Causæ cognitio, & decretum requiritur in remissione alimentorum ex testamento debitorum.*

7 *Causæ cognitio non requiritur in cessione alimentorum, de qua in ista consuetudine, & cur? numero 8.*

9 *Mulieris magis interest iterum nubere, & soboli procreandæ operam dare.*

10 *Insinuatio non requiritur in remissione alimentorum.*

11 *Mulier, an possit propria authoritate occupare bona hypothecata? & num. 13.*

12 *Propria authoritate occupans rem sibi hypotecatam perdit omne ius, quod habet.*

14 *Mulier propria authoritate capiens bona hypothecata, dicitur occupare, & vim committere.*

15 *Nisi ex pacto, in instrumento adiecto, vel ex licentia ingrediendi, & num. 16.*

17 *Vrbanius tamen agendo, iudicis officio implorato, & vbi daretur resistentia, & num. 18.*

19 *Licentia operatur, vt posit ingredi etiam non citato debitore.*

20 *Creditor non potest ingredi possessionem contra omnimodam voluntatem debitoris resistentis.*

21 *Alioquin dicetur vim inferre.*

22 *Pactum, & licentia ingrediendi, non potest exerceri contra tertium possessorem.*

23 *Familia si petatur à iudice pro capienda possessione, citationem partis non requirit.*

24 *Secus si petitur licentia ingrediendi.*

25 *Instrumentum habens cum clausula constituti, & potestate capiendi, si eligat viam ordinariam, an obstet, ne possit propria authoritate capere?*

26 *Instrumentum dotis non habet executionem paratam.*

27 *Mulier creditrix missa in possessionem bonorum obligatorum, de iure communi non facit fructus.*

28 *Nisi per iudicialem sententiam fuerint adiudicata.*

29 *Præsumitur quis in dubio possidere iure creditoris, non autem dominij.*

30 *Mulier potest petere sibi adiudicari bona pro dodario.*

31 *Creditor non tenetur recipere insolutum res, siue mobiles, siue stabiles.*

32 *Limita in creditore inuito, secus si volente.*

33 *Nisi sit debitor impotens ad solutionem rei mobilis, vel pecuniæ.*

34 *Limita, num. 35.*

36 *Creditor exercere potest actionem personalem, & realem.*

37 *Hypotheca tacita nascitur ex sola constitutione dotis.*

38 *Mulier vigore tacite hypothecæ potest ingredi possessionem bonorum viri.*

39 *Dotis constitutio non requirit scripturam regulariter, nisi in casibus.*

40 *Naturalis possessio transit per clausulam precarij.*

41 *Naturalis, & ciuilis possessio transit per clausulam constituti.*

42 *Creditori plenius consulitur per clausulam constituti, quam precarij.*

43 *Effectus hypothecariæ, vt res relaxetur creditori loco pignoris possidenda.*

44 *Creditor fructus ex pignore compensat cum interesse.*

45 *Creditor de certo interesse conuenire non potest.*

46 *Creditor vigore hypothecę agit contra tertium possessorem, vigore l. fina. C. de acqui. poss. & l. creditores, C. de pigno.*

47 *Creditor ex clausula constitui agit contra tertium possessorem, non discusso principali.*

48 *Similiter cum datur potestas ingrediendi propria authoritate.*

49 *Probationes, quæ requirantur in iudicio hypothecariæ?*

50 *Creditor in regno vtitur remedio nouæ prouisionis regiæ, scilicet pragmaticæ.*

51 *Assistentiæ prouisio quid importet?*

52 *Bona hæredum viri propria, an veniant in obligatione? & num. 54.*

53 *Hypotheca inducitur per clausulam dans potestatem ingrediendi &c.*

55 *Hypotheca inducitur, si pepigerit, vt non soluta pecunia liceat rem vendere.*

56 *Hypotheca an detur super fructibus rei obligatæ.*

57 *Mulier elapso anno, non restitutis dotibus quale remedium habeat.*

58 *Consuetudo ista videtur aliquatenus immutare ius commune, & quomodo.*

59 *Consuetudo indistincte loquēs, indistincte est intelligenda.*

60 *Fructus ex re pignorata, licet alias extenuent sortem, secus tamen, secundum istam consuetudinem.*

61 *Mulier an possit petere sequestrationem bonorum obligatorum.*

62 *Creditor vtrum præsumatur possidere iusto titulo, si data est facultas capiendi propria authoritate accedente antiquitate temporis.*

63 *Et vtrum præsumatur possidere iusto pretio.*

64 *Præsumitur diuisio in eo, qui possedit diu rem, quæ olim fuit communis.*

65 *Nisi partes fuissent inæquales.*

66 *Res diuisa si tenetur in communione, habetur ac si diuisio facta non esset.*

67 *Debitor per longum tempus non molestatus, non potest nisi pro reliquo molestari, propter diuisiuum tempus.*

68 Immo præsumitur in totum satisfactum etiam pro residuo.
69 Mulier post mortem viri, quæ reperitur in possessione bonorum, pro dote obligatorum, an præsumatur iure familiaritatis?
70 Possessio rei dotalis, vel pro dote obligata est pęnes virum ipso viuente.
71 Mulier quę secundum istam consuetudinem percipit fructus de bonis sibi hypothecatis, num sit vsufructuaria, an vero proprietaria?
72 Mulier si in libello proponat se esse proprietariam, probaret tamen de vtili dominio, succumberet, secus si diceret se dominam.
73 Maritus minor, num possit bona obligare pro dote.
74 Hæredes mulieris, an continuabunt perceptionem fructuum.
75 Hæredes plures si sint viri, quorum pars assignauerit mulieri bona, cum promissione, quòd alij minores ratificabunt, an secuta ratificatione, ob læsionem petant in integrum restitutionem.
76 Fructus dotis vtrum compensentur in sortem.
77 Vtrum in assignatione rerum vxori facienda, requiratur assensus domini directi, & nu. 80.
78 Datio in solutum etiam temporalis rerum feudaliũ est nulla absque assensu domini.
79 Assignatio rerum, quæ fit ex ista consuetudine videtur ex causa necessaria.
81 Assensus in primæua obligatione interpositus, non requiritur in consecutiuis, & dependentibus.
82 Mulier quæ percipit fructus, secundum istam consuetudinem non tenetur ad laudemium.
83 Domini directi si plures sint, quidam assentiunt, quidam vero dissentiunt, quid sit agendum.
84 Mulier quæ secundum istam consuetudinem pignori incumbit, non allegat debitorem suspectum.
85 Mulieri non competit præsentatio rectoris in ecclesia iurispatronatus castri ex quo fructus percipit.
86 Perceptio fructuum de qua in ista consuetudine, non est alienatio.
87 Nisi esset pro tanta quantitate, quod non esset spes luendi.
88 Creditor dicitur possidere pignus naturaliter, & ciuiliter.
89 Declara hoc procedere, vt ei competat interdictum possessorium.
90 Secus si inspiciantur effectus vsucapionis, vel concernentes dominium vel acquisitionem fructuũ.
91 Assignatio rerum in corpore, vel ad mensurã differt.
92 Mensura in dubio intelligitur secundum morem regionis.
93 Possessio num transferatur in creditorem per licentiam ingrediendi instrumento datam.
94 Paria sunt possessionem tradere vel eam relinquere, vt alter ingrediatur.
95 Inuestitura verbalis non transfert possessionem.
96 Operatur tamen vt inuestitus capiat possessionẽ propria authoritate.
97 Licentia ingrediendi si concedatur a iudice, non videtur tradita possessio, nisi realiter apprehendatur, & num. 98.
99 Traditio instrumenti trãsfert possessionem rei in instrumento contentæ.
100 Instrumentum rei venditæ, vel donatæ apud quem remanere debet, venditorem, an pęnes emptorẽ?
101 Instrumentum debet remanere pęnes hæredem, non autem pęnes legatarium speciei.
102 Hypotheca datur mulieri pro alimentis.
103 Et bona viri pro alimentis mulieri sunt obligata.
104 Mulier licitè percipit fructus pro alimentis pẽdente restitutione dotis.
105 Mulier de iure petit interesse dotis, etiam quòd aliunde se alere possit.
106 Votum quid sit & quot modis sumatur.
107 Filiusfam. ex voto obligatur.
108 Nuptiæ secundæ dicuntur etiam post tertias, & vltra.
109 Priuilegia multa dantur primis nuptijs, quæ non dantur secundis.
110 Mulieres contrahentes matrimonium infra annum luctus primi viri pęnis afficiuntur.
111 Melius est nubere, quam vri secũdum dictum Apost.
112 Pęnæ secundo nubentium concernentes odium mulierum hodie sunt sublatæ.
113 Pęnæ secundo nubentium respicientes fauorem filiorum primi matrimonij non sunt sublatæ.
114 Mulier secundo nubens in lucris nuptialibus pleno iure acquisitis amittit proprietatem.
115 Mulier secundo nubens non amittit dona, & munera sibi missa contemplatione mariti.
116 Vir secundo nubens eandem patitur pęnam.
117 Mulier secundo nubens, non potest quoquo titulo plus dare secundo viro, quam vni ex filijs primi matrimonij.
118 Mulier secundo nubens liberalitatem collatam filijs prioris matrimonij reuocare non potest vitio ingratitudinis, nisi tribus casibus.
Et cur, num. 119.
120 Pœna l. hac edictali, C. de secun. nupt. non habet locum in muliere habente filios vulgo quæsitos.
121 Mulier transiens ad secunda vota priuatur omni priuilegio, quod à primo viro habet.
122 Priuilegium concessum est patri pro se, & filijs masculis, & fœminis, intelligitur donec virgo vel vidua sit, secus si nubat.
123 Atque etiam priuilegium concessum ob filium.
124 Matri non committitur educatio filij si transit ad secunda vota.
125 Mater ob transitum ad secunda vota amittit tutelam.
126 Mater si transit ad secunda vota exactam rationem administrationis tutelæ reddere tenetur.
127 Mater si iterum viduetur, nõ recuperat tutelã amissam ob transitum ad secunda vota.
128 Mulier ob transitum ad secunda vota amittit legatum à viro factum sub conditione si secundo non nupserit, & statim priuatur legato.
129 Et pœna prædicta communis est etiam viro.
130 Casus vbi transfertur dominium sine traditione.
131 Mulier transiens ad secunda vota non succedit filijs prioris mariti ab intestato in bonis paternis.
132 Mulier per transitum ad secunda vota perdit alimenta à viro legata.
133 Mulier secundo nubendo non dicitur esse amplius in domo viri.
134 Mulier secundo nubens non perdit vsufructum relictum.

ctum. vide num. 35.
136 Mulier secundo nubens, nec debet ali, nec vestibus lugubribus indui.
137 Qualitas viduæ est inspicienda circa alimenta, & vestes viduales.
138 Mulier secundo nubens tenetur reddere vestes quas recipit adhibita distinctione, an sint pretiosę, vel quotidianæ, vbi vide, nu. 139.
140 Mulier secundo nubens amittit ea, quæ habebat causa viduitatis, & applicantur filijs primi matrimonij.
141 Mater per transitum ad secunda vota, excluditur per substitutionem pupillarẽ tacitam sub expressa contentam, quæ alias non excluderetur.
142 Nisi aliter ex coniecturis appareat.
143 Mater ob transitum ad secunda vota excluditur per substitutionem compendiosam per verbum com mune factam, quæ alias non excluderetur.
144 Mater per transitum ad secunda vota, dodarium lu crifactum restituit filijs prioris matrimonij, si cõ sistit in pecunia, vel mobilibus, nisi satisdet de re stituendo.
145 Bona matris transeuntis ad secunda vota sunt tacite hypothecata filijs prioris matrimonij pro consecutione dodarij per eam lucrifacti.
146 Mulier perdit alimenta debita ab hærede viri per transitum ad secunda vota, & nu. 147.
148 Statutum tribuens alimenta viduæ nõ habet locum si deinde nubat.
149 Pater transiens ad secunda vota perdit proprietatem acquisitorum lucrorum, & filijfamil. prioris matrimonij de eis poterunt testari.
150 Mulieris transeuntis ad secunda vota bona sunt tacite obligata eiusque similiter secundi viri, si tutelam gesserit mulier, nec reddiderit rationem.
151 Maritus tenetur pro vxore in casibus prædictis.
152 Et quod dicitur de vxore, idem dicitur in viro.
153 Vasalli non tenetur præstare adiutorium pro maritanda filia domini secundo nubente.
154 Legatum factum pro filia maritanda cui debeatur, primo nuptæ, an primo natæ?
155 Legitima filij in bonis debetur sine onere si non transeat mater ad secunda vota, nu. 156.
157 Vsusfructus bonorum maternorum amittitur per patrem transeuntem ad secunda vota.
158 Parens qui lucratus est aliquid de bonis coniugis, nõ poterit disponere in præiudicium filiorũ prioris matrimonij.
159 Mulier transiens ad secundas nuptias non reddita ratione tutelæ, non potest dare secundo viro in do tem vltra tertiam bonorum eius.
160 Mulier secundo nubens dando nomen debitoris in solutum, non transit dominium sine cessione, quod in primo matrimonio transiret.
161 Munus nuptiale non debetur matri secundo nubẽti.
162 Mulier secundo nubẽs deplorat primum bonũ virũ.
163 Mulieres multæ gaudent de morte mariti.
164 Dos maior debetur viduæ, quam virgini.
165 Legatarius alimentorum non consequitur solidũ ob non confectionem inuentarij, & nu. 166.
167 Mater suspecta amittit tutelam, nec non ius petendi tutorem filijs. & nu. 168.
169 Tutor petitus a matre suspecta non præfertur legitimis.
170 Viduitatis conditio adiecta cẽsetur repetita in alio legato diuerso, & quomodo, nu. 171.
172 Idemque iuris erit in legato habitationis domus sub conditione si caste vixerit.
173 Legatum amissum ob transitum ad secundas nuptias non recuperatur, si iterum viduetur.
174 Tutela amissa, non recuperabitur si mulier iterum viduetur.
175 Testatus pro parte quis decedere non potest: fallit tamen in casu notabili.
176 Actio dotis regulariter excludit compensationem, & retentionem, nisi in matre transeunte ad secunda vota.
177 Mulier ratione cautionis præstitæ in assumptione tutelæ filiorum, si transit ad secunda vota, potest carcerari.
178 Pęnę secundo nubentium remissiue.
179 Mulier executrix, num amittat executionem ob transitum ad secunda vota?
180 Mater tutrix antequam transeat ad secunda vota, quid facere debeat?
181 Proximior pupillo nõ succedit si non petierit tutorẽ.
182 Mater an petat pupillo tutricem auiam, si transit ad secunda vota.
183 Et quid in matre tutrice testamentaria? & quid si fiat monaca?
184 Mater non petens tutorem filijs, num excusetur igno rantia iuris vel facti?
185 Mater non petens tutorem filijs excusatur in casib.
186 Casus quando mater non excluditur à successione filij non petito tutore, & nu. 187.
188 Pater efficitur suspectus circa administrationem bo norum filij, cum transit ad secundas nuptias.
189 Vtilitas mulieris non transeuntis ad secunda vota, & in viduitate permanentis, & nu. 190.
191 Vita continentiæ est arctissima, & nu. 192. 193.
194 Continere difficillimum est.
195 Morbis nouis noua remedia sunt adhibenda.
196 Cautelæ ne secũdo nubens incidat in pœnas, & 197. 200.
198 Licentia mariti secundo nubẽdi infra annum luctus, quid operetur? & nu. 199.
201 Mulier secundo nubens habeat consensum filiorum.
202 Ratihabitio filiorũ primi matrimonij operatur idem quod consensus.
203 Nepotes ex pmortuis filijs consentire, idẽ operatur.
204 Præsentia & taciturnitas sola filiorum non operatur consensum in actu odioso.
205 Et quid si aliqui consentiant, aliqui non?
206 Et an sufficiat tutoris consensus.
207 Pœnæ secundo nubẽtium euitantur mortuis liberis.
208 Pęnæ secundo nubentium euitantur si nubat de licẽtia ac præuio assensu principis.
209 Aduerbium integrè, integraliter, quid significet?
210 Fructuum perceptio ex bonis mulieri pro dodario obligatis, debetur etiam quòd excederent alimen ta, & nu. 211. & quare? nu. 212.
213 Fructus naturales qui dicantur?
214 Fructus industriales qui dicantur.
215 Fructus ciuiles qui dicantur? & nu. 216. 217. 218.

219 *Actiones & iura veniunt fructuum appellatione.*
220 *Operae seruorum sunt in fructu.*
221 *Perceptio ex lapidicinis, & huiusmodi sunt in fructu.*
222 *Pascua, saltus & nemora sunt in fructu.*
223 *Venatio & aucupatio non sunt in fructu.*
224 *Lucri cessantis ratio non habetur in piscatore, venatore, & aucupe.*
225 *Electio, & praesentatio sunt in fructu.*
226 *Protocollorum quaestus sunt in fructu.*
227 *Iurisdictiones, & mulctae sunt in fructu.*
228 *Fructus appellatione venit omne inductum ad vsum hominis.*
229 *Thesaurus num proprietario, an vero vsufructuario competat?*
230 *Annus redditus legatus debetur, quando fructus percipitur.*
231 *Fructus dicuntur deductis expensis, siue proferatur a l. siue ab homine, & num. 233. 245.*
232 *Colonus partiarius non deducit expensas.*
234 *Emolumenti appellatione quid veniat?*
235 *Fructus, pensionis, redditus, & obuentionis appellatione quid veniat.*
236 *Fructus non venit appellatione id quod datur pro iocundo aduentu.*
237 *Dona, & xenia vassallorum non sunt in fructu.*
238 *Prouentus appellatio est generalissima.*
239 *Et ad omnes fructus naturales, industriales, & artificiales.*
240 *Fructus prouenientes, qui secundum ius feudale.*
241 *Prouentus appellatione non veniunt quotidianae distributiones.*
242 *Gagia, emolumenta sunt fructus iurisdictionis.*
243 *Confiscatio bonorum, an veniat fructus appellatione.*
244 *Cōfiscatio bonorum vtrum respiciat tempus delicti, vel condemnationis.*
246 *Fructus dicuntur deductis expensis, quae fiunt causa fructuum quaerendorum, & percipiendorum.*
247 *Fructus intelligitur deductis expensis si datur fundus in dotem cum fructibus.*
248 *Fundus si venditur cum fructibus, intelligitur non deductis expensis.*
249 *Decima debetur de fructibus non deductis expensis.*
250 *Assignatione facta bonorum mulieri, fructus pēdentes diuiduntur pro rata.*
251 *Et pensio diuidetur & quomodo?*
252 *Haeredes viri si redimunt bona assignata fructus de proximo colligendi, cui competant?*
253 *Et quid si mulier colligit fructus intempestiue?*
254 *Et quid si fructus sunt iurisdictionalis, & facta condemnatio tempore mulieris, exactio vero post redemptionem.*
255 *Fructus qualiter diuidantur inter proprietarium, et vsufructuarium finito vsufructu.*
256 *Et inter haeredem ac fideicommissarium?*
257 *Et inter maritum, & vxorem?*
258 *Et inter haeredem clerici, & successorem in beneficio?*
259 *Et inter haeredes vassalli, & dominum feudo aperto.*
260 *Et inter emptorem cum pacto de retrouendendo, & venditorem redimentem?*
261 *Laudemia an sint in fructu, & cui competant, haeredi viri, an mulieri?*
262 *Modus & cautela impediendi immissionem bonorum.*
263 *Pignus & hypotheca soluitur satisfactione.*
264 *Oblatio debiti admittitur etiam post sententiam immissionis.*
265 *Et antequam fiat appretium.*
266 *Nisi sit erratum in appretio.*
267 *Et in quantitate debita.*
268 *Et adiudicatio facta plus debito, vel ex falsa causa, & num. 269.*
270 *Error in appretio facit venditionem nullam, & emptor vel missus in possessionem, fructus imputat in sortem.*
271 *Creditor immissus per hypothecariam super vna rerum possit variare, & nu. 272.*
273 *Variatio quando liceat in contractibus, iudicio, vltima voluntate.*
274 *Iura sunt cedenda possessori soluenti dodarium.*
275 *Mulieri agenti, an obstet exceptio cedendarum.*
276 *Et quid in fideiussore.*
277 *Et num id sibi vendicet in quolibet creditore, & numero 278.*
279 *Haeredes viri si plures sint, & vnus vult satisfacere, alter vero non, quid faciendum.*
280 *Verisimile non est mulierem vnam partem velle sine alia.*
281 *Haeredes viri si sunt plures, & vnus soluit de propria pecunia mulieri cedenti iura, num bona acquirantur aliis haeredibus.*
282 *Haeres emens rem pro aere alieno communi venditam, censetur redimere etiam pro consociis.*
283 *Bona redempta non desinunt esse antiqua.*
284 *Nomina debitorum ipso iure, ex l. 12. tabularum sint diuisa.*
285 *Modus vt creditor cogatur recipere solutionem pro parte tantum.*
286 *Et quid in dote.*
287 *Possessor num possit offerre mulieri pro valore tantum rei possessae?*
288 *Fideiussor quando possit capere de bonis debitoris, vt satisfaciat creditori.*
289 *Sors quid sit & qualiter accipiatur, nu. 290.*
291 *Sortes sunt illicitae, & quare.*
292 *Sortilegium est prohibitum.*
293 *Appellatio non datur a iudicio sortis.*
294 *Matthias per sortem electus in apostolatum.*
295 *Sors dotis, & dodarii non diminuitur per perceptionem fructuum a muliere creditrice.*
296 *Creditor de iure communi imputat fructus in sortē.*
297 *Etiam in causam dotis.*
298 *Nisi in casu quando maritus substinet onera matrimonii, & nu. 299.*
300 *Mulier non imputat fructus, & hoc est inductum maxima aequitate.*
301 *Pactum valet in certis casibus, vt fructus non imputentur in sortem.*
302 *Consuetudo inducit vt fructus non imputentur in sortem.*

303 Con-

303 *Contractus ad gaudimẽtum eſt vſurarius, & in conſcientia non tutus.*

304 *Dotis in reſtitutione de iure fructus imputantur in ſortem.*

305 *Fructus non imputantur in ſortem in ſolito negotiari.*

306 *Pactum de non computandis fructibus in ſortem valet, quando vſura, vel intereſſe licite debetur.*

307 *Crimen vſurarum, quomodo probetur.*

308 *Fructus non imputantur in ſortem, cum creditor ratione numeratæ pecuniæ ſubierit labores notabiles.*

309 *Amplia in venatore, piſcatore, & aucupe.*

310 *Mulier fructus percipit ex re hypothecata ratione alimentorum, etiam infra annum reſtitutionis.*

311 *Mulier percipiendo fructus poſt annum reſtitutionis illos percipit occaſione moræ pro intereſſe.*

312 *Intereſſe debetur dotis, atque etiam dodarij.*

313 *Matthæi Afflicti opinio refellitur.*

314 *Bona mariti etiam pro dodario mulieri ſunt obligata.*

315 *Priuilegium conceſſum doti, conceditur etiam eius augmento.*

316 *Mulier num teneatur ſtare colono, vel inquilino rerum hypothecatarum? & num. 318.*

317 *Vir conſtante matrimonio dicitur dominus, & adminiſtrator fundi dotalis.*

319 *Caſus, in quo creditor nõ imputat fructus in ſortem, & num. 320.*

321 *Dos datur ad onera matrimonij ſubſtinenda.*

322 *Ratio deciſionis iſtius conſuetudinis.*

323 *Maritus ratione retardata dotis, num poſſit emolumentum, vel intereſſe petere maxime in ſolito negociari?*

324 *Conſuetudo quæ dat aliquid pro intereſſe, num valeat, & num poſſit in pactum deduci?*

325 *Dos ſi conſiſtit in quantitate, vel in pecunia, interim ſi promittitur certa quantitas pro intereſſe, non eſt licitum.*

326 *Maritus viuens ſi intereſſe dotis non petit, donaſſe videtur, & num. 328. remiſſiue.*

327 *Limita in vſuris odioſis, ſecus ſi ſubeunt vicem fructuum.*

329 *Intereſſe dotis non ſolutæ à quo tempore currat?*

330 *Mora ipſo iure contrahitur, abſque interpellatione per lapſum biennij dotis non ſolutæ.*

331 *Maritus ſubſtinens onera matrimonij non impeditur ſtatim petere dotes.*

CAP. VIII.

Item quod vxor viro præmortuo de rebus sibi hypothecatis à viro, pro dodario sibi constituto, si cedere voluerit alimenta, quæ habet in bonis mariti, vel ad secunda vota migrare voluerit, integre fructus, & prouentus de rebus sibi hypotecatis percipiat, donec sibi de dodario satisfiat, nihil derogando sorti dotis, & dodarij.

Ista consuetudo venit continuatiue
ad consuetudinem præcedētem, scilicet, quia supra dixerat, quod viro
mortuo, vxor pendente restitutione
dotis, & dodarij habet victum, & vestitum, &
alia necessaria in
domo viri sui,
vel soceri; solutis vero dotibus,
& dodario, solam
habitationem, donec custodiat lectum viduale: in
haç consuetudine dicitur, quid
si mulier nolit alimenta, vel vult
ad secunda vota
migrare? dicit,
quod his duobus casibus, vel
vnoquoque ipsorum vxor est
audienda, & siue
stet in domo, siue secundo nubat, loco alimētorum poterit percipere fructus,
1 & prouentus de rebus † sibi hypothecatis pro
dodario, donec satisfiat mulieri de dodario, &
ex hac perceptione fructuum, & prouentuum,
2 nihil derogatur sorti dotis, & dodarij, † & hoc
dicit in effectu. Ex qua nota has consuetudines
3 adeo abhorruisse vsuras, † vt de eis nusquam
mulieri prouiderint etiam per modum inter
esse, sed solum præbendo victum, & vestitum
cum alijs necessarijs ad alimenta, vel manus ad
capiendum fructus, & prouentus ex rebus mariti pro dodario sibi obligatis, & id non aliter,
nisi alimenta remittat, vel si voluerit ad secunda vota migrare, vt habetur in consuetudine
præcedenti, & in haç nostra, & sequenti.

Nota ibi de rebus sibi hypothecatis à viro pro dodario, puta quia contracto matrimonio, constitutis dotibus, constitutum est dodarium vxori super bonis, vel certa parte bonorum, eaque obligat, & hypothecat vxori pro
dodario secundum has consuetudines per cultellum plicatum ante fores ecclesiæ.

Et nota, quod dicitur de bonis obligatis pro
dodario, non dicit pro dote, cum in fine tex. dicatur de vtroque, scilicet dote, & dodario, ibi nihil derogando sorti dotis, & dodarij. dic quod
4 in principio tex. † dum meminit de dodario, tātum, respexit ad eum casum, quo mulier lucratur dodarium, & ei dotes non debentur, quia
sunt lucrifactæ per hæredes viri prole suscepta,
& dote consistente in quantitate, seu in pecunia iuxta consuetudinem superiorem, capitulo
quinto. in fine vero dum dicitur de vtroque, dote, & dodario, respexit casum, quo mortuo viro
prole non suscepta, dotes, & dodarium sunt in
restitutione mulieri, secundum dispositionem
consuetudinis superioris, capitulo quarto, & sic
tam in casu consignationis, seu solutionis solius dodarij, quam in casu quo vtrunque, & do-
5 darium, † & dos debetur, loquitur hæc consuetudo, & hic videtur intellectus huius consuetudinis.

No. ibi, si cedere voluerit alimenta, quæ hēt,
nūquid in hac cessione
alimētorū † requiratur
6 causæ cognitio cū iudicis decreto? iux. l. cū ij. §.
prætor. ff. de transa. dic
quod non: tale enim decretum requiritur in ea
remissione alimētorū,
quæ debent ex testamē-
7 to, † vel vltima volūtate,
non in alijs, vt no. in d.
§. prætor. etiā cum tendat ī vtilitatē mulieris,
cuius īterest magis reci-
8 pere fructus, & prouentus
ex dotalitio, quā ab alienis manibus capere alimenta, vel cuius magis
interest iterū nubere, &
9 soboli procreandę operam dare, † d. l. 2. §. eam
transactionem, ff. de transact. nec in tali remissione requiritur insinuatio, etiam quod excede-
10 ret summam quingentorum aureorum, † iux.
l. sancimus. C. de dona. secundum Bald. in consi.
113. volum. primo. Ana. in singulari. 590. qui
etiam loquitur in remissione vsufructus. ibi de
bonis hypothecatis, scilicet tacita hypotheca à
iure inducta, l. assiduis. C. qui poti. in pig. habe.
l. vnica, §. & vt plenius, C. de rei vxo. act. quàm
etiam expressa in instrumento dotali adiecta,
vt not. in l. scripturas, C. qui poti. in pig. hab.
11 Sed, † an possit propria authoritate, occupare
bona hypothecata? dic quod non, præcedere
enim debet iudicis decretum, vel authoritas:
alioquin incideret in pęnam tex. cum ibi not.
per glo. Bald. & Saly in l. pignoris, C. de pign. act.
vbi est glo. plenissima. Negusan. in tract. pigno.
in primo membr. octauæ partis in fin. nume. 53.
12 versicu. vndecima conclusio, & perderet omne
ius, quod in re ipsa haberet. Ias. in l. nō dubium
C. de legi. Ripa. in capit. sæpe, num. 90. extra de
restitu. spoli. Alphan. in suis recollectis, in l. extat. ff. de eo, quod met. caus. capit. 621. Non igitur
13 poterit propria authoritate, † hæc mulier creditrix fructus percipere ex rebus sibi hypothecatis, quamuis hæc consuetudo dicat, fructus
14 percipiat, alias dicitur occupare, † & vim committere, vt per Bart. in l. creditores, in primo ridentiali. † C. de pig. nisi ex pacto apposito in in-
15 dentiali. † C. de pig. nisi ex pacto apposito in in-
16 strumēto, vel † licentia ibi data de ingrediendo,
tunc enim vigore talis conuentionis poterit ingredi possessionem rei hypothecatę propria authoritate, & absque iudicis decreto, vt habetur
in d. l. creditores, & l. pen. de pig. act. & l. si ra-
17 tiario. §. illo, ff. eo. tit. de pig. licet † vrbani agē-
do iudicis officio implorato possessionem ingredi

gredi debeat, maxime, vbi datetur reſiſtentia, &
18 ad euitandũ rixas, † & iurgia, operatur etiam il-
19 lud pactum, † vt poſſit creditor ingredi poſſeſſio nem etiam non vocato, nec citato debitore, nec iſto caſu dicetur creditor vim inferre, cum iuſta ſit cauſa ingrediendi, nec poſſet creditori in his
20 terminis, † per debitorem expelli, cum creditor tunc recte poſſideat, niſi velit ingredi creditor poſſeſſionem contra omnimodam volũtatem
21 debitoris reſiſtentis, † tunc enim non poſſet, & vim inferre diceretur, vt per Bart. in d. l. 3. C. de pigno. quæ tamen procedunt, vt ſupra dictum eſt contra debitorem, vel eius heredem. Contra autem tertium poſſeſſorem creditor habens
22 licentiam de † ingrediendo, exerceri non poteſt, & ratio eſt, quoniam iſtud pactum iſta vel licentia data creditori, non officit emptori et ſingulari ſucceſſori, l. fideicommiſſum, in §. tractatum, ff. de iudi. ſecundum Bart. in. d. l. 3. in 1. lectura, in fin. C. de pign. & in repeti. eiuſdem, l. in fin. quinta, quæſt. princi. in verſicu. pone, quod
23 debitor, quem ſequitur ibi Sal. Si vero petatur familia à iudice, † pro capienda poſſeſſione, tunc non requiritur citatio partis, ſecundum Alberic. in d. l. creditores, colum. 2. C. de pig. & ibi firmat Saly. & Imol. in c. potuit, extra loca. Alex. conſil. 132. volum. 3. Iaſ. in l. 2. C. de iur. emphi. colum. 74. & ſeq. Doct. in l. iuſte poſſidet, ff. de acqui. poſſ. & Afflict. in deciſio. 326. qui dicit iſtam deciſionem mirabilem, quia debuit conſtare in eo caſu per ſummariam informationẽ, quod conuentus erat hæres: vere tamen notorium erat: ſecundum tamen præfatos doctores,
24 fit differentia, † an ſit petita licentia ingrediendi, & requiritur citatio partis, ſecus ſi fuit petita familia pro aſſociando, prout de vtroque fuit locutus Alexand. in d. l. creditores, colum. 13. & in conſil. 131. & 132. volu. 4. & Deci. conſil. 146. pro tenui, & in conſ. 460. viſo puncto, vbi etiam
25 decidit, quod habens inſtrumentum cum clauſula conſtituti, & poteſtatem capiendi bona debitoris & eligat viã ordinariam, an ſibi afferat præiudicium, ne poſſit vltra propria authoritate poſſeſſionem capere? in qua quæſtione gloſ. in l. proinde, §. notandum, ff. ad l. Aquili. affirmat poſſe. & eam ſequitur Roma. conſil. 123. matre. Gram. conſil. ciuili. 95. num. 28. Alexan. & Deci. in prædictis eorum conſilijs contrarium aſſerentibus, nulla de prædicta gloſa facta mentione, quæ quidem opinio ſaluari poteſt, vt militet, quando fuiſſet lis conteſtata, cui præiudicat etiam nõ obſtante proteſtatione, quamuis Rober. Maranta in Specu. aduoca. in quarta diſputati. quæ habetur poſt praxim, reſpondeat dictæ gloſ. & contrarium teneat, licet ſibi non ſatis conſtans mutauerit opinionem, & contrarium ſenſerit in ſexta parte, num. 31. In quam partem libentiſſime inclinarem, maxime ſtante clauſula, quæ communiter, & vulgo in inſtrumentis adijci ſolet, vt vna via electa altera non tollatur, quam opini. reperi fuiſſe ſecutum Catelli. Cott. in ſuis memo. in ver. Pacta executiua, vbi etiam
26 firmat inſtrumentum dotis † non habere executionem paratam, refert Vrſillus in d. dec. 326. vide ad præmiſſa, Soci. in conſil. 82. ſuper quæſtione, per totum, volum. 3. & Afflict. in conſt. Regni, Pacis cultum, & Lud. Gozad. in conſil. 42. Neguſan. in tract. pign. in 4. parte princip. & latiſſime Andr. Tiraq. in tract. de conſtitutio. poſſeſſo. parte prima, num. xlij.

Nec poteſt præſentari iuxta formam ritus magnæ curiæ, cum non ſit liquidum. Paul. & Alex. num. 5. in l. item quia, ff. de pact. Loffr. conſ. 18. Soci. conſil. 96. num. 10. volum. 4. Rip. in l. in illa, num. 9. ff. de verb. ſigni. & propterea datur cautela, vt transfundatur in mutuum. Ana. ſingul. 248. & quæ requirantur, vt poſſit reaſſumi, Affl. deciſio. 6. Deci. conſil. 35. in fin. Soci. conſil. 277. num. 5. volum. 2. Bertran. conſil. 283. numero 6. volum. 3. Gui. Pap. deciſio. 2. & num rogatum per notariũ apoſtolicum, probet in prophanis, vide Doctores cumulatos per Ana. ſingul. 245. & 246.

27 Quæ mulier, † vt dictum eſt, creditrix, ſic miſſa in poſſeſſionem bonorum obligatorum, de iure communi non faceret fructus ſuos, l. ſi dominium, C. de pign. & Alexan. in l. à Diuo Pio. §. ſi pignora, ff. de re iudica. niſi per ſententiam
28 iudicis fuerint bona adiudicata. Affli. † in deciſ. 368. numero quarto, & in dubio præſumatur
29 poſſidere iure creditoris, † non autem iure dominij, niſi aliter appareat de adiudicatione, vt per Bar. in l. ſi. C. de iure domi. impetr. & merito, vt vtrique parti conſulatur, iudex viam eligere debet. Alexan. in l. prima, colum. 4. ff. ſi quis cautio. & per Afflict. in deciſio. 373. fuit determina-
30 tum. † Poterit nihiloſminus petere bona, ſibi pro dodario hypothecata, adiudicari, & quamuis creditor non cogatur, pro quantitate ſibi
31 debita, in ſolutum recipere res, † ſiue mobiles, ſiue ſtabiles, cum aliud pro alio inuito creditore, ſolui non poſſit, l. cum à quo, C. de ſolu. l. 2. §. 1. ff. ſi cert. peta. & ſimiles, tex. allegat glo. in d. l. cum, tamen hoc limitatur in inuito, ſecus ſi
32 volens, & lubens contentatur † aliud recipere, l. manifeſti iuris, C. de ſoluti. Limitatur ſecundo,
33 niſi debitor † ſit impotens ad ſoluendum rei mobilis, vel pecuniæ, tunc etenim poterit debitor inuito creditore rem immobilem dare in ſolutum. Authent. hoc niſi, C. de ſoluti. Si tamen
34 emptor non reperitur: † quod ſi reperitur emptor, procedetur ad venditionem, vt de pretio creditori ſatisfiat, vt in d. authent. hoc niſi. Quod li-
35 mita, † niſi in inſtrumento debiti ſit renunciatum diſpoſitioni d. authenticæ, expreſſe, vel per æquipollens, vt aſſolet fieri per notarios, dum dicitur, renuncians legibus loquentibus de bonis inſolutum dandis, tunc enim firma remanet regula, vt aliud pro alio creditor recipere non teneatur, vt per Docto. in d. authent. hoc niſi. Ad illam regulam ponit Iaſon viginti fallentias, in §. mutui datio, l. 2. ff. ſi cert. peta. & quod ſupra
36 diximus, procedit, † cum creditor exercet actionem perſonalem: ſi vero realem, ſiue hypothecariam à iure inductam, nõ ex prouiſione hominis immediate, quam hypothecam legalem ſiue

siue tacitam vocamus, vt in rub. ff. quib. mod.
pig. vel hypo. taci. contra. prout in multis casi-
37 bus, † & inter cæteros in dote ex cuius sola con-
stitutione tacita nascitur hypotheca, l. vnica, §. &
vt plenius, C. de rei vx. act. & poterit hæc mulier
38 ingressa possessionem bonorum, † sibi tacite hy
pothecatorum petere immissionem in bona vi-
ri per hæredes possessa vigore tacitæ, & legalis
hypothecæ, etiam, quod nullum habeat dotis
instrumentũ, cum matrimonium, dotisve con-
39 stitutio regulariter † scripturam non requirant.
l. neque sine, C. de nupt. nisi in casibus nota. in
authent. sed nouo iure, C. de nupt. Aut ex expres
sa hypotheca in instrumento dotali adiecta, &
40 tunc si in eo est † clausula præcarij, per quod na-
turalis possessio bonorum hypothecatorũ tran-
sit in creditorem, l. certe, §. 1. ff. de præca. vel con-
41 stituti, per quod, † ne dum naturalis, verũ etiam
ciuilis transit in creditorem possessio, & per quã
42 clausulam plenius, quam per solum præcarium
creditori consulitur, vt per Afflict. in decisi. 139.
numero quarto, & tunc cõtra hæredes viri age-
re poterit hypothecaria, cuius erit effectus, vt
res obligata relaxetur creditori loco pignoris
43 tenenda. † & possidenda, l. si eum venditor, in
princi. ff. de euict. & l. si fundus, §. creditor, ff. de
pigno. & habetur per Io. Pet. de Ferra. in for. lib.
in acti. hypote. in glo. relaxandum, donec fuerit
integre de fructibus, quorum perceptio extin-
guit debitum l. 1. in fin. ff. de pign. l. fin. C. de dist.
pigno. cum simili. vel de pecunia aliunde satis-
factum.

Verum tamen, si debitor adhuc in mora est
soluendi, vel quia non soluit die à iure, vel ab
homine præscripta, vel quia interpellatus non
soluerit, quibus casibus mora contrahitur, l. mo-
ra, in princip. ff. de vsur. l. magnam, C. de con.
& com. stipula. & l. si ex legati causa, ff. de verb.
obliga. cum simi.. poteritque creditor suum in-
44 teresse † cum fructibus compensare, vt in dictis
iuribus, & l. 1. C. de fen. quæ pro eo. quod inter.
citra tamen labem vsuræ, per tex. in ca. illo vos,
extra de pign. in hoc tamen differentia constitu
45 ta, † vt id in pactum deduci non possit, vt de
certa quantitate interesse conueniat, hoc enim
est prohibitum, secus tamen, quando petitur ex
prouisione legis, nulla per partes conuenta, nec
determinata quantitate, vt per Pract. Pap. in for.
lib. in actio. hypothe. in verbo. relaxandum, nu-
mero primo. Vel agere poterit contra tertium
46 possessorem bonorum obligatorum vigore † l.
creditores, C. de pign. vel l. fin. C. de acqui. poss.
& l. vetustissimam, C. de iur. domini. impetr. ex
clausula constituti in instrumento adiecta, quæ
47 operatur, † vt sine aliqua discussione peruenia-
tur ad possessorem, per allegata per Bellon. con-
48 sil. 34. † Similiter ex clausula dante potestatem
ingrediendi propria authoritate, vt per Afflict.
in decisio. 383. vbi dicitur, quid in eo iudicio sit
49 probandum, † & per Neguss. in secundo membr.
octauæ partis, & denique vtatur remedio satis
50 pingui per legẽ municipalem † Regni inducto,
scilicet per regiam pragmaticam, assistentiam,
qua disponitur vigore instrumenti habẽtis obli-
gationem bonorum, cum clausula constituti,
posse agi contra tertios possessores, etiam non
discusso principali debitore, quod quidem re-
medium est satis proficuum atque executiuum,
continens sub se omnia præallegata remedia in
dictis iuribus, l. creditores, C. de pign. l. fin. C. de
acqui. poss. & l. vetustissimam, C. de iur. domi.
impetr. contenta, vt per Afflict. in decisio. 383.
quæ vnita simul tantum important, quantum
prouisio dictæ regiæ pragmaticæ, quod quidem
51 practicantibus, † deseruit in curijs ecclesiasticis,
& alijs, vbi dicta regia pragmatica, non viget, vt
eius vice proponantur omnia simul remedia
prædicta.

52 Sed quid si vir obligauit omnia bona sua, † hę
redum, & successorum? quæritur, an bona pro-
pria hæredum sint obligata mulieri pro resti-
tutione dotis? ista quæstio satis est dubia, tamen
fuit bis decisum in Sacro Cõsilio Neapolitano,
quod per dictam clausulam non sint obligata
bona hæredum, vt per Affli. in decis. 200. & per
doct. Bald. & Ange. in l. assiduis, C. qui poti. in
pign. habe. vbi Ange. dicit bis se aduocato fuisse
Perusij iudicatum, quod notandum est.

53 Sed quid † si in instrumẽto dotali est dictum,
quod maritus dedit potestatem ingrediendi, &
capiendi propria authoritate de bonis suis, &
eius hæredum? & quidem non est dubium per
illam clausulam, induci hypothecam, vt in l.
creditor, §. post diuisionem, ff. qui poti. in pign.
habe. & illum tex. dicit Bald. in l. creditores, C.
de pign. non esse alibi. Tamen contrariam sen-
tentiam dic esse veriorem, quoniam licet dicta
54 verba † importent hypothecam bonorum debi-
toris principalis, non tamen hæredum, vt per
Cremen. in singu. secundo, in primo dubio, vbi
etiam in secundo dubio, subdit aliud pro indu-
cenda hypotheca, videlicet si pepigerit, vt si nõ
soluerit pecuniam liceret rem vendere, quia
55 tunc † induceretur hypotheca in casu per eum ibi
posito, & in casu præmisso, sic fuisse decisum as-
serit Afflict. in decisio. 201. quod dicit ipse esse
menti tenendum, vide Cotta. in verb. hypothe-
ca, & Negusan. in primo memb. 4. partis de pig.

56 An autem hypotheca competat † super fru-
ctibus rei hypothecatæ existentis pænes tertium
possessorem, vide l. 1. §. cum prædium, ff. de pi-
gn. & melius, quam alibi, vide, & distingue, vt
per Io. Pet. de Ferra. in for. libel. in acti. hypote. in
glo. fina. in verb. simul cum fructibus, ad quem
in hoc articulo semper recurre. Add. Boer. in §.
2. de consuet. hypoth. in consuetud. Bitur. & Re-
buff. lib. 2. ad constitu. regi. titu. de const. reddi.
arti. 1. glos. 8. num. 38. & lib. 1. tract. de liter. oblig.
arti. 4. glos. 2.

57 Poterit † etiam eligere venditionem istorum
bonorum obligatorum, post moram elapso an-
no dato ad restitutionem dotis in quantitate
consistentis, seu in mobilibus, & pecunia, quod
quomodo & qualiter procedat, vide Neguss. in
tract. de pign. in 1. memb. sexta parte. Hec tamen
58 consuetudo † videtur in aliquo immutare ius
com-

cõmune, cum per eam adhuc, non elapſo anno, poſſit ingredi poſſeſſionem bonorum hypothecatorum, pro dote, & dodario etiam circumſcripta facultate, propria authoritate ingrediẽdi in inſtrumento dotali adiecta, cum iſta conſuetudo ſimpliciter, † ac indiſtinctè loquatur,
59 ad l. 1. ff. de alea. & l. de pretio. ff. de publici. Nec non inducit, quod fructus, ſiue poſt moram hæredum in reſtituendo dotem, ſiue ante percepti, non imputantur, nec extenuant ſortem
60 dotis, † & dodarij, vt dicitur in fine tex. ibi, nihil derogando ſorti dotis, & dodarij, vt ibi dicemus de ratione.

An autem mulier poſſit petere ſequeſtrationem bonorum † pro dote hypotecatorum: dic
61 quod ſic, ſi debitum oſtendat per inſtrumẽtum, vt per Bart. in l. per hanc, C. de eroga. mili. ann. quem ad hoc nota, & idem Bart. in l. litibus, C. de agri. & cenſi. lib. 11. quod an indiſtinctè procedat, vide Abb. in c. 2. extra de ſeque. poſſ. & fruct. vide nota. in cap. examinata, de iudi. & in l. licet, ff. depoſi.

62 An ſi in inſtrumento dotali, † ſit data facultas mulieri capiendi de bonis mariti, vel alterius debitoris, pro quantitate debiti propria authoritate, & retinendi iuſto pretio, utrum ex prædicto titulo, cum antiquitate temporis præſumatur creditor poſſidere, iux. tex. in l. quædam mulier, ff. de rei vend. quod ſic, Soci in conſ. 115. volum. 4. & ſtante vetuſtiſſima poſſeſſione creditoris capientis rem obligatam, propria autoritate, & poteſtate eidem tributa, quod præſu-
63 matur iuſto pretio, † vt per Afflict. in deciſ. 368. ſicut dicitur in eo qui poſſedit diu rem diuiſam,
64 quæ olim erat communis inter fratres, † ſpatio decem annorum inter præſentes, & viginti inter abſentes, & pro illa, ſic diuiſa quiſque capit commoda, & incommoda dicto tẽpore, quod præſumatur diuiſio, glo. in verb. inſtrumentum, in l. ſi maior, C. commu. diui. Cepol. conſil. ciuil. 22. Deci. conſil. 79. & pro tenui in fine, Caſſan.
65 conſil. 11. nume. 39. † niſi partes fuiſſent inæquales, Boer. deciſi. 58. hæc quæſtio, imo ſi d. tempore res diuiſa teneretur in communione, habere-
66 tur, † ac ſi diuiſio facta non fuiſſet, & induceretur communio. Caſſan. in conſuetud. Burg. titu. 9. num. 3. carta 316. per textum, in l. itaque, ff. pro ſoci. Roma. conſil. 118. ſicut dicitur de ſententia ad inſtantiam creditoris in parte executioni demandata, & reperitur debitor per longum
67 tempus, † non moleſtatus, non poteſt niſi pro
68 reliquo † moleſtari, imo præſumitur in totum ſatisfactum, etiam de reſiduo. Anchar. conſ. 39. Aim. de anti. temp. in tertia parte, nume. 13. & per totum.

Quando autem mulier poſt mortem viri di-
69 catur eſſe in poſſeſſione bonorum, † pro dote hypothecatorum ad finem retinendi, filio, vel hærede viri ex aduerſo ſe opponente, quod ipſe eſt hæres, & poſſidet, mulier autem iure familiaritatis poſſidet, nec mutauit ſibi cauſam poſſeſſionis? vide Phili. Deci. in conſil. 232. in primo dubio, & Bald. in l. cum tibi, C. qui pot. in pign. hab. Caſſan. in conſu. Burg. rub. 4. §. 17. carta 184. colum. 4. verſicu. quomodo autem mulier, vbi
70 etiam, † quod poſſeſſio rei dotalis, vel pro dote obligatę eſt penes virum ipſo viuente.
71 Vtrum autẽ † hæc mulier ſit proprietaria, vel vſufructuaria horum bonorum durante reſtitutione dotium, & ſolutione dodarij? Gui. Pap. quæſtio. 525. plura allegat, quod ſit proprietaria, & quod ſit in poſſeſſione, Bald. in l. cum tibi, C. qui poti. in pign. habea. Tu autẽ dic contrarium ſcilicet, quod ſit in poſſeſſione per modum hypothecę, & proinde nunquam præſcribet. Caſſan. ſuper conſ. Burgu. rub. 4. §. 17. car. 183. col. 1. verſi. ſed pone, & nil eſt aliud, quam pignus particulare, quod habet mulier pro eius dote, & do-
72 dario. † Si tamen in libello proponeret ſe eſſe proprietariam, probaret tamen de vtili dominio, ſuccumberet, ſecus tamen ſi diceret, ſe dominam. de quo tamen vide allegata per Carell. Cotta. in verb. libellus non procedit.
73 Sed quid ſi maritus eſt † minor, nunquid poſſit obligare bona pro dote, & mulier in eis habebit hypothecam: dic quod ſic, l. 2. §. fin. cum l. ſequenti, ff. de reb. eor. qui ſub tutel. lo. Faber. in l. minor. C. de legi. tuto. Caſſan. ſuper conſuetud. Burgund. rub. 4. §. 17. verſicu. intellige verum, carta 183.

Sed quid erit mortua muliere, an eius hære-
74 des ſimiliter † continuabunt perceptionem fructuum, de qua hic dicitur, † vide Caſſan. in conſue. Burgund. titu. 4. §. 17. colum. 2. verſi. quid ſi mortuo marito, car. 183. vbi vide.

Sed pone mulier, † petit ſibi tot bona hypot-
75 hecata, vt inde fructus perciplat, † & quia plures erant hæredes mariti, vna pars eorum aſſignauerunt bona, cum promiſſione, quod alij qui erãt minores, ratificabunt, & quod interponetur decretum iudicis, & minores ratificauerunt, deinde petierunt reſtitutionem bonorum, prætendendo, quod fructus percepti extenuauerunt ſortem dotis: muliere autem ex aduerſo prætendente, bona fuiſſe ſibi in ſolutum data, & proinde fructus non debere in ſortem imputari: replicant minores, quod illa aſſignatio fuit facta per duos tantum cohæredes, & ſic non erat valida tanquam pro parte facta, eiſque non potuiſſe præiudicium inferre, etiam quia ſi ipſi minores aſſignaſſent, non valuiſſet aſſignatio abſque decreto tanquam de re immobili minoris, in quo caſu reſpondit Bald. in eius conſil. 322. parte 2. incip. vidua petijt, quod conſilium eſt ſecutus Caſſan. in conſuetud. Burgund. titu. 4. §. 17. vbi, an in tali aſſignatione requiratur iudiciale decretum, aſſerens in occurrenti caſu eſſe recurrendum ad dicta per Bald. in præalleg. conſil. vbi
76 etiam, nunquid † fructus dotis compenſentur in ſortem. de quo vide Bald. in conſil. 127. incip. quoniam quicquid, in ſecunda parte, & in conſ. 369. quod incip. in primo puncto, in 4. par. nec valet pactum de lucrandis fructibus.
77 Vtrum † autem in aſſignatione rerum vxori facięda, directi domini rerum feudalium requiratur aſſenſus, cum ſit tranſlatio de perſona in per-

personam, quæ de iure constitutionum Regni, non est permissa, vt per const. constitutionem diuæ memoriæ, & in c. 1. de prohi. feu. alie. per Lothar. ibi omne commertium, cum sit datio
78 insolutum saltem temporalis, † vide Matth. de
79 Afflict. † in decisio. 191. cum hoc videatur fieri ex causa necessaria consuetudine ista ad id impellente atque vrgente hæredes mariti, si non præcise postquam possent restituere dotes, & euitare hanc insistentiam super pignore, vt saltem causatiue dicantur facere ex causa necessaria, nec videatur assensus domini in hoc necessarius, vt per Afflict. in prædicta decisione. Quod
80 verum ipse † puto, si in primęua obligatione domini assensus interuenit, & cum sit mera facti perceptio fructuum, ius non tribuit, vt per Andr. in c. Imperialem, colu. 1. de prohi. feu. ali. per Feder. vt in his consecutiuis, & dependentibus
81 amplius † non sit necessarius per ea quæ scribit Andr. in d. const. constitutionem diuæ memo. & per Ant. Capyc. in d. c. Imperialem, de prohi.
82 feu. ali. per Frider. † Et similiter, non teneatur hæc mulier ad Laudemium. Areti. consil. 6. Cagnol. in l. 2. C. de pact. int. empt. & vend. quæstio. 25. & quæstio. 35. & vide decisio. Perusi. 60. numero 7. Et si duo plures vè sint directi domini,
83 vel hæredes plures, † quidam assentiūt, quidam dissentiunt, quid sit agendum. Gui. Papæ, quæstio. 410. & 508. Boer. decisio. 151. Tiraq. de retra. consangui. §. 23. glo. 1. & glos. 2. num. 4.

84 Nota tamen, † quod mulier hæc pignori incumbens priuatur beneficio, scilicet, vt suspectum debitorem allegare non possit, vt per Bal. in l. creditor, la 2. ff. si cert. peta. refert, & sequitur Catelli. Cotta. in suis memorali. in verbo. creditor, & rursus idipsum, in verb. debitor. Si tamen
85 villam, † vel Castrum capiat in pignus, non potest mulier præsentare rectorem in ecclesia iuris patronatus ad d. villam, & Castrum spectante, c. Bertoldus, & ibi hoc notat Abb. in primo notab. extra de re iud. & est communis opinio, secundum Rocch. de Curt. in tra. iuris patro. in verb. ipse, vel is à quo causam, quæstio. 27. quod pro singulari adducit Ana. allegatio. 109. numero primo.

Ista tamen acceptio rerum, † seu fructuum ex
86 eis non est alienatio, † cum ex ea dominium non transeat in mulierem, nisi esset pro tanta
87 æquiualenti quantitate dodarij, † quod non esset spes luendi, l. si res obligata, & ibi Paul. de Castr. ff. de leg. primo. Negusan. in tra. pign. par. prima, car. 10. & per Ias. in l. 1. §. per seruū corporaliter, ff. de acquir. poss. Cassan. super consuet. Burgun. rub. 4. §. 1. in verb. la femme, soit. num. 19. versic. limita hanc nostram.

88 Et quamuis † creditor dicatur possidere pignus naturaliter, & ciuiliter, vt per glo. in l. cum notissimi, §. 1. C. de præscri. trigi. vel quadra. ann. illud tamen dictum glo. restringitur, & intelli-
89 gitur ad finem, † vt creditori competat interdictum possessorium, si forte turbetur, vel deijciatur de possessione rei pignoratę, secus tamen quo ad effectus vsucapionis atque alios concernētes dominium, vel acquisitionem fructuum,
90 tunc enim non creditor, † sed debitor dicitur vere possidere, vt bene declarat Ias. in d. §. per seruum.

91 Attamen si assignentur bona, † siue in corpore, siue ad mensuram, quid sit, declarat Oldr. in consil. 197. Dec. cons. 347. Afflict. decisio. 68. Fabia. in tra. de empt. & vend. 6. parte princip. col. 6. versicu. circa quartum. Soc. Nepos consil. 42. lib. 2. Barba. in rub. extra de empt. & vend. Alexand. consil. 133. volum. 1. & cons. 120. lib. 2. & in cons. 8. lib. 4. Anto. Capy. in decisio. 14. Dida. Couar. pract. quæstio. c. 3. & ad mensuram intelligitur,
*92 secundum † morem regionis contrahentium, si nil aliud est expressum, secundum Afflict. in decisio. 363. num. 5.

Superest & illud, de quo fui interrogatus, num scilicet per licentiam intrandi in possessionem, quæ vulgo in instrumentis, ne dum dotalibus, verum etiam in alijs, transferatur in creditorem possessio? Resp. ex Bald. in l. necessaria, ff. de pign. act. & in c. primo, quid sit inuest. & Inno. in c. secundo, extra de consuet. Floria. in l. seruitutes, colum. 3. ff. de serui. qui videntur tenere
93 quod trāsferatur, † cum paria sint possessionem tradere, vel eā relinquere, vt alter ingrediatur.
94 Bald. in l. fina. † C. quando fis. vel priua. sed contrarium videtur approbatum: nam verbalis in-
95 uestitura non transfert possessionē, † secundum Bald. in prælu. feu. colum. 11. etiam si possessor velit illam transferre, secundum Bald. in cap. 1. quid sit inuest. Inno. in capitu. ex ore. de his, quæ fiunt à maio. parte capitu. Io. Andr. in c. cum M. extra de const. operatur tamen, vt inuestitus ca-
96 piat possessionem propria authoritate, † vt per Bald. in rub. C. de contr. empt. quæstio. 17. & in l. traditionibus, C. de pact. Angel. in l. si vacantia. C. de bon. vacan. lib. 10. Idem si licentia con-
97 cedatur à iudice de capienda possessione, † non enim videtur tradita possessio, nisi realiter, &
98 corporaliter tradatur † Abbas in capitulo, cum aliquibus, col. secunda, & tertia, de re iud. Bald. in prælud. feud. colum. 7. versicu. per primam, & ibi add. in verbo, transfertur possessio. Sicut etiā
99 per traditionem instrumēti, † transfertur possessio rei in instrumento contentę, vt est text. in l. 1. C. de dona. si tamen res est in præsentia, vt ibi illum tex. intelligunt.

100 An autem instrumentum rei venditę, † vel donatę debeat remanere pęnes donantem, vel donatarium, emptorem, vel venditorem? dic quod pęnes venditorem, vel donatorem, qui tenebuntur præstare cautionem de illud exhibendo, cum opus fuerit donatario, vel emptori, l. instrumentum, vbi Bald. C. de fideicomm. l. 1. in fine. C. de dona. & nota. in l. Titius, ff. de act. empt. & in l. si prædiorum, C. ad l. falc. & in his locis ample per Doct. & Andr. de Iser. in c. imperialem, §. illud, de proh. feu. alie. per Frider. sicut in legatario speciei, cuius instrumentum
101 est pęnes heredem, † cum cautione de illud præstādo, vel exhibendo, cū opus fuerit, secundum Bar. in l. quęsitū, §. Papinianus, ff. de fun. instr. & nota.

nota.in l.inſtrumenta, C.de fideicom.

102 Et nota verbum in textu,† alimenta, quæ habet in bonis mariti,quod etiam de iure mulieri, pro alimentis datur hypotheca,vt communiter tenent docto.in l.ſi cum dotem, §. ſin autem in ſæuiſſimo, ff. ſolu. matrimon. Campeg. in tra. dot. parte ſecunda, quæſtio. ſexageſimatertia, vbi quod pro alimentis bona viri, ſunt obligata, vide Neguſan.in tra.de pign. in quarto membr. ſecunda parte,num.47.in ſeſta ampliat.reijecta opinione Alexand. contrarium ſentientis, &
103 illud verbum tex.noſtri,† in bonis,expone,ideſt ſuper bonis,& importat hypothecam,vt no.in l. fundi trebatiani,& ibi Bart.ff.de fund.inſtr.& ſic
104 licite fructus percipit † pro alimentis pendente reſtitutione dotis, & ſolutione dodarij, quoniã licite poſſet de iure communi petere intereſſe,
105 etiam,quod aliunde ſe ipſam alere poſſet,vt per Alexand.conſi.200.volum.2.vbi quod hæredes tenentur ad intereſſe;donec dos eſt in reſtitutione, quicquid Varius ſecus conſuluerit, & male, in conſil.27.volum.4.

Vel ad ſecunda vota migrare voluerit.

Ideſt voluntariè migrauerit.ſic ĩ l.ſi.vbi no.per gl. ff.de rer.diu. Romulus occidit Remũ eo, quod muros vrbis tranſcendere voluerit, non enim ſubſequens prouiſio locum habet, niſi ad ſecunda vota vxor migrauerit, & dic, ſecunda vota, ideſt ſecundas nuptias, quæ vota dicuntur, vt in l. cum alijs, ibi, mulier ad tertia minime vota migrauit, & in l.hac ædictali, C.de ſecũ.
106 nupt. quamuis votum, † quandoque ſumitur, pro promiſſione Deo facta, Cic. de natu. deor. nonne aduertitis ex tot tabellis pictis, quam multis votis vim tempeſtatis effugerint, & Virgi. 8. Æneidos, vota metu duplicant matres, & ext. de vot. & vot.redempt.& habetur in Specu. eo.titu.quandoque pro conſenſu,ca.2. de elect. in ſexto, quandoque votum, ideſt oratio.l. denunciamus, C.de his, qui ad ecc.confug. quandoque pro voluntate,l.1.C.de obl.vo.
107 Et filius familias ex voto † non obligatur, l.ſiquis, §. voto. ff. de pollicita. ſed vide ibi Bart. & in rubrica, extra qui cler.vel vouen. & plene per Boer.deciſio.prima, & dicuntur ſecundę nuptię
108 nedum poſt primas,† verum etiã tertiæ, quartę, & vlteriores, glo.rubr.ff.de vulg. & pupi. ſub. & in l. ſi quis prioris, §. talem, in verbo, ſecundo thoro, C. de ſecu.nupt.

Et cum hic dicatur de ſecundis nuptijs, præmitte, quod multa priuilegia conceduntur pri-
109 mis nuptijs, quæ non dantur ſecundis,† imo ſecundo nubens ex præſumpta incontinentia multas, & diuerſas patitur pænas, quæ ſparſim in iure tradũtur, & hic inſerere ſub occaſione textus, mihi placuit, ad eruditionem iuuenum, cum ſit materia laborioſa propter diuerſitatem lecturarum, quæ habentur in legibus, C.eius titu.de ſecund.nupt.& propter varios intellectus, tam legiſtarum, quam canoniſtarum. Et cum diuerſæ ſint pænæ. Dic ſecundum Odofre. in d. rub. de ſecund.nup.quod ſi contrahantur infra annum luctus computandum à morte mariti, intra quẽ
110 tenẽtur lugere virum,† puniuntur pęnis de quibus loquitur tex.in l.prima, & ſecunda, eo titu.
111 & quia ſecundum Apoſtolum,†cum melius ſit
112 nubere quam vri,† cum concernant odium ipſarum mulierum, iſte pęnę ſunt ſublatę, capitu. pen. & c. fin.extra de ſecun.nup. Aliæ autem pęnę de quibus in omnibus ſubſequentibus legibus illius titu. loquentibus de mulieribus tranſeuntibus ad ſecundas nuptias, cum reſpiciant
113 principaliter † fauorem filiorum prioris matrimonij, & iſtę non ſunt ſublatę, ſecundum Bart. & Alb.in rub.eo.titu.& per Dec. qui teſtatur de communi, in capitulo eccleſia Sanctæ Mariæ, colum.18. extra de conſtitutio. Soc. conſil. 39. colum.6. Anchar.conſil.100.Iaſ. in l. ſed ſi poſt, C. de inoffi. teſt. Corn. in l. ſi qua mulier, C.ad tertullia. Aret. in d.capitulo eccleſia Sanctæ Mariæ, de conſtitutio. ad finem, vbi dicit pro hac communi opinione eſſe tenendum in iudicando, & conſulendo, & Neuiza. in ſilua. nupt.in verbo. Diuiti non eſt nubendum, lib. 2. vide Caſſan.ſuper conſuetud. Burgun.rub.6.circa præmi. in princi.

Prima eſt pæna, quod ſecundo nubens, & ha-
114 bens filios prioris † matrimonij in luctis nuptialibus pleno iure acquiſitis, amittit proprietatem ſolo vſufructu retento, cum fiat iniuria prædictis filijs per tranſitum ad ſecunda vota, ad quæ multum animaduertere debet hæc mulier, quæ vult migrate ad ſecunda vota, quia ſi habet filios, priuatur proprietate dodatij per eã quo ad proprietatem, & vſumfructum lucrifacti, ſolo vſufructu apud eam remanente, vt habetur in §.ſi vero ſpectet, & in §. ſi vero ſit ſoboles, in Authent.de nupt.non tamen amittet do-
115 na,† & munera miſſa ſibi contemplatione mariti, vt per Cremen.in ſing.82.Nec etiam ea, quę à viro ignobili, ipſa vero nobilis titulo donationis accepit in præmium, & quaſi in recompenſam nobilitatis, cum de his poterit diſponere, vt per Io.Lup.ad l.Tori.l.14.nume.8. quæ notabis. Et quæ dicta ſunt de vxore habente liberos renubente, eadem pariformiter dicuntur de
116 viro ſecundam vxorem ducente, † vt ſimiliter priuetur proprietate dotis, per eum lucrifactæ, ſolo vſufructu apud eum remanente, vt vult Azo.in ſum.Authent.de nupt. & volunt docto. in l.fęminæ, & l.generaliter.

Secundo, quia non põt quoquo tit. lucratiuo plus dare ſecundo viro, quam vni ex liberis prioris mariti, cui minus reliquit, l.hac ędictali. C.de ſec.nup.§.optime, in aut. de nu. & iſta pæna ſimiliter eſt communis, tam in muliere, quã etiam in viro, vt per Io.de Garron.in d.rub. C. de ſecũ. nupt.num.9.Arr.Pinel.in l.fin.C.de bon.mater. circa princip. Lupus in repet. rub. de don. inter virum, & vxorem, §.50.num.35.Dida.Couar.ad quartum lib.decret.titu. de ſponſa.c.3.§.9. parte ſecunda, num.7.8.Alciat.in l.prima, ff. de verb. & rer. ſign.

Tertio, quia ſi aliquam filijs prioris matrimonij

monij contulit liberalitatem, reuocare sub prætextu ingratitudinis non potest nisi in solis tribus casibus, cum contra se habeat præsumptio-
119 nem, quod hoc faciat potius ob maritalem, † & nouum amorem secundi viri quam vere ex causa ingratitudinis vt in §. mater. in auth. de nupt. & habetur in Authen. quod mater. C. de reuo. dona. quam authenticam aliqui habent in l. fi. C. de secun. nupt.

Adde partis pœnā, l. hac edictali. C. de secun
120 nup. non habere † locum in muliere habente filios vulgo quæsitos vt per Bal. in l. cum pater. §. mater filijs. ff. de leg. 2. Cremen. in singula 88.

Quarta pœna infligitur mulieri secūdo nubē-
121 ti vt priuetur † omni priuilegio quod a primo viro retinebat etiam in viduitate. §. non tamen permittimus. in Auth. de nupt l. filij. §. Vidua. ff. ad municipa. in c. ex parte. de for. compe. vt si cōcessum fuerit priuilegium patri pro se, & filijs ma-
122 sculis, † & fœminis, intelligitur donec in capillo & viduitate permanserit, non autem si trāsit ad maritum, vt per Corsett. in suis notabi. in verb. priuilegium. Vid. glo. in l. mulieres. C. de digni. lib. xij. & amittit etiam priuilegium matri con-
123 cessum † ob filium, vt in casu l. 1. ff. de senato. vt nota. i l. quoties C. de priui. scholar. lib. 12. Corn. cōsi. 177. vol. 4. Vid. Curti. in c. 1. §. 1. 26. quæst. in fin. qui feudar. poss.

Quinto, nā filia committenda matri ad educa
124 tionē, non † committitur, si transit ad secunda vota, & potior erit causa agnatorum. l. 1. & l. 2. C. vbi pup. edu. deb. §. iucundum. in auth. de nup. & per Cyn. & alios in d. l. 1. glo. in c. fi. de cōuersi. infid. Bal. in consi. 114. incip. quidam nobilis. & consi. seq. volu. 3. duplato. lib. 1. consi. 126. & consi. 132. & Gui. pap. quæst. 539. Capra. consi. 72. in 3. dub. Ang. in l. generaliter. C. de secun. nup. Io. de Garro. in rub. C. de secu. nupt. nu. 16.

Sexto pœnā incurrit, vt susceptam tutelam vel
125 curam † filiorum amittat ob transitum ad secunda vota, non petito tutore nec reddita ratione. authen. eisdem pœnis. C. eo. Affli. in deci. 357. & quamuis vidua non teneretur ad præstandum
126 scrupulosam rationē † administrationis tutelę, si tamen transit ad secunda vota, secus est. prout de primo nota. in l. quidam decedens. ff. de adm. tuto. de secun. authoritates allegantur per Io. de Garro. in d. rub. C. eo. num. 75. quam administra
127 tionem † si iterum viduetur, non recuperat. vt per Catelli. Cotta. in suis memora. in verb. mater quæ transit ad secunda vota.

Septimo pœnam incurrit, nam perdit legatum
128 a viro relictum † sub conditione, si secundo non nupserit, & secutis nuptijs statim priuatur lega-
129 to, & priuatio † retrotrahitur, quæ pœna communis est, & vtrique viro & mulieri congruit, vt in §. quæ verò. in authen. de nupt. vnde sumitur Authen. cui relictum, & est casus notabilis, quo
130 transfertur dominium † sine traditione. vt voluit Ant. de prato. in l. si aliquam. col. 23. ff. de acqui. possess. addendus ad limitationes traditas per Ias. & alios in l. traditionibus. C. de pact. & idem iuris erit in legato, si cum filijs moretur secundum Garrone. in d. loco. nu. 30.

Octaua pœna, nam in bonis paternis ab inte-
131 stato filijs † non succedet, nisi in vsufructu. l. mater. C. ad S. C. tertulli. §. hinc nobis. in authen. de nup. vnde sumitur Authen. ex testamento. C. de sec. nupt. & per Angel. latissime. in auth. de non eli. secundo nuben. in princ. col. 3. An autem procedat in viro, videnda est glos. in verb. delata. in l. feminæ. §. illud. C. de secu. nupt. vbi per doctores.

Nono, quia perdit alimenta à viro sibi relicta,
132 secundum Io. Pet. de ferra. † in for. libe. quo vxor. agit ad do. in gl. in verb. donec vitam. col. 2. quia relinquendo alimenta à filio hærede videtur re-
133 linquere in domo: vnde † secundo nubendo nō dicitur amplius in domo esse, licet contrarium velit Areti. consil. 40. & Picus in l. Titia. §. Titia cum nuberet. quæst. 64. ff. de leg. secundo, ea ra-
134 tione, † nam sicut non perderet vsumfructum simpliciter relictum, auth. hoc locum. C. si secū. nup. muli. ita nec alimenta. mihi tamen videtur distinguendum an sint relicta alimenta, si cum filijs fuerit commorata vel in domo & proce-
135 dat † prima opinio, secūdā autem opinio si simpliciter sit legatum alimentorum, ex quo non videntur legata alimenta sub conditione, sed pure.

Decima pœna addi potest, vt sicut mulier se-
136 cundo nubens † non debet ali ab hæredibus viri, vt dicitur in proxima præcedenti consuetudine, ita etiam non debet vestiri vestibus lugubribus, licet alias esset vestienda infra annum, si nō secundo nupsisset, vt voluit Bal. in consi. 478. incip. quædam sunt res. in fin. vol. 5. vbi dicit quod ad
137 pannos nigros viduales † attenditur qualitas personarum, & sicut vxori debent alimēta, ita & indumenta, vnde si absque veste viduali non potest recte transire, debet ei fieri expensis viri, & quod ita obseruat consuetudo: tamen si post deponat luctum & habitum vidualem, reddat vestes,
138 quas recepit, † & contempsit, & tenetur restituere postquam transiuit ad secundas nuptias vestes prædictas, secundum Alex. in l. si is qui quadringenta. §. fi. ff. ad l. falci. sed Imol. & alij in l. in his. §. 1. ff. solu. matri. distinguunt inter vestes pre-
139 tiosas, † & quotidianas, vt ad primas teneat, non alias, & voluit Capra. in consi. 135. in tertio dubi. Campeg. in tra. doti. part. 1. quæst. 56. Lup. in repeti rub. extr. de don. inter vir. & vxor. §. xj. num. 8. Amittit igitur quæ erant sua causa viduitatis, &
140 filijs † primi matrimonij applicantur. Corn. cōs. 314. nu. 4. volu. 4.

Vndecimo, nam licet alias regulariter mater,
141 non excludatur per substitutionem † tacitā sub expressa vulgari contentam, l. fin. C. de insti. & substi. tamen si ad secunda vota migrauerit, tacita pupillaris eam excludet. Ang. in l. 2. ff. de vulg. & pu. substi. & in l. precibus. C. de impu. & alijs subst. refert & sequitur Alex. in add. ad Bart. in l. fæminę. C. de secun. nupt. ista tamen opinio non est tuta, & in contrarium est communis opinio, secundum vtrumque Imol. Areti. Ias. & socci. in d. l. 2. & de communi testatur Io. de Garro.

in rub. C. de secun. nup. num. 44. nisi aliter ex coniecturis appareat de voluntate testatoris, & nisi fuisset vxori relictum sub conditione si
142 non secūdo nuberet, † quod considerat Bar. & Docto. in d. l. 2. & Alexan. in consi. 12. versi. quod autem tacita, col. 7. vol. 3. & idem dicitur
143 de compendiosa substitutione † facta per verbum commune etiam intra tempora impubertatis, vt licet matrem non excludat cum obliquetur secūdum opin. Bar. in l. Centurio, ff. de vulg. & pupil. quam opin. secutum est sacrum consilium Neapolitanum, Afflict. in decis. 367. non tamen admittetur mater si ad secunda vota migrauerit, vt per Ias. in l. precib. col. 14. C. de impub. & alijs substituē. quamuis Areti. & Paul. de Cast. relati per Ioā. de Garro. contrarium senserint, vide eum ibi. in d. rub. num. 45.

Duodecimo pœna infligitur mulieri migra
144 re volenti ad secunda vota, † vt dodarium lucri factum per eam in casibus notatis in præcedentibus consuetudinibus si consistat in pecunia vel mobilibus restituat filijs prioris matrimonij, nisi satisdet de id restituendo per casum l. hac edictali, §. his igitur, C. de secund. nupti. vbi id notat expresse, quod nota, & bona matris transeūtis ad secundas nuptias sunt ta-
145 citè obligata, † & hypothecata filijs primi mariti pro conseruatione, & consecutione huius dodarij, per eam lucri factū à die, quo res ad eandem mulierem peruenerunt, vt est textus notab. in d. l. hac edictali, §. his illud, versi. in omnibus, C. de secun. nup.

Decimotertio pœna est, vt mulier, quæ de
146 iure infra annum † est alenda ab hæredibus viri secundum Cyn. & Docto. in l. fi. C. de bon. mater. & latè per Docto. in l. diuortio, ff. solu. matr. & in l. 1 §. exactio, C. de rei vxo. act. Ang. consi. 113. Alex. consi. 27 vol. 4 etiam secundū has consuetudines si transeat ad secunda vo-
147 ta, † non debeat ali a prædictis hæredibus, vt per Io. Petr. de Ferrar. in for. libel. quo dos peti. in glos. ac etiam alimēta, Ias. in §. fuerat, col. 6. Insti. de actio facit optimè consilium Socin. 180. diligenter, col. pen. quod statutū tribuens
148 alimenta viduæ ad rationē † quinque pro cētenario, non habet locum si deinde nubat.

Decimoquarto pœna est, quod quamuis fi
149 lius familias regulariter † non habeat actiuā testamenti factionem, l. qui potestate, cum simi. ff. de testam. tamen in lucro dotis, quod pater fecit si transit ad secundas nuptias, perdit proprietatem, poteruntque filij prioris matrimonij de eo testari per ea, quæ scribunt Ias. & Phili. Deci. in l. fi. C. qui testa. facer. poss. & tenet Io. de Garronibus, in repeti. rub. C. de secun. nup. num. 53. vbi vide & nota.

Decimoquinto, pœna mulieris migrantis
150 ad secunda vota, † vt non facilè inueni at virū, nam si fuerit tutrix administraueritque tutelam filiorum primi viri nō reddito cōputo, bona secundi viri erunt obligata tacitè filijs primi matrimonij, l. penult. C. in qui. cau. pig. taci. contraha. & in §. finautem, in aut. de nupt. glos. in c. ex parte, extr. de appell. Bald. consilio 200 imprimis, vol. 4 & in hoc fallit illa regula,
151 ne vxor pro marito, † nec maritus pro vxore, C. ne vxor pro mari. astringeturq; maritus pro obligatione mulieris præterita, & quod hoc sit pœna, voluit Ancha. in consi 316. in causa, quæ vertitur, & Alex. in addi. ad Bar. in l. fœminæ. C. de secun. nup. & quod dicitur de vxore,
152 † idem dicitur in viro, secundum Odofre. in d. l. penul. C. in quib. ca. pign. taci. contra. Neg. in 4 memb. 2. par. num. 156.

Decimosexto, vt quamuis per constitutio-
153 nem regni. Quam pluriumr † De adiutorijs, Vassalli teneantur adiuuare dominum eique subuentionem præstare in certis ibi narratis casibus, & inter cæteros pro maritanda dotandaque baronis filia, & hoc etiam volunt Spec. secutus Roffre. Beneuentanum, in tit. de feu. §. quoniam super homagijs, circa fin. ver. & nota. Io. Ray. in c. Imperialem, § firmiter, de prohi. feud. alien. per Frider. Iac. de S. Georg. in inuesti. feu. in verb. qui quidem inuestiti præstiterunt iuramētum fidelitatis, in antepen. col. cum sequ. & Guid. Pap. quæsti. 57 tamen illud procedit in primo matrimonio, secus si transiret ad secunda vota vt per d. decis. 57. Guid. Pap. in fi. Petr. Anrib. in tract. muner. in prima diuisi. circa fi. & vid. Roma. consi. 408 in proposito, col. 2. dum loquitur de legato facto pro fi-
154 lia maritanda, an debeatur primo natę, an vero primo maritatę de quo etiam per Imol. in consil. 13. incip. in causa, quæ vertitur. & facit bonus tex. in l. boues, § hoc sermone, ff. de verb. & rer. sig.

Decimoseptimo pœna est, vt quamuis patri, & matri debeatur in bonis filij legitima si-
155 ne aliquo † onere, l. quoniā in prioribus, vbi glo. in verb. sanctionibus. C. de inoffi. testa. & Gui. Pap. quæst. delphi. 478. quam legitimam habent pleno iure: Tamen si pater vel mater transit ad secunda vota succedent vni ex filijs prioris matrimonij cum alijs filijs superstiti-
156 bus ab intestato, † vel ex testamento præter, vel contra voluntatem testatoris, quod exemplificatur, quia instituit eum in eo, quod de iure debebatur, vel præterijt, vel exhæredauit sine causa, quo casu venit ad successionem contra voluntatem filij, vt est tex. in §. cum igitur, in auth. de non eli. secun. nub. qui tex. non est hodie correctus, ob secundas nuptias in bonis, quæ filius à patre habuerat, vel à matre, perdit proprietatē & habebit solum vsum fructum, & quantum ascendit legitima ipsi parenti debita Oldr. conf. 33. Areti consi. 72. in secundo dub. Aymo consi. 37. Afflict. decis. 73. vbi additio. Alex. consi. 63. vol. 5. & per Garro. in auth. ex testamento, C. de secun. nupt. & per eundem in rub. illius tit. num. 77.

Decimooctauo pęna, quia pater vsufructua
157 rius, ac legitimus † administrator bonorum maternorum filij, iux. l. 1. C. de bon. mater. & l. cum oportet, C. de bo. qui liber. per transitum ad secūda vota illum amittit, applicabiturque filius proprietatem habentibus, nec morte eo-

rundem filiorum recuperabit, vt habetur in l. generaliter, in prin. C. de secun nup.

Decimonono, quia parens, qui lucratus est
158 aliquid de bonis † coniugis præmorientis si non transiret ad secunda vota, posset pro libito, quicunque illa lucra alienaret tanquam bona propria, excepta tamen dote, & donatione propter nuptias, de quibus solum permittitur alienatio partis eum, vel eam tangentis pro numero filiorum, vt habetur in l. generaliter, §. si C. de secun. nupt. & in authen. vxore, & in authen. si tamen, eod titu tamen si migrare voluerit ad secunda vota, nil de illis poterit alienare nec disponere in præiudicium liberorum primi matrimonij, l. generaliter in princip. C. de secun. nupt. §. si vero expectet, in Authen. de nupt. Imo ipse, vel ipsa lucrante inuito, vel inuita, filij prędicti illa habebunt in solatium iniuriæ per parentem illatæ ob transitum ad secundas nuptias, vt considerant Doct. in d. iuribus per eadem iura & firmat Ioan. de Garro. in rub. C. de secun. nupt. numero 82.

Vigesimo mulier non reddita ratione admi
159 nistratæ tutelæ † filiorum primi matrimonij, nec petito tutore, si migrare voluerit ad secunda vota, non potest dare in dotem secundo viro vltra tertiam partem bonorum suorum, nec similiter eidem relinquere in testamento l. 1. & authen. eisdem pœnis, vbi Doct. C eo. quod benè nota ad limitationem l. hac edicta li, in ver. nec dotis, C. de secun nup. secundum Io de Garro. in rub. illius. tit. nu. 85.

Vigesimoprimo notādum est valde, quod
160 dando mulier † nomen debitoris in solutum in dotem primo viro, transeunt iura sine cessione aliqua per textum notab in l. 2. ff. de acti. & obli quod non est in vidua renubēte, nam eo casu non transeunt iura sine cessione, vt per Bald. nouel. in tract. de priui. doti. in 6. par. specia. 71. vbi vide.

Vigesimosecundo, nec filius, nec tutor filio
161 rum tenetur munus nuptiale † mittere matri transeunti ad secunda vota propter odium nuptiarum, l. tutor secundum dignitatem, §. si. ff. de admi tute. & in l. 1. §. præterea, ff. de tute. & rati. distra cum secundæ nuptiæ fiant cum rubore faciei detegētis maculam, cordis, vbi primæ nuptiæ habent iocunditatem lætitiam, & festiuitatem, Bald. in l. sancimus, C. de nupt. & in proœm. decret. in verbo. Rex pacificus, in 4. col. versi. pudicos, & sunt signum incontinentię Bal in authen. cui relictum, C. si secu. nupt. muli. & fit iniuria primo viro, cuius anima cō tristatur. §. quia vero in auth. de nupt. & contristantur valde filii primi viri, §. Gregoriana, in authen. de non elig. secun. nuben. §. soluto, §. venient, in authen. de nupt. cum similibus.

162 Addatur prædictis, † vt secundo nubens deploret bonum maritum, cum minus bono sit coniuncta. glo. in princi. in auth. de fideiusso. in verbo a parente, coll. 1. sed hæc pęna non
163 est generalis, quia † multæ gaudent de morte mariti, gloss. in l. pater seuerinam, §. socrus, ff. de condit & demon. maximè si erat senex, in-
164 firmus, & malus. Insuper secundarū nuptiarum pęna est, quod maior dos debetur viduæ, quam virgini, vt per Bal. in consi. 98. incip mulier maritum ducit, vol. 1. & eget ampliori dote, quam virgo, Bald. in consilio 26 proponitur, volumine 4. & virginitas est altera dos secundum Panor. consilio 79. columna 3. volu-
165 mine 2. † Item, quia licet ob non confectionem inuentarij legatarius consequatur solidum etiam, quod non suppetant vires hæreditarie, §. si vero non fecerit, in auth de hęr. & fal cid. tamen nouerca, cui legata sunt alimēta,
166 non potest † prætextu inuentarii non confecti petere vltra vires hęreditarias siue absorbere totum patrimonium Bal. in consi. 70 inter
167 consilia Alex. vol. 4. † Adde prædictis, quod mulier migrans ad secunda vota sicut amittit tutelam, vt supradictum est tanquam suspecta, ita redditur suspecta in petendo tutorem, cum alioquin ab ea petitus esset præferendus in auth. de nupt. §. sin autem, vbi gloss. in verbo tutorem petens. igitur ob secundas nup-
168 tias est suspecta etiam in petitione, † & peti-
169 tus tutor ab ea non est † præferendus legitimis, vt per Anto de Butri. in consi incip teuo catur in dubium, & habetur in l. si quis sub cō ditione, ff. de testamē tute. & in authen. matri. & auiæ Auth. sacramentum, C. quando muli. offi. tute. fun. potest. Item sciendū, quod quam
170 uis † alias conditio viduitatis in legato per virum vxori facto censeatur repetita in alio legato diuerso, maximè si repetitio non noceat testatori, tamen conditio uiduitatis seu conditio si thorum uiduale seruauerit, cum eius effectus offendat maritum eique displiceat,
171 adiecta in vno legato, † censetur repetita in alio ex præsumpta uoluntate testatoris secundum Paul. de Castr consi 153. uol. 1. incip. super primo quæsito, in secundo dubio, quod est consilium 11. in 1. uol secundum nouam impressionem, & facit, quod uoluit Cuman.
172 in l. in repetendis, ff de leg. 3. † Idem iuris si legauit habitationem domus si caste & honeste uixerit, uel uitam uidualem duxerit. An autē idem sit, si maritus legauit uxori omnes pannos laneos, & lineos, an ea conditio uiduitatis censeat repetita si caste, &c. Vide latissimè per omnes in l. in repetendis, ff. de legat. 3. & uide Ioan. de Garro in rub. C. de secun nupt. a nume. 102 amplissime differentem. Non tamen omittendum puto, huiusmodi legatum amis
173 sum ob transitum ad secunda uota † nō recuperari per ipsam mulierem, si iterum uiduetur. Bertach in eius Alphab. in uerbo, legatū uxori, sicut nec tutelam amissam ob migratio
174 nem ad secunda uota † non rehabebit si secūdus uir moriatur, iterumque uidua efficiatur, de quo uide per Saly. & Doct in d. auth sacramentum. vbi per Cyn quan. muli offi. tutel. In
175 super licet † regulariter, quis nō possit decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus, l. ius nostrū, ff. de reg iur cum simi. tamē si mulier testando instituerit hæredem uniuersalem,

lem, & insolidum secundum eius virum, cui
relinquere non potest nisi tertiam partem, vt
supradictum est, tunc remanet testata pro ter-
tia parte, & in reliquis duabus partibus rema-
nebit intestata, nec accrescet viro, iux l. quo-
ties, C. de hære. insti. & l. prima, §. si ex fun-
do, ff. eod. qui iura sic limitant hoc casu nul-
la alia de causa, nisi in odium secundarum nu-
ptiarum, vt voluit prædictus Doctor Ioan. de
Garronibus, post gloss & Doctor. per eum
allegatos in repeti. rub. C. de secun. nupt. nu-
mero 107.
Et quamuis actio dotis non admittat com-
176 pensationem, † neque retentionem, l. vni-
ca, §. taceat, C. de rei vxo acti. tamen si mater
migrare voluerit ad secunda vota, non reddi-
to computo tutelę per eam administratę, po-
terit dos retineri, sicut etiam ratione cautio-
nis per eã præstitę in assumptione tutelę po-
177 terit carcerari, † vt per Soci. in consilio 180.
incip. diligenter pũcti narratione, in princip.
& in colum. 2. volum. 2. Negus. in tract. pig. in
178 pri. memb 5. part. numero. 36. † Sunt etiam
& aliæ pœnæ a iure inductę in odium secun-
darum nuptiarum, quæ per scribentes seria-
tim ponuntur in locis superius allegatis, &
per Benedi in capit. Raynutius, in verbo, qui
cum alia contrahens, numero 199 extra de
testamen. & per Did Couarru. ad quartum li-
brum decreta. §. 9. secunda parte, ad quos le-
ctorem reijcio, mihi tamen satis sit annuisse
huic mulieri ad secunda vota migrare volen-
ti, in quot iurgia, ac pœnas subintret, maxi-
me si infra annum luctus nubere intendat.
179 † Vtrum autem mulier relicta executrix te-
stamenti perdat executionem ob transitum
ad secunda vota? dic, quod non, secundum
Barto. in l. a filio, ff de adim leg sequitur Bal.
in authen eisdem pœnis, C. de secun nupt. &
quidem pro singulari tradit Pet. Rauen. in sin
gu. 288 mulier.
180 Mater † tamen tutrix filiorum transiens ad
secunda vota, antequam contrahat, duo tene
tur facere, primo, quod petat tutorem dari fi-
lijs, secundo, quod det rationem tutelæ & in
tegraliter soluat, quod debet ex ratione gestę
tutelæ, & si hoc non facit, priuatur impube-
ris successione ab intestato si impubes dece-
dat, & si pupillariter ei substituta sit, l. matrem
181 & l. omnem. C. ad Tertul † & idem dic de quo
cunque succedente pupillo ab intestato, si nõ
petat tutorem ei dari, l. sciant, C. de legi hære.
182 † An autem mater antequam transeat pos-
sit petere, vt detur tutrix auia Item si satisfa-
cit reddendo rationem legitimo non confir-
mato, & an sit in electione matris petere, quẽ
vult tutorem filio, & an idem sit in tutrice te-
183 stamentaria, † & an si mater fiat monaca nõ
petito tutore, incurrat illam pœnam, & an idẽ
sit in matre secundo desponsata nondum co-
gnita? vide per Bald in d l omnem. C. ad S C.
184 Tertull. † & an excusetur in hoc vel alijs igno
rantia iuris, vel facti, vbi potuit peritos con-
sulere? Bal in l. iuris ignorantia, C. qui admit-
185 ti. † Mater tamen, quæ non petiit tutorem
filiis antequam secundo contraheret, excusa-
tur in sequentibus casibus Primo si filius de-
cessit iam factus pubes, l. matrem, C. ad Tertul
lia. Secundo si mater est minor vigintiquin-
que annis, l. 2. C. si aduer. delict. Tertiò si pater
voluit vt legitimus præferatur matri, vel si
emancipauit filium impuberem, vt not. Bart.
& Bald. in d l matrem, licet ibi gloss sentiat cõ
tra. Quarto, si pupillus moritur infra annum,
§. fin institut de Tertullia. Senatus Consulto,
186 l. 1. §. eleganter, ff de lib. agn & † iste annus
potest per iudicem abbreuiari, & si abbreuie-
tur, & mater sit negligens, punitur dicta pœ-
187 na. l secunda, § si mater. † ff. ad Tertullian. &
alij casus excusationis videantur, qui ponun-
tur per Alfonsum Montaluum, ad ll. regias
partita, libro tertio, in l. tertia, in titu. de las
guardas, de los orphanos, in glos. in verb. en
guarda, vbi videas.
188 Adde, † quod pater efficitur suspectus filiis
circa administrationem bonorum filij cum
transit ad secundas nuptias. vt per Io Fab. in l.
cum oportet C. de bon. quæ liber.
189 Optimum erit consilium † mulieri, ne ad
secunda vota pertranseat, nam ita faciendo,
& in viduitate permanendo, vxor in lucro do
darij quemadmodum maritus in dote lucra-
ta vna cum liberis partem habebit in succes-
sione etiam in proprietate. Authen. si tamen
abstineat, C. de secun. nup. § quia vero mu-
lier vt fra. filij, in authen coll. nona, & § solu-
190 to igitur, in authen. de nupt. † & poterit li-
bere eadem quæ ex lucro prioris matrimonij
capit abstinens a secundo libere alienare vel
distribuere liberis, vel etiam extraneis, ne-
que possent liberi reuocare, vel petere aliena-
ta, nisi intestata, vel intestatus decederet, quo
casu, quæ non sunt alienata, repetunt filij, &
ex illis nepotes, l. si quis, §. illud etiam, C. de
secund. nupt.
191 Sed † quia arctissima est vita continentiæ,
vt dicit Luc. de Pen. in l mulieres, columna
sexta, C. de incol. libro decimo, & laborio-
192 sum est valde continere † cum pauci inue-
niantur sine vitio carnis, vt dicit Præposi. in
rubrica, extra de sponsa. circa princip. etiam
Beato Apostolo, qui fuit vas electionis, capi-
tulo, si Paulus, trigesimasecunda, quæstio-
ne quinta, ad Corinth. primo, dum inquit
datus est mihi stimulus carnis meæ, qui me
193 colaphizet, † & præcipitem animum in li-
binem coercere difficillimum est, & nisi
194 Deus † ipse manum adhibeat, impossibile
homini, & vix prosint iuuamenta Ouidii de
remed. amor. relata, quorum potissima, cor-
poris exercitium animi recessus ab amante,
ita, vt ferrum ferro trudatur. Vide Neuiza.
in Siluan. nupt. in verbo, non est nubendum,
iccirco melius est nubere, quam vri secun-
dum Apost.
195 Sed, † quia nouis morbis noua remedia
adhibenda sunt, cap. graue, extra de præben.
quærendum est, quomodo, & qualiter occur

ratur hisce pœnis, & quo remedio euitari queant. Doctores varijs in locis varia adhibent remedia, & cautelas. Nos vero ex multis has præcipuas capiamus. Prima cau-
196 tela est, † vt ad secunda vota migrare desiderans efficiat, quod primus coniux det sibi licentiam secundo nubendo expresse, vel etiã tacitè sibi aliquid relinquendo, si secundo nu bat, tunc etenim euitabit pœnas secundo nu bentis, vt voluit gloss. not. in verb secundum vero, & in verbo, disponat, qui alias est §. in authen. de nupt. & est bonus text. in l. si vir vxori, cum l. sequenti, ff. de conditionib. & demonstration. & ibi Bald. & Imol. quod sanè quidem intelligas procedere post annum luctus, infra tamen annum luctus, quamuis ista licentia secundum aliquos operetur, tamen Bald. in l. prima, C. de secund. nupt. tenet, quod non operetur, & sequuntur Baldum plures, & magis communiter Doctores, quos refert, & de communi testatur Garron. in rubrica, C. de secund. nupt. numero 111. & 113. vbi etiam habes vtrum
197 per † hanc licentiam euitentur omnes pœnæ, de quibus diximus, & præsertim pœna l. hac edictali. C. de secund nupt. Vide Catelli. Cotta in suis memor. in verbo nuptiarum causa, nec non Ludo. Rom. in singula. 248.
198 Tutius, † quod si mulier, ubi quod si à uiro detur licẽtia nubendi infra annum luctus, adhuc non euitantur pœnæ superius narra-
199 tæ, operabitur tamen isthæc † licentia mariti si nubat post annum, tunc enim euitabuntur pœnæ secundo nubentium. Vide Guli. de Bened. in capitulo Raynutius, in uerbo, qui cum alia contrahens, numero 106. cum pluribus sequentibus, extra de testam.
200 Alterum, † & præcipuum erit remedium, ut mulier, uel etiam uir contrahat de consensu liberorum primi matrimonij, ut uoluit gloss. in §. primo, in uerbo, copulantur, in Authenti de non eligen. secund. nuben. dum gloss. ibi dicit, inuito filio, nam à contrario sensu est eo uolente, ac permittente euitabit omnes pœnas in fauorem filiorum primi matrimonij introductas, quam gloss. ibi Angelus dicit esse in singularem.
201 Et † subdit, quod cautus sit aduocatus, qui consulit secundo nubenti, habenti filios ex primo matrimonio, quia per talem consensum euitabit omnes pœnas, idem uult Angel. in l. mater, C. ad Senatus Consultum Tertullianum secundum Guliel. de Sadilia. licet in mea lectura Angelus hoc non dicat, idem Angel. in consilio 396. columna secunda, & columna pe
202 nultima, † ubi etiam dicit procedere etiam in ratihabitione liberorum primi matrimonij post matrimonium contractum secuta, & Roman. in consilio 219. & in singula. 250. Barba. in repeti. l. cum acutissimi, columna vigesimaquinta, C. de fideicommi. Præposi. in capitulo finali, extra de secund. nupti. & Francis. de Crema. in singula. 74. in fin & Bartho. Cæpoll. cautela 235. Nicol. de Vbald. in tracta. succes. ab intest. columna secunda, & Bologni. in Additio. ad Matthesila. de succe. ab intesta. Iason in l. secunda, C. de indict. uidui. tollen. & in l. filium quem habentem, columna octaua, C. famil. ercisc. &
203 idem dicas de licentia data † per nepotes mortuis filijs, Ioan. Garroni. in rubri. C. de secun. nupt. numero 117. licet sola præsentia, ac ta-
204 citurnitas filiorum non sufficiat, † ut ibi dicit, maxime in actu odioso, & quid si aliqui con-
205 sentiant, aliqui vero non, † & quid si sint pu-
206 pilli, an sufficiat, † & profit tutoris consensus, & an filij possint remittere secundo nubenti conditionem à patre in testamento appositam, vt secundo non nubat? de his vide plene per dictum Ioan. Garroni. in loco supra citato.
207 Tertio euitantur pœnæ † secundo nubentium mortuis omnibus liberis sine prole, §. hæc autem, in authenti. de non eligen. secun. nuben. & in l. fœminæ, in fine, C. de secund. nupt. & §. primo, & §. qui infirmas, in authenti. de nupt. & est ratio quoniam cessat ratio pœnæ impositæ, fauore, scilicet filiorum, vt per Angel. Nicol. de Vbald. & Bologni. in locis nuper allegatis, & Bald. in consilio 441. parte quarta, & Deci. in capitulo Ecclesia Sanctæ Mariæ, columna decimaoctaua, extra de constitu. Alexand. consilio 63. volumine secundo, alias volumine quinto, licet hoc sit luctuosum, miserabile, ac fortuitum remedium ac solatium duræ fortunæ, ut est textus in l. si qua mulier, circa finem, C. ad Senatus Consultum Tertullia. inducens uotum captandæ mortis.
208 Quartum remedium est, † ut ad secunda vota migrare desiderans, nubat impetrata uenia ac licentia præuioque assensu Principis, quoniam euitabit pœnas secundo nubentiũ, §. non tamen permittimus, in auth de nupt. & per Gui de Sandili. post Ang. in l. mater, C. ad Tertulli. licet ille tex. in §. non tamen, hoc non dicat, nec gloss. etiam ducta per capillos, licet sic teneant Doctores in locis prællegatis, & latissime vide per dictum Ioan. de Garron. in rubrica, C. de secun. nupt. a num. 126. cum sequenti.

Integre fructus, & prouentus de rebus sibi hypothecatis percipiat.

209 Signa illud verbum, † integrè, quod significat, idest, sine diminutione, vt alias diximus supra in cap 5. in verbo, integraliter, vt importet fructuũ, & prouentuum perceptionem, & recollectionem ex bonis pro dodario mulieri hypothecatis, etiam si excederent alimẽ-
210 ta necessaria, † & etiam si fructus essent ma-
211 ioris quantitatis, † quam alimẽta, isthæc enim est quasi immissio in possessionem, vt hære-
212 des viri tædio affecti † soluant dodarium constitutum mulieri lucrifacienti per mortem viri, secundũ q̃ dicitur supra, cap. 4. & c. 5. arg. l. in possessionem, cum l pro debito, C. de bon. authori.

thori. iudi. poſſi. percipiet ergo fructus ſiue
213 naturales, † qui ſic dicuntur, cum eis quæ-
rendis parum verſetur induſtria hominis: ſi-
ue induſtriales, in quibus quærendis multum
verſatur hominis induſtria, prout eſt vinum,
214 oleum, oliuę, & his ſimilia. † de primo eſt
exemplum in pomis, ceraſis, caſtaneis, & hu-
iuſmodi, vt per Specu. in titu. de fructi. & in-
215 ter. §. 1. Abb. & Doct. in c. grauis, † extra
de reſtitutio. ſpoliat. Iacob. Menoch. de arb.
iud. quæſtio. libro 2. centu. 3. caſu 210. quidam
vero dicuntur fructus ciuiles, de quibus in l.
prædiorum, ff. de vſur. vt puta redditus, pen-
ſiones domorum, pedagia, & ſimiles, vide
tex. in l. frugem, ff. de vſur. & l. inter omnes,
§. ſi ſeruus, ff. de ſeruitu. Veniunt itaque ea ap
216 pellatione † nedum qui ex terra naſcuntur,
217 vt l. fructus, ff. de rei vendi. † verum etiam
mercedes, ſtipendia, annui redditus, & pen-
ſiones, vt in dicta l. prædiorum, & l. vſuræ, ff.
de peti. hæred. & mercedes, & vecturæ na-
uium, l. ſi nauis, ff. de rei vend. & fętus peco-
rum, §. in pecudum. Inſti. de rerum diui. &
218 palea, l. ſi vſufructuarius meſſem, † ff. quibus
mod. vſusfruct. ami. partus ancillæ. l. Paulus
reſpondit, ff. ad l. Falcid. licet notetur contra-
rium in dicto §. in pecudum, & per Boer. deci-
ſio. 126. numero 2. & fęnum. l. pratum, ff. de
verborum ſignific. item palea. Roma. ſingula.
555. palea Idem in canna. l. qui fundum, §. cũ
fundum, ff de contrahẽ. emptio. Petr. Rauen.
219 in ſing. 226. † Veniunt actiones, Bald. in cap.
cum M. Ferrarienſis, numero 5. de conſtitu.
Item dare pignori, l. fina. ff. de vſur. l. fructus,
220 ff. de regu iur. † Item operæ ſeruorum, l. fru-
ctus, ff. de ope. liberto. item habitatio, l. is qui
bona, §. ſi antiphona, ff. de pigno. Catelli. Cot
ta. in memora. in verbo, creditor habitando.
221 † Item quod percipit ex lapidicinis, argen-
ti fodinis, mineralibus, & huiuſmodi, quæ
renaſcuntur, l. ex lapidicinis, ff. de iur. doti.
222 Boer. deciſione 51. † itidem fructus ex ſaltu,
nemore, paſcuis, l. grege, ff de fund. inſtru. li-
223 cet venatio. & † aucupatio non ſint in fructu,
l. venationem, ff. de vſufruct. Adde, quod in-
tereſſe lucri ceſſantis in ſolito negociari, iuxta
l. 2. §. finali, ff. de eo, quod certo lo. non habet
224 † locum in venatore, piſcatore, & aucupe.
Roma. ſingul. 631. quod nota ad l. ſi conſtan-
te, §. quotiens, ff. ſoluto matrimo. item ele-
225 ctio, † præſentatio ad officium, vel ad ius
patronatus Eccleſiæ ſunt in fructu, cap. con-
ſultationibus, & ibi not. Innocen. extra, de
iur. patr. & Doct. in cap. cum Bertoldus, de
226 re iudi. † item fructus protocollorum, de
quo vide Gugli. de Bene. in cap. Raynutius,
in verbo, cætera bona, extra de teſtamen. item
227 iuriſdictiones, † & mulctæ ſunt in fructu,
Io. Campe. in tract. doti. 2. part. quæſt. 34. 35.
228 † Denique fructus appellatione venit omne
id, quod ad vſum hominis inductum eſt, l. in
229 fructu, ff. de vſufr. lega. Theſaurus † autem
in prædio, repertus an ſit vſufructuarij, an ve-
ro proprietarij? dic vſufructuarij, cum onere
tamen reſtituendi proprietario finito vſufru-
ctu. idem in marito, vt per Bened. in cap. Ray
nutius, in verb. cætera bona, numero 28. ex-
230 tra de teſtamen. † Adde, quod legato an-
nuo reddituͦ intelligitur, quando hæres fru-
ctus recolligit, l. firmio, §. pater, l. nec ſemel,
§. ſi in habitatione, ff. quan. dies lega. ced.
Lud. Roman. ſingul. 384. & fructus dicun-
231 tur deductis † expenſis, ſiue proferatur à le-
ge, ſiue ab homine, Rodori. Suarez, in l. pri-
ma, de las arras, numero 7. vnde colonus par-
232 tiarius non † deducit expenſas, cap. de ſua,
extra de deci. l. duobus, §. in coeunda, ff. pro
233 ſoci. & quod dicantur † fructus deductis ex-
penſis, vide gloſ. in l. ſi à non domino, §. fru-
ctus, ff. de petitio. hæred. & Bald. in l. fundi
234 Trebatiani, ff. de fund. inſtru. † Emolumen-
ti appellatione, quid veniat vide Boer. in de-
ciſione 224. numero 6. fructus ergo iſti de-
bentur deductis expenſis, de quo vide ampliſ-
ſime per Catel. Cotta. in eius memora. in ver
235 bo, fructus intelliguntur. † Quid denique ve-
niat appellatione fructuum, penſionum, red
ditus, & obuentionis, vide late per Caſſan.
ad conſue. Burgun. rubrica 4 §. 17 columna
1. verſic. primo quæro. Ioan. Vinc. Anna. in
236 ſingular. 421. in fructu tamen † non venit
id, quod datur pro iocundo aduentu. Oldra.
conſilio 129. gloſſ. pragma. ſancti. in titulo
de annatis in verb. fructibus. Boerius in deci-
237 ſione 133. † Nec dona, & xenia, quæ fiunt
per burgenſes ſeu vaſſallos baroni, vt habe-
tur in deciſione 172. per Dominum Vincen-
tium de Franch. Et cum hic dicatur fructus,
& prouentus, inter quæ videtur conſtitui dif-
ferentia per illam dictionem, &, quæ ponitur
inter diuerſa, l. finali, C. per quas perſo. nob.
acquirit vide gloſſ. in cap. in generali, de ele-
cti. in ſexto Archidia. 23. quæſt. 1. cap. in diœ-
ceſi, Bald. in l. videamus, la prima, ff. de vſur.
& alios cumulatos per Alexan. in l. diuortio,
§. ſi vir in fundo, columna 4. ff. ſoluto matri-
238 mo. Dic, † quod prouentus appellatio eſt ge
neraliſſima, continens omnem redditum. Pa-
riſ. in tract. ſindica. in verb. prouentus Bene-
dictus in c. Raynutius, in verbo cætera bona,
numero 32. extra de teſtamen. & vide Innoc.
in cap paſtoralis, de donatio. & nomen eſt ge
239 nerale † ad omnes fructus naturales, indu-
ſtriales, & artificiales, deductis tamen impen-
ſis, ſeminariis, vel itinerariis Bal. in cap. cum
M. Ferrarienſis, numero 6. extra de conſtitu.
Pau. de Caſtr. in conſilio 353. numero 2. pro-
240 uenietes fructus vocat lex † feudalis, capitulo
primo, §. penult. hic fini. lex. Adde, quod
prouentus Eccleſiaſtici non continent quo-
241 tidianas † diſtributiones, capitulo, licet, extra
242 de præben. † Gagia, & emolumenta, com-
poſitiones ſunt fructus iuriſdictionis. Barto.
in l. finali, ff. ſoluto matrimo. Tiraquel. de re-
tract. conuenti. §. 5. gloſſ. 4. numero 21. an ve
243 niant confiſcationes bonorum, † & an con-
fiſcatio reſpiciat tẽpus delicti, vel condemna-
244 tionis, ad quem pertineant, † vide per Benedi.

thori. iudi. poſſi. percipiet ergo fructus ſiue
213 naturales, † qui ſic dicuntur, cum eis quærendis parum verſerur induſtria hominis: ſiue induſtriales, in quibus quærendis multum verſatur hominis induſtria, prout eſt vinum,
214 oleum, oliuę, & his ſimilia. † de primo eſt exemplum in pomis, ceraſis, caſtaneis, & huiuſmodi, vt per Specu. in titu. de fructi. & in-
215 ter. §. 1. Abb & Docto. in c. grauis, † extra de reſtitutio. ſpoliat. Iacob. Menoch. de arb. iud. quæſtio. libro 2. centu. 3. caſu 210. quidam vero dicuntur fructus ciuiles, de quibus in l. prædiorum, ff. de vſur. vt pura redditus, penſiones domorum, pedagia, & ſimiles, vide tex. in l. frugem, ff. de vſur. & l. inter omnes, §. ſi ſeruus, ff. de ſeruitu. Veniunt itaque ea ap
216 pellatione † nedum qui ex terra naſcuntur,
217 vt l. fructus, ff. de rei vendi. † verum etiam mercedes, ſtipendia, annui redditus, & penſiones, vt in dicta l. prædiorum, & l. vſuræ, ff. de peti. hæred & mercedes, & vecturæ nauium, l. ſi nauis, ff. de rei vend. & fętus pecorum, §. in pecudum. Inſti. de rerum diui. &
218 palea, l. ſi vſuſructuarius meſſem, † ff. quibus mod. vſusfruct. ami. partus ancillæ. l. Paulus reſpondit, ff. ad l. Falcid. licet notetur contrarium in dicto §. in pecudum, & per Boer. deciſio. 126. numero 2. & fęnum. l. pratum, ff. de verborum ſignific. item palea. Roma. ſingula. 555. palea Idem in canna. l. qui fundum, §. cū fundum, ff de contrahē. emptio. Petr. Rauen.
219 in ſing. 226. † Veniunt actiones, Bald. in cap. cum M. Ferrarienſis, numero 5. de conſtitu. Item dare pignori, l. fina. ff. de vſur. l. fructus,
220 ff. de regu iur. † Item operæ ſeruorum, l. fructus, ff. de ope. liberto. item habitatio, l. is qui bona, §. ſi antiphona, ff. de pigno. Catelli. Cotta. in memora. in verbo, creditor habitando.
221 † Item quod percipit ex lapidicinis, argenti ſodinis, mineralibus, & huiuſmodi, quæ renaſcuntur, l. ex lapidicinis, ff. de iur. doti.
222 Boer. deciſione 51. † itidem fructus ex ſaltu, nemore, paſcuis, l. gregę, ff de fund. inſtru. li-
223 cet venatio, & † aucupario non ſint in fructu, l. venationem, ff. de vſuſruct. Adde, quod intereſſe lucri ceſſantis in ſolito negociari, iuxta l. 2. §. finali, ff. de eo, quod certo lo. non habet
224 † locum in venatore, piſcatore, & aucupe. Roma. ſingul. 631. quod nota ad l. ſi conſtante, §. quotiens, ff. ſoluto matrimo. item ele-
225 ctio, † præſentatio ad officium, vel ad ius patronatus Eccleſiæ ſunt in fructu, cap. conſultationibus, & ibi not. Innocen. extra, de iur. patr. & Docto. in cap. cum Bertoldus, de
226 re iudi. † item fructus protocollorum, de quo vide Gugli. de Bene. in cap. Raynutius, in verbo, cætera bona, extra de teſtamen. item
227 iuriſdictiones, † & mulctæ ſunt in fructu, Io. Campe. in tract. doti. 2. part. quæſt. 34. 35.
228 † Denique fructus appellatione venit omne id, quod ad vſum hominis inductum eſt, l. in
229 fructu, ff. de vſufr. lega. Theſaurus † autem in prædio, repertus an ſit vſuſructuarij, an vero proprietarij? dic vſufructuarij, cum onere tamen reſtituendi proprietario finito vſufructu. idem in marito, vt per Bened. in cap. Raynutius, in verb. cætera bona, numero 28. ex-
230 tra de teſtamen. † Adde, quod legato annuo redditu, intelligitur, quando hæres fructus recolligit, l. firmio, §. pater, l. nec ſemel, §. ſi in habitatione, ff. quan. dies lega. ced. Lud. Roman. ſingul. 384. & fructus dicun-
231 tur deductis † expenſis, ſiue proferatur à lege, ſiue ab homine, Rodori. Suarez, in l. prima, delas arras, numero 7. vnde colonus par-
232 tiarius non † deducit expenſas, cap. de ſua, extra de deci. l. duobus, §. in coeunda, ff. pro
233 ſoci. & quod dicantur † fructus deductis expenſis, vide gloſ. in l. ſi à non domino, §. fructus, ff. de petitio. hæred. & Bald. in l. fundi
234 Trebatiani, ff. de fund. inſtru. † Emolumenti appellatione, quid veniat vide Boer. in deciſione 224. numero 6. fructus ergo iſti debentur deductis expenſis, de quo vide ampliſſime per Catel. Cotta. in eius memora. in ver
235 bo, fructus intelliguntur. † Quid denique veniat appellatione fructuum, penſionum, redditus, & obuentionis, vide late per Caſſan. ad conſue. Burgun. rubrica 4 §. 17 columna 1. verſic. primo quæro. Ioan. Vinc. Anna. in
236 ſingular. 421. in fructu tamen † non venit id, quod datur pro iocundo aduentu. Oldra. conſilio 129. gloſſ. pragma. ſancti. in titulo de annatis in verb. fructibus. Boerius in deci-
237 ſione 133. † Nec dona, & xenia, quæ fiunt per burgenſes ſeu vaſſallos baroni, vt habetur in deciſione 172. per Dominum Vincentium de Franch. Et cum hic dicatur fructus, & prouentus, inter quæ videtur conſtitui differentia per illam dictionem, &, quæ ponitur inter diuerſa, l. finali, C. per quas perſo. nob. acquirit. vide gloſſ. in cap. in generali, de electi. in ſexto Archidia. 23. quæſt. 1. cap. in diœceſi, Bald. in l. videamus, la prima, ff. de vſur. & alios cumulatos per Alexan. in l. diuortio, §. ſi vir in fundo, columna 4. ff. ſoluto matri-
238 mo. Dic, † quod prouentus appellatio eſt generaliſſima, continens omnem redditum. Pariſ. in tract. ſindica. in verb. prouentus Benedictus in c. Raynutius, in verbo cætera bona, numero 32. extra de teſtamen. & vide Innoc. in cap paſtoralis, de donatio. & nomen eſt ge
239 nerale † ad omnes fructus naturales, induſtriales, & artificiales, deductis tamen impenſis, ſeminariis, vel itinerariis Bal. in cap. cum M. Ferrarienſis, numero 6. extra de conſtitu. Pau. de Caſtr. in conſilio 353. numero 2. pro-
240 uenientes fructus vocat lex † feudalis, capitulo primo, §. penult. hic fini. lex. Adde, quod prouentus Eccleſiaſtici non continent quo-
241 tidianas † diſtributiones, capitulo, licet, extra
242 de præben. † Gagia, & emolumenta, compoſitiones ſunt fructus iuriſdictionis. Barto. in l. finali, ff. ſoluto matrimo. Tiraquel. de retract. conuenti. §. 5. gloſſ. 4. numero 21. an ve
243 niant confiſcationes bonorum, † & an confiſcatio reſpiciat tēpus delicti, vel condemna-
244 tionis, ad quem pertineant, † vide per Benedi.

in cap. Raynutius, in verb. cætera bona, num.
38. extra, de testam. vbi infert ad arrendatores
145 prouentuum, † & emolumentorum officij, &
quod supradictum est fructus proprie dici de-
ductis expensis intelligas, quo ad effectum,
vt per gloss. 2 in l. fructus ff. solu. matri. Tene
etiam pro regula, quod in materia, quæ con-
cernit fructus nascituros, semper intelligi-
246 tur deductis impensis, † quæ fiunt causa fru-
ctuum quærendorum, & percipiendorum,
& qui remanent deductis impensis glos. not.
in l si quis argentum, C. de donatio. & Bart. in
247 l. fructus, ff. solu matri. † Item si daretur fun-
dus cum fructibus in dotem, quoniam intel-
ligitur deductis expensis, vt per Imol. in dicta
l fructus, licet regulariter sit secus nam si ven
248 ditur fundus † cum fructibus intelligitur non
deductis expensis per id, quod habetur in l. si
pendentes, & l. quoties, §. si colono, ff. de vsu-
fruct. & l si §. penult. ff de his, quæ in frau. cre-
di. & l. Iulianus, §. si fructibus iam maturis, ff.
de acti. empti Vide glos. in l. si a patre, vel à do-
mino, § si ff. de peti. hæredi. quod decima de-
249 betur de fructibus † non deductis expensis,
quæ gloss. loquitur de decima prædiali. vide
de prædictis Bal. Nouel. in tract. de priui dot.
part 6. priui. 75. & add. Tiraquel. de retracta.
consangui. §. 14. gloss prima, numero primo,
cum seqq.

Sedcum dicatur hic donec de dodario sa-
250 tisfiat, † quid si mulieri retinenti bona hy-
pothecata fiat assignatio seu satisfactio doda
rij antequam tamen fructus sint percepti,
quomodo dicti fructus sint diuidendi inter
mulierem, & hæredes viri? dic pro rata tem-
poris, Tiraquel. de retract. conuenti. §. 4. glo.
251 4. vbi etiam † quid si mulier locauerit do-
mum, vel fundum, quomodo pensio diuida-
tur, & quid si tempore, quo mulier ingre-
ditur fundum fructus erant pendentes, &
quid si tempore, quo hæredes viri redimunt
bona hypothecata, & assignant dodarium
252 fructus erant de proximo colligendi, † &
quid si mulier colligit fructus intempestiue
253 immaturos † videns de proximo hæredes vel-
le soluere dodarium, & si fructus consistunt
254 in multis † ac prouentibus iurisdictionis, &
est facta condemnatio, & prouentus tem-
pore mulieris, solutio, & exactio post redem-
ptionem, & depluribus alijs contingentibus
quæstionibus, vide Tiraquel. in tract. de retr.
consangui. §. 5 glos. 4. vbi vide ad saturitatem.
Qualiter autem fructus diuidantur inter pro-
prietarium, & vsufructuarium finito vsufru-
ctu, inter hæredem rogatum de restituendo,
& fideicommissarium, inter maritum, & vxo
257 rem, † inter hæredes beneficiati clerici, &
258 successorum † in beneficio, inter hæredes
259 † vassalli feudo aperto domino, & ipsum do-
260 minum, inter emptorem cum pacto † de
retrouendendo, & venditorem vehementē.
Vide Tirquel. de retract. conuenti. §. quinto
glo 4 vbi late.

261 Vtrùm autem laudemia sint † in fructu cō-
petat ne mulieri, vel hær. viri proprietariis,
vide Gui. Pap. quæstione 477. Bellon. consi-
lio 6. numero 16 Menoch. consilio 66. num.
36. volumine 1. Soci. Iuni. consilio 77. nume-
ro 13. volumine 3. Paris de Pute. de reinteg.
seu cart 99. columna 3. Amade de Ponte de
Laud. quæstione 20. Oldr. consil. 24. Iul. Clar.
libro 4 §. emphyteusis, quæst. 23 versicu finali.

Donec sibi de dodario satisfiat.

Adimpediendam ergo hanc immissionem,
ingressionem, & perceptionem fructuum
262 de bonis hypothecatis, † poterunt hære-
des viri, & possessores bonorum satisfacere
264 mulieri de dodario † ex tali enim satisfactio-
ne soluitur pignus, & hypotheca. l. secunda,
ff. quib. mod. pig. vel hypot solui. admitte-
264 turque † hæc realis oblatio debiti etiam post
latam sententiam, vt per Specu. in titulo de
excom. senten. §. finali versic. item quid si mi
hi, & per Barto. in l. si quis stipulatus sit de-
cem in mille, ff. de solu. in vltim. verbis, an-
265 te tamen quam † fiat appretium, vt per
Anto. Capyc. in decisione 41. in princip. post
numero 2. quod limita in quinque casibus,
266 vt ibi, † nisi sit erratum in appretio, nam
res reponitur in eo statu in quo erat ante ap-
pretium, & poterit fieri oblatio, vt habetur
in dicta decisione, numero 8. sicut etiam si
267 fuisset erratum in quantitate debiti, † &
adiudicatio fieret plus debito, vel ex non
268 debito, & ex falsa causa, † tunc enim vitia-
tur in totum, vt nota in l. si non sortem, §. si
centum, & ibi Alexan. & alij, ff de condicti.
indebi. & proinde nulla erit adiudicatio, &
269 tanquam si non esset facta, † admittetur
oblatio, vt habetur in dicta decisione 41. nu-
mero 9. 10. & vide Barto post gloss. in l. Fulci-
nius, §. 2. ff ex quibus cau. in poss. eatur. & Ale-
xan. in l. si finita, §. Iulianus, ff. de dam infect.
de quo vide Capy. in dicta decisione 41. in reui
sione tamen appretij aliud est notādum, nam
si de errore appareat, creditor missus in pos-
270 sessione fructus perceptos † imputat in sor-
tem, vt per Afflict in decisione 188. Nec po-
271 terit postquam super re obtinuit † hypothe-
caria amplius variare, & aliud corpus hypo-
thece obnixum eligere, & pro eadem sibi
debita quantitate super alijs bonis maximè
in priori iudicio ac lite non contentis præter-
272 tim si semel elegit, † & super re electa iudex
pronunciauit Barto. in l eum qui certarum,
§ primo, columna 3. ff de verborum obligat.
prout per plura media iudicauit Sacrum Con
273 silium Neapolitanum † in decisione 33. Ant.
Capyc. & vide Afflictus in decisione 146. per
totam, quando vero liceat variare, & iterum
declarare, vel in contractibus, vel in iudi-
cio, vel in vltima voluntate relicta dispositio-
ne, vide Bald in consi. 70. incip testator, par. 3.
Phil. Deci in consi 35. col. 4. Ias in l. quicquid
astringendę, col. 4 ff. de verb. obl. Curt. in con-
274 si. 27. col. 14. Pet. Gira. in sing. 27. † soluētiq; pos
sessori quātitatem dodarij cedenda sunt iura,
l. mulier,

l mulier ff qui pot in pig.hab.l.Paulus §.fi.ff q. mod pig.vel hypo solui.quod qualiter,& in q. bus casibus procedat,vide Negusa. in tract. de pign.& hypoth.in 3.memb.5.part. Sed an ob-
275 stet mulieri agenti exceptio cedendarum:† si forte mulier liberauit vnam rem obligatam, iuxta no.in l.Stichum.§.si creditor. ff.de solut. & ibi Bar.& per eundem plenius.in l. si stipula tus,§.1.ff.de fideiuss & concluditur, vt in fide-iussori soluente cui cedēda sunt iura obstet exceptio credēdarum, secus in possessore of-ferente cui similiter cedenda sunt iura qui va lide hanc exceptionem opponere non potest, ea nempe ratione cum possessor hac mente
276 non emerit,† neque possessionem acceperit, vt iura sibi cederentur à creditore agente hy-pothecaria, non sic in fideiussore. Vnde non est in consideratione, vt quamuis creditor li-berauit alia bona obligata ex hoc non obstat
277 † exceptio cedendarum,vt tenet Bal.in l.iube mus in fi.C.ad Vellei.& ibi Saly.post Iacob de Aret.& ibi, & Cyn.quod procedit tam in mu-
278 liere agente ad dotes,†quam in alio quolibet creditore, Negusan.in tract.de pign.in 3.mēb. 5.parte,nu.29.versi.3 quæritur. Do.de Franch. in decisi.476.
279 † Sed quid si vnus hæredum viri vult satisfa-cere mulieri de dodario, alter vero non sunt enim plures hæredes,& vnus vult redimere, al ter vero non,quid sit agendum? dic quòd non tenetur mulier bona hypothecata dimittere pro parte,nisi totum,& integrū debitum pro dodario sibi resoluatur,cum enim vnica æsti-matione si fuerint bona capta, non tenetur restituere nisi totum eius creditum soluatur, l quod autem,§.fin. cum l.sequ. ff. de in diem addicti cum l.quod si vno,non enim est verisi
280 mile vnam partem† voluisse si aliam non ha-beret,l.si quis aliam,ff.de solu. & Bart.in l cui vsusfructus:in versi vltimo facit ad quæstionē, ff.de vsu.lega.& in d.l.si quis aliam, vide Alex. in consi.43 viso statuto,volum.7.Anna.in sin-gular.371.
281 † Et quid si vnus hæredum mariti integrum pretium, seu dodarium soluit mulieri de pro-pria pecunia,& mulier cedit iura sua soluenti, nunquid dicantur acquiri ex nouo titulo, an potius peruenisse ad vnū ex luitione? dic om-nibus hæredibus reacquirit, ne dum soluenti, vt l.fin.§.quatuor,ff.de lega.2.vbi Bald. dicit,ꝙ cohæres emens rem venditam pro æte alieno
282 communi,censetur etiam pro consocijs,† & cohæredibus redimere, & per Negusa. in tra-cta.pign parte 5.memb.3.versi.quarto restrin-gitur. Vide decisi Do. Vincen. de Franch. 450. qui pro hoc quæstione, allegat alium textum quem dicit meliorem, in l. Lucius, §. Titia ex asse,ff.ad Treb.in quo textu,gl.allegat d §. qua tuor,faciunt dicta per Aret.in consi.6.in 1.du-bio:Phil.Deci.consi.88.Tiraqu.de vtroque re-tra titu.2.ad fi.num. 87. ex ea tamen decisione inferas bona prædicta,sic per vnum ex cohęre dibus redempta non esse noua, nec mutasse
283 naturam,†sed antiqua,per not.per gl.in l pe-culium,§.si ære ff.de pecu.& per allegata in di cta deci. Do.de Franch.450.quod not. ad con-suetudinem Neap. de bonis antiquis loquētē.
284 † Quid autem si vni, ex hæredibus viri inter quos ex l duodecim tabularum nomina debi-torum ipso iure sunt diuisa, iuxta l eaque, C. fami.hercis.totum debitum est impositum ex diuisione inter hæredes facta,& velit partem, & ratam sibi tangentem tantum soluere, an sit admittēda dimidię partis solutio quasi par-tis integre? dic qd non,ut per Bar. in l.si pigno ri res cotum.3.ver.quarto de personali,ff fami. hercisc. & pro singulari, & memoria dignum refert, & sequitur Alex.in l quidam existima-uerunt,cotum fin.ver.secundo modo,ff.si cer. pet.faciunt scripta per Corn.consi.295. licet pri ma facie,volu.3. & Cępol. caute.323.incip.cre
285 ditor,vbi dat modum,†vt creditor cogatur re-cipere solutionem pro parte tantum, vide de hoc Bal.nouel.in tract dot. priuil.36.8.par. vbi
286 †ponit quæstionem in dote,de quo meminit Catellia.Cotta.in suis memora.in verb.credi-tor inhærens pignori.
287 † Nunquid autē possessor possit offerre mu-lieri solum pro valore rei possesso, an vero pro tota debita quantitate dodarij? dic quod totū debitum est offerendum,per text.in l.fin. C.si vnus,ex pluri.& in l.fi.C.de iura. dom. impetr. ibi,vel creditori totam pecuniam offerat, & l. qui prior,ff qui pot in pig hab & Negu.in tra. pign.in 4 par.in 5.memb. reprobato Socin. in consi 224.volu.2.& vide addi. ad decis. Afflict. 199. quæ dicit pro hac opin. fuisse per sacrum regium consilium iudicatum.
288 †Adde quod in simili fideiussor qui molesta tur à creditore potest capere de bonis princi-palis debitoris, & soluere creditori Iacob.de S. Geor.in l.profectitia, nu.4.ff.de iure dot.

Nihil derogādo sorti dotis & dodarij.

289 † Sors hic summa est siue capitale, id est pri-ma pecunia quæ confertur in societatem, vel quemuis contractum,l si nō sortem, cum in-finitis alijs,ff.de condi.indebi. vide Guil.Bont. in trac.de vsur. quæst.10. nu.51.ad declaratio-nem verbi sortis. Licet quandoque sumatur indicatio diuinæ volūtatis in ambiguitate hu
290 mana.c.sors non est 16.q.2.†& quot modis su matur,vide Io. And.in procę.clemen. ver sor-tis,gl.17.q.2.in sum. illicitę tamē sunt ne pro-
291 pter assiduitatem † quis trahatur in idolatriā,
292 † vt per gl.in c.sors,16 q.2.& sortilegium pro-hibitum,ext.de sortil.licet quandoque permit tatur in diuisione bonorum.l.si duobus, C.cō mu.de leg.& à iudicio sortis non datur appel-
293 latio,†quia fortuna non habet superiorem,vt per Bal.in d.l si duobus,& per sortem electus
294 est B Matthias in Apostolatū,†vt 1.Actu Apo stolibi dederunt sortes,& cecidit sors sup Mat thiam. Per hanc ergo perceptionem fructuū, & prouentuum ex reb. pro dodario hypothe-
295 catis non diminuitur sors dotis, † vel dodarij, cum de iure communi creditor, qui percipit
296 fructus ex re hypothecata † excōputet in sor-tem

tem crediti,l. 1.& l. 2.C.de pig.act.etiam in cau
297 sa dotis † vt per doc.in ca salubriter, extra de
298 vsu. nisi in casu illius text.† fauore mariti onus
matrimonij substinentis, sed dic hoc deberi ra
299 tione interesse,& non ipsius, † recompensam,ꝙ
de iure permittitur,gl.& doc. in l. 1. C.de sum.
trinit & fi.cathol & cum ratione maxima, &
300 equitate,† ne heredes lucrentur percipiendo
fructus, & non soluendo, seu satisfaciendo
301 dodatium,† quia verum est posse induci per
pactum,in casibus tamen à iure permissis qui-
bus debetur interesse,alioquin secus,vt per Al
ber.& Pau de Cast.in l.si ea pactione,C.de vsu.
Cuiacius obser.lib. 8.c.17.Thesau. in decis.pe-
dem.78.sic etiam, & per consuetudinem quæ
302 est pactum ciuium,† hoc inductum est.gl. ru-
bri C.lib. 10.de deci decurio.Adde quid dicat
303 Pau.de Cast.in d l.si ea pactione.C.de vsur.† ꝙ
contractus ad gaudimentum est vsurarius, &
sic non tutus in foro conscientię, quod nota.
non ergo imputentur fructus in sortem dotis,
304 † licet secus sit de iure: in causa restitutionis
dotis fit excomputatio, l. Titia. ff de solu. quē
ad hoc allegat Bal consi.117.volu 2. similis est
305 casus in soliro negociari † qui non imputat
fructus rei hypothecatæ in sortem principa-
lem. Additio.ad Affli. in decis.373. Cacheran.
in decis.143 qui allegant omnes. Adde & am-
306 plia valere pactum † de non computandis fru
ctibus in sortem, quando vsura vel interesse li
cite debetur,gl si in l 1.C. de distra pig. quę gl.
allegat bona iura. Cachera. in dicta decis. 143.
307 nu.2.† & quomodo probetur crimē vsurarij,
per eundem in decis.72.Amplia etiam in casu
308 notabili,† quando creditor ratione numeratę
pecuniæ subiret labores notabiles tunc lucra-
tur fructus rerum hypothecatarum. Lud.Ro-
309 ma in sing.536.† Amplia in venatore,aucupe,
& piscatore de quo vide Rom.singu.631.
310 † Percipit ergo mulier fructus loco interesse
debiti ratione alimentorum, præstandorum
etiam infra annum restitutionis, vt sup proxi-
ma precedenti consuetudine : post annum ve
ro ratione morę loco interesse de iure debiti;
311 † quod deberi certum est,per Affl in deci.284.
ne dum pro dote,vt ibi, verum etiam pro do-
312 dario,† vt per Gram.decis.103.nu.16. quicquid
alias dixerit Affl.in hoc damnatus in deci 291.
313 vbi additio †contra quem in hoc semper fuit
iudicatum deberi interesse dodarij, seu antefa
314 ti,pro cuius dodarij † solutione bona mariti
sunt obligata ad instar dotis, vt in Authen. de
æqua. dotis,§. 1.& per illum tex.not. Ang.quod
315 priuilegiū,†quod datur doti,dat̄ ēt augmento
dotis & Ias.in rub.ff.solu matr.post multos do
ctores per eum allegatos, etiam cum priuile-
gio prælationis,vt ibi per Iaso.& Negusan. in
trac.pign.in 4.memb.2.par. nu 46.Tex igitur
iste intelligitur de bonis hypothecatis siue ta-
cite , siue expresse, vt supra diximus.
316 †Sed,quid si ista bona hypothecata reperiā-
tur penes colonos,inquilinos mariti,nunquid
tenebitur mulier stare colono, vel inquilino?
videtur quod sic,per tex.in l.si filiofami.§.si vir
in quinquennium. ff.solu.mat sed certe ibi lo-
quitur de fundo dotali, in quo constante ma-
317 trimonio vir est dominus †& administrator, l.
doce ancillam,C.de rei vendic hic vero in re-
bus mariti pro dote hypothecatis, præsertim
318 cum hypotheca mulieris sit anterior. † Vide
in hoc Catelli. Cotta in suis memora. in verb.
creditor missus, & in verbo, successor singu-
laris.
319 † Adde & vltimo casum in quo creditor p̄-
cipiens fructus nō imputat in sortem, scilicet
in assignatione fundi,vel territorij facta mari-
to à socero , licite gener percipit fructus , nec
320 computat in sortem,c.salubriter,text.de vsur. ꝙ
extende ad sponsum alimēta spōsę præbentē,
gl.in l.2 C.de dot promi. tamen vide ibi Bald.
& Saly & Bal.in l.si ante,ff sol.mat.ea ratione,
321 † quoniam dos datur ad onera matrimonij
substinenda, d.c salubriter,& cap. per vestras,
ext.de do.inter vir & vxo. & l pro oneribus,C.
de iu.dot.igitur si maritus vel spōsus substinet
onera matrimonij & dos non soluitur à pro-
missore , iustum est ratione huius interesse, ꝙ
interim fructus percepti non imputentur in
322 sortem. † Nunquid autem maritus ratione
dotis promissę non solutę, & retardatę possit
323 petere aliquod emolumētum,†vel interesse,
si est solitus negotiari, & num valeat consue-
324 do, quæ dat aliquid pro interesse, † & num id
in pactum deduci possit citra labem vsurę? de
his vide Cassan.ad consue.Burg. rubr.4 § 23.&
ibi Lau.de materia vsurarum, & de multis cō-
325 tractibus illicitis ac prohibitis. † Qn̄ autē dos
esset promissa in pecunia numerata, interim
certa quantitas promittatur pro interesse,hoc
non est licitum,secundum Io. And.in d.c.salu-
briter, quē communiter omnes sequentur se-
cundum Rudolf.in trac de vsur. 2 par quęst.53.
vide Io. Lup in repe.c.per vestras,ext de do in-
ter vir & vxo.in 6 notab à primo §.per plures
sequentes,& Menoch.de arbit. iudi quęst.lib.
326 2 Centu.2 casu 119.maritus†tamen viuens si
interesse dotium non petit, donasse videtur,
Corn.consi 145 uol 2.col.si nu 24 quod limita
327 in vsuris odiosis,†secus in his quæ subeunt ui-
cem fructuum,ut per Aret in § tuerat,Insti.de
328 act & quando donatio†uideat facta uide De-
ci in consi 371.& Cachera in decis.Pedemon.
132.num.12.
329 † A quo autem tempore currat marito in-
teresse dotis non solutę, & substinenti onera
matrimonij,num post bienniū,ut uoluit text.
in l.fi.§.preterea,C.de iu.dot.uel statim à tem-
pore contracti matrimonij,ut uoluit gl in l de
diuisione, in gl fi ff sol ma ualida est doctorū
distinctio ut si à muliere,uel patre dos sit pro-
missa, statim debeatur interesse,secus si ab ex-
traneo,& sic tenet communiter , ut per Alex.
consi.144.uol.5 Cassan in consue Burg tit.4.§.
23.col.2 ubi id limitat plurib. in casibus : illud
330 tamen est not.dignū per lapsum biennij,†nul
la facta interpellatione, nec cōtestatione litis
contrahitur mora,ut per Bal in d l.fina.§ præ-
terea, & ibi etiam Salyc. & id dicit singulare
Ias.

Ias.tamen in l.si mora, col. 5. ff. aliter videtur sentire, vide Roman. singul. 298. non tamen
331 maritus † impeditur statim petere dotes cum sustineat onera matrimonij. Vide Plotum in l.si quando, §. 11. C.vnde vi. Adde, quando mora commissa dicatur, & quibus casibus ex re, ex persona, & quæ sint iustæ causæ excusantes moram, Iac. Menoch. arbi.iudi. quæsti.lib. 2.centur.3.casu 220.

ADDITIONES.

ADde circa num. 144. in 12. pœna, quod quãuis mulier ad secunda vota migrans patiatur pœnas supra, & infra scriptas, non tamen perdit dodarium, nam illud lucratur in præmium pudicitiæ, l. res vxoris, vbi Bal. C. de don. inter vir. & vxo. illudque habet titulo oneroso, vt per Ioan. Lup. in l. 14. num. 10 ad ll. thori. & in repeti. rub. extra de do. inter vir. & vxo. §. 12. versi. quæ quidem donationes & in §. 67. debet tamen id dodarium reseruare filijs prioris matrimonij.

In textu ibi De rebus sibi hypothecatis.

Adde: hipotheca tacita, quæ a lege inducitur tam pro dote, l. vnica, §. & vt plenius, C. de rei vxo acti. quam pro dodario, vt per Bald. in l. vbi adhuc, C. de iur. doti. Cyn. & alios in l. assiduis, C. qui. poti. in pign. habe. vel expressa, quæ pacto constituitur instrumento dotali, l. si tibi, §. de pignore, ff. de pign. acti Barto. in l. contrahitur, ff. de pigno. quæ scriptura cõstituitur, vt per Barto. ibi, quæ est in rem, l. pignoribus, vbi Bart. Bald. C. de pigno. & in l. pignoris, vbi Bart. ff. eo. vide Ioan. Lup. in l. 63. a nu. 4. ad ll. tori.

Adde circa num. 158. quod mulier ob transitum ad secunda vota non perdit lucra quæsita constante matrimonio, vt per Ioan. Lupũ in l. 31. num. 39. ad ll. thori. & an perdat lucrũ seu successionem viri in quarta parte bonorum, iuxta tex. in auth. Præterea, C. vnd. vir. & vxor. vide eundem, vbi supra. num. 44. & quando non amittat tutelam, vide Iaco. Menoch. de arbi. iudi. quæsti. lib. 2. centu. 2. casu 151.

Add. Et an mulier cuius pecunia dotalis mutuatur, habeat nomẽ debitor si hypothecatum? dic, quod non cum nomine suo mutuauerit, vt l. si maritus, C. de distr. pign. secus si nomine mulieris, & ratio est, quia nomen cõstitutum ex pecunia vxoris non est vxoris, & per consequens nec pignus: seu hypotheca ei accedẽs secũdũ Bal. ibi, & illa obligatio pignoris solum quæritur mutuanti, vt ibi per Saly.

Adde circa nu. 12. quod quis propria authoritate non possit rem suam vendicare, eũdem Alfan. in collectan. 177. & 760.

Adde circa num. 15. ad limitationem illius tituli, C. ne vxor pro mari. in pulchro casu, Io. Lup. in l. 61. num. 11. ad ll. thori.

Adde circa nu. 180 mater tutrix conuolans ad secunda vota non petito tutore filijs, ꝙ priuetur successione, vltra pallegata, Bern. Peru in collect. iur. ciui. 223. & 912. quã regulam extende in quolibet alio proximiore successionem prætendente, vt cumulat idem diligens Doct. Alfan. in collecta. 225. Vide de pœnis secũdo nubentiũ, vltra prędicta modernos Perusi in collectaneis, ad l. 1. & 2. C. de secun. nup. c. 206. & an habeant pœnæ locũ in patre secundo loco ducente vxorẽ superstitibus filiis ex priori matrimonio, vide Alfan. in collectan. cap 17.

Circa 20. pœnam, num. 159 ad materiam l. hac ædictali, C. de secun. nup. illiusq; cõmentarios Vide Doctores congestos per Bernard. Alfan. in suis collecta. c. 1. & rursus, c. 874.

Adde circa nu. 71. in quæstione illa, an mulier sit proprietaria, an vero vsufructuaria, & conclusum, ꝙ sit vsufructuaria, an teneatur præstare cautionem de vtendo, & fruendo arbitrio boni viri, & an ante eã præstitam super vsufructu, vel quasi possit actionem intẽtare? ꝙ non, Gozadi in cons. 91. nu. 5. vide Alex. cõs. 58. nu. 10. vol. 3. Dec. consi. 418. Porti. Imo. lib. 3. conclusi. 8. Iul. Clar. libro 3. senten. §. testamentum, quæsti. 64.

Adde, num. 290. quæ sortes sint permissæ, & quando prohibitæ, & quæ prædictiones vetitæ non sint, per P. Greg. Tholosan. libro 34. syntag. vni. iur. cap. 4. 5. vide Monta. ad ll. thori. lib. 1. titu. 3. l. 1. glo. 1.

Adde, ibi. in tex. de rebus sibi hypothecatis, an mulier pro dote habeat hypothecã in reb. & bonis viro obligatis? gl. & Doct. ꝙ sic, in l. assiduis, C. qui poti. in pig. habea. & Bart. in l. pater, ad fi. ff. de dote præleg. Item an habeat prælationẽ in re sibi hypothecata ꝓ dote, licet relicta ad pias causas? dic, ꝙ sic, vt per Bald. in l. 2. C. si aduers. vendi. pig. & an vxor post mortem mariti inhabitans domũ olim per virũ conductam teneatur ad pensionẽ? ꝙ vr, nisi iure familiaritatis cũ filiis hæredibus viri inhabitet, vt per Bal. in l. contractus, C. locati. refert, & sequitur Ias. in §. actionum, nu. 166. Insti. de acti. vtrum mulier pro dote in bonis post quæsitis per maritum pręferatur in hac eius hypotheca creditori anteriori, expressã hypothecã habenti, quemadmodum fiscus præferretur, iux. l. si is qui, ff. de iur. fi. vide Bal. ꝙ sic in cons. 189. dominus Lanfrancus, nu. 2. vol. 3. vide tamen Did. Couar. varia. resol. c. 16. nu. 5. & Negus. in tract. de pig. in 2. memb. 5. par. principali.

Adde circa nu. 128. in quæstione, seu conclusione, an autem perdat legatum mulier ad secunda vota migrans a marito factum, Corne. cons. 21. videtur, vol. 1. & quid si transeat infra

annum

annum luctus, Corn. consi. 38. quod dic. vol. 4. perdit legatum alimentorum etiam si velit stare cum filijs Bald. in l. j in fi. C. de lega. sed non perdit quod habuit a primo viro titulo oneroso, Bal. in l. donationem, C. de sec. nupt.

Adde & nota quod licet vxor viro uiuo possideat bona mariti iure familiaritatis, l. iure familiaritatis, ff. de acqui. possessione, vnde videtur multis, quòd eo mortuo nō possit propria auctoritate domum, nec alia bona viri possidere per dictā l. tamen contrarium est verum, & ratio est, quoniam detentio peruenit ad eam sine vitio, ergo licitè rectè detinet, vt no. Bartol. in l. sub prætextu, ff. commo. & quia superuenit causa mortis, scilicet mariti, Bal in l. pignoris, C. de pign. actio. & vide Cuma. in l. prima, § necessario, ff. si muli. ven. nomi. & per Montal. libro tertio. ll. thori l. sexta, ti. decimonono, in gl. in verbo del Rey. in fi. vet. item no.

Adde num 30 quid operetur pactum de ingrediendo, an vitietur, si petatur adiudicatio, an transeat ad singularem successorem, Grat. consi 37. vol. 1.

Adde circa nume. 124. vbi pupillus educari debeat, est in arbitrio iudicis, de eo tamen qui est proximior, & succedere debet, est iusta suspicio, vide Paris. consi 56. volum. 1. Guid. Pap. quæst. 539. Cagno. in l. hoc colore, ff. de inoffi. testamen. nume. 10. & quæ not. Perusi. in col. lec. ad leg. j. vbi pup. edu. debe. latissime Iacob. Menoch de arbit. iudi. quæstio. libro secundo, Centu. 2. casu 168. & quæ iudex in decernendo educationem considerare debeat, vide deci. D. Vinc. de Fran. 350.

Adde circa num. 329. in versi. a quo tempore currat marito, vide Iac. de Nigris, in l. si insulam, num 22. ff. de verb. obli. Claud. in l. de diuisione ff. solu mat. Ruin. in rub ff. solu mat. nu. 81. Alex consi 147 vol. 5. Bal. nouel. in trac. do. 4. par. in prin. nu. 10.

Adde circa nu. 71. quòd si in libello asserat se dominam fundi, probat tamen se vsufructuariam, an obtinebit, Ripa in l. naturaliter, §. nihil commune, nu. 27 ff. de acq. pos. Claud. Marmer nu. 46 Fab. Acoromb. nu. 34. Io. Ant. Rub nu. 119. Lanci. Galiau nu. 19. Arri. Pinell. in l. j. par. 2. nu. 18. C. de bo. mat. Capy. in decisi. 96. nu 3. & id præsertim in causis summarijs in quibus proceditur simpliciter ac de plano solaque facti veritate inspecta, si causa sic fuerit commissa. vel vt in regno est dispositum in c. Detestantes, directo magistro Iustitiario, & in regia pragm. dispendia litium.

Adde φ mulier pro dotibus istis, & dodario habet electionē super bonis mariti feudalib. vel allodialib. seu burgensaticis sicut quilibet creditor. l. creditoris arbitrio, ff. de distr. pig. vide D. Io. Fran. de Pont. in consi 82. nu. 15.

Adde nu. 99 limitationem ad regulam, l. traditionib. C. de pact. plures casus notabiles, per quos trāsit dominium absque traditione, per Rebuf. in 3. Tho. ad consti. regias, tit. de mater. possess. in præfatio. a nu. 55.

Adde circa nume. 168. 169. quòd & si mulier conuolans ad secunda vota desinat esse tutrix, & sit suspecta in petendo tutorem filio, tamen tutor ab ea petitus antequam transeat ad secunda vota, est præferendus, & magna est præsumptio pro matre, vt per Bal. in l. prima, C. si contr. matrim. volun. tut dat. sit, per illum text. Iudexque tenetur dare tutorem a matre nominatum. glos. & Bart. in l. si quis sub conditione, in verb. in ciuitate ff. de testam tute. & in Authen. Sacramentum, C. quando mulier tutel. offic. fun poss. licet ad hoc iudex non arctetur, vt per Bartol. in dicta l. si quis, numero 29. Bald. in dicta Authent. Sacramentum, & Ange. in Authen matri, & auię, numero quinto, C. qñ muli tuto. offi. fun. poss. Berous quæstione 66. numero quinto. & Do. Fab. de Anna. in suo eleganti consi. 50. volumine primo, col prima.

De tempore lugendi maritū. & secundis nuptijs, & quid sit luctus, & quæ variarum gentium in eo consuetudo, & cur decem menses luctus a Romanis fuerint constituti, an princeps luctus tempus remittat, viri mulieres lugere non cogi, vide pulchre per Franc. Connan. lib. 8. comm. iur. ciui. c. 7.

Adde an seminatia sint in fructu, & an spectent vsufructuatio eisq; quibus competunt fructus? & an venatio sit in fructu, vide per Conna. comment. iur. ciui. lib. quarto, capi. 1. De fructibus, & qui sint fructus prædiorum.

Adde circa variationem, numero 272. eundem Capyc. in decis. 41. 46. & Rebuff. in secundo tomo. ad consti. regi. in tracta. de constitut. redditu um. arti. 1. glo. 8. nu 47. vers. vltimo notandum est.

Adde in textu, ibi fructus & prouētus, quòd in his annuis prestationibus, siue sint redditus, siue prouentus, siue sint perpetui, siue temporales, debitor si fuerit condemnatus, non obstante appellatione fiet executio. Pet. Rebuff. in glos. concordato, §. volumus, de collatio. in verb redditus, & in l. frugem, ff. de verbo. signifi. & ad constitu. regias Francis. tomo primo tracta. de execu. senten. articu nono, gl. sexta, vbi ponit casus plurimos qui executioni demandantur etiam pendente appellatione à diffinitiua: ab interlocutoria autem cum continet grauamen irreparabile in diffinitiua, per eundem in præcitato tractatu, articulo nono, glo. prima, numero secundo, versi. vnde siquis appellaret super carcere, vel tortura, & cę. ubi, ponit duodecim casus principales. An autem mulier persoluat impensas in re factas, uel hę-

tes

res uiri proprietarius,& quid si modica sit impensa,& quę dicatur modica, Iacob. Menoch. de arbit. iudi. quęstio. libro secundo Centu 3. casu 215.

Adde nu. 26. instrumentum dotale non habet executionem paratam, l si cum dotem, §. eo autem, ff. solu. matr. Rebuf. ad constit. regi, tomo 3. de lite. oblig. arti 6 glo 3. ubi ponit casus quibus instrumenta habent executionem paratam, quos uide per te,& uide per eundem casus plerosque, in quibus potest incipi ab executione, arti 6. glo. 2.

Adde, quod ad solutionem dotis tenentur heredes uiri, siue sint heredes in burgensaticis, siue in feudalibus, cum quilibet eorum teneatur pro rata, per allegata per Dom de Franch. in decisi. prima,& in decisi. 159. qui allegat omnes doctores.

Adde circa nu 92. quod mensura alio non dicto intelligitur secundum morem regionis, vbi res est sita, non autem secundum locum contractus per tex. vbi no. in l. imperatores, ff. de contrah. emp. gl. in c ex parte in verbo, paruissimam, ext de censi lo Pet Ferr in for libel li quo agit. ad ven. in gl. in ver perticarum centum, & infra quantum tempus possit conqueri ille qui dicit se grauatum in mensura, & in appretio? & quid debeat probare? dic quòd infra annum, l. qui se grauatos, C. lib. 11. de censi & perem nisi sint minores,& absentes, nam nō sufficit probare veterem æstimationē, quia pretia rerum ex tempore mutantur, l pretia rerum, ff. ad legem Falcid. l. si inter. C. de iure doti. Bal in consi. 387 ille qui vol. 3.

Adde in tex ibi fructus,& prouentus, quid si maritus legauit fructus, redditus, & prouentus omnium bonorum mobilium, & immobilium, nunquid vxori debeatur redditus nominum debitorum? dic quod non, quia est quoddam tertium genus bonorum, nec mobilium, nec stabilium, iuxta nota. in l. a diuo Pio, §. si super rebus. ff. de re iudic. l. quam Tuberonis, § fina ff de pecu. habebit tamen fœtus pecorum, Bald. consilio 423. Andreas, volumi. 3.

Adde, quod mulier ista migrans ad secunda vota tenetur restituere hæredibus viri vestimenta, & alia quæ extraxit de domo viri non tamen vestes quotidianas, & atrritas, Bald in consilio nonagesimosecundo, hæres viri, volumi. 3.

Adde circa nu. 131. quod filij secundi matrimonij non possunt petere ex persona eorum quōdam matris legitimam in bonis filiorum premortuorum primi matrimonij, per Auth. ex testamento, C. de sec. nup. per quem tex ita cōclusit Bal. in eius consi. s factū est tale in volu. 4. Et quid si ex primo matrimonio habet duos filios, ex secundo três, quorum trium vnus moritur, deinde moritur vxor superstite secundo viro,& reliquis quatuor filiis ex duobus maritis susceptis, qualiter diuidetur dos, & bona inter dictos filios,& maritum de quo vide Bald. in consi. 37 proponitur, quod Domina Margarita, vol. 4.

Adde in text. ibi fructus & prouentus, quis debeat custodire ciuitatem tempore belli, an hñs merū imperiū, an vero simplicem iurisdictionem? Luc de pę in l. 2. C li. 12. de exacto & executori, & si duo sint domini eiusdē castri, alter habet merum imperiū in toto castro, alter vero iurisdictionem tantum in sua portione? idem Luc. ibi circa nu. 12. vers. ex his patet responsio,& quid veniat appellatione prouentuum,& fructuum, cumulatissime Ann sing. 421. incip. prouentus.

Adde in tex ibi, vel ad secunda vota migrare voluerit, materiam secūdarum nuptiarum, & pœnā earū circa successionem & alia pertractat Petr. Greg Tholo. lib. 2 Syntagma. iur. vniuer cap. 26.

Adde in tex ibi fructus & prouentus quare partus ancillæ cuius vsusfructus legatus sit, in fructu non sit, cum reliquorum animaliū fructus contra fuerit, ad §. in pecudum. Instit. de rer diu. si vide pulchre Alex. ab Alexan. Genialidierum, lib. 1. c. 10.

Adde circa, nu. 92 quibus finib. queq; mensura iter actus, via consistent,& quid sit pes, cubitus, palmus, iugum, dipletrum, stadiū, Alex. ab Alex. Genia. dier. lib. 2. c. 20 vide Pract Pap. in for. lib. in cau venditi in gl in verb. perticarum, num. 5.

Adde nu 85 ꝙ possessor castri, vel villę ratione cuius habet ius pręsentandi ad ecclesiā, potest præsentare, licet ante nunquam præsentauerit, quia castrū semper videtur dictum ius præsentandi retinuisse,& possedisse non obstāte, ꝙ super castro fuerit guerra vel lis mota nisi fuisset mota lis super ipso iure, vel possessione præsentandi. Roman consil. 141 Butrig. in c in litteris in fi de iu. patron Herri Ferran in sing addito. in reperto. Nic. Milis in verb. Possessor castri.

Adde num. 217. quod habens possessionem iurisdictionis in loco licite potest ad remouēdum obstaculum sibi paratum irruere tam in personam impedientem quam in ostia & muros loci, ita rumpendo vt libere valeat vti iure suo, vt probatur in capitulo olim secundo extra de restitutione spoliatorum, & capitulo dilecto, de sentent. excommunicationis, libro sexto, Innocen Hostien Ioann Andr in capitu primo, de immunita. ecclesi Additio. ad. Nicol. Milis, in verb. Possessionem iurisdictionis.

Adde

Adde an possit hæc mulier apponere custodes ad capiendum istos fructus de rebus sibi hypothecatis? vide text. in l si ita, §. dominus, ff. de vsufr. & ibi Albe. c in aliquibus, vbi Abb. in j. no. de decim. Bal. in l. diuortio, § interdum, ff sol. mat. Soci. consi 93. vol 3. Capy. in c. Imperialem. col. 84 in paruis, de prohi. feu. ali. per Frid & iu decis. 27. num. 38. & an possit prohibere colono ne extrahat victualia? Gui Pap. quæstio 283. Addi. ad quęstio. Capp Tholos. 109. Afflic. in consti. quanto, num 26. in fi. Tiraque de retra. ligna. § 1. gloss. 7. Anna. in allegat. 94.

Adde, an si super bonis pro dote obligatis fiet executio nulliter, vel ex processu nullo, num mulier, possit vti excutione si non virtute sententiæ nullæ, saltem ratione suæ hypothecę vide tex. in l fundus qui Lucij Titij ff de rescin uendi. Bart in l 3. §. fi ff de acquir. poss. Deci consi 449 nume 22. Ann. alleg. 22. nu 4. & alleg. 80. num. 10. & alleg 93. nume. 8. Valle. consi. 5. nume. 7. uol. 2. qui omnes concludunt ad partem affirmatiuam.

Adde circa num. 279. quid si mulier creditrix reciperet portionem competentē ab uno ex heredibus, uel ab uno ex duobus uel pluribus insolidum obligatis, an inducatur diuisio debiti, & quid si aliquid deest integre portioni solutę, ad l si creditores, C. de pac. Afflic. decis. 13 Guid Pap. decis. Delphin 174 & singul. 289 Paris de Put de reinteg. feud. fol. 24. col. 3. Bello. cōs. 44 Ripa, in l. si ex toto, §. fi. ff. de leg j. Anna alleg. 3.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo ista conformis est iuri communi.*
2 *Consuetudo ista differt a iure communi. & quando.*
3 *Dos & dodarium legatum vxori debentur statim propter commodum repræsentationis.*
4 *Anno elapso dotes, & dodarium soluitur vxori remittenti alimenta.*
5 *Consuetudo ista loquitur in casu iure restitutionis dotis,*
6 *Dos, & dodarium debetur statim si matrimonium est nullum.*
7 *Consuetodo ista loquitur in dote consistente in quantitate seu pecunia.*
8 *Dos si consistat in rebus soli, vel stabilibus seruantur in restitutione iura communia.*
9 *Dodarium num infra annum sit soluendum? & nume. 11. 12 13.*
10 *Copulatiuorum natura est, vt æque copulent.*
14 *Mulieri dotem petenti an obijciatur, quod non sit domina.*
15 *Mulieri dotem petenti an obijciatur exceptio adulterij?*
16 *Et quid si adulterium sit ignoratum?*
17 *An hæres id obijcere possit, si defunctus non est conquestus, si repente decessit?*
18 *Vxore mortua num obyci possit adulterii exceptio?*
19 *Vir si consensit adulterio committendo lenocinium, num exceptionem adulterij obijciat? & numero 20. 21. remissiue.*
22 *Retentio num possit opponi mulieri dotem repetenti?*
23 *Dos cum restituitur, etiam pœna est restituenda.*
24 *Dos in qua moneta sit restituenda?*
25 *Dos in qua moneta sit restituenda, & cuius erit electio?*
26 *Monetę mutatio quo ad bonitatem intrinsecam, vel extrinsecam, quid?*
27 *Contractus non autem solutionis tempus attēditur, de qua moneta dos sit restituenda, & nu. 29.*
28 *Mutatio monetę an & quando fieri possit.*
30 *Consuetudo ista an militet in putatiuo matrimonio?*
31 *Consuetudo generaliter loquens, generaliter est intelligenda.*
32 *Intellectus ad glo. in cap. de prudentia, extra de don. inter virum & vxo.*
33 *Ratio fauendi viro putatiuo, sicut vxori est diuersa.*
34 *Dos putatiua an habeat priuilegium, ne eius debitor teneatur nisi quatenus facere possit?*
35 *Casus speciales quibus maritus tenetur insolidum.*
36 *Beneficio, l. maritum, ff. sol. mat. renunciari non potest etiā cum iuramento.*
37 *Etiam si dicatur in instrumento dotali integras dotes soluere.*
38 *Marito dimittendum est tantum, quod de fructibus substentari valeat.*
39 *Dos si in stabilibus consistat estimatis, an hęredes viri habeant anni spatium ad restitutionem? & nu. 40.*
41 *Ratio cur mobilia infra annū, stabilia statim restituantur.*
42 *Maritus an teneatur satisdare de restituenda dote elapso anno?*
43 *Res mobiles emptę pretio rerū stabilium dotalium an sint restituendæ statim tanquam subrogatæ?*
44 *Restitutio dotis de qua hic dicitur, an militet in sponsa, & num. 45. 46.*
47 *Mulier num agere possit ante annum ad restitutionem dotis?*
48 *Anni tempus ad restitutionem dotis datur hęredibus mariti miserationis causa.*
49 *Petens præmature, videtur plus petere.*
50 *Dilatio anni ad dotis restitutionem, datur ad differendum solutionem.*
51 *Actio non competit mulieri ante annum restitutioni dotis concessum, & nu. 53.*
52 *Negatiua apposita iuxta verbum negat actum, & potentiam.*
54 *Mulier an teneatur recipere dotem nondum elapso anno?*
55 *Et an fiat deductio interusurij medij temporis?*
56 *Mulier an petat ab hærede viri satisdationem de restituenda dote adueniente tēpore? & nu 57. 58. 59 60.*
61 *Mulier an variare possit si petiit satisdationem, de dote adueniente tempore soluenda?*
62 *Creditores num possint opponere dotem esse datam in eorum fraudem?*
63 *Et quid si magnam maritus habuit dotem ab vsurario? et nu. 64. distingue, nu 65.*
66 *Dotes sæpe constituuntur ex vsuris ac bonis turpiter quęsitis.*
67 *Pecuniæ dotalis consumptę, creditori non datur auocatio.*
68 *Dos inofficiosa non auocatur nisi soluto matrimonio.*
69 *Querela inofficiosæ dotis non competit nisi mortuis dotantibus.*
70 *Dos qua actione petatur? & nu 71.*
72 *Stipulatio præsumitur intercessisse fauore dotis.*
73 *Stipulatio quæ est stricti iuris, tamen fauore dotis mutat [illegible]*

74 *Effectus*

74 *Effectus & discrimina inter actiones bonę fidei & stricti iuris.*
75 *Iudicium restitutionis dotium plenam requirit, non summariam causæ cognitionem.*
76 *Dilationes coarctandę sunt in iudicio dotis.*
77 *Mulier socerum absq; venia non vocabit in ius.*
78 *Socer habetur loco patris.*
79 *Mulier in actione dotis aget cum authoritate patris.*
80 *Et tam in iudicio ordinario quam summario.*
81 *Nouerca habenda est loco matris. quod declara. nu. 82.*
83 *Compensatio an opponi possit agenti ad restitutionem dotis?*
84 *Compensationis exceptio opponitur etiam post sententiam transactam in rem iudicatam.*
85 *Exceptio compensationis non tollitur etiam stante statuto, quod contra instrumentum dotale nulla opponatur exceptio.*
86 *Compensatio habet vim solutionis.*
87 *Instrumentum non impugnat, imo comprobat ille qui cōpensat.*
88 *Exceptio compensationis non tollitur etiam si cum iuramento fuit renunciatum.*
89 *Limita prędicta si instrumentum dotis præcesserit.*
90 *Exceptio solutionis dotis non impedit litis contestationem.*
91 *Lis videtur sopita per solutionem.*
92 *Cedens bonis conueniri nec conuenire potest.*
93 *Cessioni bonorum renunciari non potest.*
94 *Hæreditas viri si transit ad fiscum, transit cum sua causa.*
95 *Fiscus succedens priuato præstat onera quæ priuatus præstabat.*
96 *Hæreditas transit in fiscum cum onere legatorum.*
97 *Publicatio bonorum fit cum sua causa.*
98 *Res quando transeat in aliquem cum suo onere?*
99 *Mulier habet interesse dotis quando creditum non est liquidum, & hæres est cum beneficio legis.*
100 *Mulieri si fuit tutrix, & sibi de dote non satisfecit non debetur interesse.*
101 *Hæres mariti clericus num declinet forum?*
102 *Paupertas viri excusat à debito.*
103 *Paupertas appellantis excusat ne appellatio deseratur.*
104 *Priuilegia paupertatis quę remissiue.*
105 *Paupertas excusat a fideiussoria cautione.*
106 *Paupertate legata venit tota hæreditas.*
107 *Mulieri agenti ad restitutionem dotis obstat exceptio inuentarij conficiendi.*
108 *Inuentarij conficiendi tempus.*
109 *Exceptio inuentarij cōficiēdi impedit litis contestationē.*
110 *Processus non est nullus, si exceptio conficiendi inuentarij non opponatur.*
111 *Casus singulares in quibus non opponitur exceptio conficiendi inuentarij. & nu. 112.*
113 *Hæres durante tempore confectionis inuentarij alios conuenire potest, quamuis ipse non possit. & nu. 114.*
115 *Hæres opponit exceptionem inuentarij.*
116 *Hæres improprie dicitur qui adijt confecto inuentario.*
117 *Hæres promittens de suo soluere, intelligitur de hæreditate & tanquam hæres.*
118 *Forma conficiendi inuentarij.*
119 *Inuentarium conficiens quid obseruare debeat.*
120 *Inuentarium dicitur legitime factum quando continet omnia distincta.*
121 *Copia inuentarij an danda sit litiganti cum tutore vel curatore adulti hæredis viri.*
122 *Inuentarij copia non est danda per tutorem rerum mobilium vel immoblium.*
123 *Copia inuentarij non integra, sed principij & finis danda est per tutorem.*
124 *Nisi pars velit redarguere tutorem de dolo.*
125 *Inuentarij exceptio opponitur etiam post sententiam.*
126 *Mulier si cupit habere dotes in pecunia, heres tamen cum beneficio pecuniam non habet, an & quando teneatur recipere insolutum bona hæreditaria. & num. 127. 128. 129.*
130 *Creditor non tenetur recipere aliud pro alio sibi debito.*
131 *Minor restituitur aduersus non confectionem inuentarij, vel minus sollemniter factam. & quid in muliere. num. 132.*
133 *Mulieri agenti ad dotes, num obstet exceptio dilationis quinquennalis.*
134 *Plures hæredes viri conuenti tenentur vnum tantum in iud. procuratorem constituere.*
135 *Mulier num dotes petat à fideiussore dotis?*
136 *Dodarium constitutum in re soli, seu stabili num statim debeatur, non expectato anno?*
137 *Dotis & dotis augmenti eadem est dispositio.*
138 *Hæredes viri habent annum ad solutionem dodarij consistentis in pecunia, vel re soli.*
139 *Dos si constat in nomine debitoris, an heres viri habeat anni spatium, an vero teneantur statim cedere iura. & nu. 140.*
141 *Nomen debitoris bonum facere, ad quid teneatur?*
142 *Hypotheca dotis à quo tempore incipiat, à die promissionis, an vero contracti matrimonij?*
143 *Alimenta interim debentur mulieri petenti restitutionem dotis.*
144 *Iudicium restitutionis dotium est vniuersale.*
145 *Mulier pro alimentis habet bona viri obligata.*
146 *Mulier an agat contra vnum ex pluribus heredibus viri.*
147 *Mulieri agenti pro dote contra tertios possessores num obstet exceptio discussionis?*
148 *Mulieri agenti ad dotes, num obstet exceptio compensationis, seu quod mulier consensit viro alienanti?*
149 *Consensus mulieris non porrigitur ad alium contractum, rem vel personam, cui consensit.*
150 *Intellectus ad l. iubemus. C. ad velleia.*
151 *Renuntiatio mulieris excludit eam a re, super qua renunciauit, etiam si maritus alia bona non haberet.*
152 *Declara id procedere in casibus quibus restitutio dotis fieri potest constante matrimonio.*
153 *Et nisi vxor esset effecta locupletior.*
154 *Locupletior quis præsumitur effectus, nisi probetur contrarium.*
155 *Mulieri agenti ad dotes num obstet exceptio cedēdarum? & nu. 156.*
157 *Mulieri obstat exceptio cedendarum si dolose versatur & quomodo.*
158 *Mulier pro dote agit contra possessorem etiam si fratri vel patri mariti alienanti consensit.*
159 *Limita nisi consensui interuenisset iuramentum.*
160 *Sublimita non procedere in herede mulieris, nam aget in subsidium.*
Declara, vt numero 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169.
170 *Legatum vxori factum an compensetur cum dote.*

R. Debi-

171 *Debitor legando creditori non videtur animo compensandi, nisi aliter ex coniecturis appareat.*
172 *Maritus legando mille pro dotibus, cum dotes essent quingenta, quid & quantum debeatur?*
173 *Legatum factum uxori si non nupserit, an repetatur si nubat?*
174 *Et an cum fructibus, vel interesse? & nu. 175.*
176 *Titulus dispensatiuus non est potens ad acquisitionem fructuum.*
177 *Legatum factum mulieri pro bonis seruitijs num subijaceat dispositioni, l. foeminae. C. de secu. nupt.*
178 *Seruitia maritalia tanquam debita non merentur remunerationem.*
179 *Nisi essent praestita extra causam maritalem.*
180 *Dos legata debetur statim propter commodum repraesentationis.*
181 *Commodum repraesentationis quale sit?*
182 *Dos legata per virum uxori debetur statim etiam quod testator se referat ad instrumentum dotale.*
183 *Amplia ut debeatur cum interesse.*
184 *Legatum dotis uxori factum debetur insolidum & integre.*
185 *Annus diuersimode constituitur secundum diuersas regiones.*
186 *Annus est duplex.*
187 *Annus ceptus an & quando habeatur pro completo? & nu. 198.*
188 *Annus completus num dicatur in principio ultimi diei?*
189 *Dies unde dictus?*
190 *Dierum diuisio. & nu. 191.*
192 *Contractus noctis tempore celebratus ad diem refertur?*
193 *Nec ob id notarius in poenam incidit falsi.*
194 *Dies intelligitur à summo mane usque ad Vesperas.*
195 *Deis termini an computetur in termino.*
196 *Mensis quid, & quot sit dierum?*
197 *Annus completus infert excessum temporis.*
199 *Electio datur mulieri elapso anno habere alimenta, vel dotes.*
200 *Electio est debitoris in alternatiuis*
201 *Electio est creditoris cum ad eum verba legis diriguntur?*
202 *Decretum an requiratur in remissione alimentorum.*
203 *Mulier si remittit alimenta, & vult dotes, num debeatur cum interesse? & nu. 204.*
205 *Mulier eligens dotes num possit variare?*
206 *Electio quando conceditur à lege, videtur concedi per verbum futuri temporis.*
207 *Variare non potest actor postquam elegit, quando unum est in obligatione, aliud in solutione.*
208 *Mulier post ius quesitum parti, facta electione amplius non potest variare.*
209 *Creditoris est electio in alternatiua exigendi.*
210 *Integraliter intelligitur quo ad usumfructum & proprietatem.*
211 *Anno elapso heredes viri sunt in mora absque interpellatione.*
212 *Oblatio sola non inducit regulariter liberationem, nisi adsit etiam depositio.*
213 *Oblatio uerbalis non sufficit ad euitandum moram.*
214 *Verba non sufficiunt ubi facto opus est.*
215 *Mulier an alimenta debita infra annum non praestita, deinde petere possit? & nu. 216,*
217 *Cautela mulieris ut interesse & alimenta possit petere.*
218 *Mulier que habet alimenta, an habere possit fructus dotis?*
219 *Mulieri petenti dotem num obijci possit retentio si fuerit tutrix nec rationem reddidit?*
220 *Haeredes viri num teneantur alere uxorem que non dedit dotem?*
221 *Filij tenentur alimenta praestare matri sicut & defunctus.*
222 *Pietas erga matrem seruanda est ex naturali equitate & ratione.*
223 *Dos si non restituitur, fit assignatio mulieri tot bonorum viri vel soceri ut sit ei cautum.*
224 *Declara quando bona soceri sunt expresse vel tacite obligata.*
225 *Excuti an debeat filius antequam ad patrē perueniatur: & nu. 226.*
227 *Haeres viri vel pater renitens compellitur per iudicem assignare bona mulieri non solutis dotibus.*
228 *Iudicium redditur in inuitum.*
229 *Creditores an sint vocandi in assignatione bonorum mulieri pro dotibus facienda.*
230 *Assignatio bonorum facta uxori constante matrimonio, nullum creditoribus mariti parat praeiudicium.*
231 *Mulier creditrix dotium in pecunia num compellitur recipere de bonis immobilibus?*
232 *Creditor cogitur in solutum recipere bona debitoris carcerati.*
233 *Mulier creditrix rem meliorem debitoris sibi assignari facere potest.*
234 *Priuilegio auth. hoc nisi. C. de solu. an renuntiari possit? & nu. 235.*
236 *Debitori licitum est res suas vendere & ex his pecuniā redigere. & nu 237.*
238 *Mulier an efficiatur proprietaria per assignationem sibi factam de bonis viri?*
239 *Instrumenta fundi an veniant in assignatione bonorum?*
240 *Bona existentia extra districtum, num possint assignari mulieri?*
241 *Hypothecaria competit etiam in rebus extra districtum sitis. & nu. 242.*
243 *Executio super bonis extra districtum quomodo fiat?*
244 *Assignatio mulieri utrum fiat primo super mobilibus, deinde super stabilibus?*
245 *Assignatio utrum fiat super nominibus debitorum?*
246 *Nomina debitorum veniunt appellatione bonorum?*
247 *Assignatio fit mulieri super annua perceptione canonis emphiteutici.*
248 *Assignatio bonorum si fiat mulieri ex inordinato processu & nullo, an competat retentio? & nu. 249.*
250 *Assignatio an sit facienda pro quantitate debita?*
251 *Assignatio est facienda mulieri mediante appretio.*
252 *Valor rei diminuitur propter qualitatem temporum & pericula belli imminentia.*
253 *Item ob malum situm in quo bona existunt.*
254 *Item ob praetensas qualitates feudales vel fideicommissarias.*
255 *Bona feudalia aestimantur minori pratio quam allodialia.*
256 *Et pro tertia parte valoris rerum liberarum.*
257 *Pauperior reputatur is qui possidet bona fideicommisso vel maioratui subiecta.*
258 *Res aestimatur minori ob aeris intemperiem.*
259 *Item quia locus est suppositus angarijs*
260 *Item ob rixosum ac malum vicinum.*
261 *Item quia bona sunt communia cum homine rixoso.*
262 *Diuisio petitur per minorem habentem rem comunē cum homine rixoso.*

Bona

263 *Bona æstimantur pro valore rerum conuicinarum.*
264 *Item pro quantitate fructuum & redditaum.*
265 *Res tantum valet quantum de fructibus respondet ac percipitur de fructibus per viginti annos.& n. 266.*
267 *Res tantum valet quantum daret emptor qui scit qualitatem rei.*
268 *Prætium dicitur iustum quod est taxatum ex comuni loci vel prouinciæ vsu.*
269 *Iurisdictio non æstimatur nisi respectu redditaum.*
270 *Ædificia magna,domusq; amplæ æstimandæ sunt non pro vt valent,sed considerato reddita.*
271 *Missus in possessionem potest petere conseruatorium pro sua possessione tuenda.*
272 *Missus in possessionem ex l. municipali tuendus est in possessione rei in quam fuit missus.*
273 *Mulier assignataria bonorum viri, poterit nihilominus reuocato precario,ingredi possessionem.*
274 *Mulier assignataria potest adhuc impetrare ius dominij.*
275 *Mulier assignataria poterit seruatis seruandis bona vendi facere.*
276 *Mulier an possit petere sibi assignari de bonis melioribus.& nu. 278. 279.*
277 *Mulier assignataria num exerceat iurisdictionem ?*
280 *Mulier que reperitur in possessione bonorum viri debitoris, an præsumatur possidere iure adiudicationis, an iure creditoris ?*
281 *Iudex in dubio debet eligere viam per quam vtrique parti consulatur.*
282 *Mulier agens contra heredes viri num debeat citare alios concreditores? & nu 283 284.*
285 *Mulier recipiens bona aliena insolutum, an teneatur ad interesse ?*
286 *Creditor constituitur in mala fide ob assecurrationem debitoris.*
287 *Malafides causatur ex fama publica quod bona sint aliena.*
288 *Creditori volenti aliud pro alio solui potest.*
289 *Interesse dotis an debeatur mulieri elapso anno non restituta dote,nec assignatis bonis ? &. nu. 290.291.292. 293.294.295.296.*
297 *Dos consistens in re soli,vel stabilibus statim debet restitui,non expectato anno.*
298 *Hæredes viri habent anni spatium ad restitutionem dotis absque interesse.*
299 *Hæredes viri primo anno tenentur alere mulierem non habentem redditus bonorum suorum & nu. 300.*
301 *Dos legata debetur vxori non expectato anno etiam si habeat vnde viuat.*
302 *Hæredes viri si sint diuites an statim teneantur soluere dotes.& nu. 303. 304.*
305 *Interesse an debeatur mulieri elapso anno quę non est moram passa. &. num. 306. 307. 308 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319 320.*
321 *Creditori cuilibet moram passo indistincte debetur interesse.*
322 *Creditor moram passus an obiicere possit debitori quod emisset tantum vnde percepisset introitum ? & n. 323. 324. 325.*
326 *Alimenta vxori tam in primo anno quã in sequentibus constituerunt ciues Auersani & quare?*
327 *Casus in quo denegatur mulieri restitutio dotis & interesse.*
328 *Socer num teneatur nurui ad interesse dotis?*
329 *Accessorium sequitur naturam sui principalis.*
330 *Mulier quę perdit dotem propter adulterium, num petat interesse? & nu. 331.*
332 *Assignatio mulieri de bonis viri transfert dominium etiam sine traditione.*
333 *Assignatio est ficta traditio.*
334 *Creditor qui habet pignus in castro, potest exercere iurisdictionem in eo. & nu. 335.*
336 *Accessoria num veniant in assignatione bonorum mulieri facta pro dotibus.*
337 *Mobilia destinata ad vsum fundi num veniant assignato fundo mulieri creditrici dotium?*
338 *Fructus pendentes num veniant assignato fundo ?*
339 *Ius patronatus causę appellationis molendina & huiusmodi,an veniant assignato fundo ?*
340 *Hæredes viri num euitent iudicium si opponant de iure tertij.*
341 *Excipere & dominum in iudicio nominare differunt.*
342 *Possessio corporalis præsumitur vera, non abusiua.*
343 *Nisi sit acquisita lite mota, vel cum titulo de vniuersis bonis.*
344 *Hypotheca tacita sicut expressa trahitur ad bona futura, non tamen comprehendit nomina debitorum. &. num. 345*
346 *Possessor nouus ex tacita hypotheca conueniri non potest indiscusso principali debitore.*
347 *Nisi dolus committatur in fraudem paratæ executionis.*
348 *Interesse an debeatur mulieri non restituta dote nec ei assignatis bonis?*
349 *Interesse ad quam rationem debeantur?*
350 *Vsura centesima quid sit?*

C A P. I X.

IN quolibet casu, quo dotes sunt in restitutione, & dodarium debetur, dotes seu dodarium peti, & exigi non possint, nisi elapso anno a die soluti matrimonij computando, nisi maritus in vltima voluntate sua dotes, & dodarium vxori legauerit, quo casu propter commodum repræsentationis ius scriptum seruetur. Completo verò anno, si mulier elegerit dotes, & dodarium habere, & alimenta remittere, dotes, & dodarium sibi integraliter esoluatur, vel de bonis viri, seu patris eiusdem tantum sibi assignetur, de quo mulieri sufficienter sit cautum.

HAEC consuetudo partim est con-
formis iuri communi, partim vero
vero ab illo dissonat: cōformis est,
1 dum dicitur, † quod dos soluto ma
matrimonio peti, & exigi non potest, nisi ela-
pso anno, computā
do a die soluti ma-
trimonij, vt in l vni
ca, §. exactio, C. de
rei vxo. acti. disso
nat a iure commu-
ni in dodario, quod
2 debetur statim solu
to matrimonio per
mortem viri, vt per
gloss. consuet. Nea-
poli. in l Quartam
autem, sub titu. de
iure quartæ. iure ta
men isto nō potest
peti neque exigi, ni-
si elapso anno. nisi
fuerint dotes, vel
3 dodariū relictū vxo
ri per virū: tunc.n.
propter commodū
repręsētationis sta
tim debentur, &
hoc dicit in prima
parte: in secunda ve
ro dicit ibi (completo vero anno,) quod elap-
4 so anno dotes, & dodarium soluantur integra
liter vxori remittenti alimenta, vel sibi assi-
gnentur tot bona viri, vel soceri, super quibus
sit sufficienter mulieri cautum. hoc dicit.

In quolibet casu, &c. Qui casus sunt in 2.3.
4. 5. consuetudine, &
pñt esse alij, in qbus dotes sunt in restitutione,
5 & loquitur in vera restitutione, † tñ in assecu-
ratione, & in casibus in qbus matrimoniū est
declaratū nullū ex aliquo de impedimētis de
qbus diximus supra in præludiis, tūc enim nō
loquitur hæc consuetudo, sed statim, & indi-
6 stincte dos, † & dodarium petitur, l. si constan-
te, ff sol ma. l. vbi adhuc, C de iure doti. & ī l. 1.
C. de condi. causa data, & loquitur hic de doti-
bus consistentibus in quantitate siue in pecu-
nia siue in mobilibus, non autem in dotibus
7 consistentibus in † specie, seu in stabilibus, in
quibus remanent iura incorrecta, quia resti-
8 tuentur statim, † vt habetur infra proxima se-
quenti consuetud. c 10. si bona stabilia. & in l.
vnica, § exactio, C de rei vxo acti.

Sed quid si dodarium tantum debetur vxo-
ri, non autem dotes, quia maritus seu eius hæ-
redes lucrati sunt dotes in casu consuetu. c. 4.
& c. 5. nunquid detur annus ad soluendum do
9 darium? † videtur, quod non, sed statim debeat
solui, cum hæc consuetudo dicat in casu, quo
dotes, & dodarium debetur, hæc est natura co
10 pulatiuorū, † vt æque copulet, non distinguat,
præsertim in eadem oratione, vt per Bart. in l.
non solum, ff. solut. mat. Parisi. in consi. 63. nu.
14. vol. 3. & cum sit inter duas substantias siue
duo substantiua. Claud. in l. vt vim, ff. de iust. &
iur nu. 35. in fi. & videtur satis æqua interpre-
tatio, ut si utrumque debeatur, hæredes uiri
habeānt anni spatium, secus si unum tm̄ de-
beatur, scilicet dodarium, tunc statim debea-
11 tur, † maxime cum
per talem interpre
tationem reinci-
dimus in l. cōmu-
nem, arg. c. cum di
lectus, extra de cō-
suet. & l. si serui ve
stri, C. de noxa. cū
sim. Sed dic cōtra,
vt siue dotes, & do
darium simul de-
beantur, siue doda
12 rium tantum, † hę
redes habeāt anni
spatiū ad id soluen
dum, cum nō vni
ca, sed duæ sint, &
diuersæ orationes
sub diuersitate ver
borū, videlicet do
tes in restitutione,
& dodariū debet,
nō cōiungunt, vt
per Docto. in locis
pręallegatis. Secū-
do colligitur ex proxima præcedēti consuetu-
dine, dum ibi dicitur, quod mulier donec sibi
de dodario satisfiat, fructus percipiat ex rebus
sibi pro dodario hypothecatis. & sic siue vtrū-
13 que, siue alterutrū † debeatur. datur anni spa-
tiū hæredibus mariti, vt hic dicit. An autem
petenti mulieri dotē possit opponi exceptio,
14 † q͂ non sit domina? exceptio adulterij? & q͂d
15 si ignorauit adulterium commisisse, † nūquid
16 hæres viri possit obiicere, † & si viuens vir nil
17 dixit, † nec conquestus est, si repente decessit,
18 & an mortua vxore obiici possit exceptio † a-
missæ dotis ob adulterium? & si vir consensit
19 committendo lenociniū? de his, † & aliis quę
20 stionibus, † quæ possunt obiici in casu restitu-
21 tionis dotium, † vide Ioan. Campegi in tract.
doti part. 3. quæsti. 221. cū pluribus subsequen
tibus, vsque ad quæstio. 230. An autem peten-
22 ti restitutionem † dotium opponi possit reten
tio? Vide D. Vincen. de Franch. in decisio. 184.
23 num. 3. & nota, † q͂ cum dote tenebitur resti-
tuere pœnam, quam maritus fuit consecutus
ob non solutam dotem, si tamen pœna fuit ex
acta a muliere, vel patre eius, secus si ab extra-
neo, vt per Francis. Crem. in singula. 68. si ma-
24 ritus. † De qua autem moneta restitutio fieri
debeat, vtrū de illa, quę currebat tempore ma
trimonij, an de noua mutata. vide cumulatissi
me Doctores allegatos per Io. Vinc. de Anna.
in sing 348 & D. Fab. de Ann. in consi. 54. vol.
1. Rebuf. lib. 1. ad consti. Regni, arti. 5. glo. 1. nu.
3. Nic. Milis. in verbo pecunia, quæ debetur ex
contractu, & si pepigit, ut soluatur de moneta
currente tempore solutionis, quādo pluribus

uicibus

vicibus eſt facta ſolutio cuius erit electio, ꝙ ſit
creditoris Iac.de S. Georg.in l. plerunque,§.1.
de iure dot.vide Aflict in deciſio.nonageſima,
quando tempore contracti matrimonij curre
bat vnus valor, modo alius,vel eſt mutata mo
neta alterius ponderis, & eundem in deciſio.
194 vbi ponit hanc quæſtionem in indiuiduo,
& videtur firmare,quod aut eſt facta mutatio
26 monetę quo ad valorem. † ſeu bonitatem in-
trinſecam, quia moneta mutata eſt minoris
ponderis, & ligę in exemplo per eum poſito,
quia dos conſtitit in Carolinis tempore dota-
tionis currentibus ad rationem quatuor quin
tinarum, nunc vero ſunt quatuor quintinæ,
quæ non ponderant vnum carolinum, & at-
27 tenditur tempus†contractus, non autem ſolu
tionis, & debet ſolui æſtimatio illius monetæ
antiquę, ſcilicet quando vſus primæ monetę
28 eſt reprobatus,† vt per Bartol.in l. Paulus,ff.de
ſolutio. Mutatio monetę, an & quando fieri
poſſit, & quantum damnum afferat Reipub.
vide Petr Bellug in ſpe princi.rubri. 36.Par de
Put in tracta.ſindica.de exceſſ princip.Caſſan.
in conſuet. Burgund. rubri. prima, des Iuſti-
ceſ.& droitz dicelles colla quarta verſic. adde
quod de iure, & vide,quod in dubio debet ſol-
29 ui de moneta currente in loco † vbi debet fie-
ri ſolutio ſeu reſtitutio ſecundum Alex.in cō-
ſilio 21.volumine ſecundo. Grat conſil. 13.&
14. vide Doctores cumulatos per Anna. ſin-
gula.348.
30 † Sed an in matrimonio putatiuo militet
hæc conſuetudo,cum impropriè dicatur dos,
vbi matrimonium non eſt legitimum, ſed de
facto cōtractum? hæc quæſtio ſuperius fuit ſa
cta, ſed cum hæc cōſuetudo generaliter dicat,
31 †ꝙ in quolibet caſu quo dotes ſunt ī reſtōne,
ergo generaliter debet intelligi,l. 1.§.& genera
liter,ff de leg.pręſt l.de pretio,ff de publi.cum
ſimi.& pro hoc in gl.in ca de prudentia.ext.de
do.inter vir & vxo. & ita tenuit Cy.in l.vnica,
§.ex actio C.de rei vxo. act contrarium tenuit
gl.in d §.ex actio,vt iſte tex.nō procedat in do
te putatiua,& proinde nō dabitur annus ad re
ſtōnem q̄ gl ſequit̄ ibi Saly & verba huius con
ſuetudinis ſunt intelligenda proprie, & vbi ve
ra eſt dos,& in dote vera,arg. l.fi.C. de his q ve
ni ęta.impe.& Bar. in l. 1 ff.de fon & dictū Cy.
ī d.§.exactio & gl.in d.c.de prudentia loqunt̄
32 de muliere.† & cū de eius fauore agitur,nō au
tē de uiro ī p̄iudiciū mulieris,ſm̄ Sal poſt Ray.
in l.vnica §.ſin autē,C.de rei vxo act. quam di-
ſtinctionem ſequitur Alex in l. ſi cum dotem,
§.fi ff ſol.mat.& ſecūdū p̄dictos doc nō eſt ea-
33 dem rō fauendi viro putatiuo ſicut†vxori puta
tiuę q̄ eſt vt citius nubere poſſit facit tex.in l.2.
§.fi.ff de priui cre & probatur in l.inſula,§ fru-
ctus,ff.ſo ma & pro hac opinione eſt tex in l 1.
de cond ob cau.vide Rodo.Suarez in l.j.de le-
gi.fori tit.de Lucris nupr num.11. & 12. Sicut
34 † nec in hmōi caſu dotis putatiuę habeat priui
legium, ne teneatur niſi in quātum facere po
teſt,de quo in l.maritū ff.ſol.mat ſm̄ Io.And.
quem ſequitur Abb.in c.1.de don. inter vir.&
vxo & pro his vide Imo & Pau.de Caſt.in l di-
uortio,§.impendia ff.ſol.matr.Iac.de Bel in d.
l.vnica,in fi C.de rei vxo.act.& Alex. in l mari-
35 tum,ff ſol.ma. Caſus autem ſpeciales†in quib.
maritus tenetur inſolidum ad limitationem
d.l.maritum, ſunt viginti, qui enumerant̄ per
Io.Campeg.in trac.de priui.dot par 3.qō.238.
cum plurib. ſubſequentibus, vbi habes, quod
licet maritus non teneatur. niſi in quantū fa-
cere poteſt, & ſimiliter vxor, eiuſq; mariti pa-
ter, fallit tamen in caſib. ibi in vnum cōgeſtis,
in quibus tenentur inſolidū, quos vide per te,
ne ſim tranſcriptor, & papiri merus denigra-
tor. vide de prædictis limitationib. Alex.in d.l.
36 maritum, † vbi inter cæteras habes,beneficio
illius legis etiam cum iuramento renunciari
non poſſe,cum ſit cōtra bonos mores de quo
vide gl. Bar & Alex in l.alia, § eleganter, ff ſol.
37 mat.etiam ſi eſſet dictum,†& lucratū integras
dotes ſoluere, vt per dictos Doctores,vide Do.
Vin de Franch in deci 164.Anna. in alle. 102.
num.7. vbi de pręmiſſis in contingentia facti,
imo etiam tantum de ſuo patrimonio dimit-
38 tendum, † quod de fructibus ſubſtētari valeat,
vt per Ioffred.in deciſio.174.
39 †Quid autem ſi dos ſit in ſtabilib æſtimatis,
ea tamen æſtimatione quæ facit emptionē,&
venditionem de qua in dubio ſic præſumitur,
iuxta l quoties, C de iu do & per gl.in l ſi inter
uirum,C illo tit an hæredes uiri habeant anni
40 ſpatium ad reſtitutionē? † dic quod hæc quæ-
ſtio melius determinatur infra proxima ſequē
ti conſuetudine. Si bona ſtabilia, ubi an de ea
dote iudicetur, ut de re ſtabili, uel de re mo-
bili, ſeu pecunia, & an lucretur maritus, tan-
quam dotem in pecunia, ad ibi latius dicta te
remitto, ne ſæpius idipſum repetam.
41 † Sed de ratione quare mobilia infra annum
ſtabilia ſtatim reſtituantur? Vide Ioan. Cam-
pegi in tracta.doti. parte tertia, quæſtione du-
42 centeſima. † ubi etiam an interim pendente
reſtitutione teneatur maritus ſatiſdare de ſol-
uendo,ſeu reſtituendo adueniente die,de quo
etiam infra dicam.
43 † Sed quid ſi dos ſit in ſtabilibus, quæ mari-
tus uendidit, & de pretio emit res mobiles, an
debeant ſtatim reſtitui tanquam ſubrogatę in
locum ſtabilium per l. 1. §. hæc actio ff.quar.
rer. act. non dat. & l ſi eum § qui iniuriarum,
ff ſi quis caut. Vide Roma. in ſingula. 225. ubi
dicit, ita conſuluiſſe per textum in l. cum in
fundo,§ ſi fundus,ff.de iure dotium quod ad-
das infra ad conſuetudinē, ſi bona ſtabilia,ca-
pitulo decimo.
44 † Quæro an quod hic dicitur de dotis reſtitu
tione,habeat locum in ſponſa,ſolutis ſponſali
bus aliquo ex caſib per nos notatis ſupra con-
ſuetudine prima, ut detur annus ad reſtitu-
tionem? dic breuiter, quod quamuis quo ad
priuilegium prælationis aſſumat naturam do-
tis, l.ſi ſponſa,ff de iure doti.& l.ſecunda,§.fin.
cum l. ſequen. ff. de priuileg. credito. tamen
quantum ad hoc naturam dotis excedit, ut
45 ſtatim debeatur, † & quantum ad tempus re-

stituendæ dotis, vt d l. si sponsa, quod proce-
46 dit † etiam si matrimonium nulliter contra-
ctum sit, vt l. auunculo, ff. de condict. sine cau
sa, vt per glos. consuetu. Neapoli. in consuetu.
viro mortuo. in verb. vxore superstite, quæ
possunt addi ad ea quæ supra consuetudine se-
cunda exposita sunt, nec obstat ista consuetu-
do generaliter loquens, nam loquitur de ma-
trimonio, vt de se patet, ibi, a die soluti ma-
trimonij, non autem sponsaliorũ, quæ etiam
considerat Napoda. vbi supra, ad quæ faciunt
quæ superius dixi ĩ præludijs in verbo, & ipsius
lucrifactione, quæstione tertia. uide Io. Cam-
peg. in tract. dot. parte secunda, quæstione de-
cimasexta. Vtrum autem mulier possit age-
47 re ante annum, ut tamen dos, † & dodarium
restituatur aueniente tempore? dubium stat,
48 † quia tempus anni est datum hæredibus mari
ti miserationis causa, vt in l. unica, §. exactio. C.
de rei uxo. actio. item quia præmaturè petens
49 † plus petere videtur, §. plus, insti. de actio. Cy-
nus in l. 1. C. vt act. ab hære. & contra hære. in-
ducit decem, & septem argumenta, quod ante
diem sit nata actio, & tredecim in cõtrarium,
quod non sit nata, & respondet argumentis,
vt latius ibi per eum. Dubium est, quia secun-
dum aliquos aut tempus appositum est ab ho
mine, & tũc statim nata est obligatio, & actio,
l. cedere diem, ff. de verb. & rer. signifi. aut vero
a l. & tunc nata est obligatio, non actio. l. si tu-
tor Respublicę, § fina ff. de tute. & ratio. distra.
secundum Bartol. in l. ita stipulatus, in prima,
& secunda quæstione, ff. de verbor. obliga. ma-
xime si opponatur exceptio, vt per Bartol. in l.
eum qui ita, §. qui ita, ff. de verbo. obli. cum di-
50 latio sit data ad differendum solutionem, † vt
ibi per eum, & tenet Inno. in cap. pastoralis, de
excep. But. in c. j. de plus peti. Alexan. consi. 95.
primo volum. & consi. 2. col 5. 4. vol. & in con-
si 133. col. 3. vol. 1. & ad vtranque partem alle-
gauit Octauianus Cachera. in quæstio. Pede-
mon. 130. vbi quod licet statim non competat
51 actio, † tamen agi potest, vt adueniente tempo
re, soluatur, & fuit decisum in S. Conc. Neapo
litano, quod agi possit, & condẽnari hæredes,
vt adueniente tempore soluant, vt per Affli. in
deci. 279. Contrarium vero in casu nostro di-
cendum est, quod nullatenus ante tempus agi
possit, & moueor cum hic dicatur, quod exigi
52 nõ possit, † nã illa negatiua negat actũ, & poten
tiam. gl. in c. 1. de iureiur. in 6. & sic sine actio-
53 ne ageret, † nisi speraret oriri actionem in cõ-
testatione litis, vt per Ias. in l. si prius, num. 18.
ff de noui ope. nun. Soc. Iun. in l. ita stipulatus,
num. 173. ff. de verb. obli. Secundo moueor ex
textu, dum prohibet ne dum exactionẽ, verũ
etiam petitionem, ibi, peti, & exigi non possit,
pro qua opinione vide gl. consu. Neap. in con-
sue. Viro mortuo, in verb. dari.
54 † Sed quid si statim vult hæres mariti solue
re dotem nondum elapso anno, an mulier te-
neatur recipere? vide Campegi. in tracta. doti.
55 in secunda parte, quæstio. decimaseptima. † Et
an fiat deductio interusurij medij tpis, & qua-
liter, vide Bar. in l. si constante, § quotiens, col.
secunda, ff. soluto matrimo. & Bartol. sequitur
Imol. & idem Imo. & Paul. de Castro in l. di-
uortio, § non solum, ff. soluto matrimo. Cam-
peg. in trac. dot. parte tertia, quæstione 201. Ca
telli. Cotta, in memor. in ver. dos soluto ma-
trimonio, & Napod. in consuetudine Neapo-
lit. viro.
56 † Dubitatur, nunquid mulier possit petere
satisdationem ab hęrede viri de restituẽda do
te, & soluendo dodarium adueniente tempo-
re? vr̃ φ non, per ea quæ dicit Cy in l. vniuersa.
C. de preci imp. offe. Contrarium teneas, nam
57 aut conceditur dilatio ab homine, † & talis cau
tio non est præstanda, aut a lege, & tũc præstan
da est, vt firmat Alex post Ange. & alios in l. si
constante, §. quoties, ff. sol. matr. idem tenet gl.
consi. Neapo in consue viro mortuo, in verb.
58 dari. † vbi dicit tutius esse agere ad interponen
dam cautionem de soluendo adueniente die,
per l. in omnibus, ff. de iudi. & l. is cui, ff. de act.
& obl & per Affl. in deci. 279. Hæres igitur mu
59 lieris duplex habet remedium, † vel agendi sta
tim viro mortuo, vt adueniente tempore sol-
uatur dos, & dodarium, vel petẽdi cautionem
de soluendo adueniẽte die, quam cautionem
si hæres prestare renuit, potest condemnari, &
60 exequi statim, deducto tamẽ interusurio, † seu
commodo medij temporis, vt in sacro consi-
lio fuit decisum, vt habet in deci. 218. D. Vinc.
de Franc. si tamen mulier petijt talem satisda-
tionem de soluendo adueniente tempore, de-
61 inde velit variare, an possit? † vide pulchre per
Io. Campe. in tract dot. in 3. par. quęst. 202. vbi
omnino vide.
62 † Sed q̃d si hęres mariti soluere vult dotes,
& se opponunt creditores patris allegantes do
tem fuisse datam in fraudem eorũ, an mulier
teneatur illã restituere creditorib. dic φ sic, si
scienter dotem recepit in fraudẽ credit. vt in l.
63 fi. § fi. ff. de his q̃ in frau. cre. † & quid si magnã
dotẽ ab usurario accepit, uel aliud, nisi ex usu-
ris conquestũ hñte, nunquid mortuo pr̃e pos-
64 sint debentes † ipsi recuperare usuras, mitti in
possessionẽ dotis? dic φ nõ, ut per Fed. de sen.
in cons. 63. inci. qõ talis est quidam usurarius,
ubi pulchre loquitur, & mouetur plurib. rõni-
bus, ut ibi per eum, sequitur Ange. in l. Lutius
Titius, ff. quib. mod. pig. uel hyp. solu. nec pote
rit mulier, nec maritus conueniri si dos est in
65 quantitate, † secus si esset fundus cõsistens in
stabilibus, nam tunc transit cũ sua causa, φ est
notantandum cum sæpe constituantur dotes
66 ex vsuris, † & ex bonis turpi modo quæsitis,
de quo uide Hyppol. in singula. 67. Infer quod
67 creditori patris pecuniæ † dotalis consumptæ
non datur auocatio, uide Afflict. in decisione
190. ubi adden. & uide Benue. Stracca. in tra-
cta mercat. in titu. de Decoctori. Et si dos in-
68 officiosa † fuerit, nõ reuocatur, nisi soluto ma
trimonio, non autem eo constante. Afflic. de-
cisione nonagesima, sed omnino in hoc, ui-
de decisio. Domi. Vincent. de Franch. 104. Et
querela inofficiosæ dotis competit non nisi
mortuis

mortuis dotantibus, vt per eundem in decisi.
num.2.& num.9.

Et cum hoc dicatur, quod dotes seu do-
tarium peti non possint, quæritur qua actio-
70 ne? † & quo ad dotes dic, quod olim pete-
batur dos actione rei vxoriæ, hodie vero ista
71 actio est transfusa in † actionem ex stipula-
tu, vt l. vnica, C. de rei vxo. acti. in stipula.
transfu. & habetur in §. fuerat, Insti. de acti. Da
bitur itaque vxori ad repetenddm suas dotes
actio ex stipulatu, quasi mulier sit stipulata do
tem sibi restitui, quamuis stipulatio nusquam
72 intercesserit: fingitur† tamen lex intercessisse
fauore dotis, vt habetur in d. l. vnica, in princi.
vbi notatur, eo amplius addito, vt quãuis actio
ex stipulatu sit de sui natura stricti iuris, tamẽ
73 fauore dotis in hoc solo† casu mutat eius natu
ram, estque bonę fidei, vt in d. §. fuerat, vbi Do
cto. enumerant effectus, & differentias inter
74 vtrasque actiones, † maximè propter vsuras,
interesse, accessionesq; de quibus ibi per Are.
Ias. & nouissimos.

Non tamen est putandum cognitionem re
stitutionis dotium ita summariè agitari, imo
79 ordinatiè, † inque ea offerendus est libellus, lis
contestanda secundum omnes Doct. in l. 1. ff.
solu. matri & videtur tex. in l. si cum dotem, §.
eo autem tempore, ff. eo. ibi, lis contestata, & l.
3. ibi (mox iudiciorum) & ibi hoc notat Bal. C.
de iur. do. licet dilationes sint breuiandę ad in
76 star† alimentorum, & vt mulier vidua iuuenis
velit nubere, & in mora periculum. Vide Ioã.
Lup. in repeti. c. per vestras, in 2. notabi. versic.
sed est pulchra quæstio. colum. fin. extra de do-
na. inter virum, & vxor. & pro restitutione do
tis socerum debitorem dotis in ius non voca-
77 bit, nisi venia petita, l. † generaliter, vbi glo. ff.
78 de in ius vocan. quia † habetur loco parentis,
l. quia parentis, ff. solu. matri facit tex. in § so-
79 crum, Insti. de nupt. † & si habet patrem, cum
eius authoritate, l. fi. C. de bon. quæ liber. tam
in iudicio ordinario, quam in summario. Vi
80 de Carelli Cotta in † memora in verbo, filius
familias, idem in nouerca, & priuigno, cum lo
81 co matris† habeatur eique reuerentia debe-
tur, quod tamen intellige de venia viuo patre
82 priuigni, † secus si mortuo: tunc enim nouer-
ca sine venia in ius vocari poterit, vt per Ca-
chera in decis. Pedemonta. 30.

An autem mulieri petenti restitutionẽ do-
83 tium opponi possit † compensatio per aliud
publicũ, & liquidum instrumẽtum? dic. quod
quamuis variè sint ĩ hoc opiniones Doctorũ,
tamen verior est Bartoli opinio in l. verum, ff.
de compensa. vt admittatur compensatio, &
necessitas imponitur iudici compẽsandi, §. in
bonæ fidei, Insti. de actioni. & firmat Afflict. in
84 decis. 121. vbi etiam, † quod exceptio compen
sationis opponitur etiam post sententiam trã
sactam in rem iudicatam, vt per Abb. & Fely.
in c. suborta, extra de re iudi. & habetur in l. si
cũ militi, §. cum intra, per illum textum, ff. de
compensa. Alex. in l. si duo patroni, §. si quis iu
rauerit, ff. de iur. iur. Ang. consi. 130. Roman.
cons. 76. Quod amplia etiam stante statuto ꝙ
85 contra instrumentum dotale † nulla opponã-
tur exceptio, non enim tollitur exceptio com-
pensationis, quæ habet vim solutionis, & qui
86 compensat, † non impugnat, imo comprobat
87 instrumentum, † vt comprobat Afflict. in di-
cta decisione 121. etiam si tali exceptioni cum
88 iuramento† fuisset renunciatum tanquam cõ
tra bonos mores, & contra naturalem æquita
tem, vt ibi per eum, quod intelligerem sine du
89 bio si instrumentum dotis præcesserit. † Vide
tamen addita ad eam decisionem 121. Afflic.
vide D. Vinc. de Fran. in decis. 367. nu. 12. Grat.
consil. 121. uol. 1. Obstabit, & mulieri exceptio
solutionis, non tamẽ per talem exceptionem
90 impeditur† litis contestatio Inno. in c. 1. de li-
tis contesta. Rota decis. 155. in antiquis, quam
91 uis † per solutiones lis videatur sopita, l. quære
batur, ff. iudi. sol. & si cesserit bonis, conueniri
92 non poterit † quemadmodum nec alios ipse
conuenire, l. si unus, ff. de arbitr. cui cessionis
miserabili beneficio etiam cum iuramento re
93 nunciari non potuit, † Cap. Tholos. decis. 61.
94 & ibi addi. Aufre. Et si hęreditas uiri † trãsit in
fiscum, trãsit cum sua causa, & cum onere, nã
fiscus succedẽs priuato præstat onera, quę pri-
95 uatus † præstabat, Cassan. ad consue. Burg. rub.
8. §. primo ubi etiam, quod transeat hæreditas
96 cum onere legatorum, † de quo per Ias. in l. si
seruus plurium, §. si quis ante, ff. de leg. 1. & pu-
97 blicatio bonorum † fit cum sua causa, Alexã.
consi. 23. uol. 1. & quando res trãseat cum sua
98 causa, † & cum suo onere. Vide per Afflict. in
consti. regni, hac ædictali, in 2. notab. Cassa. ubi
supra, ubi plura de hoc. Vide Plotum ĩ l. si qñ,
§. 11. circa fi. C. unde ui ubi. quod quando credi
tum non est liquidum, & hæres est cum bene-
99 ficio inuentarij, † debet prius liquidari, nec mu
lier interim habet interesse, & si fuit tutrix, &
sibi de dote non satisfecit, non debetur inter
100 esse. Soci. consi. 126. † diligenter, uol. 1. & cons.
180. diligenter, uol. 2. Num autem si iste hęres
101 mariti sit clericus, declinet, † uel sortiatur fo
rum, uide per Imol. in l. si eum hominem, ff.
de fideiuss. Barb. in c. si hæredi, num. 10 extra de
testa. Benedict. in c. Raynutius, in uerb. & uxo-
rem nomine Adelasiam, num. 240. extra de te
stam. Curt. iun. in l. hæres absens, ff. de iud. Boe
ri decis. 69 in fi. Dida. Conar. practica, quæst. c.
102 8. Paupertas, † ẽt uiri excusat a debito, l. 2. C. de
103 patri. qui fili. distra. † sicut a prosecutione ap-
pellationis ne deseratur appellatio, Matthęsi.
nota ultimo, Cremen. sing. 121. Fely. in c. signi
ficantibus, de offi. deleg. Luc. de Pẽna, in l. eos,
C. lib. 10. de his, qui nu. libe. se excus. ubi ponit
104 priuilegia paupertatis, † sicut etiam excusat a
105 fideiussoria cautione † cum sola iuratoria,
Bal. in authen. cui relictum, C. de indi. uiduita.
106 tollen. † & legata paupertate uenit tota hære
ditas etiam si legatum fiat a diuite, ut per Bal.
in rub. C. de uerb. signi. Catellia. Cotta. in suis
memor. in uerbo paupertate. Obstabit etiam
107 mulieri exceptio p̃ hæredẽ opposita, s. quod
sit infra tempus conficiendi inuentarium,

D de

D de Franch. in decis. 352. num. 1. quod tempus est trimestre, semestre nouemque mensium secundum distantiam locorum, vbi sita
108 sunt bona inuentarianda, † talisque exceptio opposita processui impedit litis contestatio-
109 nem, † Cy. Bar. & alij in l fi. §. donec, C de iur. delib. quę si non fuerit opposita, valet, & tenet
110 processus, † nec est nullus, Cap. Tholosan quęsti. 257. vbi additi. Aufrerij, ponentis multos casus in quibus talis exceptio non opponitur,
111 † imo opposita non impedit iudicium, vt puta, quando peteretur legatum relictum pro fu
112 nere, † vel ex commodato facto defuncto: † Et
113 quamuis hæres durante tempore confectionis inuentarij conueniri non possit, ipse tamē
114 alios conuenire poterit, † vt per Barto. in d. §. donec. Boer. decis. 10. & decis. 53 & in propriis terminis in hærede mariti Plot. in repet. l si quando, §. 12. C. vnde vi.

Poteritque hæres opponere exceptionem
115 inuentarij iam confecti, † cum non dicatur heres propriè, qui cum beneficio inuentarij
116 hæreditatem adiuit, † vt per Bart. Cassan in cōsilio 22. vnde promittens soluere creditoribus aut legataris non intelligitur promisisse de
117 suo soluere, sed de hæreditate, † & tanquam hæres, D. de Franc. in decis. 323. Anna in sing.
118 234. qui allegat plures. † De forma tamen vera conficiendi inuentarij, vide Bal. in cons. 36. vol 4. & consi. 48. & consi. 314. vol. 5 Aret consil. 148. Gui. Pap. quæst. 571. Deci. consi 663. &
119 quid obseruet faciens inuentarium? † Bened. in c Raynutius in verbo, mortuo itaque testatore. el primo, num. 398 cum seq. extra de test.
120 & † dicitur legitime factum, quando continet omnia distincte, & clare tex. est nota. in l. siquis intra, C. de bon. protcr. Prac Pap. for. lib. ad redden rati. tute glo. 2. num 13. Vtrum au-
121 tem litigans cum tutore, † vel curatore adulti heredis viri debeat habere copiam inuentarij? Bart in l 1 ff. de cur. bon dan. dicit, qđ sic, alias esset deterioris conditionis litigans, quod esse nō debet, l 2 §. defendi, ff. ex qui. cau in posses. eatur, & vide Ant. Corset. in sing inuentariū.
122 † Inuentarij tamen non est danda copia per tutorem, mobilium rerum nec immobilium,
123 cum sufficiat edi copiam initij, † & finijs, nisi pars velit redarguere tutorem de dolo, quod desierit describere quædam in inuentario, tūc
124 enim integre † edenda est copia, Bart in l. 2. C. quando, & quibus quar. part. debe. Pract. Pap. in for lib ad redde rati. tut. glos. 2. num. 18. Cu-
125 ius quidem inuentarij exceptio † opponetur etiam post sententiam, Bar. in l. ex diuerso §. fi. ff. sol matri & per Doct in d. l. fi. C. de iur. deliber. Cotta, in verb. exceptio.

126 Quod si elapso † anno mulier eius dotes cupiat habere in pecunia, hęres autem mariti cū beneficio inuentarij pecuniam in hæreditatę
127 non habeat, neque enim † de propria tenetur pecunia satisfacere, & cum bona hæreditaria non reperiant emptorem facta maxima diligentia & multoties repetita, subhastatione, li-
128 beratur hæres dando bona hæreditaria in solutum, tenebiturque mulier capere in solutū
129 bona prędicta pro eius credito, † ex beneficio d. l fi. §. licentia, vbi Docto. C de iure delib. licet
130 creditor aliud † pro alio inuitus accipere non teneatur. ex l. 2 § mutui datio, ff si cer. petatur. de quo, vide Plot. in repeti. l. si quando, §. 11. C. vnde vi. & credo nō sine causa ꝙ hæc consuetudo innuat mulieri esse satisfaciendum de dote, & dodario, vel assignari tantum de bonis viri, ꝙ sibi sit sufficienter cautum, non solū ex volūtate, quoniam sic elegerit, sed quia aliter commode facere non potuit, cum hęres nolit de proprio soluere, sed dare in solutū res hæreditarias ex beneficio legis hæredi inuentariū conficienti, alias prærogatiuas, & priuilegia reperies notata per Doctores in d. l. fi. C. de iure deliber. contra tamen omissionem inuentarij
131 restituitur † minor, mariti seu cuiuscunq; hæres, Corset. in verbo pęna, incip. licet pœna in fi. An autem mulier restituatur aduersus non confectionem inuentarij vel minus sollemni
132 ter factam, † vide D. Vinc. de Fran. in deci. 229. nu. 6. 7. An aūt obstabit mulieri dotes repeten-
133 ti † exceptio quinquennalis dilationis hæredibus viri concessæ? in hac quæstione licet titubauerit D. Vin de Frāchis in qōne mota in sacro consilio 219. & non decisa quia partes nō insteterūt. vt ait, dic, ꝙ aut dilatio fuit a Principe cōcessa, & sic per modū, seu viā gratiæ iuxta, l. quoties, C. de preci. impe. offer & l. vniuersa, & tūc nō cōprehendi t creditor ex causa dotis, aut ꝑ viā iustitiæ ex concessione dilationis ꝑ creditores: & quāuis passus sit dubius, tn̄ ꝑpenso negotio, dicendū est cōprehendi ēt causam dotis ꝑ allegata in d. decis. 219 & sic in cōtingentia facti fuisse decisū asserit Carraui. sup ritu 288 magnæ curię vicariæ, ꝑ sacrū regium consiliū, de quo dicto Carau. non meminit ꝑ-
134 dictum D. Vinc. de Franchis † Et si plures sint hæredes mariti, vnum tantum procuratorem constituere tenētur, ne mulier fatigetur expēsis, Cepoll. in l ꝙ si nolit, §. si plures, ff de ædi. edi. l. 1. §. creditoribus, ff. de iur. delib. Roman. in l 1. §. seruum, ff de verb. oblig. Boer in consi. 45. in quo allegat iura conferentia, D. Vinc. de Franch decisio. 309 Alfanus in suis collecta. c. 622 Anna singulari. 387. Sed quid si mulier
135 petat dotes a fideiussore, † qui de facto fideiussit, cum de iure nō teneat talis fideiussio. C. ne fid dot den. ī rub & diximus sup in cōsuet. c. 2. ibi vide, qn̄ talis fideiussor teneaī, & in qb casibus, & de ītellectu illius rub. C. quib. add. Duaren. c 4. de dot. & doti iure ad materiā illius tit. C. ne fideiuss. doti dent. dic, vt ibi dictum est.

Nunquid quæro, quid si dodarium non est
136 constitutum in pecunia, † sed in specie, puta in ꝑdio, domo, vel in re stabili, nūquid peti, & exigi possit post annū, vt hic dicitur, an vero statim? consuetudo hic loquitur indistincte, & qđ dicitur de dote, dici debet de eius augmē
137 to, l. inter socerū, † § cū inter. ff de pact dot sed vr̄ contra, cum subsequens consuetudo dicat, quod bona stabilia si dentur in dotem, sed illa consuetudo loquitur in dote in stabilibus, nō autem

autem de dodario, ergo standum est expresse dispositioni huius cōsuetudinis, siue dodariū
138 consistat in mobilibus,† siue in stabilibus, hæredes viri habeant anni spatiū, vt hic dicitur.

Sed quid, si nomen debitoris sit datum in
139 dotem, an hæredes † mariti habeant anni spatiū vel teneantur statim cedere iura? ista quæstio tali soluatur breui distinctione. vt si tempore soluti matrimonij reperiuntur pure debita, vel purificata conditio, tunc habebit annum ad restitutionem, secus tamen si adhuc non cessit dies solutionis, tunc etenim debentur statim, non expectato anni lapsu, & hæ
140 res mariti tenetur statim † cedere actionem, l. licet, § fin. ff. de iur. doti. Bart. in l. diuortio, §. interdum, ff. sol. matri. Io. Camp. in tract. doti. par. 3. q. 200. Ad quid autem teneatur simpliciter promittens nomen debitoris bonum face
141 re? † Vide Corne. in cons. 141. vol. 2. Alexan. consi. 177. vol. 5. Dec. in consi. 102.

Quæro de quæstione, quam pluries habui in
142 facto tam in magna curia,† quam in sacro cōsilio promissa dote in capitulis matrimonialibus, & ex interuallo, deinde contracto matrimonio, a quo tempore incipiat hypotheca? videbatur, quod a die promissionis, l. 1. ff. qui poti. in pign. habe. Tu dic contrarium, quod imo a die contracti matrimonij, vnde si stipulatis capitulis de contrahendo matrimonio, maritus contraxit cū aliquo creditore, æsque alienum contraxit deinde subsequatur matrimonium, vtique præferetur in bonis mariti creditor vxori petenti dotes per actionem hypothecariam, vt per Soci. in consil. 109. col. 3. versic. quarto, & vltimo, vol. 2. Negusan. in tra. pigno. in 4. memb. 2. part. num. 77. Boer. decisi. 331 & 332 & Alua. Vallas. in decisi. sua. . . .

Huiusmodi autem lite pendente super resti
143 tutione dotium, † debentur mulieri alimenta, & litis expensæ etiam in prima instantia, cū
144 vniuersale sit dotis iudicium, † vt per Afflict. in decisi. vndecima, pro quibus alimentis habet mulier bona mariti obligata, & hypothe
145 cata Bart. in l. si cum dotem, §. fin † autem in sæuissimo. ff. sol. matri. Spec. in tit. de dona. inter vir. & vxor. §. fi. versic. sed nunquid bona, & per Afflict. in decis. 10.

146 Sed quid si maritus † tres reliquit fortasse hæredes, vni eorum fuit in diuisione totus fundus pro dote vxoris defuncti patris hypothecatus, an mulier possit agere hypothecaria pro eius dotibus contra illū solum hæredem, possitque opponere conuentus, quod discutiantur alij cohæredes actione personali? dic quod licet alias de iure communi in alio creditore, esset facienda discussio per authen. hoc si debitor, C. de pign. tamen secus est in muliere agente pro dote, quia agere potest contra possessorem, non facta discussione contra alios cohæredes, Bart. in l. mulier, ff. qui poti. in pig. habe. quod dicit esse valde notandum.

147 Quero, † qđ si mulier agat ad restitutionem dotis contra tertios possessores bonorum mariti pro dote obligatorum, an obstet sibi exceptio discussionis faciendæ contra hæredes mariti principaliter obligati, iux. auth. hoc si debitor, C. de pign. & an mulier in hoc sit priuilegiata, vt valeat agere contra possessores non excussis hæredibus? dic obstare exceptionem excussionis, vt per glos. communiter approbatam in l. vbi adhuc, C. de iur. doti. Negusan. in tract. pig. in primo memb. 8. part. vbi vide multa, & pulchra in materia excussionis, & sic fuit decisum post authoritatem Bal. Nouel. Rote Lucanę & Negusan. in sacro Consilio Neap. vt habetur in decis. 270 per D. Vincen. de Frā. vide Io. Lup. in c. per vestras, §. 34. extra de donati. inter vir. & vxor.

148 Sed pone, † quod conuentus possessor opponit mulieri petenti dotes compensationē, scilicet, quod ipsa mulier cōsensit viro alienāti certa alia bona pro dote similiter obligata, an in illis compenset dotem? & videtur, quod iste possessor sit audiendus, arg. l. quæsitum, §. si annua ff. de pecu. In contrarium, quoniam talis consensus per mulierem præstitus viro tunc viuenti, & alienanti rem suam pro dote vxoris obligatam, non porrigitur ad aliū con
149 tractum, nec ad aliam rem, † vel persōnam, quam ad eam, in qua, seu cui accomodatus est consensus, vt l. iubemus, C. ad Velle. vbi Cyn. Bal. Saly. & alij Docto. quod quidem procedit in simplici assensu, & cessione iurium per mulierem facta, & sic sanè intelligunt prædicti Doct. secus tamen si cum cessione iurium ad
150 sit renunciatio iurium,† tunc enim non procedit tex. in d. l. iubemus, & quę supradicta sūt, sed mulier excludetur ab illa re tātum sic alienata, super qua renunciauit, etiam si maritus alia bona non haberet, vt firmat Bart. in d. l. iu
151 bemus, C. ad Velleia. † Intellige etiam supradicta in casibus in quibus dos cōstante matrimonio vxori restitui possit, de quibus habetur in l. quamuis, ff. sol. ma tri. & in l. mutus. §. manente, ff. de iur. doti. per Alex. & Parpali. in l. 2. ff. sol. matri. & per glos. consue. Neapo. in consuet. si mulier, in glos. in verb. & si iusta, sub tit. de contr. inter vir. & vxo. qui Doctores enumerant hos casus, quibus constante matrimonio restitutio dotis fieri potest, in his enim tantū casibus procedunt ea, quæ supra diximus secūdum Afflict. in decis. 311. vers. sed pone casum extra ciuitatem; secus tamē, quando essenius in casu in quo dotis restitutio constante ma
152 trimonio fieri non potest, † tunc enim non obstante cessione, & renunciatione mulieris hypothecæ facta in illa re per virum alienata, si non adsunt alia bona viri, potest agere mulier hypothecaria, etiam super illa re per tex. in Authen. siue a me C. ad Velleia. nisi proba
153 ret, † quod vxor esset effecta locupletior, per tex. in l. si pro rata, §. 1. ff. de reli. & sump. funer. & l. fi. ff. de iur. doti. & in §. dotes, in authen. de nupt. & per Afflict. in decis. 311 qui iura prædicta allegat, alioquin si locupletior effecta non esset, si hoc probetur, cū de iure in dubio præ
154 sumatur effecta locupletior † nisi probetur cōtrarium, secundum Ang. in l. vtrum, ff. de peti. hæredi.

hęredi.& cum nō sit de casibus permissis, quibus dos etiam cōstante matrimonio solui potest, nec adsunt alia bona viri, super quib. posset fieri restitutio dotis, tunc in subsidium datur actio mulieri super re illa per virum alienata, & sic fuisse decisum refert Affl. in d. decis. 311. in fi. ne mulier remaneat indotata. Quę
155 † cōclusio ampliatur procedere etiam si huic mulieri, vel eius hæredi obijceretur exceptio cedendarū, vt pulchre per Soci. in consil. 200. quando ex forma, vol 2, repetito. consil. 225. volu. 4.
156 † Ampliatur, etiam si hęc mulier correum pro dotibus obligatum liberasset, nec vtiq; exceptio præmissa cedendarum obstabit, vt per Soci. in d consi. 200 Neguss. in 3 memb. 5. par. nu. 31. Bal. nouel. in trac. dot. in 6. par. priuile. 1.
157 † nisi mulier in fraudem post mortem viri dolose alienasset rem, vel reum liberasset, ex quibus cessio fieri non posset: tunc enim obstaret, vt per Bald. in consil. 189 dominus Lanfranc. volumine 3.
158 † Ampliatur etiam si mulier consentiret fratri, vel patri mariti, quoniam nec etiam fit ei pręiudicium quin in subsidium non possit agere, vt supra, vt per Saly. in Authen si qua mulier, C. ad Velle. & Soci. consi. 66. consiliis lib 1. Pręd dicta tamen limita nisi interuenisset iuramen
159 tum. † quia tunc virtute iuramēti, nec in subsidium agere posset, vt per Affl. in dicta decisi. 311 & sic fuisse pluries decisum, refert Do. de Franch. in decisi 84. reluctante tamen in hoc Practi. Papi. in for. libel. in act hypot. in glos. in verb exceptionem discussionis, nume. 25. vers. sed pone quæstionem quamuis in hærede mulieris, quod agere possit non obstante iuramēto defunctę in subsidiū in casu prædicto. Abb,
160 consi 8 Tria. volum. 2 † & quæ voluit glos. in d. Auth. si qua mulier, C. ad Velle & Hyp. cōsi. 125. num. 36 & late Paris. consi. 75. volum. 3.
161 † Limitatur secundo, nisi mulier in instrumento confessa esset alia bona superesse, item
162 † quando fuisset curatrix bonorū, & potuisset sibi satisfieri de bonis mariti, & sibi nō soluisset, quia si maritus deinde fuisset effectus non soluendo, sibi esset imputandū, vt per Rom. in
163 consi. 187. † Limitatur tertio nisi mulier se obligasset cū viro pro dote filij recepta nurui suæ, nam tūc nō iuuatur Velleiano, siue dotem ipsam promisisset, siue pro dote restituēda se obligasset, vt per Bal in consi. 307. passus difficilis. vol 3. per text. in l. fi. iuncta glo. C. ad Velleia.
164 † Limitatur, & quarto, nisi mulier haberet aliū correū insolidum obligatum, tunc enim nec in subsidium super illa re alienata, vt sup. cum cessione iurium, renūciatione iuramēto, agere posset, ex quo hæredes mariti non dicūtur non soluendo ex defectu proprię substan-
165 tię, † si adsunt facultates alterius correi, l. si plures § præterea si quęratur, ff de fideiusso. nec hoc casu habet locum decisio text. in d. Auth. siue a me, C. ad Vellei ex quo alter correus est prius cōueniendus, l. quoties, C. quo ord. quis conueni. vbi non conuenitur possessor nisi excusso principali. Corset. in nota. suis, in versic. actio. car. 2. imo non excusso fideiussore, Paul. de Cast. in cōsi. 173. ad primū quæsitum, vbi dicit adeo verum esse, vt tertius possessor conueniri non possit non excusso principali debitore, atque etiam fideiussore: quod si fuerit actū
166 contra tertios possessores, † non tamen exactum, non impediret reuerti contra fideiussores, vide pro hac limitatione Afflic. in decisi.
167 312. † Limita & quinto, ad hoc vt mulier excludatur a regressu super bonis per virū alienatis ipsa consentiente, & renūciante iuri hypothecę, vt bona alia non supersint tempore instrumenti venditionis, & renunciationis hypothecæ, imo tempore quo mulier agit ad restitutionem dotium. Vnde non sufficit maritum possidere tempore alienationis bona, quæ sufficiant ad dotem, verum etiam tempore quo solutum est matrimonium, & mu-
168 lier agit, † vt per Ioan. de Imo. in capit. peruenit de empt. & vendit. cuius opin secutum est sacrum Neapo. consilium, posthabita opinione Pauli Castrensis, tanquam ęquiorem ipsi; doti fauorabilem, vt per Affli. in decisi. 313. retentis terminis, & sequitur Ioan Lup. in repet. rubr. extra de donat. inter vir. & vxor car. 9. colu. 4. qui refert & sequitur eundem Imo. eandem sententiam tenentem in l. Meuia, ff solu.
169 matrim. istud † etiam cum limitatione intelligas, nisi iuramentum interuenerit, vt per Alexan consi. 83. col. 2. vol. 6. & per superius allegata, vide Socin. consi. 83. Rube. consil. 12. col. 5. in fine.

Nisi maritus in sua vltima volūtate dotes, & dodarium vxori legauerit, quo casu propter commodum representationis ius scriptum seruetur.

Quid si maritus legauerit vxori in eius vltima voluntate aliquam pecuniarum quantitatem,
170 vel prædium, num † videatur reliquisse in compensationem dotium? dic breuiter, non compensari, siue legetur quantitas, siue species, l. creditorem, ff de legat. 2. l. vnica. § sciendum, C. de rei vxo. act. & hoc in debito conuentionali, si vero debitum sit legale, tunc fit compensatio exemplum est in quarta debita in bonis mariti iux. Authe. preterea, C. vnde vir, & vxo. & in lucro dotis acquisitę marito, hæc enim debita sunt ex dispositione legis, vnde si fit legatum per maritum debitorem, non dicemus deberi utrunque, sed fieri compensationem, uide Aymo. in consi. 131. Didac. Couar. in cap. officij, num 2. extra de testa. Rolan. a Valle, de lucr. dot. quęst 96. Regula est igitur, quod debi
171 tor, † ex causa uoluntaria legando creditori, censetur animo compēsandi nisi aliter ex coniecturis appareat noluisse relīquere animo cōpensandi, vt per Abb cōs. 81. col. 2. vol. 1. Corn. consi. 115 col. pen. vol 4. Aymo. consi. 149. vbi enumerat duodecim cōiecturas, ex quibus id coniicere possimus, & vide ad materiam, l si cum

cum dotem.§.ſi pater,ff.ſol.matri. quando, &
in quibus caſibus per legatum factum per de-
bitorem creditori iudicatur compenſatio.
172 Sed † quid ſi maritus legauerit vxori dotes
indifferentes,vel ſi legauit mille pro ſuis doti-
bus, cum eſſent quingēta tantum? quid debea
tur? vide textum, & ibi Doct in l.ſi nō deſigna
ta,C.de fal. cauſa adij. Adde prędictis Menoc.
lib.2.centu.3.caſu 213.arbi.iudi.quæſt.
173 Quæro, † quid ſi maritus legauit vxori cen-
tum,ſi non nupſerit,vel ſi lectum viduale ſer-
uauerit: ſin autē, legauit ei dotes,quę deinde
ſtetit pro aliquo tempore vidua, & recepit ali-
menta, & pro eis aliquam ſummam pecunia-
rum,deinde ſecundo nupſit,hæredes viri repe
174 tunt.† quantitates ſolutas,legatum enim præ
dictum videtur factum ſub cōditione; quo ca-
ſu, quando nupſit,reſtituitur legatum, ſed an
175 cum fructibus, † ſeu intereſſe? dic,quod ſic,vt
per Pau.de Caſt. in l fi. C de indi.vidui.tollen.
Iacob.in auth.cui relictum in glo. in verb fru-
ctibus.C.ſi ſecu nupſer. muli.vbi,quod titulus
176 diſpenſatiuus, † non eſt potens ad acquiſitio-
nem fructuum,& vide Caualc.in tract.de vſu
fr.mulie. reli. num. 117. vbi dicit ſic fuiſſe per
Rotam Florētinam deciſum ,prout ſic etiam
his authoribus, & rationibus fretus determi-
nauit D.Vinc.de Fran.in quæſt.de facto in de-
177 ciſ. 231. † An autem ſi maritus habens filios
relinquat vxori mille pro bonis ſeruitiis, quæ
tranſiens ad ſecūda vota ſuſcepit filios etiam
ex ſecundo viro, vtrum dominium legatū ſpe
ctet ad filios primi viri præcipuum? dic hoc le
gatum ſubiicere diſpoſitioni l. fœminæ, C de
ſecun.nup.& deberi filiis prioris matrimonij.
Ripa in reſpon.in tit de don.inter vir & vxorē
in 3.reſpon. Lup.in repeti. eiuſdem rub §. 50.
verſ.ſic ergo dicendum Tiraq.de ll.connubi.l.
1.num.26.verſic. hinc etiam prodiit,cum hæc
178 ſeruitia ſint maritalia,† quæ non merentur re
munerationem,vt per Doct. præallegatos, ſe-
179 cus ſi ſeruitia eſſent præſtita † extra cauſam
maritalem, ad quæ vxor non tenebatur, tunc
enim æqualiter ſuccedunt omnes filij ex vtro-
que matrimonio: nec militat l.fœminæ,vt cō-
ſiderat Lup.in d.repeti.rub.§.50.verſ.pro com
plemento huius limitationis, Neuiza. in Sil.
nupt in verbo non eſt nubendum in 5. ampli.
de quo vide D. Vinc. de Franch in qōne 428.
Et nota, quod licet dotes exigi non poſſint
180 niſi elapſo anno a die ſoluti † matrimonij cō-
putando, tamen ſi maritus legauerit dotes, &
dodarium,debentur ſtatim ſecundum ius ſcri
ptum, & hoc vt legatum non ſit inutile, & vt
aliquid operetur.l. ſi quando, ff.de leg. 1.nota
illa verba propter commodum repræſentatio
nis.quæ ſumpta ſunt ex tex.in § ſed ſi vxori.In
ſti.de leg.& in l.1.§.verum,ff.de dote præleg &
declarat glo.magiſtra.in d.§.ſed ſi vxori. Vnde
ciues Auerſani ſumpſerunt iſta verba, iſtud.n.
181 eſt commodū repræſentationis, † vt dos, quæ
annua,bima, trima die debebatur olim,hodie
non,niſi infra annum,imo elapſo anno ſecū-
dum has cōſuetudines,debeatur ſtatim,vt de-
clarant Doct.in l 3.C.de falſ. cau adij.leg. Are.
in §.fuerat.Inſti.de acti. Afflict in deciſ.359. nu
182 mero 10. † Amplia ſupradicta,vt dos legata de
beatur ſtatim etiam, quod maritus teſtator re
ferat ſe ad inſtrumentū dotale,in quo eſt pro-
miſſa reſtitutio dotis ſeruata forma conſuetu
dinis,vt habetur in add. incip.ſi dos legetur in
conſue. Neapoli. Viro mortuo.vbi teſtatur ſic
de facto fuiſſe per ſacrum Conſilium Neapo-
li.deciſum,ad quod bene facit theorica Bart. ī
l.Stichū,§.1.ff.de nouati. Amplia etiam vt ſta-
183 tim † incipiat currere intereſſe propter id com
modum repręſentationis, vt per Aret.in §. ſed
ſi vxori.inſtitu. de lega quod intereſſe alias in-
fra annum non deberetur, vt per Docto. in §.
184 exactio.l.vnica.C de rei vxo.acti.† Tertio ope
ratur iſtud legatum dotis, vt quamuis non te-
neatur niſi in quantum facere poteſt, l mari-
tum, ff. ſol. matri.& l rei iudicatæ, § fina cum
duabus ll.ſeqq. tamen mulier conſequetur in
tegram dotem, & iſtud eſt commodum repre
ſentationis,vt notat glo & Doct.communi.in
d.§.ſed ſi vxori,vbi Io.Oinotomius.

Completo verò anno, ſi mulier elege
rit dotes, & dodarium habere, & alimē
ta remittere,dotes,& dodarium ſibi in-
tegraliter exoluatur.

185 Annus licet diuerſimode † apud diuerſas
nationes conſtitueretur, apud tamen Roma-
nos olim fuiſſe decem menſium, poſt additos
duos per Numam Pompiliū, II. Romanorū
Regem, Ianuarium, ſcilicet, & Februarium.
Ouid.faſt.lib.1.

Tempora digereret,cum conditor vrbis in anno
Conſtituit menſes bis quinque eſſe ſuo.

Et ſubdit.

An Numa nec Ianum,nec auitas præterit vmbra.
Menſibus antiquis addidit ille duos.

186 Eſt igitur annus duplex,naturalis,ſcilicet die
rum trecentorum ſexagintaquinque,l.ita vul
neratus,§. extimatio, ff.ad l. Aquil l.3. §.mino-
rem, ff de minor. l.cum hæres,§.Stichus ſi hæ-
redi.ff.de ſtatu liber. l.cum biſſextus, l annicu-
lus,ff.de verb.& rer ſignif. vbi Andr. Alciat &
in c quadrageſima. Et ibi glo.de conſecra.diſt.
5. & annus vſualis, & quidam ceremonialis,
alius legitimus,vt per Archidia.Io.And.& Ge
minia.in c.ſi propter,de reſcript.in 6. vide per
Tiraq.ampliſſime de retra conſangui.§.1.glo.
187 10.in verb.infra annum.† Annus vero cęptus,
an & quando habeatur pro completo, & an
188 ſufficiat eſſe † principium vltimi diei, uide c.
litteras,& c.ſeq.extra de deſpon impub.glo.in
Clementi ſi de æta. & quali. Bart in l.ſi cui le-
getur,ff.de leg. 1. Abb.1.cap.cum in cunctis,in
pri de electi Felyn.in c. cum uigeſimum,col.1.
de offic.delega.l qua ætate,ff. de teſtam. Dida.
Couar.in epito.ad 4.lib. decretali.prima part.
cap.2.num.2.
Dies autem ſic dictus à δυω. quod eſt duo,
189 quia duo continet † tempora noctem,& diem
uſualem, qui duplex eſt,naturalis, ſcilicet ab
Oriente

Oriente Sole, usque Occasum. & ciuilis, quo nox, & dies continetur, licet voluerint aliqui ex nostratibus, quod alius dicitur legalis alius emergens, alius conuentionalis, & alius Ecclesiasticus, secũdũ subiectam de qua agitur materiã. de quo videas ample per Andr. Tiraq. de vtroque retra tit. 1. §. 1. gloss. 11. & per Guliel. Duran. in suo rationali diuinorum officiorũ, lib. 8 cap de die. in quo alia dierum ponitur di-
190 uisio, † & quid sit hora, momentum, quæ tamen, & si flocci videantur, sapiunt tamen his, qui iura degustant. Vtrum autem dies, intelligatur vsque ad primum, vel secũdum sonum
191 campanæ? † de quo per Io Andr. & Panor. in c si perfodiens, de homici Alber. in l. moræ, ff. de feriis, Aret. in trac. malefi in verb. de nocte. vbi. Addi. Augusti. & aliorum, hinc inferentes
192 ad contractum noctis† tempore celebratum, iuxta l non minorem, C de transa. vt notarius instrumentum cõficiens, diem inscribere pos-
193 sit sine aliqua mentione† noctis citra pęnam falsi, vt per Bal. in d l. non minorem, C. de trãs. Imol. & Aret. in l qua ætate, ff. de testam vel secundum subiectam materiam, si conducantur operarij per diem, intelligatur a summo
194 mane † vsque ad vesperas, secundum Azo in sum. C. de oper. liber. Alber. in d. l. moræ, ff. de fer. ad l. si medicus, ff. de ope. liber. An autem
195 dies termini † computetur in termino? ad negatiuam vide l. eum, qui calendis in prin. ff. de verb oblig. glo. 1. in l vbi lex. ff. de reg. iur. & in c quisquis. 4. q 5 per Bar. & alios in l. 1. ff. si qs cauti. ad affirmatiuam gl. in l. Gallus, ff de lib. & posthum Specu in tit. de appell. part. 2. §. restat, vers. sed nunquid dies? de quo vide Tiraquel. de retract. tit. 1. §. 2. gloss. 11. num. 18. cum seq. add. Nic. Mili. in verbo terminus, & in verbo, termini dies De mense tamen hic non dicitur, si tamen ad occurrentes quæstiones inci-
196 deris, vtrũ † scilicet sit triginta dierum quo ad redhibitoriam actionem in ædilitio ædicto, de quo in l. si vẽditor, eo tit. vel cum in dubio de mense fit mentio, nõ habita relatione ad principium, vel finem, iux. l quinquaginta. ff de excu tuto. l. pen C. de fideiuss. in c. 1. quo tempo. mil. de quo vide Bal in l. eos §. fin autem, C. de appell Soci. in tracta. fallenti. reg. 260 Dec. in l. vbi lex, ff de reg. iur & latè Iacob. Menoch. de arbi. iud quęst lib 2. centu. 1. casu 50. Vide Nic. Milis in hoc verbo.

Nota ibi, completo verò anno, quod impor-
197 tat excessum † tẽporis, facit l. 2. ff de excus. tut. vel cur requiritur ergo. qđ sit completus annus non autem intra tempus anni, & cæptus,
198 an habeatur † pro completo. in d. tex. in l. qui hoc anno, ff. de verb oblig. Cassan. tit. 1. §. 8.

Nota ibi (si mulier elegerit) quod erit in ar-
199 bitrio & electione † mulieris elapso anno, habere alimenta, & alia ad victum necessaria, de quibus supra in consuetudine septima, vel remittere alimenta, & recuperare dotes cum dodario, prout sibi melius & expediẽs visum fue-
200 rit. † Vnde quamuis in alternatiuis electio videatur esse debitoris, l. plerumque, ff. de iure doti. & c. in alternatiuis, de reg. iur. In 6 hic tamen electio datur mulieri creditrici, ad quam
201 verba legis diriguntur, † arg. l. planè, §. si ff. de leg. 1. & per Dyn. in d. c. in alternatiuis, vide ad regulam collecta per Annan. singul. 238. vbi addi. An autem in hac remissione alimento-
202 rum requiratur decretum? † dictum est supra in d. cons. septima.

203 Sed quid si mulier remittit alimenta, † & vult suas dotes, & integrum dodarium, vt hic dicitur. & hęredes viri sunt in mora restituendi dotes & esoluendi dodarium, nunquid mulier possit cõsequi interesse? videtur, quod sic, vt per gl. & Doct in l. vnica, §. exactio, C. de rei vxo. acti. Io. Campeg in tract. dot. part. 1. quæst. 18. quod dic. vt de iure communi, secus tamẽ
204 per hanc consuetudinẽ, † quæ tribuit alimenta necessaria; & si dos non restituatur cum dodario, sit assignatio tot bonorum viri. vt hic dicitur, non tamen interesse, postquam mulieri datur alia via sibi satisfaciendi. Cernis ergo lector has consuetudines abhorruisse vsuras, vel interesse.

Sed pone, mulier elegit habere dotes, & do-
205 darium, † & cedere alimenta, nunquid possit variare, & redire iterum ad alimenta, maximè si alteri nõ sit ius quæsitum? videtur, quod sic, per ea, quæ dicit Afflict in decis. 146 per Dyn. & Io Andr. in c. mutare consilium de reg. iur. in 6. & per not per Doct in c. cum in multis de rescript. in 6. & in l. de rebus, ff rer. amota. sed Bart. in l. si certarum, §. cum pure, ff. de verbo. obliga. dicit, quod quando electio conceditur
206 a lege, † videtur concedi per verbum futuri tẽporis, & potest variare vsque ad litis contestationem, post vero minimè, eo maximè, quia cum unum est in obligatione, aliud in solutio-
207 ne, actor postquã elegit † non potest amplius uariare, ita in proposita quæstione dos, & dodarium est in solutione, alimenta in obligatione. Postquam igitur semel elegit mulier, amplius uariare nequit post ius quæsitum parti,
208 † & post litem contestatam, & Bart. sequũtur ibi Ang. Alex. Ias. & cæteri. Vide Ant. Capy. in decis. 33. & nota. in l. serui electione, ff de leg j. & in l. apud Aufidium, ff de opti. lega. & in regu. quod semel. de reg. iur. in sexto, & in l. vnũ ex familia, in prin. ff de lega. 2. & Cassa. ad consuet. Burg. rubr. 4. § 16 cart. 182. col. 3. uersic. & ibi etiam, sed uide Capy. decis. 119. & D. Vinc. de Franc decis. 53. post num. 7. & num. 11. Ad-de prædictis, quod licet in alternatiuis electio
209 sit debitoris, hoc intellige † in alternatiua dãdi, uel faciendi, secus tamen est in alternatiua exigendi tunc enim electio est creditoris, glo. in l. 1 C. ne filius pro patr. Catelli. Cotta in suis memo. in uerbo, alternatiuarum, & quid in pœnis, Luc. de Pen. in l. si quis, C. de cursu publi. libro 12.

Dote, & dodarium sibi integraliter esoluatur.

210 Istud integraliter † est expositum supra in consuetudine 5. idest, quo ad usumfructum, & pro-

proprietatem:intellige,quando solutũ est ma
trimonium morte uiri,prole non suscepta.
Et nota,quod completo anno hæredes ma-
riti statim sunt in mora absq; aliqua interpel-
latione,sicut si tempus esset adiectum ab ho-
mine,& de hoc nullũ esse,qui dubitat,ait Mat
thæsilla.in notabili 122.ad l.magnam,C de cõ
trah stipula.in c.potuit,extra de loca.& glos.in
l.mora,ff.sol.matrim.

Exoluatur. Et sic cum effectu: quid enim
si offeratur in pecunia,vel alia
re?certè nõ inducitur liberatio,nisi vltra obla-
212 tionem † adsit depositio, & consignatio, l. si
213 rem,§ fi.ff.de pign.nec sufficit verbalis † obla-
214 tio ad finem euitandi moram,† quia vbi facto
opus est,verba non sufficiunt, vide l.qui decē,
§.idem responsum,ff.de solut & l.si seruus hę
redis,§ fi.ff de testam.& nor.Bar.in l. prætor,§.
si quis.ff.de oper.no. nunci. vbi plura ponit,&
de limitatione huius regulę,vide Matthæsilla.
in notabi.128.& 129.
215 Sed pone,† ꝙ hoc anno, qui datur hæredi-
bus viri ad restitutionem dotium , & dodarij,
mulier non habuit alimenta per has consue-
tudines debita,vt supra in cõsuet.7 an illa pos-
216 sit petere? videtur,† ꝙ non,quia non petendo
censetur ea remisisse,& multi Doctores sen-
tiunt,ꝙ amplius petere non possit: propterea
dant cautelam,ꝙ mulier petat dotem,& doda
rium,& interpellet hęredes viri,& mutuo pe-
217 cuniam recipiat,† tunc enim ratione damni,
& itĕresse passi poterit alimēta petere,de quo
Freci.in addi.ad Napoda.in consuet.vito mor
tuo,de iur.dot in addit.incipien.Adde Pau.de
Cast.in litera E,vbi etiā habes,an mulier, quæ
218 habet alimenta,† possit petere fructus dotis,
post Soci.in consil.180.vol.2.& in consil. 131.
vol 1. quibus etiam consuluit, an possit obijci
219 retentio dotis,† si mulier fuerit tutrix,& com-
putũ, seu rōnē administrationis tutelæ per eā
administratę nõ reddidit,pſertim si ad secūda
vota migrauit,p Dec.in cons.349. de quo vide
Neguſ.in tract.de pig.in primo membr.4.par.
Quæro ab extra,pone,ꝙ nulla fuit data dos;
220 † vtrum teneantur hæredes extranei, vel filij
alere matrem?de extraneis non est dubium,
ꝙ non tenentur isto casu ad alimenta, Bart in
221 l.diuortio,nu 8.ff.sol.matr.filij vero tenentur
alimenta pręstare matri,quemadmodum de-
functus tenebatur,Bart in l.si cū dotem,§. sin
aūt in sæuissimo, ff. sol.matr. qđ satis ęquũ,est
vt erga matrē seruetur pietas ex naturali æqui
222 tate, † & naturali rōne, l. veluti,ff.de iust.& iu.

Vel de bonis viri,seu patris eiusdem tantum sibi assignetur, de quo mulieri sufficienter sit cautum.

Sic itaq; si dotes non restituanē, & dodariũ,
223 debet fieri assignatio tot bonorũ viri,† vel pa-
tris eius, vt sit cautum mulieri, & intellige pa-
tris viri obligati expresse ad dotes , & dodariũ,
224 † vel tacitè secundum ea, quæ diximus supra
super his verbis,cõsue.7.Sed an discuti debeat
225 prius filius,† quā perueniatur ad bona patris?
glo & Doct.in l.vbi adhuc,C.de iur doti dicit,
ꝙ sic,exemplo cæterorum debitorum,cum in
226 hoc non censeatur dos priuilegiata, vt per Io.
Pet. de Ferrarijs in forma libel. quo vxor. agit
ad dotē in glos.in verbo. vxor quondam Tha-
dæi,num.26. dic, vt ibi diximus.Sed quid si hæ
227 res viri,† vel pater sit renitens soluere dotes,&
assignare tot bona, dic,ꝙ inuitus cõpellet per
iudicem, iudicium enim in inuitum redditur,
228 l.inter stipulantem,§.1.ff.de verb.oblig nõ ta-
men,vt hæredes immodice lædantur.
Sed,an in hac assignatione sint vocandi alij
229 creditores, † & si fiat de facto illis non citatis
nec auditis, & quid si fuerit assignatio facta cõ
stante matrimonio etiam pro vera dote,nullũ
230 ex hoc creditorib. † infertur præiudicium Io.
Petr.de Ferra.in for libel.quo vxor agit ad.do.
in glos.vxor quondam,Cassan.in consuet.Bur.
gun.rub.4.§.17 cart.183.versi.sed pone.
Sed quid si nulla bona mobilia possidēt hæ
231 redes mariti, † an hæc mulier creditrix dotiū
in pecunia compelletur recipere de bonis im-
mobilibus iuxta legitimā æstimationem seu
appretium? dic,ꝙ sic, auth.hoc nisi,C.de solu.
& in auth.de fideiusso.§.pen.Cap.Tholos.quæ
232 sti.68.& idē quando† debitor esset carceratus;
nam vt a carcere liberetur,cogitur creditor re
cipere de bonis eius in solutum, vt per Bal.in
l.ordo,col.fin.C.de executio.rei iud.In hoc ta-
men casu electionem habebit mulier, vt rem
233 meliorem sibi assignari eligat,† vt est casus in
d. auth. hoc nisi, vbi Bal. & Salycet. An autem
priuilegio d. authen. renunciari possit? Cyn.
234 ibi. † reliquit indiscussum, Salycet vero tenet,
quod sic , quoniam saluum remanet debitori
remedium cessionis bonorum , si tamen hoc
remedium cessionis bonorum per statutum
235 municipale tolleretur,† tunc renunciatio nõ
teneret,nec perpetuo in carceribus stare coge
retur, vt per Aufre.ī add. in dicta quæst.Capel.
Tholos.68 & hæc opinio plus placet,& ita pra
cticari, inquit Pract. Pap in for.lib. respõ.rei in
acti hypothe.in glos exceptionem solutionis,
cum liceat ipsi debitori suas res vendere, & ex
236 his pecuniam † redigere, & pactum seruare:
subdit deinde , si tamen ipse debitor bona sua
subhastasset,& omnem diligentiam adhibuis-
237 set circa vēditionem,† & reparationem pecu-
niæ,putarem ipsum debitorem excusari debe
re pacto, & renunciatione prædicta non obstā
te per iura,& rationes prædictas,ne in carcere
moriatur debitor.
238 An aūt† per talem assignationē bonorũ mu
lier efficiatur proprietaria? dic,ꝙ sic, Gui. Pap.
quæst.525.Cassan ad consuet Burgun.titu 4 §.
24.col.4.versi quæro nũquid pecunia. An aūt
cum bonis assignatis transeāt instrumēta fun
239 di? distingue, † vt in l fundi,ff.de acti.empt.& l.
sed,& addes,§.illud,ff locati. Roma.in singul.
670.assignatio,vbi vide, & quid si reperiat mu
lier in possessione iure familiaritatis,qđ præsu
mit,vide Menoc.li 2.cēt 2. casu 160.arb iu.qõ,
Sed quid si ista bona sunt extra districtum. &

240 extra locum cōtractus,† vtrum talia bona pos
sint assignari mulieri? dic quod sic.quoniā hy
pothecaria actio datur etiam ad bona & res si-
241 tas extra locum cōtractus,gl.in Auth.† vt om
nes obed.in prouinc.§. hæc considerantes, in
gl.in verb. hypothecar.vbi debitor sortiiur fo-
rū in loco contractus etiam quo ad bona exi-
242 stentia extra locum illum,†quando agitur hy
pothecaria.quam glos. extollit valde, & menti
tenendam dicit Bal.in l 2 in fi. C.mand.sequi-
tur Negul in trac. de pig.in 2.memb. 8. par.in
fi.nu.8. vers. septimo dicta actio. & fiet execu
243 tio ad literas iudicis iudici eius territorij,† vbi
sita sunt bona,ca Romana.§.contrahentes,de
fo.compe.in 6 & per Bartol.in l a diuo Pio, §.
244 sententiam Romæ,ff de re iudica †Sed an pri
mo fiat assignatio rerum mobilium, deinde
stabilium secundum ordinem[dictæ l a diuo
Pio? dic vt ibi, per doctores, vide Franch. de-
cisio 441.
245 † Sed an possint assignari iura, & actiones
ac nomina debitorum? dic quod sic, cum ve-
246 niant appellatione † bonorum,l. quam Tube
ronis,ff de pecu lega.l.bonorum, ff. de verb &
rer.signif. & tradunt doctor.in §.si super,l.a di-
no Pio. Et quod scientia superioris necessaria
sit in acquisitione possessionis alicuius iurisdi
ctionis.vide Io Iacob.Menoch.de arbitr.iudi.
quæst.lib.2.Cent.2 Casu 161.
247 † Si tamen nil aliud sit in bonis nisi prædia
in emphyteusim concessa pro annuo canone,
poterit mulier mitti in possessionē perceptio-
nis huius iuris emphiteutici, l. si finita, §. si de
vectigalibus vbi no doct ff de dam.infe.
248 † Sed quid si fuit facta assignatio,& data te-
nuta mulieri ex inordinato processu. & nullo,
an poterit ea bona retinere donec sibi resti-
249 tuantur dotes? dic quod sic,†nam dabitur re-
tentio loco pignoris vigore hypothecæ,& ob-
ligationis primeuæ, vt per Bal. in l.fundus qui
Lucij Titij, ff.de rescinden. vendi.& locus erit
retentioni. l.si non sortem, §. si centum, ff. de
con dit. indebi. Deci consilio 449 numero vi-
gesimoprimo. Cur Iun.consilio 185. numero
quarto,& pro singular.tradit Cremens singu-
lar 92.Negut.in tracta.pign in secundo mem.
tertia parte,numero 2c. Anna allega.22.versi-
cu quinto dato & rursus in allega. 80. nume-
ro decimo
250 † An autē assignatio sit facienda pro quanti
tate debita,tex hic innuit, quod sic ibi, de quo
mulieri sufficienter sit cautum, & sic median-
te appretio,& æstimatione inspecto valore præ
251 sentis temporis, † qui valor diminuitur pro-
pter qualitatem temporum, & pericula belli
252 imminentia.Crauet.in consi 813.†quia argu-
te,num.3 Cagn.in l.2.C.de rescin ven.nu 243.
253 Deci.consil.308.sub nu.3.† item ob malū sitū
vbi sunt bona. vt per Foller. in praxi. censu. in
verb.dum modo annualis. Ripa in l prima, §.si
hæres,ff ad trebell item ob prætensas qualita-
254 tes feudales, †vel fideicommissarias,quę igno
rabantur. Folle.vbi supra;versi.vel simile.nam
res minus valet, diminuiturque pretium, vbi
vna istarū qualitatū reperitur,bona enim, feu
255 dalia non æstimantur æque, † vt allodialia,sed
minori pretio propter annexam seruitutem,
256 & onus, & pro tertia parte minus, † quā sint
libera,vt per Caualca.in decisio.36.volum pri
mo, Arri.Pinel.in l.2.in tertia par.num.19. C.
de rescin.vendi. vnde reputatur pauperior,qui
257 † possidet bona fideicōmisso subiecta. vel ma-
ioratui, de quib. non potest disponere, quam
is qui possidet libera. Lud. Molina de primo-
258 ge. Hyspano. lib.3 sub nu.28 †Item ob intem-
periem aeris,Ripa de remed. contra pestē nu.
259 5.†item quia locus suppositus angarijs tempo
re belli occasione militum ibi hospitantium,
cum sit prope confinia ob incursionē hostiū,
arg.l.item quæritur, §.exercitu,& l. ex condu-
cto,§.vis maior.ff.loca,Soci.consi.123 volu 4.
260 † item ob rixosum, & malum vicinū, Ias.post
gl.in l.2.ff.sol.mat.nu.18.Tiraq de retrac.tit.1.
§.1.gl.18 nu.40.Menoch.de præsum lib 3.præ
261 sumptio.73.†item quia bona sunt communia
262 †cū alio rixoso,ex qua causa potest peti diuisio,
etiam per minorem alioquin prohibita, Cu-
263 man.in l.si pupillorum,ff.de reb eorum,†item
pro valore rerum conuicinorum, gl.in l.2.vbi
Arri.Pinel.in 3.par.num.28 C de rescin.vend.
Aret. in c.cum causam, ext. de resti. Item pro
264 quantitate fructuum, † & redditGuum, vt est
tex & ibi gl.in verb pro fructuū, vbi Raphael.
nu.3 ff.de reb eorum, vbi Bal summat textū,
265 † ꝙ res tantum valet quantum de fructib. re-
spondet, & percipitur de fructibus, per annos
266 viginti, Ias.in l.si fundum † per fideicommis-
sum,ff de lega.primo,Paul. de Cast.in Authē.
267 si quas ruinas, C.de sacrosan.eccl & id † quod
communiter daret emptor, qui perfectè co-
gnoscit rei veritatem,seu qualitatem prædij,l.
268 si seruus,ff.de condi.furti.†Iustum denique est
pretium, quod ex communi loci, vel prouin-
ciæ vsu taxatum & diffinitum est Dida. Coua.
libro 3 variar.resolu.cap. decimo,numero se-
269 cundo & si est iurisdictio † vendi non potest,
nec æstimari nisi respectu redditGuum, Bald.in
capi primo,de feud.Marchi.Igne. in l.necessa-
rio,§ non alias, ff ad Sillanian & magna ædi-
270 ficia, † domusque amplæ sunt æstimādæ non
prout valent, sed habita ratione ad redditum,
fictum ac pensionem,qua locari solent.Simo.
de Petr.de interpre.vlt. volun.libro 5.numero
170 & Modern.in extr ambitiosæ,de reb eccl.
alien. vel non.
271 † Nota tamen. quòd sicut missus in posses-
sionem per prætorem potest petere se tueri in
possessione ex edicto prætoris,ne uis fiat ei,l si
272 quis missum,eo ti.† ita etiam missus in posses-
sionem per hanc l.municipalem,ut per Bal in
l.ea lege,C.de condi ob cau. Alfon. Montalu.
in l.8.partita,ti de las herencias, in glos.non le
pueda.uer.item quia sicur.

Sed quid si facta assignatione bonorū mu-
lieri,bonorum ut hic dicitur, hæredes uiri,nul
lum capiunt expediens de restituendis dotib.
& solutione dodarij,nunqd stabit semper mu
lier in tenuta bonorum, & nunquam habebit
suas

suas dotes, & iura dotalia quæ magis habere
tempore erit ei forsan expediēs, & quod erit
273 remedium? †in quo dic posse reuocato præca
rio, & constituto in dotali instrumento adie-
cto, & ad se auocato ingredi possessionem vir-
tute l. creditores. C. de pignor. vel adhibere re-
274 † mediū l. fi. C. de iu. domi. impetr. impetrare
ius dominij, vt in d. l. disponitur, vel citatis hæ-
275 redibus debitoris ad reluendum pignus, † di-
cta bona legitimis subhastationibus præcedē-
tibus vendi facere per iudicē, ad l. si conuene-
rit, vbi gl. ff. de pign. act. vt per Negu. in tract. de
pig. in 1. memb. 6 partis principalis, vide Iacob.
Meno. de arb. iud. quęst. lib. 2. Cen. 2 Casu 129.
276 † Sed an mulier possit petere assignari de
bonis melioribus viri, vide Anto Cap. ī deci. 169.
& de prædictis omnibus, vide Prac. Pap. in tot.
execu. sen glo. 1. nu. 20.
277 † Et num interim possit exercere iurisdictio-
nem in castro mulieri assignato, vide Capy. in
eius deci. 185. num. 2.
278 † Adde, ꝙ rem meliorem mulier accipere, &
sibi assignari facere, pōt qn̄ debitor hæres non
potest soluere, nec reperit emptorem, fallit in
279 ecclesia debitrice, † quia potest dare isto casu
rem ēt meliorem, vt pro singulari tradit Rom-
an in sing. 808 quod nota.
280 † Sed quid si mulier reperitur in possessione
bonorum, an præsumatur possidere titulo ad
iudicationis, vel iure creditoris, alio non appa
rente? dic potius præsumi possidere iure cre-
ditoris, non iure dominij, vt per Bart. in l. fi. C.
de iur. domi impetra. & cum iudex eligere de-
281 bet in dubio illam viam per † quam vtrique
parti consulatur vt dicit Alexā in l. 1. colum. 4.
ff si quis cautio. & per multas rationes cōclu-
dit Affl. in decis. 373. fuit dubitatum.
282 † Vtrum autē mulier ista agens contra hęre
des viri debitoris obnoxios aliis creditoribus
debeat citare alios creditores? dic quod licet
gl. & Ang. in l. de vnoquoq;, ff. de re iud. dicant
ꝙ si creditor facit condemnare aliquem suum
debitorem, alij creditores eiusdem debitoris
condemnati non pñt opponere ꝙ ipsi nō fue-
rint citati ad processum, & ad sententiam, qm̄
283 † non debuerunt citari, ex quo lis principali-
ter non ordinatur contra eos, sed agitur con-
tra debitorem ad finem, vt perueniatur cōtra
bonorum possessores, tunc iudicium ordina-
tur in perniciem, & exitum possessorum prin-
cipaliter, vt per Io. de Imo. in l. decem, ff. de ver
bor oblig. Tamen hoc intelligitur, vt proces-
sus, & acta, & sententia non sint nulla ob ci-
tationem omissam contra illos tertios, non
284 † tamen illa acta nocent tertiis non citatis, vt
per Alex. consil 84. in causa quæ vertitur, in 3.
columna volum 3 & per Afflic. in decisi. Sacri
Consilij 396 numero secundo, vers. Secundo
ad idem dicebatur.
285 † Et an si mulier recepit bona aliena in so-
lutum sciens aliena, & sic in mala fide, tenea-
tur ad interesse, vide Afflic in decisio 369 vbi,
286 † quod constituitur in mala fide propter asse-
uerationem debitoris, cui erat credēdum, vel
287 † quia erat fama publica, ꝙ bona erant aliena,
ex hoc causatur mala fides, Ang. in l. eum qui
§. in publiciana, ff. de publici.
288 † Vltimo nota, quod volente creditore aliud
pro alio solui possit, & hoc nemo est qui ne-
sciat, l. 1. §. an potest. cum simili, ff. de constitut.
pecu quod qualiter procedat, & in quibus ca-
sibus, vide Catell Cott. in suis memor in verb.
solui nō potest, & per Ias. in l. 1. §. mutui datio,
ff. si cer. pet.

Sufficienter, Id est clare & enidēter, vt per Archi. in c præsentium, de te-
stib. lib 6. Addit. quæ dicatur cautio sufficiens,
Iac Meno. lib 2. Cent. 2. Casu 142.

289 † Sed pone, quod completo anno, dos & do
dariū nō fuerint mulieri restituta, nec aliqua
bona pro eis assignata, an debeatur interesse
dotis, & dodarij, quia consuetudo nil dicit de
hoc, nec reperitur decisum? Dic ꝙ quāuis con
suetudo de hoc non loquatur, tamen relinqui
tur regulis iuris communis arg. l. præcipimus,
C. de app cum sit casus omissus remanet in di-
spositione iuris, l. si extraneus, ff. de iu. do. o pe-
repretium igitur est videre, quid sit de iure cō
muni. Et quamuis gl. ī §. exactio, l. vni. C. de rei
vxo. act. velit, ꝙ vxori soluto matrimonio mo
ram passæ in restituenda dote debeatur inter-
esse per text. ibi qui clare loquit, tamen in hoc
290 dubio sunt opiniones, † nam canonistæ com-
muniter affirmant, vsumfructum ipsarū do-
291 tium non restitutarum non deberi, † cum ille
292 vsusfructus pecuniæ sit vsura, † quæ omni iure
est prohibita, vt per Innoc. Ioann. Andr. Butt.
Panor & alios, in capi. salubriter, extra de vsur.
& per Barto in l. insulam, § vsuras ff sol. matri.
& per Barto in consil. 128. quod incipit, Fran-
ciscus, & est communis opinio secundum Ful
go. consi. 201. Domina Gualdrada. Tamen ista
293 opinio est multum rigorosa, † & contrarium
fuit iudicatum per Senatum Pedemōtanum,
vt per multas authoritates grauissimorū qui-
dem doctorum fuit conclusum in dec 43. An-
to. Thesauri. Et fuit mitigata per Sacrum Con
siliū Neapolitanū, vt ꝗ vxor sit inops, & non
habet vnde alimenta percipiat nisi ex dote,
tunc potest exigere interesse propter moram
294 † sibi factam in restitutione dotis secundum
Ancha. in c. peccati veniā. in 4 q. princi de reg.
iur. in 6. & Io de Imo. & Roman. in l. diuortio,
ff. sol. mat. Atet in §. fuerat. Insti de actio. Si ve
295 rò vxor esset diues, † & aliunde posset alimen
ta habere, & neglexisset agere ad dotem, sibi
erit imputandum, & proinde non aget ad in-
teresse, seu vsumfructū dotis: si tñ passa sit in-
teresse, & illud deduxit ac probauit prout de iu
re requiritur, siue sit interesse damni emergen
296 tis, siue lucris cessantis † tunc illud petere po-
terit, vt per Bart. in l vni. C de sen. qui pro eo, ꝙ
inter. & in l 3 § fin ff de eo, quod cer. loco, vbi
Pau. de Cast. & firmat Alex. in d. l. diuortio &
in consi. 74. & consi. 147. vol. 5. & cum hac opi-
nione pertransijt Sacrum Consilium, vt per
Affl in decisio 284 an soluto matrimonio.
Hanc tamen materiam dic per conclusiones.

297 † Prima sit conclusio, quod si dos consistit
in reb. soli datis inæstimatis, vel ēt æstimatis,
ita tñ, q̃ sit fundus dotalis, & tūc mortuo ma-
rito statim non expectato anno dēt restitui,l.
vnica,§.exactio.C.de rei vxo.act.vna cū fructi-
bus secundū cōem opinionem Bal. & aliorū,
in l.diuortio,vbi id in specie Ias. col.4 nu.18.ff.
sol.ma. facta tñ eorū fructuū diuisione eiusdē
primi anni inter vxorem, & hæredes mariti se
cundū l.diuortio,& l.de diuisione,ff sol matr.
298 † Secunda conclusio sit, qñ dos consistit in
pecunia,vel in rebus mobilib & tunc hr̄des vi
ri hn̄t anni spatium ad restitutionē absq; alio
interesse, dicto § exactio,& per Bar. & alios in
l.diuortio,ff sol.ma. Tenentur tñ hæredes ipsi
in ipso primo anno si uolunt soluere dotē ale-
re mulierem si non habet aliunde ex redditi-
bus aliorum bonorū suorū vnde viuat, cū nō
299 tenetur vendere bona,† vel anulos,neq; patrē,
matrem,vel fratres grauare pro se alimētāda,
& mulieris operę erunt hæredis viri, gl. Bald.
Ang.& Salyc.in d §.exactio. Aret.in d.l.diuor-
tio,col.3. Anan.in c.salubriter, col 6.in princi.
ext.de vsu iunctis not per Bar. Alex. Ias.in d.l.
diuortio,Bal.in cons.,o.sicut,vol.2 Sed si mu-
300 lier habet,† vnde se alat ex redditib.bonorum
suorum,tunc ēt pro ipso primo anno non te-
nentur hr̄des ad alimēta nec interesse,nec fru
ctus diuidere cū muliere, sed in totū sunt hęre
dum viri,vbi illam alunt gl.in d.§.exactio.in fi.
& est communis opin.sm̄ Bar Pau. Alex.Are.
Imo.Ias.& alios.in d l.diuortio, fall † vbi mu-
301 lieri fuisset a viro dos legata, † nam tūc ei de-
bet solui ēt non habenti, vnde viuat non expe
ctato anno,l.1.ff.de dote præleg §. sed si vxori.
302 Insti. de lega.† Fallit ēt secundum aliquos qñ
hr̄des mariti sunt diuites,& potentes,quia tūc
303 tenentur † statim soluere dotem in pecunia,
seu in mobilibus consistentem, nec hn̄t anni
spatium, Ang.in § interdum, l diuortio, Odo-
fre. Cyn.Ias in d § exactio Roman.singu 461.
Alex.in l.debitorib ff.de re iudi Tamen com-
munis opinio e't in cōtrarium, vt quamuis di-
304 uites & potentes, † hn̄t tamen anni spatiū ad
solutionem,& restōnē dotis in pecunia,vt per
Boer.in deci. 50 nu 19.Sal.in d.§ exactio.Iaso.
sibi cōtrarius,in § fuerat,nu 27 28.Insti de act.
Plot in l si qñ,§.11.n.23.C.vnde vi. elapso vero
anno, imo ēt ante lapsum si morā mulier pas-
sa non est in casib. quib dos eidē solui debet,
305 † non debetur interesse, quia vbi non est mo-
306 ra,ibi non cadit interesse.† & est cōis opin. sm̄
Bat.Imo.Pau.Alex.in §.vsuras,l insulam,ff. so
lu.mat.Soci consi.108. diligenter,vol.2.& per
Affl.in decis.pdcta 284.imo ēt cōpleto anno,
307 † & postea qncunq; non debetur interesse do
tis consistentis in pecunia, mulieri nō solutæ
ēt morā passæ per hæredes mariti in mora cō-
stitutos per mulierē, nec pro tali interesse agi
308 pōt,† quia vt sup.dictū est quicqd sorti accedit,
est vsura sm̄ cōem Legistarum. & Canonista-
rū opinionē,vt dicit Ias.in cons.62 col 4. vol.3.
istam ēt opinionem communē dicit Affl. in
prædicta decis.284. Are.in d.§.fuerat,col.4.de
actio ibiq; scribētes alij affirmant, & Io Cam-
peg.in tract dot par.2.quæst 18 incip. an hære-
des viri,colum. 2. Laur. Rodul.in c consuluit,
de vsur.quæst.52.Roman.in consi.517. Barto.
Pau.de Cast & Apost.ad Bar.in d.l.insulam,§.
vsuras,ff.solu.matri. vbi de communi testatur
309 Paul. vbi etiam dicit, † quod mulier missa in
possessionem bonorum mariti,non potest pe
tere interesse, sed tenetur fructus quos perce-
pit,computare in sortem & quod mulieri etiā
310 post moram interesse non debeatur. † & fru-
ctus computentur in dotem, est tex. & ibi hoc
notat Ange.in l.Titia, ff.de sol.Bart.in l.at qui
natura,§.non tantum,ff.de nego. gest. Bald. in
l.fina.C.de bon. mater & hæc est magis com-
munis opinio secundum Soc.in d consilio 80.
colum.fin.volu.2.Inno.Io.And.Butr. Cardin.
Anan.& alij,in d.c.salubriter,de vsur.Cuman.
Pau.Alexan.& Ias.in d.l diuortio, ff.sol.matri.
Hostien in sum de vsur §.an aliquo,versic sed
quid e conuerso,Corne in consil.81. colum. 3.
numero 7.volu.4 Bald.nouel.in trac.dot.in 8.
parte,versi.22.
310 † Quæ conclusio fallit, vbi mulier interpel-
lasset iudicialiter hæredes viri, vel alios ad re-
stitutionem dotis,& hæredes ipsi essent in mo
ra, nam tunc mulieri etiam habenti, vnde se
alat etiam non solitæ negotiari cum pecuniis,
debetur interesse dotis etiam in pecunia con-
sistentis non solutæ, non vt vsura, sed vt in-
teresse, seu vt alimenta, secundum commu-
nem opinionem, vt per Grat Disputa 46. vi-
sis numero quinto, volu. 1. ubi quod Alexan.
Imo. Rom ac Moderni istud sequuntur, in d.
l diuortio,ubi Ias testatur,quod hęc sit com
munis opinio,sentit Alexan consi.72.uiso, uo
lumine quarto,& consilio 74 uolumine quin-
to & S. Antonin. Archiepiscopus Florenti. in
tract.de usur.cap 29.incip quid si soluto, Sum.
Rosell.in uerb.usura,nume.27.uersi.sed pone,
imo etiam si iudicialiter non fuerint interpel-
312 lati hæredes,† quia per uiolentiam illam reti-
nent, ita ut mulier eos in ius trahere non pos
set,adhuc quidem ad interesse tenentur,ut per
eund. Archiepisc.Florent.ubi sup uersi quid si
soluto,ibi puto & Sum. Rosel in uerb.usura,uer
si sed pone.
313 † Fallit etiam,& secundo ubi mulier ad secū
da uota migrauit, nam tunc secundus uir po-
test petere interesse dotis non solutæ,pro tem
pore tamen secundi matrimonij ab hæredib.
primi uiri, uel aliis dotis debitoribus,in mora
tamen constitutis per interpellationem, uel
per lapsum diei cōstitutæ promissionis, ut per
Grat.respon.56.uisis col 2.nume.3 ubi ait esse
communem opinionem, & allegat Bartol in
314 consil 128 † uidetur enim tunc esse interesse
damni emergentis propter onera quæ sustinet
secundus uir per rationem,c.salubriter, de
usur argu cap.dilecti,de foro.competen. & ca.
quoniam multi, & capit.si quis obligatus 14.
quæstio 4 S. Thom.2.2 quæstio 62 art quarto
& Summa Angeli in uerb.usura, numero 19.
uersi. Vtrum ille.

†Fallit

315 † Fallit tertio,quando mulier non haberet, vnde se aleret, & hæredes viri sunt constituti in mora per interpellationem iudicialem:tūc etenim absque dubio tali mulieri non habenti,vnde se alat, debetur interesse.Ioan. Camp. in trac.doti.2.parte,quæst.18.ver.an autem hæredes,Bald. Ange.Ias.& alij,in l.diuortio,ff.solu.matrim. Ang.in l. Titia,ff. de solut. Alexan. & addi.ad Barto.in l.at qui natura, §. non tantum,ff.de negot. gest. vbi quod mulier conse-
316 quitur isto casu interesse,† vel alimenta, & q̄ fructus quos percipit ex rebus pignoratis,non
317 tenetur computare in sortem,†& quod completo anno mulieri non debentur alimenta, nec interesse etiam si habēt,vnde se aleret, sed ei imputandū est cur dotem non petierit. Aymo.Crau.consi.89 nobilis,ver.sed quia glo.& doct.in l.diuortio,vbi Ias.col.4.vers.5. & col. 6. versi.Circa &c.
318 †Quarto fallit, vt debeatur interesse mulieri post moram per lapsum anni,vel diei,quando mulier esset industria, & solita dare pecuniam suam ad honestum lucrum apud mercatorem,vel solita cum pecunia negociari, tunc enim debetur interesse lucri cessantis, quod verisimiliter mulier fecisset, sicut fecit de alijs pecuniis suis ita tamen, quod mulier potius dotem,quam tale lucrum animo suo vellet ac voluisset,vt per Io.Campe. in tra.doti.in versi. an autem hæredes viri ibi idem vī si mulier, & Bald nouel.in d.vers.22.speciali,in fi. Anchar. consil.130 in quęstio colum.2.versicu.nam & damna,num.3.& colum.3. versi. & pro tanto, Sum. Angel in verb.Dos.num.e.28.ver. vtrum licite,in fine.
319 † Quinto fallit,vt debeatur interesse post moram damni emergētis, quod ex mora hæredis mulier est passa, quod interesse quādo currat, & a quo tempore,vide D.de Franc.in deci 46. nu.1.2.10.& qn̄ currat ipso iure, eundem D.de Franc.in alia deci.47.nu.4 vt per Io.Campe. in tra.doti.in d.versi. an autem hæredes,ibi uel aliter damnum ex mora hæredum pateretur,
320 †quoniam etiam hodie usuræ, non tanquam usuræ,sed tanquā interesse damni emergentis ob pecuniam non solutam per mulierem creditricem dotis,imo etiam per alios creditores peti possunt a debitoribus morosis,Io.Camp. in sepius alleg. tract.dot. in d.uersi. An autem hæredes,ibi uel aliter damnum ex mora,gl.& doct.in l.2.C.de usur. & in cap.conquestus,de usur.& in l.curabit, C de act.empt.Ias.in l. numis tertio no ff.de in litem iur.Cagnol. in l. j. col.23.nu 105.C.de sen.quæ pro eo,quod ītet. profe.ubi Bar & doc Roma cōs.517.doc in c. dilecti,de fo cōp.S.Tho.2.2.q.62.ar.4 sum. Ange in ver usura,nu.9 uers. respectu dāni emergētis,& nu 23.uer. Vtrum ille,Host.in sum.de
321 usu.sicut ēt cuilibet creditori, † ne dum mulieri post morā debetur interesse īdistinctè, an sit solitus negotiari,necne, Alex.cons.31.niso, col 2 nu 9 uol 6.l.2.§ fi.ubi not per illum text. ff.de eo,q̄ cer loco,& l. socium qui in eo, ff.p socio,Per de Anch.cons.150.col.2.nu.3 Rom. in d. consil.517. Sed an hæc mulier, seu quiuis alius creditor moram passus cui debetur(ut su
322 pra dictum est)interesse,†possit dicere,si habuissem meā pecuniā, emissem territorium, uel prædiū,ex quo percepissem tot fructus? Dic, q̄ quis multi doctores fuerint in opinione, q̄ sic,ut Pau.de Cast.in l.diuortio,col.4 uersi sed posset ff solu.mat. Alex consi.200 perspectis, col 1.cū seq.uol.6.Anch.consi.150 & in c.salubriter,Cra.con.89 Hier.Gra.cōs.56 nu.6 uol j. sum. Ang.in uer. Dos.nu.28.uer.utrū licite,ī fi. Io.Cāpe.in tra.dot.2.par.q.18. Tn̄ hoc non est sic indistinctè uerum, qm̄ emere p̄dia,non est
323 actus mercantilis, † & interesse lucri cessantis debetur solū solito negociari, ut per Alex. in d.l.diuortio.col.9 ī fi uer fortius subdit, & col. 10 in prin. Vnde dic ita posse peti si plura concurrāt,& non aliter de qb.in sum. Ang. ī uerb.
324 usu.n.16.uer. quid de illo .ibi,idē dic, †ut puta quia probaret per testes uel instrumēta, quod talis fundus erat uenalis quem emere potuisset,si habuisset pecuniā.& q̄ nō emit,quia pecuniā non habuit, & debet facere talem protestationem præcedētem.& omnia illa probare per testes,uel per acta & istis probatis iurare in litem de quantitate interesse passi contra debitorē morosum,uel dolosum,cum alias sit dif-
325 ficilis probatio interesse. †& quantitatis fructuum,seu reddituū, Rny.cons 29.n. 12.vol.5. doc in l in actionib.ff de in lit iur.alioquin his nō probatis tale interesse peti non posset, Menoc.de arbi.iudi.q.lib.2.Centu 2. Casu 119.

Ex quibus cernere licet,quantum,& in quibus hæ consuetudines deuient, quandoquidem primores nostri ciues ad euitandum opi-
326 niones † cum tuta conscientia constituerunt alimenta vxori, tam in primo anno,quā post, donec iura dotalia restituerentur, vt habetur hac,& duabus præcedentibus consuetudinib.
327 † In casu tamen quo mulier hæc vidua fuisset tutrix,vel administrasset bona viri,& potuisset sibimet soluere,denegatur restitutio dotis, & multo magis interesse, Socin in consil 126. primum nu 5.volu.1.etiam,quod mulier esset inops,vt per Alex.in consi.212.volu.3. Iaso. & Monferra.in l omnes populi,ff.de iust.& iure, Rocch.de Cur. in c fin col.5 ext. de consuetu. Negus.in trac.de pign.in 5.memb 5.par. Grat. in consi.29 56.57.vol.1.Plot.in l.si quando,nu. 471.C vnde vi.
328 †Nunquid autem socer qui est pauper,& inops,qui vt dictum est,nō tenetur ad restōnem dotis,nisi inquantum facere potest,iux.tex.gl. & doct in l.alia,§ eleganter,ff.solu matr.etiam si iurauit insolidum soluere,de quo vide Cappel. Tholosa.258. vbi Aufre. in additio. & per Dom.Vincen de Franch in decisio 71.& 64. teneatur sub eadem regula ad interesse? quod puto cum sit accessorium, quod sequitur sui
329 principalis † naturam,ca. accessorium,de reg. iur.in 6 & l.cum principalis, ff de regul. iuris, & similiter nunquid mulier, quæ ex adulte-
330 rio per eam commisso perdit dotem,†& donationē propter nuptias,iux tex.in c plerunq; de

dona. inter vir. & vxor. l. consensu, C. de repu. & l. fi. vbi not. Docto. C. ad l. Iuli de adult. quæ acquiruntur marito ad solatium, vt in dictis iu
331 ribus, petat interesse? † patet ex pdictis, & aliis per nos in superioribus narratis. vbi diffusius in consuet tertia de hoc diximus.

Hęc tamen assignatio, quæ fit mulieri de bo
332 nis viri, † importat dominij translationem ēt sine tradditione, & hoc fauore dotis gl ī auth. donationem, circa fi. C. de iur. doti. vbi Cyn dicit esse speciale ex prærogatiua dotis, Cassa. ad consuet. Burgun. tit. 4. §. 17. cart. 128. colum. 4. in fin.

333 Assignare nil aliud est † nisi quasi tradere; est enim ficta, non vera traditio, secundū Ioā. Fab. in l si quis argentum, C. de dona. & in §. fi. insti. de assign. libert.

Et nota, qđ habēs in pignus castrū, pōt in ip
334 so castro malefactores † delinquentes punire, cum executio iurisdictionis pertineat ad
335 eum, † vt est casus notabilis, in l. eleganter, §. fin. versic. planè, ff de pignor. acti. quem tex. ad hoc adducūt Hyspani. lib. 3. legum fori. tit. 29. l. 5. in glos in verbo vsare, versic. ex quibus notandum est.

An autem in hac assignatione bonorum ve
336 niant accessoria, † quamuis affixa non sint, vide Bal. in c. 1. §. si quis de manso col. 4. de contro. inuesti. qui dicit, quod veniūt trabuca, mā ganellæ, balistæ, & huiusmodi, quæ sunt ad instructionem castri, vel fundi.

337 Item alia mobilia † deputata ad perpetuum vsum feudi, quæ sunt pars fundi, Andr. de Iser. in c. 1. §. si vero, col. 3. de pace ten. vide Capy. in inuesti feu. in verbo feudorum accessoria.

338 Veniunt, † & fructus pendentes, l. fi. §. pen. ff. de his, quæ in frau. credi.

An autem veniat ius patronatus, causæ ap
339 pellationis, molendina, † fontes, flumina, vide Anto. Capyc vbi supra, & an assignatio partis, vel capitis videatur assignatio totius, & reliquorum, vide And. de Iser. ī c. 1. col. 6. quid sit inuestit.

Sed pone, quod dum mulier mittitur in pos
340 sessionem bonorum viri, † & cuiusdam prędij, hæredes opponunt, ꝙ detinent tanquam coloni Titij, & nominant Titium in iudicio, nunquid possint opponere de iure Titij a quo detinent? dic ꝙ sic, quia istud non est propriè ex
341 cipere, † sed verum nominare dominū in iudicio, vt in l. 2. C. vbi in rem actio quod est verū si probet, ꝙ ista colonia sit vera, non ficta, & in dubio quælibet corporalis possessio præsumit
342 vera, non abusiua, † vt not Inn. in c. cum olim, de priui & Archid. 7. q. 1. c. Pontifices, & not. not. in c. fi. vt lite pend. in 6. præsumetur simu
343 lata si talis titulus † est acquisitus lite mota, vel si est de vniuersis bonis, vt not in l. 2. C. de execu. rei iu Vltimo nota quod licet tacita hy
344 potheca trahatur ad bona futura † sicut expressa, l. fi. C quæ res pign. oblig poss & l. hac edicta li, §. illud, vers omnibus, C. de secun. nupt. vbi Bal. non tamen tacita hypotheca comprehen
345 dit nomina debitorum, † vt est gl. in l. hæredē, C. de hæred. acti. vbi Bar Item nec ex tacita hypotheca potest conueniri nouus possessor, nisi
346 principali discusso, † l. nō in multa, C. de iur. fisci, & l. Moschis, ff. illo. tit. & auth. hoc si debitor, C. de pig. nisi dolus committatur in fraudem
347 paratæ executionis, † tūc enim fiet missio etiā non discusso principali contra nouum possessorem, l. chyrographis, § si ff de admi. tuto & p Bal. in l. ob maritorum, C. ne vxor pro mari.

448 Quid si dos, † & dodarium non sit restitutū, nec bona assignata, an mulieri debeat interesse? in quo dic deberi, quamuis hæc cōsuetudo nil disponat. relinquitur ergo regulis iuris cōmunis, ac debebitur interesse, iuxta tex. in l. vnica. §. exactio, C. de rei vxo acti. cum declarationibus tamen, & limitationibus de quibus sup. Ad quam autem rationē debeātur vsuræ, seu
449 interesse, † tex. in d. §. exactio, dicit tertiam partem centesimæ vsuræ, circa cuius intellectum multum variauerūt Doctores, & occubuit lucerna iuris Accursius, putans cētesimā vsurā, quæ anno æquiparetur capitali, sed secūdum Bude. in posteri. annota ad Pandectas, in l. 1. de
350 nauti. fœno. centesima est vsura, † quæ singulis annis ad duodecim tantum ascendit, erit ergo interesse ad rationem quatuor pro quolibet centenario vsura centesima vide Ant Goueanum in l. 3. ff. ad l. falci. Alcia in l. si quis simpliciter, ff. de verb. oblig. Groslutius in repeti. l. lecta, col. 1. num. 5. ff. si cer. peta. D. de Franch. decisi. 21. nu. 7. Eguin. Baro. in tit. de actio id com probat ex Theophilo, Iac. Spiegel. in lexic. iur. in hoc ipso verbo.

ADDITIONES.

ADDE circa nu. 53. sed an petens ante tēpus possit pœnitere ante sententiam, vel in causa appellationis, vt euitet pœnam plus petentis, vide Hier. Grat. consi. 85. vol. 1. & quādo non obstet exceptio vxori agenti ante tempus datum miserationis causa, Grat. consilio 58. volum. 1.

Adde dum in textu dicitur (nisi maritus in sua vltima voluntate dotes, & dodarium vxori legauerit) quod si vxor sit instituta hæres a marito, adeundo hæreditatem non confundit actionem dotis, & dotem potest repetere, l. vnica. §. igitur, C. de rei vxo acti & statim adeundo præsumitur separasse dotem suam a bonis viri, & deducit dotem etiam non confecto inuentario, Paul. de Castro in l. ab omnibus, §. si ff. de leg. 1. imo istud videtur inductum iure speciali fauore dotis, & mulieris, vt actione cōfusa possit mulier petere dotem, ne per confusionem actionis remaneat indotata, & fauore dotis mollitur seueritas legis, l. generaliter, C. ad vellei. vt per Napod. in consuet. Neapoli. si quis, vel si qua, in verbo, a matre. de succē. ab intesta. quod est ualde notandum, cum regulariter aditione confundatur actio. l. Stichū §. aditio ff. de solu & ne dum actio uerum etiā debitum confunditur, l. 1. §. si debitor, ff ad L. Falci.

Falci. & l. si debitori, C. de pact. vtrum autem confusa actione personali, duret hypothecaria, vide per dictam gloss.

Adde, quod dos legata per virum vxori debetur etiam non obstante hac consuetudine lucrandi, cum videatur ei renunciasse, l. 1. in prin. & ibi not. per Doct. ff. de dot. prælε. quod est notandum. Et si dos consistat in re stabili data per appretium, vel æstimationem si legatur vxori, res ipsa debetur actione ex testamento, sed æstimatio debetur actione de dote, vt per Bar. in l. Lucius locusta. in princ. ff. de lega. 2. & vide in l. 2. §. si ff. de dote. prælega.

Adde, dos datur ab extraneo & stipulatur si bi reddi, non tamen apparet stipulatio incontinenti, vel ex interuallo, quid sit præsumendum? nunquid iudicabitur pro muliere in dote, iuxta. l. in ambiguis, ff. de regu. iur. sed pro stipulatore sunt interpretanda, vt actus potius valeat, quam pereat, arg. l. quoties, ff. de verb. oblig. & quia tempus quod non est adiectum in instrumento, non debet intelligi, sed solum tempus instrumenti in his, quæ tunc fieri potuerunt, vt per Innoc. in cap. quoniam contra, de proba. & cap. cum in iure, de offic. delega. & quia instrumentum præsumitur non solum verum, sed sollemne in forma, & etiam in causa, vt per Bal. in cons. 179 ad euidentiam est præmittendum, vol. 2.

Dum supra dicitur de renunciatione mulieris.

Adde prædictis, an mulier possit cedere, vel renunciare iure hypothecæ, quando expresse obligatur vnum corpus patrimoniale mariti, si alia bona mariti non adsint, vide Ioan. Lup. in repeti. rubr. extra de dona. inter vir. & vxo. §. 17. & quando habeat regressum ad bona alienata, non discusso fideiussore dotis, vel correo. & quid si tempore renunciationis maritus sit soluendo, non autem tempore solutionis matrimonij, vide eum.

Additio, ibi, vel de bonis viri.

Supple etiam emphyteuticis, quæ vigore pacti, vel consuetudinis alienari possent cum æquiparentur allodialibus, vt per Deci. in cõsilio 586. & 680. ex his, quæ scribunt feudistæ, in cap. 1. de feud. non hab. propr. natu. seu uel per præscriptionem, uel priuilegium, ut dixi in fragmentis, retinebunt naturam patrimonialium, & allodij, Curt. in tract. feud. 4. part. in secunda tegu princip. uersic. Quinto quæro, ubi subdit, quod ad hoc non solet aduerti in practica, atque etiam super feudalibus, in subsidium, Ann. alleg. 30.

Adde numero 163 quod possessio danda pro executione sententiæ, debet dari corporaliter, & actualiter, cap. cum aliquibus, extra de re iudi. & 3. quæst. 1. §. sed notandum, & uide Herri. Ferran. in addi. ad Nic. Milis. in uerbo possessio.

Adde, quid si maritus legauit uxori a duobus ex pluribus heredibus, an per clausulam in codicillis deinde factis positã, uidelicet, quod si quid defecerit legato, hæredes teneantur, an omnes cẽseantur grauati, an uero illi tantum duo in testamento grauati, uide l. legatorum peutio, §. 1. ff. de leg. 1. Anna. allegati 12.

In textu assignetur.

Adde, possessio tradita in angulo rei sufficit, l. 3. in prin. ff. de acquir. possess. Specu. de prim. & 2 decre. §. 5. Paul. de Castr. consilio 177. in causa mota, nisi residuum fundi ab alio sit occupatum. Ioan. Lup. in l. 43 numero 4 ad l. thori, sicut etiam possessio domus hæreditariæ per hæredem appræhensa sufficit pro omnibus rebus, quæ sunt in domo, Bal. in l. de his, quæsti. 1. C. de furt. Barto. in d. l. 3 ubi etiam de possessione iurisdictionis, per unum actum quæritur possessio totius.

Adde circa num. 54. quod emphyteuta si uult soluere censum anticipate pro multis annis. non potest directo domino contradicente, Bal. in l. 2. C. de iure emphy.

In textu, ibi, elapso anno a die, &c.

Adde nunquid elapso anno absque interpellatione dies interpellet, dic, ut per Ias. & Deci. in l. uinum num 9. & 10 ff si cert. peta. & ibi Rubeus, numero 100. Ias. in l. si ex legati causa, numero 11. ff. de uerb. oblig. & in l. si mihi, & tibi, §. si quis seruos, num. 6. ff. de leg. 1. Deci consilio 2. & consil. 439. num. 6. Parisi. consilio 34. uol. 1. dies autem legalis tacitus in certus nunquam constituit in mora promissorem, nisi sit interpellatus, ut in nota, quæsti. Parisi. consi. 5 num. 49. libro 4. Balb. decis. 197. Soci. in reg. 90. in uerbo dies, Niger. in d. l. si in sulam, nu. 108 ff. de uerb. obli. Porti commu. opin. lib. 4. conclus. 23. ubi ampliat, & limitat, Ozasc. decis. 49 num. 3. & in pensionibus super beneficio reseruatis soluendis certis temporibus, & locis, quod dies ĩterpellet pro homine, Cassado. super reg. cancella. decis. 2. de pensio. num. 9. dies autem termini non computatur in termino, uide cumulatos, per Alsan. collect. 910.

Adde in textu ibi de bonis uiri, &c num ser uandus sit ordo. l. a diuo Pio, §. in uenditione, ff. de re iudi. & omissio ordinis annullet processum? uidetur, quod non cum ibi loquatur de executione sententiæ, quæ primo super mobilibus, deinde stabilibus exequenda est, uide D. de Franch. in deci. 441. Rebuf. ad consti. regi. Thom. 1. de liter. oblig. arti. 1 t. in princ. Et si executio fiat uirtute literarum executorialiũ mutato, uel mortuo iudice, an ualeat. D. de

Fran-

Franchis, in decis. 405. num. 1. & quid sit intronizare, idest in possessionem inducere, c. transmissa, vbi Ioan. Andr. de elect. Arch. in c. in nomine domini, 23. dist. Soci. consi. 80. vol. 3.

Adde, an dos possit inuito solui ante annũ, & quid in emphyteuta, atque aliis deb itorib. vide l. quod in diem. ff. de solu. Pract. Pap. in gl. omni anno. in for. lib. ad fisci præsta.

Adde circa numerũ 92. an cedens bonis sit liberatus si peruenit ad pinguiorem fortunã, vide Gui. Pap. qõ. 343. cedẽs bonis, & ibi addi.

Adde circa nu. 96 qui tenentur ad diẽ præstare cautionẽ Bern. Alfan. Perus. in suis collecta. iur. ciuilis, c. 237 qui cumulat omnes.

Adde circa num. 355. dum agimus de appretio, dic vltra, quod fundus emphytheuticus nõ valet nisi tertiũ denarium iusti valoris totius rei, vt voluit Bal. in consi. 103 lib. 1. Rip. in § nihil commune, nu. 9 l. naturaliter, ff. de acquir. poss. Lancel. Polit. in l. filium quem habentẽ, C. fam. ercis. num. 86 Sapia. l. vnica, C. de sen q̃ pro eo quod inter nu 76. vbi Alciat. num. 72. Plot. in l. si quando, nu. 182. C. vnde vi. modern. in lib. 1. de censib. arti 14 nu 34.

Adde in text. ibi dotes sunt in restitutione, an petenti restitutionẽ dotium obstet exceptio adulterij, ob quod mulier amittit dotes, l. consensu, C. de repudi. uide Doctores recollectos per Alfan. in collectan. 451. & adde supra per me dictis, num. 14.

Adde circa nu. 92. quid operetur cessio bonorum, vide Afflict. in decis. 378. & seq. Socy. consi. 204. lib. 2. Guid. Pap. quæsti. 4 & 343 Soci. regu. 49 & seq. 279. Alciat. parerg. lib. 2. cap. 47. Bal. consilio 301. volum 5 Felyn. in cap. si diligenti num. 4 de for. compe. Iac. Menoch. de arbi. iud. lib. 2. centu. 5. casu 183. Pet. Tholosa. in syntag. vni. iur. lib. 22. c. 8.

Adde circa numerũ 94. quod in casu fiscus nõ tenetur soluere dotem. & dodarium vxori illius, qui decessit sine successore in feudis, quæ fisco applicantur, sed hæres vniuersalis, nec fiscus tenetur contribuere, qui hæres, in ius defuncti succedit actiue, & passiue, l. hæredem ff. de regu. iuris, sicut etiam tenetur primogenitus succedens in feudo contribuere cum hærede in allodio etiam pro rata bonorum feudalium, Anto. Capy. decisione 198. Anna in allegati 96. volum 2 D. de Ponte, in consil. 82 numero 19 20. An autem instantia cœpta cum defuncto transeat in successores, vide Mili. in verbo Instant. 2, & si hæreditas iacer, quando detur curator, & qua forma, Menoch. de arbi. iud. qõ. lib. 2. cent. 2. casu 150.

Adde, nu. 33. quod per unicum actum possessiuum quæritur omnimoda possessio iurisdictionalis, in qua nullã exercuit iurisdictionẽ, c. cum in tua, de decim. Inn. in c. dilectus, de capel. mona. Bar. & Ias. in l 3. ff. de acq. poss. Bart. in l. 1. §. si quis, 1. ff. de iti. actu. priua. Brun. cons. 93. Rebuf. ad cõsti. regi thom. 3. de mater. poss. in præfatio. nu. 156. versi. limitatur quando.

Adde num. 108. inuentarij confectio num tutori remitti possit, & num hæredi, Gui. Pap. quæst. 352. Capel. Tholos. quæsti. 46. vbi Aufr. in additio.

Adde circa num. 200 quod quamuis regulariter electio sit debitoris in alternatiuis, fallit tamen, quando debitor fuit in mora. gloss. in cap. inter cæteras, in verb. illorum, de rescri. glo. in cap. in alternatiuis, de regu. iu. in sexto, Bellon consilio 45. numero 2. D. regens de Põte. consi. 49. numero 7, quos sequitur regius consiliarius Dom. Fabi. de Ann. patritius Neapolitanus, consilio 54. numero 8. uers. septima conclusio.

Ad textum ibi, vel de bonis viri, adde ad declarationem textus in l. creditoris arbitrio, ff. de distr. pigno. quod d. lex limitatur, & procedit, quando creditor esset in bona fide, secus tamen si alteri creditori non esset cõsultum potuissetque creditori satisfieri vt videre libet in allegati 141. D. Ioã. Vincen. de Anna, volum. 2. & multos cumulat prædicti Doctoris filius D. Fabi. consili. 76. in hac causa, col. 1. volum. 2.

Adde ad text. ibi, nisi maritus in sua vltima voluntate dotes legauerit, an legatum videatur factum animo compensandi cum dotibus atque dodario, & an in dubio censeatur inducta compensatio, vide D. Fab. de Anna in consi. 120. vol. 2. qui omnes Doctores quotas, & loca disertissime cumular, & in consil. 21 sequẽti, & vide Simo. de Pretis, de interpre. vlti. volunta. lib. 4. dubita 6.

Adde circa nu. 120. quod omittens ponere aliqua in inuentario, tenetur ad duplum, l. fi. §. illo videtur, C. de iure delib. sunt tamen aliqui qui volunt, vt inuentarium hæredi in hoc casu non prosit, quos refert D. Fabi. de Anna. consil. 96. volum. 2. sed prima opinio fuit recepta, & in contingentia facti non potui obtinere pro secunda opinione, de forma inuentarij & eius materia. ample Rebuf. lib. 3. ad consti. regias. Io. Oinotom. in. §. si. de hære. quali. & diff. §. extraneis, vbi oĩno vide de p̃dictis distincte, Luc. de Pen. ĩ l. 1. C. de ca. frum. vrb. Romę lib. 11. & vide tres pulchros casus in quibus omissio ĩuẽtarij nõ nocet p Prac. Pap. ĩ for. lib. ĩ cau. vẽd. ĩ gl. p̃mittẽs, post nu. 0. Grat. cõs. 25. vol. 2.

Adde circa nu. 84. an contra dotẽ opponatur exceptio compensationis, aliquid per Baldum in tract. de pigno. cap. 13. vers. etenim, & per D. Fabi. de Ann. in consi. 101. vol. 2.

Adde,

Adde, ꝙ si hæres viri soluit debitũ mulieri ex causa dotis, non potest repetere a cohærede n isi solutum vltra suam portionem, l.hæredem,§ idem iuris,& §. vlti.alias si vnus.ff.fam. herc.sicut econuerso,Ann alleg 4.nu.4.5.

Adde, nu.350 probatio veri interesse qualiter fiat per Roma.consi.321.

Additio, legatum factum vxori ducatorum mille donec vidualiter vixerit, & post eius mortem Titio,debetur Titio etiam non secuta morte vxoris, si trãsijt ad secundas nuptias, & hoc ex verisimili mente testatoris, qui apposuit casum mortis credendo, quod vxor non transiret ad secunda vota, & in fauorem vxoris, non autem hæredis,cui certum est voluisse præferre Titium,vt per Bart.in Authen. hoc locum, C. si sec. nupt muli. Iason atque Dec.in l.tale pactum,§.fi.ff.de pact.

Adde,legatum dotis,an purum sit, vel conditionale, & a quo tempore ipsius interesse debeatur, an pro quantitate legata competat hypotheca insolidum, vel pro rata bonorum, & an pro interesse illius legati, sint obligata bona hæreditaria. Vide de his omnibus distincte, ac succincte per eximium Iurisconsultum Dominum Ioannem Antonium Lanarium Castri Sacchi Comitem Regni Collateralem consiliarium, & sacri regij consilij Præsidem electum, in consilio decimo, & interesse dotis legatę an debeatur absque interpellatione per eundem in consilio 46.

Adde, si bona consistant in annuis redditibus, an mulieri sint assignanda corpora? videatur text. in l si quis argentum, §. si vero, vbi Doct. uide consilio quinquagesimoquarto D. Regentis Lanarij uiri peritissimi, & integerrimi.

Adde circa numerũ 275 quod si committitur per iudicem Porterijs, quod bona executa uendant legitimis subhastationibus, & referant, & nihil de hoc agatur, sed ipsa mulier creditrix illa bona uendidit, ista uenditio est nulla, Imol. in l.a diuo Pio, §. in uenditione, ff. de re iudi. Felyn. in capitulo, quo ad consultationem, columna nona, de re iudi. quia executor est ille, qui debet uendere pignus captum in causam iudicati, & non pars, l.prima. & secunda, C. si in cau. pig. iudi. & l. ordo, C. de execu. rei iudi. & l. si pignora, C. de euicti & proinde uenditio est nulla, & emptor non facit fructus suos, Afflict. in decis.358. in causa inter nobilem.

Adde in textu, ibi dotes in restitutione, an uxor soluto matrimonio possit agere pro suis dotibus contra promissorem dotis, uel eius hæredem, & quando, & qualiter Guid. Pap. quæstione 375. Anna. allegati.129.D.de Franch. in decisione 33. Parisi. consilio 95. uolumine 2.

Adde circa nu. 274. ad impetrationem dominij,& intellectum, illius tituli, C.de iure domi impetr.vide Rebuf.ad consti. regi.lib.1.tit. de liter.oblig.arti.12.glos.vni.versi. quartum, quod si debitor,num.18.

Adde, & nota, quod si vna res est capta pro debito debitor offerendo aliam rem,non liberat istam rem captam nisi pecuniam offerat, probatur in l 4.§.ait prætor, ibi pecuniam soluat ff.de re iud. Rebuff. in consti.regi.tract. de præco & licita.gl.vni.art.5.post Petr.de Ferra. in for.libel.in actio.hypoth.in glo. satisfacere.

In textu ibi, nisi elapso anno, qui vtilis est 365.diebus,vtilibus constat,vt in l.si cum exceptione,§.post annum, ff de eo,quod met.caut. & in §.rursus, insti.de actio.l. fin.C.de temp.in integr.restitu l.si non conuicij,C.de iniur.l.interdum, ff. de minori. & item de diebus vtilibus imperator. in l. iure mariti, C. ad l. Iul. de adult & in l.si maritus, ff.eo.momentum pro hora accipitur, Vlpianus in l.denique,§.minore,ff.de minor.de quo ample videto. Ant.Gouean.lib.1. variar. iuris ciui.c.10.vide Modern. in tracta.de momento.

Adde in textu,ibi,nisi maritus in vltima voluntate sua dotes, & dodarium vxori legauerit, &c. quod dote vxori legata non est locus falcidię si in legato nullum commodum repræsentationis versetur, vt puta, quia mulier suam rem recipere videtur, l si vsusfructus,ff. ad l.Falcidi. & repræsentationis nullum commodum sentit mulier cum dos in rebus soli consistit, illæ enim statim soluto matrimonio mulieri restituuntur: quod si in legato commodum repræsentationis versetur,quod est quando dos consistit in rebus, quæ pondere, numero, & mensura consistit, locus erit Falcidię. l.si socer. § idem, ff de dot. prælega. alioquin in re soli nullum,si legetur, sit commodum repræsentationis, propter quod dos prælegari dicatur, vide Anton.Gouean.Iurisconsul disertissimum, in l cum dotem,57. ff. ad l.Falci.

Adde ad num. 243. Petr. Rebuf.in 2.thom. ad consti.regias.in tract.de liter.requisitor,seu rogator.glo.3.sed vide a principio,& nu.24 & an barones sint requirendi pro exequendo? Gui.Pap.quæst.delphin.346.

Adde in textu,ibi de bonis viri seu patris,an ista dictio, seu, coniungat, vel disiungat, vide tex.in l.quæsitũ,& in l.si lis,qui ducẽta,§.vtrũ, ff de reb.dub.& Io. And in c.2.de offi.vica.lib. 6.& dictum est sup.c.7.in addit.

Adde, quod assensus præstitus super datione rei feudalis in dotem, extenditur etiam ad

dotis

dotis restitutionem, Camer in c. Imperialem, fol. 38. col. 3. Rom. in l. vsufructu, ff. sol. mat.

Adde circa, nu. 133. dum agitur, num mulieri obstet exceptio quinquēnalis dilationis, hæredi mariti concessę, de quo vide amplissime per Pet. Rebuf. in 2. Thomo ad consti regias Gallian in tractat de liter. dilator. annali. quinquennal. & in quibus casibus literæ quinquennales non prosint, vide ibi, artic 2. gloss. vni Sed an obtinens quinquennalem dilationem, post finitam admittendus sit ad cessionem bonorum, vide pulchre Bal in cons. 301. vol 5. ad euidentiam, & Rebuf. vbi sup arti. 1. glo 1. num 61. versic sexta differentia concessa. cessa tamen dilatio non trahitur ad fideiussores, cum personalis concessio non egrediatur personā, vt per Cyn Bal. & Salyc. in l. fin C. qui bon. ced possint, ad omne tamen dubium tollendum ponitur in sententia, dictum supplicātem eiusq; fideiussores, ita Rebuf in loco pręcitato, arti. 1. glo. 1. num. 42. de liter. dilator. anna & quinque.

Adde, quod si hæredes viri sunt condemnati ad restitutionem rerum dodarij fiet executio non obstante appellatione, vel interim soluetur certa quantitas in causam dodarij, Rebuf ad consti. regias Thomo 1. tract. de sentē. prouisio. arti. 1 gl. 3. quod dicit non procedere contra tertium possessorem.

Adde, dum in tex. dicitur de bonis viri, seu patris eiusdem. ꝙ si ad dodarium persoluēdū sit obligatus maritus, & pater eius, & quilibet insolidū sine diuisionis beneficio poterit mortuo marito dodariū a patre viri peti insolidū, sine alia bonorum alterius obligati discussione, si personali agatur actione, secus si hypothecaria, l. 2 C de pigno & sic fuisse iudicatum refert Pet. Rebuf. ad consti. regias Franc. trac. de sent prouisi arti 1 glo 3. nu. 7 versi ad hæc, vbi etiam subdit sententiam super dodario cōstituto siue constituendo esse exequendam, & sic fuisse iudicatum in Senatu Parisiensi.

Adde, quid fuerit decisum in Senatu Parisiensi, vt refert Pet Rebuf. ad constitu. regias, thom. 1. tract de senten prouisi arti. 1. gl. 3. nu. 7 vers item anno 1384 vbi, ꝙ vidua contra fratres quōdam mariti habebat habitationē pro dodario, domus, quā custodiat sicut alius bonus paterfamilias, ibique se retulit ad dicta per eum in l. impensæ, ff. de verb. sign.

Adde in tex. ibi propter commodum repræsentationis, adde. ꝙ si maritus legat dotē vxori, quæ dotem promiserat, nil aliud ob legatū vxor consequetur, quam liberationem, l. 1. §. adeo, ff de dot prelega Tollitur etiam per legatum illud pactum de lucrando dotem, & detrahitur falcidia nō de legato sed de commodo repræsentationis, glo. in verbo, consecutu ram in l. j. § idē quærit si dos, ff. de dot. præleg.

SVMMARIVM.

1 *Bona vnde dicantur? & nu. 2.*
3 *Bonorum naturalis appellatio, & quæ ciuilis.*
4 *Bonorum appellatione nomina continentur.*
5 *Bonorum appellatio continet omnem vtilitatem.*
6 *Bonorum significatio, vide remissiue, & nu. 7.*
8 *Bonorum & hæreditatis idem iudicium.*
9 *Bonorum appellatio continet emphiteutica.*
10 *Bonorum appellatio continet bona feudalia.*
11 *Iura & actiones num veniant publicatis bonis?*
12 *Donatio omnium bonorū vtrū cōtineat nomina debitorū?*
13 *Bonorum appellatione quæ veniant?*
14 *Bonorum appellatio an comprehendat æs alienum?*
15 *Bona stabilia si dantur in dotem nulla fit innouatio nec correctio iuris communis.*
16 *Pacta recipiunt legem de communi partium consensu.*
17 *Annui redditus an computentur inter immobilia? & nu. 18. 19. 20.*
21 *Annui redditus dati in fundum dotis, ijdem restituendi inter stabilia connumerantur.*
22 *Annui redditus empti ex pecunia dotali, extantes tempore dissolutionis matrimonij nec petantur per hæredem mulieris infra annum, an repetat cum interesse? & quid si data est electio marito? vide nu 23.*
24 *Dos constituta percipienda ex mente alicuius familia inter immobilia computatur.*
25 *Iura & actiones quæ dantur ad rem stabilem, connumerātur inter stabilia.*
26 *Facultas iuris luendi cessa de re stabili, censetur stabilis.*
27 *Et in eius alienatione requiritur sollēnitas vt in re stabili.*
28 *Ius portorij seu portulanię, pedagij, gabellę, connumerātur inter stabilia.*
29 *Fructus in solo pendentes nondum separati connumerantur inter immobilia.*
30 *Fructus pendentes sunt pars soli, nisi sint de proximo recolligendi, & nu. 31.*
32 *Vsusfructus rerum stabilium, connumeratur inter bona stabilia.*
33 *Molendina connumerantur inter stabilia, nisi sint cōstructa super naui, & tabulis, & nu 34.*
35 *Tunc enim possent per prælatum, tutorem alienari, & vide, nu. 36 37. 38.*
39 *Pecunia in banco reposita destinata ad emptionem stabilium, num habeatur pro re stabili?*
40 *Naues an connumerentur inter stabilia.*
41 *Ratio decisionis istius consuetudinis quæ sit?*
42 *Dos est proprium patrimonium mulieris.*
43 *Affectio non cadit in pecunia & quomodo?*
44 *Pecunia & res mobiles numero pondere & mensura consistentes recipiunt functionem in genere suo.*
45 *Pecunia si detur in dotem ita vt conuertatur in emptionē stabilium, & soluatur matrimonium, vtrum maritus lucretur dotem illam? & nu 48.*
46 *Destinatum habetur ac si esset factum.*
47 *Destinatio non attenditur, nec habetur pro facto.*
49 *Fundus datus in dotem sub redimendi facultate an censeatur inter immobilia nec ne? & nu. 50 51.*
52 *Fundus datus in dotem ea tamen lege vt solutis decem restituatur an dos consistat in stabilibus?*
53 *Nomē debitoris datū in dotē, an videatur datū æstimatū?*
54 *Res stabilis empta de pecunia dotali non efficitur dotalis.*
55 *Nec quæritur dominium vxori.*
56 *Maritus vxori actionem quærere non potest.*

57 Limita

CAP. X.

SI bona stabilia dentur in dotem, in assignatione, lucrifactione, & restitutione earum, communia iura seruentur: nisi aliter super his, & omnibus nominatis inter contrahentes expresse conueniat.

SI bona, dicuntur autem bona, a beã
do, nam beant, & beatos faciunt eo
1 rum possessores † vulgata, l. bonorũ,
ff. de verb. & rer. signi. licet quando
que contrarium effectum pariant. Vnde bo-
num est. quod bea-
2 tæ vitæ causa, † & fir
mamentum est: se-
cundum Senecam,
episto. 31. quod sin-
cerum esse debet, &
ab omni parte in-
noxium, nec id est
bonum, quod plus
prodest, sed quod
tantum prodest, in
epistol. 88 quod ex
honesto fluit, & bo
na illa sũt vera, quæ
ratio dat solida ac sempiterna, quæ cadere
non possunt, nec decrescere quidem aut mi-
nui, cætera, opinione bona sunt, vt in epist. 75.
3 & hæc dicitur † naturalis appellatio. Ciuilis di
citur, quando habet onera admixta, vt per Ac
cursi. in d. l. bonorũ, licet aliter ibi sentiat An-
4 dreas Alcia. † & appellatione bonorum nomi
na continentur, c. 1. vbi Archid. de testib. in 6.
5 quandoque † pro omni vtilitate, seu interesse,
l. 1. § hec actio & præterea, ff. si quis testa lib. es
6 se iuss. fuer. quæ autem † dicantur esse in bo-
nis nostris. vide l. rem quæ nobis, ff de acquir.
rer. domi. & l. stipulatio ista, § habere, ff de ver
bo. obliga. & de significatu huius verbi vide l.
7 quantitas ff. ad l. Falci. & l. quod † euincitur, ff.
de regu. iur. & cum in aliqua dispositione sit
mentio de bonis alicuius vniuersaliter, idem
8 iudicatur de bonis eius, † quod de hæreditate,
9 Deci. in consi. 425. num. 16 item † veniunt bo
na hæreditaria emphyteutica. Spec. titu. de lo
ca § nunc aliqua, Bal. consi. 284 præmissis ver-
10 bis, lib 1. item † bona feudalia And. de Iser. in
c. 1. ad fi. de capi. qui cur. vendi. Deci. in l. 1 nu.
40. ff si cert. peta. Vtrum autem in publicatio
11 ne bonorum † veniant iura & actiones? maxi-
me si statutum dicat bona sua ad constitutio-
nem, Forjudicatorum bona vide Bal. in l. 1. cir
ca princ. ff. de statu homi. & in donatione om
12 nium bonorum, † vtrum veniant nomina de-
bitorum, si dicatur præsentium, & futurorũ?
Bal. consuluit, quod non. consi. 232 super in-
scriptis dubijs in secundo dubio, vol. 2. Ias. in
l. stipulatio hoc modo cõcepta in fi. ff. de verb.
13 obliga. ẽt † si dicatur vbique existentium, quæ
autem veniant appellatione bonorum, vide
Firmianum in eius repertorio in verbo bono
rum appellatione. & an comprehendat etiam
14 æs alienum? † Vide Corne in consilio 260. in
primo uolu. & ultra omnes Tiraqu. in l. si un-
quã, colum. 226. C. de reuo. don. & uide Guil.
de Benedic. in cap. Raynutius, in uerb. cætera
bona, extra de testam. & Arri. Pinell. in l. 1. par
te 1. C. de bon. mater. Et cum in præcedenti-
bus, ut plurimum sit facta mentio de dote con
sistente in pecunia numerata, vel in rebus mo
bilibus, poterat probabiliter dubitari, quid si
dos fuerit constituta, seu data in rebus stabili-
bus, ad quod prouidet præsens consuetudo, ui
delicet, quod si bona stabilia dẽtur in dotem,
15 nulla fiat † innouatio, nec correctio legum an
tiquarum, & proin-
de in assignatione,
lucrifactione, & re-
stitutione earũ cõ-
munia iura seruen-
tur, cum una tantũ
limitatione nisi ali-
ter super his stabili-
bus, & oĩbus præce
dentibus inter par-
tes contrahẽtes ex-
presse cõueniat, pa-
16 cta enim de cõmu-
ni partium consen-
su recipiunt legem. l. 1. § si conueniat, ff deposi-
cum simili. stabilia, idest soli, ac solo cohæren-
tia. prædia, domus castrum atque huiusmodi,
quæ stabilibus comparantur, habenturq; pro
immobilibus, seu stabilibus.

Quæro an annui redditus computentur in-
17 ter immobilia? † dic, quod si ad eorum naturã
inspiciamus, non sunt mobiles, nec immobi-
les, quippe cum nec tangi nec palpari possint,
nec loco circumscribantur, sed maxime acce-
dunt rebus immobilibus, eorumque naturam
sequuntur: itaque inter immobilia reputẽtur,
l. si quis inquilinos, ff de lega. 1. l. iubemus nul-
li, & ibi glos. in uerbo annonas, C de sacrosan.
eccle. l. hac edictali, §. his illud, ubi Cyn. & Bal.
C. de secun. nup. l. si §. sancimus, C. de iure dot.
clem. exiui, § cumque annui, de uerb. & rer. si-
gni. c. 1. ubi Bal. & alij, de feu cogni. etiã si red-
18 ditus post certum tempus, † uel quandocun-
que sit redimibilis, sufficit enim habitu esse p
19 petuum, † licet incertum sit quando redima-
tur, cum non consumatur per primam, uel al-
teram exactionem, sed durant, & habentur, ut
fructus renascentes. Aut sunt ad paruum tem-
pus, idest in decennium, & habentur pro mo-
20 bilibus † ut per Cassan. in cõsue. Burg. tit. 5. §. j.
Tiraq. de retractu tit. 1. §. 1 gl. 6. Iac. Menoc. de
arbi. iud. qõ lib. 2. centur. 3. casu 233. Ant. Gab.
commu. conclu. de uerb. & rer. signi. conclu. 8.
ubi uide ampliationes, & limitationes ad hanc
regulam. Si igitur annui redditus dati sunt in
21 dotem seu in fundum dotis, ijdem restituendi
inter stabilia censentur ex præallega.

22 Sed tamẽ attende, † quia si ex dotali pecunia
empti sunt annui redditus, qui extant tẽpore,
quo soluitur matrimonium, hæresq; mulieris
non petijt infra annum an possit repetere una
cum interesse, uel si petat infra annum an resti
tui debeant incõtinenti, fuit decisum in sacro
Neapolitano consilio nõ teneri maritum ad
23 tertias, & interesse, † quãdo data fuit marito ele
ctio de restituendo pecuniam, uel introitus, ut
testatur D. Vincen. de Fran. in addi. incip. quid
si ex pecunia dotali, ad consuetu. Neapo. si mu
lier nupta, de iur. doti.

24 Quid si promittitur † dos percipienda ex monte per aliquam familiam constituto pro maritandis puellis, an cēseatur dos consistere in stabilibus? dic ꝙ sic, vt per Fulgosi. in l. scienдum, vbi ēt Alex. & Ias. ff. qui satisd. cog.

25 Idem dicendum † de iuribus, & actionibus ad recuperandam rem stabilem. glo. in l. 1. C. si aduer. transacti. Bart. in l. potest, ff de auth. tuto. Tiraquell. in tract. de retra. titu. 1. §. 1. glo. 7. num. 1.

26 Idem dicatur de facultate † redimendi, & iuris luendi cessa de re stabili vendita cum pacto de retrouendendo, cum censeatur, vt de re immobili, requiratque in ea vendenda om-

27 nes sollemnitates, † quæ in alienatione rerum minoris requiruntur, vt per Alexan. in consi. 27.

28 Idem in iure portorij, † seu portulariæ, pedagij, seu passaggij, gabellæ, vt inter immobilia computentur, Bal. in c. sciendum, de feudi cogni. vbi Aluar. & Afflic. quibus adde militiam, officium, ius ponderis, siclę, vel mensuræ, staterę, de quibus per Barto. in l. 1. §. nec castrense, col. 3. ff. de colla. bono. Tiraq. de retract. tit. 1. §. 1. glo. 7. num. 34.

29 Idem in fructibus † pendentibus a solo non dum separatis, nam inter immobilia reputan-

30 tur, cum sint pars soli, † & non veniunt in publicatione bonorum mobilium, Afflic. in consti. regni. grandis vtilitas, & Tiraqu. in loco proxi-

31 me allegato, nu. 37. 38. nisi † sit de proximo recolligendi, vt per eundem Tiraq. vbi supra nu.

32 44 † Idem in vsufructu rerum stabilium quarū propriè, & vere dr̄ vsusfructus, vt per Alber. in l. mouentiū in fi. ff. de verb. & rer. signi. Tiraq. vbi supra in tit. 1. §. 1. glos. 7. num. 57. 58. vide tamen Alex in consi. 52. vol. 1.

33 Idem de molendinis, dummodo † intelligamus de his, quæ in terra sunt constructa, vt per Bal. in cap. contingit, col. pen. de dolo, & con-

34 tu. secus de molendinis † constructis sup naui, vel ponte, vt per Bart. in l. quominus, ff. de flumi. qui dicit multa sunt in flumine Ligeri, & Padi: tunc enim inter mobilia computantur, vt ibi per Bart. & Paul. de Castr. in l. fluminū, in princ. ff. de dam. infect. vide Iac. de S. Georg. in sua inuesti. feudali, in verbo, & cum molendinis, & Ioā. Lup. in c. per vestras §. 18. nu. 4. extra de don. inter vir. & vxor. vbi quod talia molendina, quæ sunt in flumine, & quotidie deteriorantur, & quæ per impetum aquarū sunt in periculo totalis destructionis possunt alie-

35 nari per prælatum, † & tutorem, cum sint res,

36 quæ seruando seruari non possunt, † quamuis

37 sint immobilia, † poterintque tutor, & præla-

38 tus de his transigere, † quod ibi aduertit ad maritos habentes bona sua in flumine vel prope flumen, quæ plerunque sunt in magno periculo totalis destructionis, vt dicit tex. in l. 1. §. sunt qui putant, ff. ne quid in flumi. publi. quæ nota ad consuetudines istas, quæ dant lucrum dotis consistentis in rebus mobilibus, quod in indiuiduo aduertit Alberi. in l. quæsitum, §. cellarium, quē legit. cū §. si aliqua parte, ff. de fund. instru. quem refert, & sequitur Tiraq. de retra.

39 tit. 1. §. 1. gl. 7. nu. 93 † Idem dicendum est de pecunia reposita in publico banco destinata ad emptionem stabilium, quoniā pecunia destinata habetur pro re stabili, vt per Doctores cōgestos per Tiraq. in tit. 1. §. 1. gl. 7. nu. 114. ex Bal.

40 in c. cum causam, ext. de re iud. † Quid autē de nauibus, & his, q̄ emphrastę a verbo Greco nūcupant, vide Catelli. Cotta, in eius memorabili. in verb. emphrastę, q restituit locū Iurisc. Vlp. in l. 1. §. sed si vt certius, ff. de exercito actio.

Sed, quæ potuit esse ratio decidendi in hac

41 consuetudine? dic, † ꝙ ea potuerunt moueri ratione ciues, quoniam in reb. soli stabilibus cadit affectio, iuxta tex. in l. si in emptione, ff. de mino. & l. lex quæ tutores, C. de admini. tuto. noluerunt ergo priuare mulieres dote consi-

42 stente in stabilibus, † quod est proprium earū patrimonium, l. 3. § sed vtrū, ff. de minori. non sic in rebus mobilibus, & pecunia, in qua non

43 cadit † affectio, l. nūmis, cum ibi no. ff. de in lit.

44 iuran. cum recipiant functionē † in genere suo l. 2. §. mutui datio, ff. de reb. credi.

Sed quid si dos data est in pecunia cum pa-

45 cto, † vt conuertatur in emptionem stabilium, vel annuorum introituum, & adhuc nō conuersa in emptione, soluatur matrimonium, vtrum maritus lucretur dotem illam in pecunia, an non, cum sit destinata ad emptionē stabilium? vr̄, quod non lucretur, quia destinatū

46 habetur pro facto, † l. 1. §. fuit quęsitum, ff. ad Treb. sicut non lucratur alias res stabiles, l. 3. §. quid ergo, ff. de contr. iud. tute. quem tex. pro singulari ad hoc citat Rom. in l. si ex legati causa, ff. de verb. oblig. & in consi. 188. in 3. dubio, & per multa media allegata per Rolan. Valle in tract. de lucr. doti. quæsti. 91. Cōtrariam sententiam multi Doctores tenuerunt tanquam veriorem & magis communem, vt dicta pecunia nō habeatur pro re stabili. vt Iac. de Rauē. Ray. Cyn. Bal. Angel. Floria. Imol. Pau. Fulgo. Areti. Alex. Lancel. Deci in l. cætera, §. sed si parauit, ff. de lega. 1. vbi, quod destinatio non at-

47 tenditur, nec habetur pro facto, † & hanc communem esse opinionem ibi testatur Iason, & Rol. Valle in dicta quæstione 91. post Alexan. Barba. Fely. Bologni. Soci. Iuni. Bru. & alios per eum adductos, & latissime Boer. in decisi. 209. vbi enumerat Doctores, & sic fuisse iudicatum in curia suprema Parisiensi nec non Burdegalensi ait, in hac tamen quæstione de facto occurrente Arnoldo Ferrono, sicut, & nobis latissime is ad vtramque partem cōcinne perscripsit ad consuetu. Burdeg. titu. quarto, § 6. uersic. maius hoc loco superest dubiū,

48 & tandem comprobat opinionem, † quod maritus non lucretur isto casu dotem, & sic fuisse decisum in illo senatu testatur prout sic etiam in quæstione eadem in sacro regio consilio Neapolitano decisum fuit, credo per rationem, quia in capitulis matrimonialibus fuerat conuentum, quod fieret emptio stabilium pro securitate dotium, ac in fundum dotis, uide Cass. ad consuet. Burg. tit. 4. §. 24. col. 1.

Huc

Huc accedat si datus est fundus in dotem,
49 qui emptus erat sub redimendi facultate, † is-
que deinde redemptus pecunia, an censeatur
mobilis, vel stabilis. an maritus non lucretur,
in qua non dissimili quæstione Alberi. Alex.
Deci. in l ea demum, C. de collati. in quæstio-
ne per eos proposita de duob. hæredibus vno
instituto in stabilibus, altero in mobilibus de-
50 cidunt accedere † hæredi instituto in rebus
mobilibus isque recipiet pecuniam, argum l.
si post diem, & l si vsusfructus in ff. quando
dies lega ced. imo idem seruandum censet an
51 te redemptionem † Ferron. l 2. tit. 5. de testa-
mentis, §. 2. ad exem. plum reddituum redimi-
bilium, quod nota.
Similis fere est quæstio, quid si mulier fun-
52 dum dedit in dotem ita tamen, † vt datis decẽ
fundum restituat, an dos cõsistat in stabilibus
maximè si ante luitionem soluatur matrimo
nium? vide tex & ibi Iaco. de S. Georg. in l. quæ
dotis, ff. de iur. doti. qui videtur inclinare, quod
censeatur dos in pecunia, de quo vide Tiraq.
de retract. conuenti. §. . .
53 Quid † si nomen debitoris detur in dotem
pro decem, an videatur dedisse æstimatum?
Bal. & Imol. post Iaco. de Are. dicunt, quod sic
in l. Mæuia, ff. sol. mat.
Et nota, quod si prędium, vel alia res stabilis
54 empta sit per maritum † de pecunia dotali, nõ
efficitur dotalis, seu dotale, nec mulieri quæri-
55 tur dominium, † cum neque maritus vxori a-
56 ctionem empti possit acquirere, l. ex pecunia,
C. de iur. doti. & proinde nõ habet locum præ
57 sens consuetudo, † quæ loquitur de stabilibus
fallit tamen in tribus casibus primo, quando
58 esset emptum stabile † de voluntate mulieris,
l. ita constante, ff. de iur doti. Secundo quãdo
mulier esset minor, vt per gl. in d. l. ex pecunia.
Tertio, quando maritus alias non esset soluẽ-
do tunc enim mulier habet regressum ad præ
dium emptum de pecunia dotali, l. vxor mari
to, ff. de don. inter vir. & vxo. Iacob de S. Geor.
in l. resque, ff de iur dot. & id quod dici solet,
quod res empta per virum. ex pecunia dotali
59 efficitur dotalis. † intellige in subsidium quan
do facultates viri non sunt sufficientes, vt sic
60 præferatur mulier omnibus † alijs mariti cre-
ditoribus tanquam domina, duobus tamen
concurrentibus, vt sit res empta de voluntate
mulieris de quo nuper dixi, secundo, quod
conditio mulieris ex hoc efficiatur melior, vt
habetur in d l ex pecunia, & l. si inter virum,
C. de iur. dot. Bal. Nouell. in trac. de pri. doti. in
7 part priui. specia 15.
Ex prædictis infertur ad quæstionem, pater
61 tradens filiam nuptui † promisit genero bis
mille in dotem & statim sibi soluit mille. pro
alijs mille traddidit fundum, soluto matrimo
nio per mortem viri vxor petit fundum tan-
quam dotalem sibi reddi, hæredes viri dicunt
fundum non esse dotalem, quia datus fuit in-
solutũ æstimatus in mille, quæ æstimatio fuit
emptionem, l. quoties, ff. de iur. doti. in hac
quæstione consideranda sunt verba cõtractus
ne dum emptionis, seu in solutum dationis,
verum etiam instrumenti dotalis iuxta casus
distinctẽ traditos per Soc. consi. 56 1. vol & Io.
Lup in c. per vestras, §. 15 col. 4. extra de dona.
inter virum, & vxorem, qui videntur conclu-
62 dere, quod iudicatur, vt de vera emptione, † &
sic hæredes viri non tenentur ad restitutio-
nem fundi, sed ad pecuniam, quod nota ad cõ
suetudinem dantem lucrum dotis in pecunia
consistentis de quo ample dixi, supra consuet.
5. Vide Corne. consi. 15. vol. 2.
Quæro cum hæc consuetudo dicat de bonis
63 stabilibus. † & quædam bona sint quæ stabili-
bus annumerantur licet non sint mobilia nec
stabilia, sed sunt tertia species, & connumeran
tur inter stabilia, vt superius per exẽpla, & quæ
stiones dixi, nunc quæro, an ad ea se extendat
hæc consuetudo, vt id quod dicitur de stabili-
bus dicatur de his alijs, videtur, quod nõ quia
64 aliud est esse tale, † aliud haberi pro tali glo in
l mercis, ff. de verb & rer. signi. cum consuetu
do sit stricti iuris, vt dictum est in præludijs, die
contra, nam quamuis sit stricti iuris recipit in
terpretationem seu extensionem passiuam, l.
65 1. §. lex Falcidia, ff. ad l Falci. † & per † art. & Do
cto in authen. quas actiones, C. de sacrosanc.
ecclesijs.
Dentur in dotem. Idest in fundum dotis,
vt ff & C de fund dota.
& nota hic, quod verbum dentur licet de sui
66 natura importet † dominij trãslationem. l. vbi
autem, §. si. vbi not. ff. de verb. oblig. & accipien
67 tis facere, §. sic itaque, Insti. de acti † hic tamen
impropriè sumitur, non enim in virum, trans
fertur dominium per dotis assignationem in-
68 stabilibus, † sed vsus, & earum administratio, l.
in rebus, C. de iur doti. vt not in l doce ancillã,
C de rei vendica sic impropriantur verba se-
69 cundum subiectam materiam, † l. si olei, C. lo-
70 ca. † & intelligitur datus in dotem cum omni-
bus suis oneribus, & obligationibus nisi aliter
fuerit conuentum l al. in l. ex conuentione C.
de pact qui non definit esse fundus dotalis ẽt
71 soluto matrimonio, † Franci. Cremen. in sin-
72 gula. 169. atque † inalienabilis a l. Iulia prohibi-
tus alienari, l. 1. & toto tit ff. & C. de fund. dota
li, nisi in viginti casibus notatis per Bal. nouel-
lum in trac. de priui. dot. speciali primo etiam
de consensu mulieris, nisi consensus sit iura-
73 mento firmatus, c. cum contingat, textr de iu-
re iur. & si omnia stabilia dentur in dotem nõ
74 veniunt bona feudalia † cum in generali dispo
sitione ea non comprehẽdantur, c. 1. § in gene
rali, si de feu fuer. cõtr. vide deci. in l. 1. ff. si cer-
peta in 2. lect. Bal. in l 1. ff. de statu homi. Arti.
Pinel in rub. C de bon mater. par 1. nu. 21. si tñ
ex statuto bona stabilia in forẽsem seu exterũ
75 alienari nõ esset pmissum † possent tñ alienari
in causam dotis. Cur. cons 27. Monferra. in l. si
filiusfamilias, § diui. nu. 77 & ibidem Ripa, nu.
71. ff. de leg j. vbi habes alias, & pulchras limi-
tationes, de cuius statuti validitate. vide Bar. in
d. §. diui, in 2. q. & aduerte, ꝙ mulier dans in do
tem stabilia nõ teneť promittere defensionẽ

76 ab euictione cum fideiussore,† nec promittere
duplam in casu euictionis, nisi in casu quo lo-
77 ci consuetudine aliter esset inductum† Iacob. i
l. non solum, ff. de iur. dot. et q darentur bona
stabilia estimata ea aestimatione, quae faceret
78 emptionem,† & venditionem non tenebitur
ad duplã, Bal. nouel. in trac. de priui. dot. 7 part.
priui 23. ad quam promissionem alioquin vẽ
79 ditor teneretur, † Neuizan. in Sil. nup. in verb.
diuiti non est nubendum, limitatio. 7.

Sed pone, q dentur in fundum dotis decem
iugera illius territorij designati de maiori cor
pore, & dotans constituat se cõstituti noĩe pos
80 sidere,† an transeat dominiũ, & possessio non
facta mensura? quod videbatur virtute consti-
81 tuti per qđ trãsfertur naturalis.† & ciuilis pos-
sessio, per no. in l. quod meo, ff. de acq. poss. &
per Alex. in l. exitus cõtrouersiae, eo. tit. Tu dic
nec dominium, nec possessionem trãsferri ni-
si facta electione atque mensura, cõstituto nil
82 operante† in casu isto tanquam super re incer
ta, vt pulchrè per Bart. in consi. 174 Petrus vẽ-
didit Parisi. consi 55. nu. 11. & consi 61 vol. 1.
Corne. consi. 110 num. 48. vol. 2. Soc. cons. 131.
nu 8. vol. 1. Ias. consil 147. col. 6. vol. 2. Calcan.
consi. 29. & Rui. consi. 136. col. fi. vol. 1. & cõsi.
144 eo vol. Cephal consi. 159. vol. 2.

Nunquid maritus cũ bona stabilia data sũt
83 in dotẽ conuentus in iudicio releuetur a satis
datione tanq̃ possessor immobiliũ iuxta l. sciẽ-
dum, ff. qui satis. cog. vide Tiraq in trac. de re-
trac. tit 1. §. 1. glo. 6 de his & alijs 99.

Sed pone, quod est datum in dotem Castrũ
84 vel vicus† seu villa in quibus est ius praesentan-
di patronatus Ecclesiae, quis praesentabit in Ec
clesia vacante rectorem vir an vxor, Praeposi.
in c. per vestras, de don. inter vir. & vxo. mouet
hanc qõnem, & concludit post Rotam in de-
cis. 422. in nouis. incip. fuit dubitatum. q mari-
85 tus possit praesentare, quia est dominus, &† pos
sessor dotis, idem tenet Abb. in c. fi. de cõcess.
praeben. verum si concurrat vxor, & maritus
86 praefertur praesentatus† ab vxore, & sic videtur
firmare collector decisionum, vbi supra, vide
Fed. de Sen. in consil. 47. quidam de ciuitate,
Dec. in l. 2. ff. de reg. iur. Io. Lupus in repeti. c. p
vestras, § 41. extr. de don. inter vir. & vxor. Ti-
raq de legi connu l. fi. gl. 9.

Turris tamen, vel fortellitium datum in do
87 tem tempore pacis,† & belli expensis domino
rum reparari, & custodiri debet, quorum vsui
88 cedit non autem expensis ciuium, † vel com-
munitatis. Angel. in l. turres, C de aedifi. priua.
Ias. in l. diuortio, §. fin. ff solu matrimo. de quo
memor fuit Catelli. Cotta in verb. fortellitiũ,
& in verbo Rex.

Licet maritus sit possessor, & quasi domi-
89 nus non tamen potest† grandes arbores fru-
giferas fundi dotalis cedere, l. diuortio, §. si fun
dum, & ibi Docto ff. sol. matrimo. l. si ex lapi-
dicinis, vbi Bald. ff. de iur. doti. prout nec vsu-
90 fructuarius, † colonus, vassallus, nec creditor
91 in re pignorata, † sicut nec debitor, nec socius
nisi sint in fructu, & nisi in silua cedua. & nisi
92 aliae substituantur arbores,† vt per Doct. in lo-
cis praedictis, & p Tiraq. de retrac. tit. 2. §. 3. gl. 1.
num. 24. cum pluribus sequentibus nisi ex tali
93 incisione fundus† dotalis efficeretur fructuo-
sior, vt ibidem num. 27.

In assignatione. De hoc verbo dictum est
in praeludijs in verbo eo-
dem, & supra consuetu. 3. in verb. dotibus assi-
gnatis, vbi vide, nunc amplius dico, q regulari
94 ter assignatio,† seu assignamentum transfert
de iure dominium non possessionem Petr de
Bellaperti. in l. 1. ff. de assign. liberto. quod non
95 procedit sic indistincte, † sed demum re tradi-
ta, & in euentum conditionis, Ioan. Faber. in
§. item seruiana, col pen. & vlti insti. de acti. &
in l. si quis argentum, C. de donat. verbum ta-
96 men assignatio, † & assignare varijs modis, &
secundum subiectam materiam capi potest,
& in assignatione dotis importat dominij, &
possessionis translationem etiam sine tradi-
97 tione, † quod est speciale in dote, vt per Cassa.
ad consuetud. Burgund. rub. 4. §. 17. in verb. per
assignamentum, hoc verbum a Papa prola-
98 tum transfert †possessionem, Bal. in c. 1. col. 2.
quid sit, inuesti. & vide, quae dicit Bar. in l. cum
pater, §. pater pluribus, ff. de lega. 2. & quomo-
99 do verbum † istud assigno operetur traditio-
nem per Ias. in l. si mora, col. 3. in fi. ff sol. mat.
facit tex. in l. subsignatum, ff. de verb. signif. &
l. 1. §. assignare, ff. de lib. agno. Ang. in l. si non
mortis, ff. de inoffi. testam. & in consi. 92. Pau-
lus de Cast. in l. cum quo, ff. ad l. Falci. quem re
fert Calcan. consil. 81. col 3. versic. sexto, quan-
doque idem quod concedo. Ias. in l. si fundum
per fideicommissum, ff. de lega 1. & Fely. in c.
100 cum venerabilis, in princi. de excepti †de assi-
gnatione autem dotium habes. C. de do pro-
missi. Igitur cum dubia iuris eueniant circa as
signationem dotium, scilicet, quaenam actio
marito competat ad dotem contra promisso-
101 rem.† quando incipiat, vel nascatur hypothe-
ca, quave actione, vtrum promissor teneatur
insolidum ad dotem, an vero in quantum fa-
cere possit, & huiusmodi, qui casus, & alij infi-
niti non reperiuntur decisi per has consuetu-
dines, tũc recurrẽdũ est ad iura cõia, & illa ser
102 uanda sunt, † facit tex in c. 1 de feu. cogniti. &
c. cum dilectus, de consue. & l si serui, C de no
103 xali. † An valeat datio fideiussoris de dote dan
da seu assignanda, cõseruãda, restituenda ve sa
tis dictũ est sup. consuet. 2. ad intellectũ, l. 1. C.
ne fideius. dot. dent. vide ibi. similiter si dos in-
104 cipit a pmissione dãs tenetur de euictione, alio
quin si a traditione secus, p tex. singularẽ in l i.
105 C. de iu. dot. † Quid si vir minor 25 annorũ ha
bẽs curatorẽ accipit vxorẽ, an eius bona tacite
obligent pro dote cõseruãda, vel restituenda?
dic, q sic, vt determinat gl. Cyn. in l. fi. C. de le-
giti. tut. ex quo lex permittit principale, matri-
monium, scilicet permittere, videtur etiam ac
cessorium, arg. l. mutus, ff. de iur. dori.

Lucrifactione. Iure ciuili dos soluto ma-
trimonio reuertitur ad patrẽ
107 dotãtẽ, l. dos a patre, C. sol. matr. l. si ab hostib

in

in prin.ff.eo. Alex.conſi.150.col.1. vol.2.vel ad
hæredes mulieris,c fi.§.ſanè,& ibi Abb.& alij
ext.de don.inter vir.& vxor. Tamen eodē iure
108 maritus in certis caſibus†lucrifacit dotem pri
mo ex pacto,vt l ex morte, C.de pact.conuen.
& in l.2.& l.inter ſocerū, §.cū inter, ff.de pact.
109 dota.†Item pp adulteriū vxoris dos acquiritur
marito,& ex alijs cauſis notatis in l.conſenſu,
C.de repud.& c.plerunque,de don.inter vir &
110 vxor. conſeruanda tn̄ pro filijs† ſi quos habet
ex matrimonio adulteræ vxoris,vt ibi in tex.dr̄
111 & qn̄ ex ſtatuto,†vel conſuetudine maritus lu
cratur,dotē vxore præcedente, quo caſu nō ha
bet locū muliere mortua in ſecūdo matrimo
nio ſuperſtitibus filijs ex primo matrimonio,
qm̄ illa dos reſeruabit̄ filijs primi matrimonij
112 †& tn̄ habebit maritus quantū vnus ex dictis
filijs primi matrimonij,vt per Bar. Bal.Saly.in
l hac edictali,C.de ſecun.nup.Alex. conſi.158.
circa primum dubiū,vol.5.Caſſan.in conſuet.
Burg.tit 6.§.1.nu.1.ſecundū has tn̄ conſuetudi
113 nes lucrat̄ †maritus dotes in pecunia,vel mo-
bilibus; tn̄ conſiſtens prole ſuſcepta, vt in cō-
ſuet.3.& conſuetudine 5.non autem in ſtabili
bus in quibus dr̄ hic, ꝙ obſeruentur iura cōia.

Reſtitutione Qn̄ peruenit ad caſū reſtituen
dæ dotis. olim.n. erant plures
caſus quibus fiebat dotis reſtitutio, qui not.in
l.vbi adhuc,C.de iur.dot.hodie vero duo ſunt
114 tn̄ caſus, † videlicet mors viri, & eius inopia,
vt not.in d.l. vbi adhuc,& l ſi conſtante, ff. ſol.
matri. de quo ſecundo caſu reſtitutionis,qui
115 fit in vita mariti diximus † ſupra conſuetudi-
ne tertia, vbi ad ſaturitatem de materia aſſecu
rationis,vide ibi.Sed tn̄ licet dos reſtituēda ſit,
tn̄ in certis caſibus mulier, & eius hæredes ex-
cluduntur,qui not in gl.in verb.dos debet in l.
2.& ibi Doct. ff.ſol matri. primus eſt caſus,qn̄
116 mulieris culpa ſolutū eſt † matrimonium ob
adulterium,vt nuper dixi. quo caſu perdit do-
tem,& bona ēt paraphernalia,l.Lucius,§.fi.ff.
ſol.matri.gl ſingularis in c.plerunque de don.
inter vir.& vxo.Secundus ſi erat pactū lucrādę
117 dotis,† vt in auth de ſanctiſ.epi.§.ſi vero. Ter-
118 tius eſt caſus,†qn̄ vxor inteſtata decederet,reli
cto marito inope tunc maritus ſuccederet in
dotę ſecundū Alex.de Imo in d.l.2.nu.4.verſi.
2.limita.ff.ſolu.mat. alios caſus,vide per tex in
d.l.a.per Bart. Adde,ꝙ mulier,quæ ficte cōuin
citur adulteriū cōmiſiſſe puta per preſumptio
119 nes nō perdit dotē,†& conſuluit Anch in cōſ.
409 inci. prolata tanti viri ſnīa, & vide Iaſ.vbi
additio.in d.l.2.ff.ſolu.matr vbi ēt nu.11.habes
poſt gl.an reſtitutio fiat cōſtante matrimonio
120 † ſi maritus liberetur maxime ſi mulier fuerit
ex hoc effecta locupletior,alios habes caſus q
bus de iure ēt conſtante matrimonio licite fit
reſtitutio dotis,de quib.in l.quāuis, ff.ſol.mat.
& l.mutus,§.manente, ff.de iure dot.quo vero
caſu fiat reſtō dotis cū hic non dicatur,ſed tn̄
refert ſe ad iura cōia,dic,ꝙ licet olim dos reſti
121 tueret̄ annua,bima,trima dic,†quæ verba quid
importēt habes textū optime declarātē in l.3.
§.prin.ff de annuis leg. vbi gl. Bar.& alij ad hoc
illū textū extollunt, hodie tn̄ ſtabilia ſtatim re
ſtituunt̄,l.vnica,§.exactio, C.de rei vxo act.mo
bilia intra annū,vt ibi,& ſup.in conſuet.9 q̄ in
hoc cōcordat iure cōi, amplia tn̄, vt ne dū dos
in ſtabilibus ſtatim reſtituat̄ uerū ēt iura dota
122 lia,† q̄ iura dotalia in pluribus cōſiſtūt primo ī
augmento dotis,qd̄ p cōuentionē,ſtatutū vel
123 cōſuetudinē† fieri de iure poteſt l.1 & l fi.C de
don.ant nup.§.eſt & aliud inſti. de donatio.qd̄
qdē augmentū regulat̄ ſecundū naturā ipſius
124 †dotis,l.ēt,C.de iur.dot. cū ſit acceſſoriū,qd̄ ſe
quit̄ naturā ſui principalis,c.acceſſoriū,de reg.
iur.in 6.Secūdo eſt donatio pp nuptias,l. fi.C.
125 de don.ant nupt †Tertio iura dotalia ſunt fru
ctus dotis exiſtentes in fundo dotali tpe ſoluti
matrimonij,q ſunt diuidēdi ſecūdū diſtinctio
nem traditam in l de diuiſione, l.diuortio,&
l.fructus,ff.ſol.matr.& in l unica,§.cū ex ſtipu
latu,uerſ.itaq; partus,ubi gl.C. de rei uxo acti.
Quarto iura dotalia cōſiſtūt in alimētorū præ
126 ſtatione de qb. †ſatis eſt dictū ſupra in cōſue.
7. Id tn̄ qd̄ dictū eſt bona ſtabilia reſtitui ſtatī
intelligo procedere, qn̄ dicta bona ſunt data
127 ineſtimata, † uel ēt æſtimata ea tn̄ æſtimatio
ne,quæ non facit emptionē, nec uenditionē,
ſed exprimit tn̄ ualorē.ſecus tn̄ ſi fuerint ſim-
128 pliciter æſtimata, †tūc cum inducant emptio
129 nē,quæ in dubio p̄ſumit̄, † nō ſtatim,ſed anni
ſpatiū maritus habet ad reſtōnē, nec ipſius rei
130 qdē,† ſed p̄tij, & eſtimationis ex l.ſi inter uirū,
C.de iur.dot.elegāter p Soci.in conſ.56 col.2.
Boer.in deci 327.nu.11. Lup.in rub.de don in-
ter uir.& uxo.§.17.nu.8.& in c. per ueſtras, § 21.
nu.4 illo tit. Tiraq de retra tit.1.§.1. gl 14. Arri.
Pinel.in l.2.par.c.1. nu.18 de reſcin.uendi. Co-
nar pract.qō. c 18 & qn̄,& in quibus caſib. res
131 ſtabiles datæ in dotē†æſtimatæ faciant emptio
nē,uel ne. Vide Iaſ. in l.ex conuentione, C.de
pactis, & latiſſime Neuiz.ī ſna Silu. nup. lib 3.
in uerb.diuiti nō eſt nubēdū,nu 69.ubi proce-
dit per ampliationes,& limitationes ad quos,
qn̄ opus erit recurre. Vn̄ ſi dent̄ bona ſtabilia
æſtimata ea eſtimatione,quę facit emptionē,
& uēditionē prout ī dubio ſic, ut dixi p̄ſumit̄,
ut per Soc.in conſ. 17.uol.1.& cōſi. 18 uol.2 ex
regula,l. quo ſi es,ff.de iur. dot. & per gl in l.ſi
inter uirum,C.eo.tit.l.plerunq;, ff.eo.& l ſi ex
conuentione,C.de pact maritus efficit̄ domi-
132 nus tunc rei †dotalis,l plerunq;.§.ſi ante,ff.de
iur.do. cum alijs iuribus per Tiraqu. citatis in
tract.de retra.conſangui gl.14.nu.20. & omne
133 cōmodum,& †incōmodum erit mariti,ut per
Deci.in conſi.3 in fi.cum uerus cenſeat̄ cōtra-
134 ctus emptionis,† ut per Soc in cōſ.56.lib.1.ver.
ſeptimus caſus,Rube.conſ.5. Soc. Iunl.conſi.
141.lib 1.Alex.cōſ 136.nu.1.lib.6.& p Tiraq.de
135 retr tit.1.§ j.glo .14 nu.20.etiam †ſi talia bona
ſtabilia dentur in dotem abſque certa æſtima-
tione, ea tn̄ conditione, ut æſtiment̄ per arbi-
136 tros ad id electos,† ēt ꝙ arbitri non adhuc ęſti
mauerint, cum tunc ęſtimatio fiat a lege, ut p
Soc.in d.conſ 56.col.5.lib.j & hoc ſolo fauore
dotis uide Afflict. in deciſ. 270. & ibi addi. per
Vrſillū .Quemadmodum in caſu ſi procedat

137 dotis in quantitate promissio, †pro qua secuta est traditio rei stabilis, censebitur enim data aestimata ea aestimatione, quae facit emptionem, vt per Soc consi 69.col pen.lib.4.quē se-
138 quitur Soci.†nepos,consi 14.col 2.quod verum est etiam si apponatur clausula, vt hae res restituantur his modis, & formis, quomodo datae fuerunt, nam intelligitur per haec ver-
139 ba promissio †integre dotis secundum prętaxatam aestimationem,Rube consi.5.

Secus si dentē ęstimatę res stabiles,vt fundus dotalis.vel cum pacto, q restituantur pro eodē
140 pretio,quo fuerent aestimatę, † tūc n non facit emptionē per tex in l si inter virum,vbi Bart. Bal.Saly & alii post glo & Cyn & est optimus text in l fi.ff. de pact.dota qm isto casu soluto matrimonio restituende sint indiminutae nec deterioratae, & in eadem bonitate, maxime si
141 culpa mariti sint †effectę deteriores etiam leuissima culpa secundum Pau. de Cast.in l.si aestimatis,col.3.ff solu matri. Did Couar pract. quaest c.28.nu 3 cum seq vbi etiam plerosque differt casus quibus aestimatio facit, vel non
142 emptionem †Sicut etiam si pro dote in pecunia promissa sit assignatus, vel in solutum datus fundus, vel res stabilis, non dicetur ea dos consistere in stabilibus, sed primeuam retine-
143 bit naturam, † attendeturque id,quod principaliter actum est, & cū datio in solutum vim habeat emptionis, l eleganter, ff. de pig. act.
144 erit igitur maritus debitor in pecunia,† vt per Ang. Alex Deci Curt in l.ex conuentione, C. de pact habes igitur lector casus, quando res stabiles habeantur in dotem inaestimatae, & in fundum dotis non lucrifaciendę per maritum secundum has consuetudines, sed secundum
145 iura communia,†secus si aestimatę ea aestimatione,quae facit emptionem,tunc enim lucrifient per maritum secundum dispositionē harum consuetudinū in casu prolis susceptae secundū consuetudines pcedentes. Tertiā,quartam & quintam,vide Bal.no 7 par.pri.23.

146 Sed,† quae potuit esse ratio huius consuetudinis,quae dat anni spatiū ad restituenda dotes consistentes in pecunia, vel in rebus aliis mobilibus, vt supra proxima praecedenti consuetudine.non aūt in rebus stabilibus, Roffre Beneuen.in tract libell.in tit. de acti.ex stipu.pro dotę dicit.q quilibet potest restituere bona stabilia statim, non sic pecunia vel mobilia, quae non sunt sic in promptu.& cum sequitur Iac. de Arei.Cyn.in §.exactio,l.vnicę C.de rei vxo. acti.Bart.in l.diuortio, §.interdum,ff.solu matri.licet subdat, quod nulla melior ratio reddi
147 possit nisi,† quod sic placuit cum sit mere in tis positiui, & sufficit pro ratione voluntas ad l.non omnium,ff de legi.

Sed quid si res stabilis ęstimata vendatur p
148 maritū Titio,† & soluto matrimonio mulier in subsidium agat cōtra Titium possessorem vtili rei vēdicatione,vel hypothecaria iux. tex. in l.in reb.C.de iur.dot possit possessor offerre dotē,& rē ipsam retinere? Soc.in consi.224.eleganter,vers quinimo,vol.2.tenet,q sic.idē Ne

gusan in tra.de pig in 3 mēb.5.par.nū.28.vers. dubitat,licet sub dubius relinquat indecisum, tamē adhaereo Socino,& moueor, qm ille em
149 ptor,& possessor† habeat causā a marito,subintrat in eius locum, & ius,utiturque eius iuribus,& accessione iuxta nota per Barto.in l.res quam,& l si pro re,§.1.ff.de euict. Quęro uxor
150 dat corpora in dote aestimata.† uel inęstimata nunquid habeat locū haec cōsuetudo, & quo sint restituenda,uide Soc.in sępe,alleg.cōs.69. uol.3.Corne.cōs.15 uol 2 Soc. Iuni.consi.141. uol.1.Rube.cōs.5. Fira.de retra tit 1.§.1.gl.14. nu.20.Did.Couar. in c.28.pract. 99.ubi,q facit uerā emptionē, & maritus habet electionē,ut de ea bonam limitationē in praedictis q mari-
151 to existente,inope,ęxtimatio facta nō inducit emptionē,sed remanet fundus dotalis ea rōne cum mulieri aliter consuli non posset, ut per Dec Cur Iacobi de S Geor.in l ex cōuētione, C.de pact.an aūt in casu isto attēdat inopia tē-
152 pore constōnis dotis,† an restōnis,uide Doct. praedictos ibi, hodie uero ad remouendū omne dubium, stabilia consignant restituenda p
154 ipsaliam, † idest ipsa, & nō alia, ut uulgo aūt.

Et si dos in stabilibus appretiatā, utrum at-
155 tendatur aestimatio ad tps dotationis, † uel restitutionis,dic, quod ubi est facta ęstimatio, ut fatiat emptionem, omne lucrum est uiri, & attendit ualor tempore dotationis, secus si fiat aestimatio ad sciendum ualorē tunc n inspicie tur tempus soluti matrimonij,& restitutionis, ut per Afflict in decis. 270.ubi etiam additio.

Adde, q promittens facere emptionē stabi
156 lium profundo dotali,†uel pro secur itate donū in dubio si nihil est dictum tenet emere in loco cōtractus, sicut etiā dr pro securitate euictionis,ut per Alex in l si fideiussor,§ si necessaria,col 1.num.3.ff.qui satis cog. ubi Ias nu 8. Hippo.in l.de minore.§ plurimū,nu 32.ff de quaesti Boer decis.99 nu 4 Molin.in tracta de pri.Hyspa par. 2 lib.4.c.4 num. 13.

Quae stabilia si in fundum dotis denē, ūt cū
157 omnibus suis oneribus † obligationibus nisi aliter inter partes fuerit conuentum Ias in l. ex conuentione,C.de pact.glo.fi.C.de inuli & in quo loco. Alex.cōs 4.uīt col.j uol 5.& cōsi. 147 spēctis instris, col pen. Silu.nupt.in uerb. dium non est nubendum, ampliati 6 in fi.

Quaero dos consistit partium in bonis stabi-
158 libus partium uero in pecunia, †nunquid uen dicet sibi locum, quod hic dicitur,ut obseruetur iura communia,& in mobilibus consuetudo nostra, quae dat lucrum dotis in pecunia ui detur, q cum unica sit dos, non debet diuerso
159 iure censeri, s municipali,† & communi, l eū qui aedes,ff de usucap & quia stabile magis di-
160 gnum trahat ad se minus dignū, † scilicet mobilia,& pecuniam, quae fragilis est,l si chorus, §.1 ff de leg. 1.& quae cōnumeratur in rebus,
161 quae seruando seruari non possunt, † l 1 § fuit quaesitum,ff.ad Trebel & annorum & conne
162 xorum idem esse debet iudicium,† l solent, ff. de alim & ciba.lega. Tu dic contrariū, scilicet ut mobilia, infra annum stabilia statim resti-

tui

tui debeant, per tex. si bene ponderetur in §.
exactio,l. vni C. de rei vxo. acti. nec enim sunt
163 omnino connexa cum † sint plura corpora,
vnica tamen est dos, sicut de sententia dicitur
164 continente plura, capitula, † tot sunt senten-
tiæ quot sunt res,l. armelia pia,ff. de iur patr.
l. in hoc iudicio, ff. fami ercil. & de stipulatio-
165 ne † plures continente res,l. scire debemus,ff.
de verb oblig.

Sed quid si sunt data bona stabilia æstimata
166 ita, quod mariti est electio soluere, † vel æsti-
mationem, vel rem restituere, num teneatur
eligere statim soluto matrimonio, vel post an-
num? dic, quod post annum, vt per glo. Cyn. in
d § exactio, & quidem stante hac nostra cõsue
tudine maritus eliget,& prolę susceptâ dotem
lucrifaciet ex prædictis quod nota.

Sed pone, ꝙ res stabilis in dotem data culpa
167 mariti periit, † quo casu tenetur ad pretium,
vel æstimationem in pecunia, nunquid debea
tur statim soluto matrimonio vel infra annũ?
Resp. ꝙ si attenditur id quod est in obligatio-
ne debet statim, sed si id quod est in solutione
debetur post annum Iac. Cy & Alber. in l. vni-
ca, §. exactio, C. de rei vxo acti. concludunt, ꝙ
168 † attenditur hoc casu id quod est in solutione,
quod est æstimatio, & sic statim debetur.

Vtrum maritus, vel eius hæres possint reti-
169 nere sumptus, † seu impẽsas in re dotali factas?
distingue, ꝙ quædam sunt expensæ causa quæ
rendorum, & colligendorum fructuũ perue-
nientium ex fundo dotali, & hæ nullo modo
retinentur nec repetũtur, sed cõpensantur cũ
fructibus ex fundo dotali pceptis,l. 3. ff. de imp.
in reb. dot. fact. quædã sunt impensæ ad perpe-
tuã vtilitatẽ fundi dotalis, & tunc aut sunt mo
dicę, & non repetuntur, aut magnæ,& tũc sub
distingue, aut sunt necessariæ, aut vtiles aut vo
luntariæ, si necessariæ, & repetuntur, l. qđ dici-
tur, in pr n & §. 1. ff de imp in reb. dota. sa aut
sunt vtiles, & tunc si de consensu,& voluntate
dominæ sint factæ, & repetuntur alias non l.
vtilium, ff. eo. l. vni. § sed nec ob impensas. C.
de rei vxo acti & ibi not voluntarię autem ex-
pensæ non repetuntur, l. voluntariæ, ff. eo. licet
vir posset illas auferre si tamen sunt separabi-
les alias non l pro voluntariis, ff. illo tit. expen-
170 sæ vero factę † in soluendo canonem vel cen-
sum, decimamvè pro re dotali non repetunt,
l. nec stipendium, ff eo quæ autẽ dicantur ex-
pensæ necessariæ. vtiles, & voluntariæ, seu vo-
171 luptuariæ breuitatis causa omitto, † sed habeš
in discursu in iuribus præallegatis, vide Ioan.
Petr. de Ferra. in for. lib. quo vxor agit ad dot.
in gloss in verbo, ac etiam Castrum Lamber-
ti Ann alleg. 6.

Sed an in restitutione dotis maritus possit
deducere sumptus per eum factos etiam in cu
172 stodia castri dotalis, † & in recuperanda re do-
tali, vide Io. Campegi. in trac. doti in 2. par. qõ.
44. cum pluribus etiam non impertinentibus
quæstionibus subsequentibus, quæ breuitatis
173 causa omittuntur † Et si mulier dedit in dotẽ
fundum de quo litigabatur, vel hæreditatem

pro qua oportuit maritum longo tempore li-
tigare, nunquid istæ expensæ minuant dotem
gl. sing in l... ff de imp. in reb dot. fa decidit, ꝙ
non minuant dotem, sed Bal in l 1. C. de bon.
mater limitat illud dictum nisi maritus perci-
piat fructus de re dotali, Cass ad consu. Bur. tit.
4 §. 17. cart 183. col. 4. vers. quæro si mulier.

Sed pone, ꝙ vxore consentiente vir aliena-
174 uit fundum dotalem, † quæ confessa est se re-
cepisse pretium, nunc mortuo viro mulier pe-
tit ab hæredibus viri pretium fundi an possit?
Spec. in tit. de oblig. & sol. §. 1. vers. sed pone vir
& vxor. concludit posse petere totum pretium
ab hæredibus viri propter præsumptionẽ, quæ
est impressionis, & præsumptionis, ꝙ tota pe-
175 cunia peruenit ad virum, † nisi vere probetur,
ꝙ pecunia peruenit ad vxorem Cassa in cõsuę
Burg. rub. 4. § 17. col 4. versic. sed quæro pone,
nu. 29. Afflict. decis. 209 Boer. decis. 23. nu. 6.
Alex consi. 172. nu. 16 vol. 6. Aymo consi. 91.
in fi. Ant. Capy. decis. 78. num. 9. Tiraq. de re-
trac. conuent. § 31. nu. 5. 6. Cachera. decis. 44.
col. 3. num. 5 sicut dicitur in parre, & filio reci-
176 pientibus dotem, † vt per addentes in dicta de
cis. Afflict. 209 & in vxore, & marito in solidũ
177 promittentibus † dotem cõmuni filiæ; Aym.
consi. 77. vol. 1. Bal. Nouel in trac. dot in 6. par.
in 3 priui. Adde, ꝙ expensæ factæ in exigenda
178 dote consistente in nominibus debitorũ, † an
minuant dotem, vel marito sint soluendæ vi-
detur concludi post tot Doctorum an fractus,
quod sic tanquam necessariæ Arri. Pinel. in l 1.
part. 2 a num 69. C. de bon. mater.

Sed quid si tempore soluti matrimonij im-
mineat tempus vindemiæ, vel collectio aliorũ
179 fructuum, † qui spectãt marito, qui substinuit
onera matrimonij vel eius hæredibus, an ma-
ritus siue eius heres possit retinere fundũ do-
nec percipiat fructus, & deinde restituere? dic,
ꝙ non debet impediri restitutio fundi propter
fructus, sed restituetur mulieri cum cautione
de recolligendis fructibus vt est tex in l. diuor-
tio, §. interdũ, ff. sol. mat quę cautio erit fideiuſ
180 soria secũdũ Bar. & alios ibi † qđ aũt dixi non
impediri restitutionem pp fructus, limita nisi
181 fructus essent de proximo recolligendi. † Secũ
do nisi vir vellet præstare cautionem mulieri
de restituẽdo statim recollectis fructibus. Ter-
182 tio nisi mulier vellet relinquere † fundum ma
rito, & nollet cauere, vt per Bar in d § interdũ,
quæ omnia procedunt, ne dum in viro, verum
183 etiam in socero, † & hæredibus viri. vt ibi per
Barto in vltimo notabi. An autem ista cautio
ab ea muliere præstanda debeat esse iuratoria
184 siue nuda, † an vero cum fideiussoribus, uidere
ibi per Bart & Docto. & ibi Alex. qui regulam
ponit, quando lex requirit cautionem, quod
185 intelligatur de nuda ac simplici † nisi in casi-
bus ibi per eum nota, in d. §. interdum, qui tibi
186 alibi deseruient. † Quid autem si fructus ex-
tent in fundo dotali, quomodo fieri diuisio
fructuum inter uxorem hæredesque mariti?
dic pro rata temporis secundum computa-
tionem iurisconsulti, in l. diuortio, in princip.
ff. sol.

ff sol.ma. vbi Alex.infert ad diuisionẽ fructuũ
187 inter hæredes vasalli defuncti feudo † deuoluto ad dñm iux c. 1.§. his consequenter hic finitur lex. quæ fuit vsu recepta per Sacrum regiũ Consilium Neapol.in facti contingentia Ant. Capy in c.Imperialem,de proh.feu.ali.per Fri
188 de.inter vsufructuariũ,† & proprietariũ, inter
189 hæredes clerici beneficiati, † & successorẽ in
190 ecclesia,inter emptorẽ cũ pacto redimẽdi,† & vẽditorẽ redimẽtẽ,& de aliis hmõi,de quib.vide And.Iser.in d.§.his cõsequẽter,& latissime And.Tiraq. de vtro. retra.tit.2.gl.1.ad quos lectorẽ breuitatis causa remitto,vide tñ doctissimum Fr.Duarenum.in l.fructus,ff.sol.mat. & eundem lib.1.anni disput c.60. vbi pulchre de diuisione fructuum inter coniuges soluto matrimonio aduersus aliorum qui de ea re scripserunt sententiam.

Sed pone, ꝙ mortuo viro vxor vult intrare propria authoritate in bonis stabilib. per eã
191 in dotem datis,† nunquid possit? dic nõ posse sine iudicis authoritate, sed cõueniendos esse hẽdes mariti, nec hẽre potestatẽ a iure illa ingrediendi propria authoritate, in l.dotis,C.so.ma. Alex.consi.4.col.2.& 3.vol.1. Bar.in l.Põpon.§.i dote, ff.de acq. pos.Cy.in l.assiduis,C. qui pot.in pig.hab. Bal. in l.1. C.de ser. pig.dat. manu.Cass.in cõsue.Bur. Rub.4.§.15.car.180. col.2.vers. dr hic, ꝙ vxor,licet vxor viuo mari-
192 to possideat † bona mariti iure familiaritatis, l.qui iure familiaritatis. ff.de acq. pos.aliquib.
193 tñ vr,† ꝙ eo mortuo non possit propria authoritate domũ, nec alia bona viri possidere per dictã l. tñ contrariũ est verũ, quia detentio ad
194 eam peruenit,† sine vitio, ergo põt retinere, Bar.in l.sub ptextu,ff.commodat. & quia sup-
195 uenit causa,† s.mors mariti, Bal.in l.pignoris, C.de pign.act.& vide eũ in l.j.§. necessario,ff.si mul.ventris,not. vide Alfon. Montal.in l.6.in gl.in verb.del Rey,de los enpennos & prendas lib.3.ad ll.fori.Hyspaniarũ, quo vero ad nouã apprehẽsionẽ fundi dotalis, dic vt sup.dictum est,nisi in instrũ dotali fuerit appositũ pactum
196 de ingrediendo,† tunc.n.virtute talis clausulæ posse ingredi propria authoritate, vt dicit Pra. Pap.in for. lib.quo vx.agit ad dot.in verb. vxor
197 ꝙ Thadei,ver.sed nunquid mortuo,† vñ expedit ipsam intrare authore prætore cũ authoritate iudicis,vt per text. vbi gl.in d.l.dotis actio. C.sol.ma.vt per Io.Pet.de Ferr.vbi sup.imo ꝓ-
198 pria authoritate ingrediens teneretur† pœna, l.si quis in tantam, C. vnde vi q̃ lex priuat dominio inuasorem rei proprie, & uendicat sibi
199 locum lex illa ẽt in muliere,† ut ibi expresse dicit gl.magna in prin.adeo iura abhorrent uiolentiam facit tex.in l.extat,ff quod met.cau.& uidetur firmatum per ius municipale,ut habetur in Constit. regni, circa uiolentiarum,licet cum aliqua modificatione,ut ibi per glos.Andr.& Afflictum, & nouissimos.

De restitutione autẽ rei mobilis,seu dotis in pecunia dictum est supra proxima præcedente cõsuetudine,& uide Io.Pet.de Ferr.in for.li. quo uxo.agit ad dot.in uerb.dic.D.Margarite, nu.3. Vtrum aũt maritus cũ re stabili dotali te
200 neatur ẽt restituere,† id ꝙ per alluuionem,uel iure retractus, seu congrui rei dotali constãte matrimonio accessit? Dic late ut per Andr. Tiraq.de retra.tit.Adde tñ, ꝙ si bona uiri sunt publicata,seu confiscata,põt uxor propria au-
201 thoritate † capere res suas per uirum detentas,nec expectare iudicis authoritatem, Ange. i l.si quis,C.de bo proscripto per pulchras.ubi uide rationes,quod pro singulari tradit, Petr. de Rauen.singul.773.quando bona.

202 † An autem soluto matrimonio dominium istorũ bonorũ stabiliũ transeat ad mulierem? dic ꝙ licet de iure digestorũ,nõ transiret, p l.1. ff.de fun.dot.& l.q̃dam,ff.de acq.rer.dom.& l. si dotem, ff. de iu.dot.secun. Bart.in l.si mora. uersi.Vltimo oppono,ff.sol.mat.tamen hodie trãsit dominium secun. Bal. in d.l. si mora,Io. Campe.de doti.quæst.94.& glo.consue.Neap. in uerbo.restituenda,in consuetud.Viro mortuo,§.Itaque in gl.fi.

Verumtamẽ cum socer,uel quiuis alius q̃ tenetur ad restitutionẽ fundi dotalis,imo etiam dotis in quantitate consistentis nõ tradat,nec restituat uxori per dolum malum,uel calũniã sed retinet,uel dolose facit quominus tradere
203 uel soluere possit,† tunc contra talem poterit iurari in litẽ, ẽt ipso iure res ac rerũ quantitas
204 † pretium fructus,æstimatio, damna interesse probabuntur, quia inuitis nobis res nostras
205 alius † tenere non debet, l.si filiofam.§. maritũ,ubi gl.Bar.Alber.Imo.Roma.& alij,ff.sol. mat.Plot.in repeti.l.si quando,§.11.in prin.incipit in dotis exactione, C.unde ui cum actio.
206 dotis sit bonæ fidei, §.fuerat,† instit.de actio. adeo ꝙ a die moræ etiam ante litis cõtestatio-
207 nem debetur † interesse,Bal.no.in trac.de pri. dot.in 4.par.uersi.Quarto quæro,ubi ait hanc esse cõem opinionem,prout etiam testat Plo. in loco proxime citato, ubi extendit hanc conclusionem locũ sibi uendicare etiam in mari-
208 to, † socero sustinentib. onera matrimonij, ut in casibus dotis non solute deferatur eis iuramentũ in litem, uel dolo malo occupantes
209 fundum dotalem,† uel dolo malo desinẽtem possidere, uel contra debitoris dotis,etiam in quantitate,uel pecunia qui dolo malo calumnia,uel malitia, uel ex mora dolosa,& absque cã dotem non soluit, cum tamen pp moram
210 † q̃ etiam propter dolũ malũ iurari possit in litem,l.numis,& l.in actionibus.uers. plane interdum,ff de in lit.iur.quod nota, etiam in casibus congestis per Menoch.de arb.iudi.lib.2. Cent.3.casu 208.

Ponã q̃onem quæ nunc cõtrouertitur, vtrũ
211 maritus qui dedit fideiussorẽ de dote restituẽda in casu restõnis per eius mortem qui casus iam euenit,mulier egit hypothecaria pro restitutione dotis super bonis possessis per hæredes viri qui se opponunt,& allegãt dicta bona esse subiecta oneri fideicõmissi, nec obstare dispositionem Auth.res quæ, C.comm.delega. cum per dationem fideiussoris cesset prouisio dictæ Auth.vide Rom.sing.249.

Sed

Sed pone ꝙ dos sit data in rebus solis, seu in
212 stabilibus quo casu maritus nunquã, † secun-
dum has consuetudines eas dotes lucratur, si-
ue suscipiat prolem siue non, vtrum mortuo
viro vxor superstes lucrifaciat dodariũ? vide-
batur, ꝙ non, qm̃ mulier non perdit dotẽ, nec
maritus lucratur eam cum sistat in stabilibus,
& qm̃ tunc mulier lucratur dodarium quãdo
dos consistit in pecunia, & maritus lucrat̃ do-
tem, vt vr̃ expresse sentire gl. in consti. reg. Mu-
lier quæ dotarium. quæ gl. 1. in fi. ponit hãc q̃-
stionẽ in indiuiduo. Tu tamen teneas contra-
rium in casu isto, vt mulier lucretur dodariũ,
& si dos consistat in stabilibus, tũ quia est con-
stitutum, & promissum, tum etiam ex verbis
huius consuetudinis quæ vult, quod in lucrifa
ctione obseruentur iura communia cum dos
213 cõsistit in stabilibus, † mortuo igitur viro dos
in stabilibus restituetur vxori, quæ lucrabitur
dodarium ex istis consuetudinibus, per not. in
Authen. æqualitas & in Authen. Dos data, C.
de don. ante nupt. & per glo. consuet. Neapol.
Quartam autem, nec obs. gl. in d. consti. regni.
Mulier quæ dotarium, quia loquitur de iure
214 Francorum, † quod est ius speciale in regno,
& non commune vt per And. de Iser. in c. Im-
perialem, § Præterea ducatus de prohi. feu. ali.
per Frederi. sed hic dicitur, ꝙ obseruentur iura
communia, ergo &c.

Communia iura seruentur.

Vtrum autem recur-
ratur ad ius Longobardum, quod est ius com-
215 mune in regno, † vt habetur in constit. regni.
Puritatem legum? dic ꝙ non, primo quia di-
ctum ius Longobardum non fuit receptum,
216 nec obseruatum fuit, † neque seruatur in ciui-
tate Auersę, vt dicit gl. in dicta allegata consti-
tutione Puritatem. Tum quia ius Longobar
217 dum non seruatur in regno nisi in locis, † & in
causis quibus expresse receptum, vsque pro-
batum, non autem in alijs, vt testatur Luc. de
Pen. in l. prima. C. libro vndecimo, de conduc.
& procur. dom. aug. & dixi, in prælu. compro-
bat Robe. Maran. in specu. aur. circa princip. a
num. 70. hinc est, quod paucis in locis illud vi-
218 demus seruari nisi, † vt supra dictum est, & ita
obseruari in magna curia Vicariæ testatur Lu
cas de Pen. in d. l. j. bene tamen seruatur in suc
219 cessione feudorum, † quo iure succedunt om
nes filij æqualiter in feudo, exceptis feudis titu
latis, vt habetur in constitu. regni. vt de succes-
sionibus. de success. Comi. & Baro. & And. ibi
& in d. §. Præterea ducatus quis autem librum
Longobardarum legum compilauerit habes
gl. in c. 1. 33. q. j. vide Alex. de Imo. in l. pro hæ-
rede, §. si sepulchri, ff. de acq. hæred. num. 8. vbi
addit ad eas leges commentarios intexuit Ca-
rol. de Tocco, vir magnę authoritatis Bald. tũ
dicit, ꝙ istud ius non est lex, sed fex in Auth.
dos data. C. de dona. ante nupt. vide quid de eo
iure dicat And. de Iser. in c. 1. de no. feu. vtrũ ad
220 ius cõe Romanum? † videtur quod non, cum
221 Regnũ istud sit exemptum ab imperio, viuit
proprijs legibus, † vt per And. de Iser. in prælu.
feu. quæst. 2. Sed dic, quod intelligitur, secun-
dum iura communia constitutionum regni,
222 † quæ ius commune constituunt, vt per gl. in
consti. regni. Post mundi machinam vbi habe
tur, ꝙ cõstitutiones regni faciunt ius commu-
ne in regno, idem dicit And. Iser. in c. 1. de feu.
sing. culpa, non ami. & in plerisque alijs locis.
Vel etiam de iuribus Romanis intelligi põt,
223 † quia licet leges communes Romanorũ non
224 ligent regnicolas, † tamen allegãtur, vt rõnes
quę omnes vinciunt, vt per And. in d. quæst. 2.
in prælu. cũ n. nihil adijcimus de iure Roma-
no, quod oĩum gẽtium est commune per an-
tonomasiam intelligimus §. constat. In. it. de
iure nat. gen. & ciui. Ex quo no. quod cum ali-
quis casus reperitur his consuetudinib. nõ de-
225 cisus, † ad ius cõe recurramus, vt in c. 1. de feu.
cogni. c. 2. ext. de consuetu. l. 1. & ibi no. C. quæ
sit lon. consuet.
226 † Sed q̃ro in quib. casib. conformẽt, vel dis-
sidiant hæ cõsuetudines a iure cõi de quo hæc
consuetudo meminit? dic ꝙ in plurib. qui in
discursu per curiosum lectorem notari põt.
227 † Primo quia de iure cõi regulariter fideius-
sores dotiũ dari non possunt, l. 1. C. ne fid. dot.
den. de iure vero istarum consuetudinũ presta
tur cautio fideiussoria valitura, vsque ad inte-
gralem solutionem dotium, & inductionem
vxoris, vt habetur. in consuet. secunda. si ma-
trimonium, vbi dixi.
228 † Secundo, quia de iure cõi soluto matrimo
nio dos reddit ad mulierẽ cuius est propriũ pa
trimonium, l. 3. §. sed vtrũ ff. de min. siue ad hæ
redes mulieris, in l. Caius, ff. sol. mat. l. vnica. §.
exactio C. de rei vxo. act. siue ad patrẽ mulieris
l. dos a patre, C. sol. matri. & similiter donatio
229 propter nuptias reddit ad maritum, † vt in dd.
iuribus nota. De iure isto mulier amittit dotes
in pecunia, vel immobilibus consistentes pro-
230 le suscepta, † & mulier lucratur dodarium con
stitutum integraliter, vt in consuet. 5. dicitur.
231 † Tertio de iure communi mulier uiro mor
tuo lucratur donationem propter nuptias stã-
tib. filijs quo ad usumfructũ non existentibus,
quo ad usumfructũ & proprietatem ut habe
tur cõiter in l. fęminę, & in Auth. hæres, C. de
232 secun. nup. † De iure uero istarũ consuetudi-
num mulier indistinctè uiro mortuo lucratur
dodarium integraliter, tam quo ad usumfru-
ctum, quam quo ad proprietatem, ut in dicta
consuet. 5. habetur.
233 † De iure cõmuni donatio propter nuptias
statim mortuo uiro soluitur mulieri p. ea quæ
allegat. gl. consuet. Neap. in consue. Quartam.
234 † De iure uero istarum consuetudinum, ha-
bent hæredes uiri anni spatium ad solutionẽ
dodarij ęque ac dotium in pecunia ut habetur
c. 9. Multæ etiam differentiæ sunt quas enume
rare laboriosum est potius quam subtile.

Et quoniam supra dictum est mulierem lu-
crari dodarium constitutum etiam, qñ dos cõ
sistit in rebus ac bonis stabilibus, nunc quæro,
an isto casu mulier lucrifaciet dodarium in-
tegraliter, quo ad usumfructum, & proprieta-
tem?

tem? dic φ adhærendum est verbis huius con
suetudinis,quæ dictat, φ vbi bona stabilia dan
tur in dotem in lucrifactione obseruentur iu-
ra communia, & sic postquam vxor habet sal-
236 uas suas dotes in stabilibus † lucrabitur doda
rium quo ad vsumfructum, tantum si extant
filij, filijs vero non existentibus quo ad vsum-
fructum, & proprietatem secundum dictamē
iuris communis,quod clare dicitur, in glos.in
constit regni. Mulier quæ dotarium,quæ dicit
mulierem amittentem dotes in pecunia pro-
237 le susceptа, † lucrifacere dotarium integrali-
ter,secus si dos consistit in bonis stabilibus,vi-
de illam glo.
238 † Nunquid autem mulier possit de suis do-
tibus testari, vel sit prohibita secundum has
consuetudines, in quo dic mulierem matrē-
familias, quæ non sit in patris potestate. non
239 enim per matrimonium † mulier nupta exit
240 de patria potestate, † licet in plerisque subii-
ciatur marito, & quidem testari poterit de do-
241 tibus, † siue in stabilibus, siue in quantitate,
seu pecunia, & in mobilibus consistentibus,
nullibi enim hoc est mulieri etiam sub mariti
potestate constituta: vetitum,sed libera prout
placuerit disponendi de proprijs rebus facul
tas,l.j. vbi doc. C.de sacr.san.ecc.hoc tamen li-
242 mita in casu quo maritus lucrifecit dotes,† sci
licet prole suscepta, tunc enim mulier etiam
inuito marito de decima parte dotium dispo-
net si vult,vt habetur in consuetu.3.φ si dotes
non lucrifiant per maritum,quis prohibet mu
lierem sui iuris existentem. ac solidæ ætatis te-
stamentum condere, & de bonis proprijs tam
dotalibus, quam paraphernis,ac aliis,vndecun
que quæsitis disponere ad libitum? memini
tamen in dicta consue.3. dixisse fuisse decisum
243 mulierem, quæ tunc erat in sacris, † id est sub
patria potestate de dotibus non potuisse dispo
nere,ex l. senium, C.qui testa fac.pos. & § qui
in potestate. Institu. quibus non est permi. fa-
cer. testa.

Nisi aliter super ijs, & omnibus nominatis inter contrahentes expresse cōueniat.

244 † Ista dictio nisi est exceptiua, & regulariter
ponit contrariū sui,l.2.§ si ff.de cust.reo.qn au
tē affirmet,vel neget aut excipiat no. in l.si eū,
§.iniuriatū,ff si quis caut.& copiose per Ias in
l.actio.C.de transa.& vide not in l.si feriatis ff.
de ferijs,per Dy in c.peccatū,de reg.iur.in 6.&
de huius dictionis significatu,vide Arch.in ca.
j de cōsti.l 6.& in c abbate. § cęterū,de re iudi.
in 6.excipit ergo casus quib aliter inter cōtra-
hentes conueniunt.pñt.n.aliter contrahere, q̃
his cōsuetudinib. sit definitū,l.j § si cōueniat,
ff depositi,vide Milis, in addit.isto verbo An
245 † valeāt partes conuenire, vt maritus lucrifa-
ciat dotes in pecunia, in præiudicium filiorū
primi matrimonij, & sic vt tollatur prouisio,
l.hacedictali C.de sec.nup.dic,quod non vt est
casus expressus, in d.l. Ruy.cons 64.col.2.vo 3.
& vide copiose per Rol. Vall.in tra.de lucr. do
ta quæstione vigesimaquarta.
246 † An maritus promittens restituere dotem
in omnē casum restitutionis censeatur renun
ciasse consuetudini de lucro dotis? dic φ non,
vt per Cy Bal. Ang Saly in l fi.C.ad l.Fal.sicut
dicitur de hærede promittente solutionem le
247 gatorum non intelligitur† renunciasse detra
ctioni falcidiæ, vt ibi in tex.limita nisi ex certa
scientia integram dotem promisisset restitue-
re, Bal in l.quod nomine, ff.de condit. indebi.
Alexan consi.113.volu.5.& in consil.201.col.
3.volu.6. Lupus in c per vestras,car. 184.de do-
na.inter vir. & vxor.
248 † Secundo vtrum valeat conuentio,& renū-
ciatio lucri dotis per maritum facta? dic φ sic
cum ius mulieris efficiatur vtilius & melius,&
fauori suo quilibet potest renunciare, l.si quis
in conscribendo,C.de pac nec est donatio in-
249 ter vir & vxo † prohibita collata in tēpus solu-
ti matrimonij,ar l quod sponsę. ff de do.inter
vir.& vxor. Omnia.n.pacta,in contractu dotis
250 sunt approbata. † & sunt seruanda, nisi in re-
periantur expresse prohibita, l.1.§ illud, C.de
rei vxo act Ale.in l.si socer,§ Lucius,ff.so ma
tri.vbi per d.l. An autem dicta renunciatio lu-
251 cri possit † impugnari p creditores ipsius ma-
riti? videbatur φ sic,l.ait prætor, §. si conditio-
nalis,ff quę in frau cred. & eueniēte conditio-
ne reuocanda,vt ibi. sed contra nam solū pro-
252 hibetur diminutio † patrimonij, l. qui autē,ff.
quę in frau cre non autem ad eos trahitur,qui
id agūt ne locupletentur, cum adhuc lucrum
253 non sit radicatum in patrimonio mariti, † vt
per Deci in consi 160.col vlti.
254 † Quid autē de pacto inter maritū recipien-
tem dotem, & vxorem cui se obliget ad aliqd
annuū, vel menstruū pręstādū. vt inde se alat?
dic validū eē l ex annuo,l.si id qđ, §.fi.& l si sti-
pulata,ff.de don.inter vir & vxo per Cassan.in
consuet. Burgundię Rub 4.§.23 car.192.col.5.
versi. item alia ratione.
255 † Et deniq;, id quod hic dicitur non militat,
qñ per conuentionē efficitur deterior condō
dotis,l.attilicinus,l.de die cū ll.sequ.ff. de pact.
dot.nisi i decem casib notatis,per Bal. nouell.
in 7 par in 11.priui.ītra.de priui.dot. & in alio
casu not.per Ioā. Lup in c.per vestras,§.12 n.2.
ver aduertat,ext.de don.int vir & vxo.

Expresse conueniat. Id est manifeste, &
aperte, c.1.de con-
256 sti.in 6.& satis dicitur expressum,† φ ex verbis
infertur, Bal.in l.ad probationem. la j. C. de p-
ba. Ang in l. prætor ait,ff de oper nou. nunci-
257 & id quod venit ex vi verborum, † Soc. Iun in
l.1.num.121 ff.de leg. 1. Dicitur autem expres-
sum plurib.modis vt per Bar.in l.2. ff. de vulg.
258 & pup subst.† nunquid autem taciti cū expres-
so eadē sit virtus? dic φ non regulariter,nisi in
259 his quæ tacite ueniūt ex natura cōtractus,† ut
p Ias.in l.cū quid,n.5.ff.si cer.pet. secus in aliis,
ubi Cur.ponit 11.limitationes ad regulā, uide
Luc.de Pen in l.1.nu.3.C.lib 10.de mu. & ho-
nor. Finis Deo Altissimo Gratias.

ADDI-

ADDITIONES.

ADDE circa nu.191. Bern. Alfa. Peruſ. in ſuis collectaneis iuris ciuilis, in capi.177. & 621. ac rurſus, cap.760.

Adde circa nu.191. in verſic. ſed pone, quod mortuo viro, quod pactum, ꝙ vxor ſoluto matrimonio poſſit propria authoritate ingredi poſſeſſionem rerum dotalium etiam per aliũ, quam per maritum poſſeſſorum, poſſit per iudicem mitti exequutioni non citato poſſeſſorem, vide Bal. in conſi 35. nu.1. par 3.

An mulier repetens dotem teneatur accipere eandem rẽ dotalem appretiatam, ſeu æſtimatam non deterioratam? vide Bal diſtinguẽtem tres caſus, in l. quoties, verſ. ſequitur tertia glo. C. de iu. dot.

Quomodo intelligãtur illa verba quę quotidie in inſtrumentis dotalibus per notarios apponuntur, videlicet reſtituere dotes ſibi aut cui ius, & caſus dederit, Bald. in conſil. 89. numero 1. parte 2.

Adde circa nu.148. in q. Sed quid ſi res ſtabilis, quod tunc æſtimatio facit emptionem, qñ pretium rei eſt condignum, atque ipſa æſtimatio fit in ipſa rei traditione a principio, ſecus ſi ex interuallo. de quo dic, vt per Ioan Lup in c. per veſtras, §.25. col.3. n.4. verſ. intellige quãdo.

An autem dominiũ rei dotalis mortuá matre tranſeat ipſo iure in filios, vide Bal. in conſilio 355. nu.1. par. 1. & an procedat libellus in quo vxor agit rei vendicatione ad rem in dotem datam æſtimatam? quod ſic Bald. in conſilio 160. volu. 1.

Adde circa nu.172. quæ expenſæ repetantur a viro & quæ compenſentur per Bal in conſi. 418 nu.7. vol.3. vxori tamen repetenti dotem an opponatur exceptio compenſationis de rebus per eã amotis, vel donatis? dic ꝙ nõ, ſi dos conſiſtit in ſpecie, ſeu in bonis ſtabilib. ſecus ſi conſiſtat dos in quantitate, ſeu in pecunia. Firman. in verb. vxor agit, verſi. 53.

Adde Maritus locauit fundum dotalẽ vxoris, & finitur matrimonium per mortem viri, an mulier tenetur ſtare colono, dic ꝙ ſic, ſi maritus bonafide, & nulla fraude interueniente locauit, l. ſi filiofamilias, § ſi vir in quinquennium, ff. ſolu. mat. vbi plene Bar gl. in l. diuortio. illo tit. & probatur in l. 1. in fi. ff. de dot. prę lega. quid autem in aliis ſucceſſorib. tutoris, ſ. plati, & aliorũ, an teneaẽ ſtare locationi p pceſſores factæ, vide doc. in d. §. ſi vir. & Prac. Pap. ĩ for. lib. ad ſiđi. pſt. in gl. in verb. ſoluere, a nu.5.

Adde iura, actiones, munitiones caſtrorum, Bombardę an veniant immobilium appellatione, Soci. in regu. 108. num.1.2. Soci. Iun. conſi.51. col.2. & fin. & conſi 79. & conſi 97. col. fi. vol.2. Titaqu. de retract. titu.1. §.1. glo.7. nu 95. Bern. Peru. ad l. mouentium, ff. de ver. ſigni.

Adde circa nu.17. an dato in dotem cenſu videatur datum directum dominium, in cuius recognitionem ſoluitur ille cenſus? vide Gui. Pap. in qõ. Delph. 264. Et ſi ex bonis ſtabilibus certis debeatur cuiquam annuus introitus aureorum centum, an ſi detur in dotem, videantur data in dotem illa ſtabilia, & facta aſſignatione commodum, & periculũ ſpectet ad maritũ? vide Card Manti. in trac. coniect. vlti. vol. lib.9. tit.2. nu.3. & ea quæ allegat Socin. nepos, conſi.60. nu.34. vol.4.

Adde circa nu.350. quod huiuſmodi expenſæ in appretiandis bonis ſicut ẽt qñ fiunt graduationes, & in ſubhaſtationibus præferũtur, & ſoluuntur poſtpoſitis aliis creditorib. vt per Bar. in l. vbi pure, §. in diſtrahendis, vbi ẽt Ripa nu.5. ff ad Trebe. & ſic fuiſſe deciſum in ſacro regio conſilio Neapol. & in dies obſeruari teſtatur Vinc. Anna. in ſing.186.

Adde, quod ſi dos eſt promiſſa in pecunia, & pro ea conſignetur fundus æſtimatus, intelligitur facere emptionem, & fundus eſt irreuocabiliter viri, pecunia vero eſt in reſtitutione, quæ fuit in conſtitutione dotis. l. quoties, vbi doct. C. de iur. dot. gl in l. ſi inter virum, C. eod. l. plerunque, §. ſi res, ff. illo titu.

Adde in tex. in princi. ibi ſi bona ſtabilia, an hodie ſicut olim bona ſtabilia poſſint vẽdi oĩbus perſonis? dic quod non in duobus caſibus tantum, videlicet in rebus feudalibus, quæ nõ trãſeunt ad extraneos, & in certis locis, vbi eſt conſuetudo, dic vt per Pract. Pap. in for. lib. in cau. vendi. in gl. in verb. vendidit, & abunde allegaui inferius in fine operis.

Adde, quod in reſtitutione fundi dotalis veniunt fructus, & ad eos iudex cõdemnare debet etiam non petitos, Inno. in c. licet, de probat. Capp. Thol. q.194. Gui. Pap. deci 405.

Adde in verb. reſtitutione, quid ſi mulier commodauit res mariti, repetat dotes, replicetur de commodato, an teneatur recuperare res commodatas, & intra quantum tempus, Iacob. Menoch de arbi. quęſt. lib.2. & quæſtio. ſeu caſu 25.

Additio. Fundus eſt datus æſtimatus in dotem, & in inſtrumento dotali dicitur, quam dotem promiſit reddere, &c. iſto caſu non erit fundus ĩ reſtitutione, ſed pecunia, & ratio eſt, quia illa verba inſtrumenti dotalis intelliguntur de vera dote, & vera dos eſt pretium, ſiue pecunia, qua res eſt æſtimata, & ſic preciſe debetur pretium, iſta fuit deciſio punctualis Baldi. in l. quotiens. in fine quæſtio. C. de iure dot. quam ibi valde commendat Barbat. & extollit

lit Soci in consi. 56. versi. septimus casus, volu. 1. Rimin. Iun §. j. Insti quibus ali. licet vel non, nume. 46. & de ratione huius decisionis, vide Barto. in consi. 124. incip Punctus quaestionis, in si quae omnia ponderauit suo more acutissimus Iureconsf. D. Io. Franch. de Ponte, in suo consi. 71. nu. 10.

Adde circa nu 206. 207. Quod interesse dotis nō restitutae competit mulieri pauperi, vel etiam diuiti si passa est interesse, prout omnes casus istos discurrit Affl. in eius decis. 284. ubi videas Addi. Vrsilli.

Adde circa num 121. Quod ista clausula annua bima trima die vulgaris appellatur, l. talis scriptura, ff. de lega. j. & dies vulgari modo legatis appositus, in l. cum vulgari, ff de dot. prae. leg. & dicitur vulgaris, quoniam a l. 12. tabu. fit usurpata, de quo vide Anto. Gouean lib. 1. var. iuris ciu. c. 28.

Adde & quaero num in aestimatione rei datę ĩ dotem, habeat locum remedium l. 2. C. de rescin. vend. quia hic contractus est similis emptioni, l. 1. § si seruum, ff. deposit. dic quod sic, l. si circumscriptam, C solu. matr. l. iure succursum, & l. si res. ff de iure dot. non tamen ob dolum rescinditur matrimoniū, quia omnia ferè rescindere tentur, gl. in l. a diuo Pio. ff de ritu nuptia. vide Rebuff in 2. Thom. ad consti. regias, in trac. de resci. contra art. vni gl. 15. nu. 15 adde q d si res stabilis detur in dotem ęstimatā, & promittatur restitutio eisdem modis quibus data fuit, an possit obtineri in pecunia, qđ dic, vt per Cur. Sen consi. 5.

Adde, an maritus constante matrimonio dicatur dominus rei dotalis, ad l. doce ancillā, C. de rei ven. & interim possit exigere subuentiones, tallias, & huiusmodi constante matrimonio, vide Cass in consi. 61. & mulier, nā nec in possessorio, nec in petitorio rei dotalis agit.

Adde circa num. 210. forma dandi iuramentum in litem, ponitur per Bart. in l. in actionibus, ff de in lit. iur. col. fi. & no. in c. fi. ext. quod met cau. & in l. si quando, C. vnde vi, vbi latissime Plotus illam legem exornat, & nota, quòd postquam pars iurauit, iudex taxare non potest. quoniam redargueretur periurium, vt in Authen sed nouo iure, C. de iudi. & per Barto. in l. videamus, §. iurare, ff de in litem iuran. & per Afflict. in decisione Sacri Consilij 360. circa finem.

Adde ad contextum ibi, nisi aliter super his, & omnibus nominatim inter contrahentes expresse conueniat, vt idem si tacite, ut supra declarauimus, ad ornatum tamen illius regulae. Taciti, & expressi eadem sit uirtus, uide collectanea iuris ciuilis ad secundam ff. ueter. partem per Marcum Mantuam, in l. cum quid, ff. si certum peta.

Adde circa nu. 17. In illa quaestione, an annui redditus connumerentur inter bona stabilia, Gaill. 2. obser. decima. Petr. Rebuff. in 2. tomo ad consti. regi. in tract. de constit. redditum, atti. 2. gl. uni. nu. 14. uer. Notandum est, quod annui redditus, & an pro his contribuat in collectis? Luc. de Pen. in l fina. nume. 10. C. de fund. limit.

Adde circa num. 81. quod etiam per praecarium transfertur ciuilis, & naturalis possessio, quando titulus procedit habilis ad transferendum dominium, vt bene declarat, & nouiter Rebuff. ad constit regias, Thom. 2. titu. de dona. insinuanti. ar. 3. gl 3. ubi etiā ponit effectus constituti, & per eundem, tomo 3. De mater. possessor in praefatio. uersi. Quarto acquiritur possessio, nu. 71. 72 73.

Adde nu. 90. dum est dictum, usufructuariū arbores frugiferas non posse incidere, an uero amittat ex hoc usumfructum? sunt qui putāt amitti ex tex. Insti de usufru. §. finitur, ibi non, utēdo per modum, & tempus, ubi Accursius exponit non utendo, ut bonus paterfamilias. Tu dic aliter, id est non utendo per modum constitutum in usufructu a contrahentibus, uel a testatore, siquidem non utendo, ut bonus paterfamilias tenet ex stipulatu, uel actione l. Aquiliae, l. si cuius, ff. de usufr. & ff. usufru. quemadm. caue. de quo uide Eguin. Baron. Instit. de usufr.

Add nu. 161. limita hoc dictum, ut per Hēri. Fer. in fin. addito ad Nic. Milis, in eius repertor. in uerb. Pecunia.

Additio si quaeratur, an maritus in re dotali teneatur de dolo, cum dolum commisisse nō praesumatur, sed de lata culpa tantum, non leui, ut per doctor. in l si constante, ff. solu. matrim. uide Egui. Baro. instit. de societa. uersic. socius socio.

Additio circa nu. 210. de iuramēto in litem nil Iustinianus reliquit, quod quidem multū laboris attulit praeclari ingenij uiris, Egui. tamen Baro uir acutissimus, & omnium litterarum expers formulam tradit, hisce namque uerbis. Si quis rem alienam restituere, quam ue occultas se dicetur exhibere iussus dolo malo iudici non paruerit, aut in iudicio cui ex bona fide additū fuit, directo pul latus fuit, quanti harum rerum quaequae res fuerit, iureiurādo actori delato ęstimari permittam, hęc ille in §. Pręterea quaedā. Insti. de act. Verumnō de his parū curauit, sunt. n. sublatę, l. 1. C. de formul.

Adde, q si tutor puellę dederit dotem in stabilibus, uoluit tamen ut dos fortiretur naturā mobilium, minor restitui potest, l. siue generalis, ff. de iure dot l. 1 C. si aduer. dot. testi postule. nec pṡentia amicorum, & consanguineorū, quae facit cessare praesumptionem metus iux l. tran-

transactione, C. de transact. tollit restitutionē in integrum, & sic poterit restitui non obstan te amicorum præsentia, Rebuf in 2. Thom. ad Consti. regias, tract. de restit. art. 2 glo. 4. nu. 30. versi. vigesimũ nonum, &c. An autem minor possit renunciare, vt non possit petere restitutionem? dic q non, bene tamen potest restitutioni concessę renunciare etiam inuito aduersario, l. si iudex, ff de minori cum quilibet possit renunciare remedio pro se introducto l. si quis in conscribendo, C. de pact. c si diligenti, de foro cōpe quod intellige cum est effectus maior, gl. in d. l. iudex & in l. si intra, C. de ĩ int. resti. nō tamen cogi potest minor, vt intra minoris ætatis tēpora contractum approbet, vel restitutionem petat, quia est in sua potestate, vt decidit factum Consilium in decis. Anto. Capy. deci. 110. An autem exclusus a restitutione in integrum infra tempora illa petendi, illis elapsis possit agere contra tutorem? dic, q sic, si culpa tutoris fuerit minor læsus. l. etiam, vbi Pau. & alij, C. si tutor. vel curat. interue. Rebuf in tract. de restit. Tho. 2. art. 2 glo 5. nu. 9.

Adde, circa num. 162. in regula illa annexorum, & connexorum idem esse iudicium, vt arbiter etiam de fructibus expensis cognoscere possit tanquam de annexis negotio principali ad limitationem, l. non distinguemus, § de officio, & l. si cum dies, § plenum, ff de recep. arbi. atque etiam de coherētibus, & plures casus ponit Rebuf. ad consti. regias Thom. 3. tra cta. de arbitris, art. 1 gl. 14. num. 7. cum seq. versic limita in connexis.

Adde circa num. 35. an molendina aquarũ periculis obnoxia per tutorem vendi possint sine decreto, & sollemnitate a iure requisitis? vide Simoncellum, 3. de decret. 8. inspect. 12.

Adde nu. 97 bonis confiscatis mariti, vxor dotem habere debet, Gail. 2. obserua. 86.

Adde, quid si vir dedit in emphyteusim fundum dotalem cum pacto, quod omnia melioramenta sint vxoris soluto matrimonio, & q ipse vir teneatur ad expēsas factas per emphyteutã, an teneatur si expēsæ sint magnæ, & an per istud pactũ intelligatur donasse vxori, vel eius negotia gessisse? dic. quod censetur gessisse eius negocia vsque ad congruentem quantitatem expensarum, Bal in cons. 372. casus, cũ consilio seq. 373 part. 3.

Adde, an ædificium factum in solo dotali efficiatur dotale, sicut etiam ædificatum sup solo, emphyteutico, an efficiatur emphyteuticũ, dic cedere proprietario per casum in l. 2. C. de iur. emphyteu & not. expresse in l. 1. §. 1. de superfi. sed sunt seruanda pacta, Bal. consi. 74. super solo, vol 4.

Adde in tex. in prin. ibi si bona stabilia, &c. q si detur in dotem castrũ, vicus, seu villa, vel aliud cum suis iuribus, & pertinentijs, quid veniat appellatione pertinentiarum? dic cōprehendi ea tantum, quæ lege, statuto vel consuetudine sunt destinata. vt accedãt, vt iurisdictio cohærēs castro, ius patronatus, si peteretur Ecclesia cum suis pertinentijs, vel ius Episcopale si Episcopatus peteretur, Inno. in c ad sedē, de resti. spol & in c. ex literis, de iur patr. vbi notat Pract. Pap. in for. lib. ad dotē. & vsu. in gl. in verbo cum omnibus suis iuribus, & si conceditur castrum cum pratis, pascuis, molēdinis, aquis, nemoribus defensis, an præsumant dicta iura, & bona esse de castro, vide plenũ per Aym. Craue in consi. 54. a nu 9. Bal. in l insulę, ff. de rer. diui. & in Rub. C. de contr. emptio. Socin. consi. 166 col 2. versi. tertia conclusio, vol. 2. Deci. consil 507. in fi. & pertinentiarum appellatione venit territorium, Bal. in Margarita, verbo, libellus & molendinum, Bald. in c. 1. col. 1. de cap. qui cur. vendi. & qualiter pertinentia intelligatur vide Spec. de reli. domi vers. illud autem, & vers. quid si petatur ciuitas.

Adde in tex. ibi, restitutione de dotis restitutione, seu repetitione soluto matrimonio, & quid in ea sint obseruanda, & de pluribus quæstionibus Pet Grego. Tholosa. lib. 2. syntagm. iur. vniuer c. 22 & quando non sit locus restitutioni dotis in toto, vel in parte, ibid. c. 23.

Adde, nu. 48 in fi quod si ex pretio dotali res est empta, non efficitur dotalis, & si videatur subrogata, sed tanquam pro rebus mobilibus annus expectandus est, exemplo rerum mobilium dotalium, Lud. Roma. sic consuluisse tradit singulari. 227. incip tu habes, l. vnica, C de rei vxo. act. & videtur de hoc text. in l cum in fundo, § si fundus communis, ff. de iur. doti & fallit hic regula subrogatum sapere naturam rei, in cuius locũ subrogatum, vide Petr. Greg. Tholos. lib. 2 syntag. iuris vniuer c. 22. in fi. nu. 18. & omnino Vrsill ad Afflic. decis. 336. nu. 1. vers. sed an res mobilis.

Adde num. 161. quod pecunia destinata ad emptionem stabilium dicitur esse, & connumeratur inter stabilia l. 3. §. quid ergo, ff de cōtro & vrilit. act. tuto. Roman. singul. 103. & supra dictum est.

Adde. quid si maritus vendidit rem pro dote vxoris obligatam, mortuo viro, quis sit manutendus in possessione talis rei venditæ per maritũ, post eius mortē, an vxor, an emptor, vide Ann. in eius eleganti allegatione 147. quę est vltima, in 2. volum. qui allegauit in causa propria.

Adde nu. 33. num molendini dominiũ perdat ob eius destructionē, & an dominus molendini postquam aqua intrat territoriũ suũ, possit cursum mutare? & cōcessa aqua an possint fieri plura molendina? vide tex. in l. q si in littore, §. 1. ff. de acq rer. domi. l. si ff. de viu cap.

V Bal.

Bal in rub.ff.de rei vendi. col.3. Iser.in c 1.ver. flumina,quę sint regal.Cur.sen cō.70 Veron. de aquæ ductu,c 9.qō. 94 & quæ allegat Ann. allegat 91.vbi additio parua D.Fabij eiusdem authoris filij.

Adde, quod si mulier dedit castrum in dotem, an mortuo marito sit soluendum releuium? Vide Ann.alleget. 95.nu. 10 & ibi quid fuerit decisum per dominos præsidentes regiæ camerę summariæ audientiæ.

Adde, & quæro nunquid functiones fiscales connumerentur inter bona immobilia, & videtur, quod sic; sunt enim de regalibus subrogatæ loco collectarum a Rege Alfonso huius regni nominis primo. vt per eius pragmaticam, incip. commissario, Afflic.in c.1.in verbo.& plaustrorum, col.4. quæ sint rega glo.in c.generali, de electi.in 6.in verb. regalia glo.in c.super quibusdam, in verbo imperatorum, extra de verb.sign Rom.in l.4. ff de re iud. col.5. Pet.Vbal in trac.colle.col 5 è contra videtur, nam cohęrent personę, non territorio, Ann. allega 29.num 12. arg contra, quia sunt perpetuæ. Augmentum autem focula riorum ad quem pertineat, ad Regem, an ad Baronem, vide Loffred. in paraphr. feu. in titu. de controuersii.

SVMMARIVM.

1 *Præscribere quid sit?*
2 *Bona corredalia sunt vxoris ad vsum communem concessa & nu.12.13.*
3 *Bona corredalia per maritum alienari nequeunt.*
4 *Bona corredalia restituuntur inueterata prout inueniuntur. & nu 5.*
6 *Bona corredalia restituuntur vsu consumpta & si nihil reperitur, nihil restituitur.*
7 *Et si totum, totum restituitur. & pars tantum si pars reperitur. & nu. 8.*
9 *Corredum in auro & perlis etiam inæstimata erunt periculo viri.*
10 *Et si non reperiantur tenetur maritus ad eorum pretium.*
11 *Corredum quid sit? remissiue.*
14 *Corredum consistit in rebus mobilibus.*
15 *Bona stabilia non corroduntur, imo plerumque ex eorum cultura & cura meliorantur.*
16 *Corredum restituitur vna cum dote.*
17 *Corredum quandoque datur vt dos. & quando? num. 18. & 19. 20. 21. 22.23.24.*
25 *Rustici dant mobilia in dotem æstimata, & vide, nu.26.*
27 *Cautela pro notarijs in contractu corredi.*
28 *Corredum quod portat mulier in domū mariti si consumatum non repetitur.*
29 *Corredum dicitur quod mulier infert ea intentione vt consumatur vt est consuetudo in pannis lineis.*
30 *Si tamen in vita vxoris consumatur.*
31 *Corredi consumptio quomodo probetur?*
32 *Maritus si in vtilitatē propriam conuerterit vel consumpserit corredum, tenetur rationem reddere, cum teneatur ad vsum communem, & nu.33.*
34 *Ratio decisionis istius consuetudinis.*
35 *Res consistentes in pondere, numero & mensura datę in dotem, restituuntur in pretio.*
36 *Mobilia in dotem data quibus in casibus æstimentur?*
37 *Res si dentur in dotem cum pacto quod fiat appretium, mulieri non præiudicat si id non fiat, quia habetur pro facto.*
38 *Bona si dentur in dotem per inuentarium, non facit emptionem.*
39 *Pignus & hypotecha quid sit & inter ea discrimen?*
40 *Pignus dicitur à pugno.*
41 *Pignus id proprie dicitur cum eius possessio transit ad creditorem.*
42 *Differentia substantialis nulla est inter pignus & hypothecam.*
43 *Differentia tripliciter inter pignus & hypothecam.*
44 *Pignori res aliena dari non potest, sed bene vendi.*
45 *Ratio quare res aliena vendi potest, non autem pignori dari, & nu.46.*
47 *Pignus pignori dari potest, sed non vltra tres vices & numero 48.*
49 *Pignus si detur iudęo, an maritus possit inuito iudęo aliud subrogare.*
50 *Creditor num teneatur si pignus corrodatur, quia puluis non excutitur.*
51 *Iudęi tenentes pignora tenentur de culpa.*
52 *Venditionis verbum proprie, & improprie, & nu. 53.*
54 *Venditionis verbum al probatum intelligitur de omni actu per quod dominium transfertur.*
55 *Verbum venditionis si apponatur in contractu locationis seu arrendamenti & appalti, non per hoc mutatur natura contractus.*
56 *Datio insolutum æquiparatur venditioni.*
57 *Statutum de emptione non trahitur ad insolutum dationem.*
58 *Verba consuetudinis non trahuntur de casu ad casum, nec de contractu ad contractum. & num.59*
60 *Datio in solutum etiam venditioni comparatur in casu istius consuetudinis.*
61 *Consuetudo ista num militet in permutatione?*
62 *Et quid si vendiderit & alia ex pretio emerit.*
63 *Permutatum & comparatum vicē permutati dominij habet.*
64 *Venditionis appellatione num veniat alius contractus.*
65 *Restitutio rerum venditarum vel pignori per maritum datarum, quomodo fiat, & nu. 66.*
67 *Testis de valore secundum suam opinionem deponens, an probet?*
68 *Maritus an habeat anni spatium ad restitutionem corredalium?*
69 *Corredalia sunt appendices dotis.*
70 *Dotis & corredi eadem est iuris censura.*
71 *Mulier si ex pacto lucratur bagas, & maritus eas pignorauit, an eius hęres teneatur illas reluere ad vtilitatem vxoris.*

ITEM

CAP. XI.

ITEM quod in præscripto casu, vbi vxor in domum viri inducta, viro præmoriatur, filio non suscepto ex ea, & dotes in restitutione existant, vir superstes restituere teneatur quicquid de corredo pignori obligauerit, vel vendiderit.

ITEM quod in præscripto casu, &c. Ista consuetudo venit continuatiue declarando præcedentia, licet a remotis continuet, & hoc dicit in effectu, quod si vxor prædecessit viro, nulla suscepta prole ex matrimonio, ita quod dotes sunt restituendæ hæredibus vxoris, maritus superstes teneatur restituere quicquid de corredo pi-
1 gnori dederit. † vel obligauerit, aut vēdiderit, & dic pscri pto casu, i. excepto: pscribere .n. est idē quod excipere, l. 3. ff. de præuari. Quintil. lib. 7. cum lex præscriptione lis pendet, de ipsa re qri non est necesse licet aliqui velint de ea tātum exceptione intelligi, quæ oritur ex cursu temporis, vel dic præscripto, idest ante, vel sup. scripto in consue. 3. in versi. si autem vxor, vbi dixerat, quod matrimonio contracto. & vxore traducta, si moriatur vxor viro superstite filio nō suscepto ex ea. dotes cum corredalibus restituuntur, sicut inueniuntur, vel earum pretium retento lecto cum minori cultro per maritū, & quoniam poterat succedere casus, φ maritus pignori dedisset, vel vendidisset aliquid de bonis corredalibus. & præmissa consuetudo non declarabat, imo verbum illud ibi positū prout inueniuntur, augebat difficultatem, poterat enim dicere maritus ista bona alienata. & pignorata pro necessitatibus communibus & oneribus matrimonij sustinendis, capias il la soluas creditori, reluas vel redimas, ad tollē dum hoc dubium fuit facta præsens consuetudo, quę vult φ maritus superstes tenetur restituere quicquid de corredo pignori dederit, vel
2 vēdiderit, & quidē satis ęquum fuit, † siquidē corredalia bona sunt vxoris ad vsum commu
3 nem concessa, † non tamen vt alienentur, vel in alium transferantur, & propterea restituun
4 tur inueterata sicut inueniūtur, † vt ibi dicitur & sentit glo. consuet. Neapol in consue. si mu lier in verb. corredum, retinebit tamen solum lectum cum minori cultro, vt ibi dictū est in d. cōsue. 3. in ver. si vero, restituet vero corredū,
5 † & bona corredalia inueterata & vsu cōsum
6 pta sicut inueniuntur, † & si nihil inuenitur, ni
7 hil restitui, si totum, totū est reddendum, † si pars, partem tantū quæ superest, & nihil si ni-
8 hil superest † vt per gl consue Neapol in consuet vito mortuo, §. ita φ per hoc, in verb. reliqua bona corredi, & si in partem corredi fuit datum aurum, argentum, perlæ, & huiusmo-
9 di etiam inæstimata, erunt periculo viri † et si
10 non reperiantur, † tenetur maritus ad eorum pretium, vt per dictam glo. consue Neapol. in consue. vito mortuo, in verb in perlis. Quid au
11 tem sit corredum, satis dictum, † & declaratū est supra in consuet. 5. hic non repeto. Dantur autem huiusmodi res corredales ad hoc, vt si-
12 mul vir & vxor eis vtantur, † & sic restituūtur
13 inueterata, † put inueniuntur, ut in dicta consuet 3. dicitur, & consistit in re
14 bus mobilibus, † nō autem in stabilibus quæ durant, & non
15 corroduntur. † imo pleru nque ex cultura, & cura meliorātur, & simul cū do-
16 te restituitur † secūdum glo. Neapo. in consue prædicta, et satis innuitur in cōsuetudinibus istis in
17 consuetu. 3. versi. si uero uxor. † In hoc tamen attendas, utrum corredum detur, ut dos, uel ut corredū, quia primo casu sunt res periculo uiri, l. res in dotem, ff. de iu. do. exempli gratia, si promittuntur mille pro dote, & in partē ducatorum mille, dentur quingenta in tot mobilibus appretiatis, uel appretiandis per communes amicos & arbitros, tunc enim erunt ista bona in dotem, quia maritus uidetur accepis-
18 se mille in pecunia numerata, † & de eis emisse tot bona mobilia corredalia pro ducatis qngentis, & tota mille erunt in restitutione, quia
19 sunt periculo uiri tanquam dos, † & non posset uir, seu eius hæres dicere, ecce quingenta, & bona inueterata corredalia, prout inueniūtur per tex in d. l. res in dotem, ff. de iu. do. quia illa uidetur accepisse in dotem, & de pecunia
20 emisse, sunt † quasi duo actus, unus occultatur arg. l. singularia, ff. si cert. petat l. 3. in 2. resp ff. de dona. inter vir. & vxor. de quo vide Neuiza. in Silua nup. lib. 3. in verb diuiti non est nubēdum, vbi inter cætera hoc declarat, quod quando dantur bona. vel vestes, & panni æstimata in tanta pecunia, maritus est obligatus resti-
21 tuere pecuniam, † qua bona prædicta sunt æstimata, seu appretiata, nisi in instrumento dotali expresse sit dictum, quod restituantur usu
22 † consumpta, prout reperientur. idem firmat Socin. in consi. 112. numero quinto 6 volumi. tertio, glo. consuet. Neapol. in consuetud. vito mortuo, in verb & perlis, & in consuet. si mulier, in verb. corredum, Paris consilio 81 num. 10. 11. volumine 3 qui limitat prædicta nisi res prędictę non fuissent digno pretio appretiatę,
23 † vt per eundem Paris in consilio 64. volu. 4. vnde si fuerunt consumpta per vitum, & vxorem, perinde est ac si per vitum fuerint con-
24 sumpta, † & ista consumptio non minuit dotem, ut per. Bal in l. æstimatæ, ff. sol. matrimo. q dicit φ rustici obseruant dictā in legem, quia
25 † mobilia dant in dotem, quæ quidem appretiant, & æstimant Aut vero dantur, vt corre-
26 dum non appretiata, † sed vltra dotem, & tunc

sunt periculo mulieris, & mulieri corrodun-
tur, & restituuntur consumpta, & inueterata,
prout inueniuntur, vt in dicta consuet. 3. dici-
tur, & per glo consuet. Neapol. in verb. corre-
dum, in si in consuet. Si mulier. & in consuet.
viro mortuo, ĩ verb. in perlis, ad quæ bene ad-
27 uertant notarii, † imo contrahentes ipsi, quod
bene conuenit de iure communi; nam corre-
28 dum quod portat mulier † in domum mariti,
si consumatur, non repetitur, sed tantum id ꝙ
superest, vt per Bald. in l de his, C. de don. inter
vir & vxo. & dicitur corredum id quod muliet
29 portat ea intentione, † vt consumatur, vt est
consuetudo in pannis lineis, Ange in l hac le-
ge, C. de pac. conuen. intelligit tamen ipse si in
30 vita vxoris consumantur, † de quo vide Franci.
Crémen. in sing. 141. vbi apostilla quærit quo-
31 modo probetur consumptio, † & apostilla, in
d. l his, & Abb. in consilio 81. volum. secundo,
de quo vide Cassan. in consuet. Burgund tit 4.
§. 24. num. 7. in fi. car. 202. Si tamen maritus cō-
uertit in vtilitatem propriam, vel consumpse-
rit, tenetur de his reddere rationem mulieri,
32 † quia tenebatur conuertere in vsum commu
33 nem † vt per Iacob. de S Georg. in l. dotis fru-
34 ctus, ff de iu. dot. † & hæc potuit esse vera ratio
decidendi huius legis, & consuetudinis, vt si
pignori dederit, vel vendiderit, ad restitutionē
teneatur vt hic dicitur, quoniam cum corre-
dum debeat deseruire vsibus communib. con
iugum ipsorum, & maritus alienauerit, & pe-
cuniam in vsus proprios conuerterit, merito
prouidit hæc consuetudo, quod vir superstes
teneatur restituere hæredibus mulieris quic-
quid de corredo pignori dederit, uel uendide-
rit prout uoluit Paul de Cast. in l. si æstimatis,
ff sol. ma. Cassan. in consue Burgun. tit 4. § 26.
uer. le femme. car. 202 Et nota, quod si in do-
35 tem dentur † res consistentes in pondere nu-
mero, & mensura, ut oleum, uinum, frumen-
tum, aliæque fruges ad numerum, uel mensu-
ram, facit emptionem absque alio, tenebitur-
que uir restituere pretium, uide Cassa. in con-
sue. Burgun titu 4. §. 24. & titu. eo. § 2. num. 18.
36 uersi item quæritur. † In quibus autem casib.
mobilia ęstimētur, uel ęstimari possint in do-
tem data, ponit Socin. in consi. 56. consilijs no
stris, colum. 1 & 2. ubi distinguit septem casus
in quibus res in dotē datæ ęstimantur, & Cass.
in consue. Burg tit. 4. §. 24 colum. 1. uersi. Ad-
uerte. Vide Io. Campeg. in tra dot. parte secun
da, quæstio. 91. Adde, quod si res dentur in do-
37 tem cum pacto, † quod fiat appretium, & non
fuit unquam factum, mulieri non præiudicat,
quo minus habeatur pro facto ut per Socin. in
consi. 60. in causa Domine Laur. uolu. 3. Item
38 aduerte, † quod quando bona sunt data in do-
tem simpliciter per inuētarium, non facit em-
ptionē Cass in consue Burg. tit 4 §. 26. car. 202.
numero sexto, & uide addentes ad Afflict. in
decisio. 270.

39 Pignori obligauerit. Quid sit pignus, &
hypotheca, † & inter
utrumque discrimen, uide l. res hypothecæ, §.
inter pignus, ff. de pign. & dicitur pignus a pu-
40 gno. l. plebs, § pignus, ff. de uerb. † & rer. signifi.
41 & proprie pignus dicitur † quando ad credito-
rem transit possessio, in hypotheca tamen nō
42 transit, l. si rem, §. proprie, ff de pign. actio † &
quamuis nulla sit inter pignus, & hypothecā
substantialis differentia, ut not. in d. § inter pi-
43 gnus, † tamen triplex datur differentia, circa
præscriptionem, ut nota per gl. 1. Instit. de act.
in §. item seruiana. Secundo circa idoneā cau-
tionem præstandam, ut per Ioan. And. in addi.
Spec. sub Rub. de pig. in add. inci. ad secundam
partē. Tertio circa pignoris, & hypothecę pse-
cutionem contra tertium possessorem ut per
Cuman. & Alex. in l sæpe col. 30 ff de re iud. et
Negus. in trac. de pign. in 1. par nu. 5 Sed quo-
modo res aliena pignori obligauerit, quæ pi-
44 gnorati non potest, † licet bene uendi posset,
l. rem alienam. ff. de contrahen. empt. l. qui fi-
lios, C quæ res pign. obli. poss in quo dic de fa-
cto pignorasse, cum de iure non possit, & ratio
45 diuersitatis inter † utrumque casum est, quo-
niam in uenditione hoc agitur, ut res tradatur
& uenditor de euictione obligetur, ut l ex em-
pto. primo resp. & ĩ § Inde Neratius, ff. de act.
46 empt. † sed in pignore hoc agitur ut ius in re cō
stituatur. unde pignoris conuentio in rē actio-
nem parit creditori, l. pignoris, ff de pign. Sed
47 quid si maritus pignori obligauerit Titio, † &
Titius alteri idē pignus pignori dederit, quod
de iure potest, ut toto titu. C. si pign. pigno. de-
48 tur, quod non permittitur, † ultra tres uices,
ut per Specula in tit. de pigno. § primo. uersi.
sed cum pignus pignori? dic idem esse iuris
per prædicta.
49 † Sed pone, quod pignus est apud Iudæum,
nunquid maritus possit inuito iudęo subroga
re aliud pignus? dic quod sic. Franci. Crem. in
sing 54. quæritur si pęnes.
50 † Quid si corrodantur pignora, uel rodant̄ a ti
nea, quia puluis nō excutitur, nūquid ex hoc
teneatur creditor? dic ꝙ sic, l. item quęritur, §.
si fullo, ff. loca. ubi Bal. post Iac de Beluis. notat
illum text. contra iudęos tenentes pignora, &
non utentes diligentia in excutiendo pulue-
51 rem ob quod corroduntur, † quia tenentur.
Benuen. Stracca. in titu. de spon. merca. parte
4 numero 32.

52 Vel vendiderit. Dic, vendiderit, propriè, lar
ge pro quolibet actu, † vel
contractu, per quem dominium transfertur,
53 antiqui enim sub venditionis † vocabulo om-
nem alienationem sentiebant, l statuliberi, §.
quintus, ff. de statu libe. l. alienationis, ff. de ver
bo & rer. signi. vide Tiraq. in tract. de vtro re-
trac. tit. 1. in verb. aut æquipollens, & de retra.
conuen. glo 1 Bart. in l. 2. ff. de vsu. pro empto.
Pet. & Cyn. in l. fi. C. de reb. ali. non alien. Bald.
in l. voluntas, C. de fideicom. cum enim verbū
54 vendo profertur a lege, † intelligitur de omni
actu alienationis, secus si ab homine, vt per
Cy. in d. l fi. inferens ad multas quotas, & pul-
chras quæstiones, ad quem te remitto, quod si
55 id verbum ponatur † in contractu locationis,
seu

ſeu arrendamenti, non per hoc mutatur natu
ra contractus, vt per Bal. inter ſingularia Do-
ctorum, ſing. 56. & vide Lud. Roma. in ſuo ſin
gula 608. vnde ex prædictis infert, quod datio
56 inſolutum æquiparatur † venditioni, l. ſi præ-
dium, C. de euicti. l. eleganter, ff. de pign. acti. li-
57 cet ſtatutum de emptione † non trahatur ad
dationem in ſolutum Areti. conſi. 123. de quo
latè per Arnal. Ferron. in conſue. Burde lib. 1.
titu. 2. de retract § 25. quia quamuis verba con
58 ſuetudinis non extendantur † de caſu ad caſũ,
59 nec de contractu ad contractum. † fallit niſi ſit
eadem rationis idemptitas, vt latè diximus in
60 præludiis. † Et tamẽ in datione in ſolutum idẽ
erit iuris.

Sed quid ſi permutauerit? dic vltra prędicta,
61 quod res permutata ſuccedit in locum, † & vi-
cem alterius, l. licet imperator, ff. de lega. 2.

Et ſimiliter ſi vendiderit maritus, & alia bo
62 na ex pretio emerit, † ſuccedent, & ſubrogabũ
tur loco primorum, l. ſi cum dotem in fi. ff. ſol.
mat. l. res, quæ, ff de iur dot. & illud quod inde
63 comparatur eſt, † vice permutati dominij re-
ſtituetur, d. l. licet Imperator in fin. cum l. ſeq.
ff de lega. 2 & ſentit glo conſuetu. Neapol. in
conſuetu Si mulier nupta, in verbo ſi non ex-
tant, circa princ An autem, & quando aliquis
64 alius contractus † veniat appellatione venditio
nis, vide Pariſi in conſi 83. nu 8 vol. 4. & in cõ-
ſi 82. nu 24. vol. 3.

Sed quomodo fiet reſtitutio rerum iam vẽ
65 ditarum, † vel pignori datarum, cum per vẽdi-
tionem ſint in alium translatę, & cum ſint pę
nes creditorem, auocari non poſſunt niſi per
actionem pignoratitiam ſoluto debito, l. ſi rẽ,
& l eleganter, ff. de pigno. acti. Dic, quod reſti
tuet pretium eorum, vel cedet maritus actio-
nem hæredibus mulieris conſtituendo procu
ratores eos, vt in rem propriam ſecundum gl.
conſue. Neapoli in conſuetu. ſi mulier nupta,
de iur. dot in verb poſſeſſiones in fi. & in verb.
66 ſi non extant, in vltimis verbis, † redimet ergo,
vel reluat, vel pretium ſoluet, arg l. ſi tibi ho-
mo, ff de leg. 1. Alexã in l creditor, C de legat.
67 Teſtis autem de valore, † & pretio ſecundum
ſuam opinionem an probet? vide Ant Corſe.
in ſuis notab in verb teſtis, verſic. an teſtis &c.

Nunc quæro an maritus ſecundum has cõ-
68 ſuetudines, † quæ dant anni ſpatium ad reſti-
tuendum dotes in quantitate conſiſtentes, vt
dictum eſt ſupra in conſuetudine 9. habeat ſi-
militer tempus anni ad reſtitutionem corre-
69 dalium? † dic ꝙ ſic, cum ſint appendices, & qua
ſi acceſſoria dotis, vnde quod dicitur de dote,
70 idem erit de corredo, † vt determinat glo con-
ſuet. Neapolit. in conſuetu. Si mulier, in verbo
corredum, de iur. dot quamuis aliter determi
net ſecundum conſuetudinem Neapoli.

Adde, quod ſi mulier ex pacto lucratur ba-
71 gas, † & maritus viuens illas pignorauerit, an
hæres eius teneatur reluere ad vtilitatem vxo-
ris uide Caſſan. in conſuet. Burgun. titu. 4 § 3.
columna 1. Adde prædictis ad id, quod ſupra
dictum eſt, quod cedendo actionem maritus
liberetur, hanc regulam procedere, quando quis ex eo tantum tenetur, quia actionem habet, ſecus ſi ex alio teneatur, quamuis etiam actionem habeat, ut bene hoc declarat Bar in l. cum fundus, § ſeruum tuum imprudens, ff. ſi. cert. peta. ſequitur Corne. conſ. 231. col fi. uol. 2. Soc. nepos in l 4. §. Cato num. 20. uerſic nec obſtat, ff. de uerb obli. ubi plene examinat, an & quando quis cedendo actionem liberetur.

ADDITIONES.

DEbitore conuento ad debitam quantitatem iudex ex officio cõdemnat ad pignoris reſtitutionem, ut per Bal. in l. cum eorum, C. de ſent. nec ſententia eſt nulla tanquam nõ conformis libello, ut per Afflic deciſi. 32. quidam Florentinus.

Adde circa. num. 10. quod ubi ſpecies dari integrum non eſt, durat obligatio æſtimationis, l. ſi res mihi, ff de lega 3 l. in re, ff. de condi. furti. l liber, ff de uerb. oblig.

Adde circa nu 69. quod corredum dicitur Theſaurus nuptiarum, uidelicet pelle, botton celli, & alia, quæ uulgus ſic appellat, Bal conſi. 271. uol. 4 & quę ſint ſuppellectilia, Alexan. ab Alex lib. 1. geni. die. c. 19.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo Auerſana facta eſt ad perennem memoriam cum conſenſu omnium ciuium, & nu. 2.*
3 *Conſuetudines non requirunt ſcripturam quo ad ſubſtantiam.*
4 *Lex debet eſſe perpetua. ſtabilis, & incommutabilis.*
5 *Peremne dicitur quaſi per annos multos durans.*
6 *Conſtitutio propriè dicitur lex imperialis.*
7 *Conſtitutio dicitur quaſi communis ſtatutio.*
8 *Deo gratias verbi efficacia.*
9 *Deus eſt principium. medium, & finis cuiuſque rei.*
10 *Omnia quæ facimus ad Dei honorem facienda.*
11 *Omnia quæ in honorem Dei fiunt, conuertuntur in vtilitatem noſtram.*
12 *Deus facit leges quas diabolus conatur deſtruere.*
13 *Amen, verbi ſignificatio.*
14 *Fiat, verbum eſt regium, & quid importet.*
15 *Fiat, verbum denotat gratiam perfectam.*
16 *Signata ſupplicatione, ſtatim eſt ius quæſitum.*
17 *Confirmatio ſi petitur & quatenus opus ſit noua conceſſio, ſi non valet vt confirmatio, valet, vt noua conceſſio.*
18 *Verbum, fiat, in reſcriptis pleniſſimam denotat principis voluntatem.*
19 *Verbum, fiat, prægnans eſt verbum ſicut & quędam alia.*
20 *Iuſtitia in principe relucere debet.*
21 *Verbum, fiat. denotat gratiam de pręſenti.*
22 *Fiat iuſtitia, nihil iuris tribuitur parti.*
23 *Fiat iuſtitia, per hoc verbum conceditur exercitium iuriſdictionis.*
24 *Reſcriptum illud, iuſtitiam fieri non negamus, quid importet.*
25 *Gratia an ſit perfecta per verbum fiat?*
26 *Scriptura non requiritur ad eſſentiam gratię.*

27 *Ius consistit in signatura, non autem in bullarum expeditione.*
28 *Literę non dant ius in re, nec ad rem.*
29 *Gratia dicitur informis sine literis.*
30 *Literę dant formam gratię.*
31 *Forma literarum est probatoria, non essentialis.*
32 *Literę expectatiuæ ad beneficia regularia sunt necessaria, sed vide, nu. 33.*
34 *Assensus regius in regno Neapolitano num requirat scripturam?*
35 *Literę sine sigillo pendente non valent.*
36 *Actus seu contractus num requirant scripturam?*
37 *Actus seu contractus non requirunt scripturam nisi ad memoriam & releuamen probationis.*
38 *Instrumentum dicitur probatio probata, non probanda.*
39 *Contractus in instrumento descriptus non dicitur in scriptis, sed in scripturam redactus.*
40 *Nisi partes conuenerint de contrahendo in scriptis, & num. 41. 42. 43.*
44 *Instrumentum si perdatur, an fiat probatio per testes?*
45 *Testes debent esse valde periti, cum deponunt de substantialibus, & nu. 46. 47. 48. 49. 50.*
51 *Emphiteuta an teneatur nouum instrumentum facere?*
52 *Debitor an cogatur conficere vel reficere instrumentum casu perditum?*
53 *Instrumentum a muribus corrosum vel casu deletum an probet?*
54 *Apocę duę de soluto, an pręsumantur de eadem vel diuersa quantitare?*
55 *Debitor non potest petere instrumentum solutionis perditum interum refici.*
56 *Notarius cogi potest iterum instrumentum in publicam formam redigere, iusta tamen ex causa.*
57 *Notarius non cogitur iterum reassumere instrumentum semel reassumptum, & cur? nu. 58.*
59 *Nisi in casu fortuitę amissionis.*
60 *Fiat, verbum regis num inducat confirmationem? & nu. 61. 62.*
63 *Clausula, ex certa scientia, dat robur actui atque illum extendit.*
64 *Confirmatio in forma communi nihil iuris tribuit.*
65 *Principis confirmatio restringitur ad actus validos.*
66 *Statuta iniusta & priuilegia iniqua non firmant per confirmationem principis.*
67 *Confirmatio Principis in his consuetudinibus maiorem tribuit authoritatem.*
68 *Officiales debent seruare istas consuetudines.*
69 *Consuetudo in quibus casibus sit seruanda?*
70 *Archiuus quid sit & vnde dicatur?*
71 *Sumptum ex archiuo publicum habet testimonium.*
72 *Scripturæ sumptæ ex archiuo fidem faciunt etiam pro ipsa ciuitate.*
73 *Scripturæ archiuij notoriam faciunt fidem.*
74 *Exempla faciunt fidē quæ exēplantur ex archiuo publico.*
75 *Maxime si non sponte sed coacti ex mandato superioris exhibentur.*
76 *Data, nomen regnantis, indictio, videntur in lege requiri.*
77 *Data in primo, an secundo rescripto attendatur?*
78 *Tempus datę an præsentationis attendatur in mandato?*
79 *Datæ omissio in bulla purgatur eam rescribendo.*
80 *Data literarum Papæ quando attendatur?*
81 *Datæ tempus regulariter attenditur.*
82 *Regula magistralis, quando sit attendendum tēpus datæ.*
83 *Dies an & quando sit de substantia in instrumentis & libris rationum?*
84 *Priuata scriptura diem non requirit.*
85 *Factum a maiori parte, an, & quando censeatur factum ab omnibus?*

VNDE

VNDE. Hæc est vltima pars consuetudinum, quæ dicit, ꝙ
1 præsens hæc constitutio † facta est
ad perennem memoriam cum cõ-
2 sensu † omnium ciuium, facit l. humanum,
C. de legi. & in l. omnes populi, ff de iust. & iur. vnde, idest ex hoc, vt per Archidia. in c. constitutionem, de reg. iur. in no uel quot, autẽ modis dictio ista capiatur, vide p eundem in cap. 1. di. 1. & quid significet. vide Bar. in l. 1. ff. de vi, & vi arma. & Ias. in l. si constante, num. 11. & Rip. ibi. nu. 3. ff. sol. matrim. Ad perennem, idest perpetuam, l. 2. C. de diuer. rescrip. quamuis enim istę consuetudines non requi-
3 rant scripturam ad eas † substantiandum, tamẽ facta est ad memoriam, vt dictum est supra in præludiis. Vel dic ad perpetuam memoriam,
4 lex fieri debet perpetua, † stabilis atque incõ mutabilis. authen. hoc ius porrectum, C. de sa
5 crosan. eccl. & † perenne quasi per annos multos durans, inde perenne flumen dixit Marcellus in l. 1. 2. respon. ff. de flumi. quod continue currit æstate, & hyeme Specul. in titu. de caus. poss. & proprię. § 3. versicu. quid ergo, vel perpetuam, idest generalem, l. Nesennius, §. tractatum ff de neg. gest. vel perpetuam, idest perpetuo seruandam, vt in c. 3. extra de eo qui dux in matri. quam pri. pol. per adul. sicut dicimus perpetuum silentium in sententia. c. cum Ecclesia, in fi. de cau. poss. & propri. & habetur in c. ea enim, in glo. in verb. perpetua, 10. q. 2 de qua vide Corne consi. 59 diu. col. 1. lib. 2 regugulatur hæc clausula secundum subiectã materiam, vt per Catel. Cotta, in suis memor. in verb. perpetuum.

Hæc constitutio. Generale nomen est, pro
6 priè dicitur † lex imperia
lis, c. constitutio. 2. dist. & §. sed quod principi, instit. de iu. natu. gent. & ciui. sed hic ponitur
7 constitutio, † idest communis statuitio, gl. rub. de consti in 6. in quibus statutis simul approbatis non est dare prius nec posterius, vt not. Cardin. in capitulo, inquisitionis, in fi. de hæretic. in 6.

Cum voluntate, & consensu omnium, idest consilio, l. 1. §. solent, ff. quan app. sit, & cõsensu, idest in vnam sententiam concursu, l. 1. §. conuentionis, ff. de pecul. consentire nõ possunt municipes de facili, l. 1. ff. de lib. vni. quomodo autem consenserint, in vnum conuenerint, an præsumatur cõmunis consensus, satis est dictum in præludijs, & quãuis dicatur omnium, ad maiorem partem populi referendũ est. Loriotus, eo tit axio. 68. nota insuper in hisce consuetudinibus condendis expressum cõsensum ciuium, & quasi publicam quandam pactionem, per ea quæ not. gl. rubricæ, C. lib. 2. de decre. decur. quam vnicam, & singularem exclamat glo. consuet. Neapol. in proęm. illarum consuetu. in verb. vim legum. Adde ad illud verbum cõsensu omnium, Deci in l. aliud, §. refertur ad vniuersos, ff. de reg. iur.

F I N I S.

VNDE ad perennem memoriam hæc præsens constitutio Auersana cum voluntate, & consensu omnium facta est. Deo gratias. Amen.

Deo gratias Verba sũt gra
8 tulatoria, † vt peracto opere, & benedictione accepta cũ gratiarum actione ad cęlestẽ aspiremus patriã, vbi semper erimus cũ gratiarum actione de quo vide rationale diui. offici. part. 4 ca. 57. De oratione nouissima, Deus enim est prĩ
9 cipium. medium † & finis cuiusque rei, c. quã pio, 2. q. 1 c. in exordio 30 distin & c. quoniam idem. 10 dist. omnia, quę facimus, facere debe
10 mus ad eius honorem, † & laudem, c. ad honorem. de authori. & vsu palli quoniam si ita faciamus, conuertitur ad statum, & bonitatem
11 nostram, † vt in Authen. de pri. doti. hære. mulier. non præst. in prin. & quia Deus facit leges
12 quas diabolus conatur † destruere suo posse, c. sexto die. vbi no. 35. dist. Merito Deo altissimo gratias agere, habere, ac referre debemus.
13 Amen. † de consecr. dist. 1. in c. hoc quoque, idest, verum est, de consecra. distin. 2. in c. re vera. Vel, ita erit, vt not. Archi. in proœ. 6. in fin.
14 FIAT. † Verbum est regium denotans votum, ac deliberatam volũtatem, 16. q. 1. cap. qui bona. § pęn. dic. vt ibi, prolatum a
15 principe denotat † gratiam perfectam etiam bullis non expeditis, vt per Bal. in l. cum apud, C. de cõmu. seru manu Fely. in c. Rodulphus, de rescrip. Afflic. deci. 253. vbi addi. Deci. cons. 71. Cassa. super consue. Burg. titu. de iustice de droitz dicelles, §. 5. & signata supplicatione sta
16 tim est ius † quæsitum. D. Vinc. de Fran. decisi. 62. & in regi supplicatur confirmatio, & quatenus opus sit de nouo concessio, si non valet
17 vt confirmatio, † valeat vt noua cõcessio, Ioã. And. in c. inter dilectos, ext. de fi. instrum. Et in
18 rescriptis † plenissimam designat principis voluntatem, vt in contrarium nemo audiatur,
19 † nam prægnans est verbum, quemadmodum Plenitudo potestatis, Motus proprius, Certa scientia, & alia huiusmodi quæ excludũt ignorantiam, errorem & defectum solemnitatis, quæ tamen omittenda sunt, nec in concessionibus principum, vel eorum priuilegijs inscrẽ
20 da, † ne in præiudicium tertij tendat contra iustitiam, quæ in principe prælucere debet, l fin. C. de legi l. omnium. de testa cum simi. Bal in Litem lapilli. ff de rer. diui. & Abb. ac Feli. in c. nonnulli, de rescri. Importat insuper canonẽ latæ sententiæ, Bald. in l. si qua, C. ad Tertul. &
21 gratiam de præsenti, † & non de futuro, id est quod nunc assentit, vt voluit Ioã. Cal. in c. quisquis, de elect. refert, & sequitur Felyn. in c. 1. de

con-

constitu Affl.in dicta deci.253.nu 6.Deci.con-
si.75.colum. septima. Et si dicatur fiat iustitia,
22 †nihil iuris tribuitur parti cui conceditur, sed
solum datur potestas cognoscendi, & causam
decidendi, Deci cons.198. pro tenui facultate,
col fi. circa fi.licet quando Rex in rescripto iu
stitiæ executiuo diceret, iustitiam fieri non ne
gamus, quod tunc videtur cõcedere exercitiũ
23 iustitiæ † secundum Ange. in l.generaliter, C.
de secun.nup.vbi refert per tale rescriptum Pa
24 pæ ita expeditũ, fuisse truncatum Conradinũ
de Sueuia Federici secundi nepotem. Vtrum
autem per istud solum verbũ, fiat, sit perfecta
25 atq; expedita gratia, † quia doctores ambigue
hanc quæstionem pertractant? dic quod vera
26 est conclusio, † quod ad essentiam gratiæ non
requiritur scriptura, Rota decisi.882. quæ con
siderat ius tantum in supplicatione & signatu
27 ra consistere, non autem in bullarum, † seu lite
28 rarum expeditione, † quoniam literæ non dãt
ius in re, nec ad rem. & licet secũdum aliquos
29 talis gratia dicatur informis cũ per literas, † seu
bullas detur quasi forma quædam gratiæ, ta-
30 men illa forma non est essentialis, † sed proba-
toria. vt dicit Gemin.in consil 106. col.2. versi.
incontrarium: requiruntur enim literæ, quo
31 ad probationem, † & quo ad executionem gra-
tiæ respectu executorum, commissariorum, &
fulminationum processuum, Petr. Bellug.in ti
tu.de am mortiza.rub.14 ver. restat. nu.10. vbi
32 addent, † quę in expectatiuis ad beneficia regu
laria, & similibus apparent, quæ cum sola sup-
plicatione, seu memoriali fieri non possunt,
quamuis Rota decisi.4.tit.de concess. præben.
in antiq quam dicit mirabilem Fely in c.eam
33 te, col. pen de rescrip teneat, † quod sola suppli
catio in his sufficiat, de quo vide plenissime,
Gomes.in reg. Cancel Rom De non iudican-
do iuxta formam supplicationis, sed literarum
expeditarum, per totam quęstionem primam
34 † licet in Regno ista hodie cessent per Regiã
nouellam pragmaticam, qua cautum est assen
sum expeditum per verbum (fiat) in memo-
riali contentum, nullam prorsus fidem facere
nisi infra octo menses expediatur priuilegiũ,
& registretur cum sigillo pendente ex Regia
Cãcellaria, licet ante dictam pragmaticam si-
35 milis esset prouisio per capitulum Regni † Itẽ
quo ad petitionem, vbi est cautum, quod lite-
ræ sine sigillo pendente non valeant, quicqd
in hoc Afflic.dixerit.ca.Imperialem, in princ.
num.90.de proh feu.ali.per Frider. ꝙ sufficeret
subscriptio sine sigillo, vide Napoda.in proœ.
consuet. Neapol. & Affl post And in c.1.de cõ
ten.inter dom.& vassall. de inuest.feu.& Albe.
de Rosa.in l cum ita legatum. ff de condit. &
demon & declarat Alex.in consi.56. in pręsen
36 ti volu.4.vbi additio. † An autẽ alij actus, vel cõ
tractus inter priuatos gesti in iudicio, vel extra
requirant scripturam, vide glo.in c.1. de censi.
Gui. Papæ, quæst.582. & dicta gl enumerat tri-
ginta, & sex casus qui requirunt scripturam de
substantia, cum in cæteris regulariter sit secus,
l.contrahitur, ff.de pign. itaq; si in his interue-
37 niat scriptura, illa erit ad memoriam, & releua
men probationis, cum instrumentum sit pro-
batio probata, non probanda, Bal.in l.j. C.quã-
38 do fis. vel priua. † nec contractus is dicetur in
39 scriptis, † sed redactus in scripturam, quod ta-
40 men fallit † nisi partes conuenerint de con-
trahendo in scriptis, tũc enim ex pacto potius,
quam ex natura actus requirenda est scriptu-
ra, non ad sui essentiam, sed propter conuen-
tionem partium, vt per Bal.& Pau.de Cast.in l.
contractus, C.de fide instru. exemplificant id si
partes dicant, eamus ad Notarium, vel similia,
& tunc contractus non stat in suis finibus con
41 sensus. sed vlterius procedit, † nec erit perfe-
ctus, nisi sit rogatus, scriptus, & stipulatio no-
tarij intercesserit, & sic quamuis cõtractus so-
lo consensu quandoque perficiatur, tamen nõ
est perfectus nunc, quando partes voluerunt
contractus fieri in scriptis, nec ex solo consen-
42 su in casu isto astringi posset † ad obseruantiã
contractus nec ad conficiendum de eo caute-
las, ea ratione, cum partes non aliter consen-
serint, nisi redigatur in scripturam, inde pen-
det valor contractus donec conficiatur scri-
ptura, & stipuletur notarius, quod secus es-
set, quando simpliciter conuenisset, vt per di-
ctos Doctor. in dicta l. contractus, C. de fi-
de instrumentorum, cauti vero semper ad
scripturam recurrunt ad futuram memoriã,
43 † quæ labilis est, l.peregre, ff de acquiren pos-
sess. & vix durat per annum, l. si arbiter, ff. de
probatio.

Vtrum autem si de aliquo contractu per-
44 datur instrumentum, † possit fieri probatio
per testes, & quomodo? in quo dic, cum scrip-
ptura est de substantia actus, vel contractus in
casibus notatis in d.c.1. de censi.& in glo. d.l.
contrahitur, ff. de pign testes requirũtur val-
45 de periti, † quia deponere debent de omnibus
substantialibus instrumenti, die scilicet, anno
loco, & omnibus in instrumento requisitis, vt
per glo.& Bal in l.2.C.de bon.poss. secu tabu-
si enim instrumentum non valet sine substã-
tialibus istis, multo minus testium depositio-
46 nes. † Item deponere debent de validitate, &
robore instrumẽti, quod non fuerit vitiatum,
& sine aliquo vitio falsitatis Item perditio in-
strumenti, quæ omnia probantur in cap.cum
olim essemus. extra de priuileg. Secus tamen
esset si instrumentum, seu scriptura non esset
de substantia contractus, quoniam tũc aut vi-
derunt, & interfuerunt gestis in instrumento,
47 † vel non, primo casu non sit necesse probare
perditionem instrumenti, vel instrumentum
rogatum sine falsitate, sed satis est probare de
veritate negotii, quoniam testes æquiparan-
48 tur † instrumento, l. in exercendis, C de fide in-
strum & c.cum Ioan ext.eo tit. & poterit pro-
bari perditio solo iuramento præcedente ta-
49 men causæ cognitione, † & aliquot conjectu-
ris, secundum Inn. Ioann. Andr Abb.& alios,
in d ca cum olim. Secundo vero cãsu oportet
probari perditio, nã potuit instrumentũ esse
50 falsum, † & melius cognosceret iudex quam
testes,

testes,vt per Affli&. in decisio. 274. per totam.
An autem emphyteuta teneatur domino
51 directo facere renouationem, † recognitionem, & nouum instrumentum facere? dic, quod sic glo. in auth. si quas ruinas, C. de sacrosan ec clesi. etiam si ad id specialiter se non obligauerit, vide Guid Papæ quæst. 417 † An autem de-
52 bitor possit cogi conficere. vel reficere instrumentum casu perditum, vsu consumptum, & inueteratum, dic, quod sic glos. in l ne casu, vbi Bart & Ioan. de Plat. C de discusso lib. 10 & in auth. de hære & Falci. §. semper, vbi glos. & in c fi. extra de fide instrum. instrumentum vero
53 corrosum a muribus. † vel casu deletum, an probet? dic, quod sic, si tamen legi potest in ea parte super qua vertitur dubium, alias nõ probat, vt per Ioã. de Plat in d. l ne casu, vbi etiam
54 glo. determinat de† duabus apochis de soluto, an præsumatur de eadem, vel diuersa quantitate, quod intelligatur de diuersa, & proinde locum esse repetitioni. Nec perditum instru-
55 mentum solutionis factum a creditore, † potest debitor petere iterum refici, licet notariũ
56 cogere possit ad illud† iterum in publicam formam redigere, ex iusta tamen causa amissionis primi, l siquis ex argentariis. § fi. ff. de eden. & Ioan. de Platea, vbi supra; alioquin notarius
57 nulla iusta causa subsistente † postquam tradidit instrumentum reassumptum parti, non cogitur nec potest iterum reassumere, cum per
58 reassumptionem, † & traditionem parti, sit functus officio suo† nec astringi potest iterum nisi in casu fortuitæ amissionis, Bal. consi 391. vol. 2. Si tamen de solutione nulla appareat
59 scriptura, † vel instrumentum, tunc equidem cogitur creditor facere instrumentum solutionis, & liberationis. Ioan de Pla in d. l. ne casu, post glos. ibi. & glo. in l. si pupillus, in verbo debet. ff. de nouati. & l plures apochis, C. de fide instrum. & in l. chyrographis, ff de admi. tuto. & l sicut datam, C. de liber cau. & glos in l. 2. versi. nec cogitur, ff sol mat. & glo. in c significauit, de testi. Gui. Papę. quæsti 417. circa fin. vers. ad idem seruat.
60 Si tamen quæritur, † an per istud verbum, fiat, inducatur confirmatio Regis? dic dupliciter fieri confirmationem, vel in forma communi, uel ex certa scientia, in forma communi confirmatio Principis dicitur, quando simpliciter, & absque causæ cognitione confirmat, quo casu nil iuris hæc cõfirmatio tribuit, ut per Docto. in cap. 1. extra de confirm uti. uel inuti. Aut uero fit ex certa scientia, & præcedente causæ cognitione, & tunc confirmatio tribuit ius. Cyn. & Bald. in l. ex uerbis, quos alij sequuntur, C. de dona. inter uir. & uxo. & latè Dec. in rub extra de confir. uti. uel inuti. Siculus inter consilia Alexandri, consil. 123. col 7. uol. 4. A reti. consi. 8 col. 1. uel quando priuile-
61 gium inseritur † de uerbo ad uerbum in confirmatione, Spec in tit. de instrum. editi §. nũc autem, uersi. item opponitur, sequitur A reti. consi. 15. col. 2. uer. præterea certa scientia. Aduertendo tamen, quod non extenditur ad Id,
62 quod non includebatur† secundum Bal. sing. in l. 3. C. si aduer rem iud. Corn. consi. 9. col. fi. uol 3. Ias. in l. more, ff de iurisdi om iudi. nisi adesset clausula ex certa scientia, quo casu ne dũ
63 dat robur actui, † uerum etiam illum extendit, Bal. in c. 1. col fi uersi. quęro ergo, extra de consti. Ias. in d. l. more, col 7. uersi. limita singulariter, & sequitur Alex. consi 121. uiso, uersi. nec
64 prędictis, uol. 4. prima tamen cõfirmatio nullum ius tribuit, ut pulchre Bal consi. 135. uol. 3. Curt. in l admonendi, col. 22. uer si. sed quid
65 in priuilegiis, ff. de iur. iur & sic† Principis confirmatio restringitur ad actus ualidos, nec con-
66 firmãtur priuilegia iniqua, † & statura iniusta, Bald. in consil. 134. copiose, & consil sequen. parte tertia.
Vltimo operatur istud uerbum, ut quam-
67 uis hę consuetudines sine† confirmatione Regia subsisterent, non tamen sine confirmatione tantę fuissent authoritatis per l. si quid extraordinarium, C. de lega. libro decimo, ubi Barto. & Platea. in §. iusiurandum, in authen. de defens. ciui. Anch. in cap canonum statuta, de consti. Bertran consil. 48. libro 1. Ferron. in
68 consue Burdeg. ad princi. Ex quo nota † quod officiales seruare debent, cum in ciuitate gerant officium, vt l. 4. §. obseruare. & l. si in ali-
69 quam, ff de offic. procon tandem seruanda est consuetudo in tributis exigendis. l. missi opinatores, vbi And. de Barulo & Luc de Pen. C. de exa. tribu. lib 10. in susceptoribus eligendis nec non in pabulis, ac sumptibus sibi dandis, l. super creandis, C. de iure fis. lib. 10 in muneribus subeundis, l. pen § legem, ff. de mu. immuni in criminibus puniendis, l. 1. C. de peti bon. subla. lib. 10. l. saccularij. § sunt quidam, ff. de extra. crimi. in iudicijs, & causis decidendis, l j. C quæ sit lon. consue in contractibus, l. si fundus, ff de euict. in vltimis voluntatibus, l. si seruus plurium, § fi ff. de leg. j. l cum de Lanionis, §. asinam, ff de fun instru. in exigendis redditibus, l. pen § caueant, C. lib. 11. de agri & censi. in immunitate seruanda, l negotiantes, C. de excu. mune. in instituendis vectigalibus, vt no. in l. 3. C. noua vecti insti. non posse in spectaculis, & certaminibus ciuitatis exercendis. l. 1. C. de expen. ludo. in vectigalibus exigendis, l. licitatio, §. si quid earum, ff de publica in teb. publicis ciuitatis distrahendis, l. apud Iulianum, §. fi. ff. de legat. 1. in testamentis condendis, l. fi. C. de testam. in sindicis eligendis, & constituẽdis, l. item eorum, in prin. ff quod cui vni nom. item in assumentibus decurionatum, l. nõ tantum, § fi ff de decur in edictis proponendis. & vocandis absentibus, c in causis § capitulũ extra de elect. Luc de Pen. in l 2. C. lib. 10 de decurio. de viribus consuetudinis dixi sup. in præ lud. & amplius, vide pulchre Luc de Penn in l. missi opinatores, C. de exact tributo. libro decimo.
70 † Extractæ sunt ex originali, quod seruatur in Archiuo, &c. archiuus dicitur ab arca, siue ab arcendo, vel ab archa, quæ est testificatio, & dicitur archiuus, vbi publicè conseruant scripturæ.

pturæ in Authenti. ad hæc, C. de fi. instrumen. & idem, quod armarium publicum, & quicqnid sumitur ex eo, fidem facit, trigesima quęstione prima, cap. peruenit, † & publicum habet testimonium, in Authen. de his qui ingre. ad appella. § si vero, collat. quinta, glo consuetud Napolit in procem. in dicto verbo Bello. consilio quinquagesimoseptimo, numero vndecimo Octaui Cacheran. in decisione Pedemont. 69 per totam. Vnde acta capitularia,
72 † & ciuitatis, alieque scripturæ extractæ a publico archiuo, atque exemplate, fidem faciunt plenissimam in fauorem etiam ipsius ciuitatis, & capituli, si archiuus publicus sit, & soleat custodiri per officialem, seu deputatum, vt per Bartol. in dicta Authenti. ad hęc, & in Authenti. At si contractus, C. de fide instrumentorum, & per doctores in capitulo cum causam, extra de probat. & in capitulo ad audientiam, de præscriptio. vbi Felyn. columna quarta, & quinta, facit decem pulchras conclusiones, & Hippoli. in consilio quadragesimo tertio, columna tertia, & in repetitio rubricę, C. de probatio. columna quinquagesima octa-
73 ua † faciuntque tales scripturæ notoriam pro-
74 bationem, † & quamuis exempla seu copiæ fidem non faciant regulariter, tamen hoc limitatur nō procedere in exemplo reperto atque exemplato ex publico archiuo, vt per Angel quem sequuntur Alexand. Iason. Deci. & alij in Authent. si quis in aliquo documento, C. de edendo, quoniam tale exemplum fidem
75 facit, id præsertim si capitulum, † vel ciuitas non sponte. sed coacti ex mandato superioris sunt illa exhibere vt per Nicola Bello in præalleg. consilio quinquagesimoseptimo a numero vndecimo, cum sequentibus, Bald. consilio centesimoquinquagesimosecundo, volumine quarto, & Milis, in verb. Scriptura, ex archiuo.
76 † Et mirum videtur, quod non ponatur Data, nomen regnantis, vel indictio, quæ in lege videntur requiri, vt per Ioann. And. & alios. in procem sexti, in fi in verbo. Data, vbi vide distinctionem anni per menses, nonas, idus, & calendas, & quando incipiat annus, vide text. in l. Publius, ff de conditionibus, & demonstr. de quo vide Alexand. in l. de diuisione, ff soluto matrimon. Grat in respon. centesimotrigesimoprimo per totum, vbi ad multas infert quæstiones, & pulcherrimas decisiones, ad quas breuitatis causa lectorem reiicio An au-
77 tem attendatur in rescriptis data, † quę fit in primo, an vero Data secunda, vbi alius interim reperitur impetrans, vide Rebu in praxi. bene-
78 nefi. in titu. de gratia. seu rescripto † Rationi congruit. numero vigesimoprimo & in mandato an attendatur tempus datæ an præsentationis? per eundem. in tit. de clausi. manda numero quinquagesimosecundo, & in tractatu concordan. in forma manda. & omissio datę
79 in bulla purgatur eam rescribendo, † per eundem in tit quæ oppo. possint contra bullas, numero vigesimosexto. & vide de his Bartol. in constitu ad reprimendum in fine, in verb. Data, & per scrib in fine procem. Instituti.
80 † Et quando attendatur Data literarum Papæ. vide Archidiac. in Summa vigesimaquin-
81 ta, quæstione secunda. † & attenditur regulariter tempus Datæ, non præsentationis nisi in multis casibus not. per Felyn. in capit. capitulum. columna secunda. de rescript. & in capit. eam te, columna antepenultima. eodem titu.
82 † Illud tamen nota, quod datur pro regula, quod cum priuilegia non continent in se aliquid perfectum. quo ad initium inspicitur tēpus Datæ, quo vero ad executionem requiritur, quod priuilegium exiuerit de Cancellaria: Cum vero priuilegia cōtinent in se actum perfectum, statim signata supplicatione gratia est perfecta, & plenum ius quæsitum vt per Bald in l. falsus, columna sexta, versicu & primo quæro, C. de furt. & tempus datę tunc inspicitur, per textum, in dic. capit. capitulum Sanctæ Crucis. De rescript capit. eum qui, de præbend. in sexto Luc. de Penn. in l. prima, C. de præfec. præto vrbi. & magi mili. Ludo. Ro-
83 ma. in consilio 298. numero 2. † Dies tamen non est de substantia, nisi in instrumentis publicis, atque in libris rationum, Bald. in rubri. C. de fide instrumentorum. columna octaua, Alexan. consilio 170. Viso processu, columna tertia, licet alias scriptura priuata diem non re-
84 quirat, l penultima, § idem † quæsijt, ff de pign. Catelli Cotta in suis memor. in verbo. Dies in libris nisi quæstio pendeat de tempore vel loco. Bal in consilio 354 quæritur, num. primo, vol. 3. Ioan. Pet. de Ferr. in for opposi. cont. instru in glo. quod negatur, numero nono, & de eorum fide, scilicet librorum rationum, vide plenissime per Iacob. Menoch libro secundo, Cent. prima casu 91. de arbitr iudi. quæstio. & ibidem, casu 93 & quid in epistola quam fidē facit pro vel contra scribentem, ibidem, casu 94.
85 † Factum, Adde a maiori parte, dicitur factum ab omnibus, vt per text. & ibi omnes, in l. quod maior, ff. ad municipal. vide Soci in regul. 143 factum, qualiter autem dicatur maior pars, dic vt per Bartol. in l si vnica, tertia quæstio ff de re iudic. Deci & Felyn. in c. cum omnes, numero decimoseptimo, & vigesimo. de constit Cagnol. in l aliud, §. refertur, numero 10 12 ff de regu iuris, Crot. in l quarta, §. Cato. numero 152. Marsil singul. 37. Corset. in verb. vniuersitas. Roman. sing. 44.

ADDITIONES.

ADDE in textu. ibi. pignori dederit, quod pro uno pignore potest dari aliud æquè idoneum. l si Titio, ubi glo. ff de pignor. quam commendat Decius in reg plus cautionis, ff. de reg. iuris, & ubi unum petitur, in alio condemnari potest in casu, quo petitum præstari non potest, Bal. in l. fideicommissa, §. si seruo, ff. de lega. 3. & casus in quibus aliud pro alio inuito

inuito creditori solui possit, ultra alios, uide per Mantuam in eius collectaneis iuris ciuilis, ad secundam. ff. ueteris partem in l. 2. §. mutui datio, ff. si cer. pet.

Adde circa numerum 63. quibus in rebus permutatio sit similis emptioni, Connan. lib. 6. commentar. iur ciuilis. cap. 5.

An autem priuata scriptura requirat diem, uide ad partem negatiuam cum multis limitationib. Rebuf. ad cô. ti. regias in trac. de chyrogra & cedula. recognit. in præfatio. numero 85. uersiculo, septimo quęro, an in scriptura priuata.

Adde circa numerum 67. in quæstione illa, quid operetur confirmatio Principis in istis consuetudinibus, ultra per nos allegata, Pet. Rebuf. ad const. regias, tomo 3. tit. 1. de consuetudi. art 2. gl. 20.

Adde, quod vxori petenti dotes tam pro alimentis, quam litis sumptibus prouidetur, l. penultima, ff. vt in poss. lega. Barto. in l. si neget, ff. de liber. agnosc. Specul. in titu qui filij sint legit. §. primo versicu. quid si meliori, & hoc siue de dote agatur principaliter siue incidenter, Rebuff. ad Constitu. regni, de senten. proui artic tertio, glos prima in finalibus verbis, præstita cautione de restituendo, l. tertia, §. si emancipatus, ff. de collat bonor. l. sed & si is. §. an autem ff de Carbon. edict. l. prima, C. illo titu Rebuff. vbi supra artic. primo glo quinta, numero vndecimo, versic. octauo solet iudex, non tamen huiusmodi prouisio fit contra tertium possessorem, sed contra hæredem mariti, vt per eundem, Rebuf. vbi supra art. tertio, glo. 1. numero 25.

CON-

CONSVETVDINES MAGNATVM.

ET quoniam præter has, de quibus supra meminibus, consuetudines, sunt nonnulli proceres, & Magnates, qui contrahunt matrimonia, constituunt dotes, & dotaria more magnatum, iccirco continentiam illatum inserere hic opere pretium esse duxi, & continet hic mos obseruantiam iuris communis, vt dicit Anto. Capy. in decisi. 176. num. 17. Adden. ad Afflict. in decisi. 237. in fi. Do. Ioan. Franci. de Ponte, in consil. 35. nu. 7. vide Minad. in consti. Regni, in aliquibus in 4. notab. num. 4. & D. de Ponte, consi. 31. in prin.

ADDITIONES.

Adde, mos magnatum est quædam consuetudo, seu forma viuendi inducta inter barones Regni D. Regens de Ponte, consilio 35. numero primo.

Additio, Barones in regno induxerunt hunc morem magnatum, sed qua authoritate suffulti, vide D. Fabi. de Ann. in consilio 118. numero 8. volumine 2.

Add Si tamen fuit contractum matrimonium isto more magnatum, nil tamen est expressum quo ad successionē tunc statur primæ consuetudini loquenti de successione, & sic fuisse decisum in causa D. Mariæ de Aualos testatur D. Fabi. de Anna in consi. 128. col. 2. nu. 5. vol. 2.

RVBRICA.

CONSVETVDO vsusque procerum, Comitum, Baronum, & Magnatum huius Regni Siciliæ citra farum in acquirendis testamentis, ac restis, & dotibus secundum vsum prædictum traditis, nec non de dotario seu tertiaria restituendo, seu testando, & acquirendo.

CAP. I.

IMPRIMIS si mulier nupta à patre secundum dictum vsum, moriens absque liberis ex eodem matrimonio intestato viuente patre, restitutio dotium debet fieri ipsi patri: Si vero patre præmortuo similiter intestata, dotium restitutio fiat proximioribus in gradu ex linea paterna.

CAP. II.

ITEM si mulier nupta à patre secundum dictum vsum moriens absque liberis fecerit, & condiderit testamentum, potest de suis dotibus patre mortuo in totum legare cui voluerit: sin autem pater superstiterit, non potest aliquo modo de aliqua parte ipsarum dotium testari.

CAP. III.

ITEM si mulier nupta, vt supra, & secundum dictum vsum moriens filijs superstitibus vno, duobus, vel tribus, patre superstite, potest de dotibus suis testari in totum, legitima ipsarum dotium dictis filijs derelicta: quæ in casu præmisso intelligitur tertia pars: Et sic de duabus

bus tertijs partibus dotium testari potest. Si vero superessent quatuor filij, seu plures, mulier ipsa testari potest tantum de integra medietate dotium, legitima ipsis filijs semper salua, quæ in casu præmisso est integra medietas dotium.

CAP. IIII.

ITEM mulier nupta, vt supra dictum vsum, & moriente testata, vel intestata superstitibus liberis viro superstite, & deinde aliqua mora post obitum ipsius mulieris morientibus suis filijs, pater succedit dictis filijs morientibus in pupillari ætate, vel ab intestato quandocunque de dotibus eorum maternis.

CAP. V.

ITEM mulier nupta, vt supra moriente viro superstitibus liberis nulla per eum in suo vltimo testamento dictis suis liberis facta substitutione pupillari, mater admittitur ad successionem filiorum morientium in pupillari ætate, vel ab intestato in bonis hæreditarijs paternis mobilibus Burgensaticis, & feudalibus.

CAP. VI.

ITEM si mulier nupta à fratribus, seu alijs personis secundum dictum vsum absque liberis intestata moriens, restitutio fiat dictis fratribus seu personis eam dotantibus; fratribus verò seu præmortuis, proximioribus in gradu ex linea paterna seu materna illorum à quibus dotata fuit, restitutio dotium prædictarum fieri debet.

CAP. VII.

ITEM mulier nupta à fratribus, vt supra moriens superstitibus liberis in numero, vt supradictum est, potest testari de dotibus suis modo, vt supra.

CAP. VIII.

ITEM si mulier nupta, vt supra à dictis fratribus moriens fratribus superstitibus absque liberis derelictis, potest de dotibus omnibus testari, & legare cui voluerit.

CAP. IX.

ITEM mulier nupta secundum dictum vsum præmoriente viro absque liberis ex eodem matrimonio lucrifacit dotarium, quo ad plenum dominium, idest vsumfructum, & proprietatem: si verò vir moritur vxore superstite superstitibus liberis, dicta vxor lucrifacit dotarium, quo ad vsumfructum tantum propter existentiam liberorum.

CAP. X.

ITEM mulier nupta moriens liberis superstitibus ex eodem matrimonio, non potest dictis suis filijs in pupillari ætate, vel ab intestato quandocunque sine filijs aliquem substituere in successione suarum dotium, quod secus est in viro.

SVMMARIVM.

1 *Magnates in multis locis vocantur nobiles.*
2 *Magnatis nomen neque apud antiquos, neque modernos iurisconsultos erat in vsu.*
Nisi quod tantum de eo sit mentio in c.ex multa.§ secundo quaesiuisti.extra,de voto nu.3.
Et idem significat,quod proceres,summates, & optimates,nu.4.
5 *Optimates quare sic dicti.*
6 *Nobiles qui propriè vocentur.*
7 *Magnates sub quibus titulis,& nominibus comprehendantur,& nu seq.*
9 *Nobiles quomodo,& in quibus differant à Magnatibus.*
10 *Nobilitatis praerogatiuae multae.*
11 *Impetratio beneficij pro nobile,vt valeat,requiritur nobilitatis nominatio.*
12 *Nobilis & illustris matrimonium simpliciter contrahens, non censetur contrahere secūdum consuetudinem Auersanam.*
Etiam si esset persona Regis,nu.13.
14 *Magnatum consuetudo in dotis restituendae promissione.*
15 *Testes contra Magnates non omnes admittuntur.*

1 MAgnates in†multis locis vocantur nobiles,vt Florētiae,vt per Bar in l.1.col.fi.C.
2 lib.12.de digni quo vocabulo nullus antiquorū vsus est,nec apud nostros iuriscōsultos, nisi
3 ꝙ de eo meminit tex.in c ex multa,†§.secundo quaesiuisti,ext.de voto,quamuis,& nobiles, &
4 magnates vtrosq;† simul iungat,sed idē ꝙ proceres,sūmates,& optimates significat, Tiraq ī
5 trac nobilitatis,c.37.nu.31.quasi optimi existētes, & meliores in ciuitate, atq; honorabiliores secūdū Archid.in c fundamenta, de elec.ī
6 6.eos tm̄ nobiles intellige,† qui in aliquo potētatu siue baronia, vel qui aliqua regalia possident:vt voluit Bal loquens de priuilegio,vt qs
7 possit legitimare filios Magnatū,vt hi tm̄†comprehendant̄ in c.innotuit, col. vlt ext.de elect.
8 qui Capitanei in Lōbardia titulati, † seu Barones in regno vocant̄ secūdū Alber in l. qui indignus ff.de senato quae aūt dr̄ia sit inter nobi
9 biles,† & magnates, seu inter mores vtriusq;, latissime scripsit Moder.super consue Neapo. in cōsuet si quis, vel si qua, De successi ab intesta & vide Afflic.in decis.237 qui formā tradit stipulandi secundū morem nobiliū habet.n.
10 nobilitas†praerogatiuas suas ita,vt impetranti
11 beneficiū†necessariū sit mentionem facere de nobilitate,alioquin nō tenet impetratio, secūdum Host & Bal. in c.ad aures,per illū tex.ext. de rescrip.dissentiētibus tn̄ Io And. Pan Fely. & Dec ibi. vide ibi Ripā. Sed cū hę sint iura q̄dā singularia & paucis contingentia,ad opus
12 cęptū p trāseo,illud tn̄ nō omitto,ꝙ†cōtrahēs matrimoniū quamuis magnus, & illustris,nō censet̄ secūdū hunc morē contrahere, nisi ex primat̄,sed secūdū iura cōia regni,& secūdum consuetudines generales circa dotes.earū con stōnē,lucrifactionem, & rōnē secūdū And.de Iser in rub de consue. recti seu quib ligatur ēt
13 persona†regis, vt ibi dicit refert.& sequit̄ Ant. Capy.in c. imperialē,in princ.col.17.cum seq. vbi infert ad multas qōnes pulcherimas. Illud ēt notatu dignum est, ꝙ quamuis de iure cōi promissio dotis per maritū restituendę,sit simpliciter facienda , nec sit astringendus maritus promittere restōnē dotis si matrimoniū fuerit solutū morte mulieris sine liberis , vel cum liberis decedentibus in pupillari aetate,hoc tn̄
14 non procedit stante†hac consuetudine magnatū,de qua supra,vt per Bar.in l 2 col.fi.vers sed cum hodie. Adde quę pulchrè allegat in cons. 37.Dec loquens de statuto Florentino puniēte magnates tenentes insignia consortium in eorū domibus Nec contra hos Magnates ad-
15 mittunt̄ passim oēs testes,vt per constit.regni prosequentes,de testimo.rusticorum.

ADDITIONES.

ADDITIO. Si tamen Magnates cōtrahant nullo alio expresso, an videant̄ contraxisse secundum istas consuetudines, an vero more magnatū ? dic plene,ac referte vt per D.Fabi de Ann.in eius sollemni cōsil.2.vol.1.

Additio, an quis possit contrahere secundū matrimoniū iuxta hunc morem magnatū, in casu, quo primum matrimonium cōtractum est secundum consuetudines ? vide D.Fabi.de Ann.consi.79.vol.1.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo vnius non trahitur ad aliam.*
2 *Prouincia quaelibet suo sensu abundat.*
3 *Ciuitates multae Regni vtuntur promiscuitate.*
4 *Promiscuitas quid.*
5 *Promiscui vocabulo vsus fuit Bal.*
6 *Substantia est indiuidua,cuius effectus est indiuiduus.*
7 *Maleficium commissum in confinio duarum vniuersitatum,potest vtriusque sindicus denunciare.*
8 *Promiscuum ad instar est duorum sociorum.*
9 *Pedagium in promiscua iurisdictione, est commune.*
10 *Occupantis melior est conditio in inquirendo de maleficio in promiscua iurisdictione commisso.*
11 *Occupare dicitur,qui totum vsurpat.*
12 *Iurisdictio dicitur occupari,vbi praeuentio facit ius.*
13 *Conditionem implere prodest solum implenti.*
14 *Iurisdictionem exercere prodest solum exercenti.*
15 *Praeueniens solus dicitur iurisdictionem exercere.*
16 *Potestas vtriusque loci potest cognoscere de maleficio commisso,in loco medio vtriusque.*
17 *Iniuriam pluribus factam,vnusquisque suam prosequi potest.*
18 *Vniuersitas qualibet tenetur insolidum de furto in via communi duorum locorum commisso.*
Vna tamen soluente alia liberatur,nu.19.
20 *Commune quod est,quando priuatum efficiatur.*
21 *Damna clandestina quando ab vniuersitate emendari debeant.*
22 *Immunes à collectis,an censeantur etiam immunes à damnis,& homicidijs clandestinis,pro quorum emendatione vniuersitates tenentur.*
23 *Territorium Auersanum est promiscuum cum territorio Neapolitano.*

De

De Promiscuo usu territorij, & quid id sit.

HABET haec ciuitas promiscuũ territo-
riũ conterminũ cum territorio fidelissi-
mę ciuitatis Neapolis: quõ autem, & in quo
consistat ista promiscuitas bene sciẽdum est,
1 non quo ad cõsuetudines cũ cõsuetudo vnius
non trahatur ad aliã gl. in l. 1. C. quae sit lon. cõ
2 suet. & qualibet prouincia † abundet suo sen-
su, c. vtinam, dist. 76. quemadmodũ pleraeque
3 alię ciuitates Regni vtuntur hac † promiscuita
te, & habẽt similiter territoria promiscua, sed
4 quid operetur, & quid sit? dic, ꝙ nil aliud † est
promiscuitas, nisi quando vnius rei vsus inter
duos est promiscuus, & ponitr exemplũ in via,
quae est inter duas ciuitates per quam viam fit
iter per currus vtriusq; ciuitatis, cui debeat ap-
plicari haec via tangit Bal in l. si plures, C. de cõ
5 di. insert. vbi inquit, ꝙ via † erit in promiscuo
vsu, nec diuidi põt qm̃ quęlibet pars diuisa es-
set inutilis ad exercitium viae, & cuius effectus
6 est indiuiduus, eius † substantia est indiuidua,
arg. l. cuius effectus, ff. de reg iur. & maleficia
vtriusq; vniuersitatis potest vtriusq; syndicus
7 denunciare, nec test curandũ in qua parte vni-
uersitatis, vtrum versus vnũ territorium siue
latus ꝗ alterius, qm̃ tota via est in promiscua
8 iurisdictione ad instar duorum † sociorum, vn-
de si transeuntes per illam viam debent solue
9 re, pedagium erit cõe, quia † ex re promiscua,
& cõi prouenit: in inquirẽdo tñ maleficio me
10 lior † est conditio occupantis, & occupare dr̃,
11 qui † totum vsurpat, & tñ hic habetur occupa-
12 tio iurisdictionis † vbi praeuentio facit ius arg.
13 l. 1. ff. de offi consul. sicut impleret † conditionẽ
prodest solum implenti, l. si plures, C. de cond.
inser. ita exercere iurisdictionem prodest solũ
14 exercenti, † & solus praeueniens † dr̃ iurisdictio-
15 nem exercere. Vel poni põt exemplum si in
medio duarum ciuitatũ sit locus, & ibi fiat ma
leficium, ꝙ potestas, & magistratus vtriusq; ci
16 uitatis potest cognoscere, † quia eius territoriũ
offenditur, l. 1. in fi. & l. si vero §. ꝙ si ex meridia
no ff. de his, qui deie vel effude. & sic non est
melior conditio praeuenientis sicut iniuria fa
cta pluribus, vnusquisque suam prosequitur
17 † iniuriam, & è cõuerso si vniuersitas tenetur
emendare furta in suo districtu, & in via cõi
duarum vniuersitatum esset cõmissum furtũ,
18 quaelibet vniuersitas tenetur insolidum, † sed
vna soluente alia liberatur, vt in dictis iuribus
19 proxime allegatis, † & sic quod commune est,
20 priuatum efficitur actiuè, † & passiuè in istis in
diuiduis, vt per Bal in loco praeallegato, & Bar.
Cępol. de serui. rusti. praedi. titu. De seruitute
vię, quaest. 18 num. 32. vide aliquid per Aret. in
tracta de malefi in verbo, fama publica pręce-
dente, quaest. 12. & ibi addentes. Quae faciunt
ad ea, quae dicta sunt in constitutione Regni,
Si damna clandestina, quod damna clandesti-
na debeant emẽdari ab vniuersitate, in cuius
territorio, & districtu datum est damnũ, quan
A do homicida vel damnum dans ignoratur, se-
21 cus † si scitur, vt per Alex de Imola, in consilio
114. vol. 3 Conferunt praemissa ad possessores
22 bonorum, † qui sunt immunes a functionibus
fiscalibus, seu collectis si possident ea in terri-
torio Neapolitano: sed si extra territorium
Neapolitanum, tunc pro illis tenetur, non sic
si possideant in territorio Auersano, quod est
promiscuum, quoniam non tenebuntur, vt
23 possessores, † & bona tenentes prout sic sem-
per fuit obseruatum, & decisum denique in
Regia Camera summariae.

SVMMARIVM.

1 *Allodialis aut est, aut feudalis omnis res.*
2 *Allodialis res quae dicatur.*
3 *Dominium integrum plenaque proprietas, quae dicatur.*
4 *Proprium & liberum, quod dicatur.*
5 *Potestas libera cuique est data disponendi de re sua propria ad sui libitum.*
6 *Allodium domino, vasallo feudum res dicitur.*
7 *Proprietas, & directum dominium domini est.*
8 *Allodium dicitur infeudatum, & ponitur quid diuersum à feudo, & nu. 9.*
10 *Ciuitas Auersae in feudalibus habet quaedam specialia.*
11 *Vasallus de feudo nullo modo disponere potest.*
Immo nec transigere, nu. 12.
Declaratur tamen, vt nu. 13.
Nec etiam compromittere, nu. 14.
Etiam de vita & militia more Francorum, num. 15.
Limitatur tamen, vt nu. 16. 17.
Sed nec etiam potest diuidi, nu. 18.
Cum declarat one nu. 19.
Nec donare potest, nu. 20.
Declaratur, nu. 21.
Nec permutare nu. 22.
Nec alteri locare, nisi ad modicum tempus, num. 23.
Nec subinfeudare nisi vt ibid. nu. 24. & 25.
Nec seruitutem aliquam super eo constituere, num. 26.
Omneque commercium super feudo citra domini consensum, est prohibitum nu. 27.
28 *Feudi alienatio, vna cum iuramento, hypotheca bonorum, pęna & omnibus accessorijs, nulla est.*
29 *Vasallo feudum alienanti datur facultas reuocandi, & veniendi contra factum proprium.*
30 *Feudum alienatum per uasallum dominus potest reuocare.*
31 *Alienatio feudi per vasallum facta, non potest decreto iudicis roborari.*
32 *Feudum non potest nedum per vasallum alienari, sed nec super eo executio aliqua fieri: secus tamẽ in fructibus.*
33 *Ciuitas Auersae habet priuilegium, vt possit disponere de rebus feudalibus, prout de allodialibus.*
34 *Feuda in Francia sunt redacta ad instar patrimonialium, & allodialium.*
35 *Feuda ferè omnia in regno sunt hęreditaria: & quibus casibus vti allodialia censeantur, & nu. 36.*
37 *Alienationi feudi in quibus casibus Rex teneatur consentire.*
38 *Alienandi feudum potestas data non comprehendit personas à iure prohibitas.*
39 *Alienandi priuilegium quid operetur in feudis?*
40 *Priuilegia Auersanorum in materia feudali quomodo in-*
telligenda,

telligenda, & quid operentur, & nu. 41. & 42.

43 *Bona fere omnia feudalia Auersanorum sunt burgensatica.*

44 *Consuetudo in re feudali, ut efficiatur burgẽsatica, per 30. annos inducitur: & è conuerso, & nu. 45. 46. 47.*

48 *Vasallus non liberatur à fidelitate, & pœnis felloniæ, licet bona feudalia fuerint in burgensatica mutata.*

49 *Feudalia bona respectu domini non mutantur in burgensatica, sed suum primæuum retinent nomen.*

50 *Feudum ad dominum reuersum, non est amplius feudum.*

51 *Res sua nemini seruit.*

52 *Seruitas in re propria non datur.*

53 *Dominus dando bona simpliciter, aliàs in feudum, data, non censetur in feudum dare, sed bene in emphyteusim, vel donationem, & nu. 54. & 55.*

Etiam si esset castrum, & concederetur Ecclesiæ, nu. 56.

57 *Bona feudorum redditia sunt in territorio Auersæ.*

58 *Bona redditia feudo possunt vendi tanquam libera.*

59 *Priuilegium de bonis redditijs vendendis habet Ciuitat Auersę.*

60 *Bona redditia non sunt feudalia, sed tantum eorum redditus.*

Quinimo sapiunt naturam contractus emphyteutici, nu. 61.

62 *Dominus feudi solo redditu debet esse contentus.*

63 *Bona emphyteutica fisci alienantur etiam domino non requisito, saluo redditu.*

64 *Feudi natura quæ sit, & nu 65.*

66 *Natura à subiecto non separatur.*

67 *Consuetudo, & vsus informant contractum.*

68 *Ius longobardorum in regno est ius commune.*

99 *Longobardorum iure omnes pariter succedunt.*

70 *Ius Francorum in dubio non præsumitur, ubi uiuitur alio iure.*

71 *Francorum iure in Ciuitate Auersæ uiuitur, & in dubio sic præsumitur.*

72 *Ciuitas Auersæ nunquam uoluit uiuere iure longobardorũ.*

73 *Emphyteutica natura tendit ad diminutionem feudi.*

74 *Consuetudo in Ciuitate Auersæ dandi bona redditia feudo in naturam emphyteuticam, & è conuerso, & num. 75.*

76 *Consuetudine induci potest, ut bona feudalia conuertantur in naturam emphyteuticam, & è conuerso.*

77 *Consuetudo est altera natura.*

78 *Priuilegium Auersæ, quod omnia bona particularia feudorum sint libera, & possint libere alienari, & nu. 79.*

80 *Concessio facta censetur secundum naturam, & conditionẽ bonorum, & non aliàs, & nu. 81.*

82 *Probatio, quod res ipsa sit de feudo, incumbit domino.*

83 *Dominus feudi non potest concedere bona particularia feudi in naturam emphyteuticam, nisi vbi est consuetudo.*

De materia feudali quædam propria ex priuilegio, vsu, antiqua præscriptione circa eam.

1 OMNIS quippe res † distinguitur in allo-
dialem, & feudum. Allodialis res seu allo
2 dium in summa dicitur, † quæ possidetur iure
proprio, non feudi, nec emphyteutici, nec cen
sualis. sicut qui prędiũ optimo iure possidet,
3 idest plenam habet, absolutamque † proprieta
tem, integrumque dominium, quale ab initio
ex distributione dominis contigit, l. ex hoc iu-
re. ff de iusti. & iure, de quo verbo satis conten
dit bude in priori. anno ad pand in l Hæren-
4 nius, ff. de euict. † Vnde proprium, & liberum
dicitur, quod a nullo recognoscit, nisi a solo
Deo, secundum Iaco. Alua. in § inter filium si
de feu fuer contr. inter domi & agna. vbi text.
meminit de allodio & per Iac. de Beluis Nic.
de Neap & Bald. in cap 1. de allodi. in vsi. feud.
cuius rei libera est cuique disponendi, & alie-
5 nandi † potestas, etiam, quod alterius iurisdi-
ctioni sit subiecta, vt per Bald in dicto capit 1.
de allod. & in l a procuratore. C. manda. Hoc
si datur in feudum vassallo, aliam recipit ap-
pellationem in recipiente, quia quod allodiũ
6 est domino, id vassallo † feudum est. quoniam
7 proprietas, & † directum dominium est do-
8 mini. Inde allodium † dicitur infeudatum, in
9 §. 1. de allodiis † Itaque allodium ponitur, vt
quid diuersum a feudo gloss. in l ingenuum,
ff. de ingen manu. gloss in l. at si quis, §. sed in-
terdum, in verbo. oportebit, ff de relig. & sum
pti. fune. & de his dictum est in superioribus
in occurrenti materia consuetudinum no-
10 strarum. Habet enim in feudalibus † quæ-
dam specialia ciuitas Auersæ. Cum enim de
iure communi feudorum, & constitutionum
11 regni non possint † de feudo rebusque feuda-
libus, nec inter viuos, nec vltima voluntate
disponere capitulo, imperialem, de prohi feu.
ali. per Frider. nec pignori, vel hypothecæ su-
biicere, vt ibi dicitur, & per Soci consilio 19.
in verbis prædictis, Cassan. titu. 3 §. 8. nisi in cer
tis casibus per eundem notatis ibidem, nec
12 † de feudo transigere, feudum tamen apud
possessorem dimittendo in fraudem, uel col-
lusionem, secus si sincere, ut l. si pro fundo,
C. de transa si iura uassalli non essent liquida,
ut per Bald in cap Imperialem, secus etiam si
13 per transactionem † feudum retineret neque
in alium transferret, Alexan consilio 129. col.
2 uol. primo, Ias. in l. nulli, in prima lectu. ff. de
transac. uide Bald. in cap. 1. de contr. inter uass.
14 & alium. † Nec de feudo compromittere, ut
per constit Constitutionem diuę memoriæ,
de prohib. feu alien. Iul. Clar libro 5. recepta.
senten. titu. de feud. quæstio 39. etiam de uita
15 militia a † primogenito successore feudi, secũ-
dogenito excluso secundũ morem francorũ,
in uim alimentorum, seu quasi legitimę in
feudo debitę consequendorum, ut per Afflic.
16 in decisio 42. nisi de modo, & quantitate, plu-
ri, uel minori alimentorum, seu uitę, & mili-
tię agatur, tunc enim quia non de portione
17 feudi agitur, † compromitti non prohibetur.
ut per add. in d. decisio 43. Afflict nec diuisio
18 † si per diuisionem ad extraneum pars feudi
19 transferretur, † uel feudum de sui natura secũ-
dum morem francorum indiuiduũ, diuidere-
tur, uide Cassan. super consuet. Burg. tit. 3. §. 8.
20 car 118. col 3 uersic uidendum est ergo, † nec
donare, ut ibidem per eundem, colum. 4 circa
princ. uersi quid autem. Nec etiam in dotem,
21 dare nisi det inæstimatũ, † & sine pacto de lu-
crando, ut per Andr. de Iser. in capitulo, 1. §.

donare

donare quali. olim feu. poter. alie. Iul. Clar. in §. feudum quęstio 16 Cassan in consuetudine
21 Burgun tit. 3. §. 8. num. 29 nec permutare, † vt per eundem Cassan vbi supra, numero 31 ne-
23 que alteri locare nisi † ad modicum tempus, vt per Andr in cap. Imperialem, col. 1 de prohi. feu ali per Frider. Clar. in § feudum quæst. 31. Cassan tit. 3. §. 8. num 28. nec subinfeudare,
24 † nisi excadentialia tantum, & quæ scilicet solita sint subconcedi, vt dicta constit. Constitutionem diuæ memorię, in fi & tribus concur-
25 rentibus † primo si sincere, & bona fide secundo si fiat subinfeudatio homini paris, vel similis conditionis tertio, sub eisdem pactis, & cōditionibus, vt per Cassa ad consuet. Burg tit. 3.
26 § 8. num. 16 27. nec † seruitutem super feudo constituere, cap 1. §. quid ergo, de inuesti. de re.
27 ali. facta, & conclusiuę † omne commercium super feudo citra domini consensum est prohibitum. c. 1. de prohib feu ali per Lothari. &
28 facta alienatio corruit † vna cum iuramento, hypotheca bonorum. pœna, & omnibus accessoriis tanquam non iure facta, l. non dubium, C. de legi. glo & Docto. in dicta constit. Regni, Constitutionem diuę memoriæ, data
20 tamen potestate † ipsimet alienanti iure proprio reuocandi, & contra factum proprium veniendi, vt in dicta constitut dicitur expresse non obstante iuramento & pœna in instrumento alienationis adiectis, & eo in reuoca-
30 tione negligente domino † reuocandi atque ad se feudum applicandi, vt per Andr in dicta constit regni, & in capit. 1. de vass qui contra consti. Lotha. & per Afflict in decisio 265. nu-
31 mero 67. nec talis † alienatio decreto iudicis roboratur, l. obligationes, ff de acti. & obliga. & per ibi Docto imo nec executio, vel pignus
32 iudiciale super feudi † proprietate fiat, vt per Andr. in capit. primo, §. quid ergo, de inue. de re. alien facta, licet secus in fructibus, & in iurisdictionalibus suspendatur iurisdictio. Anna singular 180. Frecci libro tertio, suffeud in differen. quinta His igitur sic de iure communi, & constitutionum regni sic stantibus Auer-
33 sani tamen † habent priuilegium, † vt possint disponere de rebus feudalibus æque, vt de propriis allodialibus, & Burgensaticis, vt testatur Paris de Puteo, in tractat de re integr. feu. in quæsti An si dominus, cart 63. nec videatur mirum. neque nouum cum in Francia feuda
34 sint redacta ad instar patrimonialium, † & allodialium, vt per Gugliel de Benedic in capit. Raynutius in verbo duas habens filias, extra de testamen Cassan. in consuetudine Burgun. tit tertio, §. 8. numero 52. hoc est in plena & libera facultate, & dispositione feudatariorum quemadmodum sunt alia bona patrimonialia vt testatur Ioan. Faber insti. de legi. patrotute. circa fin. & de rerum diui. in fine principii, & de emptione, & venditione De actio. in § item seruiana, columna duodecima, & in authen. ingressi. C. de sacrosanctis Ecclesiis. Petr. Iaco in sum. de caus ex qui. feu ami. columna 3. versi. hodie vero, Guid. Papæ, quæst. 133. 230. & in consilio 18 super casu, colum. 2. Iat in L. de quibus, colum 16. num. 6 ff de legi. Deci. consil. 208 colum. 2. num. 9 & consilio 169 colum 3 num. 8 & consilio 586 colum. 2. & consil 690. Guid. de Benedi in cap. Raynutius, in verbo vxorem nomine Adelasiam, numero 182. extra de testamen Ripa, libro 1. de legi responsi. numero 60. Bertran. consilio 15 columna 3. numero 16. volum. primo, Tiraquell. in tra. retracta proximi, §. primo, gloss 3. numero 11. & hoc nedum in gallia verum in multis partibus Italiæ procedit, & præsertim Mantuæ in qua viget hæc cōsuetudo, vt testatur Deci. in consi. 586. sunt qui idem asseuerent vigere in Regno, vt per Afflic in decisi. 140 sed in hoc male allegatur non enim hoc dicit, sed quod in regno omnia ferè feuda sunt hęreditaria,
35 idest, transeunt ad † successores cum qualitate hęreditaria non antē, vt possint alienari, vel hypothecari absque domini assensu veluti patrimonialia, seu allodialia inter quę maxima est differentia, quæ tamen sanè sunt intelligēda, vt stante præmisso priuilegio disponendi prout de aliis bonis disponunt, non tamen in
36 cæteris erunt allodialia, † sed adhuc remanent feudalia, quoad alias conditiones, onera apposita ex tenore īuestituræ. vel ex lege Regni. vel consuetudine, nec possit alienari in ecclesiam vt per gl. & Host in cap fin de reb eccle. alien. vel non, Bal. in prælud feud. diuisi 8. Deci consi. 185 Franc Are consi. 14. quicquid aliter sentiat ipse Bal. in Authen. nisi rogati, C. ad Trebell & in l. 1. C. si a non compe. iudi Camera. in c Imperialem, in prin car. 36. colum 4. lite. T, & talis inuestitura cum potestate disponen-
37 di, † vel priuilegium intelligatur in casibus, in quibus Rex tenetur alienationi feudi consentire de quibus. in c imperialem, §. illud quoq; De prohib feu alie. per Frider. vt illa verba intelligantur ciuili modo secundū And. de Iser. in c. 1. qui succ. tene & in tit de con. inuestit. & in tit. de capi. qui cur. vend. in § & iterum. Non
38 tū dicta potestas alienandi feudū † simpliciter data operabitur. ꝙ possit alienare personis a iure prohibitis, de quibus, in c. 1. de prohib feud. alie per Frider & in cap primo, de prohi feud. alie. per Lotha § si quis vero, operabitur tamē
39 istud priuilegium, † vt dominus feudi teneatur assentire alienationi feudi, per nota in cap. primo, §. fin per quos fiat inuesti. vbi gl quam allegat ad hoc, Paris de Puteo in tracta de reintegra feud. in quæst. An si dominus, car 63. colum. quarta, in fi quæ dicit esse notanda ad dicta priuilegia Auersanorum, & cum in cæte-
40 tis remaneant, † & sint feudalia secundū Andre in cap. primo, de feud non hab. pro natu. feudi, inferunt ibi moderni, quod clausula adiecta in inuestitura, natura feudi in aliquo nō
41 mutata, † non operabitur aliquid in hoc contra hanc cōsuetudinem, vel priuilēgium, imo remanebit firmum, operabitur tamen in cæteris, vt ibi & videte omnino Cur in tract feudo. parte prima quæst. sexta principali, columna quinta, versiculo. Secundo videtur ne-

cessarium inuestigandum, an & quando pa-
ctum appositũ contra substantiam, habeat vi-
tiare dispositionẽ, & qñ pactum vitietur, &c,
Secũdo notabis, ꝙ quasi oĩa bona feudalia
43 Auersanorum sunt Burgensatica, † & redacta
in Burgensaticum, & in naturam Burgensati-
corum per Regem, vt testatur Paris de Puteo
in tract de reintegra feud in c. pone. ꝙ miles,
num. 5. fol. 65 & si longissimo tempore fuerũt
tanquam feudalia per Barones cõcessa, vel ex
cadentialia deuoluta ad feuda sicut feudalia,
quia erunt ad primam feudalem naturã reuer
sa per nota per Andr. de Iser. in c. 1. §. præterea
ducatus & §. & an dominus, de prohi feu. ali. p
Frider. & in § si quis per triginta, si de feud. de
fu. mili. fuer. contr. & in tit. de pace iur. firm §.
si vero contigerit, & in c. 1. de his, qui feu. dar.
poss. vbi dicit, ꝙ per triginta annos inducitur
44 consuetudo † sic dandi, idem And dicit in c. 1.
de contro feu. apud par. termi. ꝙ si res Burgen
satica steterit per triginta annos, vt feudalis, ꝙ
45 efficiatur feudalis, † & si Baro de Burgensaticis
46 fecerit feudalia, † potest illa reducere in Bur-
gensaticum, sed quãdo a principio accessit as-
sensus nouus, tunc posset reduci, & reuocari
47 prout alias fuit: † sed tamen notandum est, ꝙ
48 nõ per hoc eximerur vassallus a fidelitate, nec
a maleficiis, & pœnis felloniæ, vt per Bal. in c.
inter dilectos, de fid. inst. Attamẽ ista bona feu
dalia in naturam Burgensaticorum redacta,
& concessa, licet quoad tenentes censeantur
libera, & Burgensatica, tamen respectu domi-
49 ni feudi † sunt feudalia, quia dominus pro ipsis
bonis taxatur solutione militaris seruitij, & in
iure releuij, & ĩ aliis oneribus quæ pro aliis bo
nis feudalibus præstãtur, vt per Paris in præal-
leg tra de reinteg feu. in quęst. incip. est modo
aliquid videndum, in fin in vltimis verbis An
autem si reuertantur ad dominum ob culpã,
vel lineam finitam, iterumque reconcedantˉ,
reincidant in eadem libertatem alienandi si-
ne assensu? cum feudum reuersum ad domi-
50 num, non est amplius feudum, † sed liberũ ex
dictis per And in c. 1 §. huius aũt generis, ex qui
51 bus caus feud. amitta † quia res sua nemini ser
uit. l. vti frui, ff. si vsusfr pet. & in re propria nõ
52 datur † seruitus, vnde iterum dando simplici-
53 ter non censetur † iure feudi, nisi expresse dica
54 tur, † sed iure merę concessionis in emphyteu
sim, vel donationis, & videtur extinctũ onus
55 feudale, l. si quis ædes, † ff. de serui vrb prædio.
& per And in d. §. huius autem generis in fi. &
in addi & Oldr. consil. 159 quem refert, & se-
quitur Iacob in sua inuesti. feu. in verbo inue-
stiuit col. 3. num. 10. & plenè Deci. consi. 208.
& consi. 168. maximè si concederetur ecclesiæ
56 si esset castrum, † vt per Andr. de Iser in consti-
tutione Regni iustitiariu nomen, & normam,
col 3 & seq Ias in consi. 45. & cons 56. vol. 1.
Pern consi. 5. col. 2.

Tertio notabis, quod in villis prædictę ciui-
tatis Auersæ adsunt bona feudorum redditi-
57 titia in naturam feudorum, † & in naturã em-
phyteuticam, & habet priuilegium, quod qui-
libet tenens bona reditiria feudo, possit illa vẽ
58 dere libera tanquam † bona propria reseruata
to redditu domini, quod priuilegium habet
59 Auersa in eius pertinentiis, † & casalibus, vt
testatur Paris de Puteo, in tracta. de reinteg.
feud. in quæsti. pone, quod dominus feudi. in
fin. & in quæst seq incip. sequitur modo quæ-
stio. cart 115. Hoc quippe maximum est priui
legium, nam esto, quia bona redititia nõ sint
feudalia, sed tantum census, seu redditus pro
60 eis sit feudalis, † vt per Andr. in constitut. re-
gni Dignum & in constr. constitutionem di-
uæ memoriæ, & Capy. in decisio. 103. Afflict.
decisio. 129. & ibi addẽn non tamen negari
61 potest, † quin ista bona sapiant naturam em
phyteutici contractus, vel subfeudi, in cuius
alienatione debeat requiri dominus, qui ha-
bet prelationem in emendo emponemata,
seu meliorationes iuxta tex in l. fina. C. de iu-
re emphy & propter Laudemium, seu Quar-
tariam atque alia iura domino competentia,
cui debetur honor, cuius est perscrutari, an a-
lienatio ritè procedat, & si transferatur alicui
personæ odiosæ domino, vel malpago, vbi est
text. & ibi considerant scribon in l. secunda,
C. de iure emphy quæ per hoc priuilegium do
62 mino auferuntur, † qui debet esse contentus
solo redditu atque annua præstatione ad in-
star prædiorum emphyteuticorum fisci, vel
63 domus Augustæ, † quæ licitè alienantur etiam
non requisito domino, saluo tamen redditu
iux. l. 1. C. libro 11. de fund. patri. saltuen & em
phyteu. vbi Bart. & Ioan. de Plat quę tamen
priora cum ita sint, nõ est mirandum, cur tam
diuersa disponantur in his feudis, bonisque
feudalibus sitis in hac ciuitate, postquam ve-
64 ra, † & regularis natura feudi est illa, quę de-
terminatur a consuetudine loci, vbi situm est
65 feudum, † vel a concedente, tex. est in cap. 1.
de feu. cogn. facit l. quod si nolit, §. qui assidua,
ff de ædi. edi l. circa, C. loca sicut enim natu-
66 ra non præsumitur † separata a subiecto, ita
nec communis vsus, & consuetudo cui natu-
ra inest, inquit Bal in l. contractus, colum. pen.
67 C. de fide instrum. † & informat contractum,
Bald in l. sed est. ff. de legi Petrus de Anchara,
in capitulo, si propter, in fine, 4 oppo. de rescri
pt. in sexto, & Iason. Deci in l certi condictio,
§. si nummos, ff. si cert. petat & in l. vt liberis,
C de collar.

Insuper est aliud in prædicta ciuitate præci-
puum, cum enim agitur de successione feudi,
pluresque sint filii, vel successores in æquali
gradu, qui contendunt omnes vnanimiter
succedere, allegantes pro se ius commune Re
gni, quod est ius Longobardorum, quod est
68 ius commune † in regno secundum, quod præ
sumitur in feudalibus viuere, vt in consti. Re-
gni puritatem, quo iure omnes pariter succe-
69 dũt, † vt per And in c. Imperialem. §. prerterea
ducatus, de prohi. feu. ali. per Frider. & in con-
sti. constitutionem diuæ memorię, col. 1 & in

consti.

constit. vt de successionib. versi. speciali, & per Camera in d. c. imperialẽ, car. 107. & Afflic. in deci. 248. nu 4 imo, ꝙ in dubio nõ ꝑsumat ius
70 francorũ, † qa est speciale, vt p And. in locis ꝑal leg & tenet Cuma. Sicu ĩ c. illius regni, c. si aliquẽ in præelud. nu. 31. & in ver. francorũ iure. tenet ẽt Cannetius in c volentes, cart. 63. Tñ in
71 ciuitate Auersæ viuit iure frãcorũ † prout sic ꝑsumitũ, vñ succedit solus primogenitus exclusis aliis, nã ista ciuitas viuit prout semper vixit
72 iure frãcorũ, † nec vnq̃ voluit recipere illa iura Lõgobardorũ, vt p gl in d. allegata constit. regni. Puritatẽ legũ &c. Vltimo nõ est ꝑtereundũ; ꝙ q̃uis concessio rerũ excadentialiũ feudi non valeat si altereẽ in aliquo earũ natura, vt
73 qa concedanẽ sub natura † emphyteutica, cũ tendat in diminutionẽ feudi, & rerũ feudaliũ per tex in l cũ satis, §. caueant vbi Rebuf. C. de agri & cẽsi. & Io. de Plat. in l. vñi, illo tit. Boer. in decis. 132. col. 2. nisi de cõsensu subditorum fuisset auctum, vt ibidem per Boer. in fi. eiusdẽ decisi. Deci in cons. 199 & vr̃ expresse cautum per consti. regni, cõstitutionẽ diuæ memoriæ. Tñ in ciuitate Auersæ est consuetudo præscripta dandi aliqua bona reddititia feudo in na-
74 turam † emphyteuticã, vt est in villis ciuitatis Auersæ in quibus sunt bona feudalia reddititia in natura feudalium, & in naturã emphy-
75 teuticã, † vt supra dictum est, & testatur Paris de Puteo, in quæst. incip. pone, ꝙ dñs feudi cõcedat, car. 115. ad q̃ multũ est aduertẽdũ, facit Andr. in c 1. in addi. de contr. inter masculu. &
76 fœm. vbi † ꝙ istud potest induci consuetudine,
77 † quæ est altera natura, prout ẽt de hoc testatur idẽ Paris in tract de reinteg. feud. in qõ. incip. pone, ꝙ est priuilegium regis in Baronia, vt est
78 Auersæ, & casalibus, † ꝙ oĩa bona particularia
79 feudorũ sint libera, † & possint libere alienari reseruato reddita debẽdo dñõ ꝑ rebus ipsis & Baro cõcessit illa secũdũ naturã aliorũ feudorũ, & secũdũ regni cõdõnẽ, vbi cõcludit valere cõcessionẽ, sed vr̃ facta cõcessio secũdũ pro
80 priã † naturã & cõdõnẽ bonorũ & baro nõ potuit alterare cõdõnẽ rerũ particulariũ suæ ba-
81 roniæ cõtra priuilegia † regia, ad q̃ bñ aduertatẽ, qñ talis consuetudo, & priuilegiũ operabiẽ, vt
82 incũbat dño ꝓbatio, † ꝙ res ipsa sit de feudo, secũdũ And in d c 1. de cõtro. inter masculu. & fœmi in vers quida tñ & in vers sed si feudũ esset limitatũ, q̃ multũ notãda esse inquit ipse Paris in d qõ car 131. in fi. vers. & quia vbi ẽt subdit esse notãda ẽt, qñ dñs feudi concederet bona particularia feudi in naturã emphyteuticã; ꝙ
83 nõ valeret tanq̃ † facta contra natura feudorũ, & in diminutionem feudi, nisi sit consuetudo in loco hoc faciendi ad quæ multũ aduertant contrahentes, ne decipianẽ, dũ currunt per cõmunes regulas iuris feudorũ, & constitutionũ Regni, quę omnia in vnum collegi, & cũ sint facti, ignorentur, nec ab re a consuetudinibus Auersæ de quibus agitur principaliter, non igitur egredior metam. bene tetigit addi. ad Afflict. in decisi. 139. nu. 3. vers. circa secũdã qõnẽ.

SVMMARIVM.

1 *Anni initium qui sumant à Natiuitate Domini.*
Qui uerò ab Incarnatione, & nu. 2.
3 *Romana Curia sumit anni initium à natiuitate.*
4 *Bald. nihil ignorauit.*
5 *Instrumento ultra annum, & diem, quæ sint necessaria apponi.*
6 *Emptor iuris emphyteutici, uel feudalis, quid soluere teneatur pro laudemio.*
7 *Laudemium quare sic dicatur.*
Et propter quid detur nu 8.
Et quibus personis debeatur, & à quibus soluatur, & ex quibus, & pro quibus rebus, & contractibus, nu. 9. 10. 11. 12 13. 16. 17.
Et an debeatur ex donatione, nu. 18 & 19.
Et quid in permutatione, & diuisione, nu. 20. 21.
Et utrum etiam debeatur ex alienatione necessaria, & acquisita iure congrui, nu. 24.
14 *Laudemium solutum in prima venditione postea resoluta, an debeat restitui.*
15 *Laudemium quando debeatur ex venditione facta cum pacto de retrouendendo.*
22 *Quartaria de laudemio ex cõsuetudine debetur, & nu. 23.*
25 *Primitiæ sunt de iure diuino debitæ.*
26 *Primitias soluere oẽs tenẽtur, & nõ admittitur excusatio.*
27 *Primitias soluendi obligatio ex sola diutina præstatione acquiritur.*
28 *Anni decem sunt longum tempus quoad acquirendã obligationem soluendi primitias.*
29 *Primitiarum taxatio est in arbitrio soluentium.*
30 *Consuetudo soluendi primitias attenditur, & nume. 31. & 33.*
32 *Sacerdos pro primitijs non potest plus quadragesima petere, nec minus sexagesima laicus offerre.*
34 *Consuetudo vt inducatur soluendi primitias, quot actus sufficiant.*
35 *Sacerdos primitias non statim fructibus maturis tenetur accipere, sed expectare nouem dies, & quare, nu. 37.*
36 *Spica est mater grani.*
38 *Primitia frumenti pro quanta quantitate soluatur, & cogi possint parochiani ad solutionem, & nu. 39 & 40.*
41 *Diuisio inter fratres per quem eorum fienda.*
42 *Diuisio quomodo per licitationem: & est à iure communi reprobata, & nu. 43.*
44 *Diuisio quæ per sortem vel iudicem fit, est valida, & à iure ciuili etiam approbata & nu 45.*
46 *Diuisio est facienda per eum qui prouocat ad diuisionem.*
47 *Minor in diuisione facta inter fratres prius eligere debet.*
Fallit in re indiuisibili, nu 49.
48 *Diuisio inter fratres quod sit sorti committenda, est communis opinio.*
50 *Electionem in re communi diuisa, prius is habet, qui maiorem in re ipsa habet portionem.*
51 *Leso in re cõi diuisa ultra dimidiã iusti ualoris, succurritur.*
Fallit in diuisione facta per sortes. nu. 52.
53 *Diuisio à patre facta est seruanda.*
54 *Iudex ex iusta causa restitutionem concedit.*
55 *Iudex in re communi indiuisibili quid agere debeat.*
56 *Fratres inter se sine iudice hæreditatem diuidentes, officio pietatis fungi dicuntur.*
57 *Deus in fraterna gaudet concordia.*
58 *Diuisio quomodo fiat si legatur pars bonorum, & nu. 60. 61.*

61 62 64 & 65.
59 Solutio se refert ad obligationẽ, & secundum eã regulatur
6. Falcidia omnia legata minuit ipso iure.
66 Aqueductus, & pascuorum qualiter fiat diuisio.
67 Diuisio facta inter socios, & coheredes absentibus non preiudicat.
Et tamen reuocari debet, etiam quod ex alia causa possit subsistere, nu 68 69.
Et facta pro bono pacis potest retractari, & alia de nouo haberi, nu. 70.
Et dicitur alienatio necessaria num. 71.
72 Diuisio iurisdictionis nõ venit in generali diuisione bonorũ.
73 Seruitus in ciuitate Auersæ nõ est aliqua specialiter introducta, nec cõstituta; vnde recurritur ad ius cõe. et n. 74.
75 Ius cõgrui an in ciuitate Auersę locum habeat, & nu. 77. & sequen.
Quod non, nu. 92. & seq.
76 Constitutio, sancimus de iure prothomiseos, seruatur ferè in omnibus Regni Oppidis, & nu 87.
78 Legem vniuersalem, quæ verba faciant, & denotent.
79. Lex vniuersalis omnes ligat.
80 Cõstitutiones Regni sunt ius commune in toto ipso Regno, & secũdum eas iudicandum, & nu. 81.
82 Lex semper loquitur, et si p mille annos casus nõ euenerit.
Et non tollitur, nisi per contrarium vsum, nu. 83.
84 Iuris congrui obseruantia.
85 Praxis est vera legum interpres.
86 Experientia est rerum magistra
88 Communiter quod obseruatur legitimè fieri dicitur.
89 Legis casum qui habet non est amplius quærendum.
90 Sacrum Regium consilium est maximę authoritatis.
91 Sententia Sacri Regij Consilij facit ius inter omnes.
93 Constitutio sancimus, non est incorporata cum alijs constitutionibus Regni.
Et dicitur extrauagans, nu. 95.
94 Notorium dicitur quod sensui oculi patet.
96 Constitutio extrauagans vt liget, quid requiratur, & nu. 102. 103. & 104.
97 Indubitatum quot modis dicatur. & nu 98 100 101.
99 Scripturæ publicæ per officialem publicum in archiuo publico custodiuntur.
104 Constitutio extrauagans non habens sua requisita ad ligãdum, non est admittenda, & nu. 105.
106 Constitutio, sancimus, de iure prothom. non reperitur in archiuo publico.
107 Iura Regni, & constitutiones in archiuo Regalis Curiæ reponuntur.
108 Constitutio. sancimus, in Ciuitate Auersæ non fuit recepta, & nu. 136. 144. & 161.
Et est tantum localis, & græca, nu. 109.
110 Titulus rei demonstrat eius qualitatem.
111 Prothomisis grecè, latinè dicitur ius sanguinis.
112 Leges in corpore iuris clausæ omnes ligant.
113 Extrauagans potest probabiliter ignorari: secus in legibus in corpore iuris clausis.
114 Constitutiones regni non valent, nisi sint insertæ in corpore constitutionum regni.
115 Capitula regni valida, & quare, & nu. 116.
Et habentur pro incorporatis in regni constitutionibus, & nu 117.
118 Constitutio sancimus fuit ab eodem auctore abrogata.
119 Clausula, nullum robur &c. habet vim decreti annullantis
120 Clausula derogatoria derogatoriæ quid importet, & quando apponenda.
121 Federicus secundus fuit excommunicatus, & regno neapolitano priuatus, & nu. 122.
123 Constitutio, sancimus, non valet, tanquam lata à non habẽte potestatem.
124 Federicus secundus non Rex. sed tirannus vocandus erat.
125 Leges tempore tirannidis latæ, nullæ sunt.
126 Regis titulo abolito, abolita etiam dicitur eius lex.
127 Legibus non est standum, cum earum authores repelluntur.
128 Facta per tirannum reuocari debent.
129 Pax Constantiæ cum ipsius legibus non possunt in iudicio allegari.
130 Constitutiones regni fuerunt confirmatæ etiam per antiquissimam obseruantiam; præter constitutionem, sancimus.
131 Federicus secundus, fuit & Imperator, & Rex simul Regni Siciliæ.
132 Constitutio sancimus, potuit esse condita à Federico non vti Rege Regni Siciliæ. sed vti Imperatore. & nu 134.
133 Lex imperialis non ligat Regnicolas tanquam non subditos imperio.
135 Federicus in condenda constitutione, sancimus, non fuit vsus solito stilo.
137 Fauori suo quilibet renunciare potest.
138 Princeps potest executorem deputare ad faciendum obseruare leges.
139 Legem recipere quo casu subditi teneantur.
140 Constitutio puritatem, vt in regno secundum constitutionẽ regni. & iura longobarda iudicetur determinat.
Limitatur tamen dicta constitutio vt nu. 141. 142.
143 Leges promulgatę non ligant, nisi moribus vtentium approbentur, & nu 145.
146 Lex quid sit, & quam tacitam conditionem in se habeat, & nu. 147.
148 Constitutio, sancimus, non est lex generalis.
149 Lex vt dicatur generalis, oportet vt sit clausa in corpore iuris.
150 Intellectus ad c. constitutur, extra de in integr. restit.
151 Lex localis nõ meretur allegari cõtra ius cõe, & nu. 152.
153 Consuetudo vnius loci ad alium trahi non debet.
154 Prouincia qualibet suo sensu abundat.
155 Constitutio, sancimus, non obseruatur in ciuitate Neapolis.
156 Ius congrui ex cõsuetudine seruatur in ciuitate Neapolis.
157 Constitutio sancimus, si valida fuisset, in ciuitate Neapolis tanquam metropoli, recepta fuisset.
158 Caput omnia sequuntur membra.
159 Constitutio sancimus, quare in quibusdã locis seruetur.
160 Actum præsumitur id, quod de iure fieri debet.
161 Doctori magnæ auctoritatis viro, credendum est.
163 Sententia inter alios lata tertio nõ præiudicat, & nu. 164.
165 Sententia Sacri Consilij facit ius inter partes, non autem inter alios, & nu. 166.
167 Sententia minus solemniter lata contraria alteri sententiæ magis solemniter latæ est nulla.
Et eo magis, cum illa magis solemnis transierit in rem iudicatam, num. 168.
169 Dispositio oĩs referenda est ad ius commune.
170 Ius commune est fons omnium iurium.
171 Dispositio omnis cõformis iuri & libertati naturali, est fauorabilis.
172 Vendere fundum vicino nemo cogitur.
173 Iuris scripti regulis melius est in dubio deseruire.
174 Constitutio, sancimus, non potest allegari in iudicijs.

De

De annorum computatione secundum consuetudinem Auersæ.

INSVPER cum anni varia sit computa-
tio secundum diuersas regiones, sunt qui
1 initiũ sumant anni a Natiuitate Domini, † id
est in vigesimaquinta die Decembris, vt sumi-
tur in Romana Curia, Italia, Hyspania, Ara-
gonia, Cathelonia, Datia, Vasconia, vt per
Rotam, decisio. 809. sciendum in antiquis, vi-
de Grat consi 131. volu 1 in ciuitate iñ Auersę
2 sumitur initium † anni ab Incarnatione Dñi
hoc est vigesimoquinto die mẽsis Martij, quo
die verbum caro factum est, propter nos mise
ros mortales. prout sic capitur in Regno Frã
ciæ, Alemaniæ, & Angliæ, vt per dominos de
Rota in decisi. 813. sciendum in antiq. de hac
cõsuetudine meminit tex. in c. 1. 23. dist. qui tñ
3 visus apud Romanam Curiam † omnino ob-
seruatur, vt per Rot in decisio. 108 in nouis. &
ꝙ ita sit de consuetudine Angliæ, & Franciæ
meminit Cassan. in catalogo. glor. mund par.
12. considerat 39 & in consuet Burg. tit. 1. §. 8.
nu 4 ver quarto quomodo gl. pragm. sancti, ti-
tu. pen. versic. domini, & post eum Phil. prob.
Catelli. Cotta. in suis memo. in verb. Anni va
ria. sed mirum videtur, ꝙ qui ab incarnatione
sumunt initium anni, semper nouem menses
minus afferunt, quam qui a Natiuitate cũ po-
tius contrariũ esset faciendum, cum incarna
tio præcesserit natiuitatem per spatium nouẽ
mensium, sed tamen soluit hoc dubium Bald.
4 † qui nihil ignorauit. in l nuptæ, §. senatores, ff.
de senat. & ratio sit vt hi qui numerant annũ
ab incarnatione excludant nouem illos men-
ses quibus Saluator noster Dominus Iesus ad-
huc corporaliter videri non poterat, qui vero
a natiuitate computant, principium respexe-
rint quia iam Deus noster Iesus Christus vide-
ri posset. Tu vide Franc. Aret. in hoc in consil.
71 visa ad fi. Dida. Couar varia. resolut. lib. 1. c.
12. q̃ sunt notanda pro instrumentis, quę hinc
vel aliunde afferunt, q̃ inspicienda bene sunt
& attendenda ad finem, sciendi quod prius,
& quod sit posterius, & vidi in eis perniciose
errari per viros, & quidem non inexpertos.
5 † Quæ autem in instrumento sint necessaria,
vltra annum, & diem, vide glo rubricæ in Au-
thent. vt præpo nom. imper. & an indictio, &
q de ea sit, qñ incipiat, atque iteretur, vide ibi,
& per glo. in rubr. C. lib. 11. de superindi. & de
his latius temporibus anni, embolismo, epa-
cta, in rationali diui. offic. in fi. operis, cum de
his, nihil ad nostram propositam materiã ha-
bent lectores loca, vbi quærant, inueniant, nil
ad consuetudines referunt.

De quartaria seu laudemio.

EST insuper quid diuersum ius in hac pa
tria circa solutionem, & exactionem iu-
ris laudemiorum, cum enim venditur res feu-
dalis, vel emphyteutica ex quibus redditur ca
non redditus, siue census, soluitur ab empto-
re non quinquagesima pars pretij, vt est de iu
re communi cautum, l. fina. C. de iure emphy.
sed quartaria ex quadam consuetudine, cum
in his quantum solui debeat attenditur con-
suetudo arg. l. domini prædiorum, vbi Ioann.
Plat de agrico. & censi. C. lib. vndecimo. & te-
net Bald. in rubri. extra de consuetud & sequi-
tur Cassan. in consuet. Burg rubri. 11. de censi.
7 §. 1. nume. 2 & dicitur laudemium, † quia lau
datur a domino alienanio, & venditio vt per
Paris de Put. in tracta reinteg. feud. in quæsti.
incip fuerunt concessa, num. 2 car. 55. & datur
propter assensum, & consensum Domini, vt
8 ibi dicit, † & pro labore quem assumit directus
dominus pro inuestitura emphyteutę, & mis-
sione in possessionem Steph. Bertr. consi. 321.
prima parte, & consilio 3. parte 3. Cass vbi sup.
9 nume. 3. † & debentur laudemia vsufructuario.
Albe. de Rosa. in l. vsufructu, ff. de vsufr. Oldra.
consi. 240. Gui. Pap quæst. 477. Soci. Iun consi.
77 numero 13 vol. 3. Belloni. consilio 6. nume.
10 16. Amad. de Ponte, de Laude quæstio. 20. † &
debetur domino immediato non ei cum quo
tenetur. Andr. de Iser in c. Imperialem, §. illud
quoque. De prohib alien. feu. per Frid. ex qua-
dam legali obligatione. l fina. C. de iure emph.
11 & † pro intratura feudi, vt habetur in constit.
regni. Post mortem, & ex venditione & aliena
12 tione ualida † non autem inualida, Io. Faber. in
l. 2. C. quan. lic. ab empt. disce. & ibi etiã si con-
13 tractus resoluatur ex causa de prætenito, † in
causa de præsenti, uel de futuro, & quid si lau-
14 demium sit solutum in prima uenditione † ad
ueniente casu resolutionis, uel rescissionis cõ-
tractus debet restitui, Bertran. consil. 45. parte
1. & quid si uendatur cum pacto de retrouen-
15 dendo, † quod non debeatur si pactum est tem
porale, secus si perpetuum Ioan Fab. in l. fina.
C commun. de leg. Boer super consuet. Turo-
nen articu quinto, car. 71. debetur ab emphy-
16 teuta ex testamento, † cum legatur extraneo
Paris de reintegr. feud. quæst. incip. pater sha-
bens, numero uigesimoprimo. car. 59. & cum
datur in dotem res emphyteutica æstimata,
17 † secus si in æstimata, licet cautius sit habe-
bere domini consensum, de quo vide Pa-
rid. de Pute in loco pręallegato, & in quęstio.
incip an quando is, cart 85. Imo in cap potuit
extra loca. col. 6. qui refert opinionem omniũ
Legistarum, & Canonistarum, & videtur in-
clinare, quod quoad donationẽ etiam debea-
18 tur laudemium, † & firmat Alber in l. fi C. de
iur. emphyteu in qua quæstione dubitauit ma
gnopere sacrum regium Consilium Neapoli
tanum, vtd Vinc. de Franchis, in decis. 201. &
pro decisione huius casus. vide Ioan. Ray in c.
Imperialem, in §. habito, num 16. versi. sed an.
de donatione, vbi optimè deciditur quęstio &
Bal. conf. 160. vol. 3. nisi esset in cõtrariũ cõsue
19 tudo nõ soluẽdi † de donatione, Cy. in l. fi. C. de
iur emphyte. Areti. consi. 41. in vltimis verbis,
20 an ex ꝑmutatione, † vide Cassan. super consuet.
Burgun. tit 11. § 7. cart. 363. col 4. versi. licet vi-
21 deatur, † an ex diuisione, Capel. Tholos quæ-
stio.

stio.75.videtur distinguere, Ias.tamen.In l. fin. C.de iure emphyte. tenet quod non.in 12.col. vide Bertran.consilio 173.vol.3. & consil.310. in secunda parte, & sic nota ex hac consuetu-
22 dine† deberi quartariam prout pluries fuit ob seruatum, & iudicatum per Sacrum Consilium in causis multarum ecclesiarum, & signanter Sancti Laurentij Ordinis Sancti Benedicti extra muros dictæ Ciuitatis Auersæ, atque etiam Cathedralis Ecclesiæ eiusdem vrbis, & plurium Baronum directorum dominorũ, licet nunquam viderim exigi quartam
23 integram partem pretij, † hæc quidem sunt moris, & consuetudinis, vt in propriis terminis dicit Andr.in c.primo §.Similiter in ostenditijs,de capi.conrad. & in ca.Imperialem,§ illud,de prohib.feud.alie.per Frider. An autem debeatur ex alienatione, seu venditione ne-
24 cessaria,† & acquisita iure congrui, vide Cassa. in consuet. Burgund.titu.decimo, §.nono, in principio.

De primitijs.

VSV etiam receptum est,imo iuris obseruantia potius quam dicam consuetudine,primitias solui, & si opus fuerit exigi per Rectores Ecclesiarum, vicorum, seu Villarũ
25 Ciuitatis Auersæ, † sunt enim debitę iure diuino, vt habetur in Deuteronomio,transumptiuè, in capit reuertimini,deci ma sexta, quæstione prima.ibi decimas, & primitias nõ tar-
26 dabis offerre domino deo tuo, † & ab illarum præstatione nemo excusatur, vt videre licet per doctor.in rubrica,extra eodem. Afflictum in constit regni,Quanto. De decimis, & Dida. Couarr. variar. resolut. libro ... capitu. decimoseptimo vbi latissime probant primitias esse præstandas si solitæ sint præstari per longum tempus decem,scilicet annorum,vt probatur post doctor.in capit.ad apostolicam, de simon. Bartol in l priuilegia, C. de sacrosanct. ecclesi. Abb. Areti Felyn in capi. veniens,il primo extra de testib. Marsi.singula. 192. quibus
27 in locis probatur ex † sola diurna præstatione acquiri obligationem fauore ecclesiæ, & piæ causæ, ad intellectum.l.cum de in rem verso, ff.de vsuris, cuius legis intellectum, Bartol & scribentes alij examinant in l. si certis annis, C.de pact Balb. in tracta. præscript prima parte,tertię partis princip.quæstione decima, Iason.in § præiudiciales, numero nonagesimoquinto.Instit de actio. Ripa,in cap. cum ecclesia.numero trigesimonono, de cau. possess. & proprieta. & decem anni sunt longum tem-
28 pus in materia subiecta, † vt per Abba.in cap. suam de simon.Curt.in capit.fina. de consuet. Cassiado decisio.prima,tit.de consuetud modus. & taxatio primitiarum de iure canonico,
29 non definitur,† & proinde ad consuetudinem vel arbitrium præstantium illas recurrendum
30 † est secundum Innoc.in capi. 1. de decimis S. Thom.2.2 quæst.86.artic.4 paruam tamen primitiarum fuisse quantitatem iura testantur,
31 † vt capi.1.§.fina.de decimis, iccirco ad consue-
32 tudinem loci recurrendum est, ita tamen, † vt nec plus quadraginta sacerdos petat, nec minus sexagesima laicus offerre, & consuetudo
33 vicinorum † inspicienda,ca cum olim.de consuetud.& sic iudicatum fuisse refert Boer decisio.236.nume. quinto,& in fi. qui latè quærit,
34 † & discutit,quot actus sufficiant ad hanc consuetudinem: in modo etiam num primitia-
35 rum, illud obseruatur,† vt sacerdos non statim fructibus maturis teneatur primitias accipere. sed nouem diebus debeant esse apud ma-
36 trem,id est in spica † quæ est mater grani, glo. in l.stipulatio ista,§.inter certam.in verb. incertamque, ff de verbor. obligationib. quare au-
37 tem fiat talis præstatio primitiarum,† vide pulchre per Gregor. Tholosan.libro secundo, syntagma.vniuer iur.capi.decimonono, a numero quarto. consuetudine temporis diuturnitate suffulta soluitur frumenti primitia vnius
38 modij per agricultores, † medietas vero per alios pauperiores. Er cum Ecclesiarum Rectores exigendi præmissam frugis mensuram habeant, & in illius, quasi possessione extiterint in præteritum, & in præsentiarum exi-
39 stant,† nimirum si parochianos cogere possunt ad solutionem, vt latè discussum in facti controuersia decisum per Senatum Pedemontanum referente Octauiano Cacherano,in decisione 99. † vbi ample ponit de pro-
40 batione consuetudinis, subdens dictam controuersiam tractatu aliquorum fuisse Dei gratia compositam.

De diuisione bonorum inter cohæredes, fratres, socios.

SVNT qui velint esse iuris, vt in diuisione inter fratres, aliosque cohæredes facienda, asserant, ꝙ maior diuidit, & minor eligat, & id
41 fundant ex l.j. C.de his. qui se defer. li. 10 & ex. c.1.ext.de paroch.& per Barr in d l.j ea tñ opinio confutatur per Ias in l.1 ff si cer. peta. asserens id in dictis iuribus non probari. Alij vero dixerunt diuisionem esse faciendam per lici-
42 tationem, † vt qui in licitatione vicerit offerenda, is præferatur, & eligat vt videtur inductum consuetudine Neapolitana, l.prima.cõmun diuid.vbi Napoda.glossator, sed hoc qui-
43 dem iure communi reprobatum est,† nec Vlpiano,nec Pomponio placuit,l.nam ad licitationem,ff.famil. ercisc. sed potius iudicio sor-
44 tis,vel iudicis arbitrio expenditur;† vt per Bal. in l.secunda,C.commun. delega si res sit indiuisibilis, vel commode diuidi non possit, vt eius sit quem sors prætulerit,l.fina C commu.
45 deleg.id vero iure ciuili,† videtur esse receptũ, vt iudex faciat, & distinguat partes, & singulis eas adiudicet l ad officium, C.commun.diuidun.§ Præterea. Instit de offic iudic. & l. in hoc iudicio, ff. famil ercisc. Dicit tamen Ioan. Faber.in § quædam,numero 9. Instit. de actio. vidisse in practica seruare, quod prouo-
cans

46 causa ad diuisionem, indiuidere debet, † prouo-
catus eligere, & si sunt plures, puocati, minor
47 † eligere debet tanq̃ minoris iudicij ex text. in
c.ic. extr. de paroch. sed modum diuidendi, &
φ sorti sit committendũ cõem esse opinionẽ
48 testatur tinius, † cõem opin lib. 2. conclu. 130.
& vide Pet. Greg. Tholos. lib. 5. sintag. vniuer.
iuris c. 9. ver. modus: & c. 4. a nu. 16. cum seq. In
49 re tamen indiuisibili † præfertur hñs maiorem
partem, Bal. in l. sancimus, in princ. col. fi. C. de
donat. & in l. iubemus, C. de sac. san. eccl. Pau.
de Castr. consi. 92. Ioã. Lup. ad ll. Thori in l. 20.
50 nu. 6. † Et si res cõis diuiditur, is habet electionẽ
qui maiorem in re ipsa portionem habet, ac
in eligendo præfertur. Luc. de Pen. in l. 2. C. de
51 exact. & execu. lib. 12. col. 5. † Subuenitur tñ ei
qui deceptus est dolo aduersarij, vel re ipsa vl-
tra dimidiã iusti valoris, Plot. in l. si quis, nume.
321. C. vnde vi. Et si fuit facta diuisio per sor-
52 tes, non põt ex hoc retractari, vel appellari, † cũ
fortuna non habeat superiorem. Bald. in l. ma-
ioribus, C. comm. vtr. iud. Catell. Cotta in suis
memo. in verb. Sortis. Benu. Stracca, in tracta.
de mercatu ti. de sponso. 4 par. nu. 8. ver. quæro
igitur. Gui. Papæ, q. 28. & Arnol. Ferro ad con-
sue. Burd. lib. 2. tit. 5. sub rub. de testam. §. 25. vbi
de multis circa subiectam materiam qõnibus.
Ab isto tamen onere liberabũtur filij si viuẽs
pater bona inter liberos partitus sit cum ea di
53 uisio † a patre facta sit seruanda, l. parentes, C.
de inoff. testa. sin autem secus, iurgia non dee-
54 runt, † Minori tñ vt prouocet ex iusta causa iu-
dex restitutionem cõcedere solet sicut & ma-
rito si melior res dotalis futura sit l. fi. ff. de iure
dot. Anque res commodã diuisionem patia-
tur, vel si in minimas portiunculas diminuat,
vbi iudicis officium exuberat, estimatione fa-
55 cta, † & compensatione vni rem adiudicet, l. ad
officiũ, C. com diu. §. φ si, insti. de offi. iudi. Fra-
56 tres tamen † officio pietatis fungi dicuntur cũ
sine iudice hereditatem cõem inter se diuidũt
l. fi. ff fam. ercis. Luc. de Pen. in l. cum allegas,
57 col. 2. C. de cast. pecu. mil. † Deus autem gaudet
in fraterna concordia, c. iustum est, 23. qõ. 3.
58 † Si autem legatur pars bonorum, quomodo
fiat diuisio? videtur quod sit facienda dimi-
nutio de quolibet corpore pro rata, qm̃ sicut
rerũ partes sunt in obligatione, ita & in solu-
59 ne per ea † quæ dicuntur per Bart. & doct. in l.
non amplius, §. cum bonorum, ff. de lega. 1. hoc
tamen intellige, quod fiat diminutio de quo-
libet corpore in casu quo omnes res cõmode
60 diuidi possunt, † vbi autem commoda diuisio
fieri nõ posset, poterit assignari vna res, vel in
61 vna re, † vel pluribus, quæ tantundem valeãt,
ita φ p particularẽ assignationẽ, patrimoniũ
62 non diminuatur, si partes concordent, † si ve-
ro discordent, fiat prout iudici expedire videbi
tur, l. potest, ff de leg. 1. & §. commode, instit de
offi iudi. prout etiam disponitur in l. falcidia
63 detrahenda. † quoniam cum omnia legata mi
nuat ipso iure, l. Plautius, & l. lineam margari-
tarum, ff. ad leg. falc. attamen vbi res sunt indi-
64 uisibiles, fit deductio in vna, † vel duabus reb.
ne totum patrimonium cõmunicetur, &
hoc iudicis officio, secundum Bart. in l. si pe-
culiũ, §. 1. ff. de pecu. lega. & in l. in quartam, co-
lum. 4. ff. ad leg. falci. videtur text. in l. potest, ff.
de legat. 1. & l. 2. C. lib. 10. quan. & quib. quarta
pars debe. vbi ergo commode diuidi non pos-
sunt, & hæres & legatarius in diuisione discor-
65 dant, † erit in arbitrio iudicis, an fiat assignatio
partis bonorum in vna re, vel in duabus reb.
an vero æstimatio ab hærede omnino sit præ-
standa, vt dicta l. non amplius, §. cum bonorũ,
iuncta l. potest, ff. de legat primo. vide Tiraqu.
de iure primoge. quæst. 66. Hypp. in l. quæstio-
nis, nume. 25. ff. de quæst. Boer decisi. 46. num.
1. Ange. in l. sancimus, C. de donat. in §. ne au-
tem, Iacob. Menoch. de arbit. iudi. quæst. lib. 2.
Cent. 2. casu 123. & qualiter fiat diuisio aque-
66 ductus, & pascuorum, vide ibidem, casu 128.
67 † Adde, quod diuisio inter socios, vel cohære-
des facta licet valeat, tamen absentibus non
68 præiudicat. Aym. consi. 60. num 4. † & erronea
69 diuisio reuocari debet etiã, † quod ex alia cau-
sa possit subsistere. Aym consi. 26. nume. 10.
70 † & facta pro bono pacis potest retractari, &
alia de nouo haberi Aym. cõs. 263. nu. 7. & dr̃
71 † alienatio necessaria, l. si pupillorum in prin. ff.
de reb. eo. l. Iulianus, § idẽ Celsus, ff. de act. em.
l. cum hi, §. sed si plurib. ff. de trans. Bar. in l. qui
Romæ, §. duo fratres, ff. de ver. ob. Et in genera
72 li diuisione bonorum non vr̃ facta diuisio iu-
risdictionis, etiam si diuisa sint castra. Aym. in
B consil. 254. nu. 8. & φ contractus diuisionis sit
innominatus, Ann. consi. 81. vol. 1.

DE SERVITVTIBVS.

De seruitutibus nihil inueni scriptũ nec per traditionem maiorum in nostram
73 † vsque ętatem transmissum, sed nõnulli sunt,
qui consuetudinem allegant in discernendo,
vtrum communis sit paries, via vicinalis, sub-
grundia, atque stillicidia, quæve in ędificandis,
serendo ac plantando meta sit relinquenda,
quæ cum consuetudine, seu iure municipali
in ciuitate Auersæ non reperiantur constitu-
ta, nec innouata, cur prohibeamur ad fontem
74 iuris † descendere? ad l. fin. scilicet, ff. fi. regund.
nec non ad diuersos de hac re in iure ciuili tra-
ctatus. De seruitutibus vrbanorum, & rusti-
corum prædiorum, & ad insignem Docto-
rem Bartholomeum Cępollam Veronẽsem,
qui de singulis eleganti tractatu disseruit, ad
quem recurratur.

De iure congrui seu Prothomisis, in ciuitate Auersæ non seruando.

QVONIAM sæpe sæpius, & quidem quotidie per ora nostrorum ciuium fe-
rebatur in ciuitate Auersæ ius (quod
aiunt) congrui, locum sibi non vendicare,
cum nullum de ea re ostenderetur rescrip-
tum, seu priuilegium, antiquave, & legiti-
ma præscriptio, vel consuetudo, solum Mat-
thęus Afflictus in eius doctissimis, quos ad
con-

conſtitutionem,ſancimus,de iure prothomi-
ſeos, edidit commentarijs, quam dicunt eſſe
Federici II. Imperatoris Regniq; Neapolita
ni tūc Regis ſāctionē, huius rei obiter,& qua
ſi per tranſennā meminit, quæ conſtitutio cū
76 vbiq;,.† ac ferè omnibus Regni oppidis adſer-
uetur, anſam nonnullis dubitandi præbuit,
quo nam pacto,quovè priuilegio Auerſana ci
uitas ab huiuſmodi legis tramitę obſeruatio-
neque ſubtraheretur: vt horum itaq; ceſſet du
bitatio in futurū amicorumq; precibus deui-
ctus volui pauca adnotare, mihiq; onus iſtud
imponere facilè contentus aliis iam dictæ vr-
bis Iuriſconſultis celeberrimis maiora, ac de
altioribus munera relinquere.

Chriſti Benedicti nomine ſemper inuoca-
to,ac eius piiſſime matris deuoto ſuffragio,vi
debatur eſſe concludendū ius congrui,ſeu pro
thomiſeos in ciuitate Auerſæ eſſe ſeruādum.
Primo per textū apertū in dicta conſtitutione
regni,ſancimus, de Iur. Prothomi. qua cautū
eſt illud ius in omni ciuitate, & ī omni prouin
77 cia obſeruari. quæ conſtitutio cū ſit lex vniuer
ſalis, ac p verba vniuerſalia, quæ legē genera-
lē.& vniuerſalem denotant iuxta nota. in l.hu
78 manū,C.de legi vtriq; ciuitatē † prædictam exi
79 ſtentē in Regno ligare† debet. arg.c.oēs baſi-
80 licæ,16.q 7.cum cōſtitutiones Regni† ſint ius
cōe in ipſo Regno,& vti leges cōes ſint ſeruā-
81 dę. † & ſecundū eas iudicandū Andr.Iſer.in c.
1.de eo qui ſibi, & hære.& Aflic in conſti.Re
gni,cum ſatis, col.pen in fi.& alibi ſępe.

Et ſi diceretur,ꝙ caſus in dicta ciuitate non
euenerit forſan. quia ius congrui nō fuit peti-
tū nec in iudicio, vllo vnquā tpe deductū ēt p
mille annos ēt a tpe dictæ conſtitutionis ædi-
tæ, vtique iſtud non obſtat,qm̄ nō per hoc lex
ſeu conſtō prædicta eſt ſublata,neq; ei deroga
82 tū,imò lex ſemper loquitur,† & eſt in viridi ob
ſeruantia ēt ſi per mille annos caſus nō euene
rit,l.Artiani, C.de hæreti.neque .n. tollitur ſic
83 ſimpliciter per deſuetudinem,† ſed data facul
tate vtendi per contrariū vſum, & in contradi
ctorio iudicio,ut not.in c Abbate,de uerb.ſig.
Cyn.in l fi.C.de iur.domi impe. Bar.in §.& an
tea,in procem.ff.ubi additio,& not.in l.de qui
bus,ff.de legib.

Secundo, demonſtraī, ac confirmaī iſtud
84 ius cōgrui ex †diſpoſitione tex.in c cōſtitutus,
extr.de reſtit. in integr. in quo tex. huius iuris
obſeruantia tradiī, itaque, & iure municipali
huius regni, & iure cōi ciuitas Auerſana ius
congrui dic, tanquam conſtitutionem ſerua-
re debet eoque uti iure.

Tertio probatur ex cōi praxi, quæ eſt uera
85 legum†intellectrix.ſecundū Bal.in c.1.in prin.
de feud.ſine culpa non ami.& per experientiā
86 †quæ eſt rerum magiſtra c.quam ſit de elect ī
6.Namq; uidemus,ꝙ in multis,imo pleriſque
87 Regni partibus obſeruaī dicta conſtitutio,† &
88 proinde illud,†quod cōiter obſeruaī,legitime
fieri dī,l.certi condictio,§ ſi nummos,ubi latè
Iaſ.in 4.notab.ff. ſi cert.peta.l. certè, §.fi. ff de
precar.l. 2. §.merito, ff. ne quid in loco pub.l.
not.Abb.in c.certificari, de ſepultur.& cū ha-
89 bemus caſum legis,† amplius non eſt quæren
dum,l.ancillæ,ubi Bal.C.de furt.

Quarto probatur exemplo propter maxi-
90 mam authoritatem† ſacri regij cōſilij Neapo
litani eiuſq; diffinitiuam ſnīam nuper (ut au-
dio) latam, condemnando poſſeſſorem ad re-
laxandū quoddam territorium ſi tum in perti
nentiis ciuitatis Auerſæ in terra Caiuani, quæ
ſententia tanquam prolata nomine regio, fa-
91 cit ius inter omnes,†& vti lex ab omnibus ſer
uari debet,& illi acquieſcere, vt per Bal in l.fi.
C.de legib. Quæ difficultates poſſunt oriri ab
his,qui nullam aut modicam habent termino
rum legalium cognitionem, eiſque non; ob-
ſtantibus quæ re vera non obſtant in caſu no-
ſtro contrarium ſententiam ſubſtinendā cen
ſui, ſcilicet,quod ius cōgrui in ciuitate Auer-
ſæ eiuſque territorio, & diſtrictu nullatenus
92 † ſibi locum vendicet prout ex infra allegan-
dis clariſſime demonſtrabitur. & ad id fun-
dandum.

93 † Primo præſuppono, quod præallegata cō
ſtitutio ſancimus. non eſt clauſa,nec incorpo-
rata cum alijs conſtitutionibus Regni, vt no-
94 torium† eſt ex oculari inſpectione,l.Titiæ tex
tores,vbi Bar. ff.de leg.1.& ſic dī extrauagans,
95 †vt per Docto.oēs in l.cum prolatis,ff.de re.iu-
di. & per canoni. in c. paſtoralis, vbi eſt mate-
ria extra de fide inſtrum & per Felyn.in c.1.de
re iudi.

Secundo præſuppono, ꝙ conſtitutio extra-
96 uagans ad hoc,†vt liget debet eſſe indubitata,
97 † & dī indubitata pluribus modis primo ſi eſt
98 ſumpta de archiuo † publico in quo publicæ
99 ſcripturæ per officialem†publicum cuſtodiun
tur.iux.tex.in auth.ad hæc, C.de fide inſtru.Se-
100 cundo † ſi reperiatur inter alias canonicas le-
101 ges,& conſtitutione, †vel ſi fuerit gloſata per
aliquem illuſtrem Doctorem, vt per omnes
ſcribentes in d.c.paſtoralis.

Tertio præſuppono. ꝙ ad hoc vt aliqua cō-
ſtitutio extrauagās in loco aliquo liget, requi-
ritur de iure, vt ſit vſu recepta diuq; obſerua-
102 ta,† vt per Bar.in conſti ad reprimendum,§ fi.
& in d.l.cū prolatis, vbi Alex latiſſimè in eius
103 ad Bar.paraphraſi † Imo extrauagantia debēt
poni,& articulari, vt per glo conſue. Neapoli.
in proęm.in prino nu.25.verſ.ex his notandū.
104 † Alias in prænarrata non concurrunt, nō eſt
admittenda nec in iudicio recipienda vt per
Doct in locis præallega. quos refert, & ſequiē
Pauiſius Auditor Rotæ celeberrimus in præ-
ludijs ad extrauagantes conſtitutiones Ioan-
105 nis XXII. quem Pauiſium ſic appellat Dec.
in c.1.in 2.lectur. nu.4.ext.de conſti.

Et proinde cum dicta cōſtitutio nō habeat
requiſita prænarrata, tum quia noſtri regnico
læ, & ſummi legum vertices,vt fuerunt Mari-
nus de Caramanico, Andr.de Iſer Bar de Ca-
pua,qui cōſtitutiones Regni legerunt,& gloſ-
ſematibus ornauerunt legem prędictam non
legerunt,nec gloſſauerunt,imo nudā & abiq;
dote aliqua tanquam extraneam reliquerunt.

cum

cum dicta constitutio non reperiatur in archi
106 uo publico in quo nil reperit † de gestis huius
Federici, nisi eius testamentū, vt testatur Af-
flic. qui dicit se oculis proprijs vidisse, & percū-
ctasse in consti. Constitutionem diuæ memo.
col. 19. nu. 66. cir. med. & Mari. Frecia in tract.
de suffeu. in 19 author. Baro. car. 350 & vere iu
107 ra pro certiori cautelę † suffragio in archiuo
regalis curiæ reponūtur perpetuo conseruan-
da, vt inqnit Barth. de Capua, in fi. proę cōstuc.
Neapol. Tum etiam, quia non est probatū &
108 vere probari non possit, † ꝙ dicta constitutio
in dicta ciuitate fuerit recepta, & obseruata, er
go sequitur ex prædictis necessario concluden
dū, ꝙ dictum ius in ea minime procedat tanꝙ
extrauagans, debitatum vsuq; non receptum,
vide Mand. in reg. 23. nu 3.
Et ne desit authoritas, adduco Affl. in c. 1. §.
porro, nu. 36. in fi. quali. olim feu pot. alie. qui
dicit sępe allegatam constitutionem esse loca-
109 lem, græcam, † & nō obseruari nisi in locis, in
quibus per consuetudinem recepta est, cōfert
110 ad id, † ꝙ græca sit constitutio, eius inscriptio,
ex cuius titulo arguitur, l. 1. C. de impo. lucra.
descri. li. 10. And. in c. 1. § notandū, de feu. guar.
111 pthomisisenim † Grecè, Latinè, sanguinis ius
dicitur, & consanguinitatis, Tiraqu. de retract.
consangui in præfat. nume. 2.
Ad rem etiam facit qm̄ extrauangans non
112 est sicut cæterę leges † in corpore iuris clausę,
quæ omnes ligant, quas omnes scire tenētur,
& quarum ignorantia regulariter neminem
excusat. iux l. leges, C eo l constitutiones, vbi
gl C. de iur. & fac. ign. imo differt, nā extraua-
113 gans probabiliter ignoratur ex eo. † ꝙ non est
inserta in volumine aliarū constōnum, & per
consequens tanꝙ ignorata nō potuit ligare ci-
uitatem Auersę in ea introduci ex allegatis p
Franc. Aret. in fere eisdem terminis in consil.
154 col. 1. ver nec dicatur, &c.
Secundo principaliter pro ista opinione pō
derō tex. in proę Constitutionū Regni in §. p̄-
sentes, in quo text. Feder qui præsupponit au-
thor huius constitutionis voluit, ꝙ constōnes
per eū eiusq; pręcessores latæ, nullū robur ha-
114 beant firmitatis in iudicio, vel extra, † nisi sint
insertæ in volumine constōnū regni. Sed ista
constō nō reperitur ibidem clausa, nec incor-
porata, vt sup. dictū, & fundatū est, ergo nulla-
tenus in iudicio, vel extra allegari, nec de ea vis
aliqua fieri pōt, arg. l. patre furioso, ff. de his, q
sunt sui, vel alie. iur. §. actionum Instit. de actio.
115 † Nec obstat si diceretur capitula Regni nō es-
se incorpotata in constitutionibus Regni, &
tamen absque dubio obseruari pro legib. non
aliter quam ipsæ constitutiones in volumine
insertæ, vt videmus. Nam respondeo, & dico,
ꝙ verum est obiectum, sed tamen capitula re-
gni fuere confirmata eaque in constitutioni-
116 bus regni incorporanda, † statuit Carolus Pri
mus in capit. Regni Constitutiones, itaq; ve-
117 re dicere possumus, † quod capitula Regni
sint incorporata Regni constitutionibus: ex
quo infertur, quod obseruantur ad instar alia-
rum constitutionum, vt in dict. c. constitutio-
nes, firmat Napod. & post eum moderniores
Campani.
Tertio principaliter moueor, cū dicta con-
stitutio nō habeat in meo codice, & quotquot
viderim, diem neq; locū, iux no. per Io. And. in
Data, lib. 6. & in Authen. vt præpo nom. impe-
ra. vbi not. in prin. & in l. si qua. C. de diuer re-
script. non potest discerni si fuit per Federicū
lata ante, vel post cōstitutiones Regni, seu ea
rum compilationem. ex quo infero, quod si
dicta constitutio fuit lata ante dictam compi-
lationem, nec ab eo inserta, & incorporata,
118 † sequitur necessario dicendum, ab eodem au
thore fuisse abrogatam. & proinde nullum ro
bur habere ex claris verbis eiusdem legislato-
ris in d. §. præsentes Vel si dicas, ꝙ fuerit lata
post compilationem vt videtur innuere Anto
nius Caputus antiquus Doctor Neapolitanus
relatus per modernos Campanos in addit. ad
dictam Constitu sancimus, in fi. Commenta.
ad capitula Regni. Tunc dico duo.
Primum, ꝙ postquam Imperator prædictus
in dic. §. pręsentes, apposuit illa verba, alioqu in
nullum robur habeant, &c. quæ clausulam im
119 portant decreti irritantis † & annullantis, Car
di. in cle 1. §. 1. de conces. pręb. si post compila-
tionem pręfatam Regni constōnum voluisset
dictam l. sancimus, promulgare promulgatā-
ve obseruari, vtique expresse hoc mandasset,
120 † & necessariam clausulā derogatoriam dero
gatoriæ apposuisset, Bar. in l si quis in princ. ff.
de lega. 3. & in l omnes populi. ff de iusti. & iu.
& in Constit. ad reprimendū, in verb non ob-
stantibus, Ang. in l. omnes, C. de præscrip. trig.
vel quadr. ann. Non apposuit. neque dixit, nec
expresse, nec tacitè, neque alius successor Rex
confirmauit per ea quæ paulo ante diximus:
ergo sequitur clare concludendum illam con
stōnem repulisse, & abiecisse ex præallegatis.
Secundum, ꝙ cum dictus Federicus post-
121 modum fuerit excommunicatus, † & Regno
Neapolitano per sententiam priuatus, prout
sic per Sedem Apostolicam fuit declaratū se-
cundum chronistas congestos per Frec. in lib.
2. de suffeu. in tit. de antiquo statu Regni, col. j.
nu. 18. versi. Sextus fuit Rex, car. 65. gl. in proę.
consti. Regni, in prin. vbi Affl. post gl. & Andr.
122 q. j. † de qua priuationis sententia habetur in c.
1. de re iudi. in 6 sequitur necessario, ꝙ lex prę-
123 dicta ab eo tanquam priuato lata † nullamque
habente condendi leges potestatem, non va-
let, neque tenet, ca. canones, 16. distin.
Et quāuis de facto, & sine authoritate Sum-
mi Pontificis eiusque Sanctæ Sedis possederit
124 regnum, & in illud se intruserit, † vtique non
dicitur Rex, sed tirannus, & sic leges per eum
125 tempore tyrannidis latæ non tenent, † neque
ligant, per nota. in l. decernimus, & in l. om-
126 ni nouatione, C. de sacrosanct. ecclesi. † aboli-
to enim regis titulo, abolita fuit lex sua, vt di-
cit Bald. in capitulo translato, extra de consti-
tu & facit id quod scribit Andr. in prælud con
127 stit quæstione tertia. nec est standum, † neque
cre-

credendum legibus, quarum repelluntur au-
thores, capitulo fraternitatis, de hæretici. capi-
tulo, licet ex quadam, de testi. l. mathematicos,
128 C. de episc. audien. † imo facta per tyrannum
reuocari debent, vt per Andr. de Isern. in l. pri-
uilegia, la secunda, in constitu. regni. & infert
129 Bald. in capit. primo, § fina. † de pace Constan.
quod nec illa pax, nec leges ipsius possunt in
iudicijs allegari. Non est ergo mirum, si dicta
constitutio in ciuitate Auersæ, vsque adeo
non fuit recepta, nec admissa, sed pœnitus
reiecta.

Vnde non ab re quandoq; fuit dubitatum
de validitate ipsarum Regni constitutionum
per supradicta, tamen istud dubium fuit po-
stea sublatum, tum propter expressam confir-
130 mationem dictarum cōstitutionum, † tum ob
antiquissimam illarum obseruationem, vt per
Andr. & Afflic. in procœ. constit. quæst prima,
quæ confirmatio ac diutina obseruantia cum
cessent in dicta constit. sancimus, merito cessa
re debet eius dispositio, arg. l. fin. §. ait lex, ff. de
repu. cum similibus.

131 † Plus dico, quod cum Federicus fuit Impe-
rator ac simul, & semel Rex huius regni, vt p
gl. in prin. dictarū regni constitutionū, sæpe al-
legata constitutio, sancimus, ex quo caret die,
& consule, potuit esse condita per eundē non
132 vti Regem Regni Siciliç, † sed vti Regē, Regū,
& vniuersalem Imperatorem, & sic lex Impe-
133 rialis non ligat regnicolas non subditos † Im-
perio, imo ab eo atque imperiali lege prorsus
exemptos, And in c. Imperialem, §. scriba, col.
2. de prohi. feu. alie. per Frid. Luc. de Pen in ru-
bri. C. pub. læti. vel consu. lib. 12. Anto. Capy. in
decis. 130. nu. 51. qui loquuntur in terminis de
legibus huius Imperatoris regnicolas non li-
gantibus ex rationibus prędictis.

Sed q̄ dictus Federicus, vti Imperator dictā
l. sancimus, tulerit, indicant mihi prædictæ le-
gis verba, ibi, in omni prouincia, & in omni ci-
uitate; quæ verba sunt valde vniuersalia deno-
tantia fuisse eam constitutionem latam tanq̄
134 ab Imperatore, † non autem tanq̄ a Rege, arg.
tex. in c. a collat. de appel. in 6 & in l. si paterfa-
milias, §. 1. ff. de adopt. Nec vsus est eo quo in
135 constitutionibus regni solitus est stilo, † in qui
bus ad remouedū hoc dubium, semper ad re-
gnum, regnicolas, regniq; magistratus, se re-
strinxit ac retulit, siquis rectè prospiciet: vt in
constitutionibus omnibus huius Imperatoris
satis liquido apparet, quod non facit in d. l. san
cimus, diuerso stilo promulgata, p ea quę scri-
bit Sande. in c. 2. ext. de rescri. Deci. in consi. 11.
col. 9. nu. 19.

Quarto probatur, nam esto millies, q̄ dicta
constitutio esset canonica, indubitata, adhuc
ciuitatem Auersę non ligat, & ratio est ex quo
136 non fuit † moribus nostrorum ciuium rece-
pta, nec approbata, eo maxime cū sit simplex
constitutio ad vtilitatem priuatorum inducta,
nec per hoc, q̄ eam constitutionem non ob-
seruauerūt. nec obseruant, dicuntur legis tran
sgressores, præsertim cum per illius inobser-
uantiam peccatū non inducatur, ac etiam cū
potuisset quilibet, prout potest fauori illius le-
gis, si fauor dici potest, renunciare per gl. illā
137 † singularem. in c. 1. in verb. frangere, circa fi.
ext. de tre. & pa. quam ibi communiter sequū-
tur Inn. Butr. Pan. & alij, & Cauoni in c. statui-
mus. ext. de pact. Archi. Hosti. in §. leges, 4 dist.
Fely. in d. c. 1. Bened. in d. c. Ray. in verb. & vxo
rem nomine Adelasiam, a nu. 228. ext. de testa
men. & faciunt quę inferius dicam in solutio-
ne primi contrarij. Nec vrget si dicatur, quod
sequeretur absurdū, q̄ potestas Principis legē
condentis penderet ab arbitrio subditorū, nā
138 vltra allegata dico, † q̄ princeps potuisset, &
posset deputare executorem, qui compelleret
subditos ad obseruantiam legis, quo casu ve-
139 lint nolint subditi tenerentur † legem recipe-
re, vt pulchre per Rosell. in verb. lex, §. 2 q̄ qui-
dem ne dum nō fuit factū, imo idem Princeps
vidit & tolerauit, vt per eund. Rosel. in præall.
loco, §. 3.

Vltimo his famulatur, statuit enim consti-
tutio Regni. Puritatem legum, vt in Regno iu
140 dicetur secūdū constitutionem Regni, † & iu-
ra communia Longobarda, & tamen ius Lō-
gobardū, vt plurimum videmus, non seruatur
nisi in locis, & in causis, & inter personas, vbi
141 est receptum, † & quatenus est consuetum, &
sic procedit ac limitatur dicta constitutio puri
tatem, vt per Luc. de Pen. in l. conductores, C.
lib. 11. de conduc. & procu. nu. 13. versi. imo di-
cunt alij &c. vbi subdit ita semper seruatū esse,
142 † & seruari in magna Curia Vicariæ, quem re-
fert, & sequitur Maran. in eius Specu. parte 3.
prin. a num 70. vsq; ad num. 102. ita & simili-
ter, imo a fortiori dicendum est de ista consti-
stitutione, sancimus, tam dubia ac dubitabili,
iurique Romano contraria, vt non obserue-
tur nisi in locis, & causis in quibus reperitur
obseruari ac vsu recepta, quod etiam sequi-
tur Maran. in tracta. de multi. alien. numero
117. versicu. Tricesimus, & vltimus casus, vbi
inquit, quod dic. constitu. sancimus, non ser
uatur, vbique, sed solum in locis, vbi viget talis
vsus.

Ex quibus iuribus, rationib. & authoritatib.
satis meo iudicio constat iustitia causę nostro-
rum conciuium, vt ius congrui in ciuitate prę
dicta non militauerit, nec militet, ex quibus fa
cile ad contraria superius adducta respon-
deri posset: verum, vt facilius, & clarius
diluantur, sigillatim ad ea responsum accom
modabo.

Et primo non obstat constitutio præfata,
per ea quæ diximus tanquam extrauagans du-
bitata per homines, & vniuersitatem Auer-
sanam vsu ac praxi minime recepta, cum le-
143 ges promulgentur, † ac promulgatæ non li-
gent nisi moribus vtentium approbentur, ca-
pit. in istis, quarta distinctione, & quoniam ci-
144 uitas Auersana legem † prædictam non rece-
pit, iccirco in ea non fuit obseruatum, nec
obseruatur ius congrui prætensum, quia nul-
145 la alia ratione leges nos tenent, nisi, † quod iu
dicio

dicio populi receptę sunt, vt inquit Iulianus in l. de quib. ff. de legi. cum et lex dicatur cõis Rei
146 publicæ sponsio, seu acceptatio, vt constat ex eius definitione, in l. 1. ff. de legi. quæ promulga
147 ta tacitã habet cõditionem, †vt non vsq; adeo liger nisi fuerit acceptata, vt p Bened. & alios ĩ locis superius citatis, in verſ. & esto millies. Tũ
148 etiam † quia dicta asserta constitutio non est lex generalis, ad hoc. n. vt lex dicatur generalis
149 & generaliter liget, oportet, †q̃ sit clausa ĩ cor pore iuris, vt notat Azo in sum. C. de leg. versi. sciam autem legem, &c.

Non obstat dispositio tex. in c. constitutus,
150 ext. de in integ. resti. † q̃m ibi tex ille loquit̃ de particulari quadã consuetudine prout sic illũ tex intelligunt gl. ibi Panor. & com. Doct. & cum ibi sit ius particulare, locale, ac propriũ,
151 † non meretur allegari in contrariũ, imo no-
152 stręfauet opinioni, cũ in contrarium † sit ius cõe, l. ius singulare, ff. de legi. & consuetudo
153 vnius loci † ad alium trahi nõ debet, l. an in totum, C. de ędi. priua. & quælibet prouincia abũ
154 dat suo sensu c. vtinam 76 dist. † Non obstat, q̃ in multis regni partibus ius congrui seruetur, namque dupliciter responderi põt. Primo, q̃ illud est, q̃m vsu, & consuetudine particulari fuit admissum, & introductum, vt videmus in hac fidelissima ciuitate Neapolis, in qua non
155 obseruat̃ dicta constitutio, † Sancimus, vt expresse affirmat Illustris Doctor Io. Angelus Pisanellus, in consue. Neap. Si quis emit. in eius addi. de iur. congrui, cart. 333. quem retulit D. Vinc. de Franc. in decis. 346. nu. 10. & rursus in deci. 390. nu. 3. bene tñ seruatur ius congrui ex
156 † consuetudine particulari, † quæ in multis magnopere distat ab ea constitutione, quæ cõstõ si fuisset lex regni, & canonica, fuisset vtiq; re-
157 cepta per Metropolim, † quæ totius regni obtinet principatum, & per consequens per oẽs regni ciuitates, & oppida, quæ Metropolim tã
158 quam caput † fuissent secutæ, arg. §. sed hodie, insti. de satisda. l. si quis, C. de natur. liber. & l. 1. C. de vet. iur. enu. ibi omnes ciuitates consuetudinem Romæ sequi, & leges.

Secundo responderi potest, q̃ in dictis locis & partibus regni seruatur dicta constitutio, ea
159 nempe ratione, † quia fuit vsu recepta, vt supra fundauimus, præsumitur. n. actum id, quod de
160 de iure fieri debet, † arg. l. seruo alieno, §. si ab impubere, ff. de leg. 1. l. fi. § scio, ff. de leg. 2. c. in præsentia, ext. de præsump. cum simili.

Quid ergo mirum si in multis regni nostri partibus, & signanter Auersæ non obseruatur dicta constitutio, nec ius congrui, prout in ea
161 non obseruari testatur Afflic. licet † obiter, & per transennã in eius tractatu ad dictã constõ nem in §. scriptum est, quamuis nihil alleget, tamen tanto viro aduocato maximo, deinde regio consiliario consultissimo citra iura, &
162 authoritates, † quæ bene callebat, fuisset de iure credendum ex dictis per Bal. in l. de quibus, ff. de leg. Floria. in l. 3. §. 1. ff. de testi.

Neque deniq; obstat præterea sñia sacri cõsilii ex pluribus nempè. Primo, nam lis, & sñia
163 inter diuersas personas nobis † dictæq; nostræ ciuitati nõ debet obesse, tot ott. res inter alios
164 acta, l. sæpè, ff. de re iud. † Nec vnicus actus gestus cum priuato, qui nõ est ciuis Auersanus, sed exterus preiudicium aliqd dictę ciuitati in ferre debet inauditè, & quæ nõ fuit in iudicio, ex dictis per Bar. in l. 1. §. post operis, ff. de noui oper. nunci. Barba. in c. transmissa, col. 2. ext. de for. competen. Sñia etenim sacri consilij fa
165 cit ius inter † partes ipsas nõ autem inter ab-
166 sentes, iccirco tertio nõ præiudicat, † nec quo ad tertium facit ius cõe, vt tenet gl. in d. l. fi. C. de legi. & canonistæ in cap. in causis, de re iudi. Matthesi. not. 26. Tertio q̃m prætensa sñia est contraria alteri sñię eiusdem sacri consilij per prius cum maxima causæ cognitione latæ referente D. Io. Andręa de Curte, regio consiliario deinde S. C. P. Preside. de qua sñia meminit
167 addi. ĩ si com. ad cõtue. † Neapoli & sic est nulla cum reuerentia, l. 1. ff. quæ sent. sin. appe. resci. l. 1. C. quan. pro non est necess. c. inter monasteriũ, de re iud. maximè cum fecisset transitũ
168 in rem iudicatam, † quæ pro veritate hr̃, l. 1. vbi not. ff. de consti. princi. Cessante igitur assertæ constitutionis dispositione ex oĩbus supra allegatis, remanet dispositio iuris cõis, ad quod
169 semper recutrimus † oĩque interpretatio re-
170 cipiẽda est, † vt ad illud tanq̃ ad fontem redeamus, l. si serui vestri, C. de noxa. cum maximè, quia reducitur ad libertatẽ fauorabilẽ cuique libere de rebus propriis disponẽdi, vt dicit tex.
171 † qui non reperit̃ correctus in l. dudum, C. de cõtta. empt. vbi Igne in præsa nu 11. vt nemo cogat̃ vendere fundum vicino, nec eum requĩ
172 rere; † Corn. conf. 51. col. 2. nu. .. vol. 3. Roma. cons. 484. & vbi de aliqua extrauaganti dubitatur, melius est in dubio iuris scripti regulis de-
173 seruite, † vt dicit Bal. in c. 1. qui te sint necess. ad prob. feu. ingrati. Cõcludo igitur ex prædictis assertam constitutionẽ, sancimus, non viguisse nec vigere in ciuitate Auersę, & in iudicio non posse subsistenter allegari, prout sic dicit Afflic. in d. constit. in §. scriptum est, in 1. notab.
174 vbi asserit tam in ciuitate Auersæ, quam alibi, vbi ista lex nunquam fuit obseruata, nõ posse allegari in iudiciis, & proinde conuentos esse absoluendos, & sic in perpetuum declarari & iuris esse censeo, ad laudem Dei Nuncius, Pellicia V. I. D.

ADDITIONES.

A ADDE in uilla sciente, si in eius territorio fuit quisquam depredatus, tenetur, cum ad custodiam sui districtus teneat, Lup. ĩ c. per uestras, §. 24. notab. 6. ampliat 9. inci. ampliari potest cart. 145. col. 4. nu. 9. non tamen tenetur de delicto noctis tempore patrato ab aliquo de uniuersitate etiã q̃ statuta id caueant, cũ non potuerit resistere, ut per Bar. Bal. Ang. in l. 1. § occisorum, ff. ad Sillan. Bal. in l. siquis non dicam rapere, col. 3. C. de epis. & cler. Roma. consi. 7. col. 2. Barba. cons. 66. a num. 5. Aretin. consi. 57. col. 2. Dec. consi. 64. col. in princi. Hippoly. consi. 44. num. 5.

Adde

B Adde si res communis nunquam fuit diuisa, etiam si millies vendatur, poterit socius illā retrahere ab vltimo emptore, gl. mag. in vers. item quid si iste emptor, in l. 2. C. de rescin. vē. & facit ad hoc, ꝙ quilibet emptor incipit esse consors, vnde nunquam desinit esse communis vt per Io. Lup. ad ll. thor. l. 75. nu. 3. quid autem operetur diuisio facta in vita a patre? & qd si sit inæqualis, an habet vim meliorationis, vide Ioā Lup. in l. 29. nu. 25. tori. & vide eum in l. 20. num. 7. & ī diuisionibus subuenitur ei, qui deceptus est dolo aduersarij, vel re ipsa vltra dimidiam iusti valoris. Plot. in l. si quando, num. 321. C. vnde vi, & vide Bern. Alfan. in collecta. c. 855. & an præsumatur diuisio facta ob temporis diuturnitatem? glo. ꝙ sic in l. si maior, C. com. diui & est communis opinio, Ripa in c. sæpè, nu. 2 de resti spol. Fely in c sicut, de sent. & re iud limi. vt per pract. Papi. in for. lib pro hære. vel re. sing. diui. in gl. in verbo communiter, num. 5 & Ias. in l. 1. C. qui admi. Alex. cons. 92. vol 2. Deci consil. 79. Ias. in l sciendum, nu. 18. ff. de verb obli. Balb. in trac. præscrip fol. 27. nu. 40. vide Catelli. Cotta in verbo, sortis.

In textu, ibi, vel vendiderit.

Adde supradictis, quid veniat appellatione venditionis, vide Bernard. Alfan. in collectanea. 144. specie tamen perempta maritus, vel debitor ad quid teneatur, vide congestos Doctores & cumulatos per prędictum Doct. Alfan. collecta. 267.

De more magnatum.

Adde, quod quamuis iudex etiam ex iusta causa non possit compellere partes ad cōpromissum, vt dicit gl. in l. furti, §. qui iussu, ff de his qui not. infam vbi Barto. & Bal. in c. 1. §. siquis quinq; solidos, de pace teu & in l. si ex stipulatione, C. de sen. & iter om. iud. Alex. in l. æquissimum, ff. de vsufru Paul. Alex. Ias. in l quidā existimauerunt, ff si cert. peta. Alex. in l 1. § & post operis, ff. de no oper. nunci hæc tamen regula fallit, nisi forte esset lis inter magnates, & esset timor ne venirent ad scādala, & ideo turbaretur quies publica. Afflic. in decis. 148. vbi etiam dat alias limitationes.

Adde ad tract. de diuisi. bonorum, ꝙ quādo res nō recipit commodam diuisionem, vt molendinum, tunc deueniendum est ad licitationem, & is in licitando obtinet, qui maiorem partem habet, si æquale offerat pretium, l. sancimus, §. sin autem, vbi gl. C. de dona. l. 2. C. lib. 10. quan & quib. quar. pars deb. l. 2. C. de metalla. lib. 11. Pet. de Vbal. in tract. socie. par. 12. q. 12. Rebuf. ad consti. regi. Thom. 2 tit. de prę con & licita art. 7 glos. vni. nu. 7. vide Tiraq de iure primoge. quæsti. 16 opin 1. vbi de iudicio sortis. In quo aduertendum, quod quędā sortilegia sunt illicita, quę fiunt per incantationes, & artes magicas veluti ad inquirenda furta occulta, vel ad alias diuinationes indicandas, & talia sunt prohibita, c. 1. & per tot. extr. de sortileg cætera vero. quæ non fiunt arte magica, sed necessitatis gratia, permissa sunt, nam in dubiis secundum leges ad sortes recurritur, l. si & § nostro, C. com. de lega. & in l sed cum ambo ff. de iudici. & qualiter fiat diuisio in feudis Afflic. decis. 334. vbi addit.

Adde de anno computati. secundum consuetud. Auersæ, quod si in instrumēto fuerint appositi anni domini a natiuitate, non tamen instrumentum erit nullum nec inualidum, Imol. in consi. 8 in primo dubio licet ex consuetudine illa fiat computatio ab incarnatione, vt ibi per Imol.

F I N I S.

REPETITIO NOVA AD CAPITVLVM PRIMVM. DE SVCCESS. FEV.

OMNIBVS SANE TAM IVRIS PERITIS, quàm Causidicis, & in foro versantibus, valdè vtilis, & necessaria;

NVNC RECENS PER PRAECLARISSIMVM Iuris Vtriusque Doctor. Dominum Bartholomaeum Camerarium Beneuentanum,

OPERA TAMEN VTR. IVR. DOCT. D. Nuncij Pelliciæ, in lucem edita.

CVM PRIVILEGIIS.

VENETIIS, MDCV.
Apud Iuntas.

PERILLVSTRI

D. DON PETRO DE VERA AB ARAGONIA,

Regio Consiliario,

SACRIQVE CONSILII NEAPOLIT. PRAESIDI DIGNISSIMO,

Et Prothonotario meritissimo;

NVNCIVS PELLICIA F.

EQVIDEM virtutum merita exempla virorum fortium, mores conspicui, quæ in te vno emicant singulariter, ac admirabilem vniuerso faciunt, vt qui ob tuas singulares virtutes, ad regendum tãtum tribunal, præfectus tanto moderaris munere, vt in tot virorum doctissimorum cætu patronus, pater ab omnibus veneraris, ac sis conspicuus: mihi verò talium obseruatori, qui minimus sim nulla aliqua superest animi mei demonstratio, vt munus hoc qualecũque sit in puluere repertum, typis traditum per manus nostras à tanto viro Bartholomæo Camerario libenter accipias, vt obseruationem erga te meam agnoscas, & inter tuos familiares, ac seruulos me recipias.

REPETITIO CAPITVLI PRIMI.

De successione Feudi.

PER

BARTHOLOMEVM CAMERARIVM

Beneuentanum. V. I. D.

SVMMARIVM.

1 *Successio in feudo olim non dabatur, nu. 1.*
2 *Teucri tenent militiam ad nutum reuocabilem, numero 2.*
3 *Successio non datur hodie in feudo guardiæ, & castaldiæ.*
4 *Idem in precaria quæ durat per lustrum.*
5 *Idem in feudo præcariæ.*
6 *Feuda habitationum non transeunt ad heredes.*
7 *Feudum soldatæ non transit ad heredes.*
8 *Feudi successio protelata est ad vnum hæredem.*
9 *Feuda in quibus viuitur iure francorum, transeunt ad primogenitum.*
10 *Feuda dignitatum sunt indiuidua.*
11 *Feudorum deinde successio extensa est ad omnes hæredes.*
12 *Feudorum successio postremo postulata est ad nepotes, & in infinitum.*
13 *Successio in feudum siue olim siue hodie habet pro basi, & fundamento fidelitatem.*
14 *Fidelitas militiæ est in causa vt feminæ in feudo non succedant.*
15 *Fidelitas sex continet.*
16 *Vassallus debet esse constans, & secretus.*
17 *Successio in feudo denegatur ei qui militare non potest.*
18 *Clerici in feudo non succedunt.*
19 *Feudi successio datur his qui sunt de sanguine.*
20 *Sanguis consideratur multipliciter.*
21 *Feuda ex pacto, & prouidentia filio debentur ex necessaria restitutione.*
22 *Pater nullam ordinationem in feudo ex pacto, & prouidentia facere potest.*
23 *Præsumitur de filio in futurum vt de infecto sanguine patris.*
24 *Sanguis in succedendo sumitur tunc vt puta filius à patre.*
25 *Casus, in quibus sufficit, quod vassallus successor non sit de sanguine illius qui tenet feudum, sed illius primi acquirentis.*
26 *Adoptiuus quia non est de sanguine, non succedit in feudo.*
27 *Pater filio in feudo nouo non succedit, & quare?*
28 *Pater in feudo antiquo filio succedit, & quando, numero 29.*
30 *Frater fratri succedit in feudo nouo ex speciali prouisione, c. Regni Neapolitani.*
31 *Nisi daretur feudum pro hæredibus ex corpore.*
32 *Patruus non succedit nepoti in feudo nouo, sed in antiquo.*
33 *Soror habilitatur in successione feudi quaternati.*
34 *Soror habilitata ad successionem feudi quaternati, num succedat in feudo plano & de tabula.*
35 *Constitutio regni, vt de successionibus, militat tantum in successione lineę descendentis.*
36 *Frater fratri non succedit in feudo nouo, plano, & de tabula.*
37 *Fratri succedit soror in feudo antiquo plano, & quando.*
38 *Socij Imperialis liberalitatis in feudo succedunt.*
39 *Cognatis successio feudi est interdicta.*
40 *Ratio quare filius ex femina in feudo non succedat*
41 *Iura feudalia considerant qualitatem hæreditariam à primo, & vltimo moriente.*
42 *Diuerso tamen modo, & quomodo?*
43 *Consuetudines feudales viuntur duplici nomine, geniculo, scilicet, & gradu.*
44 *Computatio graduum secundum ius ciuile fit vt quælibet persona gradum faciat.*
45 *Varia iura considerantur secundum consuetudines feudales circa successionem feudi.*
46 *Gradus secundum aliquos sumitur a primo acquirente.*
47 *Compilatio feudalium consuetudinum ab Oberto de Orto fuit facta, & nu. 48.*
48 *Consuetudines feudales loquentes de regno, intelliguntur de regno Alemaniæ.*
49 *Hugolinus compilauit iura feudalia, & quam dicunt decimam collationem.*
50 *Casus figuratio ponitur in isto textu. & numero 51.*
52 *Rubicæ consuetudinum feudalium num continuentur?*

53 *Bal-*

135 *Modernorum confutatur opinio.*

137 *Filius committens causam ingratitudinis etiam contra dominum in feudo exhęredatur a patre.*

138 *Lex feudalis dedit patri, vt patri quandam præminētiā erga filium, vt filius habeat feudum oportet quod sit patris hæres.*

139 *Leges ciuiles non priuant filium qui non est patri hæres in fideicommisso necessario.*

140 *Filij non hæredes non succedunt in feudo, non tamen filij ingrati exhæredati.*

141 *Filius præscriptus vel non mala mente exhæredatus in feudum succedit.*

142 *Filius ingratus præsumitur etiam domino ingratus.*

143 *Semel ingratus semper talis præsumitur.*

144 *Filius ingratus feudo non priuatur si pater non est conquestus.*

145 *Vassallus non punitur ex culpa nisi placitetur.*

146 *Iudex placitationis & declarationis solus est pater ob patriam potestatem.*

147 *Filius non à patre, sed à lege habet primo genituram.*

148 *Primogenitura vitiosa non est primogenitura.*

149 *Pater si filio ingratitudinem remisit filius succedit excluso secundo genito.*

150 *Filius si cōmisit feloniam contra imperium amittit primo genituram.*

151 *Princeps est pater patrię.*

152 *Patria est potior potestate paterna.*

153 *Feuda omnia etiam hęreditaria debentur ex pacto, & prouidentia maiorum.*

154 *Iniuria patri facta à patre est vindicanda.*

155 *Feudum non ex omni culpa etiam condigna est amittendum.*

156 *Primogenitura quæ consistit in tempore facilius amittitur.*

157 *Pater omnia remittere potest filio culpanti erga patrem.*

158 *Pater non remittit filio culpanti in dominum.*

159 *Lex generaliter loquens recipit tamen interpretationem ab alijs legibus.*

160 *Feudum si detur sub nomine proprio, datur propria contēplatione.*

161 *Feudum ex pacto & prouidentia est de quo agitur in c. 1. an. agnę.*

162 *Peculium occupat pater vt pater, non vt hæres, & 163.*

164 *Agnatus repudiata hæreditate capit feudum.*

165 *Feuda capimus iure proprio, & stipulatione propria.*

166 *Regula iuris est vt detur medium vniuersum in quo insit hæreditas tertij cui sum hæres, capiendo illud vniuersum iure proprio, licet non sim hæres morienti.*

167 *Feudum est quoddam vniuersum iuris & facti.*

168 *Feudum francum quid & iura de eo loquentia.*

169 *Casus figuratio, in §. hoc quoque.*

170 *Ratio decidendi contextus.*

171 *Verus Intellectus contextus, remissiue.*

172 *Antinomia soluitur cur diuersimode dicant iura feudorum dari successionem vsque ad quartum gradum, & vsque ad septimum.*

173 *Subingressio gratiam quandam legis præsefert.*

174 *Feudum paternum quid.*

175 *Feudum paternum, & antiquum in effectu idem est.*

VT nihil antiquitatis pœnitus
ignoretur, pro iuuenibus præ-
1 mittendum est, † quod anti-
quissima feudorum consue-
tudine nulla successio dabat
in feudis, sed ad nutum domi
ni feuda iam concessa reuocabantur, cap. 1. de
his, qui feud dare poss. §. 1. & hæc natura viget
hodie pœnes nos in feudo præcario, de quo p
Iaco. de Ardizo in sum. de succ. feu. versi. illud
autem, & in tit. vtrum vassa poss. feud. præcar.
2 dar. per tex. in c. fi. extra de præca † Qua consue
tudine hodie teneri vtuntur cum eorum mili
tibus, qui vulgo saniac, nuncupantur, inde vs-
que ad annum concessio ipsa protelata est, vt
in d. § 1 quæ natura, & hodie ēt in feudo guar-
3 diæ, castaldiæ, † vel quod pro mercede datur,
viget, c. 1. de feu guar. Item & in feudo scutife-
rorum, cap. 1. § feuda in cap. extraordinariis,
quam naturam Doctores in d. c. 1. de feu. guar.
in omni officio, quod feudum habet, & anno
durat extenderunt, & sic certo tempore feu-
da finiri debere constituerunt, vt etiā videmus
4 in feudo, † quod nuncupatur præcaria, quod
per lustrum durat, cap. 1. & cap præcariæ, con-
5 iuncta glo. extra de præca. † Item, & feudū præ
cariæ, quę 29 annis finitur. 12. q 2. c. sępè, & 16.
q. 3. c. clerici, si istis magistralibus nominibus
vtendum est, vt in c fi extra de pręca quod suo
loco alias dicemus. Postmodum vsque ad vi-
6 tā producta sunt, vt in d. c. 1. § 1. † Quæ natura
adhuc isto tempore durat in feudis habitatio-
num, cap. feud. habitationum, in 200. extraor-
dina & in feudis dignitatum, vt in c. 1. in princ.
de feu. marchi. licet consuetudine sit abroga-
tum, c. 1. in fi. de ali. feu. & in feu soldatæ, quod
7 a nulla parte † ad hæredes transit, ca. 1. § fi. quis
dica. dux, & in feudo Aduocatiæ perpetuæ fi-
sci, cap. quicunque, de pace tenen. & vltimo in
omnibus feudis, quæ sine inuestitura, in scrip-
tis conceduntur, c. 1. qualiter olim feu. consti.
poter. Deinde vassallis supplicantibus ad vnū
8 filium quem dominus elegisset † extensa sunt,
vt in d. cap. 1. de his qui feu. dar. poss. §. & quia,
quæ quidem natura viget hodie in feudis, vbi
9 viuitur iure francorum, † in quibus loco domi
ni lex semper eligit primogenitum, & in feu-
dis dignitatum, quæ pariformiter, quoad hoc
vt vnius sint indiuidua iudicantur, cap. 1. quis
10 dica. dux, † & in c. imperialem, § Præterea duca
tus, vbi latè diximus, de prohi. feu ali. per Fri-
der. Sed temporibus quibusdam interpositis,
11 vt in d. §. & quia, ad omnes filios † successio ex-
tensa est omni iure, tam communi, ca. omnes
filij si de feu. fuer. contro. quam etiam Longo
bardorum etiam in Regno, vbi non viuitur iu
re francorum, vt in const. vt de successionibus,
& per Iser in c. 1. § præterea, de pro ali. per Fe-
12 de. vbi dixi. † Postremo ad omnes nepotes, &
in infinitum successio ipsa est producta, c. 1. §.
Conradus, de his qui feu. dar. poss. c. 1. si vassal.
feu. priue & ca. 1. de his, qui feu. dar poss. §. hoc
autem.

13 Quæ quidem successio antiqua, † & nouis-
sima

sima ipsam fidelitatem militiæ pro fundamẽto,& basi habet, vt in c.imperialem, de prohi. feu.ali per Fride.in princ.latius descripsimus,a qua radice hoc primum,& correlarium infertur,quod si fidelitas militiæ est in causa fœmi-
14 næ,† quæ militare nequeunt secundum gloss. & Iser.in cap. 1.de his, qui feu. dar poss.in feudo non succedunt, vt in c isto, §. hoc quoque, & in §.ad filias,in c 1 de gradi.success. Et econtra videmus,quod licet ob speratam fidem, vt
15 prædiximus feuda nobis debeantur, † quæ sex illa requisita continet, de quibus in c. i. de for. fideli & in c 1.de noua form fideli.quorum fœmina capax nõ est, ex quo vassallus debet esse
16 constans,secretus,† & consilium præstare domino suo,quæ vt in pluribus a mulieribus abesse consueuerunt vt inst.quib ali.licet in princip. & in l. si pater, C. de sponsali. & in specie ponderabat Soci. in consi.257 quia tamen hę rationes habentur, vt impulsiuę,respectu ad finalem, quæ est ipsa militia,hac de causa Iser. cæterique Doct in c.1.de his, qui feu.dar poss. & Soc in præalleg.consilio determinauerunt, quod fœmina quę militare non consueuit,in feudo succedit, illa etiam præcedenti ratione videmus,quod surdo,& muto,& cęteris debi-
17 litatis,† qui ęque bene militare nequeunt,feudi ipsius successio est denegata,c 1.§.mutus,in tit. Episcopum vel Abba & in c.1. an mutus, eadem ratione clericis quorum arma sunt la-
18 chrimę,† & orationes, c.conuenior,23.q 8.feudi successio est interdicta, c. 1 de vass qui arm. belli.depos. & in c. qui clericus cum concord. si de feu fuer. contro & alia multa oriuntur, quæ suis in locis proponemus.

* Quibus sic recitatis, iterum pro iuuenibus discurramus, quod si causa militiæ feuda sunt adinuenta ob speratam fidem, spes ipsa sub
19 alio profundiori fundamento, † & base fundatur,hoc est in sanguine, qui sanguis tripliciter consideratur, vno modo considerando sanguinem primi acquirentis, vt in c.j.de eo,qui sibi,& hęre.suis, & in c 1. quis dica.dux. Secundo modo considerãdo sanguinem illius qui tenet feudum,vt in c.1.si vass.feu priue.& in c.1. §.præterea,quæ fuer prima cau bene ami. Tertio modo considerando sanguinem illius qui successurus est in feudo,vt in c.Imperialem, §. fin.& per Iser late in c.1 § deniq;, quæ fue. prima cau.bene ami Et tunc animaduertendum
20 est † ꝙ sanguis his tribus modis consideratus, duos producit effectus, primũ videlicet inquãtũ feudatarij feudo priuantur,& hoc modo attendimus sanguinem primi acquirentis, vt in c 1. de eo qui sibi,& hære.suis,& in ca.1. si vass. feu priu.quando agnatus succedit agnato, sed non minus attendimus in filio sanguinem illius qui tenet feudũ, vt in c 1. si vass.feu. priue. cui defer.ea rõne inquit Iser.ibi,quia licet feuda etiam ex pacto,& prouidentia filio ex resti-
21 tutione necessaria debeãtur,† & pater nullam
22 ordinationem in illo facere possit,† vt in c.isto, pater tamen potest nocere ei in eo quod ab ipso patre recepturus est,& non ab alio,& sic in sanguine,vt infecto sanguine pris, ita psumat
23 de filio i futurũ,† ar l.quisqs, C.ad l.iul. mai.& vt habetur in c.1.si vass.feu.priue.& in c. si vassallus culpã, si de feu.fuer.contro qui termini non sunt nostri,sed de his diximus in cap.1.an agna. Alio & secundo modo consideratur sanguis, in quãtum est vehiculum cohęrens, quo mediante in feudo succedimus, & isti sunt ve-
24 rè termini nostri:† vnde attende,quod licet in succedendo quandoq; capiamus sanguinem ab eo qui moritur tũc, vtpote filius a patre,regulariter tamen magis attendimus sanguinẽ primi acquirentis,ita ꝙ esse potest, vt filius capiat sanguinis qualitatẽ a patre, qui moritur tunc,& ab eo primo acquirente, & sic ab vtroque, sed magis a primo, quia conficiendo inuentariũ liberaretur a facto patris. non autem a facto primi vt in c 1.an agna.dixi, & esse potest vt sanguinem ipsum, vt in patre capiente capiamus a primo solo acquirẽte,qñ agnatus succedit agnato,c.1.de eo qui sibi & hær. suis, & patet in cap.1. an agna & videbis multos,&
25 varios casus in quib.etiam, † ꝙ non simus de sanguine illius qui tenet feudum,sufficit, ꝙ simus de sanguine illius primi,q acquisiuit feudum ad hoc,vt feudum capiamus vt in sequẽtibus exemplis omnia dignosces. In quo ad illud animaduertas,quod si sanguis iste conside ratur in primo, ita vt nõ curemus de sanguine tenẽtis feudũ,hoc erit in feudo recto, quod in propria natura consistit,quod ex pacto,& prouidentia nuncupatur, quia si huic sanguini cohæret qualitas hæreditaria,tũc si non capimus sanguinem ab vtroque hanc alterationem hæreditariam capiamus ab vtroq; secund. Iser in c.1.col.2.de ali.feu.pater. ibi,alia tamen ratione non reuocabit, &c.

26 † Ex his ergo faciamus regulã, ꝙ Feuda debentur nobis iure sanguinis descendentis iusti,de sanguine patet in c.j.§.adoptiui.si de feu. fuer.cõtro.vbi adoptiuus, qui de sanguine nõ est,in feudo non succedit, & quod debeat esse iustus, determinatur in c.naturales,eod ti. Ac postremo, vt etiam descendẽs esse debeat,eui dẽtissimis rõnib. demonstratur,& pirmo in c. 1.de nat.succ feud.vbi pater ea ratione contra iuris regulas, vt in l.nam & si, ff de inoff.testa. non succedit filio in feudo nouo, quia non ita
27 † pater est de sanguine filij sicut filius de sanguine patris, qua ratiõe etiam pater in feudo
28 antiquo filio succedit, † vt puta si feudũ aui pater ita refutasset, vt filius illud caperet secũdũ Iser.in d.c.1 de na.succe.feu.vbi dicemus. Hac etiam ratione frater, qui nõ potest succedere fratri in feudo nouo,vt in c.1.de duo.frat & in c.1.§. Conradus,de his qui feu.da pos succedit
29 in feudo antiquo,† quia est de sanguine illius, qui acquisiuit feudum,feudum antiquum,ca.
30 1.de gradi.success. † Et si in regno frater fratri succedit in feudo nouo,ex speciali prouidentia constitutionis fuit, quã sic sapientes interpretrantur, sicut & pactum ipsius feudi naturã semper alterat, c.1.de feu. non haben propriã natu.feudi. Nam qñ inuestitura in Regno attendit

31 tendit sanguinem,† puta quia daretur feudum pro se,& hæredibus ex corpore,frater non succedere fratri in feudo nouo secundum Iser. & omnes in Constit. vt de successionibus, & tamen stante tali inuestitura succederet fratri in feudo antiquo, quia sufficit, vt descendat a corpore, & sanguine primi acquirentis,vt est text in regno,in ca.considerantes,quod se conformat ca.1 de eo qui sibi & hære.suis. Hac de
32 causa dicimus, † quod patruus non succedet nepoti in feudo nouo, sed bene in antiquo secundum tradita per Iser. & alios,in ca 1.in tit. Impera.Lothar.etiam in Regno, vt in Const. vt de successionibus, & ex hac radice illud in-
33 inde oritur, † quod licet fœminę de iure communi feudorum non succedant in feudo, vt in ca.isto, §.ad filias, cum concord. Et in Regno si habilitatur soror, illud est per constitu-
34 tionem, vt de successionibus, † quæ intelligitur in feudo quaternato secundum Iser & omnes ibi,& in feudo plano, & de tabula,filia, &
35 in linea descendenti reperitur habilitata, † vt in Constit. In aliquibus,quæ in sola linea descendenti locum habet, vt ibidem notatur: quamobrem dicendum esset, quod in feudo plano soror fratri non succedat,et in hoc regulis iuris communis feudorum staretur arg l p̄cipimus, C.de appel. tamen idem dicamus in
36 hoc casu,†quod in feudo nouo plano fratri nō succedit,quia in hoc habilitata non reperitur, neq; femina,neq; masculus. Masculus,videlicet,quia est nouū:fęmina,quia fęmina, & nouum,in feudo autem antiquo plano, & de ta-
37 bula soror fratri succedit,†quoniā descendens est a primo cui succedit,c j. de eo qui sibi & hęre.suis, & ita teneatis,quicquid moderni Neapolitani ad ista non animaduertentes ibi dixerint. Hac etiam de causa socij imperialis liberalitatis, qui alias de iure ad inuicem succedebant,l.1. si soci. imper.liber. C.in feudo tamen
38 succedunt,†vt post recitata per Iaf.in l si mihi, & Titio,ff.de verb.ob.& in suo loco dicemus.
39 †Eadem ratione cognatis quoq; feudi successio est ĩterdicta,§.ad cognatos,in c j.de gra.succes. licet quidam in hoc contrariam sententiā tenúerint in Regno per consti.vt de successionibus,quod sufficiat,vt coniungantur ex parte matris etiam, ꝙ feudū sit paternū,de quo vna
40 cum Iser.in ca.j.de na.feu.dicemus.† Et per hęc euidens apparebit ratio, quare filius masculus ex fęmina qui potest militare, non succedit in feudo, ca.ad filias,de gradi. success.& capit.1.§. hoc autem,de his qui feud.dar. poss.in quo gl. & Isern. dicunt, quod venit ex infecta radice matris: dic tu quod in causa est sanguis,ex quo non est de sanguine agnationis illius qui primo feudum acquisiuit.

Et vlterius sciant iuuenes pro intelligentia dicendorum, dum supra considerauimus qualitatem hæreditariam alterare qualitatem sanguinis,quod in hac feudorum successione feudistę considerauerunt,vt quandoque sine qualitate hæreditaria feudum capiamus, vt in capit.primo.an agna.

41 † Quandoque vero considerauerunt etiam qualitatem hæreditariam,quam vno mō considerauerūt in primo acquirente, simul etiam & in eo qui moritur,tunc vtpote in feudo hæreditario secundum Isern in cap.primo,col.2. de ali.feud.pater & in c.1.§.quid ergo.de inuede re alie. fact. Alio modo consideratur tantū
42 in p̄sona primi acq̄rentis,† & non in moriente, vtputa in feudo ex pacto,& prouidentia, quia & si res hæreditaria non est, is tamen qui feudum acquisiuit pro successoribus in infinitū, ita feudum eis acquirit,nisi reuocauerit in vita,arg.l.cum quis,ff.de solut.vt dicit Iser. in capit.primo,de alie.feud.pater.§.& si libellū, colum.quarta qui & si non reuocauit,videtur ex sua volūtate illud posteris concedere, & sic vt sua occasione feudum capiant, quæ occasionem non facit hæreditariam, sed vt vim hæreditarij habeat in hoc secundum Isern. in capi. primo,de ali feu.pater.§.& si libellum,in fine, & in cap.primo an agna.colum tertia. vbi latius diximus in nostra repetitione, quæstione prima. In qua varias species qualitatis hæreditariæ annotauimus.Illa ergo hic repete,ne bis eadem dicamus,satisq; sit, si hæc intelligentiæ causa aunotauimus.

Et vltimo animaduertite etiam pro intelligentia tex. & dicēdorum,quia consuetudines
43 feudales duplici vtuntur nomine, † geniculo videlicet & gradu,quæ nomina secūdū gl.in c. 1.de his qui feu.da poss.in verb.Gradus,idē importan, sed reperio, qđ Carolus in l.1 in Longobard. de success. dicit ꝙ gradus representat vnamquāq; personam & iy, geniculū, representat duas personas,quasi duæ personę vnam generent,quod est verbum Francorum, dū dicunt,hic est mon cusin de tergenudu, hoc est in tertio geniculo,quo & Longobardi vtūtur, vt in d.l.1. ita vt attento ly, geniculo,computaremus gradus secundum ius canonicū, quem sequitur Napod. in consuet si quis.de succ ab intest §.qui autem,in verb.Gradus.Sed Iser noster Auriga in c 2.§. hoc quoq; de his qui feu. da pos.dicit quod hæc nomina sunt synonima & promiscua illis vtimur & sequitur glo.pro quibus est tex in d.l.1.in Lōgob.vbi vtitur hoc nomine geniculi,& gradu synonime, & ideo secundum Isern. computatio graduum secū-
44 dum ius ciuile fit,†vt vnaquęque persona gradum, seu geniculum faciat, vt in §. hactenus, insti.de gra cogna & non vt duæ personæ vnū faciant gradum, vt computant canonistæ. 35. quæst.5.cap.secundo. quem in hoc semper sequimur. Dubium tamen est quia nos varia ha-
45 bemus iura,† quæ vario modo dant successionem: Quia quandoque illam dant vsque ad quartum gradum,vt in ca.1 si vass feud.priue. Quandoq; vsque ad septimum,vt in cap isto.§. hoc quoq;,& in c.j sup.de his qui feu da.pos.§. hoc quoque,& quandoq: vsque in infinitū,vt in c.1.§.hoc aūt,de his qui feu.da. poss vt sciamus,a qua persona capimus gradum, & quomodo iura prædicta concordentur. In quo nō defuere, qui dicant, quod gradus in feudis capi atur

46 piatur a primo acquirente, † quoniam vſque ad quartũ gradum a primo tales prouiſiones durant, vt in d. cap. primo. ſi vaſſ. feu. priue. patet. Et quia dicimus, quòd ſubingreſſio, vltra quartum gradum locum non habet, §. cum filius, inſti. de hęr. quæ ab inteſt. defer. ſuper quibus hodie nihil dicimus, ex quo congruentius ſuper litera in §. primo & hęc & alia notatu digna collocabimus.

His præfatis venio ad tex. pro cuius intelligentia figurabo caſum vobis contra morem
47 noſtrum, ex quo nõ ſunt iſtæ leges, † quæ ſuper facti cõtingentia, vt iuris conſulti fecerũt, ſint promulgatæ, ſed potius compilatio eſt quædã conſuetudinum facta ab Oberto de Orto, vt in c. 1. de feu. cogni. patet, vt omnes dicunt. In quo animaduertite, vos tyrones, quia omnes in hoc nemine excepto decipiuntur, vt liber ille fuerit compilatus ab Oberto, & dicite, ꝙ
48 Obertus, † & Girardus ſcripſerunt feuda, compilando conſuetudines feudales regni, vt dicit Obertus in c. 1. de feu. cogni. & in c. 1. an mari.
49 ſucce. quod quidem † regnũ de Regno Romanorum Alemaniæ intelligitur. & ne fortè intelligas de conſuetudinibus regni noſtri de quibus per Andr. in c. 1. §. & quia in fi. de his, qui feu. dar. poſſ. quia illæ non fuerunt compilatæ in hoc libro, vt dicit Iſer in c. 1. de natu. ſucce. feu. Verum, quia aderant conſuetudines Mediolanẽſes, vt in tit. de vſu Mediola. in ſcriptis ſunt redactæ. & aliæ etiam conſuetudines Lõbardiæ, de quibus per Iſer in c. imperialem, §. præterea Ducatus. Item aderant leges Lotharij, vt in c. 1. de vaſſ. qui contr. conſti. Lotharij, & in c. 1. de prohi. feu. ali. per lotha. & in c. 1. & 2. conſt. domi. lotha. Item aderat lex Federici de qua in c. imperialem, de pro feu ali. per Feder. Quæ omnia cum Federicus iunior librum
50 authenticorum compoſitum † a Iuſtiniano, qui conſiſtit in nouem collationibus miſiſſet Bononienſibus, vt illas authenticas adaptarẽt ad leges Codicis quod fecerunt Hugolinus tãdem reaſſumptis omnibus compilauit hanc decimã feudorum collationem, ita dicit Odofre. in auth. caſſa. C. de ſacro. ſanct. eccle. cui credamus, tum propter eius authoritatem tũ etiam per tex. in c. 1. §. ſimiliter, de capi. qui cur. vendi. vbi litera facit mentionem de Gyrardo, & Oberto, & poſtea dicit. & econtra, quæ litera legitur, & ego contra, quod verbum verificatur de Hugolino. & ſi litera diceret, & ecõtra, adhuc habemus intẽtum, quia tertius fuit, qui de duobus loquebatur. & ideo animaduertε, vt ſcias, quod quando fit mentio, quod Lotharius dicit cõtrarium, vt fuit in c. 1 qua. olim feu. pote. alie. quod conſuetudo non fuit ſcripta poſt Lotharium, erat ante, ſed ſunt verba
51 Hugolini. † Caſus ergo figuratur, quod cũ quidam feudatarius haberet tres filios maſculos, & duas fœminas, in vita ſua mortuus eſt vnus ex illis relictis aliis duobus filiis nepotibus dicti feudatarij, qui dum retineret quoddã feudum antiquum, ſuum condidit teſtamentũ, in quo voluit, vt certo modo per inęquales partes feudũ diuideretur inter filios ſuos, vel eos ex diſparibus partibus hæredes inſtituit, & nepotibus alia bona reliquit pro legitima. moritur: fœminæ, quæ præteritæ erãt, petebant portionem ſuam in feudo, quæ videbatur debita, arg. l. maximum vitium, C. de libe. præter. Nepotes etiam petebant velle ſubingredi locum patris, vt in auth. poſt fratres, & in auth. ceſſante, C. de legi. hæredi. Pro parte patruorum allegabatur, quod reiicerentur propter teſtamẽtum patris, arg. l. 1. C. de ſacroſan. eccle. & eodem modo, vt minimè alter frater, qui inęqualẽ hæreditatis partem habuerat, modo aliquo conquereretur, & litera dicit, quod filiæ ſunt excluſæ, quia & ſi per legem, maximum vitiũ, ſuccedere deberent, adhuc tamen repellũtur, quia in hoc a natura accuſantur, cum militare nequeant, vt in prima lectione, & in pluribus etiam aliis a natura accuſantur, l. in multis, ff. de ſta. homi. vt gloſſ. dicit hic, pro quo vide. tu Deci. in l. fœminæ, ff de reg. iur., & filii inęqualiter inſtituti, nepotes, ſi nepotes adſunt, vt figuratur caſus, inæqualiter prout per inueſtiturã primi acquirentis vocantur, ſuccedant in feudo, nec refert, quod pater ita in teſtamẽto cauit, quia nulla eſt ordinatio ſua, nam tex. in l. 1. C. de ſacroſan. eccle. non dicit habeat vnuſquiſque licẽtiam. ſupple, id eſt habilis ad teſtandum, quod non eſt in caſu noſtro, non ratione perſonæ, ſed ratione rei, quę neceſſariæ reſtitutioni ſubiiacet, vt in 1. q. in c. 1. an. agna demonſtraui, ac etiam propter aſſenſum domini, vt in c. imperialem, de prohi. feu. ali. per Federi.

In tex. ibi, ſequitur de ſucceſſione feudi videre, patet, quod ubi de iure ciuili rubricæ conti-
52 nuãtur l. 2 ff de ſta homi. pariformiter in † feudis continuari debent, quod eſt contra dicta Iacobi de Beluiſo & Mar. in rub. de feu. guar qui uoluerunt, ut rubricę feudales non continuarentur, niſi inordinatę locutioni ipſius Oberti hæc attribuamus, qui male loqueretur, ſi nũc diceret, ſequitur de ſucc. feu. uidere. ex quo in c. 1. de his, qui feu. dar. poſſ. per totum in c. 1. §. quia etiam, & §. mutus in tit. Epiſcopum, uel Abb. de his antea pleniſſimè dixerat. Nec minus illud pondera, quãdo in hoc tit. omiſit, de quibus in c. 1. de natu. ſucc. feud. in cap. 1. de eo, qui ſi feci agna. in cap. 1. ſi uaſſ. feu priue. & in aliis cõpluribus, & infinitis locis: niſi dicamus prout dixit Bald. hic in princ. quod non ideo hæc uerba hic ponuntur, ut ſignificetur, quod rubricę continuandę ſint: ſed quia in pręcedẽti titulo dixerat de natura feudi ſtabili, hic ſequitur uidere de natura, quoad trãſmiſſionẽ: & ſi non oſtenditur totalis natura ipſa, ſaltem in aliquo de ipſius ſpecie tractat, quæ ſufficiat pro iunioribus, & nos ad iudiciorum difficultates conuertamus.

Dicit in tex. ibi, de ſucceſſione feudi, Bal. cũ
53 feudis operam non dediſſet, voluit † tamen feuda interpretari, & cum acutiſſimi fuerit inge-
54 nii, multa bona, & noua adinuenit, † ſed non minus plura authoritate tanti viri non conue

nientia

nientia simul discussit, dicit hic, quod cum
text. dicat de successione feudi. duo possunt
adaptari intellectus, primus videlicet, vt suc-
cessio ipsa non sit ex testamento, neque ab in-
testato, sed speciali iure successorio feudi, vt pa
tet hic in text ibi, nulla ordinatione defuncti
valente, vel manente, ergo non ex testamen-
to. Item neque ab intestato, quia non dici-
tur intestatus mori, qui testari nequit l. prima.
ff de suis, & legit. hæred. ergo succedimus iu-
re successorio feudorum, & ea præsertim ra-
tione, quia si in feudo non succederet ex te-
stamento illo iam condito, sed ab intestato,
moreretur pro parte testatus, & pro parte in-
testatus contra legem ius nostrum, ff de regu-
lis iuris, quod mirum non videtur (dicit ipse)
quoniam videmus successionem damnato-
rum non esse ex testamento, vel ab intestato,
§. sancimus, in Authen. de rapt muli & tamen
acquirit mulieri raptæ vniuersum ius ex pro-
uidentia l. primę, C. de rapt. virgi. & quosdam
in bonis succedere videmus qui nec ex testa-
mento, nec ab intestato successuri erant, vt in
Authen hoc amplius, C. de fideicomm. & in-
sti. de acqui. per arroga quia potius dicitur suc-
55 cessio anomola secundum Mart. † hic, vt di-
cit gloss in verbo. Successor Instit. de eo cui li-
ber. ca bona addic. Et hoc dictum Bald. sem-
per doctor. & hic, & vbique notant. Sed ani-
maduertite vos, quia Bald. currenti calamo
hec scribebat, dum plures intellectus adducit,
cui respondemus, quod si ideo non dicitur
vera successio intestati ex quo testari nequit,
non propterea Iurisconsultus negat, vt inte-
stato æquiparetur, ita vt largo modo intesta-
tus dicatur, quod Bald hic non negat, & si in
lege prima, C. de rapt. virgi & in similibus bo-
na publicantur, & aliquibus applicantur, po-
tius pœna, quam successio illa dicetur, licet
ei succedant, nam ipso iure patrato delicto
mulieri raptę vim passæ acquiruntur, vt in Au
thent de rap. muli § sancimus Et si hi capiunt
hæreditatem, qui instituti non sunt, nec ab in-
testato venire poterant vt in Authentica, hoc
amplius C. de fideicommiss cum concordan.
de quibus supra, vide glo ibi, in verb. respectis,
communiter approbatam, quæ vult, vt non
minus illi hæredes subrogati dicantur capere
bona illa, quam caperent hæredes qui hære-
ditatem repudiarunt, & sic iure hæredum cen
sentur per text in Authentico de hæred. & fal-
cid. §. si quis autem, versic ita vt omnibus mo-
dis, &c.

Quibus sic recitatis reuertor ad verba Bald.
dicens, quod si Bald. intellexit, vt nunquam
capiamus feudum ex testamento, & per con-
sequens, vt etiam nunquam censeatur veni-
56 re ab intestato, satis errauit, quia quem pos-
se testari, non intelligitur in feudis, vt secun-
dum naturam non possit testari, sed altero de
duobus modis.

57 † Primo modo videlicet. vt sine assensu non
testetur, & hoc semper præsupponimus, vt ha-
beat assensum, ne ex hoc capite actus sit nul-
lus. capitu. imperialem, de prohib. feud ali. per
Federic. Alio & secundo modo intelligitur,
58 vt in præiudicium hæredum non testetur, † &
dicere hunc morientem non posse testari in
præiudicium agnatorum, ita vt vere grauet ip
sos in feudo, falsum esset in omni feudo hære-
ditario tam nouo, quam antiquo, vt in capit.
primo. an agna. in secunda opposi. & sequen-
dixi. Item & in feudo ex pacto, & prouiden-
tia nouo falsum esset, quia de eo pater in præ-
iudicium filij disponit, secundum Isern. in ca-
pit primo §. Et si libellum; columna quarta.
de alien. feud pat. & in capit. Titius. si de feud.
fuer. controuer. in fine vt in dicto cap. an agna.
in prima quæstione dixi.

59 † Quod nota, postquam feuda omnia, vt in
pluribus, sunt hæreditaria, vt interrogato hæ-
rede si est hæres ex testamento, vel ab intesta-
to, non possit dicere venire iure successorio
feudorum, & sic si potest testari, nō conficien-
do testamentum, intestatus moritur, dicta le-
ge prima, ff de suis. & leg. hære. Sed ex hoc di-
ces tu, Ergo ex hoc sequitur, quod in feudo
antiquo ex pacto, & prouidentia verificabun-
tur verba, vt nec ex testamento, nec ab inte-
stato succedat, & sic iure successorio feudi.
quod sufficit Baldo, ex quo in tali feudo anti-
quo loquitur capitulum nostrum. Sed vt per-
stringamus materiam, dicite vos, quod acce-
60 ptamus, † vt vere in feudo ex pacto, & proui-
dentia antiquo non detur successio ab intesta
to. sed magis succedimus ex speciali proui-
dentia concedentis. quia potius secundum gl.
& Bald. in capit. primo, de feud. cogni. & Iaco.
de Belui. in ca. primo, § & quia, de his qui feu.
da. poss. filius capit feudum tanquam acquisi-
61 tum, † quam illud acquirat de nouo, quos
sequuntur cumulati per Iason. in l. in suis, in
quarto, not ff. de liber & posthum. prout fuit
de mente Socin. in consilio decimonono. in
primo volumine, cuius verba, in capitulo pri-
mo. an agn. in prima quæstione approbamus.
Sed non minus largo modo iure intestati ip-
sum capimus, argumen. dic. l primę, ff de suis,
& legit. ita in indiuiduo, dixit Aluarot in capi.
primo, de consuetud recti feud. in primo no-
ta & in capi primo, in fine, colum. penultima,
de feud cogni. pro quo allegat text. in cap. pri-
mo. § & quia, de his qui feu dare poss vbi litera
dicit, quod ius quod competit filio, est ius suc-
cessionis, & his verbis vtuntur iura, in capi. pri
mo, de success. feud. hic in rubrica, & in text. &
in capi. primo, de gra. success. iure ergo succes-
sorio feudali succedimus, idest vt non atten-
damus ius ciuile, sed feudale, capit. primo. de
feud. cogni. vel quod iure successorio feudali
capiamus. & non ex testamento, neque ab in-
testato, hoc est, ex propria donatione feudum
vendicemus, l tertia, C. de donat. quæ sub mo-
do, & ratione coniunctionis, quam donatio
morientis cum donatione sequentis habent,
vt declaro in capit primo, an agna prima quę-
stione. dicitur certo modo succedere, licet iu-
re proprio feudum capiat, vt ibi dixi, quoniam
vt

vt dicatur succeßio, differat ab inuestitura simplici, est text. in capitu. primo, de gra. succeß. in princip. Nec refert quod moriatur pro parte testatus, & pro parte intestatus, quia hoc cautatur ex post facto l. circa, ff de inoffic. testamen vt declaraui in ca. 1 an agna. in vltima oppo. in capite agnatorum, vbi vide. Tum maxi-
62 me, † quia quando non inuenitur aliquod specificum, & elegans nomē medium inter duo, vt est in casu nostro inter causam testati, & intestati, tunc oportet, vt assumat naturam illius extremi, cui magis assimilatur secundum Bal. hic, qui allegat Dyn. in reg. is qui tacet, de reg. iur. in 6 Secundus intellectus Bald. fuit, dū animaduertit, quod feudā veniūt in petitione hæreditatis, vt in l. item veniunt, §. nunc videamus, ff. de petit hæred. & vt declarat Roffred. noster Beneuentanus in libello de petit. hęre-
63 dita. Impoßibile est quod detur præterquam ex testamento, vel ab intestato, quodque testamenti vigore concludunt docto in l fin. C. de
64 edi. di. Hadri. quod lex illa habet locum in feudis: Dicit, quod inter quem succedere ex testamento, & non succedere ex testamento, datur quoddam medium, vt non simpliciter succedamus in feudo ex testamento, vel ab intesta-
65 to, † vt præmiserat, sed vt cum vniuersitate hæreditatis, quę ex testamento nobis debetur cō prehendatur feudum. Ratio patet inquit Bal. quia quando hęreditas peruentura est ad vnū,
66 oportet, † vt per omnia institutus sit hæres etiā in his quę a testatore exceptuantur, l si ita quis fuerit institutus hæres excepto fundo, ff de hære. insti. ergo in his omnibus quę testatoris fuerunt, & sic in feudo, & hoc modo verificatur ly, succedere, in; tex. illo. Quid dicemus?

Illud tandem dicam, quod si omnium scribentium, consulentiumq; dicta hic recitaremus, recitatione ipsa ita animos vestros defessos relinquerem, vt inde vtiliora legere negligeretis, quamobrem hoc ordine vtar, vt ante omnia vtiliora referamus.

Nec minus prout res ipsa postulat cortigamus postmodum ex eorum veris sententiis, & ex his quę nobis occurrent, breuem in calce distinctionem collocemus.

Prima igitur opinio, vt feuda veniant in petitione hæreditatis, fuit gloss. in l. item veniendum, §. nunc videamus, ff. de petitione hæreditatis, quam totus mundus allegat.

67 † Sed Iacobus Butrigarius, & Gulielmus contradicunt, quod gloss. illud non dicat, quia potius dicit, quod filius masculus succedit in feudo, non fœmina, quæ repelleretur ab agnato descendente, capitu. isto. qui doctor. minus bene illam gloss. intelligunt, ex quo satis clare format quæstionem, si inter descendentes feudum venit in petitione hæreditatis, magis ergo dubitandum est, si gloss. illa velit, vt petitio hæreditatis habeat locum inter filios tantum, vel inter agnatos etiam, aut generali-
68 ter cum omni extraneo, † & Barto. in hoc passu ter loquitur; primo in dicto §. nunc videamus. Secundo in l. si patroni. ff. ad Trebellian. in principio, & Tertio in l. vt iurisiurandi, §. si liberi, ff. de oper. liber. qui semper vario modo locutus est; quamobrem vti Petrus ter dominum negauit, ter quoque Bartol. variasse Doctor. dicunt: sed vtinam, sicut Barto. rectè locutus est, ita rectè ipsum intellexissent. Reuertamur ergo ad punctum Bartol. in dicto §. si liberi. ponderat glos. in dicto §. nunc videamus, quæ loquitur in filio, & dicit, quod cum solo filio feuda veniunt in petitione hæreditatis, & ita intelligunt ipsum Alexand. in l. si patroni. alleg. & Iason. in prælu. columna decimaquinta, dicentes quod melius, & sanctè loquitur
69 Bartol in l. si patroni. † sed cum reuerentia tantorum patrum, ipsi Barto. non intellexerunt, quia Barto. non ponderat qualitatem filiationis, nec qualitatem illam descendentem, sed magis ponderat qualitatem hæreditariam, volens, vt indistinctè feuda hæreditaria veniant
70 in petitione hæreditatis, † non autem feuda ex pacto & prouidentia, bene potuissent allegare Rayner. in dicto §. nunc videamus, & Bald. in l. qui se patris, C. vnde liber. qui de eo mentionem non facit, columna septima. vbi vult, quod agnatus venit ad feudum iure contractus. & sic cum eo non venit in petitione hæreditatis: filius autem capit, vt hæres, capitulo primo. an agna. & sic in eo tantum, & in linea descendenti locum habet petitio hæreditatis.
71 † Sed dic, quod licet quandoque sit deterioris conditionis, quam agnatus, vt dixit Isern. in capi. primo, an agna. & in capitulo primo. §. quid ergo, de inuestitu. de re ali. fact. in hoc tamen
72 æqualis sunt conditionis, † quia non minus filius capit feudum iure cōtractus, quam agnatus, & si filius est hæres, non propterea feu-
73 dum est hæreditarium, † vt patet in capitulo isto, ibi, nulla ordinatione valente, vel manente, sed in hoc grauatur, quia filius, vt pater honoris causa cum hærede moriatur secundum Isern. in dicto capitulo primo, an agnat. vbi; in prima opposi. & prima quæstione, ista declaraui.

Quamobrem rectè dixit Bartol. ibi, & in §. nunc videamus, vt feuda ex pacto, & prouidentia non veniant in petitione hęreditatis, etiam
74 in filio, quia ly, hæres, a lege expressum, regulatur a natura rei, l. pro hærede, §. si quid tamen, ff. de acquiren. hæredit. & l. iusiurandi, § si liberi, ff. de oper. liber. feuda autem hęreditaria in petitione hæreditatis veniunt dicto §. si liberi. Refert ergo scire si feudū est ex pacto, & prouidentia, quod non venit in petitione hæreditatis secundum Barto in d. §. nunc uideamus, uel si est feudum hæreditarium, quod uenit in petitione hæreditatis secundum Barto. in d. §. si liberi, quo quidem modo has duas Bart. doctrinas concordamus, qua de causa, ut quod uerum est dißcernamus, has duas propositiones distinctè examinemus:

Et quo ad primam, inquantum Bart. in d. §.
75 nunc uideamus, ꝙ feuda ex pacto, † & prouidentia non ueniant in petitione hæreditatis, contra Barto. tenuit Bald. in capitu. primo, an agna.

agna.

agna columna 3. qui considerata persona filij voluit, vt veniat in petitionis hęreditatis, quia
76 & si feudum ex pacto, † & prouidentia non est hęreditarium in filio, est annexum hæreditati, cap. 1. an agna & c. filius, de capi. qui. cur. vendi ita quod, & si opinio Bart. præcedens posset sustineri cum agnato i qui nihil cõmune habet cum hæreditate in filio frustra dubitaremus, pro quo, & secundo adduco consuetudinem eiusdem Bald. 70. in primo vol. vbi dicit,
77 † φ corpus feudi non est hæreditarium, sed est quoddam quid, quod interdũ est in hęreditate interdũ extra hæreditatem, vt dixit etiam Bal. in quodam consilio non impresso, φ de verbo ad verbũ infestitur Afflic in præl. & Deci. in consi. 78. col. 2. quamobtem Alexan. in consil. 19. col. pen in 5. vol. fuit in alia fantasia, quod si corpus feudi non est hæreditariũ ius ad feudũ & vtile dominiũ est hæreditariũ. mouetur per tex. in l. item videndũ, §. si iuncta, l. se q ff. de petit hęredi. & l. arbor. §. fi. ff. comm diuid. vnde Socin in consil. 10. in primo vol. dixit φ feuda non veniũt in petitione hæreditatis nisi cũ vniuersitate. l. quædam, ff. de acq. ret. domin. & se conformat cũ dicto Bal. hic in secũdo intellec. & ita intelligit, φ dixit Bal. φ feuda veniunt in petitione hæreditatis in l. 2. q. 17. ff. de rer. diui. Qua de re Bald. nouel in consilio 73. non impresso dixit φ feudũ erit in hæreditate tanquã piscis qui est in aqua & nõ est in aqua. In quo me compellamur dicere, quod tales tantiq; viri literatissimi, feudales terminos ignorauerint, neq; φ pecuniæ amore talia scripsetint, illos potius ad concordiam, vt aliquo casu bene dixerint reducam. Quamobrem iterum distinguendum est, quia aut consideramus illud vtile dominiũ, quod habemus in feudo, vt in cap. 1. §. fin. in quibus cau feud amit.

Aut consideramus nudam possessionem, & detentationem ipsius feudi, inquantum possessa ab authore hrditatis. Et si consideramus vtile dominiũ, illud certũ est, per ea quę sequẽdo Bat. in d. §. nunc videamus, sup. firmauimus, φ non venit in petit. hæred. ex quo magis speciali prouidentia q̃ iure hæreditario, illud habemus, vt in c. 1. an agna. in prima qõ. probaui, & in hoc pet omnia sequimur Bart. a quo docto in d. l. si pattoni. & in d. §. nunc videamus, nõ discedũt: si vero consideramus ipsam possessionem, vt cõtinuetur cũ hęrede per ipsam hæreditatis aditionem, vt no. doct. in l. cũ hęredes. ff. de acq. poss. & illa simplex possessio, vt detineatur ab hærede venit in petit hæredi. secundũ Iac. Butr. Gulie. & Alber. in l. si patroni, & in d. §. nunc videamus. Imo & Alex. in l. si patroni. Iaf in. pręl. col. 15. Quia omnia ea in quibus defunctus detentationem habuit, & ad hæredes transitoria sunt, veniunt in petit hæred. l. regularitet, ff. de petit. hæredit. & l. hæreditas, C. eod tit. & ita intelligimus tertiũ dictũ Bart. in dicta l. si patroni. vt extraneo etiam competat petitio hæreditatis, qui rectè loquuntur.

Et ideo hæc etiam illis addamus, quia vt dixit Bald. hic post glo. magistram, in l. fina. C. de edic. diui Adria. tollen. & ibi Alex. & Iaf. Isern. & cæteri in ca. 1. si de feu fuer. contro. illud remediũ diui Hadriani habet locum in feudis, quinimo, & vbi testamentum deest, & l. fina. prędictam locũ habere nequit, vel adesse non potest, puta in feudo ex pacto, & prouidentia antiquo, in quo nulla ordinatio valet, vt hic Bald concludit, quod filio competat officium
78 iudicis. † ita ipse in capit. primo de contro. inuest inter mascu & fęmin hac de causa in feudis habet locum interdictum quorum bonorum de quo per Isern. in dicto capit primo. si de feud. fuer contro. Hinc etiam sequitur, vt
79 possessio, † quæ ventris nomine datur, locũ habeat in feudo secundum Bald. in capit primo. an agna colum. 4. quem sequitur Aluarot &
80 cæteri, ibi, † Qua de re etiam remedium carboniani edicti in feudis locum habet secundum Isern. in dicto cap. primo si de feud. fue. contr. & Bal. in ca. 1. an agn. col 4. & Alua. Alex. in l. j. de carbo. edi. Pro quibus facit optimum dictũ Imo. in d. l. si patroni, dum ponderat quod interest heredis habere feudũ apertum domino, etiam, φ in eo non succedat, ne si illo careret tanquã hæres ad interesse teneretur domino
80 cui feudum restituere non potest, † & hoc modo intelligamus dictum Bald quod sit annexũ hæreditati, non φ sit pars, vel dependẽs ab hæreditate quia filius conficiendo inuentariũ non liberaretur, quod negamus una cũ Isern. in c. 1. an agn. & consi. Bal. 70. φ si feudũ ex pacto, & prouidentia non est hæreditariũ est in
81 hæreditate, dic ratione solius detentionis, † Ita φ intelligamus consiliũ Alex. 19. ut si corpus
82 feudi non est hrditariũ, ius ad feudũ sit hrditariũ: dic tu q̃tũ proponitur ius petitionis hæreditatis ad illam detentationem consequendã, quia & si feudum non est in hæreditate, ius petendi, ut possideatur ab hærede est in hæredi-
83 tate, & ita paulo post ipsemet declarat, † & ita intelligamus consil. Soci. 10. ut feuda non ueniant in petiti. hæredit. nisi cũ uniuersitate. & ita dicamus non imaginarie locuti fuisse Bal. nouel. quod feudum stat in hæreditate. tanquã piscis in aqua, & non est aqua, post quam ratione solius possessionis est in hæredita-
84 te, † & non est hęreditarium, sed prædicta conclusio limitatur, ut non habeat locũ etiã in iudicio possessorio, quãdo ille qui petit, nõ posset intentare petitionẽ hæreditatis et respectu petitorii, is qui possidet ius habere ad rem, ita Bar. & ceteri per illũ tex. in l. si patroni, ff. ad T reb. Quæ oĩa iterũ limitamus, ut procedant,
85 qñ constat, † φ est feudũ & agitur ad feudũ, ut tũc distinguamus inter petitoriũ, & possessoriũ, sed non cõstaret esse feudũ, tunc post oppositam petitionem hæreditatis, siue in uia possessorij, siue in uia petitorij, feudum uenitet, text est in cap. inter filium, & ita intelligo doctrinam Ioan. Andr quam allegant Alexand.
86 † & Iason. in dicta l. fina. C de edi. diui Hadria. tollen. quod agnatus non possit impedire filiam agentem ad hæreditatem respectu feudi, scilicet quando non constat esse feudũ, ita Iacob.

Iacob. de Beluif. Ifer. Bald. & omnes per illum text. in capitulo primo, de controuer. inter masculum, & fœminam, vbi in casu incerto intelligun t capitulũ, inter filiam, si de feu. fuer. contro. & ita intellexit Alber. de Rosa. illum text. in lege cum milles, ff. ex quibus cauf. Itaque intelligenda sunt dicta in decisione centesimadecimanona. Aliud est ergo quærere
87 si feuda ex pacto, & prouidentia † veniunt in petitione hæreditatis respectu possessorij, quod acceptamus.

Aliud vero si respectu petitorij, quod negamus, & sic refert multum, vt intueamur modum agendi secundum Alexan. & Iason. in locis allegatis, ex quibus illud sequitur, quod si feuda ex pacto, & prouidentia non veniunt in petitorio inter filios, & agnatos, multo fortius non veniunt cum extraneo secundum Bartol. in dicto §. nunc videamus. Ex quibus correlatiè infertur, quod si feuda ex pacto, & prouidentia non veniunt in petitione hæreditatis, minimè veniunt in fideicommisso secundum omnes in dicta l. si patroni, & cumulatos per Iason. in prælud. columna decimasexta, argumen. l. quidam eulogio, C. de iur. delib. Istam illationem limitauit Ioan. Andre. in titu. de loca. §. nunc aliqua, versicu. centesimoquinquagesimooctauo, in fi-
88 ne, quem referunt prædicti Doctores, † vt non habeat locum si filius, qui succedit patri, est grauatus de restituendo feudum agnato descendenti a primo acquirente: mouetur duplici argumento, primo ex parte agnati, quia est de vocatis, & cessat in eo ratio, vt extraneo detur: secundo ex parte filij, quia potuit faciendo inuentarium de facili se liberare, vt in capitulo primo an agna. Isern. & cæteri notant: imputetur ergo ei, qui simpliciter adiuit, sed Alexand. tenet contrarium. Primo per text. hunc: ibi, nulla ordinatione valente inter filios, ergo nec cum agnato. Secundo, quia si filius potest repudiare hæreditatem Burgensaticam, & tenere feudum, capitulo primo, an agna. idem dicemus, quod si adiuit, vnum retineatur sine altero, in quo teneo cum Alexand. non tamen responsionibus suis: sed dicamus nos, quod respectu primi capitis in con-
89 trarium adducti, non tenet consequentia, † est de compræhensis in inuestitura, ergo sequitur, quod sine assensu potest cum eo contrahi, vt tenuit gloss. in Const. hac edictali. quam ibi Iser. reprobauit, nam oportet tunc quod esset agnatus immediatus, & in casu simplicis refutationis secundum Isern. in capitulo primo, §. & si libellum, de ali. feu. pater vt in capitulo imperialem, in proprio articulo dixi, respectu secundi nequaquam tenet consequentia, filius adiuit hæreditatem, ergo semper te-
90 netur restituere feudum, † quia adeundo non obligatur obseruare, quod nulliter fecit defunctus sine assensu ne dum in feudo ex pacto, & prouidentia, sed etiam in feudo hæreditario, ita Iser. in dicto capitulo, Imperialem, columna nona, vbi dixi. Magis hæc cadent, quando cum assensu hæc fierent in præiuditium consentientium, vt in cap. primo, an agna. declarauimus, quia per l. cum a matre, C. de rei vendi. in re propria teneretur factum defuncti ratũ habere, vel contra omnes in feudo hæreditario, vt in dicto capit. an agna. in 2. oppo. probaui. & tunc bene diceret, quia per assensum cessat prædicta responsio nostra, & secũda etiam postquam voluntariè cõsentit, quod nota pro limitatione text nostri, nec Alexandri doctri-
91 nam sequimur in hoc, † quod paria sint adire simpliciter vtrunque, vel altero ipsorum cum inuentario in effectu repudiare, quia si adiuit, quod ad præiudicium suum iudicatur feudũ vt hæreditarium, si fecit inuentarium, secus, vt ibi per Isern.

Et vltimo inferebant secundo ex hoc, quod postquam feudum ex pacto, & prouidentia non est in hæreditate, renuncians hæreditati paternæ, non renunciat feudo, ita Dyn. in consilio 18. quem sequuntur Bart. in dicto §. nunc videamus, & §. si liberi. & Docto. in dicta l. si patroni, ac cumulati per Iaf. in preludiis suis, columna 16. cui addite longiorem cumulationem Afflict. in Const. hac edictali. Quibus iterum addite, quod Bald. in capitulo primo, an agna. datur pro cautela ad hoc, vt filius præcipuum detineat feudum patris, vt in vita renunciet hęreditati paternæ de quo ibidẽ dicemus.

Quo vero ad secundum caput de feudo hæreditario, multi decipiuntur, vt non veniat sicut feudum ex pacto, & prouidentia, & quod non sit verè hæreditarium. Sed animaduertatis quæso, quoniam feudistæ duplici vtuntur nomine succeslione, videlicet, & transmissione, volentes, vt feuda ex pacto, & prouidentia debeantur nobis successione respectu primi, capit. 1. de eo qui sibi & hær. suis, & capit. isto.
92 † Feuda autem hæreditaria transmissione nedum a primo, sed a moriente, istis magistralibus nominibus vtitur Iser. in capitulo primo, §. quid ergo, de inuesti. de re. ali. fa. & dum transmittitur feudum. in ipso feudo hæres sum, vt dicit Iser. in dicto § quid ergo. in vltimis verbis, & quia in ipso feudo hæres sum, non pos-
93 sum venire contra factum † defuncti, l. cum a matre, ita quod si faceret inuentarium, non liberaretur. Iser. in capitulo primo, an agna. vbi diximus, quia res ipsa est hęreditaria, vt probaui ibi, in secunda oppo. & ita tenuit Bald. in capitulo primo, de his, qui feu. dar. poss. columna secunda, versicu. & nota. & in consilio octuagesimosecundo, incip. proponitur, quod inuestitura, Barto. in dicto §. si liberi, Alexan. consilio vigesimooctauo, columna penult. 19. columna quarta, in fine, & consilio octauo, & vigesimosecundo, in quinto volumine. Quibus sic præmissis vides, quod hæc feuda omnimodo, & in petitorio & in possessorio veniunt in petitione hæreditatis inter eos, qui tunc in ipso feudo de iure succedunt secundum Barto. in dicto §. si liberi. prout etiam dixit Isern. in

b capi-

capitulo isto, versic. & olim, in capitulo primo, columna penultima, qui succ tene in constit. hac edictali, in capitulo primo, columna secūda, de alien. feudi. pater. in capitulo primo, §. huius autem generis, in qui. cau feu. ami. quē sequuntur omnes cumulati per Curt. in primo consilio, & Iason. in prelud. columna decima sexta, & per scrib. in l. si patroni, ff. ad Treb. Et inter agnatos, qui tunc non succederent, ac cum extraneis, idem diceremus, quando adesset assensus, ex quo cum assensu per omnia de feudo hereditario disponimus, vt in capitulo primo, an agna. in secunda oppo. demonstraui: sed si sine assensu fieret, nulla ordinatio esset sua respectu domini, & iure proprio filius feudum caperet secūdum Iser. in capitulo imperialem, columna decima, etiam, quod sit hereditarium. Ex quo correlarie infero, quod si est in hereditate sicut supra firmauimus, quod feudum ex pacto, & prouidentia non venit ap-
94 pellatione hæreditatis, †ex quo non est in here-
95 ditate †quia contrariorum eadem est disciplina, l. inter stipulantem, in §. sacram, ff. de verborum obligatio. eodem modo, quia feudum est in hæreditate, renunciat hereditati, renunciatur feudum, ita in specie tenet Afflict. in capitulo in generali, si de feu. fuer. contro. Quod verbum satis æquitati sermonis cōsonat. Sed contra eius dictum, attentari posset, quia duæ
96 quodammodo sunt hereditates, † argum l. si certarum. ff. de mili. testam & quia capitulū in generali, non se fundat, quod comprehendatur in hæreditate, vel in verbis, sed magis quod de feudo nominatim dictum non est, vt tenaciter obseruamus etiam in realibus, vt nisi in specie nominentur, nunquam concessa censeantur, vt in const. dignum, & in const. ea quæ ad decus. & in capitulo in generali, de offic. vicar. in sexto, & sic non curaremus de argumētis ciuilibus, argumen capit. primi, de feu. cogni. Nec refert, quod vna hæreditas non possit separari ab alia, capit. primo. an agna. maximè in feudo hereditario, quia illa habent locum quando separatio fieret post mortem, secus si in vita patre volente Burgensaticam refutauit, secundum Bald. in capitulo primo, an agna. columna tertia, & sufficit tunc vt sit hæres in feudo secundum Iser. in capit. primo, §. quid ergo, de inue. de re ali. facta. Proquo facit, quia quando facto patris, filius non habet hæreditatem, puta quia pater instituit alium in Burgensaticis, sufficit ei, ut capiat feudum secundum Iacob. de Beluis. quem sequuntur
97 omnes. † Tum maximè, quia potius quærimus, si potest aliquid habere, quam quod uelit aliquid refutare, in quo pro nunc subsisto, dicam Deo annuente, in capit. in generali, ne materias transplantemus.

98 Distingue ergo dum quæris, † an feuda ueniant in petitione hæreditatis, quia aut non constat esse feudum, & tunc tam in possessorio, quam in petitorio veniunt in petitione hæreditatis, capitulo, inter filiam, si de feu. fuer. contro. & in capitulo primo, de contr. inuest. inter masc. & fœmin. in quibus locis qualiter constare debeat, dixi. Aut constat esse feudū, & tunc aut sumus in feudo ex pacto, & prouidentia, & tunc aut sumus in petitorio, aut in possessorio, in petitorio non ueniunt secundum Bart. in dicto §. nunc uideamus, etiam inter filios cum concordan. Aut sumus in possessorio. & tunc aut is, qui tenet feudū, est de illis, qui habent ius ad feudum, & nequaquam competit, l. si patroni ff. ad. Trebelli. Aut non est de illis, & datur etiam extraneo secundum Barto. & alios in dicta l. si patroni. Aut sumus in hæredirario, & tunc aut dispositio est facta cum assensu, aut non. si cum assensu tam in petitorio, quam in possessorio venit distinctè etiam inter extraneos in petitione hæreditatis. Aut sine assensu, & tunc aut loquimur inter eos, qui succedunt tunc in feudo, & idem dicimus: aut cum agnato, qui non succedit tunc, vel cum pœnitus extraneo, & in hoc vltimo casu, idem dic de feudo hæreditario, sicut in non hæreditario, supra dixi distinguendo inter petitorium, & possessorium.

In text. ibi, tantum filij, Isern. hic ponderat ly, tantum, quod non sit exceptio fœminarum existentibus masculis, sed vt dicat tantum masculi, quia fœminæ nunquam succedunt, capitulo primo, §. hoc quoque. de succe. feud. quia, vt in euidentialibus dixi, militiæ
99 non est capax sexus fœmineus, † bene ly tantum staret respectu masculorum, vt tunc fœminę excludantur in Regno in feudo qua-
100 ternato, † quando adsunt masculi, vt in constitut. vt de successionibus, vel etiam in feudis planis, & de tabula, quæ qualia sint, in capitulo imperialem, §. illud dixi, vt fœminæ non simpliciter excludantur, sed propter masculum, vt in constitut. in aliquibus, quę etiam loquitur in feudo plano, & ita communiter causidici illam intelligunt constitutionem, & Isern. in capitulo primo, § & quia, de his qui feu. dat. poss. columna secunda, & in capitulo primo, de natu. succe. feu quod mihi non videtur, quia text. non dicit simpliciter, quod in
101 toto Regno fœmina † caperet feudum, sed, quod in aliquibus Regni partibus consuetudo illa viget, ibi ergo seruetur vbi viget.

Nisi illud huic considerationi nostræ respondeas, quod ex prauo interpretantium sensu ita passim fœminæ in feudis planis, &
202 de tabula successerunt in regno, † vt non sit locus, vbi hodie non admittantur ad succedendum, ex quo constitutio non ponderat partes particulares feudi, & res ipsas, vt fecit in capitulo primo, de his, qui feudum dare possunt: sed ponderat partes, & sic prouincias, & in vnaquaque prouincia talis introducta est consuetudo prout clarum est, illo tamen tempore consuetudo vniuersalis non erat.

In text. ibi filij æqualiter succedunt, dic
103 tu, scilicet in feudis diuiduis, † sed feuda indiuidua

diuidua ad vnum capitulum Imperialem, §.
103 præterea Ducatus, † de prohibit. feud. alienan. per Feder.
104 † Et ideo in regno succedit primogenitus, vt nota. in capitulo licet, extra de voto. Idem dicimus de feudo dignitatum, capit. primo, de feu. marchię, & in aliis feudis iurisdictionum,
105 in quibus † solum exercitium est diuiduum, capit. Imperialem, §. ducatus, vbi dixi, & vbi viuitur iure francorum, vt in Constitut. vt de successionibus, & dixit æqualiter succedunt nulla ordinatione valente, vel manente, ad osten-
106 dendum, † quod licet filij inęqualiter instituantur hæredes, partes tñ sunt ęquales in feudo, vt litera est clara hic, ita dicebat Iac de Ardi. in titu. vtrum in feud. prohibi. diuis. & hæ-
107 res feudi differt ab eo † qui est hæres in Burgensaticis, secundum gloss. in capitulo primo, in verbo frater, de his qui feud. dare poss. vbi vult, quod si alter instituitur in hæreditate, frater sit hæres in feudo, vt dicit Iacob. de Beluis. quem sequuntur omnes in capitu. primo. an agna. pro quo notate tex. istum.

Item & secundo loco pondera ibi filij, quod quando fit mentio in aliquo testamento de fi-
108 lijs & filiabus, † masculinum postea venit taxatiuè, & non comprehendit femininum. super quo videte cumulata per Iason. in l. si quis id quod, ff de iurisd. omn. iudi.

In tex. ibi, vel nepotes ex filio, super hoc verbo, feudistæ, & hic, & in capi. primo, de natur. success. feud. maxime laborant si successio ne-
109 porum erit per capita, vel in stirpes, † in quo ciuilistæ duo faciunt capita, quando nepotes subingrediuntur locum patris, vt succedant auo, & in hoc non dubitant. Secundo quando succedunt patruo, vna cum alijs patruis, & in hoc fuerunt opiniones, quia Azo voluit, vt succederent in capita, Accursius vt succederent in stirpes, de quo per glos. & doctores, in Authent. cessante, & Authent. post fratres, C. de legit. hæredib. vbi Bald. quoque in hoc aliqualiter male loquitur, quem articulum tanquam ciuilem non intremus, sed videte cumulata per Alexand. in consilio quinquagesimoquinto. incipien. perspectis his quę in the mate, per quatuor columnas, in quarto volumine. vbi nedum cumulat tenentes hoc de iure ciuili, sed etiam in feudis. in quibus quidem feudis secundum ius ciuile determinandum
110 est, † saltem ea ratione, quia non reperitur de iure feudorum aliquid innouatum, argumen. capituli primi, de feud. cogni. quinimo iura feudalia cum iure ciuili concordant, capitulo primo, de natur. success. feud. capitulo primo, de success. feud & capitulo primo, de gra. success. secundum Alexand. ibi. Sed contra dicta Alexan. facit.
111 † Primo, quia conclusimus referendo in voce in præcedenti lectione, ea quæ scripsimus in prima quęstione, in capitulo primo, an agna. quod quot sunt personæ, totidem censentur esse donationes, & vnusquisq; ex propria donatione feudum capit secundum Iser. in isto versic & olim, in capit. Imperialem, in §. Præterea ducatus, de prohibit feud. alie. per Feder. & in capit primo, §. quid ergo, de inuestit. de re ali. fact. Si ergo vnusquisque capit ex propria persona, dum gradum capiũt a patre; & ius succedendi est proprium eorum secundum Bartol. in l secunda, C. de liber. præte. sequitur quod per capita facient partem in diuisione. & sic succedunt ęqualiter fratres, & nepotes loco eorum patris, ita vt ęqualiter prædicetur, quod succedant in capita.

Fortificatur & secundo hęc opinio, vt in feudis aliter dicamus, quã de iure ciuili dixerint, quia successio in feudis non ita consideratur
112 sicut de iure ciuili, † quia si qui in feudo succedunt, non capiunt rem ipsam ex titulo simpli-
113 citer lucratiuo, † sed tenentur seruire, vt in capitulo primo, § fina in quibus cau feud amitta-
114 tur, † & vnius non est fidelitas alterius, argumen c. veritatis, extra de iure iuran. vt dixit Alexan. in dicto consilio quinquagesimoquinto. ergo &c. Huic motiuo respondet Alexan. quod si attenderemus has rationes, idem dicendum esset, quando nepos vult succedere cum patruo in hæreditate aui, vt inspecta donatione, & seruitio succederent in capita. &
115 tamen in linea descendenti clarum est † quod non succedunt in capita, vt in capitulo isto, & nemo adhuc est, qui ausus sit contrarium dicere. Quæ responsio minime placet, quoniam
116 multiplicare absurda non est soluere, † argumen. l spadonem, §. qui iura multa, ff. de excu. tuto. & qui vellent disputare, dicerent, quod text iste non aperit, si succedunt in stirpes, vel in capita, & quod in feudis, etiam in linea descendenti ex rationibus in argumentis contrarijs adductis succedant in capita. Sed respõde tu retorquendo argumentum contrarium pro ista parte. & arguo sic, si ita vt tenentur seruire, eodem modo succedunt; ergo succedũt in stirpes; probo consequentiam ex communi conclusione doctorum, in capitulo Imperialem, §. Præterea Ducatus de prohibit. feud. alien. per Feder. vbi volunt quod nepotes ex filio nõ plus seruiant quam eorum pater seruiebat, & sic omnes pro vno, vt not. in l secunda, ff. de verb. obli. § ex his ergo eodem modo successio omnium erit pro parte patris. Nec obstat primum argumẽtum formatum per me, quia si dominus vni nunquã dedit, & ex propria stipulatione veniunt, tñ illi dedit ad tempus, & post tempus, vt in d. l. q dixi, & tempus non est tunc, quãdo patrui adsunt, vt in totum partes per capita capiant, quia si qua successio eisdem datur, non simpliciter, sed repræsentatiue repręsentando patris personam eis conceditur, vt bene dixit Alexan. in dicto consilio quinquagesimoquinto, columna tertia, post docto. in locis allegatis. & hoc est quod voluit dicere litera in capitulo isto, vbi filij in plurali, &cę. loco sui patris, & cętera. quasi omnes, pro illa parte. Sed vlterius pro hac com-

muni doctorum conclusione ponderate vos text. in capitulo primo, in fin. de natu. succes.
117 feud. vbi litera dicit, † quod in successione collateralium lineæ vocantur per lineas æqualiter, & lineæ iam repræsentant fratrem defunctum, ergo non in capita, sed in stirpes, & ibi Bald & hoc voluit allegare Alexand. in dicto consilio quinquagesimoquinto, quando dixit, quod bene facit text. in capitulo primo, de natura. success. feud. in fine. & verum dicit. Pro quo nouissime pondero text. ab eis non ponderatum in capitulo primo, §. primo, de feudum marchiæ, vbi litera dicit, quod succedunt nepotes ex parte patris præmortui, & sic nihil plus capiunt, quam eorum pater cepisset.

Itaque teneatis domini, et recitationes doctorum videte in dicto cons quinquagesimoquinto, & in tractatibus modernorum, & vltimo, vt tantum capiant, quantum pater capere potuisset. adduco casum in capitu si quis miles, in titulo de Constitu. Lothar. vbi litera dicit, quod succedit in feudo aui in vicem patris, & sic non vltra patrem. vt nota. in lege secunda, C. de adoption. qui text. si prima facie loquitur in ascendente, non minus ratio militat in collaterali. & animaduerrite quæso, quia hæc subingressio est bene conformis iuri ciuili, inquantum postquam est subingressus, succedunt in stirpes, sed illud subingredi loco sui patris in re quam non capit iure hæ-
118 reditario, est contra textũ, † in lege, si libertus, cum concordantibus & est speciale in feudo, ita dicit Ioann Faber. in §. cum filius, Institut. de hære quæ ab intest deferun.

Nec illud hic examino, vsque ad quem gradum detur hæc subingressio, videte in §. hoc quoque, vbi dicam.

Hoc tamen. & nouum scitote, quod ista subingressio in feudo nouo nõ daretur in regno,
119 vt mortuo fratre, † nepos succedat patruo habenti feudum nouum, per text. formalem in Constitu. vt de successionibus, vbi habilitatio facta in fratre, qui succedit in feudo quaternato nouo, non extenditur ad nepotem.
120 † Sed ponamus extra regnum hanc eandem quæstionem, quod frater acquisiuit feudum nouum pro se in torum cum pacto, quod frater ei succedere post mortem possit, capitulo primo, § secundo, de his qui feudum dare possunt, an tunc mortuo fratre, filius ex fratre præmortuo subingrediatur locum patris, & facit pro nepote. quia subingressio datur per
121 inuestituram patris, † a qua causatur ei ius, & non per inuestituram propriam, vt in capitulo primo, § primo, de feud. marchiæ.
122 † Secundo, quia lex feudalis non distinguit inter noua, & vetera, sed præbet locum nepoti, qui repræsentat patrem mortuum, vt dicit Alexand in dicto consilio nonagesimoquinto. cui patri non fuit facta acquisitio personalis, sed pro se & hæredibus suis argumen. l si pactum, ff. de probatio. & capitulo primo, de duobus fratribus, quod maxime sine scrupulo procederet, vbi pro fratre, & hæredibus suis stipulatio concepta esset. Et tertio, quia si gradus vsque ad septimum est admissus, capitu primo, § hoc quoque, de success. feud. hic §. hoc quoque, vbi dicemus, & ius ciuile indefinite, & simpliciter dat subingressionem, vt in dicta Authent. Post fratres, & Authen. cessante, C. de legit. hæred ergo sequitur, vt idem dicamus de iure feudorum postquam hoc nõ est modificatum, capit. primo, de feud. cogni. quo argumento vtitur Alexan. in dicto consilio quinquagesimoquinto, columna quarta. Pro tamẽ contraria facit, quia pactum minus lædit ius, quam potest, vt in capitulo primo, §. quin etiam, episc. vel Abba. & frater de per se sunt prohibiti de iure feudorum succedere patruo, vt in capitulo primo, de his qui feud dare possunt. Vnde cum omiserint de nepote intelligendum, vt pro omisso habeatur, poterant enim dicere de nepote, & non dixerunt, ergo cum instantia relaxarunt, argumen l. vnicæ, § sin autem ad deficientis, C. de caduc. tollend. Nec obstat, quod videatur stipulasse pro se & hæredibus in dubio, quia verum est, quod si frater stipulator feudi, cogitauit de hæredibus fratris, per consequens de iure venirent.

Nec obstat, quod tex ciuilis, & feudalis etiam simpliciter admittat subingressionem, quia admittunt subingressionem in his, quæ competunt subingredientibus ius ex persona propria, & ideo repræsentantes personam patris ex iure proprio rem capiunt, secundum Bartol in dicta l. secunda, C. de liber. præteri & capitulo isto, vt supra dixi. non autem vbi iure proprio repellerentur, & pactum eos non vocat, vt in casu nostro quia si hoc verum esset, hæreditas non adita transmitteretur in linea transuersali, quæ non transmittitur, vt l. quoniam, C de iure deliberan. & l. quoties, C. de hæred. instit. vbi per Barto. & alios.

Item omnis acquisitio transmitteretur in hęredes fratris, quando frater post mortem voluit, vt acquiratur fratri, ẽt quod frater non acceptasset, quod est contra iura in l si absenti, ff. de nouat. & in l. si mihi & Titio, ff. de verb. obligat & in l. fundum, ff. de actio. empti. vbi Albert. Paul. & Fulg. & vbique Barto. & scribent. & apostillæ ad Barto. quæ multa consilia Alexan. & aliorum addunt. Nam idem videmus in donatione causa mortis, quæ per mortẽ donatarij in vita donantis efficitur caduca, vt in l. si filiofamilias, la secunda & in l fin. ff. de donat causa mort. & ad tex. in cap primo, de feu. marchi. respondebimus infra. Quamobrem videamus, quod si concessio est facta pro se, & fratre & eorum hæredibus, quæstio clara est, quia vocati sunt hæredes ex pacto, & succedũt tam in regno quam extra. quia constitutio loquitur quando feudum datur simpliciter. vt patet in tex. argum. l. si filiofamil. la secunda, ff. de donat. causa mort.

Si

123 † Si vero ſimpliciter feudum eſt datum in regno, vel ex pacto, vt frater ſuccedat nulla facta mentione de hęredibus tam in regno, quam extra regnum, repellerentur nepotes, qui nullum ius proprium habent, quo mediante repręſentando perſonam patris feudum habere poſſent, & hoc ſi ſtipulatur frater, qui acquiſiuit feudum : ſed ſi ſtipulatur is, qui mortuus eſt, cuius loco filij prętendunt ſubingreſſionem, ſecus eſſet, dicta lege ſi pactum, ff. de probatio. vel ſi per ſtipulationem aliquod ius eſſet quęſitum fratri in uita, quia tranſiret ad heredes ſecundum Doctores in dicta l. ſi abſenti, in l. fundum, ff. de actio. empti, in l. ſi mihi, & Titio, ff. de verborum obligationibus, pro quo an ſit acquiſitum in vita, vltra conſilium Alexand. vigeſimoquarto, in quinto volumine, & dicta per Bartol. in tracta. de duobus fratribus, columna ſecunda, & tertia, & in locis ibidem allegatis, videte dicta per Iſern. in cap primo, in prin. & in §. ſi libellum, de ali. feu. pater. & nos ſuo loco dicemus.

In textu, ibi, loco ſui patris, hic eſt text. conformis legi ſecundæ, C. de libe. pręte. & ibi per Bartol. quod nepos, qui ſuccedit cum
124 patruo, ſuccedit in loco ſui patris, † & ſic in gradu, tamen vis capit ex perſona propria. Sed animaduertite, quod contra hanc ponderationem eſt textus in capitulo primo, de feu. march. vbi litera dicit, quod nepotes ſuccedunt auo ex parte filiorum, & ſic ex iure paterno, non autem ex iure proprio. Solue dupliciter, primo modo, quod littera non dicit ex parte, ſed dicit ex patre, & ita intelligendo non aduerſaretur l. ſecundæ, C. de libe. pręter. quia nihil diceret, vt ex perſona patris veniat, ſed magis deſignaretur, quod coniunguntur auo tanquam nepotes ex patre pręmortuo : ſed quia violaretur ſenſus illius litteræ;

125 Dicamus ſecundo, † quod littera legenda eſt ex parte, vt pars ſignificet locum, & non ius, vt in ſimili interpretamur l. ſi ex patronis, verſiculo, quod ſi a patre, ff. de bon. libert. ibi, per patrem ratione loci, vt dicta l. ſecunda, C. de libe. pręte. quia ſi pater viueret, ipſe præferretur, alias ſequeretur, quod in capitulo primo, de eo. qui ſibi, & her. ſuis, filia, quæ non exiſtente maſculo, poterat ſuccedere, excluderet agnatum ex iure patris, qui tenebar, quod tamen non fit, & mille alia abſurda ſequerentur.

Secundo oppono de text. in dicto capitulo primo, de feu. march. vbi littera non loquitur de loco, ſed de inueſtitura, & ſic capit ius a patre, ibi per inueſtituram patris, & aui. Sed dic, quod ibi præponuntur duę ſucceſſiones, vna quando filij ſuccedunt patri, alia quando nepotes ſuccedunt auo, & quia frater fratri nō ſuccederet, vt in capitulo primo, §. & quia, de his, qui feu. dar. poſſ. & in capitulo primo, de duobus fratri. dicit, quod frater admittatur in feudo paterno per inueſtituram patris, vt ſuccedat fratri, quaſi magis ſuccedat patri, qui feudum acquiſiuit, vt in capitulo primo, de eo, qui ſibi, & hær. ſuis, & eodem modo in nepotibus, vt vnus ſuccedat alteri per inueſtituram aui & hoc voluit in effectu dicere gloſ. ibi, in verbo patris.

In tex. ibi, nulla ordinatione valente, vel manente, dic, quod hęc verba habent duo capita.

126 Primum, † ſi ordinatio valet ſine aſſenſu, vt ideo dicat, quod non valet, quia deficit aſſenſus, & ita intellexit gloſſ. in capitulo imperialem, de prohib. feu. ali. per Feder. in verbo, ſeu alienare, de cuius veritate ibidem dixi in illo articulo, an pater diſponat de feudo inter filios ſuos : illa prout feci in voce, hic repete.

Secundum, quod etiam cum aſſenſu pater nequeat nocere filiis ſuis, cuius capitis diſputationem reaſſumendo doctrinam Iſern. in §. hoc quoque explicabo, licet aliqualiter in princip. prout videbis hoc ſecundum caput declaret.

Capio Iſern. in verbo, & ratio & cætera. Pro cuius intelligentia, & omnium dicendorum infra, præmitte totam primā quęſtionē, & cætera, quod ſit feudum ex pacto, & prouidentia, quam poſui in capitulo primo, an agna. vt feci in voce.

Quo pręfato Iſer. dicit poſt declarationem
123 tex. † quod rō, quare patris ordinatio nulla eſt in feudo illa erit, quoniā ſucceſſuri non ſunt habituri feudū ex prouidentia morientis tūc, ſed ex prouidentia legis, vt ſupra in prima rubrica, de his, qui feu. dar. poſſ. §. cum vero Corradus, argumen. l cum patronus, ff. de legat. ſecundo, & ff. de adoptio. l. ſi arrogator. §. ſed an impuberi. & not. per gloſſ. in capitulo primo, an. agna. Hoc fundato, tunc arguo ſic, quæ dantur a lege, a priuato non tolluntur, in authen. de nupt. §. ſoluto, ſed ſic eſt, vt præmiſi, quod iſta dantur a lege, ergo, & a priuato, & ſic ab alio, a lege tolli non poterat, vnde bene dicit littera, & recta ratione, nulla ordinatione valente, vel manente.

Nunc Iſer. ſentit vnum contrarium, quod non format, quod eſt illud, ſi verba ſua eſſent vera, ſequeretur vnum, quod pater non poſſet facto ſuo per actum exhęredationis exhæredare filium in feudo. eſt falſum, quia pater poteſt exheredare filium, vt in capitulo pręedictis, quę fue prima cau. bene ami. & poſſet etiam non exhęredare tacendo, & remittendo culpam, l. omnimodo, C de inoffic. teſtamen. ergo ſequitur, quod concluſio antecedens ſit falſa, quoniam per actum exhęredationis pater poteſt ordinare, & non ordinare, & valet exhęredando, vt in dicto capitulo, prędictis.

Et remittendo, vt in dicta l. omnimodo, ergo male dicit text. nulla ordinatione valente,

te, uel manente, quia aliqua ordinatio ualet.

128 Iser. † sentiens hoc contrarium, respondit dicens, quod si filio aufertur hoc feudū per exhæredationem non est ex facto hominis, sed facto legis, quæ vult, vt quando filius est ingratus patri, quod possit exhæredare illum, ita concludit Iacobi de Ardizo in summa sua in Rubrica de success. feu. dum loquitur de filio exhæredato, an succedat in feudo.

Nunc Isern. sentit aliud contrarium, quod si pater exhæredat filium, exhæredatio non 129 potest fieri, nisi in bonis obuenitis † a patre, vt declarat Isern. in capitulo, præterea, quæ fuer. prima causa bene. amitten. Sed sic est, quod ista non obueniunt a patre, sed ex principali prouidentia, vt diximus, & filius venit tamquam in bonis propriis, l. quarta, C. de donat. quæ sub mod. ergo non exhæredabit filium.

Iser. respondet, quod licet bona perueniant aliunde, quia tamen perueniunt patre medio, adhuc filium exhæredare potest, quia lucra maritalia pater necessario tenetur restituere, 130 † si filius est ingratus patri, in illis exhæredabit filium, quoniam eo medio habiturus est licet iure proprio, l. finali, l. hac edictali, C. de secun. nupt. l. fœminæ. & in auth. hæ res, C. eodem titulo, quasi contrarium intelligatur in eo, quod erat iam quæsitum filio, non in eo, quod quærendum est patre medio, quod nota pro his, quæ super Iser. dicemus, & hoc vsque ad versiculum moderni.

Isern. nunc videns, quod moderniores Doctores suorum temporum delirabant in ista materia feudi ex pacto, & prouidentia, ac feudi hæreditarij prout non minus nostris quoque temporibus multas chimeras audiuimus, & vsque ad versiculum, hoc plenius, adingreditur opinionem illorum dicēs, quod moderni distinguebant in hoc capite exhæredationis, quia aut filij recepturi erant feudum iure hæreditario, aut ex iure proprio: si iure hæreditario, ita intelligatur doctrina Isern. quod filij exhæredantur: si autem iure proprio capiebant, non possent exhæredari. Vnde vt sciremus, quando filij iure proprio feuda cap fit bene nec ne, & per consequens si poterant exhæredari, aut non, moderni subtilius intuentes posuerunt suam doctrinam, secundum quam distinguendum, quod aut feudum est datum simpliciter patri, & tunc, quia non est datum, quod sit personale, sed quod transeat ad filios, filij censentur vocati ex vocatione patris, vt pater capiens pro filiis acceperit, capitulo primo, §. hoc quoque, de his qui feu. dar. poss. cum vnusquisque ne dum sibi, sed sibi, & filiis videatur prospexisse, vt in capitulo primo, infra de duob. fratribus, & l. si pactum ff. de proba. Aut & secundo expressit de filiis, non tamen eos nominauit nominibus propriis, tunc is, qui concessit feudum, dedit patri, & filijs, sed sub quodam ordine, videlicet primo patri, & postea filiis, vt ff. de leg secundo, l. cum pater, §. penultimo, & ff ad Trebell. l. heredes mei, § vltimo, & tūc præsupposito hoc modo concedendi, vt intelligas illationem, quam ex hac forma concedendi moderniores reassumebant vltra illos, cogita iterum, quod si dominus dedit istis filiis, dedit contemplatione patris postquam non designauit nomina propria filiorum per ea, quæ notantur, ff de procura. l qui proprio, §. procurator, vt in cæteris, & ff de ann lega. l. annua. § a Titia, & ff de rebus dub. l. ciuibus, & ff de vulga & pupilla l sed si §. in arrogato. quæ contemplatio, vt in prima quæstione, in capitulo primo, an agna declaraui, idem importat, quod qualitas hæreditaria, quæ qualitas consideratur tam si succederent ei feudo existente nouo in persona sua, qui acquisiuit feudum, quam etiam si postea efficeretur antiquum in descendentibus ab eo, vt pater in illis habeat filios successuros tanquam hæredes ipsi accipienti. Arguunt sic, si hoc feudum esset nouum, clarum esset, quod filii essent hæredes huic primo acquirenti, quod quidem esse non potest nisi hoc medio, vt de gradu in gradum vnus sit hęres alteri morienti, quo quidem modo sunt heredes primo, vt C. de her. insti. l finali. ff de verborum significatio. l. sciendum. ergo debent esse heredes huic morienti, vt sint heredes primo, cui tenentur esse heredes in omni feudo: si ergo isti exheredantur non sunt heredes huic morienti a quo exheredantur, vt ff. de oper liberto l cum patronus, §. primo & l si operarum, in fine, ergo minime succedent in feudo. quia qui non est hęres primo, non habet feudum, l. ius sepulchri, C. de relig & sumpt. fune. & primo non sunt heredes, qui non sunt heredes moriēti, vt premisimus, quia exhæredati, & ideo Isern. suo more dicit, non si exhęredati, quo casu dicebant moderni habere locum exheredationem Aliud & tertiū caput, qđ considerabatur ab istis modernioribus, erat, in quo moriens non poterat exheredare succedentem, in quo adhuc verificabatur text. iste, ibi, nulla ordinatione valente, vel manente etiam per viam exheredationis, vt suo loco iura illa supra collocaui, quando non esset captum feudum pro se, & filiis, vel simpliciter, vel pro se, & hæredibus expresse, sed pro se, & filiis Petro filio nominatim, quo casu filiis debetur propria contemplatione, & non contemplatione patris, prout erat, quando feudum dabatur patri, & filiis simpliciter, non expressis nominibus propriis, vt not in l qui proprio, § procurator, vt in ceteris, ff de procurator. ff. de annu. leg. annua § a Titia, ff de reb dub. l ciuibus ff. de vulgari, & pupillari, l sed si plures, § in arrogato. & in isto casu, quando nomi-

131 nibus propriis capitur, † non potest pater exheredare filium, vt ff. de collatione bono-

132 rum, lege, dedit dotem, † pro quo facit, quia, quando quis stipulatur sibi, & filio, duę sunt

sunt stipulationes, una in persona patris, alia in persona filij, l. quodcunque, §. si quis ita, ff. de verborum obligationibus, ff de leg. primo, l. filius, §. cum quis erit, & C. de contra. stipu. l. veteris.

Quinimo dico plus, quod si ita nominatur filius per nomen proprium, ne dum succedet
133 postea non obstante exhęredatione, † sed in vita pro parte sua, vt ff. de vsufruct. accresc. l. si quis Titio, secundum opinionem Ioan. ibi. ratio, quoniam, quādo nominauit filium, censetur propria cōtemplatione dedisse filio, ex quo nominauit eum proprio nomine, vt C. de vsufruct. l. finali, cessant enim tunc præsumptiones alterius capitis præcedentis, & ita teneremus nisi probaretur contrarium: quod etiam, quod filius sit nominatus per nomen proprium, tamen fuit in consideratione sola affectio paterna, & tunc super affectione principis dantis, tota fundatur quæstio. vt ff. de proba. l. Procula, & ff manda. l. cum seruus.
134 † Nam præsumptio nominationis cedit veritati probatæ, quod propter affectionem paternā dederit dominus. l. finali, ff. quod met. caus. Quamobrem concludunt isti Moderni, quod verba ista text. nulla ordinatione valente, vel manente, intelliguntur, quando filius iure proprio haberet feudum, non quando occasione præcedentium, quia si iure proprio haberent, nec exhæredari possent, & huc vsque continentur verba Modernorum & nunc Isern in verbo, & hoc plenius, incipit loqui ipse, & dicit, quod istæ considerationes Modernorum continent duo, primum videlicet, vt intuenda sit forma, vt quomodo præsumatur, & de ista disceptatione, quando pater stipulatur, & sub qua forma, plenius dicitur per gloss. & scribentes in dicta l. operarum, ff. de operis libert. & ipse Iser. dixit in capitulo primo, §. huius autem generis, in quibus caus.
135 feud. ami. † Et præsupposita hac forma concessionis, si respicimus substantiā istorum dictorum Modernorum, nunquam esset dare feudum ex pacto, & prouidentia, quamobrem se remittit ad duo loca, vbi ipse disseruit de istis inuestituris, & verba Modernorum in capitulo primo, an. agna. & in capitulo primo de alienat. feud. pater. §. si libellum, & ita residet in hac quæstione.

Prima conclusio ex doctrina Isern. hic sit, quod licet text iste dicat, quod nulla ordinatio patris valet in feudo paterno, tamen exhæredat filium, ratio est secundum Isern. quia,
136 † quod dicitur hic, nulla ordinatio patris valet in feudo, ea ratione est, quoniam filius ex legis, & dantis prouidentia habet, vt declarat gloss. in capitulo primo, de his, qui feu. dar. poss. & in prima quæstione, in capitulo primo, an agna. latissimè probauimus: quamobrem dicemus, quod nulla ordinatio valeat in feudis, hoc est, si est ordinatio hominis tantū contra ordinationem legis, secus vero si est ordinatio hominis, lege approbante, cūque a lege concedatur exhæredatio in feudo, vt probat Iacobi. de Ardizo. in sua summa, de succe. feud. ergo, &c. Quo quidem modo soluitur hoc argumentum, & non dicendo simpliciter, quod fallit in exhæredatione, vt dixit Francis. Curt. in suo tracta. feud. in tertia parte, in titulo, an filius exhęredatus succedat in feudo. ista quæstio est formata per me in capitulo primo, an agna. in prima principali oppositio. vbi ea tantum declarauit, quæ ad terminorum declarationem sufficerent hic, & illorum partem aliquam, & reliqua collocabimus: & vt articulum hunc faciliorem reddamus, nouo quodam ordine illum explicabo, mouendo difficultates, & soluendo illas.

Prima igitur difficultas secundum me erit, quia fundamentum Isern. est, quod ideo limitetur capitulum istud, quia per aliam legem permittit, vt pater possit ordinare exhæredationem filij, & cum legem perquiramus, illam non inuenimus, sed loco legis allegat Iacobi. de Ardizo. in sua summa, de succe. feud. columna quinta, in fine, & in princip. texti, vbi mouetur ex iuribus ciuilibus, l. Paulus, ff. de bonis liberto. l. si patronus testamento, §. primo, & secundo, ff. de assigna liberto l. prima, § exhæredatio, in authen. de nupt. §. soluto. & § si quis igitur, & §. super his, & §. optimè, C. de secundis nupr. l. hac edictali, §. ei vero, & l. vltima, & ff. de oper. liberto l. cum patronus, §. primo, & l. si operarum, in fine, & instit. de succes. liberto. §. nam exhæredati. & §. si vero testamentum, distinguendo si mala mente, aut non mala mente exhæredatur. argumen. l. multi non notę, ff de liber. & posthum. & l. si patronus, §. si quis non mala mente, cum sequen ff de bon. libert. Sed illa iura nec mille alia me mouent, quoniam legem habemus claram in feudis in capitulo illo, quæ dicit, nulla ordinatione valente, vel manente, & quod velimus arguere a iure ciuili, vt secundum ius ciuile detur alia lex, quæ permittit exhęredationem, hoc est cōtra textum in capitulo primo, de feud cogni. Aluar. Mart. de Laud. & cæteri in capitulo primo, §. & quia, de his, qui feu dar. poss. & Franci. Curt dicunt, quod de hoc vt filius exhæredari possit mala mente, est textus in §. prædictis, quæ fue. prima cau bene. ami.

Qui textus non facit ad casum, licet a to-
137 to mundo ad hoc allegetur, ea ratione, † quia textus in §. prędictis, non dicit, quod pater possit exhæredare filium, sed si qua ingratitudo committeretur a vassallo de illis, quæ enumerantur in §. causas, in authen. vt cum de appella. cognoscitur, priuatur feudo, & præsupponit causam ingratitudinis esse commissam contra dominum, quoniam possunt ita committi contra dominum sicut contra patrem, & de patre verbum nullum; nam si in patre loqueretur, ne dum hoc fateremur in exhæredatione, sed in reuocatione donationis, & omnibus aliis modis enumeratis in §.

prædictis, quod quidem ridiculum esset asserere, vt patri detur reuocatio in feudo ex pacto, & prouidentia antiquo, vt in capitu isto, quodque ita verum sit ponderate, quod pater non repudiat filium, sed vir repudiat vxorem, vel econtra, sed repudij causas in dicto § adducit, vt si similia contra dominum attentarenrur, vtique feudo vassallus priuaretur, ff. quid dicemus? Illud dicam, quod durum esset recedere ab opinione Iacobi de Ardizo. Iser. Aluar. Marti. Cardinal. & omnium in §. & quia, & modernos cumulatorum per Curt. & apost super eodem in dicta 3. par. sui tracta. car. 17 sed non fundabitur ex text. in § prædictis, sed ex iuribus cumulatis per Iacob Ardiz. quem recitauimus supra, quoniam, vt inquit Bart. in l. iurisiurandi. §. si liberi, in vltima columna. ff de ope liber. quod si ius patronatus non potest facto, & delicto patris si est antiquum agnatis interuerti, l. tertia, ff de iur. patr. inter quos filius annumeratur, l. filius ff. de suis, & legiti. tamen datur exhæredatio in eo de patre ad filium secundum Bart ibi Quamobrem ex eadem fundamentali ratione arguunt, quod si lex dedit ex propria donatione feudum filio, l. 3. C. de don. quæ sub mo. & ff. de verborum obligatio. l. quodcunque, §. si ita quis, & feudum dedit filio præcipuum, vt in eo nulla patris ordinatio admittatur, vt in capitulo, isto, ibi, nulla ordinatione valente, vel manente, non propterea exhæredationem sustulit.

Quinimo, & secundo cogita, & præsup-
138 pone, † quod lex feudalis dedit patri, vt patri quandam præeminentiam erga filium, ex qua filius, vt habeat feudum, oportet quod sit hæres patri, vt sit gratus patri honorando ipsum ad hoc, vt dicamus, quod habeat hæredem, vt vna cum Iser. in cap. primo, an agna. in prima oppo declaraui, vnde si existentiam hæredis desiderauit lex feudalis in re, quam patre inuito ad filium peruentura est, multo fortius considerauit, vt eum honorificet, ne ne ei in cæteris ingratus existat, prout in te necessario debita filio, pariformiter vt supra præmisimus, iura ciuilia considerant, quoniam plus est grauare filium, quod inuitus sit hæres patri ad hoc vt honoretur pater, alias filius feudum perdat ex delicto in omittendo, quàm grauare ipsum. vt iniuria non afficiat patrem, alias priuetur feudo per delictum in committendo, quia leges ciuiles non priuant filium,
139 † qui non est hæres patri in fideicommisso necessario, vt fecit ius feudale vltra ius ciuile, vt in dicto capitulo, primo, an agna. & capitulo, filius, de capi. qui cur. vendi quod capitulum propter æquam ipsius prouisionem ad ciuilia adduci debere dixit Isern in c primo, an agna. columna penultima, & tamē priuant ipsum si exhæredatur, vt in dicta l. si patronus testamento. cum concordan, supra allegatis.

Arguemus ergo a legibus ipsis ciuilibus, & ratione intrinseca illorum iurium, iuncta ratione intrinseca istius tex. & decisione capituli primi, an agna. quibus sic vnitis, dicamus vna cum authoritate tantorum patrum, vt pater possit filium mala mente exhæredare, quia cui licet, quod est plus, ex eadem causa liceat, quod est minus, capitulo cui licet, de reg. iur in sexto, & hoc est, quod voluit dicere An-
140 gel. in §. soluto, in auth de nup. † quod licet filij non hęredes non succedant in feudo nunquā tamen succedent patri filij ingrati exhæredati. Ex quo correlarie infero, quod si non mala mente exhæredaret filium sine iusta causa, & facto suo, vel in testamēto præteritus, quod
141 non priuaretur feudo, † ad quod allegatur decisio Iacob. de Belui. & sequacium in cap. 1. an agna. & ibi Bald & cæteri, quod si pater alium instituit hæredem prætereundo filium, nihil ei imputandum esset quin feudum præcipuū capiat, quo in loco abundantissimè passum hunc iam declaraui.

Secunda difficultas erit, quia nos conclusimus supra textu, quod sanguis, qui profluit de patre in filium, causat amissionem feudi, & certum est, quod pater non delinquit, sed filius, qua de causa ergo pater nocere poterit filio suo exheredando ipsum, cum pater non delinquit? Hanc difficultatem solue hoc modo, quod ex sanguine patris si inficitur præsumitur infidelis, & ista præsumptio oritur ex sanguine infecto patris, capi primi, an ille, quod interfe fra domini sui, capit. primo, si vass feu. priue & cap. si vassallus culpam, si de feu. sue. contro sed non propterea sequitur, ergo non potest alius modus ingratitudinis, qui erit iste, quia si ob præsumptā infidelitatē in successio feudi denegatur filio, vt in iuribus prędictis filius, qui fuit ingratus patri, multo fortius prę‑
142 sumitur, quod erit ingratus domino † Quia de causa, & si pater iustum sanguinem transmittit in filium, & feudum ex necessitate inuitus restituit in re ista, quam patre medio habet, filij exhæredationem, sub patris potestate relinquamus, quoniam sine dedecore in curia stare non potest, vt in cap. 1. an ille, qui interfec. fra domini sui, nec dominus de eo confidere
143 potuit, † quia dum semel patri fuit ingratus, argumen. capituli, semel malus, de regulis iuris, in sexto, perpetuo præsumetur ingratus.

Tertia insurrexit difficultas, quod si ista præsumptio infidelitatis, & ingratitudinis futuræ causat amissionem feudi, dicemus, quod sine exhęredatione statim, quod commisit ingratitudinem cōtra patrem, debet priuari feudo? & sic ad hoc, vt priuetur nulla requiratur exhæredatio?

Dicite, quod aperturam feudi in pluribus lex feudalis considerauit in recompensationem iniurię, vt in capitulo denique, quæ fuer. prima cau. bene. ami. & patri vindicta hæc reseruata est, licet necessario feudum restituere teneatur, l hac edictali, l fœminę, & l fina. C. de secund. nupt.

144 † Vnde si de filio non conqueritur, minime filius

filius puniatur, l. omnimodo, C. de inoffic. testamen. Cui addite fortiorem rationem, quia vt in cap. imperialem, late dixi, non potest ex culpa puniri vassallus, nisi placitetur & decla-
145 retur secundum Isern. in cap. porro. † quæ fue. prima causa bene. ami. & huius placitationis,
146 † & declarationis iudex solus pater est propter patriam potestatem, quam erga filium habet, vt dicit Isern. in capit. porro, allega. quinta colum. per dict. leg. omnimodo, a quo non recedimus, si a iure ciuili exhæredationem hanc fundamus, vt ex eodem iure exhæredatio ipsa declarationem hanc assumat. Sed contra hæc alia insurgit difficultas, quoniam Isern. in capit. præterea, columna quinta, quæ fuer. prima causa bene. amit. dicit, quod sufficit filium esse ingratum sine exhæredatione, quia et si pater non exhæredat, non minus a lege ipsa exhæredatur & ad text. in l. omnimodo, respondet, quod loquitur, vt pater non conquerendo videatur remittere iniuriam filio in eo, quod a patre ad filium peruenturum est, non in eo, quod venit aliunde, vt est primogenitu-
147 ra, † quā non habet a patre, sed beneficio legis aut consuetudinis, quæ primogenitum præfert, in qua inest conditio, si non macula sit
148 aspersa † quia vitiosa primogenitura primogenitura non est, argum. qui satisda. cogan. l. quoties. ex quibus Iser. concludit quod in eo quod patre medio non habet, sufficit, quod sit commissa ingratitudo, nec opus est alia declaratione patris, quod verbum in hac exhæredationis materia, magni esset ponderis si verum esset. Sed animaduertite vt omnia intelligatis verba Andreæ ibi, quod Isern. mouet quæstionem, si est commissa ingratitudo contra Imperium, si ista causa est sufficiens patre mortuo, vt fiscus capiat feudum a manu istius filij qui in vita patris commisit felloniam.

Et pro primogenito, quod esset tutus, adducebat, quia pater ex illa causa poterat exhæredare filium, non fecit, ergo remisit, argumen. l. omnimodo, C. de inoffic. testamen. & l. 1. &
149 fina. de reuoc. donat. † & si filio pater indulsit, filius succedit in feudo, & præfertur secundogenito, & sic vt neque fiscus, neque secundogenitus feudum auocet a primo. Postea subnectit aliud argumentum, & concludit, quod si fiscus excluditur, non excluditur secundogenitus, quia statim, quod commisit felloniam
150 contra Imperium, † amisit primogenituram. Et quod pater ex taciturnitate possit remittere filio felloniam, illud est in culpis, quæ committuntur contra patrem, non autem contra Imperium, & sic non obstat secundogenito, l. omnimodo Sed Isern. soluit hoc contrarium dicens, quod lex omnimodo, non fundat se ea ratione, quia contra patrem, sed generice cōprehēdit omnes causas ingratitudinis, de quibus si pater non sit conquestus, filius non aggrauatur, & si de illis culpis intelligendum es-
151 set, † vbi ingratitudo est commissa contra patrem, non ne princeps est pater patriæ; autho-re Seneca in capitu primo de clementia & in cap. secundo. de Ira quia patria potior est pote-
152 state † paterna, l. postliminium, § filius, ff. de capt. & postlim. reuer. & sic non placet ei argumentum factum de secūdogenito, & ideo pater remittat, quia contra patrem, quia omnes culpas ei remittit: Postmodum Isern. facit ipse vnum argumētum pro secundogenito, ibi, imo dic, quod lex omnimodo, non loquitur in omni culpa, vt supra præmisit, sed loquitur in his quæ a patre ad filium peruentura sunt: sed primogenitura, non est peruentura a patre, vt præmisi, ergo in ea lex omnimodo, nō loquitur Et in hoc Iser. videtur velle, vt in feudo, quod non prouenit a patre ad filium etiā, quod pater non exhæredet illum, sufficit commissam esse ingratitudinem, vt filius ingratus priuetur, quod est contra ea quæ supra firmauimus nos.
153 † Quid dicemus? Vos bene scitis, quod feuda omnia etiam hæreditaria debentur nobis ex pacto, & prouidentia maiorum secundum Isern. in capi. primo, colum. secunda de ali. feu. pater prima quæst. in c primo an agna. dixi. ergo secundum Iser. in omni feudo antiquo patre non exhæredante filium adhuc feudū perderet, & cessaret lex omnimodo, quod quidē minus esset restringere text. illum. Vnde faciamus duo capita, quod aut quęrimus de delicto quod commisit filius erga dominū, aut de eo, quod commisit erga patrem. Si delictum respicit patrem, pater tacendo omnia remisit, quoniam quicquid non dixit pater, non est probatum contra filium, vt patebit in dicta l. omnimodo, quæ hoc modo intelligenda est
154 vt verba dicunt, † nam iniuria patri facta, a patre vindicanda est, argumen. cap. denique. quę fue. prima cau. ben. amit. Nec sequ. tur, iam ingratitudo est commissa, ergo feudum auocari potest, quia non ex omni culpa etiam, quæ
155 videtur † digna feudum est amittendum, vt in §. illud, quæ fit prima cau. ben. amitr. & pater in capit. prædictis, vbi non omnes causas a iure ciuili expressas, vt sufficientes ad feudi priuationem admittit, sed iudici illud committit, qui ęquitatem præ oculis habens causas illas præponderet: Tū maxime, quia in §. prædictis non ponderauit, quod culpæ committantur contra patrem, sed contra dominum. vt supra declaraui: & sic concludamus, quod lex omnimodo, indistincte loquatur, quod in omni re quando culpa est contra patrem. Aut delictū est contra dominum, & tūc priuetur filius omni eo quo priuari potest, & feudo si habet feudum, vt in cap. imperialem, §. insuper, de prohibi. feud. ali. per Federic. & primogenitura, si primogeniturā habet in spe, quæ facilius amit-
156 titur, vt Iser. in dic. §. præterea, dicit. † Ita quod sicut quando culpat in patrem, omnia remit-
157 tere potest, dicta l. omnimodo, † quæ non pati-
158 tur restrictiones Isern. † eodem modo si culpat in dominum, pater nihil remittere potest, pro quo pondero text. in §. insuper, in dicto capi.

pi. Imperialem, quia nisi satisfaceret domino, feudo priuabitur, & non sufficit taciturnitas patris, & hoc voluit dicere forte Iser. quod pater in his quæ non proueniunt ab ipso, & committitur delictum in aliũ, nihil disponit, alias male loqueretur cum reuerentia patris nostri Iser quia, & si pater patriæ est princeps, auus quoque loco patris est, & differt exhæredatio patris ab exhæredatione aui, vt de vtroque est
159 tex. in l. dedit dotem ff de colla. bon. † & si lex omnimodo, generaliter loquitur recipit interpretationem ab aliis legibus, arg. l. sciendũ, ff. qui sat. cog. iuncta Auth. offeratur, C. de lit. contesta. Cætera supple ex his quæ dicimus in capitulo primo an agna. in prima principali oppositione.

Secunda conclusio erit illa modernorum, quod ad hoc, vt feudum sit ex pacto, & prouidentia, oportet, quod sit datum nominibus propriis, quia quando datur nominibus propriis, datur eis propria contemplatione, vt in
160 l. finali, C. de vsufruct. cum iuribus concordantibus, quæ allegauimus. supra, & per Iser. in capitulo primo, §. & si libellum, de alien. feu. pater. alias non esset inuenire feudum ex pacto, & prouidentia, quoniam vt in prima quęstione in capitulo primo, an agna. declaraui, occasio idem operatur, quod qualitas hęreditaria, & omnes habent occasionem primi cui succedunt, capit. primo, de eo, qui sibi, & hęr. suis, & sic omnes in infinitum tenentur esse heredes primo, cui nullo alio modo possunt esse hęredes, nisi, vt sint hęredes morienti tunc, quia hæres hæredis, testatoris est hæres, l. fina. C. de hære. instit. & sic data contemplatione in primo acquirente, licet a natura feudum non esset hæreditarium, hoc modo efficeretur hæreditarium. nullum ergo feudũ ex pacto, & prouidentia erit, nisi quando nominibus propriis, propria contemplatione a domino conceditur secundum grossitiem istorum modernorum subtiliter intuentium, vt Isern. dicit quos sequitur Paul. de Castr in consilio ducentesimoquinquagesimoquarto, in secundo volumine. incipien. Viso, & examinato. Ioann. Andr. in addit. Specula. in titu locati. §. nunc vero aliqua. Vbi aliam dixit hęresim, quod ad hoc, vt pater non possit nocere filio in feudo, non distinguitur, an sit nouum, vel antiquum, sed an sit datum nominibus propriis, aut non, Isern. format hoc argumentum, & non soluit hic. sed se remittit ad dicta in capitulo primo. an agna. vbi in prima, & tertia columna hoc argumentum format, & soluit, cui dat quatuor solutiones. Prima videlicet quam dat hic, & ibi, quod si ita strictè intelligeretur hæc species feudi ex pacto, & prouidentia, vt illud dicatur, quod nominibus proprijs est quæsitum, vix daretur feudum, quod esset ex pacto, & prouidentia, quæ quidem responsio non valet, ea rõne. quia si raro esset dare feudum ex pacto, & prouidentia, non propterea sequitur cum tale (vt moderni dicunt) esse debeat.

161 † Secunda solutio sit, quia certum est, quod in capitu. primo. an agna feudum illud erat ex pacto, & prouidentia, & litera nihil dicit, quod fuerit datum nominibus proprijs.

Quinimo vocat agnatum simpliciter. & nõ vult, quod sit hæres, & casus qui figuratur ibi, est, quod feudum fuit datum simpliciter pro se & liberis, cui solutioni responderi possit, quod bene fatemur, quod si feudum non est hæreditarium quando datur pro se, & liberis, vt ratione rei sit hæres morienti, sed ex alia via, vt sit hæres primo. erit hæres vltimo, vt dicta l. fin. C. de hæredib. instituen. Sed Iser. solutio magis realis est.

Tertia solutio erit, quod si contemplatio causat, vt habeat vim hæreditarij, & necesse sit esse hæredem primo, beneconcedo, quod si primi interest, vt habeat hæredem, quod illi hæredes sumus: sed si non interest, vt simus hæredes primo, quod cogitatum est in primo, vt propter occasionem habeat hæredem, non est cogitatum, vt moriens quoque qui de liberis primi habeat eandem contemplationem propriam, ita vt ei quoq; etiam heredes simus, quę solutio nequaquam facit, quia modernio res illi præsupponunt, quod indistinctè teneamur esse hæredes primo. cui hoc modo simus hæredes, & ex sola primi contemplatione.

Vnde quarto loco soluit Isern. quod lex fina. C. de hæredib. instit. quæ adducitur in feudis, habet locum, vt sit hæres morientis, scilicet si vult, quia in vniuersalibus, vt simus hæredes primo, sufficit capere aliquod vniuersum, lege prima, ff. de castren. pecul. quam ad hoc reputat singularem Ludouic. de Roman. in singular. sexcentesimooctuagesimotertio. Sed feudum est quoddam vniuersum, ergo. &cę. & ita declara tu Isern. in capitulo primo, columna tertia. ibi, si diceremus datum, in titulo an agnat. arguendo, & respondendo vti nos facimus, quem passum volentes moderniores Neapolitani declarare per quinque columnas, illum difficilem reddunt.

Nec obstat responsio eorum ad legem primam, ff de castrens. pecul. dum volunt, quod
162 tex. ille non faciat ad casum, † quia pater occupat peculium, vt pater secundum iura cumulata per gloss. in lege secunda. ff. eodem, in quo reperitur hæreditas, nimirum dicit ipse, si est primo, & non est hæres filio, ac nos quærimus si esse potest, quod per mediam personam morientis sim hæres illius cui successit moriens, & adeundo hæreditatem, non efficiar hæres morientis: Nam hoc esse non potest repugnante regula legis qui se patris C. vnde liber. quæ responsio (ni fallor) silentio prę teriri poterat, ne magis in hoc confunderemur: nam filius triplici modo mori poterat; vno modo, quod fecisset testamentum, & pater adiuisset eius hæreditatem, & de hoc non dubitamus, quia adeundo iure hæredita-

rio illud retinet, vt eſt text. in lege ſecunda, ff. de caſtr. pecul. quod eſt de iure feudorum, vt in capitulo primo, an agnat. quia filius qui eſt
163 hæres patri, † ſi non facit inuentarium, iure hæreditario retinebit feudum.

Aut & ſecundo modo fecit teſtamentum, & pater repudiauit hæreditatem, & hoc caſu pater capit peculium, & res exiſtentes in eo iure proprio ita dixit text in l. in eo. ff. de acquirendo rerum dominio. vt in caſu propoſito illum allegat gloſſ. in lege ſecunda, ff de caſtren. peculio. & hoc etiam eſt de iure iſto feu
164 dorum, † quia agnatus repudiata hæreditate capit feudum, vt in capitu. 1. an agnat. & in ca. filius. de capi qui cur. vendi.

Aut & tertio nullum fecit teſtamentum, & pater capiendo peculium primo eſt hæres, licet non ſit hæres filio, vt in l prima, ff. de caſtren. pecul. & hoc voluit dicere gloſſ. in l. tertia. ff. de petitione hæredita. dum arguit de l. prima ff. de caſtren. pecul. & reſpondet ibi, quod ſecunda cauſa, ibi, non eſt nec eſſe poteſt, ideſt quia capiendo peculium ſimplex nulla cauſa ſecunda poteſt conſiderari in eo, vt pater capiat peculium iure hæreditario vbi iure proprio peculium capit.

Quibus ſic enucleatis cum reuerentia tanti viri, totum contrarium dicendum eſt, quod termini legis, qui ſe patris, non ſunt ſimiles terminis noſtris, quia ibidem vnum ſine alio per mediam perſonam morientis non capimus,
165 & feuda capimus iure proprio, † & ſtipulatione propria, vt in lege tertia. C. de dona. quæ ſub modo, & latius in prima quæſtione, in capitulo primo. an agna. demonſtraui, & ſumus vere in caſu illius legis primæ, ff. de caſtrenſ. pecul. & l. in eo ff. de acqui. rer. domin. a quibus originem habuit c. 1. an agna.

Et ſi hæc omnia dimitteremus, ſufficit mihi habere regulam iuris, vt ſit dare quoddam medium vniuerſum, in quo inſit hęreditas tertij cui ſum hæres, capiendo illud vniuerſum iure proprio, licet non ſim hæres morienti, vt in lege prima, ff. de caſtren. pecul. prout ita conſi
166 derat † illum text. Ludouic. de Roma. in ſingula. ſexcenteſimooctuageſimotertio & Moderni Papienſes in l paterfamil. in verſic adde etiam, ff. de vulga. & pupilla in lege ſecunda & fina. C. de hæredi inſtituen. quia idem erit in feudo quod eſt quoddam vniuerſum, & iuris,
167 † & facti, prout conſtitutum eſt, ſecundum Iſern. in capitulo primo. quid ſit inueſtitu. de quo late dixi, in capitulo Imperialem, de prohib feud. ali. per Federic. in ſpecie feudi Fran-
168 chi, † de quo ſi nullam haberemus legem, eſt tex. in capitulo primo, an agnat. & capitulo filius. de capita qui cur. vendi. vbi ſimpliciter dicunt, quod agnatus repudiata hæreditate capiet feudum in quo erit hæres primo, vt in capit. 1. de eo qui ſibi, & hære. ſuis.

Nec dicit litera, quod nominibus propriis fuerit captum feudum, ſimpliciter loquitur, vt dicit Paul. quod ita eſt intelligendum, capitulū illud, in conſilio ducenteſimoquinquageſimoquarto. in volumine ſecundo, ſimpliciter intelligatur in omni feudo in propria, non hæreditaria exiſtente, vulgata l de pretio ff de publici. vt in capitulo primo an agnat. declaraui, dum ibidem quęro, cuius naturæ in dubio feuda præſumantur, vt Iſern hic quoque ponderauit iſtud, ex quibus ſimul, & Iſern. doctrinam declaratam, & Modernorum chimeras reſolutas habes. Nec vlterius ipſius Andreę doctrinam declarabo, cum nihil, aut ſaltem parum vtilitatis in feudis nobis afferre poſſit.

Hoc quoque iſte § habet varios intellectus, quos ſi recitaremus, magis eſſet vos confundere, quam text. declarare ea de re vnum, ex illis loco caſus præponam, cæteros vero vna cum glo & Iſer. examinabo.

169 † Eramus tres fratres qui habebamus feudum diuiſum inter nos lege permittente, ex quo non erat titulatum, aut vbi viuitur iure francorum, vt not. in capitulo, Imperialem, §. Præterea Ducatus, de prohib. feud. ali. per Frideric. quæ non diuiduntur, & euenit quod vnus ex fratribus meis alienauit partem ſuam eo modo quo de iure antiquo licebat, vel hodie licet, vt nota. in capitulo primo. qual olim feud. poter alien. & in capitulo 1. de ali feu. pater. Alter cum conſenſu domini procurauit, vt filiam ſuam dominus inueſtiret.

Quæritur modo, ſi moriuntur iſti mei fratres, vel aliquis eorum ſine hærede maſculo, an illa alienatio reſoluto iure illius datoris, ſiue extraneo alienauerit, ſiue filiam inueſtire fecerit, inducat vt reſoluatur ius acceptoris, in §. ruſus, quibus modis feud. amittatur.

Et videbatur prima facie, quod non reſoluatur, quia ſi attenditur primum caput, quando alienat lege conſentiente, iuſte actum fecit, & per conſequens reſolui non poteſt, vt in capitulo primo. quemadmodum feudum ad filium pertineat. & ſic minime reuocari poteſt.

In contrarium tamen hæc litera determinat dicens, quod frater poſt mortem agnati ſine hærede maſculo poteſt reuocare partem feudi alienatam, ſiue a manu tertij, ſiue a manu filiæ inueſtitæ.

170 † Et ratio decidendi eſt, quia nos habemus quattuor ſpecies aſſenſus, primam legis, ſecundam hominis, tertiam illius qui tenet feudum, in capitulo Imperialem de prohi. feud. alien per Federic.

Et licet concurrat aſſenſus legis, aut Domini cum conſenſu illius qui tenet feudum, quia tamen non concurrit conſenſus illius, qui in feudum ſucceſſurus eſt, ſibi non nocet, capitu. Titius, ſi de feud. fuer. controuerſi. capitulo primo. § Sed & res. per quos fiat inueſt. & capitulo primo. de alien. feud. patern. quia licet ſit actus perfectus lege permittente, eſt imperfectus certo tempore reſoluendus, vt in capitulo Imperialem, in proprio articulo declara-

claraui, quod quidem antiquo tempore obseruabatur inter fratres vsque ad quartum gradum, vt super declaratione literæ dicam, sed hodie vsque ad septimum datur successio secundum aliorum veriorem opinionem, vt iam iam super textum, demonstrabo.

In text ibi partem, super verbo isto multum laborauerunt gloss. Iacobus de Beluis. & & omnes hic, si hæc pars fuit totius feudi antea diuisi inter fratres, vel si fuit pars partis? Aut si fuit iure permittente, vel contra ius, & quia hæc congruentius dicemus super glossa, ibidem dicere conabor, licet parum dubitationis habeat, quia textus dicit partem suam.

In text. ibi, vel fuerit inuestire filiam suam. Magna est difficultas sup ista inuestitura, quomodo reuocatur; ex quo dominus potest filiam inuestire, vt in capitulo primo, quemadmodum feudum ad filiam pertineat. Vnde penes sapientes dubitatur, si hæc inuestitura fuit facta in vita patris, vel post mortem patris, & si fuit de feudo nouo, vel de feudo antiquo. prout multum laborant Iacob. de Beluisi. Bald. & cæteri, hic & in capitulo primo,
171 † quemadmodum feudum ad filiam perueniat, quorum opinionem, & verum ipsius tex. intellectum super gloss. & doctrin. Iser. in verbo, inuestire, declarabo, vbi vnica lectione, tex. illum enucleabo.

In text. ibi (sine hærede masculo) de hoc latam fecimus lectionem, in capitulo Imperialem, in principio, ad ibidem dicta recurratis.

In textu. ibi (reuertitur ad me) hoc ideo dixit, vt tolleret difficultatem, si post mortem suam aperitur domino, vel agnatis quam disputat gl. 1. hic. ibidem dicemus.

172 † In text. ibi (vsque ad quartum gradum.) Promisi vobis in principio tex. declarare quare iura feudalia, vt hic, & in capitulo primo, si vassal. feud. priue. & in capitulo si vassallus culpam, si de feu. fuer. controuer. dicunt quod secundum quosdam, vsq; ad quartum gradum datur successio, postea dicunt, quod vsque ad septimum, vt hic, quod vsurpatum esse dicit textus in capitulo primo, §. hoc quoque, de his qui feudum dare possunt, & tamen in dicto §. hoc quoque, & in capitulo si vassal. feu priue. & in capitulo primo, de natur. success. feud. dicunt iura feudalia, quod vsque in infinitum datur successio.

Dicunt quidam, quod ideo vsque ad quartum gradum fuit restricta successio feudalis, quia filij succedunt etiam cum priuilegio subingressionis, vt in prin tex. nostri.

173 † Quæ subingressio cum gratiam quandam legis perferat, vt in Authent. de hæredi. ab intest. veni. Legis etiam voluntate absque ratione est restricta, vsque ad quartum gradum, vt in dicta Authenti. de hæredi. ab intesta. veni. quod mihi non placet, quia si consideramus lineam descendentem, subingressio daretur saltem, vsque ad sextum gradum, §. cum filius, Institu. de hæredita. quæ ab intesta. defer. & sic nec considerata vna, nec alia via. ex hoc fonte successio restringeretur, maximumque esset absurdum, vt ex restrictione ista vellemus corrigere iura ciuilia in vtroq; capite.

Plerique etiam volunt, quod iste quartus gradus originem sumpserit, quia vltra illũ, nõ vocantur proprio nomine pater, auus, nec nepos, pronepos. sed ascendentes, vel descendentes, vt l. Iurisconsultus, §. parentes, ff. de gradi. cogn. quod nequaquam placet, quoniam vltra paternum diceretur auitum, & non paternum, quoniam desinit esse feudum patris per additionem filij, l. per procuratorem, ff. de acquir. hæred. & l. fina. C. de inofficio. testam. & magis caderet in nomen feudi antiqui, quam paterni.

Vnde & verius dicamus, quod cum iure antiquo nulla dabatur successio, & inde ex gratia fuit productum ad filios, capitulo primo, §. & quia, de his qui feud. dar. possunt, Conradus deinde illam extendit, vsq; ad pronepotes, ita vt frater fratri etiam consobrinus succederet, si erat feudum paternum.

Itaque intellige text. illum §. Conradus, vt nepos succedat auo, & etiam vt nepotes succedant inter se, quia & si appellatione fratris intelligitur de fratre carnali a primo parente coniuncto, vt not in capitulo primo, §. primo, de feud. marchiæ, non minus tamen qui nascuntur ex filio meo sunt fratres carnales inter se, quam filij sunt fratres carnales inter ipsos.

Et vlterius dico, quod illud ly, fratres, prædicatur, & de fratribus consobrinis, vt præmisi, qui quarto sunt gradu coniuncti, l. Iurisconsultus, ff. de gradi. cogna. quoniam si iure antiquo succedebant vsque ad quartum gradum, vt in §. nostro, & in capitulo primo, de his qui feu. dare possunt, §. hoc quoque, ita intelligendus erit § ille Conradus, vt declarat etiam textus in dicto capitulo primo, de feud. marchiæ, dum vocat consobrinos: non equidem iure nouo, sed inspecto iure antiquo, dicto §. Conradus, & sic si natura rei admittit consobrinos, lex quæ loquitur de fratre, comprehendit etiam consobrinos.

Quæ si ita procedunt, vti nos declaramus, dicemus quod successio non datur vltra quartum gradum, tam considerato primo acquirente, vt in capitulo primo, si vassall. feud. priue. ibi (quarto gradu remoti, ab eo qui id acquisiuit, &c.) etiam respectu morientis tunc, quia ius succedendi hoc modo finiebatur, vt in dicto §. Conradus. Et cum feudum, quod paternum erat, finem in quarto gradu recipiebat, merito dicemus, quod vltra quartum gradum de iure antiquo amplius non dicebatur paternum, non quod transitum faceret in naturam feudi antiqui, vti Bald. & cæteri in prælud ijs notant, sed quia finitur ius succedendi in feudo, & feudum quod erat paternum

num desinit omnino esse, secundum legem antiquam.

Quamobrem dicemus, quod magis non est paternum, ex quo amplius non durat successio, quam quod ideo non detur successio, quia desinit paternum esse. Nec mirum videatur vobis, quod vsque ad quartum gradum lex feudalis restringat feudi successionem, quia videmus iura emphyteutica quoque in secunda, vel tertia generatione, etiam descendentium finem habere, vt in Authent de non alien.§ emphyteuti. Bald in Authent defuncto C. ad Tertullian & per Doct. in l. prima, C. de iure emphyteut. & vt dicimus etiam de successione libertorum, Instit. §. primo.

Cumque postmodum media iuris feudalis consuetudine fuisset vsurpatum, quod vsque ad septimum gradum daretur successio, vt in capitulo primo § hoc quoque, de his qui feu dar. poss. & hic in § nostro.

Ius nouissimum quoque videtis quod feuda fauore publico, vt in capitu. Imperialem, in princip. vbi dixi, ob futuram præsumptam, & speratam fidelitatem concedebantur, vt capi. 1.§ fin. per quos fiat inuesti.

Et ratio huiusmodi non minus vigebat in omnibus descendentibus in infinitum, quam vsque ad quartum gradum concessit, vt in linea descendenti in infinitum daretur successio, vt in capitulo primo si vassall feud. priue. capitulo primo § hoc quoque, de his qui feu. dare possunt, & in capitulo 1. de natu. success. feud. Vocamus descendentes, omnes descendentes, qui a primo acquirente descendissent, capitulo primo. de natur success. feud. in capitulo primo, de eo qui sibi & hæredi. suis, cum concordan & quia infinitas ipsa in linea descendenti tollit gradum, ex quo si Adam viueret nobiscum gradum non haberet, l nuptiæ, la tertia ff. de ritu nuptiarum, & ibi gloss. necessario submota est hæc qualitas iuris antiqui, qua cauebatur, vt primo acquirenti essem coniunctus, vsque ad quartum, vel septimum gradum & sufficit. vt ius succedendi capiam a primo, vt in capitulo primo, de eo, qui sibi, & hæred. suis. Vsque in infinitum, vt in dicto capitulo primo, si vassall. feud. priue. in textus, ibi, quarto gradu sunt remoti ab eo qui id acquisiuit, & etiam vsque in infinitum, &c. quasi quartus gradus qui cõsiderabatur a persona primi acquirentis, consideretur non vsque ad quartum gradum, sed vsque in infinitum.

Alia vero qualitas quæ submota non est, vt morienti sim coniunctus in septim o gradu, prout Isern. in dicto capitulo primo, de his qui feud dare possunt. notat, durat etiam hodie, ita quod ius succedendi capimus a primo in infinitum, nec cum eo habemus gradum, ipsum autem gradum capimus a moriente de iure antiquo, vsq; ad quartum. & secundum nouam consuetudinem, & ipsius vsurpationem vsque ad septimum, & vsque in infinitum.

Nec minus, et propositionem illam noua & vera declaratione declaratam habes: Quare non dicitur feudum paternum vltra quartum gradum?

Ad quæ animaduertas, quæso. Quoniam Bald. in Authent defuncto, C. ad Tertull. hæc ignorans dixit, quod text in capitulo primo, si vassall. feud. priue. non est in vsu, ibi, in infinitum, &c.

Et ex his etiam damnamus Bald cum comitiua sua, quos cumulat hic Afflict quod concesso feudo in naturam feudi paterni, non excedit quartum gradum, sed efficitur antiquum, quia si in tantum durat paternum, in quantum in eo datur successio, hæc successio hodie, vt vidisti, non est vsque ad quartum gradum, nec vsque ad septimum, sed in infinitum.

174 † Pro quo, vt feudum paternum dicatur, ne dum vltra quartum gradum, sed in infinitum, allego text formalem in capitulo primo, de natur success. feu ibi. per masculos descendentes, vsque in infinitum, si feudum sit paternum, ergo vbi in infinitum datur successio est paternum. vt patet etiam ibi in tex paternum voco, quicunque ex superioribus id acquisiuit.

Tum maximè, quia lineæ, quæ in illo capitulo, in fine admittuntur ad successionem feudi paterni, quę non admittuntur nisi in paterno, iam excedunt quartum gradum, ergo, vltra quartum est paternum, & ista est vera Solutio, non autem illa quam tradunt Cardina. & Martin hic, quod paterni nomen est, vsque ad quartum, successio autem in infinitum, quia coacti ab hoc text. qui dicit, quod paternum est, vsque ad quartum, quem medullitus non ponderarunt, vti possunt respondent. & dicere quod ipsi dicunt, quod fauore feudatarij est appositum, vt ei concedatur feudum nouum tanquam paternum, quamobrem non debet contra eundem contrarium effectum operari, lege quod fauore, C de legi. non esset soluere argumentum, quia fauor accipientis fuit, vt collaterales succedant, & non minus quoque fauor dantis fuit, vt vl tra quartum gradum non succederent.

175 † Dic ergo vt dixi, quia paternum, & antiquum in effectu idem sunt; quinimo lex feudalis semper vtitur nomine feudi paterni, non autem feudi antiqui, vt in capitulo primo de his qui feu dare possunt. in §. Conradus, in capi. primo, de alien. feud. pater. & in ca. primo. de natu success feud. ac vbique. Vtinamque pauciores ex ciuilistis. paucioraque super feudis scripsissent, quoniam magis terminos confundũt, quam veras feudorum decisiones nobis demonstrent.

ADDI-

ADDITIONES.

EGuin. Baro originē feudorum deducit ab Auguſti ſeculo, quando & apud Ciceronē frequens fit mentio de beneficijs, quæ in Tribunos militum, præfectos, centuriones, &cç. pro meritis conferebantur, Epiſto. ſeptuageſimanona, ſub Alexandro, & deinceps conſtat ex Lampridio, in Alexand. prędia ex hoſte capta ita donari ſolita, vt ad liberos prouenirent, ſi et ipſi militarent, vnde & limitanei duces, vel Præpoſiti, milites, caſtellani, &cç. dici ceperunt beneficiarij, lege ſecunda, & tertia, C. de fund limi. quos Marchione appellamus. Vide eum in §. per traditionem. Inſtitut. de rerum diuiſi. Nuntius Pellicia. V. I D.

ET licet feuda ſucceſſione deferantur, Rex tamen ſucceſſor, dicit ſe Dei gratia Regem, cum a Deo regnum immediate recognoſcat, non ab aliquo, capitulo per venerabilem, qui filij ſint legitimi. Nuntius Pellicia. V. I. D.

FINIS.